DOĞAN AVCIOĞLU

YÖN VE DEVRİM YAZILARI

Atatürkçülük Milliyetçilik Sosyalizm

ileri yayınları

ATATÜRKÇÜLÜK, MİLLİYETÇİLİK, SOSYALİZM
(Yön ve Devrim Yazıları)
Doğan Avcıoğlu

ISBN: 975-6288-75-2

İLERİ YAYINLARI
No: 83
Birinci Basım: Ocak 2006

© 2006, İleri Yayıncılık Reklamcılık Tur. Nak. İnş. Gıda San. ve Tic. Ltd. Şti.
Kitabın tüm yayın hakları İleri Yayıncılık Reklamcılık Tur. Nak. İnş. Gıda San. ve Tic. Ltd. Şti. 'ne aittir. Yayınevinden yazılı izin almadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

İLERİ YAYINLARI
Sıraselviler Cad. No: 113 Kat: 4 (Alman Hastanesi yanı) Beyoğlu-İstanbul
Tel/Faks: (0212) 292 61 27 **İnternet:** www.ileri2000.org **e-posta:** ileri2000@hotmail.com
Baskı: Günaydın Ofset (0212) 501 29 45

DOĞAN AVCIOĞLU
ATATÜRKÇÜLÜK, MİLLİYETÇİLİK, SOSYALİZM

Doğan Avcıoğlu'nun mezarı başında (Kasım 2002): (Soldan sağa)
İnan Kahramanoğlu (İleri Dergisi Genel Yayın Yönetmeni),
Özgür Billur (ADKF Başkanı),
Hazar Arısoy (Dönemin İstanbul Üniversitesi Öğrenci Konseyi Baş.)
Erkin Yurdakul (TÜRKSOLU Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni),
Özgür Erdem (TÜRKSOLU Gazetesi Sorumlu Yazıişleri Müdürü)

İçindekiler

Önsöz: İnan Kahramanoğlu
Türk Solu'nun Devrimci Mirası ve Doğan Avcıoğlu 13

YÖN Yazıları (1961-1967)

Kemer Sıkalım... 33
Huzur 38
Efendilerimiz 43
Yapıcı Milliyetçilik 48
Yeni Türkiye 52
İnönü'nün Konuşmaları 57
Niçin Sosyalizm? 61
Piyasa 65
İnönü'den Beklediğimiz 70
Rejim Buhranı 74
İnanç Buhranı 78
Nefis Müdafaası 83
Kalkınma Stratejisi 87
Kime Yardım?... 92
Sosyalist Cezayir!. 96
Demokrasi Düşmanları 100
Sistemsiz İyi Niyet 105
Rejimin Güçlükleri 109
Hükûmet Ne Yapıyor? 113
Milyonların Affı 118
Anlamak İstemediğimiz 27 Mayıs 122
Hükûmet Programı 126
İnönü ve Sosyal Adalet 130
Olup Bitene Şaşmamak Lâzım 134
Sosyalizm Anlayışımız 138
Plân Konusundaki Gerçek... 143
Faşizme Dikkat!.. 147
Eski ve Yeni Türkiye 152
Tehlikeli Dönemeç 157
Cepheler Beliriyor 162
Nereden Nereye Geldik?. 166
Füze Üsleri 171
Kaynağa Dönüş 175

141, 142 ve Gerçek 180
Ümitsizlik 185
Sendikaların Uyanma Saati 189
Ne Kadar Yol Aldık? 193
Devekuşu Politikası 197
Sınıf Mücadelesini Kim Körüklüyor? 201
Bir İntikal Devresi 205
Füzeler Kalkarken 209
Amerika ve Arap Sosyalizmi 214
Tahammülsüzlük 218
Hükûmet'in Bir Başarısı 222
Sam Amca ve Dilencilik Politikası 226
Tepesi Üstü Duran Ağaç 230
Sendikacılık, Şimdi Başlıyor... 234
Karamanlis'in "Oküs-Poküs"ü!.. 238
Milliyetçilere Sesleniş 243
Kalkınma Çağı 248
Milliyetçiliğin Yeniden Uyanışı 253
Medrese Atatürkçülüğünden Gerçek Atatürkçülüğe 257
Kapitalist Gelişmeler 262
Oyunu Dürüst Oynayalım Yeter... 266
Gençliğe Çağrı 269
Ereğli-Çelik Dosyası Açılmalıdır 273
Reform Tasarısını Destekliyoruz! 277
Sosyalizasyondan Ne Haber? 282
Emperyalizmin Çırpınışları 287
Muhalefet Asıl Şimdi Başlıyor... 292
Basında Kapitalizm 296
Ereğli-Çelik Dosyası Kapatılmak İsteniyor 300
Maden Zenginliklerimizi Koruyalım 304
Soya Emperyalizmi 309
Bir Hatırlatma 312
Sam Amca'nın Türkiye'deki Hazinesi 316
Özel Sektöre Düşen Görev 320
Yabancı Petrol Şirketinin Yalanları 324
U Sektörü 328
Ortanın Solu 332
Demagojiye Paydos! 335
Sigorta Millileştirilmelidir! 339

Vergiler Açıklanırken 344
Gökler Hakimi Gordon! 347
Gerileyen Ekonomide Enflâsyon 351
Yeni Dönem 356
Cumhuriyet'in 42. Yılında 360
1965 Yılında Atatürkçülük 364
Devlet Tiyatrosu Meselesi 369
Millî Kurtuluş Savaşları ve Amerika 373
Kıbrıs ve Ötesi 376
Açlık 380
Sovyetler ve Biz 384
Faşizm 389
Mutlu Azınlık Fütursuzluğu 394
Bir Reform Şakası 398
Çatıdaki Kavga 403
Marksizm 407
Dış Politika Tabuları 410
Parlâmentoculuk 415
Üçüncü Dünya 419
Amerikancı Milliyetçilik ve Mukaddesatçılık 423
Durum 426
Türkiye'nin Açlığı ve Amerika 429
27 Mayıs 433
Seçimler 436
Rejimin Geleceği 439
TİP'e Dair 442
Türkiye'nin Ötesinde 446
Vietnam Harbi ve Korkunç Bir Teori 450
Durum Muhakemesi 454
Orta Yolculuk 459
Ölçü 463
Gericilik-İlericilik 468
Dünya Harbine Doğru mu? 472
Sahillerimizi Kurtaralım!.. 477
Demirel'in Dış Politikası 481
Gıda Emperyalizmi 485
Sınıf Mücadelesi, Sosyalizm ve Milliyetçilik 489
Gurur 493
Milliyetçi Mücadele Yavaş Gidiyor 497

CHP İçindeki Mücadele 502
CHP'de Sola Açılış 506
İhtilâl Ekonomisi 510
Avrupa'da Milliyetçilik 514
Kürt Meselesi 518
AP İktidarı ve Sovyetler 522
141 ve 142 Elbet Tartışılacaktır! 526
Büyük Oyun! 530
Biz Ne İstiyoruz? 534
Açık Seçik 538
Faşistler! 542
Milli Güvenlik Kurulu Ne Yapar? 546
Seçim Ekonomisi 550
Emperyalizmin Yeni Oyunu 554
Demirel-Feyzioğlu EkibininSınıf Mücadelesi! 560
İlaç SanayiindeAristokrat-Proleter Kavgası! 564
Washington Geleceği Nasıl Tasarlıyor? 569
Sunay'ın Amerika Gezisi 573
Teknoloji Emperyalizmi 577
Türkiye'nin Dünyadaki Yeri 581
CHP'nin Süleymancıları 586
Washington ve Ortanın Solu 590
İşbirlikçilerin Yeni Partisi 594
Sosyalizmde Ciddiyet 598
Tehlikeli Tırmanma 602
İnsan ve Orman 606
Kökü Dışarda Sanayi 611
Pax Americana 615
Asıl Mesele 618
Plân 622
Son Söz 626

Devrim Yazıları (1969-1971)

Takke Düştü! 633
Çelişme 640
Gidiş Nereye 642
Kemalizmi İyi Anlamak Gerek 645
Anglosaksonlar Açısından Türkiye'de Parlâmentoculuk 648
Ortak Pazar ve İki Rapor 654

Erbakan Olayı 657
Ecevit'in Atatürkçülüğü 660
Hastaş Olayı 663
Paşa'nın Çıkmazı... 666
Ekonomik ve Politik Bunalım 670
Dikta 673
Demirel'in Nurculari 676
Devekuşları 679
İkili Anlaşmalar ve İsmet Paşa 682
Sol Tutuculuk 686
Demirel Neyi Savunuyor 690
İktidar Boşluğu 693
Utanç Tablosu 696
Politik Durum 700
İktidar Koltuğu Boş... 703
Yahya Han Formülü 706
Faşizm Gelirmiş... 709
Dünya Pazarlığı 711
Bu Sese Kulak Veriniz 714
Cici Demokrasi Üzerine 716
Kürt Devleti mi? 719
Bir Reform Şakası 722
Ekonomik Rapor 724
Siirt Olayı 727
İflâsın Eşiğinde 730
27 Mayıs Üzerine Düşünceler 732
NATO Tartışmaları: Türkiye'nin İşgaline NATO Seyirci Kalabilir 735
Menderes-Demirel ve Sonrası... 740
Devrimci Ordu Gücü 744
Tilki Oyunu 746
CHP Kurultayı 748
Afyon 750
İsmet Paşa'dan Tepki Bekliyoruz 756
Cici Demokrasi Enflâsyonsuz Yaşayamaz... 760
Amerikan Adalet Bakanına Teşekkür Etmeliyiz... 763
Küba Denemesinin Öğrettikleri 766
Ordu ve Ecevit 770
Devalüasyondan Sonra 774
Yunan Cuntası ve Türkiye 777

Turan 780
Anayasamız Açısından Ortak Pazar 783
Şili'de Sandıksal Sosyalizm! 786
Şellefyan Düzeni 790
İşçi Aristokrasisi! 792
Nâsır'dan Sonra Ortadoğu ve Türkiye 795
Bolivya Olayı 798
Kolera Beş Yıl Önce Sınırımıza Geldi
Demirel İktidarı. Salgına Karşı 5 Yılda Tek Tedbir Almadı!.. 802
İktidar Boşluğu 806
U-8 Olayının Düşündürdükleri 808
Ulusal Kurtuluş Devrimi 812
İflâs 814
Dar Kapı 817
Yahya Han Hevesleri 820
İdare-î Maslahatçılık 822
Takke Düştü... 824
Aşırı Uçlar 827
Devrimci İktidar İçin Mücadele 830
Güldürü 833
Soyut'tan Somut'a! 836
Bildiri 840
Artık Söylenecek Söz Yok... 843
Uyarı 846
Gerilla 849
Bekleyiş 852
Atatürk Diyor ki 854
Teşhis ve Tedavi 856
Parlâmentoculuğun Takkesi Düştü 859
Reform Hayalciliği 863
Oyun İçinde Oyun 866
Güvenoyundan Sonra 869
Gerçeğin İçindeki Gerçekler... 871

Türk Solu'nun Devrimci Mirası ve Doğan Avcıoğlu

Türkiye'de Ulusal Sol, 1930'larda Kadro dergisiyle, 1960'larda ise YÖN'le birlikte Türk siyasetine damgasını vurmuştu. Ulusal Sol gelenek 2000'li yıllarda yeni bir diriliş evresine giriyor. Bu diriliş evresi, milliyetçi bir tepki olarak ortaya çıkıyor.

Türkiye'de siyaset üzerine söz söyleyen herkes şimdilerde sözleşmişçesine aynı şeyi tekrarlıyor: Türkiye'de milliyetçilik yükseliyor. Şeriatçı iktidardan Amerikancı basına, emperyalist merkezlerden işbirlikçi sermayeye kadar bütün düzen güçlerinin ortak tespiti bu. Ancak düzen güçlerinin esas korkusu yükselen milliyetçiliğin antiemperyalist bir milliyetçilik olarak ortaya çıkması ve daha da kötüsü, bu milliyetçiliğin solla buluşması.

Milliyetçi yükselişin temelinde Bağımsızlık Savaşı ve antiemperyalist bir devrimle kurulmuş bir ülkenin yeniden bir bölünme ve parçalanma dönemine girmesi yatıyor. Türkiye, 1919'da parçalanmaya doğru giderken, bir devrimle bölünmekten kurtulmuş ve bağımsızlığına kavuşmuştu. Bugün Türkiye tekrar bölünmeye doğru giderken kurtuluşun yine bir devrimle olacağını herkes görecek.

Türkiye'nin ulusal güçleri hâlâ sahte alternatifler arasında çırpınsa da, düzen güçleri açısından gidişat net olarak görülmüş durumda. Bu açıdan bakıldığında, en sağından en soluna, Türkiye'de bütün düzen güçlerinin, Ulusal Solu tecrit etme ve boğma çabasına girmesi boşuna değil. Türkiye'deki milliyetçi yükselişi antiemperyalist bir Kuvayı Milliye mücadelesine çevirerek ülkenin bağımsızlığını koruyacak tek kuvvet Ulusal Soldur ve Türkiye kaçınılmaz olarak rotasına sola çevirecektir.

Düzenin Ulusal Sol korkusu yerinde ve gerçekçi bir tespitten kaynaklanmaktadır. Ancak korkunun ecele faydası yoktur.

YÖN ve DEVRİM'in Mirası: Devrimci Bakış

Türkiye'de Ulusal Solun yükselişe geçtiği ve tam da bu nedenle hedef tahtasına oturtulduğu bir dönemde, Doğan Avcıoğlu'nun 60'lı yıllara damgasını vuran YÖN ve DEVRİM yazıları yeniden Türk halkıyla buluşuyor. Türk Solu'nun devrimci mirasının yeniden canlanması ve Türk halkının ihtiyaç duyduğu Ulusal Sol anlayışın yaratılmasında Doğan Avcıoğlu önemli bir kilometre taşıdır. Mücadeleci kişiliği, Atatürkçülüğü, milliyetçiliği ve sosyalizmi devrimci bir ideolojik çerçevede birleştiren fikirleri, bugün de Ulusal Sol için güçlü bir ideolojik silahtır. Doğan Avcıoğlu Türk Solu'nun devrim yapma kararlılığının adıdır.

Avcıoğlu'nun YÖN ve DEVRİM yazılarını tek bir amaçla yayınlıyoruz: Bugün Türk halkının solla buluşmaması için piyasaya sürülen, karikatürize olmuş ve solculukla uzaktan yakından alakası bulunmayan, ama ne hikmetse solculuğu da kimseye bırakmayan düzen solculuğuna karşı, Türk Solu'nun gerçek ve tarihsel tavrını hatırlatmak ve onu yeniden Türk halkıyla buluşturmak.

Doğan Avcıoğlu'nun YÖN ve DEVRİM yazıları, okuduğunuzda göreceksiniz, Atatürk'ün tam bağımsız Türkiyesinden her geçen gün uzaklaşıldığı ve içeride işbirlikçi sağın, dışarıda da emperyalist güçlerin dümen suyuna girildiği ve ülkenin adım adım sömürgeleştirildiği bir dönemin bütün gerçeklerini teşhir ediyor. 60'ların başından itibaren Türkiye'nin düzeninin kapsamlı bir tahliline girişirken, düzenin çürümüşlüğünü, işbirlikçi siyasetten emperyalist merkezlere bütün sorumlularıyla birlikte, gözler önüne seriyor.

Aradan geçen neredeyse kırk yıllık dönemde Türkiye'nin düzeni açısından değişen bir şey yok. Türkiye kırk yıl sonra yeniden kuşatılan ve sömürgeleştirilmeye çalışılan bir ülke. Tek farkla; Avcıoğlu'nun o gün tehdit olarak ortaya koyduğu gerçekler, bugün artık Türk halkının canını acıtacak kadar açık ve keskin.

Doğan Avcıoğlu bütün tespitlerinde tek bir gerçekten yola çıkmaktaydı: Türkiye'nin sorunlarını bir pabuççu muştası gibi sağından solundan sıkıştırarak çözmenin anlamı yoktur. Türkiye'nin karşı karşıya bulunduğu bütün sorunların kaynağında rejimin toptan iflası yatmaktadır. Dolayısıyla artık rejimi kurtarmaya çalışmakla zaman kaybetmek gereksizdir.

Avcıoğlu, YÖN'ün ardından çıkarttığı DEVRİM dergisinin sloganı olarak, Atatürk'ün "İdare-i maslahatçılar esaslı devrim yapamazlar" sözünü benimserken aslında Atatürk'ün çözümünü ortaya koymaktadır: Düzeni yıkmak ve yepyeni bir halkçı düzen kurmak.

Bunun yolu ise Atatürk gibi tavizsiz bir devrimci olmaktan geçmektedir. YÖN ve DEVRİM'in bugün bize bıraktığı gerçek miras Atatürk'ün mirasıdır: "Kahredici bir istibdada karşı ancak ihtilâlle cevap vermek, köhnemiş düzeni yıkmak ve vatanı kurtarmak."

Sağcı Rejimin Bilançosu

Avcıoğlu 60'ların başında YÖN dergisinin ilk sayısını yayınladığında 1041 aydının imzaladığı ve YÖN'ün manifestosu olarak da adlandırılabilecek "Yeni Devletçilik" bildirgesini açıklamıştı.

Türkiye'nin önde gelen aydınları YÖN'le birlikte artık düzen dışı bir arayışa girmekteydiler. 60'lar Türkiyesi, Demokrat Parti'nin Atatürk döneminin bütün devrimci kazanımlarını tasfiye ederek antiKemalist bir yapılanmayı hızla hayata geçirdiği yıllardı. Türkiye, çok partili hayata geçişten 60'lara kadar geçen dönemde Atatürk'ün tam bağımsızlık rotasından büyük bir sapma içindeydi. YÖN dergisinde Türkiye'nin gelişme süreci tarihsel bir perspektifle değerlendirilmekte ve bağımsızlık ve kalkınma sorunlarına yine tarihten güncele devrimci bir perspektifle bakılmaktaydı. YÖN'de Türk Bağımsızlık Savaşı'ndan Cumhuriyet'i kuran devrimci kadrolara, DP-AP çizgisindeki sağcı siyasetten 27 Mayıs ve sonrasına ilişkin pek çok konu radikal ve köktenci bir yaklaşımla

tartışılmaktadır.

Avcıoğlu'nun YÖN'de yaptığı temel tespitlerden biri Türkiye'de iki yüzyılı aşan bir Batılılaşma sürecinin ülkeyi artık nerdeyse yarı sömürge haline getirdiğiydi. Osmanlı'nın gerileme ve çöküş dönemlerinden beridir kurtuluş çaresi olarak ortaya atılan Batıcı reformlar başarısızlıkla sonuçlanmış ve Osmanlı, Batılılaşmanın faturasını askeri işgal ve Düyunu Umumiye ile ödemişti. 1919 Türkiyesi aslında Tanzimat Batıcılığının ülkeyi içine soktuğu ağır iflas tablosunun sonucuydu.

Türkiye, Atatürk'ün ölümünden yirmi yıl sonra, 27 Mayıs 1960'ta, bu karşı devrime dur demekteydi. Türkiye'nin 27 Mayıs sürecine giderken çizdiği rota aslında karşı devrimin de yol haritasıdır. Ortaya çıkan tablo ise toplumsal ve ekonomik bir yıkımdır. 27 Mayıs'ın sebeplerine yönelik pek çok sebep ortaya konsa da, YÖN'de de ısrarla belirtildiği üzere, Türkiye'yi 27 Mayıs'a taşıyan süreç aslında rejimin toptan iflasıdır. Bu iflas tablosu karşısında toplumun ilerici güçleri olan asker ve sivil aydınların oluşturduğu zinde kuvvetler toplumsal uyanışın sözcülüğünü üstlenerek gerici DP diktatörlüğünü yıkmışlar ve yeniden halkçı ve Atatürkçü Türkiye'ye dönüşün ilk adımlarını atmışlardır.

Yeni Sömürgecilik: Yoksul Halk, Mutlu Azınlık

Avcıoğlu YÖN'de Türkiye'nin sosyal ve iktisadi yapısının geniş bir tahliline girişirken, Tanzimat'tan kalma piyasacılığın toplumsal anlamda gerçek bir yıkıma sebep olduğunu ve yabancı sermayenin adeta işgalci bir güce dönüştüğünü göstermektedir.

YÖN'de Türkiye için oldukça karanlık bir tablo çizilir: Geri kalmış bir tarımsal yapı, derebeylik rejiminin geri kalmış sınıfsal ilişkileri, çok zayıf bir sanayi, birkaç büyük liman kenti dışında fakir ve geri kalmış Anadolu. Bu iktisadi yapının toplumsal yansıması ise Anadolu'da yaşayan geniş halk yığınlarının açlık ve sefaleti ve bunun karşısındaki İstanbul ve İzmir gibi birkaç büyük kentte yuvalanmış ve görülmemiş bir lüks içinde yaşayan mutlu bir azınlıktır.

Yabancı sermayenin Türkiye'deki acentası konumundaki bu mutlu azınlık, Türkiye'nin iktisadi yapısının elinde tutmakta ve devlet tahvillerinden ülkenin yeraltı ve yerüstü kaynaklarının yok pahasına ele geçiril-

mesine kadar uzanan tam bir ekonomik soygun çarkı oluşturmaktadır. Türk ekonomisi özelikle yabancı sermayenin hücumuna uğramakta ve milli sanayinin gelişmesi daha başından engellenmektedir. Özel teşebbüs ve piyasa rejiminin yarattığı çarpık rekabet sistemi Türk ekonomisini borçlandırarak ve bağımlılaştırarak bütünüyle Batılı ülkelerin kontrolünde bir iktisadi yapıya dönüştürmüştür.

Sonuç olarak Türkiye yalnızca ekonomik bağımsızlığını değil siyasi bağımsızlığını da kaybetme tehlikesiyle karşı karşıyadır. Yeni sömürgeciliğin kıskacındaki Türk toplumsal yapısı Düyun-u Umumiye'den bile daha sıkı bir yabancı egemenliğine doğru yol almaktadır. Yeni sömürgeciliğin toplumsal yapıdaki kadroları olan ithalatçılar, ihracatçılar, toprak ağaları, komisyoncular ve dış firmaların acentaları sınıfsal bir sömürü mekanizması oluşturmuşlardır.

Bütün bu felaket tablosuna karşın kurtuluş çaresi olarak da, Abdülmecit'ten beridir çözüm olarak ortaya atılan, "Yabancı sermaye gelsin, Sam Amca versin kalkınalım." anlayışı konmaktadır.

Oysa Türkiye 1838'de İngilizlerle yapılan Baltalimanı Ticaret Anlaşmasından beri aynı programı uygulamaktadır. Gelinen noktada Tanzimat'ın serbest teşebbüs ve yabancı sermayeye dayalı piyasa düzeni iflas bayrağını çekmiştir. Türkiye için artık tek bir çıkar yol kalmıştır: İkinci bir Kurtuluş Savaşı vererek yeniden bağımsız ve milli bir devlet kurmak. Yeni devletçilik bu koşullar altında liberal piyasa eksenli kapitalist sistem içinde alternatif bir sosyalist kalkınma arayışının adıdır. Bu kalkınma modeli YÖN'de daha sonra "Türk Sosyalizmi" olarak teorileştirilecektir.

Avcıoğlu Türkiye'nin kalkınmasını Batı ile karşılaştırmalı bir biçimde incelerken Batı toplumbiliminin gelişmiş ve azgelişmiş kavramlarını reddetmektedir. Çünkü bundan iki yüzyıl önce dünyadaki bütün ekonomiler aşağı yukarı aynı gelişim seviyesindedirler. Fakat kapitalist sistem sömüren ve sömürülen ekonomiler yaratmıştr. Bir kısım ülke diğerlerinin aleyhine ve onları sömürerek gelişmiştir.

Bu noktadan itibaren kapitalizmle kalkınma olamayacağı görüşü YÖN'ün temel iktisadi yaklaşımlarından birisi haline gelmiştir.

Türkiye'nin Düzeni: Tutucu Güçler Koalisyonu

Böyle bir tablo içinde Avcıoğlu, Türkiye'nin ekonomik, siyasal ve toplumsal bozukluklarını bütün çıplaklığıyla ortaya koyar. Bu yeni sömürge rejimi sağcı iktidarların himayesinde büyük bir sosyal adaletsizliğe yol açmaktadır. Sonuçta toplumsal yıkımın faturası geniş halk yığınlarına kesilmektedir.

Türkiye, YÖN'de sürekli olarak belirtildiği üzere sosyal adalet ve hızlı kalkınma için büyük bir atılım yapmak zorundadır. Bu ise herşeyden önce Batı kapitalizmi ve onun siyasi ayağı olan Batı tipi politik rejimle kaçınılmaz bir hesaplaşmaya girişmeyi gerektirmektedir. Batı kapitalizmi aradan geçen iki yüzyıllık dönemde yoksulluk ve gericilik dışında halka hiçbir şey vermemiştir. Hatta, yarattığı açlık ve sefalet de artık tahammül sınırlarını aşmıştır.

Bu noktada geri kalmış iktisadi ve toplumsal yapının yıkılması için hızlı kalkınma, geniş halk yığınlarının refahı için sosyal adalet, mutlu azınlık diktasına son vermek için ise daha fazla demokrasi ve hürriyet talebi YÖN'de işlenen ana tema haline gelir.

Ancak bu tip bir hesaplaşma için öncelikle Türkiye'nin politik rejiminin tutarlı bir analizine ihtiyaç vardır. Nasıl olmuştur da Atatürk'ün devrimci Türkiyesi yıkılmış, yerine yabancı sermaye ve mutlu azınlığın diktasındaki statükocu Türkiye kurulmuştur.

Avcıoğlu bu geri dönüş sürecini Atatürk'ün ölümüyle birlikte başlatır. Türkiye 1938'e kadar Batı emperyalizmi ile savaşarak bağımsız bir ülke ve ekonomi oluşturmuş ancak Atatürk'ün ölümüyle birlikte devrimci Türkiye'nin karşı devrimle yıkım süreci başlatılmıştır.

Burada en önemli adım çok partili rejime geçiştir. Batı tipi politik rejimin siyasal mekanizması olan çok partili demokrasinin Türkiye'de uygulamaya konmasının tek bir amacı vardır: Türkiye'nin yeniden sömürgeleştirilmesi.

Avcıoğlu için çok partili demokrasi aslında çok partili faşizmden başka bir şey değildir. Atatürk'ün tek partili döneminde sınıf çatışmalarını engelleyecek bir ekonomik ve siyasi yapılanma arayışına karşın, ortaya atılan çok partili rejim, söylendiği gibi daha çok demokrasi ve refah getir-

memiş, tersine ülke içindeki sömürücü sınıfların iktidarı ele geçirmeleriyle sonuçlanmıştır.

YÖN'de Batıcı rejimin genel oya dayalı sisteminin kaçınılmaz olarak köyde toprak ağalarının, şehirde ise sanayi ağalarının oluşturduğu bir komprador-ağa ittifakının egemenliğine yol açacağı söyleniyordu. Bu yalnız Türkiye için değil, sömürgeleştirilmeye çalışılan bütün ezilen dünya için geçerli bir tespittir. Çok partili ve genel oya dayalı Batıcı rejim zaten sömürgedeki tutucu güçlerin egemenliğini artırmak ve devrimcilerin önünü kesmek için uydurulmuş bir aldatmacadan başka bir şey değildir. Çok partili parlamenter demokrasi Türkiye'yi içerde tutucu güçlerin diktasına, dışarıda ise Sam Amca'nın dümen suyuna sokmuştur.

Dolayısıyla gelinen noktada Avcıoğlu'nun "cici demokrasi" olarak tarif ettiği sahte demokrasi rejiminin maskesi düşmüştür.

Üçüncü Dünya Ülkesi Türkiye

Emperyalizme karşı ulusal bir devrimle kurulan Türkiye Anglosaksonların himayesindeki çok partili rejim ve onun yerli işbirlikçileri tarafından yönetilmeye başladıktan sora hızla Atatürk'ün tam bağımsızlıkçı yaklaşımının dışına kaymakta ve Batının dümen suyuna girmektedir.

Temelleri İnönü tarafından atılan Batı ittifakına dahil olma süreci Menderes'in DP'siyle tamamen Amerikan emperyalizminin Soğuk Savaş politikasının taşeronu haline gelmiştir. Hatta sağcı iktidarlar o derece ileri gitmektedirler ki Sam Amca'nın işareti üzerine Kore'ye gönderilen binlerce Türk askeri şehit olmuş, bununla da yetinmeyen Menderes hızını alamayarak Suriye ve Irak'a yürümeye kalkışmıştır.

Atatürk'ün Üçüncü Dünyanın öncü gücü haline getirdiği tam bağımsız Türkiye'si mazlum milletlerin emperyalizme karşı bir üçüncü dünya cephesi kurmak için düzenledikleri Bandung Konferansı'nda utanç verici biçimde emperyalizmden yana tavır almıştır.

Türkiye'yi dünyadaki gerçek yerinden koparan Batı ittifakı yalnızca ezilen dünyada Türkiye'yi tecrit etmekle kalmamış, Türkiye'nin ulusal güvenliğini de yok eden bir noktaya ulaşmıştır.

Türkiye'nin sağcı iktidarlar tarafından NATO sürecine dahil edilmesi ve arkasından gelen gizli anlaşmalar bağımsız dış politikayı yok etmiştir.

Türkiye NATO ittifakı içinde o derece Amerikan emperyalizminin hakimiyetine girmiştir ki, ABD'nin Sovyetler'e karşı Türkiye'de füze konuşlandırdığı gerçeği ancak Küba'daki Sovyet füzelerini fark eden ABD'nin Sovyetler'i Türkiye'deki füzelerle tehdit etmesiyle anlaşılabilmiştir.

Türkiye o kadar aciz bir konumdadır ki, bu Amerikan füzeleri yüzünden Sovyetler'le arasında bir savaş çıkma ihtimali belirmiştir ve bu olasılık Türkiye'nin tercihi ile değil ABD Başkanı'nın tercihiyle ortaya çıkmaktadır.

Olası bir savaş halinde ise NATO'nun Türkiye'yi savunmayacağı da bilinmektedir. Dolayısıyla Türkiye ABD'nin çıkarları pahasına kendi ulusal güvenliğini yok eden bir garip ittifakın esiri durumundadır.

YÖN'de Türkiye'nin ikili antlaşmalar ve NATO stratejisiyle yok ettiği ulusal güvenlik stratejisinin yerine ulusal bir strateji oluşturmak için çok yönlü bir ideolojik mücadele verilmektedir. Önerilen dış politika Atatürk'ün tam bağımsızlık politikası olmakla birlikte Türkiye o kadar ABD yörüngesine girmiştir ki güncel olarak önerilen politika Türk-Sovyet ilişkilerinin geliştirilmesidir.

Ancak Amerikan emperyalizminin ve DP-AP çizgisindeki sağcı siyaset arasında komünizm tehdidi bahane edilerek kurulan işbirliği antiemperyalist bir politikanın uygulanmasının da önünü kesmektedir. ABD kaynaklı antikomünist histeri bir süre sonra Amerikan karşıtı antiemperyalist halk tepkisini engellemek için de harekete geçecektir.

Sağın Faşizm Tehdidi

Çok partili hayat halkın sesini duyurmasını sağlamak yerine tutucu güçler koalisyonunun egemenliğini pekiştirirken bu istismarcı düzenin muhafazasından yana olan sağcı kuvvetler toplum üzerindeki baskıyı da zorunlu olarak artırmaktadırlar.

Demokrat Parti iktidarı bundan dolayıdır ki hürriyet ve demokrasi sloganlarıyla iktidara geldikten sonra on yıl içinde büyük bir dikta rejimi kurmaya girişmiştir. Menderes'in DP'si bir süre sonra oluşan sosyal huzursuzluğun önünü kesme çabalarında başarısız kalmakta ve Türkiye adım adım 27 Mayıs'a doğru ilerlemektedir. Bu noktada sağın faşizm tehdidi ilerici zinde kuvvetleri sindirmek için tek çare olarak öne sürülür.

Sendikal hak arayan işçiler, üniversiteli gençlik ve hak arama mücadelesine girişen bütün toplumsal sınıflar DP'nin faşizan uygulamalarından payını almaktadır.

Sağcı rejimin faşizm tehdidi aslında sömürge ya da yarı sömürge durumundan kurtulmaya çalışan azgelişmiş ülkelerde iktidarı ele geçiren komprador-ağa-tefeci ittifakının temel karakteridir.

En genel anlamıyla faşizm çökmekte olan rejimin korunması için uyanışa geçen sosyal güçlerin baskı altına alınması ve toplumsal ve siyasal düzenin zor yoluyla ayakta tutulmasıdır. Hitler faşizmi Almanya'da sanayileşmede büyük ilerleme kaydeden kapitalist bir toplumun sosyalizme kaymasını engellemek için görülmemiş baskı yöntemleriyle ortaya çıkmıştı.

1946'dan 27 Mayıs'a 1960 giden süreç de benzer biçimde sosyal uyanışı engellemek ve zinde güçlerin iktidara yürüyüşünü durdurmak için baskı mekanizmasının harekete geçirildiği bir dönem oldu. Köhnemiş düzeni ayakta tutmak isteyen tutucu güçler koalisyonu çok partili rejim adı altında bu sözde demokrasi perdesinin arkasına gizlenerek aşağılık bir dikta rejimini yaşatma çabasındaydı.

60'lardan itibaren devrimci hareketin karşısına çıkartılan Amerikancı milliyetçilik ve mukaddesatçılık da esasen emperyalizmin antikomünist yönelimli faşist diplomasisinin ürününden başka bir şey değildi. Ancak Avcıoğlu'na göre bir kere uyanan zinde güçlerin ve oluşan sosyal uyanışın engellenmesinin imkanı yoktu.

Tanzimat "İlericiliği"ne Karşı Halkçı-Devrimci Çizgi

Sağın baskı mekanizmasının solu ezmek için harekete geçirildiği bir dönemde YÖN'de işbirlikçi siyasetçilerin marifetlerinin bir bir ortaya dökülmesiyle oklar politik sisteme yöneltilmektedir. Menderes'ten İnönü ve Ecevit'e kadar bütün siyasetçiler Türkiye'nin sömürgeleştirilmesinde rol oynayan aktörlerdir.

Avcıoğlu'nun Tanzimat aydınının her koşulda halkı suçlayan ama sistemi sorgulamayı aklından geçirmeyen çarpık bakış açısına karşın yaptığı şey esas suçlunun halk değil rejim olduğu gerçeğini ısrarla vurgulamasıdır. Halk ilericidir. Gerici olan parlamenter düzendir. Bu gerici düzen içinde halkın seçim yapma imkanı yoktur ve halk istese de istemese

de tutucu güçler sandıktan çıkmaktadır. Hatta bazen sandıktan faşizm bile çıkabilmektedir.

Avcıoğlu bu bakış açısından yola çıkarak DP'nin iktidara tırmanışını da gerçek sebepleriyle ortaya koyar. İdris Küçükömer'in çarpık ileri-geri şemasında ilerici halk kitlelerinin temsilcisi olan DP-AP geleneğinin aslında gerici parlamenter sistemin temsilcisi olduğu ortaya konur. DP zaten iddia edildiği gibi bir halk hareketinin değil, ağa-tefeci-aracı ittifakının temsilcisidir. Ancak İnönü'nün CHP'sinin toplumda Osmanlı'dan kalma jandarma-tahsildar baskısını hatırlatan bürokratik ve halktan kopuk uygulamalarının etkisiyle DP, CHP karşısında geniş halk kitlelerini peşinden sürükleyebilmiştir.

Çok partili rejim aldatmacası da burada en gerçekçi biçimde ortaya çıkmaktadır. Atatürk, döneminin yarı sömürge rejimini tasfiye ederek yerine halkçı bir rejim kurmaya yönelen tek parti yönetimi ile Menderes'in liberal ve parlamenter kisveye bürünmüş mutlu azınlık rejiminin faşizan uygulamaları arasındaki uçurum açıkça ortaya çıkmaktadır.

Üstelik, parlamenter sistem içinde kalındıkça ilerici ve gerici kuvvetler arasındaki fark giderek kaybolmakta ve sonunda bu iki uç sistemin iki ana unsuruna dönmektedir. İnönü ve Menderes bunun tipik örneğidir.

27 Mayıs'ın Menderes diktatörlüğünü yıkan müdahalesine sistemin yanıtı İnönü'den gelir. Avcıoğlu, İnönü'yü gerici kuvvetlerin koruyucu meleği olarak suçlarken çok haklı gerekçelerden yola çıkmaktadır. 27 Mayıs'ı tasfiye etmeye çalışan İnönü 27 Mayıs'a karşı çıkışlarından önce "Atatürk devrimlerine rötuş yaptığını" söyleyen ve Türkiye'yi Atatürk'ün ölümünün ardından tekrar Batı yoluna sokan kişidir.

İnönü, düzenin can simidi misyonunu sosyalist solun yükselişe geçtiği altmış sonrası dönemde de sürdürür. Ortanın solu kavramıyla İnönü, düzenin yükselen solun önünü kesmek için geliştirdiği sol seçenektir. Avcıoğlu önceleri özellikle TİP içinde İnönü'nün CHP'sine yönelen eleştirileri yersiz olarak adlandırırken daha sonraları İnönü'nün uygulamalarının neye hizmet ettiğini görür ve İnönü'yü de hedef tahtasına oturtur. İnönü'nün Atatürk devrimlerini ortadan kaldıran Batıcı-bürokratik yolu ile Ecevit'in düzenle barış içinde yaşamayı öneren teslimiyetçi ve uzlaşmacı ama "halkçı" Atatürkçülüğünün halk dalkavukluğundan başka

bir şey olmayan gerçek yüzü en gerçekçi biçimde YÖN'de ortaya konmaktadır.

Kaynağa Dönüş:
Medrese Atatürkçülüğünden Gerçek Atatürkçülüğe

Avcıoğlu Türkiye'nin karşı karşıya bulunduğu bütün sorunlarının kaynağının Atatürkçülükten ayrılmak olduğunu söylerken devrimci ve halkçı Atatürkçülük anlayışını da YÖN'de yeniden ortaya çıkartmaktadır.

Avcıoğlu'nun Atatürkçülük konusundaki en önemli katkılarından birisi de bürokratik, statükocu ve halktan kopuk İnönü Atatürkçülüğünü gerçek ve devrimci Atatürkçülükten ayıran ilk isimlerden birisi olmasıdır. Atatürkçülüğün düzenin krizine karşı yeniden yükselişe geçeceğini gören Avcıoğlu o güne kadar yerleştirilen ve medrese Atatürkçülüğü olarak suçladığı sahte Atatürkçülüğe karşı gerçek Atatürkçülük mücadelesinin de bayraktarlığını üstlenir.

Atatürkçülüğün Atatürk'ün ölümünün ardından geçen yirmi yıllık dönemde belki de en gerçekçi tanımlaması Doğan Avcıoğlu'na aittir: "Kemalizm herşeyden önce bazılarının 'Batılılaşma' adını verdikleri Tanzimat'la başlayan uydulaşma ve sömürgeleşme sürecine karşı milliyetçi bir tepkidir."

Kemalist Devrim YÖN'de defalarca belirtildiği üzere Üçüncü Dünyada, mazlum milletlerin antiemperyalist ve antikapitalist yönelimli Ulusal Kurtuluş Savaşlarının ilk örneğidir.

YÖN'de Ulusal Kurtuluş Devrimi, Üçüncü Dünyadaki diğer halkçı ve devletçi rejimlerle birlikte geniş bir değerlendirmeye tabi tutulmakta ve ezilen dünyanın emperyalist sisteme alternatif bağımsızlık ve kalkınma metotları tek bir çizgide teorileştirilmeye çalışılmaktadır. Bu halkçı ve devrimci Ulusal Kurtuluş ideolojilerinin, çoğu zaman açıkça ifade edilmese de temel yönelimi sosyalizmdir.

Nitekim, Mısır devriminin lideri Nasır, ezilen sınıfların iktidarını kurmaya yöneldikten iki yıl sonra parti kongresinde yaptığı konuşmada bunu gerçekleştirecek tek metodun sosyalizm olduğunu açıkça belirtmektedir.

Avcıoğlu bu noktadan yola çıkarak Atatürkçülükle sosyalizmin birleşeceği bir ideolojik zemin inşa etmektedir. Atatürkçülüğü halktan kopartan

ve Atatürk'ü neredeyse sağcı bir devlet adamına dönüştüren medrese Atatürkçülüğüne karşı Avcıoğlu sosyalizmin ve Atatürkçülüğün Türkiye koşullarındaki kader birliğini ortaya koymaktadır. Bu aslında bütün ezilen dünyanın gerçeğidir.

Sosyalizmin kapalı kapılar ardında tartışıldığı ve konuşulduğu bir dönemde Türkiye'de sosyalist fikirlerin açıkça tartışıldığı en önemli platform YÖN'dü. Avcıoğlu korkusuz ve devrimci kişiliğiyle sosyalizm kavgasının da Atatürkçülük kavgasının da öncülerindendi. Nazım Hikmet'in her yerde yasaklanan ve soruşturmalara tabi tutulan şiirleri bile YÖN aracılığıyla Türk okuyucusuyla buluşmaktaydı. Dolayısıyla Avcıoğlu iki cephede birden keskin bir mücadeleye girişmişti: Bir tarafta medrese Atatürkçülüğüne karşı devrimci ve halkçı Atatürkçülük diğer yanda ise sınıfsız ve sömürüsüz bir toplum için sosyalizm mücadelesi. Avcıoğlu'yla birlikte artık sosyalizm ve Kemalizm arasında kopmaz bir bağ kurulmuş oluyordu.

Ancak Avcıoğlu bu iki cephedeki zorlu mücadeleyle de yetinmedi; Atatürkçülüğü ve sosyalizmi Türk milliyetçiliği ile birleştirerek o gün için çok radikal denebilecek bir başka zorlu kavganın da öncülüğünü üstlendi. Üçüncü Dünyanın devrim pratiklerinin de gösterdiği biçimde bütün halkçı ve devletçi devrimler bağımsızlık için milliyetçiliği hızlı kalkınma ve sosyal adalet için de sosyalizmi bir kurtuluş reçetesine dönüştürmüşlerdi.

Avcıoğlu bu gerçeklerden yola çıkarak bugüne de ışık tutan şu tespite ulaşmıştı: "Gerçek milliyetçiler sosyalistlerdir."

Darbeci Değil Devrimci!

Üçüncü Dünyanın devrim pratiklerinin Avcıoğlu'nu götürdüğü sonuç Üçüncü Dünyacı ve BAAS tipi bir sosyalist rejimin Türkiye koşullarında da gerçekleştirilmesiydi.

Avcıoğlu'nun YÖN'ün kapatılmasının ardından çıkarttığı DEVRİM dergisi işte bu devrim kavgasının savaşçı yayın organı olmuştu.

9 Mart'ta yapılması planlanan devrimle birlikte Türkiye tekrar Atatürk'ün çizdiği rotaya oturtulacak ve halkçı bir rejim kurulacaktı. O kadar ki devrim anayasası ve devrim konseyi üyeleri bile belirlenmişti.

Ancak Türkiye 9 Mart'ı değil 12 Mart'ı yaşamak zorunda kaldı.

Burada Avcıoğlu'na soldan gelen eleştirilerin temelsizliğini de vurgulamak gerekir. Gerçekten de Avcıoğlu'nun ortaya koyduğu devrim stratejisinin önemli denilebilecek yanlışları içinde barındırdığı bir gerçektir. Ancak Avcıoğlu'nun kafasında tek bir şey vardı: Devrim yapmak. O nedenle cuntacılık ya da darbecilik gibi sığ ifadelerle Avcıoğlu'nu suçlamak sol lafazanlıktan öte hiçbir anlam ifade etmez.

Can Yücel, Avcıoğlu için yazdığı şiirin son dizelerinde şöyle diyordu:

elleri arkasında yürüyordu
kırmızı boyunca
memleketi nasıl kurtarayım diye
ölmek için.

Avcıoğlu gerçekten de bütün hayatını devrim davasına adamıştı. Arzuladığı devrim 12 Mart'ta Amerikancı bir darbeyle yenilgiye uğrasa da yılmadı. 9 Mart'ın karşı devrimle bastırılmasının ardından Avcıoğlu YÖN ve DEVRİM'de kader birliği yaptığı pek çok arkadaşının ihanetiyle karşılaştı. Buna rağmen doğru bildiği yolda tavizsiz yürümekten vazgeçmedi.

12 Mart'tan sonra eski devrimci, yeni "demokrat" arkadaşlarıyla bütün bağlarını kopardı. Benzersiz tarih çalışmalarıyla devrim davasına hizmet etmeye devam etti ve devrim kavgasını mezara kadar götürdü.

Bir Devrim Stratejisinin Esasları

Avcıoğlu'nun devrim stratejisine gelince...

60'lı yılların devrim deneyimlerine bakacak olursak 1952 Mısır ve 1953 Suriye ve Irak devrimleri ve birbirini izleyen Cezayir, Libya ve Sudan devrimleriyle Ordu içindeki devrimci subayların toplumun politikleşmiş aydın kesiminin desteğiyle iktidara el koydukları ve emperyalizme ve kapitalizme alternatif halkçı rejimler kurmaya yöneldikleri bir süreçle karşı karşıya kalırız.

Dolayısıyla dünya böyle bir süreci yaşarken Türkiye'de Ordu'yu hesaba katmayan bir devrim stratejisi oluşturmak gerçeğe gözleri kapatmak olacaktır. Türkiye de bu süreçte radikalleşerek sola kaymaktadır. Zaten dünya çapındaki bu gelişmelerin etkisindedir ve 27 Mayıs 1960 müdahale-

si ve arkasından yaşanan Ordu içindeki devrimci örgütlenmeler Türk Ordusu içindeki devrimci subayların hızla sola kaydığını göstermektedir. O dönemin sosyalist solu da sokaklarda "Ordu millet el ele" sloganlarıyla yürümektedir.

Bu noktada Avcıoğlu da kendi devrim stratejisini oluşturmuştur. Ezilen halk sınıflarının devrimci mücadelesine dayanmayan bir ordu müdahalesinin devrim için yetersizliği aslında daha en başından ortadadır. Ancak kimse Avcıoğlu'nu bu tür bir strateji belirlediği için suçlayamaz. Olsa olsa bu stratejinin bir takım yanlışları içinde barındırdığı söylenebilir. Devrimciler açısından Avcıoğlu'nun devrim stratejisinden alınacak ders budur.

Sözü edilen devrim stratejisi toplumsal alanda yükselen ulusal mücadelenin toplumun dinamik güçleri olan ve Avcıoğlu tarafından zinde kuvvetler olarak tarif edilen asker-sivil aydın kadronun iktidarı ele geçirmesine dayanmaktadır. Kapitalist yolun yarattığı çıkmaza karşı Batıdan hızla koparak devrimci bir çizgiye yönelen ara tabakalar Ordu içindeki devrimci subaylarla birlikte kapitalist olmayan bir yol arayışına gireceklerdir.

Kapitalist olmayan yol formülü aslında işçi sınıfı öncülüğündeki toplumsal devrim mücadelesine alternatif bir model olarak ortaya çıkmaktadır.

Ancak bütün diğer Üçüncü Dünyacı devrimlerde de görüldüğü biçimde bu model bir noktadan sonra başarısız olmuştur. İşçi sınıfına ve toplumun ezilen sınıflarına dayanmayan ve ülke içindeki sınıf mücadelesini hakim sınıfların bütünüyle yok edilmesine kadar götürmeyen bir devrim stratejisinin bir süre sonra karşı devrimle tasfiye edilmesi kaçınılmaz bir sonuçtur.

Kapitalist olmayan yol çizgisinin temel yanlışı, ulusal ve sınıfsal bir devrim olarak tanımlanan sosyal devrimde ulusallığın burjuvaziye havale edilmesidir. Ezilen sınıfların yükselen ulusal mücadelenin öncülüğünü üstlenecek güçte olmamasından yola çıkılarak, ulusal mücadelenin, burjuvazinin ulusal olduğu iddia edilen bir kanadına havale edilmesi kapitalist olmayan yoldan sosyalizme geçişi doğal olarak engellemiş ve iktidar burjuvaziye teslim edilmiştir.

Kapitalizmi Kurmak mı Kapitalizmi Yıkmak mı?

Bu devrim stratejisinin ulaşmak istediği nihai nokta sosyalizmdir. Ancak sosyalizme geçilmeden önce kapitalist olmayan yol doğrultusunda emperyalist kapitalist sistemin bağımlılık ilişkilerinin dışına çıkan bir çeşit "bağımsız kapitalizm" kurulacak ve bu tür bir kapitalistleşme içinde gelişen ulusal burjuvazinin çabalarıyla ve zinde kuvvetlerin öncülüğünde Kemalist Devrim tamamlanacaktır. Hemen ardından da yine kapitalistleşmeyle ortaya çıkan işçi sınıfıyla sosyalist devrim yapılacaktır.

Böylesi bir stratejinin pamuk ipliğine bağlı olduğu 12 Mart'ta bir kısım subay karşı saflara geçtiğinde her şeyin bir anda tersine dönmesiyle ortaya çıkmıştır.

Belirlenecek sosyalist stratejinin Marksist şablonların dışına çıkması ve temel mücadeleyi klasik bir işçi-burjuva çatışmasının ötesinde bir Ulusal Kurtuluş Mücadelesi olarak ortaya koyması gerekmekteydi. Bu noktada YÖN'ün bütün Üçüncü Dünya tartışmalarına rağmen son tahlilde dönüp dolaşıp tekrar Marksist şablonlara sıkışması söz konusudur. Buna göre sosyalist bir sisteme geçilecekse kapitalist bir aşama mutlaka yaşanmalıdır ve sosyalizm ancak bu kapitalist aşamanın aşılmasıyla mümkün olacaktır. Ancak kapitalizmin gelişmesine dayalı bu Menşevik anlayış kapitalistleşmenin yarattığı yıkıcı etkileri de kabullenmediği için bilimselliğe dayanmayan ve dünya ekonomik sisteminden kopuk bir "bağımsız kapitalistleşme" uğraşına girilmiştir.

Bu noktada YÖN'ün milliyetçiliği gerçek bir sosyal devrimi sağlayacak ezilen kitlelerle ve işçi sınıfıyla buluşamadığından devrim davasını Ordu'ya havale etmek dışında bir seçenek de kalmamıştır. İşçi sınıfının elinde yükseltilemeyen milliyetçilik bayrağını doğal olarak devrimci subaylar yükseltecektir.

Oysa emperyalizm çağında kapitalistleşerek kalkınmanın imkânı yoktur. Halkçı ve devletçi bir kalkınma stratejisi ancak kapitalizmle doğrudan hesaplaşarak kurulabilecektir.

Tek Yön Devrim!

Böylesi bir hesaplaşmanın ise düzen içinde kalınarak yapılamayacağı ortadadır. Avcioğlu'nun bugün Türk Solu açısından yön göstericiliği

buradan kaynaklanmaktadır. Aslında Avcıoğlu için devrim dışında bir yön hiç olmadı. 60'lı yıllar Türkiyesinde belki pek çok kişi için bir yön arayışı söz konusuydu ama Avcıoğlu için böyle bir durum söz konusu değildi. Dergi çıkarma kararı aldığında "DEVRİM"in isim hakkı bir başkasında olduğu için ikinci seçenek olarak YÖN'de karar kılmıştı. Ancak YÖN'ün kapatılmasının ardından Avcıoğlu DEVRİM'i çıkartmayı başardı. Kendi deyimiyle "DEVRİM'le devrim yapılacaktı." Belki istenilen devrim gerçekleştirilemedi ama Türk Solu'nun devrim mücadelesi için güçlü bir teorik miras yaratıldı. Bugün o devrimci fikirler devrimci gençlerin elinde yeniden bir mücadele bayrağı haline getiriliyor.

2000'li yılların Türkiyesinde Avcıoğlu ve Türk Solu'nu güçlü ve köklü bir geleneğe dönüştüren diğer devrimci liderler yok.

Ama neyse ki bütün yaşamına ülkesinin bağımsızlığına adayan devrimci Türk gençleri var.

Atatürk'ün emanetini, Doğan Avcıoğlu'nun bıraktığı bağımsızlık ve devrim bayrağını bırakıldığı yerden alıyoruz.

İnan Kahramanoğlu
İleri Dergisi Genel Yayın Yönetmeni

Yön Yazıları
(1961-1967)

Kemer Sıkalım...

Kemerleri sıkmak, günün parolasıdır. Yeni Hükûmet, özellikle memur maaşlarına yapılan zammı geciktirme kararını aldıktan sonra "kemerleri sıkma" politikasına sarılmıştır. Bakanların makam ödeneği almaktan vazgeçmeleri, bir makam arabasının garaja çekilmesi, meşhur *Cadillac*'ın yerini *Opel*'e bırakması, bu politikanın satış vasıtalarıdır. Kısaca Hükûmet, memurların hayal kırıklığını, iç kütlelerinin sakal grevi ve sessiz yürüyüşlerle gün ışığına çıkan memnuniyetsizliğini, ufak Opel'in büyük *Cadillac*'ın yanında çekilmiş resimleri ile göğüslemeye çalışmaktadır.

Kemer sıkma disiplinini henüz kendi arasında bile tam mânâsıyla gerçekleştiremeyen Hükûmet, diğer taraftan, varlıklı çiftçi kitlesini kapsayan ziraî gelir vergisini hafifletmeye, çeşitli yollardan işadamlarının vergi yükünü azaltmaya hazırlanmaktadır. 1952 ziraat anketine göre, arazinin önemli bir kısmını elinde tutan büyük çiftçilerin de arazî vergisi ödemekten pek yakında kurtulacağı hükûmet programında yer almıştır. Ufak memur ve işçilerden tasarruf bonosu kesilmesi vaadi ise, sembolik şekilde gerçekleştirilecektir.

Devlet gelirlerinin azalması ve enflasyon tehdidi olmasa, varlıklı sosyal gruplara taviz verme yarışında çok daha ileri gidilmesinden korkulur. Nitekim adına "Vergi Reformu Komisyonu" denilen "Tâviz Verme Komisyonu", devlet gelirlerinin önemli bir kısmını özel sektöre transfer etme yolunu seçmiştir.

Fedakârlığı memur ve işçiye yüklemeye çalışan birinci politikanın başarıya ulaşmasına imkân yoktur. Çalışanların esasen yeter derecede ezildiği bir toplumda, ezilenlerin daha fazla ezilmeye gönüllü olarak rıza göstermesi beklenemez.

Bu demek değildir ki, kemerler sıkılmasın. Kemerleri elbette sıkmak lâzımdır. Kemer sıkmak, milletçe varlığımızın ilk şartıdır. Fakat işe, memur ve işçilerden önce varlıklı sınıflardan başlamak, gelir dağılışındaki adaletsizlikleri düzeltmek, mes'ut azınlık ve halk kütleleri arasında, doların memleketimize akmasından beri, gittikçe genişleyen uçurumu kapatmak, tek kelimeyle sosyal adaleti gerçekleştirmek lâzımdır. Sosyal adalet, kemer sıkma politikasının temel dayanağıdır. Sosyal adalet olmadıkça, kütlelerden fedakârlık beklemek zâlim bir hayaldir.

Görünüşe göre Hükûmet, bugün böyle bir hayalin peşindedir. Halbuki durum hayale hiç de elverişli değildir: Memleketimizde her an büyük sosyal huzursuzluklara yol açabilecek olan tam bir adaletsizlik hüküm sürmektedir. En ufak ve en büyük gelirler arasındaki mesafe baş döndürücüdür. Bir öğretmen, iyi köşe başı tutmuş manavın aylık kazancını bir yılda sağlamamaktadır. İşçi kütleleri, yavaş yavaş uyanmaktadır. Emek hor görülürken, haksızlığı nispetinden kârlı bir kazanç şekli olan arsa ve bina spekülâsyonu, (Yassıada davalarının da gösterdiği üzere) hâkim sınıfların alıntersiz gelir sağlama vasıtası haline gelmiştir.

Emeği cezalandıran, sermayeyi alabildiğine mükâfatlandıran bu adaletsiz düzenin düzeltilmesi için ciddî bir gayret gösterilmemektedir. Hiç değilse, vergi sisteminin gelir dağılışındaki aşırı adaletsizlikleri hafifletmesi beklenirdi. Halbuki durum tam tersidir. Emeğe dayanan kazançlar ağır şekilde vergilendirilmekte, sermaye kazançları hemen hiç vergi ödememektedir. 1961 Bütçe gerekçesine eklenen tabloların apaçık gösterdiği üzere gelir vergisi, emeğe dayanan kazançlar ile ayakta durmaktadır. Kaynağı sermaye olan kazançların ancak çok ufak bir kısmı Maliyeye

bildirilmektedir. Nitekim 1953-1959 devresinde beyannameli mükelleflerin yüzde 85'i ayda ortalama 500 liradan aşağı gelir beyan etmiştir.

Servet vergilerinin hali ise daha acıklıdır. Servet, Türkiye'de vergi ödememektedir. Batıdaki sosyal adalet politikasının temel dayanaklarından biri olan veraset vergisi fiilen mevcut değildir. Gülünç miktarları aşmayan arazî vergisi ise, kaldırılmak üzeredir. Kısaca, vergi sistemimizin sosyal adalet anlayışı, zengini görmemezlikten gelip vergiyi fakire ödetmekten ibarettir. Buna rağmen kemer sıkma politikasının şampiyonları, sermayenin ve sermayeye dayanan kazançların zâten çok hafif olan vergi yükünü daha da hafifletmek kararındadır...

İngiltere'de Kemerler

Başarılı bir kemer sıkma örneğini, 1940-1950 yılında İngiltere vermiştir. Devlet gelirleri 1938 yılında milli gelirin yüzde 22'sine erişirken, (memleketimizde yüzde 15'in altındadır) 1948'de yüzde 40'a çıkmıştır. Demek ki, İngiltere'de vergi yükü büyük ölçüde artmış, vatandaşlar kemerlerini sıkmıştır. Yalnız bu başarı, köklü bir sosyal adalet politikası güdülmesinin sonucudur. O devrin İngilteresi, gelir dağılışında bir ihtilâle sahne olmuştur. Şöyle ki, harpten önce, çok zengin bir İngiliz'in kazancı, maden işçisinin gelirinin 200 katını aşarken, bu rakam 1950'de 15'e düşmüştür. Vergi çıktıktan sonra, 6 bin İngiliz lirasının üstünde gelir sahibi olan insan sayısı 1938'de 7 bin kişi iken, 1950'de 60'a inmiştir. Buna karşılık, 150-1000 İngiliz lirası arasında net kazanç sahiplerinin sayısı 6,7 milyondan 19 milyona çıkmıştır. Profesör Frank Paish'in incelemelerine göre, 1949 yılında vergi düşüldükten sonra gerçek gelirler, 1938'e nazaran ortalama olarak yüzde 5 artış göstermiştir. Halbuki 1275 İngiliz lirasının üstündeki gelirler yüzde 38 oranında azalmıştır. 290 İngiliz lirasının altındaki gelirler ise yüzde 27 oranında artmıştır. Böylece 24 milyon İngiliz'den 2,5 milyon insanın geliri azalmış ve 21,5 milyonun geliri çoğalmıştır.

Gelir dağılışındaki bu büyük değişiklik, esas itibarıyla, vergi yoluyla sağlanmıştır. İşçi ücretleri ve maaşlar çok hafif şekilde vergilendirilirken, sermaye kazançları ağır şekilde vergilendirilmiştir. Bu sayededir ki, İngiliz işçileri ve memurları, harp içinde ve harpten sonra daha fazla çalışmaya ve daha fazla vergi ödemeye seve seve rıza göstermişlerdir.

İngiliz halkı, döviz gelirlerini arttırmak için, viski içmekten, çikolata yemekten, naylon çorap giymekten vazgeçmiş, fakat eskisinden daha iyi beslenmiş ve mesken sıkıntısı çekmemiştir.

Enflasyona gitmeden yatırım hacmini ve bu arada devlet yatırımlarını arttırmak için, başka çıkar yol yoktu. Fakat böyle bir politika İngiliz halkının ve müteşebbisinin dünyaca bilinen disiplinli davranışına rağmen, iktisadî sistemin değişmesini gerektirmiştir. Ağır vergiler, özel teşebbüsün yatırım gayretini azaltmış, toplam yatırımlarda artış, çok geniş ölçüde yürütülen bir devletçilik politikasıyla mümkün olmuştur.

Bizdeki Kemersizler

Vergi yükünü sırtında taşıyan düşük gelirli sınıfları, bugünkü düzen içinde kemer sıkmaya zorlamak, mevcut huzursuzluğu ve memnuniyetsizliği arttırmaktan başka sonuç vermeyecektir. Kemer sıkma politikası, ancak gelir dağılışındaki adaletsizlikler düzeltildiği, sermayeye dayanan kazançlar da emek gibi vergilendirildiği takdirde, kütlelere mal edilebilir. Halbuki Hükûmet, kalkınmada özel teşebbüse ön plânda bir rol tanımak, onun yatırım şevkini arttırıcı her türlü tedbiri almak kararındadır. Azgelişmiş bir memlekette özel teşebbüsü ön plânda tutan bir kalkınma politikası ise, mes'ut bir azınlığın kemersiz yaşamasını kabul etmeyi gerektirir.

Özel teşebbüsün kalkınma gayretlerine başarılı bir şekilde katılıp katılmayacağı meselesi üzerinde durmuyoruz. Kaldı ki, bu da önemli bir meseledir. Sayın Nadir Nadi'nin ifadesiyle "Yurdumuzda tarihi ve gelenekleri olmayan, ortamı kurulmayan bir özel teşebbüs, bugünkü dünya ve memleket şartları karşısında bize ne dereceye kadar yararlı olabilir?" sualini sormak lazımdır.

Bizim üzerinde durduğumuz mesele şudur: Motoru kâr olan özel teşebbüs, kalkınmaya kâr ettiği ölçüde katılacaktır. Ancak fazla kâr, özel teşebbüsün yatırım şevkini arttırabilir. Fazla kâr, işçilere düşük ücret, satılan mallara yüksek fiyat demektir. Kârın bir kısmı da yatırımlara gitmeyecek, talihli müteşebbislerin lüks ve israfına ayrılacaktır. Başka bir deyişle, müteşebbisin kemerini sıkmaya kalkışmak, özel teşebbüsün yatırım şevkini kırmak, özel teşebbüse dayanmaktan vazgeçmek demektir.

Koalisyon Hükûmeti ise, özel teşebbüsü geliştirmek kararındadır. O halde Hükûmet, özel teşebbüsün fazla kazanmasını teşvik etmelidir. Ücretlerin düşük seviyede kalmasına, özel teşebbüsün az vergi ödemesine rıza göstermelidir. Gecekonduların yanı sıra, lüks meskenlerin yapılmasını, *Cadillac*'ların çoğalmasını tabii karşılamalıdır. Devlet gelirlerini karşılamak için, emeğe dayanan kazançları daha ağır şekilde vergilendirmelidir.

Sistemin mantığı budur. Fakat yirminci yüzyılın ikinci yarısında yavaş yavaş uyanan ve mevcut adaletsizliklerin düzeltilmesini isteyen kütleleri daha fazla adaletsizliğe katlandırmak süngü zoru ile bile çok güçtür. Bu sebeple, Hükûmet, işçi ve memurlara kemer sıktırma politikasında çok ileri gidemeyecektir. Ne de özel teşebbüsü gereken ölçüde destekleyebilecektir.

Ne onu, ne de ötekini yeter derecede yapamayacağı için de, kemer sıkma kampanyası bir iki jestten ve oyalama politikasından ibaret kalacak, tasarruf gayretlerimizde önemli bir artış görülmeyecektir. Dün olduğu gibi bugün de çıkmazdayız. Dün olduğu gibi, bugün de ayakta durabilmemiz, Sam Amca'nın gayretlerine bağlıdır.

Hızlı kalkınma temposunu sağlayacak çapta bir kemer sıkma gayreti, gelir dağılışındaki adaletsizliklerin giderilmesi, fedakârlık ve nimetlerde eşitliğin gerçekleştirilmesiyle mümkün olacaktır. Bu sebepledir ki, yirminci yüzyılın ikinci yarısında azgelişmiş memleketler için tek çıkar yol, sosyalizmdir.

Yön, Sayı 1, 20 Aralık 1961

Huzur

Huzur diyoruz, huzur istiyoruz. Kurulamayacağı korkusuyla, sırf kurulabildiği için sevindiğimiz hükûmetten huzur getirmesini bekliyoruz. Hükûmet de, "Huzur Hükûmeti" olacağını söylüyor.

Beklenen huzur gelecek mi? Sanmıyoruz.

Bu hükümde yanılmayı çok isterdik. Zira, mevcut şartlar altında bugünkü Hükûmet'i desteklemenin tek çıkar yol olduğuna şahsen inanıyoruz. Hükûmet'le birlikte, rejimin de hüviyetini kaybetmesinden ve sosyal gidişi durdurmaya çalışan bir idarenin işbaşına gelmesinden endişe ediyoruz. Memleketimizde bir türlü gelişip serpilemeyen fikir hürriyetinin tamamıyla boğulmasından korkuyoruz.

Zihinlerdeki istifhamı açıkça ortaya koymak lâzımdır: Sessiz yürüyüşlerle ortaya çıkan işçi hareketleri, gecekonduların büyük şehirleri muhasara etmesi ve asâyişin sağlanmasındaki güçlüklerin gittikçe artması, bir takım insanları endişeye düşürebilir. Anayasaca sağlanan çeşitli hürriyetleri ortadan kaldırmak pahasına da olsa, mal emniyetini koruma endişesi ön plâna çıkabilir. Devrimci kuvvetlerin dağınık ve fikrî bakım-

dan hazırlıksız bulunduğu bir devrede, bu endişenin otoriter bir idareye yol açması en kuvvetli ihtimaldir.

Şehirlere akını gecekonduları yıkmakla, fikir hürriyetini ve işçi hareketlerini yasaklarla durdurmaya kalkışacak bir idarenin uzun vâdede başarıya ulaşmasına imkân yoktur. Fakat böyle bir idarenin yapacağı tahribat korkunç olabilir.

Sosyal gidişi kaba kuvvetle durdurmaya çalışabilecek bir idarenin işbaşına gelmesi ihtimali, bugünkü Hükûmet'i desteklemek için yeter sebeptir. Bununla beraber Hükûmet'in beklenen huzuru getirebileceğini sanmıyoruz.

Hükûmet, satıhta kalan bir huzurun peşindedir. Bu, kütlelere inmeyen, sosyal dâvaları cesaretle ele almaktan kaçan muhafazakâr bir huzur anlayışıdır. Sürgündeki ağaların geri dönmesi, Kayseri'dekilerin affı, Ordu'nun endişelerinin giderilmesi, özel sektöre güven vermeye çalışılması, "geçmişin yaralarının sarılması", bu huzur anlayışının temel unsurlarıdır.

Geçmişin yaraları sarılmasın demiyoruz. Fakat satıhta kalan bu huzur anlayışının, satıhta kalan bir huzuru bile sağlayacağından şüphe ediyoruz: Kayseri affı neyi değiştirir ki? Olsa olsa, "affı sağlamak için İnönü ile birleştik" gerekçesiyle koalisyona katılanların elinden bir mazereti kaldırır. İş hayatını canlandırmak maksadıyla girişilecek ölçülü bir enflâsyon politikası, maaş ve ücretlerdeki artışlar, önlenmeye çalışıldığına göre, memnuniyetsizlikleri nasıl azaltabilir? Mevcut adaletsizlikleri nasıl giderebilir? Huzursuzluk sürüp gittikçe de, parlâmento dışı kuvvetlerin yatıştırılamayacağı aşikârdır.

Yeni Türkiye

Meselenin kökü sosyal huzursuzluktur. Türkiye artık eski Türkiye değildir. Nüfus hızla artmaktadır. Eskiden doğum nispetleri kadar, ölüm nispetleri de yüksekti. Nüfus artışı yavaştı. Şimdi ölüm nispetleri düşmüş, buna karşılık doğum nispetleri değişmemiş, bu yüzden nüfus hızla çoğalmaya başlamıştır. Ekime elverişli toprakların kalmaması, biraz da makineleşme dolayısıyla, köyden şehre akın hızlanmıştır.

Nüfus artışının ve şehirlere akının hızlandığı bir devrede, kütleler daha

yüksek bir hayat seviyesine erişmenin mümkün olduğunu anlamış, tevekkülün yerini, kalkınma ve refah talepleri almıştır. Batı dünyasına açılmamız ve dış yardımların artması, Batı hayat seviyesi ile aramızda mevcut uçurumu ortaya koymuştur. Bu yüzden geniş kütleler ve aydın, fakirliği ve gelir bölüşümündeki adaletsizlikleri, eskisinden daha az müsamaha ile karşılamaktadır.

Bu maddî ve manevî değişiklikler, sosyal adalet içinde hızlı kalkınmayı zarurî kılmaktadır. Fakat geçmiş hükûmetler sosyal ve iktisadî alanda tam bir aciz göstermişler, bu da duyulan memnuniyetsizliği ve huzursuzluğu arttırmıştır.

Üzerinde henüz ciddî bir araştırma yapılmayan 27 Mayıs hareketinin temel sebebi bu olsa gerektir. Yoksa, iddia edildiği gibi, bir iki insanın samimiyetsizliği ve Anayasanın yetersizliği değil.

Sosyal Huzursuzluk

Gittikçe şiddetlenen sosyal huzursuzluğa çare bulmadıkça, beklenen huzur gelmeyecektir. Huzur, gelir dağılışındaki adaletsizliklerin giderilmesini ve istihsal seviyesinin hızla arttırılmasını gerektirecektir. Bu da ancak köklü reformlarla mümkündür.

Her şeyden önce, bugünkü cılız ve adaletsiz vergi sistemini A'dan Z'ye kadar değiştirmek şarttır. Bu da Vergi Reform Komisyonunun tâviznamesiyle sağlanamaz. Vergi sistemimizde, devlet gelirlerini geniş çapta arttıracak ve sosyal adaleti sağlayacak bir ihtilâle ihtiyaç vardır.

Ziraat alanında bir hamle yapabilmenin ilk şartı, ziraî yapıyı, istihsali arttıracak tarzda değiştirmek ve çiftçiyi teşkilâtlandırmaktır. Bu anlamda bir ziraî reform yapma yoluna gidilmedikçe, ziraat kendinden beklenen veremeyecektir.

Arsa durumu da farklı değildir. Devletin bir arsa politikası olmadıkça ve arsa spekülasyonunun kökü kazınmadıkça, mesken politikasından bahsetmek milleti aldatmaktan başka bir şey değildir.

Ziraî pazarlar organize edilerek mutavassıt saltanatına son verilmedikçe, çiftçinin korunduğunu söylemek gülünçtür. Çok kötü işleyen ticaret şebekesi için de durum aynıdır.

Bu reformlar elbette bugünden yarına gerçekleştirilemez. Her şeyden önce reformların zeminini yaratmak lâzımdır. Bu da Hükûmet'in meseleleri cesaretle ele almasına, Parlâmento'ya ve halk efkârına gerçekleri açıklamasına bağlıdır. Hattâ daha gerilere gitmek gerekir. Hiç değilse iktidara namzet ciddî siyasî teşekküllerin, muhalefet yıllarında, görüşlerini tespit etmesi beklenirdi. Ne var ki, muhalefet heyecanıyla bunlar yapılmamış, tam bir fikirsizlik içinde hazırlıksız iktidara gelinmiştir. Fransız mukavemet hareketinin, Almanlara karşı bir ölüm kalım savaşı yaparken, programını ortaya koyduğunu, zaferden sonra hemen bu programı gerçekleştirdiğini hatırlamamak imkânsızdır.

Bu fikrî hazırlık yapılmadığı için bugün Hükûmet, ne teknik organlardan gerektiği gibi faydalanabilmekte, ne de halk efkârının önüne ciddî bir programla çıkabilmektedir. Hattâ gerekli reformların lâfından bile kaçınmaktadır. Hükûmet programı, iktidarın çetin meselelerin çözülmesinde ne derece hazırlıksız olduğunu gösteren bir vesikadır. Program, madalyonun bir yüzünü saklayarak, işin tatlı tarafını göstermekle yetinen bir seçim beyannamesinden ibarettir. Yeni bütçe ise, Hükûmet programında yer alan tatlı sözlerin acele tekzibinden ibarettir.

Bu durumda, yeni idarecilerimizin nispeten daha ihtiyatlı ve az çok plânlı bir şekilde olmakla beraber, Menderes devrinin iktisadî ve sosyal politikasını uygulamak zorunda kalmalarından korkulur. Gerekli reformlardan kaçınarak, hafiften bir enflâsyon ve kredi genişlemesiyle iş hayatını hızlandırmayı deneyecek olan bu politikanın meyvelerini yakında göreceğiz...

Bununla beraber, Hükûmet'e karşı fazla haksızlık etmemek gerekir. Mevcut şartlar altında, daha fazlasını ümit etmek, hayâle kapılmak olacaktır. Zira memleket gerçekleri ile bu gerçeklerden haberdar oluşumuz arasında, kapatılması çok zaman isteyen bir mesafe vardır. Bu mesafe yüzündendir ki, Plânlama Teşkilâtı uzmanları bile, plânın dayanacağı ana görüşleri açıklayan, "Kalkınma Stratejisi" adlı dokümanda, yapılması gerekli reformları müphem bir şekilde ortaya koymuşlar, çeşitli tâvizlerle reformcu fikirleri hafifletmeye çalışmışlardır. Biraz cesur fikirlerin, Hükûmet'te ve Parlâmento'da, büyük tepkiler yaratacağı korkusu, uzmanları ister istemez bu yola itmektedir. Gerçekten, hızlı bir iktisadî kalkınmanın ve sosyal adaletin temelini sağlam bir şekilde atacak olan

çeşitli reformların Hükûmet tarafından ele alınması, ele alınsa bile mahiyeti değişmeden Parlâmento'dan geçmesi şimdilik uzak bir hayâl olarak gözükmektedir. Halbuki hızlı bir iktisadî kalkınma için, memleketin sosyal ve ekonomik yapısını değiştirecek reformlara ihtiyaç vardır. Bu reformlar yapılmadıkça, huzur, mes'ut bir azınlığın huzuru olmaktan öteye gidemeyecektir. Hükûmet ise bu reformlara hazır değildir. Koalisyonun yarattığı zorlukları, Parlâmento'nun kompozisyonu itibarıyla reformları benimsemesindeki güçlük de eklenince "sosyal adalet içinde hızlı kalkınma" sloganı boş bir lâftan ibaret kalmaktadır.

Bu durumda, Tanrının lûtfuyla mahsulün ve Sam Amca'nın cömertliği ile dış yardımın bol olmasına dua etmekten başka çare yoktur. Sosyal huzursuzluğun tahammül hudutlarını aşmaması, ancak böyle önlenebilecektir.

Yön, Sayı 2, 27 Aralık 1961

Efendilerimiz

Memleketin zinde kuvvetleriyle iktidardaki insanlar, birbirlerini tanıyamayacak hale geliyor. Halk ile halkın temsilcileri arasındaki mesafe genişliyor. Zinde kuvvetler, hızla kötüye giden sosyal ve iktisadî meselelerin ağırlığı altında bir kurtuluş yolu ararken, iktidardaki insanların çoğu apayrı âlemde yaşamaktadır.

İktidarın fildişi şatosunda günün konuları, Kayseri'dekilerin affı, sürgündeki ağaların geri dönmesi, servet beyanının kaldırılması, Avrupa Konseyi seçimleri, meclislerin üstünlük dâvası gibi meselelerdir.

Milletvekili istihkaklarına zam yapma teşebbüsü ise, bir takım insanların memleket gerçeklerinden ve halkın temayüllerinden ne kadar uzaklaştığını ortayı koyarak, bardağı taşıran son damla olmuştur.

Böylece, tantanayla, sahneye konan kemer sıkma politikası, *Opel*'li ve taksili başlangıca rağmen, bir iki gün içinde, hazin bir komedi haline gelivermiştir.

Fildişi şatoda geçen çeşitli olayları, vazife icabı nakletmek zorunda kalan basının, alay ve öfkeyle karışık sinirli tona memleketin zinde

kuvvetleri ile bir kısım temsilcilerin davranışları arasındaki aykırılığın ortaya konmasından başka bir şey değildir. İstanbul'daki büyük işçi hareketi, iktidarda olanlara karşı duyulan güvensizliğin sessiz fakat azimli ifadesidir.

Millet Meclisi Anayasa ve Maliye Komisyonları ile Genel Kurulda çok sayıda milletvekilinin, istihkaklarını 5400 liraya çıkartmak için çırpınmaları karşısında, halkın ilk defa olarak, iane toplamak suretiyle gösterdiği sert tepki, halkın temsilcilerinden koptuğunu gösteren önemli bir işarettir.

İktidar Kimlerin Elinde?

İdare edenler ilè idare edilenler arasındaki bu geniş mesafe neden doğuyor? Bizi idare edenler, kimlerdir? Üzerinde dikkatle durulması gereken mesele budur.

Parlâmento'da, milyonları aşan işçi vè ufak esnaf kitlesinin temsil edilmediği bir gerçektir. Liderlerin gayretleriyle CHP Kurultayı, 15 işçi ve esnaf adayına, Parlâmento'ya girebilme şansı tanıdığı halde, parti teşkilâtının direnmesi yüzünden, CHP Parlâmento'ya hiçbir işçi temsilcisi sokamamıştır. Diğer partilerde de durum pek farklı değildir.

Milyonlarca küçük çiftçi ailesine gelince, onların temsilcileri büyük çiftçilerden ve toprak ağalarından öteye gitmemektedir. Sayın Doçent Gülten Kazgan'ın "Sömürülen Köy" adlı yazısında çok iyi belirtildiği üzere, geniş köylü kitlesi ağanın ve mutavassıtın oyuncağı halindedir.

Siyasî partilerin bünyesi, geniş halk kütlelerinin Parlâmento'da temsiline imkân vermemektedir. Parti teşkilâtı, çoğunlukla, ağaların, mutavassıt zümrenin ve onlarla işbirliği yapanların elindedir. Mesela ağalar meselesini ele alalım: Ağaların, sabit oyları olduğu söylenir. Fakat birçok halde halkın ağaları sevmediği bir gerektir. Ağalar, siyasî partilere belki de bir miktar oy bile kaybettirmektedir. Ama, halk ağaları seçmek zorundadır. Çünkü siyasî parti listelerine onlar hâkimdir.

Malî imkânları, vakitlerinin bol oluşu ve menfaatleri, ağaları parti teşkilâtında rol almaya itmektedir. Parti merkezleri ise, varlıklı ve çevrelerinde iyi kötü isim yapmış kimselerin teşkilâtta vazife almasını büyük bir kolaylık saymaktadır. İstenmeyen bir adamın İl Başkanı seçilmesi üzerine, bir

parti liderinin ilk tepkisi, "Bâri paran var mı?" suali olmuştur.

Ağalar bu durumdan faydalanmakta ve birçok ilde çeşitli partilerin teşkilâtına hâkim olmaktadır. Çocuklarını, dengeli bir şekilde partiler arasında bölüşen eşraftan aileler de mevcuttur. Sürgündeki 55 ağanın geri dönmesini bütün partilerin istemesi, böylece 55'lerin dâvasının partilerüstü bir mesele haline gelmesi, partilerin durumunu apaçık ortaya koymaktadır.

Tablo, belki biraz basitleştirilmiştir. Ağaların ve eşrafın okumuş oğullarının yanı sıra, halk çocukları da meclislerde yer alabilmektedir. Fakat onların seçim şansı, birçok halde, parti teşkilâtını ellerinde tutanların müsamahasına bağlıdır. Bu kimseler, mevcut düzenden niyetlenenlerin, bilerek veya bilmeyerek, savunuculuğunu yaparak ayakta durmaktadır. Büyük bir partinin en yüksek kademelerine erişmiş zeki ve bilgili bir Doğulu politikacının, ağaları sevmediği halde, yıllar boyunca, onlarla nasıl iyi geçinmek ve menfaatlerini korumak zorunda kaldığını dostları bilirler.

1945 Toprak Reformunun karşısına, toprak ağalarıyla birlikte, bir kısım hukukçuların dikilmesi tesadüf değildir. Yeni Anayasanın ilerici hükümlerinin de en çok, iş çevrelerinin finanse ettiği bân hukukçular tarafından tenkit olunduğu hatırlanmalıdır.

Partilerin geliri, bu çevrelerden gelir. Seçim masraflarını onlar karşılar. Meselâ Kayseri veya Trabzon'da seçim kampanyasına çıkan adaylar, gerekli para için, İstanbul'daki Trabzonlu veya Kayserili eşrafın kapısını çalmak zorunda kalır.

Kısaca, her türlü değişikliğin aleyhinde, toprak ve ticarete dayanan bir menfaat zümresi, siyasî partilerde nüfuz sağlamıştır. Bu yüzden, parti teşkilâtı içinde ve meclislerde devrimci insanlar azınlıkta kalmaktadır. Partilerin ve meclis çoğunluklarının her türlü reform fikrine ve devrimlere karşı dikilmesinin sebebi budur. Hükûmet programlarında, toprak reformu, vergi kaçakçılığına son verilmesi, pazarların müstahsil ve müstehlik lehine işlemesinin sağlanması, arsa spekülâsyonunun önlenmesi, haksız kazançlar sağlayan mutavassıtlarla mücadele edilmesi gibi, sosyal ve iktisadî açıdan ilk plânda çözülmesi gereken meselelerin yer almaması, başka türlü izah olunamaz. 1945 Reformuyla toprak ağalarına karşı savaş açan Sayın İnönü'nün, bugün bir politikacı olarak, sürgündeki ağaların

topraklarının kamulaştırılmasını durdurması, üzerinde dikkatle durulması gereken bir olaydır. Sayın Ahmet Oğuz'un ifadesiyle, üç beş bin kişinin elinde bulunan piyasa önünde, bütün hükûmetler çaresiz boyun eğmektedir.

Siyasî partilerde nüfuz sahibi olan bu menfaat grubu, her türlü reformun, hür fikrin ve doğrunun karşısındadır. Bu kimseler, toplum hayatındaki hâkim durumları dolayısıyla, ileri fikri yıllardır ya susturmak ya da satın almak çabasındadır! Memleketimizin sosyal adalet içinde hızla kalkınmasına taraftar gerçek milliyetçileri damgalamaya kalkışarak, miyopça bir davranışla sosyal gidişi durdurmak isteyenler onlardır. Fakat Türkiye'nin eski Türkiye olmaktan çıkmaya başladığını anlamayan bu zümreler, memleket ihtiyaçlarına ve zinde kuvvetlerin temayüllerine aykırı tutumları yüzünden, kudretlerini yavaş yavaş kaybetmektedir.

Bununla beraber, toplum hayatında hâlen söz sahibi olan, bu aykırı kuvvetlerdir. Siyasî partilerin teşkilâtına hakim bulunan bu aykırı kuvvetler "halkın halk için halk tarafından idare edilmesi" şeklinde tanıtladığımız demokrasinin, memleket ihtiyaçlarını cesaretle karşılayan ileri bir rejim olmasını güçleştirmektedir.

Ne Yapabiliriz?

Halk iradesinin serbestçe tezahürü ve demokratik rejimin memleket gerçeklerine uygun hale gelmesi, ancak köklü reformlarla mümkün olacaktır. Halk teşkilâtlanmalı, ağa ve mutavassıt saltanatı son bulmalıdır. Modern anlamda bir toprak reformunun gerçekleştirilmesi, ziraî pazarların özel mutavassıt elinden kurtarılması, istihsal ve satış kooperatiflerinin yaygın hale getirilmesi, her alanda sendikacılığın kuvvetlendirilmesi, halk çocuklarının en geniş eğitim imkânlarından faydalanmasının sağlanması, köylü kütlesini yirminci yüzyılın adamı haline getirmek amacını güden Köy Enstitüleri hareketinin yeni baştan ele alınması; demokrasinin bir karikatür olmaktan kurtarılması için şarttır.

Bu reformlar, partilerin ve parti içindeki insanların yenilenmesine ve memleketin zinde kuvvetlerinin işbaşına geçmesine imkân verecektir. Fakat reformların gerçekleştirilmesi, iktidardaki insanların, ulvi kelimeler altında gizlenen menfaatlerini bir kenara itip, memleketin ve kendilerinin

uzun vadeli menfaatlerini ön plâna almalarını gerektirmektedir. Halbuki, yukarıdan beri sayılan sebepler, bunun ne kadar güç olduğunu ortaya koymaktadır. İktidardaki insanlar ile memleketin zinde kuvvetleri arasındaki aykırı gidiş ortadadır.

Çelişme buradadır: Köklü reformlar zaruridir; iktidar ise, kısa vadeli menfaatleri icabı reformlardan kaçınan kuvvetlerin elindedir.

Bu çelişmenin, efendilerimizin uyanması ve uzun vadeli menfaatlerini, kısa vadeli menfaatlerinden ayıracak uzak görüşlülüğü göstermesi suretiyle, demokratik yollardan çözülmesini milletçe temenni edelim...

Yön, Sayı 3, 3 Ocak 1962

Yapıcı Milliyetçilik

Gerçek anlamıyla milliyetçilik, yapıcı olmayı gerektirir. Sadece his ve heyecana dayanan, akıldan uzak bir milliyetçilik anlayışı, milletin yararına kullanılabilecek enerjiyi ve vakti israftan başka bir şey değildir. Çok çetin iktisadî ve sosyal davalarla karşı karşıya bulunan Türkiyemiz'de ise, bu tarz kısır bir milliyetçilik, memleketin takatini aşan bir lükstür.

İktisadî alanda, ölüm-kalım savaşı verdiğimizi bir an bile unutmayarak, yapıcı çözüm yolları ortaya koymak ve ciddîyetle çalışmak, vatanseverliğin bugün ilk şartıdır.

Halbuki ne görüyoruz? Milliyetçilik lafını ağzında geveleyen bir takım gevezeler ortalıktadır. Bu insanlar, milliyetçiliğin gölgesine sığınarak fikirsizliklerini gizlemeye çalışmaktadır.

Fikir fukarası gevezelerin yanı sıra, çıkar peşindeki bazı insanlar, milliyetçilik kavramının kafalardaki etkisinden medet ummaktadır. 27 Mayıs Hareketini gayrimeşru göstermek telaşı içinde bulunan miyop açıkgözler, milliyetçilik taslamaktadırlar! Kayseri Cezaevindekileri ticaret metaı haline getiren birkaç yayın organı milliyetçi geçinmektedir! Misakı Millî'yi

unutarak hudutlar ötesi maceraların rüyasını gören kafatası ölçücüleri, milliyetçilik iddiasındadır!

DP iktidarının bile zaman zaman mücadele etmek zorunda kaldığı din istismarcıları milliyetçi kesilmişlerdir! Ortaçağ düzeninin savunucuları, demokrasinin ve sosyal adaletin düşmanları, ileri hamleleri durdurmak için, milliyetçilik müzayedesine girişmişlerdir!

Milliyetçiliği, ticaret metaı veya gevezelik konusu haline getiren bu fikirsiz kalabalığın başvurduğu metot malûmdur. Karşılarına dikilen gerçek milliyetçileri, komünistlik damgasını yapıştırarak susturmak, değişmeyen metoddur. Sosyal adalet isteyen vatanseverler komünisttir. Köyün hızla uyanmasını ve istihsal gücünün artmasını sağlamak maksadıyla Köy Enstitülerini savunanlar komünisttir. Köy Enstitülerinden çıkanlar komünisttir. İnsanca yaşama savaşı yapan işçiler ve sendika liderleri komünisttir. Her türlü istismara karşı dikilen vicdan sahipleri komünisttir. 27 Mayıs Hareketinin yanında yer alan devrimciler komünisttir. Hür düşünceyi savunanlar komünisttir. Çağdaş Batı memleketleri seviyesine bir an önce erişmek için plânlı kalkınma ve devletçilik isteyenler komünisttir. Kısaca, onlardan olmayanlar, yani bu milleti ileri götürmek için çırpınan Atatürkçüler komünisttir.

Sorunuz onlara: Artan nüfusu nasıl besleyeceğiz? Açlık tehlikesini nasıl önleyeceğiz? Bu nüfusa, nasıl iş sağlayacağız? İşsizliği nasıl durduracağız? Çocuklarımızı nasıl okutacağız? Büyük şehirlerin gecekondu diyarı haline gelmesine nasıl son vereceğiz? Köylünün sömürülmesini nasıl durduracağız? Milleti fakirlikten nasıl kurtaracağız? Millî tasarrufu nasıl arttıracağız? Yatırımları nasıl en verimli şekilde kullanacağız?

Sorularınız cevapsız kalacaktır. Fikir fukarası yaygaracılar, küfür ve iftiradan başka cevap bulamayacaktır. Halbuki sosyal huzurun gerçekleşmesi ve komünizm tehlikesinin önlenmesi, yukarıdaki meselelerin çözülmesine bağlıdır. Kısır bir milliyetçilik, memleketimizi komünizme götürecek en kestirme yoldur.

Çıkar Yol

Bugün, iktisadî, siyasî ve sosyal bir çıkmazın içinde bulunuyoruz. Sayısız teminat getiren bir Anayasa ve adil bir seçim sistemine rağmen, rejim

tehlikededir. İşçi hareketlerinin de gösterdiği üzere, sosyal huzursuzluk günden güne artmaktadır. Ekonomi tam bir çöküntü içindedir. Amerikan yardımının bir an için durduğunu farzedin: Benzinsizlikten kamyonlar, yedek parça ve hammadde sıkıntısından fabrikalar işlemeyecektir. Büyük şehirler aç kalacaktır. Doğuda kıtlıktan insanlar ve hayvanlar birbirini yiyecektir.

Bu buhranlı durumda, gerçek milliyetçinin ve vatanseverin vazifesi, çıkmazdan kurtuluş yolu aramak, bir çıkar yol bulmak için çırpınmaktır. YÖN bu gaye ile ortaya çıkmıştır. Yüzlerce Atatürk çocuğunun imzasını taşıyan YÖN'ün BİLDİRİ'si bu çırpınışın, müspet yolda bir ifadesidir. "Yeni Devletçilik" anlayışı, bir kalkınma metodu olarak ortaya konmuştur.

Biz şahsen, bir adım daha atarak, demokratik bir sosyalizmin tek çıkar yol olduğuna inanıyoruz.

Gerçekler ortadadır: En elverişli şartlara rağmen, özel teşebbüse dayanan Batı ekonomileri, çok yavaş bir kalkınma sağlamıştır. Prof. Sadun Aren'in seri yazısında belirtildiği üzere, 1860-1950 tarihleri arasındaki 90 yıllık devrede, insan başına düşen yıllık ortalama millî gelir artışı İngiltere'de yüzde 1,2, Fransa'da 0,9, Almanya'da 1,4, İsveç'te 1,4'ten ibaret kalmıştır. Düşük işçi ücretlerine, adaletsizliklere ve bütün dünyanın Avrupa lehine istismarına rağmen, serbest piyasa ekonomisi çok yavaş bir gelişmeyi gerçekleştirmiştir. Halbuki nüfusu hızla artan fakir memleketimiz, bir parça ilerlemek ve Batı memleketleriyle arasındaki mevcut mesafeyi azaltmak için, asgari yüzde 5 oranında net bir kalkınma hızı sağlamak zorundadır. Tarih, özel teşebbüse dayanan bir ekonomik sistemin bu hızda bir kalkınmayı yürütemeyeceğini ortaya koymuştur. Böyle bir sistemde, plânlama yetersiz kalmaya mahkûmdur. Zaman zaman görülen durgunluk ve işsizlikten kurtulmak çok güçtür. Sistem küçük işletmeleri çoğalttığı için verimsizdir. Kaldı ki, özel teşebbüse dayanan bir ekonominin az çok hızlı bir kalkınmayı sağlayabilecek tasarruf hacmini gerçekleştirebilmesi, ücretlerin düşük olmasına, fakir sınıflardan alınan vergilerin büyük müteşebbislere aktarılmasına, geniş bir himaye sistemiyle yerli sanayicilerin yüksek fiyatlı mamullerinin müstehlikin aleyhine olarak korunmasına bağlıdır. Yirminci yüzyılın ikinci yarısında, uyanan ve millî refahtan payını isteyen kütlelere, böyle bir sistemi kabul ettirmek imkânsızdır.

Yavaş ve adaletsiz bir kalkınma, geçen yüzyılda mümkündü. Yirminci yüzyılda, yavaş ve adaletsiz bir kalkınma, komünizme giden en kısa yoldur. Ancak sosyalizm, demokratik düzen içinde, hızlı ve âdil bir kalkınmayı sağlayabilir. Sosyalizm külfet ve nimette eşitliği gerçekleştirerek, "elle gelen düğün bayram" havası içinde milletçe fedakârlığa elverişli ortamı yaratır. Çalışmayı toplumun en yüksek değeri haline getirerek, çalışma aşkını kuvvetlendirir. Böylece, tasarruf ve yatırım hacmi artarak kalkınma hızlanır.

Liberal ekonomilerde yama gibi duran ve ekseriya süsten ibaret kalan plân, sosyalist ekonominin ayrılmaz bir parçasıdır. Plâncılık, verimli büyük işletme ve kooperatifçilik hareketi, sosyalizmde en elverişli zemini bulur. Bu da millî kaynakların israfını azaltır.

Sosyalizm, tek kelimeyle, sosyal adalet içinde hızlı kalkınma metodudur. Sosyal adalet içinde hızlı kalkınma ise, memleketimizi bugünkü çıkmazdan kurtaracak tek yoldur. Bunun içindir ki, sosyalizm en büyük milliyetçiliktir.

Yön, Sayı 4, 10 Ocak 1962

Yeni Türkiye

Türkiye artık eski Türkiye değildir: Devrimci kuvvetleri susturmak ve sindirmek için açılan iftira kampanyasının ilk safhası, fiyasko ile bitmiştir. Hür düşünceye çevrilen komünistlik silahı, uzun yıllardır ilk defa olarak, geri tepmiştir. Komünizm iddialarına karşı son derece hassas bulunan gençlik teşekkülleri ve büyük çoğunlukla gençlik, komünizm tehlikesini bahane ederek gösteri yapmaya kalkışanlara "Artık, yeter!" demekte tereddüt etmemiştir. Şimdiye kadar kendilerini meslekî mücadelenin dar hudutlarına hapseden işçi liderleri, hareketin mânasını anlamakta gecikmemiş, Tekstil ve Örme Sanayii İşçileri Federasyonu Başkanı Bahir Ersoy'un ağzıyla, seslerini işittirmişlerdir. Komünizmi tel'in mitingleri tertipleyenler ve gazeteleri yırtanlar, Bahir Ersoy'un ifadesiyle, "işçilerin ve dar gelirlilerin haklarını müdafaa eden Türk basınının işçi meseleleri üzerinde durmasını istemeyenlerdir".

Türk-İş'in tebliği de, tehlikeli ideolojilerle mücadele yolunun sosyal adaleti gerçekleştirmek olduğunu açıklamaktadır. Atatürkçü basın, komünizm iftiraları ile düşünce hürriyetini boğma teşebbüsünün karşısına dikilmiştir.

Eski silahların artık eskisi gibi işlemediğini ortaya koyan bu olaylar, yeni bir Türkiye'nin eşiğinde bulunduğumuzu gösteren belirtilerdir. Artık memleketimizde, iktisadî ve sosyal meseleleri cesaretle ele almak, çözüm yolları bulmak zamanı kesin şekilde gelmiştir. Demokrasinin sağlam temeller üzerine oturtulması, ancak bu sayede mümkün olacaktır.

Uyanış

27 Mayıs Hareketi, baskı ile önlenmek istenen sosyal huzursuzluğu gün ışığına çıkarmıştır. Sosyal meseleleri ön plâna geçirmesi, 27 Mayıs'ın belki de en önemli hizmeti olmuştur.

Sosyal huzursuzluk, olayların zoruyla bir gün elbet patlak verecekti. Tek başına hızlı nüfus artışı ve bunun ortaya çıkardığı açlık, gecekondu ve işsizlik davaları bile, büyük bir sosyal buhran yaratacak ölçüye gelmişti. Kaldı ki, hızlı nüfus artışı fakir memleketimizi daha da fakirleştirirken, âciz hükûmetlerin sürüklendiği şuursuz enflâsyon politikası, gelir dağılışındaki adaletsizlikleri tahammül edilmez hale getirmiştir. Enflasyondan ıstırap çeken insanlar, özellikle memurlar, subaylar, sabit gelirli üniversite öğrencileri, ithal lisanslarının bir gecede milyonerler yarattığını görmüşlerdir. İlgili Bakanlar, bir imza ile milyonerler imal etmişlerdir. Zahmetsiz arsa spekülasyonu, muzır, fakat müthiş bir kazanç kaynağı olmuştur. Böylece artan sefaletin yanı sıra, mutlu bir azınlık ortaya çıkmıştır. Enflasyondan ve bol miktardaki dış yardımlardan en büyük payı alan bu mutlu azınlık, milletin tepkilerini hiç hesaba katmayan bir vurdumduymazlık örneği vermiştir. İktidar bu gidişi desteklemiş, iktidardaki adamlar mutlu azınlığın türküsünü çağırmışlardır. Milletin tepki göstereceğini aklının köşesinden geçirmeyen miyop ve aciz bir iktidar grubu, ağızları kapatmakla, mutlu azınlığın yağmasını ilânihaye sürdürebileceğini sanmıştır. Yirminci yüzyılın bütün dünyada kitlelerin uyanış devresi olduğu, adaletsiz düzenlerin her tarafta büyük sarsıntılar geçirdiği unutulmuştur.

Batı memleketlerinde siyasî meselelerin ağırlık merkezini sosyal adalet mücadelesi teşkil ederken, Batıya açılmış bir Türkiye'de hiç değilse bir kısım aydınların, baskı ne kadar ağır olursa olsun, memleketimizdeki adaletsizliklere göz yumması beklenemezdi. Komünistlikle suçlandırılmak pahasına da olsa, adaletsizliklere karşı isyan patlak verecek ve isyan hissi

gittikçe artan sayıda insana sirayet edecekti.

27 Mayıs'ı yaratan sebeplerin belki de en önemlisi (şuur altında kalmış bile olsa) gelir dağılışındaki adaletsizliğin gittikçe artmasının yarattığı bu sosyal huzursuzluktur. Nitekim Millî Birlik Komitesi, geçici bir idare olmasına rağmen, işbaşına geçer geçmez sosyal davalara eğilmiş ve tıbbın sosyalleştirilmesi, toprak reformu, vergi adaletinin gerçekleştirilmesi gibi meselelere el atmıştır. 27 Mayıs'ın, geniş tasvip görmesinde, adaletsiz gidişin son bulacağı ümidi de herhalde bir dereceye kadar rol oynamıştır.

Yeni Devirden Beklenen

Yeni yeni uyanmaya başlayan kütleler ve memleketin uyanık Zinde Kuvvetleri, Anayasanın tanıdığı hakların bir an önce verilmesini, gelir dağılışındaki uçurumların giderilmesini, hızlı bir kalkınmanın ve sosyal adaletin gerçekleştirilmesini, bugünkü idareden beklemektedir. Nitekim "huzurun tesisi" sloganıyla işbaşına gelen İnönü Hükûmeti, iktidarının ilk günlerinden itibaren, eski devri geri getirme sevdalılarının giriştiği tertiplerin yanı sıra, geniş çapta işçi hareketleriyle karşı karşıya kalmıştır.

Milletvekili maaşları yüzünden gençliğin gösterdiği sert tepki, bu sosyal uyanışın sonucudur. Büyük bir çoğunlukla, aydın çevreler ve basın, Hükûmet'in sosyal dâvâlara el atmasını beklemektedir.

Bütün bunlar memleketimiz için yenidir. Nitekim *Le Monde* gazetesi yanılmamış ve "Türkiye'de sosyal uyanış" adlı başyazısı ile, sosyal alanda yeni bir devrin açıldığını bildirmiştir. Fakat, hayale kapılmayalım. Hükûmet sosyal ve iktisadî alanda ciddî reformlara girişmedikçe (bu konuda en ufak işaret yoktur), sosyal huzursuzluk dalga dalga genişleyecektir.

Parti liderleri arasında düşmanlığın sona ermesi, liderlerin karşılıklı geçip tatlı tatlı sohbet etmesi ve hatta milletvekillerinin bir mucize neticesinde kuzuya dönmeleri iyi bir başlangıç olmakla beraber, memleketteki kaynaşmayı önleyemeyecektir.

Ortada iki Türkiye vardır. Yeni ve eski Türkiye karşı karşıyadır. Yeni Türkiye gayrimemnunlarla doludur. Gayrimemnun bir kütle memleketin ve kendinin daha iyi bir kadere layık olduğuna, memleketin kaderiyle birlikte kendi kaderinin de değişeceğine inanmıştır. Bu insanlar, yeni Türkiye ile eski Türkiye arasındaki uçurumun kapanmasını, toplumun hızla

değişmesini istemekte, sosyal ve iktisadî alanda yırtıcı bir liderlik beklemektedir. Böyle bir kütleyi tebessüm gösterileriyle, uzun bir zaman için yatıştırmaya ve kaderine razı etmeye imkân yoktur.

Bir çıkar yol arayanlara, eski düzeni kurtarmak endişesiyle, çelme takmaya kalkışanların itibar görmemesi bu yüzdendir. Sosyal uyanışını yaşayan bir Türkiye'de buna şaşmamak lazımdır. Eski Türkiye'nin temsilcilerinin de, sosyal gidişi anlamamasında şaşılacak bir şey yoktur.

Yeni devri, eskiye dönüş şekline anlayan çevrelerin, bu sosyal uyanış karşısında anlayış göstermesi, yeni duruma ayak uydurmaya çalışması elbette beklenemezdi. Nitekim eski devrin geri geldiğini sanan bu kimseler, çok denenmiş komünistlik iddialarıyla sahneye çıkarak, sosyal fikirleri ve istekleri, iftira metoduyla boğmak istemişlerdir.

Çalışanların haklarını savunmak ve âdil bir toplum düzeninin kurulması yolunda mücadele etmek için çıkan YÖN'e karşı, mutlu azınlığın bir kısım miyop temsilcilerinin gösterdiği geniş tepki, Yeni Türkiye'ye ayak uyduramayışın yarattığı korku ve şaşkınlığın sonucudur. Rahatlarının kaçacağından korkan bu kimseler, açıkça mücadele edecek güce sahip bulunmadıkları için, sağa sola para dağıtarak, kiralık kalemler kullanarak ve bol bol çamur atarak rahatlarını sağlamaya çalışmaktadır. Fakat mutlu azınlığın miyop temsilcilerine, bugünün Türkiyesinde artık rahat yüzü yoktur. Sosyal gidişe ayak uyduramadıkları müddetçe, bu kimselerin rahatları kaçacaktır. Artık rahat rahat vergi kaçakçılığı yapamayacaklar, yolsuzluklardan ve arsa spekülasyonundan vurgun vuramayacaklardır. Artık türedi milyonerler ve istismarcı mutavassıtlar gönül huzuruyla viskilerini yudumlayamayacaktır. Toprak reformunu 17 yıldır torpilleyen ağaların savunucuları, artık kahraman edasıyla dolaşamayacaktır.

Eski devir, bir daha geri gelmemek üzere tarihe kavuşmuştur. Kurucu Meclisteki birçok temsilciye "Bu da başımıza nereden çıktı" dedirten sosyal adalet, çoktan toplumun Zinde Kuvvetlerine mal olmuştur. Kütleler, kısa bir zamanda sosyal adaletin anlamını kavramışlardır. Bu durumda, iftira metodları ancak sahiplerini yaralayacaktır.

Sosyalist fikirleri, hiç de sempatik bulmayan Akis bile, mutlu azınlığın miyop temsilcilerine şu tavsiyede bulunmaktadır: "Bugün Türk toplumunda, alarm zilleri çalmaktadır. Bilhassa varlıklı zümreler buna

kulak verirlerse, on dokuzuncu yüzyıl kapitalistlerinden daha basiretli davranırlarsa, sosyal adaleti bizzat kendileri, imkan nispetinde gerçekleştirmek için iyi niyet gösterirlerse ve hasis menfaatlarının pek esiri olmazlarsa akıllılık ederler."

Yön, Sayı 5, 17 Ocak 1962

İnönü'nün Konuşmaları

Rejim ve Atatürkçülük

Sayın İnönü çok partili rejimin içten gelen, tesirli bir savunmasını yaptı. Savunma, rejimin ancak Başbakanın kuvvetli kişiliği ve prestiji sayesinde ayakta durabildiği hakikatini unutturacak kadar güzeldi..

Konuşma, düne kadar Menderes'in şiddet tedbirlerine methiye yazan çevreler tarafından alkışlandığı halde, uzun yıllardır İnönü'nün saflarında çok partili hayatı kurtarmak için didinen Atatürkçü yazarların birçoğu üzerinde beklenen tesiri yapmadı. Buna sebep, Atatürk ilkeleri ve çok partili hayat arasında kendini gittikçe daha fazla hissettiren çelişmelerdir.

On yedi yıl önce, çok partili hayata geçiş, halka bir dereceye kadar sesini yukarılara hissettirebilmek imkânını verdiği için, şüphesiz, ileri bir adım olmuştur. Fakat yeni sistem, aynı zamanda, devrimciliğin paydos borusunu çalmıştır: 1945'te çıkartılan Toprak Reformunun uygulanmadan rafa kaldırılmasından, Dünya Harbine rağmen büyük bir imanla yürütülen Köy Enstitüleri hamlesinin yüzüstü bırakılmasından, devletçiliğin terk edilmesinden, orman dâvasının unutulmasından ve din istismarcılığından çok partili sistem sorumludur. Bu sistem, devrimcileri tasfiye ederek ve alabildiğine

muhafazakâr siyasî kuvvetleri ön plâna geçirerek, ileri gidişi kösteklemiştir. Fikir alanında da en aşırı sağ fikirler serbest bırakılırken, en mutedil sol fikirler susturulmuştur. Bu açıdan, çok partili hayat, Atatürk devrimlerine karşı bir tepki sayılabilir.

Rejimin iktisadî ve sosyal bakımdan da bilançosu parlak değildir: Enflâsyon, çok partili hayatın kaçınılması çok güç olan bir hastalığıdır. Sistem, devlet gelirleri üzerinde azaltıcı, giderleri üzerinde arttırıcı bir tazyik yaratarak, ekonomiyi dengesizliğe doğru itmektedir. Enflâsyonun yaptığı tahribat ise, üzerinde durmaya lüzum olmayacak kadar ortadadır.

Tek kelime ile, çok partili sistem, halkı değil, eşrafı işbaşına getirmiş, üstelik devrimci zümreleri ve fikirleri tasfiye etmiştir. Bu yüzden, Batı memleketlerinde en ileri reformlara imkân veren siyasî mekanizma, memleketimizde, muhafazakârlığın bekçisi olmuştur. Mekanizmanın işleyişinde bir sakat işin bulunduğu muhakkaktır. Fakat, Sayın İnönü meselenin bu tarafı ile ilgilenmemektedir. Halbuki, kütlelere ve devrimci kuvvetlere serbestçe teşkilâtlanma imkânını ve fikir hürriyetini getirmek şartıyla taraftarı bulunduğumuz bugünkü sistemin yaşaması, Sayın İnönü'nün de haklı olarak belirttiği üzere, iktisadî ve sosyal kalkınmamızı başarmasına bağlıdır. Rejim, bugünkü görünüşü ile bunu başaracak güçte gözükmemektedir. Milletin temsilcilerinin af, Avrupa Konseyi, ödenekler gibi meselelerle ve mahallî sorularla fazla uğraşması, bu konuda hayale yer bırakmamaktadır. Gerçi Sayın Başbakan da hedefin, hızlı iktisadî kalkınmanın sağlanması ve sosyal adaletin gerçekleştirilmesi olduğunu söylemektedir. Fakat, bırakalım tatbikatta karşılaşılacak sayısız güçlükleri, Başbakanın meseleyi ele alış tarzı bile, bu gayelere erişilebileceği ümidini vermemektedir.

Hangi Sosyal Adalet?

Sosyal adalet meselesini ele alalım: İşçi taleplerini önlemek maksadıyla memur zammını sistemin mantığına uygun şekilde geri bıraktıktan sonra piyasayı canlandırmak için varlıklı zümrelere yatırım indirimi ve diğer çeşitli vasıtalarla avantajlar sağlama yoluna gidilirken, sosyal adaletten konuşmak biraz garip kaçmaktadır. Fakat buna şaşmamak lâzımdır. Bugünkü iktisadî sistem ve yürütülen iktisadî politika, sosyal adaleti sağlayacak nitelikte değildir. Hem özel teşebbüsü geliştirmeye, hem de sosyal adaleti gerçekleştirmeye çalışmak, azgelişmiş bir ülkede çelişik iki gayedir. Sermaye

birikiminin çok düşük seviyede bulunduğu bir toplumda, özel teşebbüsün gelişmesi demek, düşük ücret, fazla kâr, bol sayıda milyoner ve biraz da enflâsyon demektir. Özel teşebbüse dayanan ileri Batı ekonomilerinin durumu bizi aldatmasın. Oralarda sosyal adalet, çalışanların asırlar süren ıstırapları pahasına, ancak istihsâl seviyesi yükseldikten sonra gerçekleştirilebilmiştir. Bugünkü Türkiye'de ise gelir dağılışındaki adaletsizliğin artması, özel teşebbüsün gelişmesinin temel şartıdır. Bu düşüncenin gerçeği tam aksettirmediği iddia olunsa bile, sosyal adaleti gerçekleştirmek için kimsenin aksini iddia edemeyeceği ve derhal ele alınması gereken meseleler de vardır. Bu meselelerden biri, ziraî pazarların kötü işlemesi yüzünden müstahsilin istismar edilmesidir. İşte, tütün meselesi ortadadır: Bu yıl, ufak tütün müstahsilinin hakkı olan 40-50 milyon lira, zaruret içinde bulunan çiftçiyi önceden bağlayan istismarcı mutavassıtın cebine girmiştir. Şehirlerde ekmek, süt, sebze ve meyve gibi zarurî ihtiyaçların karşılanması, müstehlikin insafsızca sömürülmesine yol açmaktadır. Gelmiş geçmiş bütün hükûmetler, bu duruma seyirci kalmaktadır. Başka bir mesele, mesken politikasındaki başıbozukluktur. Uzmanlar, yıllardır arsa spekülâsyonu önlenmedikçe ucuz mesken dâvasının çözülemeyeceğini, ciddî bîr mesken ve şehircilik politikasının temel şartının arazinin devlet tarafından kontrolü olduğunu yazmaktadır. Fakat hükûmetlerde bir kıpırdama görülmemektedir. Diğer bir dâva, vergi sistemindeki korkunç adaletsizliktir. Vergi yükü, kazançları emeğe dayanan, dar gelirli sınıfların üzerine yığılmıştır. Durumun mutlaka düzeltilmesi lâzımdır. Bütün bu noktalarda en ufak tereddüde yer yoktur. Fakat Sayın Başbakan, toprak ıslahı, iyi tohum vs. gibi teferruata indiği halde, sosyal adaletin yukarıda sayılan temel meselelerine (muhtemelen bir cins huzuru bozmamak için), konuşmasında yer vermemiştir. Lüks mesken inşaatına set çekme fikri bile, nedense rağbet görmemiştir.

Hızlı Kalkınma ve Plân

Başbakanın tavsiyeleri, hızlı bir iktisadî gelişmeyi de sağlayacak nitelikte değildir. Bugünkü iktisadî sistemin hızlı kalkınmayı gerçekleştirip gerçekleştiremeyeceği meselesini bir tarafa bırakalım. Sayın İnönü'nün konuşmasında geniş yer alan ziraî kalkınma dâvamızı ele alalım. Başbakan ziraatta geniş ve devamlı yatırım zaruretini haklı olarak belirtiyor. Fakat ziraî

bünyeyi değiştirecek köklü reformlara şimdiden başlamadıkça, bu yatırımlar, (zirai kredilerin kullanılmasında olduğu gibi) beklenen faydayı sağlayamayacaktır. Dağınık tarlalardan kurulu, çok ufak işletmelere dayanan ziraatımızın ilerleme yoluna girebilmesinin temel şartı, istihsal kooperatiflerinin geliştirilmesi için geniş bir kampanyaya girişilmesi ve çiftçinin teşkilâtlandırılmasıdır. Sanayî ve ticaret alanlarında da, en büyük dert, ufak işletmelerin çok büyük sayıda olması ve bunların süratle artma istidadı göstermesidir. Bu, kaynakların israfına yol açan ve hızlı gelişmeyi önleyen bir durumdur.

Başbakan, Plânlama Teşkilâtının üzerinde dikkatle durduğu bu temel meseleyi, görünüşe göre halk efkârına sunulacak kadar önemli bulmamıştır.

Plânlama Teşkilâtının 1962 İntikal Programında yer alan diğer tavsiyelerin de ne dereceye kadar yerine getirileceği meçhuldür. Başlangıç, göründüğü kadar başarılı değildir. 1962 Bütçesi, Plânlama'nın tavsiyelerinden kısmen ayrılmıştır. Sekizinci kotanın hazırlanmasında teşkilâttan gereken ölçüde faydalanılmamıştır. Keban Barajı meselesi ise, şimdiye kadar hükûmetlere yardımcı olan Bütçe Komisyonunda endişe verici bir zihniyet değişikliğini ortaya koymaktadır. Bunların yanı sıra, bazı İktisadî Devlet Teşekküllerinde zararına satışları önlemek için fiyatların ayarlanması ve personel sayısının azaltılması, lüks mesken inşaatının önlenmesi gibi tavsiyelerin ne dereceye kadar gerçekleştirilebileceği, yetersiz devlet gelirinin arttırılması için neler yapılabileceği merakla izlenecek konulardır.

"Yatırım hacmini arttıracağım. Sosyal adalet içinde hesaplı ve plânlı yatırım yapacağım." demeden önce, bu gayeleri gerçekleştirecek şartları yaratmak ve gereken fiyatı ödemeye hazır olmak lâzımdır. Geniş kütlelerin tasvibini ve heyecanını kazanmak için de bu tarz davranış lüzumludur. Fakat böyle bir hamle, çeşitli menfaatlere karşı cephe almayı gerektirecektir. Hükûmet bu güce ve anlayışa sahip gözükmemektedir.

Bu durumda, ne kadar çok ve ne kadar güzel konuşulursa konuşulsun, makûs talihi yenmek mümkün olmayacak, Sam Amca'nın ve biraz da enflâsyonun yardımıyla ayakta durabilmek bile başarı sayılacaktır.

Yön, Sayı 6, 24 Ocak 1962

Niçin Sosyalizm?

Tek Kalkınma Metodu

Bir toplum düzeni olarak, iyi niyetli hiç kimsenin sosyalizme karşı koyabileceğini sanmıyoruz. İnsanın insanı istismarına son veren, millî gelirin çalışma ölçüsüne göre paylaşılmasını sağlayan, insanların çeşitliliğinden hareket ederek herkese eşit şans veren bir toplum düzenine herkes taraftardır. Bu düzenin ne dereceye kadar gerçekleştirilebileceği, yeni istismar şekillerinin ortaya çıkıp çıkmayacağı tartışılabilir. Fakat fikir olarak böyle bir toplum düzeninin aleyhinde bulunulamaz.

Meselenin bu tarafını bir kenara bırakıyoruz. Biz, sosyalizmi bir kalkınma metodu olarak ele alacağız. İddiamız şudur: Azgelişmiş memleketler arasında bulunan Türkiyemizde, hürriyet ve sosyal adalet içinde hızlı kalkınmayı sağlayacak tek metot sosyalizmdir. Buna karşılık, özel teşebbüse dayanan bir kalkınma hamlesi, Sadun Aren'in seri yazısında uzun uzun belirttiği gibi, geniş kütlelerin refah taleplerini süngü ile susturan faşist bir idarenin mevcudiyetini zarurî kılar.

Faşist bir idare altında bile kalkınma hamlesinin başarıya ulaşması şüphelidir. Ancak sosyalist metotlar, hürriyet ve sosyal adalet içinde

kalkınma imkânını getirir. Elbette ki sosyalizm yolunda ne dereceye kadar ileri gidilebilecek tartışılabilir. Sosyalist düzende, özel kesimin durumunun ne olacağı konusunda, çeşitli fikirler ortaya atılabilir. Fakat bütün bunlar, hürriyet ve adalet isteyen bir toplumun ancak sosyalist metotlarla kalkınabileceği gerçeğini değiştirmez. Şimdi iddiamızı ispata çalışalım:

Batıda Sosyalizm

Özel teşebbüse dayanan kapitalist sistem, ileri Batı memleketlerinde bile başarılı olmamıştır. Bir defa, son derece müsait şartlara rağmen, sistem, hızlı kalkınmayı sağlayamamıştır. 1860-1950 devresinde yıllık ortalama kalkınma hızı, Amerika'da yüzde 2,2, Fransa'da 0,9, Almanya'da 1,4, İsviçre'de ise 1,3'tür. Bugün de, Sovyetler Birliği yüzde 6-7, Çin yüzde 10-12 arasında bir kalkınma hızına sahip iken, Amerika'da kalkınma hızı yüzde 2,5'u aşmamaktadır. Dünyanın en zengin memleketinde, devamlı olarak 4-5 milyon işsiz vardır. Eğer kapitalist sistemin lideri Amerika, Sovyetler Birliği'nin temposuna ayak uydurmazsa, bunun Hür Dünya bakımından ortaya çıkaracağı tehlikeler kolayca tahmin edilebilir.

Amerika'nın kalkınma hızını, sistemi değiştirmeden yükseltmek belki mümkündür. Fakat Kennedy'nin defalarca belirttiği üzere, Amerika'nın bugünkü iktisadî sistemi, okul, öğretmen, araştırma gibi zarurî ihtiyaçları ihmal edip, sunî ihtiyaçlar yaratarak ayakta durmaktadır. Kennedy'nin Hindistan Büyükelçisi Galbraith'e göre, Amerika'da kaynakların kullanılışını *Madison Avenue*'daki büyük reklâm kumpanyaları tâyin etmektedir. Füze yarışında geri kalınmasının, kamu hizmetlerinin ihmal edilmesinin ve bir israf ekonomisinin ortaya çıkmasının temel sebebi budur. Sosyalizmle veya sosyalizme yakın bir sistemle, her türlü imkâna sahip bulunan Amerika'nın, mucizeler yaratacağından şüphe edilmemelidir. Nitekim 1940-1945 yıllarında, ekonominin sosyalizmden mülhem metotlarla idare edilmesi sayesinde, Amerikanın millî geliri bir mislinc yakın artmıştır.

Bununla beraber, ileri Batı memleketlerinde, kapitalist düzen içinde dahi, hızlı bir kalkınmanın gerçekleştirilebileceği iddia edilebilir. Bu iddiaya kesin şekilde hayır demek şimdilik mümkün değildir.

Kapitalist sistemin, çağımızdaki en büyük fiyaskosu azgelişmiş ekono-

milerle olan münasebetlerinde görülmüştür. Sistem, zengin memleketlerle fakir memleketler arasında mevcut uçurumu genişletmektedir. İhracat fiyatlarının düşmesi, ithalât fiyatlarının yükselmesi suretiyle, fakir memleketler, zengin memleketler tarafından sömürülmektedir. Bu yüzden fakir memleketlerin son yıllarda uğradığı döviz kaybı, dış yardım yoluyla sağlanan kazançların çok üstündedir. Durum, birçok Batılı iktisatçıya, Marks'ın millet çapında gerçekleşmeyen "fakirleşme teorisi"nin, milletlerarası alanda gerçekleştiğini söyletecek kadar ciddîdir.

Kapitalist sistemin, hızlı kalkınmayı sağlamak ve azgelişmiş memleketleri kalkınma yoluna sokmak hususunda gösterdiği aciz, Batı memleketlerinde sosyalist fikirlerin yeniden kuvvet kazanmasına yol açmaktadır. Gerçi bugün Batı sosyalist partileri seçimlerde başarılı sonuçlar elde edememişlerdir. Sosyalist metotların üstünlüğü, halk kütleleri tarafından henüz iyice anlaşılamamıştır. Fakat bugünkü ekonomik sistemin pek iyi işlemediğinin yavaş yavaş farkına varılmaktadır. Bu uyanış, pek kısa bir zamanda, hiç değilse Avrupa'nın sosyalizme kaymasına yol açabilir.

Türkiye'de Sosyalizm

Asıl mesele, azgelişmiş memleketlerin durumudur. Nüfusu süratle artan bu fakir memleketler, var olabilmek için, hızlı bir kalkınma temposuna girmek zorundadır. Türk Hükûmeti yüzde 7 oranında bir kalkınma hızını zarurî saymıştır. Mevcut imkânlar açısından çok büyük gözüken bu rakam, ihtiyaçlar açısından çok ufaktır. Kalkınma hızı 10'un üstüne çıkarılmalıdır. Yüzde 7 oranında bir kalkınma hızının gerçekleştirilmesi, millî gelirin yüzde 18'inin yatırımlara yöneltilmesini gerektirecektir. Halbuki özel tasarruflar, millî gelirin yüzde 6'sı civarındadır. Dış yardımlar hesaba katılsa bile, gerekli yatırım hacmine erişmek için, mecburî tasarruf yoluyla istihlâki kısmak lâzımdır.

Hızlı kalkınmanın, özel teşebbüse dayanan bir sistem içinde yürütülmesi düşünülüyorsa, devletin vergiler yoluyla, geniş kütlelerin istihlâkini kısması ve bu suretle sağlanan fonları özel teşebbüse devretmesi, özel teşebbüsü vergilendirmekten kaçınması ve işçi ücretlerinin düşük seviyede kalmasına rıza göstermesi lâzımdır. Aksi halde özel teşebbüsün, hızlı kalkınmayı sağlayacak ölçüde gelişmesi mümkün olmayacaktır. Batı memleketlerinin geçen yüzyıldaki yavaş kalkınması bile, azgelişmiş

ekonomilerin sömürülmesi ve işçi kütlelerinin sefaleti pahasına gerçekleştirilmiştir. Batıda sosyal adalet isteyen işçiler, kurşunla susturulmuştur. Sendikaların kuvvetlenmesi ve grevler, zor kuvvetiyle önlenmiştir. "Zenginler, zenginleşiniz" kalkınma politikalarının temel düsturu olmuştur. Ayrıca, nüfusun yavaş artışı ve sinemasız, otomobilsiz bir devirde ihtiyaçların mahdut bulunuşu, yatırımlar için gerekli tasarrufun sağlanmasını kolaylaştırmıştır.

Şimdi Türkiye'ye gelelim: Ekonomik gelişme seviyemiz, 1800 Avrupasının durumundan pek farklı değildir. İhtiyaçlarımız ve düşünce tarzımız bakımından ise XX'nci yüzyılda bulunuyoruz. Sosyal adalet, yüksek ücret, grev hakkı, kuvvetli sendika istiyoruz. Gelir dağılışındaki aşırı ölçüsüzlüklere isyan ediyoruz. Halbuki özel teşebbüse dayanan hızlı kalkınma teşebbüsü, devlet eliyle halkın istihlâkinin kısılmasını, bu suretle saklanan fonların müteşebbislere devrini, işçî ücretlerinin düşük tutulmasını ve adaletsizliklere göz yumulmasını gerektirecektir. Çalışma Meclisinde, "Batının bir asırda gerçekleştirdiğini bir çırpıda istiyoruz" diye yakınan sayın işveren temsilcisi Şahap Kocatopçuoğlu kendi açısından haklıdır. Fakat demokratik bir sistem içinde belli bir sınıfı zenginleştirmek pahasına halkı kemer sıkmaya zorlamanın imkânı var mıdır? Bugün sosyal adalet diye bağıran emekçiler özel teşebbüse dayanan hızlı kalkınmanın gerektirdiği büyük adaletsizliklere katlanabilirler mi? Bu ancak faşist bir idare altında mümkün olabilir.

Halbuki sosyalist sistemde, fedakârlık ve nimette eşitlik esastır. Fakir kütleler vergi verirken, zenginlerin kendilerinden çok daha ağır vergi ödediklerini bileceklerdir. Mirasyedilerin değil, en iyi ve en faydalı şekilde çalışanın en çok kazandığını göreceklerdir. Böyle bir ortamda, kütlelere fedakârlığı seve seve kabul ettirmek, milletçe fedakârlıktan konuşmak mümkündür.

İşte sosyalizm, hürriyet düzeni içinde hızla kalkınmak isteyen memleketimizde, bunun için tek çıkar yoldur.

Yön, Sayı 7, 31 Ocak 1962

Piyasa

Çağımızda devlet adamlarını korkutan bir kuvvet var: Piyasa. "Şu tedbiri alırsam piyasa neder? Düşündüğümüzü söylersem piyasayı ürkütür müyüm?" tarzında endişeler devlet adamlarına sık sık hâkim olur.

Bâzı kimseler, piyasa adına devlet adamlarını karşısına çıkar: "İşte gerekli tedbirler. Bunları yapmazsanız, durgunluk ve işsizlik ortadan kalkmaz. Piyasa canlanmaz. Piyasa güven gelmez" der. Devlet adamları da çâresizlik içinde, bu talepleri, ellerinden geldiği kadar yerine getirmeye çalışır.

Kimdir bu piyasa, nedir, nenin nesidir? Kesin şekilde kimse bilmez. Bilinen, piyasa denince İstanbul'un akla geldiğidir.

Piyasanın, iş hayatındaki hâkim durumu dolayısıyla, kudretini küçümsememek lâzımdır. Bilhassa Batıda, piyasayı temsil eden birkaç yüz aile, zaman zaman, istemedikleri hükûmetleri devirecek, istediklerini işbaşına getirecek kadar kudretli olmuştur. Meselâ Fransa'da 1924'teki Herriot, 1936'daki Léon Blum hükmetleri, piyasa önünde âciz kalmış, önemli başarısızlıklara uğramıştır. "Kafamızı para duvarına çarptık.", "Fransa'yı

200 aile idare eder." gibi sözler, bu başarısızlıklardan mülhemdir.

Özel teşebbüsün yeni yeni gelişmeye başladığı bir safhada, piyasa, memleketimizde, Batıdaki kudretine sâhip değildir. Türkiye'de devlet, her alanda olduğu gibi, iktisadî hayatta da oldukça kudretlidir. Fakat piyasa adını verdiğimiz özel iktisadî güç yavaş yavaş gelişmekte, siyasî güç üzerinde, çeşitli yollardan tesirini hissettirmektedir. 27 Mayıs'ın cesur ihtilâlcileri, reform dosyalarının çoğunu kapamak zorunda kalarak, piyasanın gücünü tanımışlardır.

Piyasa Ne İstiyor?

Piyasa ve Hükûmet geçen hafta karşı karşıya geldi ve piyasa taleplerini Hükûmet'e bildirdi. Bu talepler, tam bir sadakatle, şöyle özetlenebilir:

"Durgunluğun ve işsizliğin giderilmesini, özel teşebbüsün memleket kalkınmasında önemli bir rol oynamasını istiyorsunuz. Pekâlâ. Fakat bunun için aşağıdaki tedbirleri almanız şart. Meselâ vergiler çok ağırdır. Yatırımlar vergiden muaf tutulmalı, servet beyanı kaldırılmalıdır. Gelir ve Kurumlar Vergileri nispetleri indirilmeli, Vergi Usul Kanunu'nun ağır hükümleri hafifletilmelidir. Vergi cezaları affedilmeli, vergilerin ödenmesi geciktirilmelidir. İhracat sanayiinde, elektrik ve mahrukat fiyatları, (Devlet hâlen de zararına satış yapmakla beraber) ucuzlatılmalıdır. Yüksek fiyatlı bâzı mâmullerin ihracı için, vergi iadeleri, vergi muafiyetleri ve prim verme suretiyle, devlet yardımcı olmalıdır. Sanayi kredisi yetersizdir. Devlet geniş ölçüde, uzun vâdeli, düşük faizli kredi sağlamalı, kredinin kullanılmasını kolaylaştırmalıdır. Sosyal adalet konusunda, istihsali aksatmayacak prensipler hâkim kılınmalıdır. Özel sektörün yatırım alanı kesin şekilde çizilmelidir. Plânlama Teşkilâtı, özel sektör ile daha geniş danışmaya ve dayanışmaya önem vermeli, yatırım kararları verilirken, özel teşebbüsün son bir mütalaası alınmalıdır. Piyasa üzerindeki devlet kontrolü azaltılmalıdır. Siyasî istikrar, mutlaka gerçekleştirilmelidir. Değil sorumlu kimseler, politikacılar, hattâ fikir adamları ve gazeteciler, özel teşebbüsün hoşuna gitmeyecek beyan ve yazılardan kaçınmalıdır!"

Fikir Hürriyeti ve Piyasa

Piyasanın fikir ve söz hürriyeti anlayışı, son derece ilgi çekicidir. Özel

teşebbüsün selâmeti uğruna, adaletsizliklerin, haksız kazançların, vergi kaçakçılığının, çeşitli dalaverelerin, hele sosyalizmin lâfı dahi edilmemelidir.

İstanbul sanayicilerinin İnönü'ye sundukları muhtırada, ibretle okunacak şu sözler yer almaktadır:

"Bir gün, çocuklarını yüksek tahsilde okutmak imkânı bulamamış kimselerin haklı ızdırabını, ertesi gün şu veya bu sebeple Belediye ile anlaşamayan bir kısım esnafın dertlerini, diğer bir kısım vatandaşların Hükûmet programında esasen yer almış bulunan haklı taleplerini, velhasıl her çeşit hukukî ve içtimaî hâdiseleri münhasıran huzursuzluk yaratmak gayesiyle tahrik ederek, sanki bugünden yarına derhâl hepsinin tedavileri mümkünmüş gibi iddia, gösteriş ve aşırı davranışlarla topluluğumuzu yersiz heyecanlara sevk etmekte ve titizlikle faydalı konulara kullanmamız gereken zamanı ve enerjileri heder etmektedirler. Kanaatimizce bu konuda memleket mukadderatına istikamet vermek durumunda bulunan her teşekküle ve ayrı ayrı vatandaşlara büyük ve mühim vazifeler düşmektedir.

Evvelâ Hükûmet olarak her fiil ve hareketin hatta sarf edilen her sözün, tahrif ve tâdile imkân bırakmayacak tarzda titizlikle ayarlanması, vatanperverliklerinden şüphemiz olmayan muhalif ve muvafık her partiden Meclislerde vazife almış bulunan Sayın Millet Temsilcilerinin soru ve beyanlarında ihtiyatlı hareket etmeleri ve birbirlerini bu yolda teşvik ve ikaz etmeleri, başta matbuat olmak üzere bütün münevverlerin kışkırtıcı hareketlerden ve sözlerden tevakkî ederek vatandaşı huzur ve sükûn içinde Hükûmet'i ve programını destekleyici bir vasata kavuşturmayı hedef tutmaları, huzur ve güvenin teşekkülüne asgarî diğer tedbirler kadar müessir olacaktır."

Bu sözler, en kestirme yoldan faşizme götüren ruh hâletinin tipik bir ifâdesidir. Bununla beraber, piyasaya hak vermek lâzımdır. Özel teşebbüsün kalkınmada önemli bir rol oynayabilmesi için, defalarca yazdığımız üzere, piyasanın taleplerinin yerine getirilmesi şarttır. Piyasa nihayet, "bol kredi, az vergi, geniş sübvansiyon, az sosyal adalet, yüksek kâr, güven ve itibar" istiyor. Bu durumun tenkit edilmemesini, tenkidi önleyici tedbirlerin alınmasını lûzumlu sayıyor. Gerçekten özel teşebbüs, bu sâyede fazla kâr sağlayabilecek ve kalkınmak için gerekli geniş yatırımlara girişe-

bilecektir.

Özel teşebbüse dayanan ve kütlelere 100-150 yıllık gelişme devresinde oy hakkı bile tanınmayan Batı kalkınması, aynen böyle olmuştur. Ancak istihsal seviyesi yükseldikten sonra, yirminci yüzyılda sosyal adalet talepleri, ilgili çevrelerde yankı uyandırmıştır. İktisadî gelişmenin emekleme safhasında bulunan kalkınma hareketimiz özel teşebbüse dayanacaksa, aynı yollardan geçmek zorundadır. Ne var ki, yirminci yüzyılın ikinci yarısında bu mümkün değildir. Israrla belirttiğimiz gibi, istihsal seviyemiz 18. yüzyılda, düşünce seviyemiz ise 20. yüzyıldadır. Bunun içindir ki, çağımızda, sosyal adaleti ön plânda tutmayan bir kalkınma politikası başarıya ulaşamaz. Sosyal adalet ise, zenginlerden fazla vergi alınması, sosyal masrafların ve ücretlerin artması, kârların azalması demektir. Az kâr ise, az yatırım, rizikodan kaçınma, ticarete ve kapkaç teşebbüslere yönelme demektir. Yâni özel teşebbüsün, kalkınma vazifesinden istifası demektir.

Meselenin güçlülüğü, özel teşebbüs sisteminin aczi buradadır. Zira, 20. yüzyılın ikinci yarısında, sosyal adalete geniş ölçüde yer vermeyen hızlı bir kalkınma politikasını, (dış yardımlar muazzam ölçüde artmayacağına göre), hürriyet düzeni içinde yürütmeye imkân yoktur. Nitekim, İstanbul'da, açık sözlü, dürüst ve ciddî devlet adamlığının en güzel örneklerinden birini veren Sayın İnönü, bu gerçeği piyasa adamlarına hatırlatmıştır. Başbakanın, piyasa adamları ve herkes tarafından, üzerinde dikkatle durulması gereken sözleri şudur:

"Hep beraber geçirmek zorunda olduğumuz dar ve sıkıntılı zamanlarda güçlükleri yenmek için daha çok uğraşmak, daha az kazanmak gibi gayretler hem Hükûmet'e, hem teşebbüs sahiplerine düşmektedir. Bu derlenip toparlanma devrinde, vergiler, sosyal adalet, servet beyannamesi gibi toplumda geniş yankıları bulunan konularda bütün iyi niyetlerin ve samimi gayretlerin birleşmesi lâzımdır."

Başbakan İnönü, özel teşebbüsü az kazanmaya, çok vergi ödemeye ve sosyal adaleti gerçekleştirmeye dâvet etmektedir. 1962 Türkiyesinde, bu zarurîdir. Fakat az kazanç ise, az yatırım ve az riziko demektir. Bu şartlar altında da, eğer büyük çapta enflâsyona gidilmezse, özel teşebbüsün memleket kalkınmasında önemli bir rol oynayabilme şansı zayıf kalacak-

tır. Enflâsyon ise, memleket ekonomisini, çok kısa bir zamanda çıkmaza sürükleyeceğinden ve şiddetli sosyal huzursuzluklar yaratacağından çıkar yol değildir.

Kısaca, piyasayı ve özel teşebbüsü, son derece güç bir imtihan beklemektedir. Bu imtihandaki başarısızlık, 1945'ten beri özel teşebbüse bağlanan ümitlerin bir daha geri gelmemek üzere son bulmasına yol açacaktır.

Yön, Sayı 8, 7 Şubat 1962

İnönü'den Beklediğimiz

Manzara

Sayın İnönü, rejimi yürütebilmek için, ilerlemiş yaşına rağmen, insanüstü bir çaba gösteriyor.. Parlâmento'da AP Grubunu yatıştırmak, CHP Grubunun hoşnutsuzluğunu gidermek ve nazik konularda Hükûmet görüşüne aykırı tekliflerin kanunlaşmasını önlemek gibi işler, Başbakanın zamanının önemli bir kısmını alıyor.

Bu iş, hiç de kolay olmuyor: 147'lerin dönüşünü, Senato'nun kararına bırakan Hükûmet, görüşünü kabul ettirebilmek için, İnönü, "Aksi halde istifa ederim" demek zorunda kalıyor. CHP Grubu önünde de "Koalisyonu isterseniz bozarsınız" tehdidine başvurmak lüzumunu duyuyor. Önümüzdeki günlerde, 147'ler dâvası, Servet Beyanı meselesi, daha sonra af konusu Başbakanı ihtimal bir hayli uğraştıracak.

Halbuki mevcut şartlar altında, tek çözüm yolunu İnönü Hükûmeti'nin teşkil ettiğini, koalisyonun en miyop üyeleri dahi anlamıştır. Bütün partiler, rejimin yaşama şansının İnönü'nün etrafında toplanmak olduğunu bilmektedir. Üstelik, günlük işlerin dışında, Parlâmento henüz hiçbir önemli dâvaya el atmamıştır. Çetin iktisadî, sosyal ve kültürel dâvalar,

beklemektedir. Grev hakkının demokratik ölçülere uygun olarak tanınması, devlet gelirlerini arttıracak şekilde vergi reformunun gerçekleştirilmesi, ciddî bir toprak kanununun çıkarılması gibi fırtına koparacak tasarılara daha sıra gelmemiştir. Şimdilik yasama faaliyeti, TBMM üyelerinin ödeneklerinin tespiti, memur zammının geciktirilmesi, memur mahkûmlara emeklilik hakkının tanınması tarzındaki günlük işlerden öteye gitmemektedir. Buna rağmen, Hükûmet, Parlâmento'da, her gün yeni güçlüklerle karşılaşmakta, komisyonlarda yenilgiye uğramaktadır. Bütçe giderlerinin 114 milyon lira arttırılması, 147'ler ve ziraî gelir vergisinin tehiri konularında, ilgili komisyonların Hükûmet görüşünü reddetmeleri, önemli yenilgilerdir.

Bu manzara, rejimin işleyişi bakımından, ümit verici değildir. Şimdiden güçlükle işleyen mekanizma, sıra ciddî işlere gelince ne olacaktır, bilinemez. Ciddî işlere ise artık sıra gelmiştir. Hükûmet'çe benimsenen yüzde 7 oranındaki gelişme temposunun gerçekleştirilmesi, ciddî tedbirlerin alınmasına ihtiyaç gösterecektir: Yatırım hacminin büyük ölçüde arttırılması, yâni kemerlerin sıkılması lüzumludur. Bunun için de bir fedakârlık iklimi yaratmak, çeşitli reformlara girişmek ve sosyal adaleti gerçekleştirecek hamleler yapmak gerekecektir. Başka bir deyişle, sosyal adalet içinde hızlı kalkınma dâvasının yürütülmesi, devrimci tedbirlerin alınması ile mümkündür.

İki Yoldan Biri

Rejimin asıl güçlükleri bu noktada başlamaktadır: Hükûmet, ya Parlâmento çoğunluğunun temayüllerine uygun olarak, günlük işlerin tedvirinden öteye gitmeyen muhafazakâr bir politikaya rıza gösterecektir, ya da memleketi hızla ilerleme yoluna koyacak olan devrimci bir politikayı yürütmeye çalışacaktır.

Birinci yol kolaydır. Hâkim sınıfların ve Parlâmento çoğunluğunun isteklerine uygun olan bu yol büyük bir liderliğe ihtiyaç göstermemektedir. Menderes, ölçüyü kaçırmakla beraber, yürütebildiği kadar bu politikayı yürütmüştür. Ne var ki, baş döndürücü bir nüfus artışına ve şehirleşme hareketine sahne olan memleketimizde, iktisadî ve sosyal şartlar ihtilâlcidir. İhtilâlci şartlar altında yürütülen muhafazakâr bir politika ise uzun ömürlü olamayacağı gibi, rejimin geleceğini de tehlikeye atar.

Rejimin yaşaması ve kuvvetlenmesi, ihtilâlci sosyal ve iktisadî şartları değiştirmeye yönelmiş devrimci bir politikanın yürütülmesine bağlıdır. Köy Enstitüleri, Toprak Reformu, ağaların tasfiyesi, devlet gelirlerini çoğaltacak tarzda fakirin yükünü azaltıp zenginin yükünü arttıran bir vergi reformu, lüks inşaata, arsa spekülâsyonuna son veren ve gecekondu realitesini tanıyan bir sosyal mesken politikası, insan sağlığını para konusu olmaktan çıkaracak bir sağlık reformu, haksız kazançlar ve istismar ile mücadele, çalışma seferberliği, her alanda kooperatifçiliğin geliştirilmesi devrimci bir politikanın temel unsurlarıdır.

Şimdi, sormak lâzımdır: Muhafazakâr bir çoğunluğa dayanarak, devrimci bir politika nasıl yürütülecektir? Gerçek liderlik, bu noktada başlamaktadır. Başka memleketlerde büyük devlet adamları, son derece reaksiyoner parlâmento gruplarına rağmen, cesur hamleleri başarıyla yürütmüşlerdir. Büyük İktisadî Buhran sırasında Roosevelt, bugün Nehru, bunun çeşitli örneklerini vermişlerdir.

Bu tip liderliğin sırrı, parlâmentonun dar ve birçok halde miyoplaştırıcı havasından sıyrılıp, kütlelerin desteğini sağlamayı bilmekte aranmalıdır. Büyük liderler, kütlelere dayanarak, muhafazakâr parlâmento çoğunluklarını, devrimci tedbirler almaya zorlamışlardır. Fransa'da, sömürgecilik taraftarı parlâmento çoğunluğu tarafından nefret edilen Mendes France dahi, aydınlar, gençlik ve işçiler arasında yarattığı ümit ve aktif destek sayesinde, Hindî Çin harbini durdurmuş, Tunus'un bağımsızlığını sağlamıştır.

İnönü ve Zinde Kuvvetler

Devrimci bir politika, bugün Türkiye'de de, Parlâmento dışı geniş bir destek bulacaktır. 27 Mayıs'ı yapan kuvvetler ve hızla uyanan işçi kütleleri, hızla Batılılaşma yolunda girişilecek ileri hamlelere dört elle sarılacaklardır. Nitekim Maliye Bakanı İnan'ın, özel teşebbüs tarafından geniş vergi kaçakçılığı yapıldığını söylemesi üzerine, iş çevreleri ateş püskürürken, sendikalar Maliye Bakanını desteklemişlerdir. Hükûmet için, sendika lideri bir Bahir Ersoy'un, bir Ziya Hepbir'in desteği, birkaç piyasa kurdunun desteğinden daha az değerli olmasa gerektir. Çalışma Bakanı Bülent Ecevit, işçi kütleleri tarafından tutulmanın, ne büyük bir kuvvet teşkil ettiğini Çalışma Meclisi toplantılarında görmüştür. Ecevit'in

patronları kayırmadığını, onların sözcülüğünü yapmadığını gören işçi temsilcileri, tam bir güvenle Bakana sarılmışlar, ona destek olmuşlardır.

Şimdi bir İnönü düşününüz: "İstismara son", "adaletsizliklere son" diyen bir İnönü. Hızla ileri kumandası veren bir İnönü. Vergi kaçakçılığını önleyerek, vergi adaletini sağlayan bir İnönü. Ağaları tasfiye eden, çiftçiyi topraklandıran bir İnönü. Köyü, en kısa yoldan yirminci yüzyıla ulaştırmanın temel şartlarından biri olan Köy Enstitüleri dâvasına cesaretle el atan bir İnönü. Lüks inşaat ve arsa spekülâsyonunu durduran, mesken ihtiyaçlarını kendi gayretleriyle karşılayan gecekonduculara yardıma koşan, kira anarşisini önleyen bir İnönü. Pazarların iyi işlemesini sağlayarak, müstahsil ve müstehlikin soyulmasına son veren bir İnönü.

Bu İnönü, toplumun bütün zinde kuvvetlerini, çalışan kütlelerin çoğunluğunu peşinde bulacaktır. Bu kütlelere dayanarak, demokratik düzen içinde çok şeyler yapılabilir.

Gerçi çok partili hayata geçiş başarılı olmamış, Toprak Reformu ve Köy Enstitüleri, çok partili hayatla birlikte başlayan demagojiye kurban gitmiştir. İnönü, Köy Enstitülerine aleyhtar olan Reşat Şemsettin Sirer'i Eğitim, Toprak Reformuna karşı olan Cavit Oral'ı Tarım Bakanı yapmak zorunda kalmıştır. Sayın İnönü, o zamanlar, harp yıllarında bile ısrarla yürüttüğü reformlara karşı koyan Meclis çoğunluğunun başı üzerinden, millete sesini duyurmayı deneseydi, hayatî reformlar belki de kurtarılabilirdi.

Fakat artık bir noktada şüpheye yer yoktur: Parlâmento çoğunluğu ve bazı iş çevreleri ne düşünürlerse düşünsün, bugün Türkiye'de, memleketin gerçek ihtiyaçlarına uygun devrimci bir politikanın dayanacağı büyük bir kuvvet vardır.

Lidere düşen vazife, bu kuvveti seferber ederek, rejimi kurtarmak ve memleketi ilerleme yoluna koymaktır.

Yön, Sayı 9, 14 Şubat 1962

Rejim Buhranı

İntihar Çabaları

Her geçen gün, 17 yıllık gayretlerin iflâsına şahit oluyoruz. Sun'i teneffüsle kurtarılmaya çalışılan çok partili hayat, gerçekleri görmemek için gözlerimizi ne kadar yumarsak yumalım, yaşama belirtileri göstermiyor. Hem de 17 yıldır uğrunda mücadele edilen Anayasa garantilerine, âdil bir seçim sistemine ve iyi niyetli, partizanlıktan uzak bir lidere kavuştuğumuz bir devrede, geminin yavaş yavaş battığını hissediyoruz.

Sonu gelmeyen rejimi kurtarma toplantıları, ancak bir iki gün süren balayları getirmekten öteye gitmiyor.

Rejim kurtarma toplantıları daha seçimlerden önce başladı ve aylardır toplantı üstüne toplantı yapıldı: Yuvarlak masa toplantıları, tüccar toplantıları, basın toplantıları, subay toplantıları, açık kapalı toplantılar, bir sürü huzur konuşmaları ve sohbetleri... Fakat, nafile. Huzur, huzur, huzur... deniyor. Sonra ufacık bir bulutun ardından fırtına, şimşek ve bol bol huzursuzluk geliyor.

Artık güzel sözler, ümit bağlanan liderler toplantıları da tesirini kaybetmeye başladı. Millet, lâfa ve toplantıya kanıksıyor.

Sanık DP'li bakanların ve bazı yüksek memurların, Yüksek Adalet Divanında tevkif edilmeden yargılanmasını sağlamak amacıyla Hükûmet'in getirdiği tasarının, DP savunucuları tarafından (Evet, DP savunucuları tarafından) reddedilmesi üzerine patlak veren son buhran da, ihtimal en son dakikada liderlerin gayretleriyle atlatılacak. Fakat Parlâmento'da, bilerek bilmeyerek, bindiği dalı kesmeye azimli büyük bir kalabalık bulunduğu müddetçe, çok geçmeden yeni bir buhran baş gösterecek. Miyopluğu ölçüsünde azgın bir kalabalık, tek yaşama şansının İnönü olduğunu anlamamakta bu kadar büyük inat gösterirse, daha fazlası elbette ümit edilemez. Prestijini sıfıra indirmek için elinden geleni yapan bir Parlâmento'yu ve rejimi herhalde İnönü bile kurtaramaz...

Aslında bütün bunlar sun'î buhranlar... Parlâmento'daki bir avuç miyop insanın, hiç yoktan yarattığı fırtınalar. Parlâmento süt liman bile olsa, memleket, o kadar çetin iktisadî ve sosyal dâvalarla karşı karşıya ki... Ciddi sosyal ve iktisadî buhranları önlemek, insanüstü gayretlere ihtiyaç gösterecek. Hükûmet ise bu dâvaları çözmek için o kadar hazırlıksız ki... Asıl buhran çözülemeyen bu dâvalar yüzünden patlak verecek. Fakat bugünün sun'î Parlâmento fırtınaları bile, rejimin pusulasız bir gemi gibi yalpalamasına yetiyor.

Irkçıların İktidar Rüyası

Parlâmento fırtınalarının en önemli kaynağını, Irkçılık ve Turancılıktan gelme bir azınlık teşkil ediyor. Seçimlerden çok önce, faaliyete geçen bu azınlık, yangına körükle gitmeye kararlı görünüyor. İnönü Hükûmeti'ni devirmek ve CHP'siz bir Hükûmet kurmak için, ırkçı azınlık her fırsatı istismara çalışıyor. AP Grubu içinde başarı sağlayan ve YTP'de kolu bulunan bu hareketli azınlık, Parlâmento dışında da, DP cenkazından, şöhretli bir emekli askerden ve bir profesörden faydalanarak, nüfuzunu genişletmeye gayret ediyor,

1940-45 yıllarının Irkçıları ve Turancıları, bugün iktidara taliptir! Halbuki o yıllarda, Hitler'in başarılarının verdiği sarhoşluğa rağmen, Irkçılık ve Turancılık, genç gönüllerde geçici heyecanlar yaratan romantik bir cereyandan ibaretti. Cereyanın bütün fikri malzemesi, "bir kuş olup yeşil yurda kanatlanmak" veya "kımız içmek"ten öteye gitmiyordu.

Bugün artık kımızdan ve kuş olup kanatlanmaktan pek söz edilmemek-

tedir. Dünkü Turancılar, din istismarcılarının, Menderes devri zenginlerinin ve 27 Mayıs'tan memnun olmayanların gerisinde gizlenmektedir. Bu kimseler, Amerikan taraftarlığını, özel teşebbüsçülüğü kimselere vermemekte, milliyetçi hisleri ve Menderes hayranlığını alabildiğine istismar etmektedir.

Irkçılar, bir taraftan haksız kazanç sahipleriyle sıkı işbirliğine girişirken, öbür taraftan, "yoksulluğun kaldırılması ve refah" edebiyatı yapacak kadar fırsatçı olmuşlardır. Hatta vatan sathında çoğunluk sağlayabilecekleri ümidine kapıldıkları için, "millî iradeci" kesilmişlerdir. Milis kuvvetleri teşkili teşebbüsünün de eğer aslı varsa, bu yeni millî iradecilerden gelmesi beklenir.

Bu fırsatçı azınlığın fikriyatını yapan bir dergi, sanki iktidara gelmişler gibi, şimdiden Sam Amca ile Irkçı-Turancı Hükûmetin münasebetlerini tâyin etmektedir! Dergiye göre, "Dış siyasetinin temel taşı Sovyet Rusya düşmanlığı olan Sam Amca, Amerikalı siyaset adamlarının duyguları buna aykırı bile bulunsa, komünist oyunlarına ve sızmalarına karşı en mukavemetli olacağı için, Türkiye'deki sağcı bir hükûmete dört elle sarılacaktır. Hükûmet, ne kadar sağcı olursa, Türkiye ile Amerika arasındaki bağlar o kadar kuvvetlenecektir!"

Bu cereyanın kuvvetini küçümsememek lazımdır. Çeşitli istismarlar ve şüpheli ittifaklar sayesinde, hareketli ırkçı önemli bir kuvvet haline gelmiştir.

Bu insanlar, Menderes iktidarının ilk yıllarında da, büyük ümitlerle sahneye çıkmışlar, din istismarcılarıyla işbirliği yaparak kuvvet kazanmaya çalışmışlardı. Fakat Menderes bile, DP'ye sızan bu hareketli azınlığı, 1952-53 yıllarında sert bir şekilde tasfiye etmişti. Menderes, ancak zayıflayınca, bu kuvvetlerden bir dereceye kadar faydalanmak ihtiyacını duymuştur.

Bugün ise, Irkçı ve Turancılar, kuvvetli bir grup halinde Parlâmento'ya girmiş ve fırsatçı davranışlarıyla, Parlâmento'da önemli bir rol oynamaya başlamıştır. Menderes devri zenginlerinin paralarıyla finanse edilen yayın organlarının sayısı günden güne çoğalmaktadır. Teşkilâtlanan işçilerin haklarını aramasından ve sosyal adaletten ürken, rahat ve bol kazanmaya alışmış bir kısım iş çevreleri, onların borusunu çalan ırkçılarla işbirliği yapmakta tereddüt etmemektedir. Bu sebeple, gerici kuvvetlerin öncülüğünü

yapan bu hareketli azınlığın, iktidar rüyaları görmesi ve Parlâmento'da fırtınalar yaratarak hedefine ulaşmaya çalışması, fazla hayalci bir davranış sayılmamalıdır.

İspanya ve Portekiz'de de böyle olmuştur. Demokratik rejimlerin zaaflarından faydalanan gerici kuvvetler, yâni faşistler, işadamlarıyla ve Kiliseyle işbirliği yaparak, iktidarı ele geçirmişler ve memleketin zinde kuvvetlerini ezen gerici rejimler kurmuşlardır. Varlıklı sınıflardan gelen ordu, İspanya ve Portekizin ilerlemesini durduran faşistlerin safında yer almıştır. Fakat Türk Ordusu, İspanyol veya Portekiz Ordusu değildir. Hareketli Irkçı ve Turancı azınlığın yanıldığı nokta budur.

Gericiler ve Ordu

Türk Ordusu, halkın içinden çıkmıştır. Halkın dertlerini yakından tanımaktadır. Halkın sefaletine bir an önce çare bulunmasını istemektedir.

Ordu, memleketin sosyal adalet içinde hızla ileri gitmesinin, füze çağında tek kurtuluş yolu olduğunu bilmektedir.

27 Mayıs'tan sonra, sosyal adalet çığırını, bir takım politikacıların çelmelerine rağmen, Ordu açmıştır. Bugün sosyal adalet fikrini boğmaya çalışanların yeteri kadar cür'etkâr olmasını önleyen tek kuvvet Ordu'dur.

Ordu'nun, din istismarcılarıyla Menderes devri zenginlerinden kuvvet alan ve her türlü yapıcı fikirden yoksun bulunan bu sözde milliyetçilerin memleketi geri götürmelerine fırsat vermesi düşünülemez. Atatürk devrinde de, memleketin hızla ileri gitmesi için liderlik yapan Ordu, bugün de en sağlam kuvvettir.

Türkiye, Ordu'ya dayanarak ve Ordu'nun desteğiyle, gericiliği ve gericileri yenmesini bilecektir.

Arzu edilen, bu kaçınılmaz ileri gidişin demokratik yollardan gerçekleştirilmesidir. Parlâmento'da fırtına yaratma sevdasına kapılan miyopların da, menfaatleri aslında bugünkü sistemin yaşatılmasıdır. Hükûmet ve liderine düşen iş ise, cesur hamlelerle, köklü reformlarla milletçe kalkınma şevkini yaratmak ve rejimin hayatiyetini ispat etmektir.

Bu manzaradan halen çok uzağız.

Yön, Sayı 10, 21 Şubat 1962

İnanç Buhranı

Son olaylar bir sürpriz sayılmamalıdır. 22 Şubat kaynaşması, üzerinde ne düşünürsek düşünelim, yıllardır sürüp giden ve 27 Mayıs'la çözülemeyen bir "inanç" buhranının tabii sonucudur.

Buhran, çok partili rejimin memleketimizi ileriye götürüp götüremeyeceği hususunda duyulan şüphelerden doğmaktadır. Rejim, nihayet gaye değil, vasıtadır. Esas olan, Türkiyemiz'in, Atatürk Devrimlerinin ışığı altında, çağdaş Batı uygarlığına süratle ulaştırılmasıdır. Siyasi rejim, bunu sağlayabildiği ölçüde iyidir. Bunu sağlayabildiği ölçüde rejim, bir an önce ileriye gitmek için sabırsızlanan Atatürkçü kuvvetler tarafından benimsenecektir.

İşte bugün, toplumun zinde kuvvetleri arasında, siyasî rejimin ve bu rejimin ortaya çıkardığı idareci zümresinin, memleketi hızla ileri götüreceğinden ciddî şekilde şüphe edilmektedir. Hattâ Atatürk Devrimlerinden gittikçe uzaklaşıldığı endişesi, yaygın hale gelmekte, bu da rejimi temellerinden sarsmaktadır.

Zinde kuvvetleri saran "inanç" buhranının gerçek sebebi budur.

17 Yılın Bilançosu

Rejimin muhasebesi, 27 Mayıs'tan sonra yapılmaya başlanmıştır. Kabul etmek lâzım ki, bu bilanço parlak değildir.

Memleketi ileri götürecek devrimci hamleler, çok partili hayat ile birlikte durmuştur: 1945'te çıkarılan Toprak Kanunu, bir bakıma devrimlere karşı tepki olarak gözüken rejimin ilk kurbanıdır. Çoktan çözmemiz gereken bu mesele, 17 yıldır hâlâ beklemektedir. Üstelik toprak ağalarının siyasî nüfuzu ve Parlâmento'daki temsilcileri günden güne artmaktadır. Yirminci yüzyılın ikinci yarısında, yani beğenmediğimiz Arap memleketlerinin bile ağaları tasfiye ettiği bir devrede, memleketimizde sürüp giden ağalar saltanatı kolay kolay tahammül edilebilecek bir skandal değildir.

Cehaletle mücadele dâvası, bütün ümitlerle başlayan Köy Enstitüleri hamlesinin, Çok partili rejimin hâkim duruma getirdiği aşırı muhafazakar unsurlar tarafından mahkûm edilmesi yüzünden duraklamıştır: Köy Enstitüleri sayesinde, 10-15 yıl içinde okuma yazma bilmeyen kimse kalmayacaktı. Halbuki aradan 22 yıl geçtiği halde, okul çağındaki çocuklarımızın yarısı bugün okuma imkânından yoksundur.

Daha önemlisi, ileri gidişin motoru olan devrimci kuvvetler ikinci plâna itilmiş, devrimci ruh zayıflatılmış ve hür fikir boğulmuştur. Bugünün hâkim sınıflarında, Cumhuriyet'i kuran ve Atatürk Devrimlerini gerçekleştiren "Kuvai Milliye Ruhu"ndan acaba ne kalmıştır? Atatürk Türkiyesinde toprak ağaları mı, yoksa Atatürk Gençliği mi daha çok söz sahibidir? Türkiye'yi 10 yıl müddetle bir toprak ağasının idare etmesi tesadüf müdür, yoksa siyasî sistemin sonucu mudur? Bunlar, kolayca reddedilebilecek sorular değildir.

Muhafazakâr zümrelerin işbaşına gelişi ve hür fikrin susturulması, sun'i meselelerin ön plâna geçmesine yol açmıştır. 1960 yılına kadar olan devre, çift meclis, nisbi temsil vs. gibi teferruatla ilgili meselelerin tartışmasıyla geçmiş, temel meseleler sanki mevcut değilmiş gibi davranılmıştır.

27 Mayıs'ın en büyük talihsizliği, herhalde boşu boşuna kaybedilen bu 15 yıldan sonra gelmesi olmuştur: Olgunlaşmış fikirler ve yetişmiş bir kadro bulamayan 27 Mayısçıların reformları gerçekleştirememeleri mukadderdi.

Atatürk Devrimlerine karşı bir cins tepki olarak ortaya çıkan çok partili rejimin, meselelerimizi çözmekte gösterdiği aciz, gizli veya açık bir "inanç" buhranı yaratmıştır. Dış memleketlerle yapılan mukayeseler ise, "inanç" buhranını şiddetlendirmiştir.

Tarih akışının hızlandığı, bütün dünya memleketlerinin kalkınma yarışına girdiği füze çağında, memleketimizin, bu gidişe ayak uyduramadığı düşüncesi kuvvetlenmiştir. Bugün bir Afrika memleketinden, meselâ Gana'dan daha ileri olduğumuzdan şüphe ediyoruz. Ufak Bulgaristan'a ziraî madde satıp karşılığında yatırım malları ve sanayi mamulleri alıyoruz. Yarın hürriyetine kavuştuğu takdirde, iktisadî ve sosyal alanda bizi fersah fersah geçmiş bir Bulgaristan bulmaktan korkuyoruz. Mısır'ın yarın bizi geçmesi ihtimali karşısında irkiliyoruz.

Sık sık işitilen "Ah, yeni bir Atatürk çıksa" temennisi, bu "inanç" buhranının sonucudur.

Son Olaylar

27 Mayıs, sosyal ve iktisadî alanda reform yollarını gösteren yeni bir Anayasa ile parlamenter sisteme olan inancı tazelemeye çalışmıştır. Fakat 27 Mayıs'a karşı olan muhafazakâr kuvvetlerin çok sayıda bulunduğu bir Parlâmento ile başlayan Birinci Cumhuriyet'in ikinci safhası, bütün devrimci kuvvetler için tam bir sürpriz olmuştur. Temel dâvalar çözüm yolları beklerken, Parlâmento çalışmalarının, Kayseri'dekilerin affı, ödenekler, Yüksek Adalet Divanının meşruiyeti vs. tarzında sun'i meseleler ve kavgalar etrafında dönmesi, halk efkârında ümitsizlik ve rejime karşı ilgisizlik yaratmıştır.

Hükûmet ise, Parlâmento'yu içine düştüğü sun'i âlemden çıkaracak enerjiyi bugüne kadar gösterememiştir.

Parlâmento'ya ve memlekete bir yön veremeyen yuvarlak sözlerle dolu, inandırıcı olmaktan uzak, ruhsuz bir Hükûmet programı, hiçbir yenilik getirmeyen cılız ve donmuş bir bütçe, Hükûmet'e rengini vermiştir.

Ne yapacağını ve nasıl yapacağını vuzuhla ortaya koyamayan ve memleketin dikkat ve enerjisini dâvalarımızın çözülmesine yöneltmesini bilmeyen bir hükûmetin ise, günlük meselelerden sıyrılabilmesi ve gereken liderliği gösterebilmesi güçtür. Nitekim son 4 aylık hükûmet

çalışmaları, bindiği dalı kesmek isteyenlere, dal kesmenin tehlikelerini tekrar tekrar anlatmakla geçmiştir. Kalkınma dâvamızda önderlik yapması beklenen Başbakan İnönü, dünyanın en mânâsız işleriyle günlerce uğraşmak zorunda kalmıştır.

Bu manzaranın ümitsizlik, sabırsızlık ve öfke yaratmaması imkânsızdı. Esasen, hiçbir hayale kapılmayalım; son olayların önlenmesi, siyasî rejimden çok, tecrübeli lider İnönü'ye duyulan güven sayesinde mümkün olmuştur. Kredi, rejime değil, İnönü'ye açılmıştır.

Son Şans

Son olaylar, Hükûmet Başkanına büyük prestij sağlamıştır. Muvafığı ve muhalifi ile bütün partiler ve Parlâmento, Başbakan İnönü'nün izindedir.

Bindikleri dalı kesmekte en inatçı davranan Parlâmento üyeleri bile, İnönü Hükûmetinin, bugünkü şartlar altında, tek çıkar yol olduğunu nihayet anlamışlardır.

Toplumun zinde kuvvetleri yeni bir ilerleme devrinin öncülüğünü yapacak olan liderin işaretini sabırsızlıkla beklemektedir. Memlekete yeni bir yön vermek için bundan daha elverişli bir zaman bulunamaz. Başbakan İnönü, rejimin hayatiyetini ispat etmek, onun sosyal adalet içinde hızlı kalkınmayı sağlayacağını ve Atatürk Devrimlerini daha ileri götürecek güce sahip olduğunu göstermek durumundadır. Bunun için de Köy Enstitülerinin ismini telâffuz etmekten korkmamak lâzımdır. Toprak ağalığına son verecek Toprak Reformuna bugünden başlamaktan ürkmemek lâzım. Gülünç vergi reformu projelerini bir kenara itip, devlet gelirlerini geniş ölçüde arttıracak ve sosyal adaleti sağlayacak gerçek bir vergi reformuna hemen el atmak lâzım. Lüks mesken israfına derhal son vermek lazım. Her türlü istismarla mücadele edileceğini ilân etmek lâzım.

Kısaca, Başbakan İnönü, yeni ve cesur bir programla, memleketin ve Parlâmento'nun karşısına çıkmalıdır. Çıkar yol buradadır, rejimin tek yaşama şansı budur. İnönü, rejime bu hayatiyeti verebilecek güce sahiptir.

Fırsattan istifade ederek, "Tedbirler Komisyonu" kurmak, Anayasanın ruhunu ve fikir hürriyetini zedeleyebilecek kanunlar hazırlamak kolaydır, fakat çıkar yol sayılamaz.

Memlekete bir yön vermesini bilen hükûmetlerin, Parlâmento'daki ve

basındaki taşkınlıklardan korkması için bir sebep yoktur. Normal tedbirlerle yetinmek yerine, yeni tedbirlere ihtiyaç duymak kuvvetli hükûmetlere has bir davranış değildir.

Buhran ancak memlekete yeni bir yol ve yeni bir "inanç" verilebilirse giderilebilecektir. Mesele, her şeyden önce bir liderlik davasıdır: Atatürk Devrimlerini bırakılan yerden alıp ileri götüren bir liderlik. 15 yıllık gerilemenin artık son bulduğu hususunda toplumun zinde kuvvetlerine güven veren bir liderlik. Onlara yeni bir "İnanç", alışma ve fedakârlık gücü aşılayabilecek bir liderlik.

İnönü'yü ve rejimi bekleyen gerçek imtihan budur.

Yön, Sayı 11, 20 Şubat 1962

Nefis Müdafaası

Batıdaki anlamıyla fikir hürriyeti, bu memlekette belki de hiçbir zaman mevcut olmamıştır: Atatürk ve eseri, tarafsız bir gözle incelenememiştir. Baş tarafına bir küfürname koymadan, komünist memleketlerden ve komünizmden söz açmak kolay değildir. Dini konuları objektif bir şekilde incelemek tehlikelidir. Dış politikada hafiften nötralist bir tezi savunmak, şimşekleri üzerinize çekmek için kafidir. "Castro rejiminin, halk düşmanı Batista rejiminden, Nâsır diktatörlüğünün Kral Faruk demokrasisinden" bin defa iyi olduğunu söylemek bile cesaret işidir.

Sosyal baskı ve kanunlar, fikir hürriyetinin gelişmesini önlemiştir. Halbuki asıl korumamız ve geliştirmemiz gereken şey fikir hürriyetidir. Bu memleket, en çok fikirsizlikten çekmiştir. Bugün de meselelerimizi anlatmakta ve çözmekte gösterdiğimiz aciz, büyük ölçüde fikir hürriyetinin yüzyıllar boyu kısılmasının sonucudur.

Şimdi hürriyetçi denilen rejimi korumak maksadıyla, fikir hürriyeti ölçüsüz bir şekilde kısılmış bulunuyor. Batıdaki hürriyet rejimleri kendilerini ancak fiili davranış ve gizli devirme tertipleri karşısında savunurken,

bizim açık rejim, fikirlerden korunuyor.

Hürriyet rejiminin mantığına uygun düşmese de hürriyetlerden faydalanarak hürriyetleri yok etmek isteyen fikirlerin yazılmasının önlenmesi bir dereceye kadar anlaşılabilir. Faşizm veya komünizm korkusuyla, bu yola gidilmesi düşünülebilir. Her ne kadar, faşizm ve komünizmi durdurmak bahanesiyle fikir hürriyetine getirilen tahditlerin asıl hedefi, birçok halde hür fikri susturmaksa da, bu görüş az çok savunulabilir. Fakat bizim hürriyet şampiyonları çok daha ileriye gitmekte ve "insan hak ve hürriyetlerine dayanan çok partili demokratik nizamı" söz ve yazı ile, "zedelemeyi, tehlikeye düşürmeye matuf olarak kötülemeyi" ve bu nizamın yürümeyeceğini söylemeyi yasak etmekteler. Bu, kolay anlaşılır iş değildir. Sanırız ki, fikir hürriyetini geniş ölçüde kısan kanunlarla hürriyet rejimini korumaya kalkışmanın dünyada ilk örneğini, hem de 17 yıldır hürriyet şarkısı okuyan liderlerinin eliyle, memleketimiz vermektedir.

Kanunun Anayasaya aykırı olup olmadığı uzun uzun tartışılabilir. Bize göre, Kanun Anayasaya açıkça aykırıdır. Bazılarına göre ise uygundur. Bu, fazla önemli değildir. Önemli olan dünkü hürriyet mücahitlerinin bugün fikir hürriyetinden korkmasıdır. Önemli olan, eski devir hasretlilerinin taşkınlıklarını durdurmak fırsatı ele geçer geçmez, parti liderlerinin bu fırsatı, fikir hürriyetini kısmak için de kullanmaya kalkışmalarıdır. Önemli olan, bazı çevrelerde bazı fikirlerin yayılmasından duyulan telâşın yarattığı devekuşu mantığı ile, fikirden ve hürriyetten ürkülmesidir.

Gizli Hesaplar

Son tedbirlerin en büyük kayıplısı, fikir hürriyetinin yanı sıra AP olacaktır. İstese de, istemese de halk efkârı tarafından geçmiş devrin temsilcisi sayılan AP dağılabilecek, her halükârda seçim şansını kaybedecektir. Buna rağmen, AP grubunun çoğunluğu ve liderler partinin çökmesi pahasına da olsa, son kanunu hararetle desteklemişlerdir. Bunun bir sebebi olsa gerektir. Tedbirleri savunan Ferda Güley "Nefis müdafaası kanunu" tâbirini kullanarak, bu sebebi açıklamıştır.

Evet, bir nefis müdafaası karşısındayız. Mutlu bir azınlığın nefis müdafaası, rejimin hikmeti vücudu olan söz ve fikir hürriyetinden üstün tutulmuştur.

Tedbirlerin, millî huzuru sağlamayı hedef tuttuğunun söylenmesi de, hangi istikamette yol aldığımızı gösteriyor. Zira sosyal meselelerini çözmemiş bir toplumda millî huzur kadar saçma söz olamaz. Böyle bir toplumda millî huzur, mutlu bir azınlığın huzuru pahasına çoğunluğun dertlerinin ortaya konulmasını önlemekten başka mânaya gelemez. Millî huzur düşüncesi, faşizmin ta kendisidir.

Can ve mal emniyetini, XVIII. ve XIX. yüzyıllarda savundukları hürriyetler yüzünden tehlikede gören varlıklı sınıfların, kütlelerin taleplerini zor kuvvetiyle susturmak ve sosyal ilerlemeyi durdurmak için başvurdukları otoriter idare şekli olan faşizm, Batıda millî huzuru sağlama sloganı ile ortaya çıkmıştır.

Dört parti liderinin kabul ettiği "vatandaşlar arasında husumet hisleri doğuracak neşriyatın ünlenmesi" esasının altında, bu tarz bir millî huzur anlayışı yatmaktadır. Böylece mutlu azınlığın huzuru, yani mevcut düzenden faydalananların huzuru teminat altına alınmak istenmektedir.

Kapalı Rejim

Başbakan İnönü, "dört siyasî partinin bulunduğu yerde kapalı rejim olamaz" diyor. Pekâlâ olur. Müşterek menfaatlerin savunulması, hürriyetlerden üstün sayılarak kapalı rejime gidilebilir. Esasen parti liderleri hangi farklı görüşü savunuyorlar ki?.. Hangisi ciddî reformlara taraftar ki?.. Hangisi mevcut düzende bir değişiklik yapmaya niyetli ki?.. Hangisi köy strüktürünü değiştirecek olan Köy Enstitülerinin açılmasını istiyor ki?.. Hangisi Orta Çağdan kalma toprak ağalarının tasfiyesini düşünüyor ki?.. Hangisi istismarcı mutavassıtların saltanatına son vermeye hevesli ki?.. Hangisi özel teşebbüsün türküsünü çalmıyor ki?.. Hangisi CHP programına açıkça aykırı olduğu halde, devlet parasıyla kurulan Ereğli Çelik İşletmelerinin, yerli yabancı birkaç işadamının eline bırakılmasına ağız açıyor ki?.. Hangisi, özel mülkiyet elindeki araziyi kamulaştırarak gecekonducuları ev sahibi yapmayı, onları huzura kavuşturmayı söylüyor ki?.. Hangisi lüks inşaat skandalına son vermek kararında ki?.. Hangisi kira enflâsyonuna dur demek hevesinde ki?.. Hangisi arsa soyguncuğunun karşısına dikiliyor ki?.. Hangisi, çalışan sınıfların sırtına yüklenen vergilerde köklü değişiklikler yapmaya hazır ki?.. Hiçbiri.

Sosyal ve iktisadî görüşleri aynı olan teşekküllerin müşterek tehlike karşısında birleşmelerinden normal ne olabilir ki? Anormal olan, onların ayrılmalarıdır. Sunî muhalefet gösterileri ancak rehavet devirlerine has bir davranıştır, ya da aşırı miyopluğun sonucudur.

1800 yıllarında İngiltere'de birden fazla parti vardı. Parlâmento vardı. Fakat rejim, sadece burjuvazi ve aristokrasi için açık, halk kütleleri içinse kapalıydı. Ağzını açan işçinin gideceği yer hapishane idi. Kendi aralarında açık rejim kuran hâkim sınıflar, siyasî iktidarı, geniş kütleleri istismar vasıtası olarak kullanmışlardır. Bu sebeple, dört parti liderinin mevcudiyeti, rejimin açıklığını ispata kâfi gelmez.

Kaçırılan Fırsat

Çıkan Kanun, millî huzur yerine, huzursuzluk getirecektir. Olayların yanlış teşhisi, Hükûmet'in büyük bir fırsatı kaçırmasına yol açmıştır.

22 Şubat olaylarından sonra prestiji geniş ölçüde artan Başbakan İnönü, Parlâmento'ya her istediğini yaptırabilecek bir liderdi. Ciddî bir kalkınma programı ve köklü reform projeleriyle ortaya çıkıp, Parlâmento'ya kolayca kabul ettirebilirdi. İlerleme yolunda olduğumuz, ciddî çalışmaya başladığımız inancını uyandırarak, Ordusuyla, basınıyla, gençliği ile, öğretmeni ile bütün zinde kuvvetlerin kalbini kazanabilirdi.

Bütçe kapanış konuşması bu bakımdan büyük bir fırsattı. Fakat İnönü, idarî mekanizmanın düzeltileceğini, alınması geri bırakılan ziraî gelir vergisinden vazgeçilemeyeceğini söylemekle yetinmiştir. Bunlar, herkesin, her zaman söyleyeceği sözlerdir. Olağanüstü şartlar içinde bulunan, iktisadî ve sosyal çıkmazdan kurtulmak için çırpınan bir memlekette bunlar söylenecek sözler değildir. Nitekim, konuşma kimsenin dikkatini çekmemiştir. Millet Meclisi üyeleri tarafından dahi, konuşmanın iktisadî kısmı dinlenmemiştir.

Böylece, bir fırsat daha kaçırılmış, hürriyet rejiminin yasaklarla ve ağır cezalarla korunduğu bir devre başlamıştır.

Kısaca hürriyet rejimi, hikmeti vücudunu ortadan kaldırma yoluna giderek kendi kendini tehdit etmektedir.

Yön, Sayı 12, 7 Mart 1962

Kalkınma Stratejisi

İmtihan Başlıyor

Tedbirler Kanunu, ciddî bir çalışma devresine girmek için, Hükûmetin elinden son mazereti de almış bulunuyor.

Beşinci ayına giren Hükûmet, yeni olduğunu ve memleketteki huzursuzluk yüzünden ciddî işlere el atamadığını, bundan sonra ileri süremez. Ciddî çalışma devresi artık başlamalıdır. Nitekim Başbakan İnönü de yeni çalışma devresine girildiğini son konuşmalarında açıklamıştır.

Yeni devrede Hükûmet çalışmalarının yönü ne olacaktır? Bu bakımdan bir seçim beyannamesi hüviyetini taşıyan hükûmet programı bir ışık getirmemektedir. Fakat elde, Millî Birlik Hükûmetince kabul edilen ve karma hükûmet tarafından da benimsenmiş bulunan "Plân Hedefleri ve Stratejisi" adlı bir doküman var.

Plân hedefleri ve stratejisi, 5 Temmuz 1961 tarihli Resmî Gazete'de yayınlanan bir Bakanlar Kurulu kararnamesiyle yürürlüğe girmiştir. Bütçe görüşmeleri sırasında CHP Meclis Grubu da bu dokümanı tamamen benimsediğini açıklamıştır.

Devlet Plânlama Teşkilâtı tarafından hazırlanan "Plân Hedefleri ve Stratejisi" önümüzdeki devrede Hükûmet çalışmalarına esas olmalıdır. Her ne kadar "Plân Hedefleri ve Stratejisi", memleketin karşı karşıya bulunduğu çetin dâvaların üzerine yeteri kadar cesaretle eğilememek ve çeşitli tâvizlerden kurtulamamakla beraber, yine de ciddî bir doküman sayılabilir.

Dokümanda yer alan belli başlı esaslar şunlardır:

1- Önümüzdeki plân devresinde, nüfusun şimdiki artış hızı göz önünde tutularak yüzde 7 civarında bir kalkınma hızına ulaşmak hedeftir. Bunun gerçekleştirilmesi, yüzde 14 kadarı iç, yüzde 4 kadarı dış kaynaklardan sağlanmak suretiyle, gayrisâfi millî hâsılanın yüzde 13'ü civarında yatırım yapılmasına bağlıdır.

Millî gelirimizdeki artışların mümkün olan büyük kısmını yatırımlara ayırmak şarttır.

2- Özel tasarruflar teşvik edilmeli, kamu tasarruflarının âzamî seviyesine çıkarılmasına çalışılmalıdır.

Kamu tasarrufunu arttırmak için başvurulacak en önemli vasıta vergileme olacaktır. Sosyal adalet, verginin müterakkî bir mahiyet taşımasını gerektirir. Gelir Vergisi, teşkilât yetersizliği ve sosyal organizasyonun bünyesi bakımından birçok azgelişmiş memlekette olduğu gibi bizde de müterakkiliği istenilen derecede sağlamaktan uzaktır. Bu sebepten, gelir vergisinin boşluklarını doldurabilmek için diğer vergileri ıslâh etmek ve bu suretle müterakkiliği sağlamak gereklidir.

3- Müterakkî vergi yanında, İktisadî Devlet Keşekkülleri de önemli bir tasarruf kaynağı olmak durumundadır. Türlü hissî tutumlarla, iktisadî Devlet Teşebbüslerinin yatırılabilir kaynak yaratma imkânlarının feda edilmesine kesin olarak son verilmelidir.

4- Kullanılmayan iş gücünün değerlendirilmesi ve halkın kamu hizmetlerinin yapılmasına iştiraki araştırılmalıdır.

5- Tasarruf ve yatırımların artırılması esas itibarıyla, lüks malların istihlâkindeki artışı önleme yoluyla olacaktır. Böylece, fert başına düşen ortalama istihlâk miktarı çok az artsa bile, daha âdil bir gelir dağılımı sağlamak suretiyle çoğunluğun yaşama standardının yükselmesi ve toplum

refahının artması gerçekleştirilebilecektir.

6- Tarım alanında reorganizasyon hayatî önem taşımaktadır. Zıraî reform yoluyla işletmelerin en uygun büyüklüğe kavuşturulması gereklidir. Ticaret ve sanayide de, dağınık ufak sermaye ve işletmelerin bir araya getirilmesi ve böylece büyük istihsalin verimliliğinden faydalanılması lâzımdır. Şimdi Hükûmet'in bu esasları gerçekleştirmesini bekliyoruz.

Vergilerde Adalet

Plân Hedefleri ve Stratejisi, vergi gelirlerinde büyük artış sağlama zaruretini açıkça ortaya koyuyor. Halbuki vergi reformu çalışmalarına esas olan Ali Alaybek'in başkanlığındaki Vergi Reform Komisyonu raporu, devlet gelirlerini azaltıcı tedbirleri ihtiva ediyor. Bu durumda, ciddî bir kalkınma hamlesine girişilecekse, Alaybek raporunu bir kenara bırakıp, vergilerde verimi arttıracak ve sosyal adaleti sağlayacak ciddî bir reforma gitmek zarurîdir.

Gelir Vergisi, Plân Hedefleri ve Stratejisinde belirtildiği üzere, memleketin yapısına uygun düşmüyor. Bu yüzden verimsiz ve adaletsiz.

Resmî doküman adalet ve verimin, başka vergilerle sağlanmasını istiyor. Mevcut şartlar altında bu, servet vergileri yoluyla ve lüks hizmetlerin vergilendirilmesiyle sağlanabilir. Eğer "Plân Hedefleri ve Stratejisi" boş bir lâftan ibaret değilse Veraset Vergisi nispetlerinin yükseltilmesi, arsa spekülâsyonunu önleyecek ve mesken inşaatını hızlandıracak şekilde arsalardan alınan vergilerin büyük ölçüde arttırılması, hususî otomobil vergilerinin çoğaltılması, lüks mal ve hizmetlerin vergilendirilmesi (turistik otel, lüks lokanta ve eğlence yerleri hizmetlerinin vergilendirilmesi gibi) ciddî bir vergi reformunun belli başlı unsurları olacaktır.

Hükûme'tin, bu yola gidip gidemeyeceğini yakında göreceğiz. Yalnız Maliye Bakanının aldığı bazı tedbirler, fazla hayale yer bırakmıyor. Son bir kanunla, bina vergilerinin dolaylı bir şekilde azaltılması, bunun delilidir. Ayrıca, arazi vergisi kaldırılarak bunun yerine gelir vergisi mükelleflerinden yani ağır vergi yükü altında ezilen ücretlilerden ek bir vergi almak düşünülmektedir. Bu düşüncenin adaletten ne kadar uzak olduğu ortadadır.

Halkın Kalkınmaya Katılması

Strateji, İktisadî Devlet Teşebbüslerinin de kâr eder hâle getirilmesini açıkça istiyor. 1962 İntikal Programında da zararına satışların önlenmesi isteniyor. Hâlen özel teşebbüse, elektrik enerjisi ve kömür, mâliyetin altında bir fiyatla satılmaktadır. Hükûmet, özel teşebbüsün açıktan kâr sağlamasına ve "Devlet işletmesi zarar ediyor." diye propaganda yapmasına fırsat veren bu duruma son vermesini bilecek midir? Göreceğiz.

Stratejide yer alan diğer bir esas, boş geçen işgünlerinin, köy çapında da olsa, değerlendirilmesidir. Gerçekten köylere, okul, yol ve su götürebilmek için, hizmetten faydalanacak olanların çalışmalara katılması zarurîdir. Başka türlü köy, okula, suya ve yola kavuşamaz. Bu gerçeği anlayan bazı köyler, gönüllü olarak çalışmalara katılmaktadır. Bazı Vali ve Kaymakamlar, halkı bu hizmetlerde çalışmaya iknâ edebilmektedir. Fakat hareket yaygın değildir. Hizmetlerin yapılmasına halkın katılmasını sağlamak için sistemli gayretlere ve yeni tedbirlere ihtiyaç var.

Hükûmet'in, bu meseledeki davranışını da yakında öğreneceğiz.

Lüks Mal İstihlâkine Son

"Plân Hedefleri ve Stratejisi", gelir dağılışındaki adaletsizliklerin azaltılmasını ve mutlu azınlığın lüks mal istihlâkinin önlenmesini lüzumlu sayıyor.

Lüks mal istihlâkı deyince, akla ilk olarak lüks meskenler geliyor. Her yeni dönemde milletvekillerinin çoğu, yapı kooperatifi kurar ve bankalardan cömertçe sağlanan kredilerle lüks meskenler yapar. Birkaç tane yapanları da vardır. Avrupalı ve Amerikalı zenginleri taklit eden mutlu azınlık ise, saraylar inşası ile meşguldür.

Bu davranış, memleketin dövizinin, demirinin ve çimentosunun müsrif şekilde kullanılması demektir. İşimize geldiği takdirde örnek aldığımız Batı memleketleri lüks mesken inşasını önleyerek, mesken dâvalarını çözebilmişlerdir. Devlet Plânlama Teşkilâtı da, lüks mesken inşaatının durdurulması sayesinde, yılda açıktan 20 bin mesken daha yapılabileceğini hesaplamıştır. Bu israf, durdurulmalıdır. Ayrıca bazı bakanlarımızın çok sevdiği İngiliz kumaşlarına, Paris eşyalarına, lüks binek otomobilleri saltanatına son vermek, ancak çok zarurî istihlâk maddeleri ithaline

müsaade etmek lâzımdır.

Resmî doküman bunu açıkça istiyor. Hükûmet'in, bu konuda alacağı tedbirler doğrusu merakla beklemeye değer.

Çerçevenin Kurulması

Stratejide, ziraat, ticaret ve sanayi alanlarıyla büyük işletmelere gidilmesi, kesin bir zaruret olarak belirtiliyor. Bunu sağlamanın en normal yolu, ufak işletmelerin istihsal kooperatifleri halinde birleşmesidir. Fakat Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren bu yolda büyük gayretler gösterildiği halde, istihsal kooperatifleri kurulamamıştır.

Hükûmet'in ne gibi yeni tedbirlerle, bunu sağlayacağını açıklaması lâzımdır. "Büyük işletmelere gidişi teşvik edeceğiz." demek yeter değildir.

Devlet idaresinin ıslâhı da, merakla üzerinde durulacak bir dâvadır. İdarî reformun en önemli meselelerinden biri, devlet personelinin âdil bir ücret ve terfi sistemine kavuşturulmasıdır. Bugün devlet ücret ve terfi sistemi tam bir anarşi içindedir. Aynı mahiyette iş için çok farklı ücretler ödenmektedir. Yeni işe başlayan bir yüksek tahsil mezunu, yüksek tahsilli 20 yıllık memurdan fazla ücret alabilmektedir. Bu duruma son vermek, yıllardır sözü edilen Devlet Personel Kanunu çıkartmak lâzımdır.

"Plân Hedefleri ve Stratejisi"ni benimseyerek, Hükûmet'in prensibini kabul ettiği bir sürü mesele...

Söz, şimdilik Hükûmet'in...

Yön, Sayı 13, 14 Mart 1962

Kime Yardım?...

Yardımı Kullanamazsak

Zengin Batılı dostların 5 yıllık Kalkınma Plânını destekleme ihtimalleri kuvvetlidir. Hükûmet'in, Devlet Plânlama Teşkilâtının da gayretleriyle, dış yardım konusunda, hiç değilse şimdilik başarı sağladığı söylenebilir. Zira NATO heyeti, 5 yıllık Kalkınma Plânının dış finansmanını karşılamak için gereken ilgiyi göstermek kararıyla Ankara'dan ayrılmıştır.

Bilindiği gibi, önümüzdeki devrede, millî gelirin yılda ortalama yüzde 7 oranında artması hedef olarak seçilmiştir. Bunun için de millî gelirin yüzde 18'inin yatırımlara ayrılması lüzumludur. Yatırımların gerektirdiği tasarrufun yüzde 14'ü iç, yüzde 4'ü dış kaynaklardan karşılanacaktır.

Görünüşe göre, meselenin dış finansman cephesi halledilebilecektir. Fakat iç finansman meselesi ne olacaktır?

Bu soruyu sormak lâzımdır. Zira iç finansman durumu, hiç de parlak değildir. İç tasarruflar, halen yüzde 14'ün bir hayli altındadır. Hızlı nüfus artışı, işçi ve memur kütlelerinin daha yüksek ücret sağlama yolundaki haklı talepleri, tasarruf hacmini arttırmayı güçleştirmektedir. Devlet

Plânlama Teşkilâtının yeni uzmanlarından Aslan Başer'in YÖN'ün 11'inci sayısındaki "Bütçe" başlıklı yazıda belirttiği üzere, belli başlı tasarruf kaynaklarından biri olan bütçeden yatırımlara ayrılacak fon, köklü tedbirler alınmadığı takdirde, önümüzdeki yıllarda azalacaktır. Bu durumda, özel tasarruflarda bir artış beklenemeyeceğine göre, bugünkü vergi sistemiyle, yüzde 7 oranında bir kalkınma hızının gerektirdiği iç tasarrufu karşılamaya imkân yoktur.

O halde, dış yardımlardan gelen makinaları iç finansman güçlükleri yüzünden kullanmamak, ya da enflasyona gitmek tehlikesi mevcuttur. Her iki halde de yüzde 7 oranındaki kalkınma hızı gerçekleştirilemeyecektir.

Grevleri Önlemenin Yolu

Çıkmazdan kurtuluş, köklü bir vergi reformuyla, yani kemerlerin sıkılmasıyla mümkün olacaktır. Halkın düşük hayat seviyesi, fakiri ve ücretliyi ezen adaletsiz vergi sistemi, kemer sıkma politikasının sosyal adaleti sağlayacak tarzda yürütülmesini, mevcut siyasî şartlar altında zarurî kılmaktadır. Grevleri önlemenin ve ücretli kütlelerde uyanan memnuniyetsizliği gidermenin başka yolu yoktur.

Halbuki ne görüyoruz? Maliye Bakanı, arazi vergisini kaldırıp, ücretlileri vergilendirmeyi düşünmektedir. Pek yakında gerçekleştirileceği anlaşılan yatırım indirimi müessesesiyle toplam tasarrufları azaltma pahasına da olsa, devlet fonları özel sektöre peşkeş çekilecektir.

Bu düşünceler henüz gerçekleştirilmemiştir. Dönüş kapısı açıktır. Fakat arife günü Meclis'te ve Senato'da en ufak bir itiraza uğramadan çıkan Vergi Kanunu'na ne demeli? Bu, mülk sahipleri lehine çıkarılan bir sosyal irtica kanunudur. Bu kanunla, ücretlilerin ağır vergi yükünü hafifletmek için hiçbir gayret gösterilemezken, sanki acil bir meseleymiş gibi apartman sahiplerinin vergi yükü geniş ölçüde azaltılmıştır! Bu acelecilik, tipik bir zihniyetin ifadesidir. Bir zihniyeti göstermesi bakımından, halk efkârının dikkatinden kaçan bu mesele üzerinde biraz durmak lâzımdır.

Apartman Ticareti

Mesele şudur: Bahis konusu kanun, Millî Birlik İdaresi tarafından kaldırılmış bulunan gayrimenkul sermaye iradı sahiplerine ait bir imtiyazı,

eskisinden daha geniş şekilde ihya etmektedir.

27 Mayıs'tan önce gayrimenkul sermaye iradı sahibi, asgarî geçim indiriminden başka 2500 liralık bir istisna hükmünden faydalanırdı. Ayrıca gelirin yüzde 20'sini masraf olarak indirebilirdi. Geriye kalan miktar üzerinden hesaplanan gelir vergilerinden de, 10 yıllık vergi muafiyetinden faydalanan gayrimenkuller için dahi, ödenmemiş vergi miktarı düşülürdü. Böylece, kiraya verdiği apartmanından yılda 5-6 bin lira gelir sağlayan bir şahıs, hiçbir vergi ödemezdi. Halbuki aynı kazanca sahip bir ücretli 1500 lira civarında vergi ödemek zorundaydı. Millî Birlik İdaresi, bu durumu kısmen değiştirmiş, irad sağlayan binaların aşırı ve haksız imtiyazlarına son vermiş ve 10 yıllık muafiyeti kaldırmıştır. Ücretlileri ezen, apartman sahiplerini ise mükâfatlandıran bir sistemin değiştirilmesi, sosyal adaletin basit bir icabıydı. Fakat şimdi, eski imtiyazlar fazlasıyla geri verilmiştir.

Bir örnek durumu daha iyi gösterecektir. Diyelim, vatandaş A, 40 daireli bir apartman yaptırsın ve her bir daireyi 600 liradan kiraya versin. Bu vatandaşın 1962 yılı geliri, 240 bin lira olacaktır. Apartmanın vergisi 38 bin 566 liradır. Fakat son kanunla yeni inşaat 3 yıl vergiden muaf tutulduğu için, vatandaş A bina vergisi ödemeyecektir. Vatandaş A üstelik ödemediği bu vergiyi, tıpkı ödüyormuş gibi, gelir vergisinden düşebilecektir.

Diyelim vatandaş A, üç çocuk sahibi evli bir mükelleftir ve onun 40 daireli apartmanından başka geliri yoktur. Bu durumda A, kiralardan sağladığı 240 bin liralık gelirden, yüzde 40 götürü masraf düşecek ve gelir vergisini geri kalan 144 bin lira üzerinden verecektir. 144 bin lira gelirin vergisi 63.516 lira tutar. Vatandaş A'nın son kanun sayesinde bu paradan ödemediği bina vergisini ödemiş gibi düşmek hakkına sahip olduğunu biliyoruz. Kısaca 240 bin lira kazanan A, sadece 24 bin lira vergi ödeyecektir. Son kanun çıkarılmasaydı, aynı mükellefin ödeyeceği vergi, 39 bin lira fazlasıyla 63 bin liraya erişecekti.

Farzedelim ki bu 240 bin lirayı bir vatandaş B ücret karşılığı olarak kazanmıştır. Ödeyeceği gelir vergisi 121 bin lira olacaktır, yani aynı miktar kazanç için işgücünü satan 121 bin, apartman diken 24 bin lira vergi verecektir.

Emeğe dayanan kazançları aşırı derecede cezalandıran bu adaletsiz-

liğin gerekçesi nedir? Mesken yapımını teşvik mi? Hayır. Çünkü 1962 Plânı bu konuda kesin bir tavsiyede bulunmaktadır: "Mevcut durum, bu sektöre yapılan harcamalar bakımından oldukça tatminkârdır. Mesken inşaatını daha da kolaylaştırmanın sınaî yatırımlara gidecek fonların azalması neticesini vereceği tabiidir."

Demek ki Hükûmet'çe kabul edilen 1962 Programı, mesken yapımını teşvik edici yeni tedbirler almayı uygun bulmuyor. Bulmuyor ama, daha 1962 yılının ilk aylarında, Hükûmet mesken ticareti yapanların vergisini azaltıyor!

Böyle bir zihniyetle nasıl hızlı kalkınma sağlanabilir, nasıl sosyal adalet gerçekleştirilebilir göremiyoruz.

Mutlu azınlığın lehine işleyen bu zihniyet değişmedikçe ne kalkınma olur, ne sosyal adalet.

Türkiye yüzde 4 oranında dış yardım ister, alır, fakat kullanamaz.

Yön, Sayı 14, 21 Mart 1962

Sosyalist Cezayir!.

Yarınki Sosyal Savaş

Sekiz yıllık kanlı bir mücadeleden sonra, birçok sömürge ve yarı sömürge gibi, Cezayir de bağımsızlığına kavuşmak üzeredir. Adına Gizli Ordu denilen faşist teşkilâtın faaliyetleri, büyük sermaye emrindeki bir milliyetçiliğin son çırpınmalarıdır. Cezayir'in bağımsızlığını önleyecek bir kuvvet artık kalmamıştır.

Bağımsızlık, azgelişmiş memleketlere bütün umduklarını getirmedi. Bağımsızlık sarhoşluğu geçtikten sonra, bu memleketlerin çoğunda hayal kırıklığı başladı. Buna sebep, millî kurtuluş hareketlerinin, belli bir yöne ve kadroya sahip olmamaları, liderlerin bağımsızlık kazanıldıktan sonra ne yapacaklarını düşünmemeleridir. Bu yüzden bağımsızlık savaşını kolayca kazanan milletler, bütün iyi niyetlerine rağmen iktisadî bağımsızlık savaşını kaybetmişler, yapılması zarurî reformların önünde gerilemişlerdir.

Cezayir için durum farklıdır: Sekiz yıldır dünyanın en vahşi sömürge harbini yapan Millî Kurtuluş Cephesinin kahraman savaşçıları, kan deryası içinde, bağımsızlık kazanıldıktan sonra ne yapacaklarını düşünmüşler ve plânlamışlardır. Meselâ, toprak ve köylü meselelerinde şimdiye kadar yeryüzünde

yapılan bütün işleri tenkitçi bir gözle incelemişler, özellikle işlenen hatalar üzerinde durmuşlar ve bu konudaki görüşlerini önceden tespit etmişlerdir. Savaşçılar, yarın işbaşına gelince bu sayede bocalamayacaklar, yönsüz kalmayacaklardır. Kurtuluş Cephesi, kan deryası içinde, yarınki mutlu Cezayir'e götüren yolları araştırırken, demokrasi mücadelesiyle geçtiği söylenen son 17 yıllık devrede Türkiye'nin çift meclisli ve nisbî temsilli Anayasa dışında ne yapacağını zerrece düşünmemesi hazindir. Bakanlarımızın en istidatlıları, karşı karşıya bulunduğumuz çetin meselelerin mevcudiyetini dahi Bakan olduktan sonra öğrenmişlerdir. Bakanlarımızın çoğu meselelerimizden habersizdir. Yirminci yüzyılın ikinci yarısında, fikrî bakımdan uzun bir devreyi boş geçiren milletlerin sayısı herhalde fazla olmasa gerektir. Yarınki iktisadî ve sosyal savaşı bugünden plânlayan Millî Kurtuluş Hareketine ve liderlerine sırf bu sebeple hayran kalmamak imkânsızdır.

Halk Çocukları

Cezayir'de ne istediğini bilen azimli bir kadro vardır. Harbin gerektirdiği organizasyon, disiplin ve fedakârlık ruhunu benimsemiş bulunan bu kadronun ikinci özelliği, tam mânasıyla halktan çıkmış olmasıdır. Liderler, savaşın yetiştirdiği ve ön plâna çıkardığı halk çocuklarıdır.

Başta Başbakan, liderlerin çoğu sosyalist eğilimlidir. Yarınki Cezayir'in inşasında önemli bir rol oynayacak olan Ordu, tam bir halk kuvvetidir. Zengin Cezayirliler, çıkarlarını düşünerek Fransızlarla işbirliği yaparken, Cezayir Kurtuluş Hareketi, halka dayanarak, dünyanın en modern silâhlarıyla mücehhez bir orduya kuvvetini kabul ettirmiştir. Cezayir bugün Afrika'nın en şuurlu ve muhtemelen en kuvvetli ordusuna sahiptir.

Yarınki Cezayir'i böyle bir kadro kuracaktır. Bu kadro, cesur reformlara girişmek azmindedir. Şartlar da yarın işbaşına gelecek olan Kurtuluş Cephesini cesur hamlelere zorlamaktadır.

Cezayirliler, proleter bir millettir. Memleketin iktisadî, sosyal ve idarî hayatına Cezayir'e yerleşen bir milyon Avrupalı hâkim olmuş, 8 milyon Cezayirli, ikinci sınıf vatandaş muamelesi görmüştür. Arazinin büyük bir kısmı, sanayi ve ticaret, Avrupalı kapitalistlerin elindedir. Ufak çaptaki yerli burjuvazi, düşman safında yer aldığı için bütün itibarını kaybetmiştir.

Millî Kurtuluş Cephesi, memleketin toprağına, ticaretine ve sanayiine el koyan bu varlıklı yabancı sınıfı, sosyal bir kuvvet olarak tasfiye etmedikçe,

Cezayir halkı hiçbir zaman Cezayir'in sahibi hâline gelemeyecektir. Ayrıca kurak topraklı Cezayir'in nüfusu hızla artmaktadır. Halkın hayat seviyesi düşüktür. Bir halk hareketi şeklinde ortaya çıkan Millî Kurtuluş Cephesi halkın hayat seviyesini çabucak yükseltmek için, köklü iktisadî ve sosyal reformları gerçekleştirmek, hızlı ve plânlı bir kalkınma hamlesine girişmek zorundadır.

Böyle bir halk hareketi normal olarak sosyalizme yönelecektir. Bütün şartlar Cezayir'i sosyalizme itmektedir. Cezayirliler, sosyalist prensiplerin ışığı altında, memleketin gelişme seviyesini ve şartlarını gözönünde tutan bir yol bulacaklardır. Her halükârda Cezayir'in, şeriatçılık, ırkçılık, mutaassıp milliyetçilik ve şekilcilik gibi kısır çekişmelerin içine düşmeyeceği, şimdiden hazırlanan reform projelerinin uygulanmasının bu tarz boş çekişmelere vakit bırakmayacağı söylenebilir. Gerçi Fransız Hükûmeti, Cezayir Geçici Hükûmeti ile yapılan anlaşmada mevcut iktisadî ve sosyal düzeni muhafaza amacıyla reformları güçleştirici hükümler koymuştur. Fakat asıl savaşın iktisadî ve sosyal alanda kazanılacağını şimdiden bilen liderlerin elinde, Cezayir, bu güçlükleri yenmesini herhalde bilecektir.

Dış politikada ise, NATO üyesi Fransa'yı öfkelendirmek korkusuyla 8 yıllık savaş boyunca, ona yardım elini uzatmaktan dikkatle kaçınan Batı memleketlerinin bu tutumu, Cezayir'i tarafsızlığa doğru itecektir.

Örnek Memleket

Bağımsızlık mücadelesini, yeryüzünde eşine az rastlanan bir azimle, müthiş bir fedakârlık ruhuyla dolu olarak, sabırlı ve plânlı şekilde, soğukkanlılıkla yürüten ve başarıya ulaştıran Cezayir halkı bütün dünyanın sempatisini kazanmıştır. Şimdi aynı insanların, aynı ruhla iktisadî ve sosyal dâvalarını çözmeye koyulduğunu düşününüz. Bu ikinci savaş, dâvalarını çözememenin verdiği ruh ezikliği içinde bunalan Asya ve Afrika halklarının gözlerini Cezayir'e çevirecektir. Cezayirli sosyalist liderlerin girişecekleri reform hareketleri, özellikle Ortadoğu ve Afrika memleketlerinde geniş yankılar bulacaktır.

Tıpkı Atatürk Türkiyesi gibi. Kurtuluş Savaşından itibaren, sömürge olmanın ıstırabını çeken bütün azgelişmiş memleketlerin gözleri Türkiye'ye çevrilmişti. Türkiye, ezilen dünyanın ümidi haline gelmişti. Türkiye'nin emperyalizme karşı kazandığı zafer, bütün azgelişmiş dünyanın zaferiydi. Birbirini takip

eden Atatürk Devrimleri, bu memleketlerde heyecanla ve hayranlıkla izleniyordu. Türkiye sömürülen memleketlerin lideri mevkiindeydi.

Memleketimiz, bugün eski mevkiini kaybetmiştir. Reform hamleleri durmuştur. İdarecilerimiz cesur hamlelerden ürkmektedir. Yeni fikirler, idarecilere baş dönmesi vermektedir. Kuvayi Milliye ruhu çoktan tükenmiş, devrimcilik ölmüştür. Köy Enstitülerinden sonra, yeni bağımsızlığa kavuşan memleketlerin, Türkiye'den alacakları örnek kalmamıştır.

İdareciler, dış yardımları azaltır endişesiyle, Cezayir Kurtuluş Hareketini destekler görünmekten bile dikkatle kaçınmış, dünya milletlerinin kurtuluş savaşına seyirci kalmış ve sömürgecilerin safında yer almaktan rahatsızlık duymamıştır.

Türk politika hayatına zinde bir kuvvet olarak giren Millî Birlik Komitesi üyelerinin Kurtuluş Savaşı yapan milletlere karşı duydukları içten sevginin dış politikamıza tesir etmesini önlemek için, diplomatlarımız gerçekten başarılı diplomasi örnekleri vermişlerdir.

Bu kimseler, kendi muhafazakâr açılarından haksız da değillerdir. Zira bugün, ancak gittikçe artan miktarda dış yardımlar sayesinde güçlükle ayakta duran bir Türkiye var. Sam Amca yüzbinlerce ton buğdayı akıtmasa, insanlar açlıktan biribirini yiyecek. Dolar vermese, benzinsizlikten, fabrikalar hammaddesizlikten duracak.

Büyük dış yardımlara rağmen meseleler günden güne vehamet kazanıyor. Gecekondular çoğalıyor, mesken sıkıntısı artıyor. Şehirlerin su ihtiyacı karşılanamıyor. İşsizlik genişliyor. Okullar, artan çocukları alamıyor.

Bütün bu meseleleri çözmek için yıllardır hiçbir ciddî gayret gösterilmemiştir. Hattâ meselelerin farkına bile varılmamıştır. Kurtuluş dün olduğu gibi, bugün de dış yardımlarda ve ciddî iktisatçıların endişeyle baktıkları Müşterek Pazar üyeliğinde aranmaktadır.

Bu ümit kıran manzara, halkta ruh ezikliği ve öfke yaratmaktadır. Fakat yıllardır çeşitli hayallerle oyalanan toplumun zinde kuvvetleri, bir çıkmaz içinde bulunduğumuzu artık anlamışlardır. Memleketimiz bir uyanış devresine girmiştir.

Bu uyanış, Türkiye'yi kurtaracaktır.

Yön, Sayı 15, 28 Mart 1962

Demokrasi Düşmanları

Faşizm Nasıl Gelir?

Son günlerde büyük sermayenin ve toprak ağalarının demokrasi anlayışını görmek fırsatını bulduk. Kadirli olayları, bugünkü işleyişiyle rejimin, ağalar saltanatını nasıl kuvvetlendirdiğini gözler önüne serdi. Gazetelerde, Bakanların en önemli beyanlarından çok daha geniş yer alan Vehbi Koç'un konuşması ise, büyük sermayenin demokrasi görüşünü ortaya koydu.

Koç'un veya büyük sermayenin demokrasi anlayışı, demokrasi düşmanlığına çok yaklaşmaktadır.

Büyük işadamının hareket noktası, sermayenin emniyetidir. "Yerli ve yabancı sermaye çok korkaktır. Mutlak siyasî emniyet ve istikrar ister."

Bu nasıl sağlanır? Koç, bunun formülünü vermektedir:

1. Dört parti aralarında bir anlaşma akdetmeli, politika çekişmeleri durdurulmalıdır.

2. Basın, iktidara gelen hükûmetlere, "hiç olmazsa dört sene rahat çalışmak fırsatını" vermeli, tenkitlerden kaçınmalıdır.

3. Birçok ana meselelerin, bu arada sosyal dâvaların esasları tespit edilmeli, bütün partiler buna sadık kalmalıdır.

4. TBMM, "hiç olmazsa dört senelik bir devre için" çok önemli olmayan meselelerle hükûmeti meşgul etmemeli, onu rahat bırakmalıdır.

5. Kardeşlik havasının ve huzurun tesisi için bütün tedbirler alınmalıdır.

Koç'un siyasî hayat hakkındaki tavsiyeleri bundan ibarettir. Büyük sermayedar, partilerin, basının ve TBMM'nin gönüllü olarak siyasî mücadeleye son vermesini, "huzur bozucu" faaliyetlerin ve yayınların önlenmesini ve partilerin belli görüşlerde birleşmesini istemektedir.

Peki ama, bu birleşmenin ölçüsü ne olacaktır? Büyük sermayedar, ölçüyü açıkça ortaya koymaktadır. Ölçü, sermayedir: "Çok korkak" diye vasıflandırılan yerli ve yabancı özel sermayenin emniyeti gerçekleştirilmelidir. Özel sermaye korunmalı ve teşvik edilmelidir. Bu maksatla, özel teşebbüse dayanan bir kalkınma sistemine gidilmeli, halen çok az vergi ödese de müteşebbislerin vergileri indirilmeli, onlara devlet eliyle bol kredi ve bol sermaye sağlanmalıdır.

Koç, işçi ücretlerinin maliyet açısından Batı memleketlerine nazaran yüksek olduğunu dikkatle belirtmekte, fakat sosyal adalet ve bünye reformları konusunda bir şey söylememektedir.

Sosyal dâvalar partilerüstü olacağına ve huzuru gerçekleştirmek için her türlü tedbir alınacağına göre, sermaye bakımından bunun mânası, grevlerin ve ücret arttırma taleplerinin önlenmesi, sermayenin rahat ve huzurunu kaçıran fikirlerin susturulması olsa gerektir.

Bir an için, bu fikirlerin gönüllü olarak değil de, zor kuvvetiyle veya bir kanunla gerçekleştirildiğini farz edelim. Faşizm denilen belâ bundan başka bir şey değildir. Batıda faşizm, kendini emniyette hissetmeyen büyük sermayenin otoriter bir idareye sığınması, kütlelerin sosyal alandaki taleplerinin gerekirse kan dökerek susturulması şeklinde ortaya çıkmıştır.

Görünüşe göre, bizim büyük sermaye de, sosyal gruplar arasındaki tartışmalara son vermek suretiyle, "hiç değilse dört yıl için" bir cins gönüllü faşizm istemektedir. Bu istek gönüllü olarak sağlanamayınca -ki demokrasiden tamamiyle vazgeçmedikçe sağlanamaz- ne olacaktır? Bu durumda, parti çekişmelerini ve fikir tartışmalarını lüzumsuz ve tehlikeli

sayan görüş, sermayenin istediği huzurun zorla gerçekleştirilmesine rıza göstermeyecek midir? Sosyal uyanışı önlemek maksadıyla, böyle bir rejimi arzulamayacak mıdır?..

Büyük sermayenin Güney Amerika'da demokrasiye karşı koyduğu ve onların menfaatini savunan askerî diktatörlükleri tercih ettiği, Asya'da da çürümüş otoriter idarelerle işbirliği yaptığı hatırlanmalıdır.

Bizde de büyük sermaye, 27 Mayıs'tan sonra ortaya çıkan sosyal uyanıştan ürkmeye başlamıştır. Sermaye, çeşitli muhafazakâr unsurlarla birleşerek ve kuvvete dayanarak, sosyal gidişi durdurmaya çalışabilir. Demokrasiye bağlı olanların bu tehlikeye karşı uyanık olması lâzımdır.

Bununla beraber, bugünkü düzenin büyük sermayeyi koruduğu unutulmamalıdır. Emekçilerin adaletsiz bulduğu bu düzen, sermayenin nüfuz ve kudretini göstermesine elverişlidir. Meselâ bir Vehbi Koç, Bakanlardan çok daha kudretli ve nüfuzludur. Bu sebeple, büyük sermayenin, bugünkü haliyle demokrasiden şikâyetçi olması için, ciddî bir sebep yoktur. Endişeyi, gelecek korkusu, yani demokrasinin gerçekten işlemeye başlamasından duyulan korku doğurmaktadır.

Ağaların Demokrasisi

Şehre göç etmiş büyük sermaye gibi, toprak ağalarının da belli bir demokrasi anlayışı vardır. Orta sayfadaki ağalar yazısında belirtildiği üzere, ağalar çok partili hayata kolayca uymuşlardır. Bu adamlar, "dâvalarının, bir taraftan gitgide eşkıya yerine avene ve bunun özel bir şekli olan seçmen beslemek, diğer taraftan partileri ele geçirerek, aile fertlerine vilâyet daimî encümen üyelikleri ve milletvekillikleri sağlamak suretiyle yürütmeye başlamışlardır. TBMM'de çok sayıda ağa temsilcisinin bulunması bir tesadüf değildir. Zavallı seçmen birçok halde hangi partiye oy verirse versin, şikâyetçi olduğu ağaları seçmek zorunda kalmaktadır. Parti listelerinde baştaki yerleri işgal eden ağalar, halk ve iktidar arasında bir örümcek ağı kurmuştur.

Güney Amerika örneği ortadadır: Geniş köylü kütlelerine bir eşya gibi sahip olan büyük toprak sahipleri, hükûmete hâkimdir. Bu hâkimiyeti kolayca sağladığı için toprak aristokrasisi, parlamenter sistemi benimsemekte mahzur görmemiştir. Nitekim bu memleketlerde parlamenter sis-

tem, kütlelerin ezilmesi pahasına mutlu azınlığın hürriyetlerini ve toprak aristokrasisinin menfaatlerini korumuştur. Bugün Arjantin'de, işçi kütlelerinin Peron gibi bir diktatörün peşinden sürüklenmesinin temel sebebi, parlamenter sistemin o memleketlerde kazandığı bu gerici hüviyettir.

Bizde de parlamenter sistem, geniş ölçüde ağaların yararına işlemektedir. "Türk demokrasisi, ağalar saltanatının Avrupaî adıdır." diyen Çetin Altan'ın fazla mübalağa ettiği söylenemez. Bu sebeple ağalar, büyük sermayeden daha da miyop görüşlü oldukları için, bizim demokrasiden şimdilik memnundur. Fakat bu durum uzun müddet devam edemez. Türkiye'de ağalar saltanatının sürüp gitmesi kolay değildir. Memleketimizde başlayan sosyal uyanış, ağalar saltanatına er geç son verecektir. Onları sosyal bir kuvvet olarak tasfiye eden ciddî bir Toprak Reformu, eninde sonunda gerçekleştirilecektir. O zaman, sahte demokrasiden çok memnun görünen ağaların, gerçek demokrasiye karşı olacakları kolayca tahmin edilebilir.

Kısaca, bugünkü sistemden faydalananlar, aslında demokrasiyi istemeyenlerdir. Demokrasi işlemediği müddetçe, bu adamlar şeklî bir demokrasiye taraftardır.

Herşeyden önce halk idaresi demek olan demokrasi, emekçi kütleye teşkilâtlanma ve her türlü istismarla mücadele imkânını getirdiği takdirde, demokrasi olacaktır. O zaman da, bugünün sahte demokratlarını her halde demokrasi safında göremeyeceğiz.

Halk İlericidir

Burada bir noktayı iyice belirtmek lâzımdır. Bir kısım aydınlar, demokrasinin kötü işlemesinden halkı sorumlu tutmaktadır. Bu çevreler "Halk cahil, halk geri. Yarısından çoğu okuma yazma bilmeyen insanlarla demokrasi olmaz." demektedir.

Biz bu düşüncelerin doğruluğuna inanmıyoruz. Kadirli olayları, küçük bir örnek olmakla beraber, bu görüşün yanlışlığını ortaya koymuştur: Mutavassıt ağalar tesirsiz hale getirilince, halk ile Hükûmet arasında bir kaynaşma olmuş, halk genç Kaymakamın liderliğinde ilerici hamlelere seve seve katılmıştır. Köylü, taşını toprağını kendi taşıyarak ve gönülden çalışarak okul yapmış, Kadirli'de okulsuz köy bırakmamıştır. Köy yolu

yapımına, halkın gönüllü olarak katılmasına karşı duran köylü değil, bugünkü geriliğin muhafazasında çıkarı olan mutavassıtlardır.

Bugün halkın gerçek isteği nedir? Halk, iş istiyor, ekmek istiyor, toprak istiyor, biraz daha iyi yaşamak istiyor. Tek kelimeyle halk, ileriye gitmek istiyor. İleriye gitmek isteyen halk, gerici olamaz. Gericiler, halk ile iktidar arasına girerek, onu uyutmaya uğraşan mutavassıtlardır. Kayseri affı, taassup vs. gibi meseleleri icat eden ve bu sun'î meseleleri dertlerine devâ gibi göstermeye çalışarak halkı oyalayanlar onlardır. Halk ve iktidar arasındaki bu mutavassıtları kaldırınız, demokrasi işleyecektir.

Bu nasıl olacak? Anayasanın tanıdığı haklardan faydalanarak teşkilâtlanmakla ve halk efkârını aydınlatmakla. Sermaye ve ağaların kudreti, oyunlarını kapalı bir rejim içinde, gizlilikle yürütebilmelerinden gelmektedir. Bu oyunları açığa vurunuz, durumu halk efkârına duyurunuz, onlar kudretlerinin büyük bir kısmını kaybedeceklerdir. Meselâ Kadirli olaylarının halk efkârına duyurulması, mesele ne kadar küçümsenirse küçümsensin, ağalar için önemli bir darbe olmuştur. Kadirli olaylarının en büyük kayıplısı ağalardır. Zaten bu adamların bugünkü korkuları, oyunlarının gün ışığına çıkarılması endişesinden ileri gelmektedir. Fikir hürriyetini boğmak ve sosyal uyanışı önlemek istemeleri bu yüzdendir. Menfaat oyunları açığa vurulunca kudretlerini kaybedeceklerini çok iyi biliyorlar.

Devrin kudretlileriyle mücadele, elbette kolay değildir. Fakat birkaç toprak ağasının ve sermayedarın entrikaları, demokrasiye olan gidişi durdurmaya yetmez.

Yön, Sayı 16, 4 Nisan 1962

Sistemsiz İyi Niyet

Sayın İnönü temel meselenin "iktisadî" olduğunu söyleyerek, dertlerimize doğru bir tespit koymuştur. Başbakan, geniş ölçüde dış yardım alacağımızı müjdeleyerek, 1967 yılı için istihsal rakamları vererek ve aslında fazla önemli olmayan yatırım projeleri taslaklarını överek, gözlerimizi yarının Türkiyesine çevirtmek istemiştir.

Sayın İnönü, bütün meseleleri Kayseri affının geri plâna ittiği bir sırada, af taleplerine layık olduğu mevkii vermesi ve halk efkârının dikkatini ciddî davalara çekmeye çalışması, sevindirici bir olaydır. Bununla beraber, "bol dış yardım, büyük istihsal artışları, nurlu istikbal" gibi sözler halk efkârının yabancısı değildir. Geçmiş yıllarda çok işitilen bu sözler artık kanıksanmıştır.

Başbakanın konuşmasında geçmiş devreye nazaran tek fark, kalkınmanın plân çerçevesinde yürütüleceğinin belirtilmesidir. Fakat soyut bir plân sözünün, halk efkârının ilgisini çekmeyeceği âşikardır. Bu sebeple Başbakanın konuşmaları ruhlarda beklenen ihtizazı yaratamamış, Kayseri affı günün konusu olarak kalmıştır. Bunun başka türlü olması beklene-

mezdi. "Uzmanlar plân yapıyor. Ümit verici dış yardım müzakerelerine giriştik." şeklinde konuşmaların aç ruhları doyurması mümkün değildir. Halbuki aç ruhların hasretle beklediği çeşitli davalar vardır. Meselâ, sayısı gittikçe artan topraksız köylü, toprak hasretiyle yanmaktadır. Hazine topraklarını ağalar istedikleri gibi kullanmakta, birçok çiftçi tapusu elinde olduğu halde, toprağını ağaların elinden kurtaramamaktadır. Kadirli'de göçerler 30 yıl önce kendilerine verilen toprağı ağalardan sökebilmek için hâlâ mahkeme kapısındadır! Nevşehir köylüleri 360 dönüm tapulu araziyle ağaların 18 bin dönümü sahiplenmesinden şikayet için, beyhude yere İçişleri Bakanının kapısını çalmışlardır.

Diyarbakır'dan, arazileri, toprakları ağalar tarafından işgal edilen çaresiz çiftçilerden devamlı şikayetler geliyor. Resmî istatistiklerin de gösterdiği üzere, mesela Akdeniz bölgesinde toprakların yüzde 50'si, çiftçilerin yüzde 3'ünün elindedir. Derhal halledilmesi gereken bir toprak adaletsizliği meselesi vardır. Halbuki, toprak isteyen ve ağalardan yakınan fakir çiftçi kütlelerine Başbakanın söyledikleri "toprak reformu sadece toprak dağıtmaktan ibaret değildir." ve "Türkiye'de artık toprak ağası kalmamıştır." tarzında sözlerdir.

Bir toprak politikasının mevcut olmayışı ve herkesi memnun etmek endişesiyle Hükûmet'in tercihlerden ürkmesi, bu tarz ümit kırıcı sözlere yol açmaktadır. Bugünkü Toprak Kanunu çerçevesinde dahi "Çiftçiye toprak vereceğim. Ağa istibdadına müsaade etmeyeceğim." ve Toprak İskan ve Umum Müdürlüğüne ve Valilere bu yolda kesin talimat gönderen bir hükûmet, geniş çiftçi kitlelerinin gönlünü kazanabilir ve plânı benimsemesini sağlayabilir.

Gecekondu işinde de durum farklı değildir. Geçen gün İnönü, mesken konusunda meseleyi çok iyi vazeden, bilimsel açıdan çok doğru ve değerli bir konuşma yapmış, fakat bir mesken politikası tespitinden, dikkatle kaçınmıştır. Kirada oturan vatandaşların gelirlerinin yüzde 37'sinin meskene gittiğini belirten Başbakan, kiracıları ferahlatacak bir kira politikasının ana hatlarını açıklamak ihtiyacını duymamıştır. Kira rezaletinin temel sebeplerinden biri olan arsa spekülasyonu meselesinde vaziyet almamıştır. Evlerinin yıkılması korkusuyla huzuru kaçan gecekonducuların gönüllerini rahatlatacak bir görüş getirmemiştir. Halbuki, yeter sayıda mesken yapmanın imkânsızlığı karşısında, "yerine ev vermeden gecekon-

du yıkılmayacaktır. Evini kendi yapan fakir vatandaşlara arsa verilecektir." tarzında, zaruretlerin çizdiği bir politikanın açıklanması, gecekonduda yaşayan vatandaşlar için af konusunu unutturmaya yeter ve artardı. Bu tercih de yapılmamış, mesken meselesini inceleyen uzmanlara ışık tutulmamıştır.

Vergi konusunda da adaletsiz sistemin değiştirileceğini gösteren en ufak bir işaret bile yoktur. Hükûmet'in politikasından habersiz uzmanlar tarafından mevcut adaletsizliği artırıcı yönde, tasarılar hazırlanmaktadır. Sosyal adalet içinde hızlı kalkınmayı sağlayacağını söyleyen Hükûmet'in bir vergi politikası yoktur.

Örnekleri çoğaltmak kolaydır. Hükûmet, herkesi memnun etme endişesiyle, her alanda tercihlerden kaçınmaktadır. Bu yüzden bir hükûmet politikası mevcut değildir. Ortada ciddî ve inandırıcı bir hükûmet politikası olmadığı için de halk efkârını ve basını ciddî meselelerle ilgilendirmek güçleşmektedir. Bu durumda af dedikoduları elbette gazetelerin baş sayfalarında yer alır. Toprak, iş ve mesken bekleyen büyük vatandaş kütlesi elbette ümitsizliğe düşer.

Kalkınmanın Temel Şartı

Tercihlerden kaçış, hızlı kalkınma politikasının yürütülmesini ve plânın uygulanmasını da imkânsızlaştıracaktır. Hükûmet'çe belirlenen kalkınma hızının gerçekleştirilmesi için, önümüzdeki yıl devlet gelirlerinde asgari 2 milyar artış sağlanmasına ihtiyaç olduğu hesaplanmıştır. Halbuki yeni vergi kanunları ve tasarıları vergi azaltıcı yöndedir. Güçlü çevrelerden gelen vergi indirimi taleplerine karşı koyamayan Hükûmet, ağır vergi yükü altında ezilen dar gelirli ücretlilerin sırtından, vergi kayıplarının büyük rakamlara ulaşmasını önlemeye çalışmaktadır. Buna rağmen büyük sermaye vergilerden ve işçilere tanınan hakların fazlalığından şikayetçidir! Milyoner bir işadamı, müteşebbislerin şahsi giderleri için ayırdıkları gelirlerin dışında vergi ödememesini, Bakanlardan talep edebilecek kadar dünyadan habersizdir.

Bu taleplere karşı konsa bile, dış yardımların yanı sıra devlete, büyük çapta yeni gelir kaynakları bulmadıkça, hızlı kalkınmayı gerçekleştirmek hayaldir. Kâğıt üzerinde dünyanın en mükemmel plânı da yapılsa, bugünkü gidişle ayakta durabilmek bir mucizedir. Kısaca, kalkınmaya

ayırdığımız kaynakları, geniş ölçüde artırmaktan başka çare yoktur.

Bu noktada temel bir tercihe ihtiyaç vardır: Büyük yatırım gayretinin gerektirdiği fedakârlıklar, hangi sınıflara yüklenecektir?

Menderes devrinde olduğu gibi, kalkınmanın fiyatını dar gelirli vatandaşlar mı ödeyecektir?

Menderes devrine nazaran çok daha elverişsiz imkânlarla, çok daha fazla yatırım yapmaya karar verdiğimiz bir sırada, bu soruları sarih olarak cevaplandırmamız lâzımdır.

Bizim ilk günden beri ısrarla savunduğumuz tez şudur: Milletçe tasarrufu artırmak zorundayız. Bu da emekçi kitlelerinin şevkle çalışmasını ve fedakârlığa katlanmasını gerektirecektir. Fakat bugünkü adaletsiz düzen devam ettiği müddetçe, özellikle demokratik bir idare altında, kütlelerin fedakârlığa rıza göstermesi ve şevkle çalışması hayaldir. Ancak emeğin üstün değerinin tanınması, nimet ve külfetlerde eşitliğin sağlanması, kalkınmanın gerektirdiği fedakârlık için uygun bir ortam yaratabilir.

Bugün tam bir istismar düzeni içinde bulunuyoruz: Gelir farkları korkunçtur. Çiftçiler, ağaların ve tefeci tüccarların elinde sömürülmektedir. Memur ve işçilere aynı iş için çok farklı ücretler ödenmektedir. Emek ezilmekte, sermaye saltanat sürmektedir. Vergi yükü fakirlerin sırtındadır. Bu adaletsizlikleri kaldırmaya yönelmedikçe, nüfusu hızla artan, büyük dış yardımlarla ancak ayakta durabilen bir memlekette, Menderes devrinin adaletsiz kalkınma tecrübesiyle gözleri açılan emekçi kütlelerinden fedakârlık istenemez. İstense de elde edilemez. Emeğin üstün değeri tanınmalı, fedakârlık ve nimette eşitlik sağlanmalıdır. 1962 Türkiyesinde, başka türlü kalkınmak mümkün değildir.

Bu temel tercih karşısında gerileyen hükûmetler, Türkiye'yi kalkınma yoluna koyamaz.

Yön, Sayı 18, 18 Nisan 1962

Rejimin Güçlükleri

Aradan iki ay geçmeden, 22 Şubat öncesi günleri sanki geri gelmiştir: Vatan sathında ümitsizliği ve bezginliği artıran af kasırgası, siyasî hayatı altüst etmekte, koalisyona endişeli günler yaşatmaktadır.

Aslında buhranın kendisi önemli değildir. Halen liderleri ve partileri birbirine düşüren af konusunda, temel bir anlaşmazlık yoktur. Zira, hiç kimse 22 Şubat affına karşı değildir. Hiç kimse Kayseri affına hayır dememektedir. Hükûmeti devirmek için kuvvetli bir temayül de görülmediğine göre, af tartışmalarının yarattığı buhranın, normal olarak atlatılması lâzımdır.

Önemli olan, ciddî bir çalışma devresine gireceğimiz ilân edildiği halde, siyasî hayatın sun'i çekişmelerden bir türlü kurtulamaması ve bunun en iyimser çevrelerde bile yarattığı inanç buhranıdır. İnanılmayan bir rejim, ağır iktisadî şartlar altında "ehveni şer" sayılmaktan kolayca çıkar.

Parlâmento ve Kalkınma

Meseleyi çok daha basit şekilde ele alalım: Koalisyonun iki kanadının da hemfikir olduğu sun'i bir meselede dahi, Hükûmet'in mevcudiyeti tehlikeye düşer, liderler birbirine girer, partilerde fırtınalar kopar ve en kıymetli

zamanlar bu iş için harcanırsa, gerçek menfaatlere dokunan ciddî meseleler nasıl çözülecek?

Sıra artık çoktan ciddî meselelere gelmiştir: Yüzde 7 kalkınma hızı sağlayacağız, diyoruz. Bunu beceremezsek sonumuzun felâket olduğunu söylüyoruz. Fakat, Batılı dostlardan istediğimiz yardımları alsak dahi, Devlet gelirlerinin bugünkü seviyesi ile bu hızı gerçekleştirmeye imkân yoktur. Devlet gelirini artırıcı tedbirlere gidilmesi şart. Yeni gelirler bulunmazsa plân yarı yolda kalacak.

Hükûmet'in halen karşı karşıya bulunduğu en ciddî mesele bu. Kalkınma plânını yürütmek için, Parlâmento'dan, gerekli imkânların sağlanması lâzım. Bu nasıl olacak?

Bu bakımdan Parlâmento, şimdiye kadar çok kötü bir imtihan verdi. Meclislerde hâkim zihniyet "Devlet versin, fakat hiçbir şey istemesin." şeklindedir. Maliye Bakanı, hangi teklifle gelirse gelsin, Meclis'te ve komisyonlarda yenilgiye uğruyor. Meselâ, Maliye Bakanı, bütçesinde, komisyonca yapılan 134 milyon liralık artışı önleyememiştir. Meclis'te, masraf kanunları yığılmaktadır. Maliye Bakanının muhalefetine rağmen, bütçe masraflarını artırıcı kanunlar, Parlâmento'dan kolayca geçmektedir.

Masrafları çoğaltan Parlâmento, devlet gelirlerini azaltma temayülündedir. Bakanın, çiftçilerin ve esnafın vergilerini hafifletmek maksadıyla getirdiği iki kanun tasarısı ilgili komisyonda ve Parlâmento'da reddedilmiş, milletvekillerinden gelen kanun teklifleri ise kabul olunmuştur. Bu tekliflerin gayesi, ziraî gelir vergisini ve esnaftan alınacak olan götürü vergiyi kuşa çevirmektir.

Kısaca, Parlâmento gerekenin tam aksini yapmakta, Maliye Bakanı yenilgiden yenilgiye uğramaktadır. Hükûmet bu durumda ya enflâsyona gitmek, ya da yatırımlardan vazgeçmek zorunda kalabilecektir.

Bu tersine gidiş nasıl değiştirilecek? Her meselede İnönü'nün ağırlığı mı ortaya konacak? Fakat, İnönü'nün bile, gerçek menfaatlere dokunan kanunlarda, başarı sağlaması güç. Başbakanın, 147'lerin dönüşünü bütün partiler istediği halde, ilgili komisyonu istifa ile tehdit zorunda kaldığını hatırlayalım. Herkesin birleştiği af konusunda da, Başbakan istifa silâhını kullanmaktan başka çare bulamamıştır. Çok korkulur ki, vergi kanunlarının geçmesi için Başbakanın her maddede "İstifa ederim." diye ortaya çıkması gereksin.

Mütemadiyen kullanılmasına ihtiyaç olan bir silahın çok çabuk işlemez hale geleceği aşikârdır.

Menderes'in delice bir enflâsyona tamamen kendi arzusuyla gittiğini sanmamak lâzım. Menderes enflâsyonunda masraf taleplerinin azameti ve gelirleri artırmanın güçlüğü önemli bir rol oynamıştır. DP grubuna istediğini yaptırdığı söylenen kudretli Menderes, ezici bir çoğunlukla kazandığı 1954 seçimlerinden hemen sonra, prestijinin en yüksek olduğu ve ziraî gelirlerde büyük artışlar sağlandığı bir devrede, kürsüden ısrarla yalvarmasına rağmen, arazi vergisinde önemsiz bir artışı gerçekleştirememiştir.

Bu durumda, az çok bir şeyler yapma zarureti, ister istemez enflâsyona götürmektedir. Öyle görünür ki, zengini daha zengin, fakiri daha fakir yapan enflâsyon, bizim parlamenter hayatın kaçınılması kolay olmayan bir hastalığıdır.

Parlâmento ve Sosyal Adalet

Geniş çapta bir enflâsyondan korunmak için kısmen vergilendirme yoluna gidilse bile, bu, vergi adaletsizliğini artırıcı yönde olmaktadır. Ücretlilerin ağır şekilde vergilendirilmesi ve vasıtalı vergilerin en ufak bir sosyal düşünceye yer vermeden artırılması değişmez kaidedir. Başka yerlerde sosyal adaleti gerçekleştirmenin temel vasıtalarından biri olan arazi ve veraset gibi servet vergileri, memleketimizde fiilen mevcut değildir. Vasıtalı vergilerde, lüks mal ve hizmetleri daha çok, zaruri ihtiyaç maddelerini daha az vergilendirmeye çalışan bir adalet düşüncesine rastlanmamaktadır. Ancak Millî Birlik Hükûmeti zamanında devlet gelirini artırmak ve vergi adaletini sağlamak için bir gayret gösterilmiştir. Arazi vergisi nispetinin artırılması, en az geçim indiriminin çoğaltılması, ücretler için gider indirimi tanınması, Gelir Vergisi nispetlerinin düşük gelirlileri koruyacak şekilde ayarlanması, Gelir Vergisi muafiyetlerinin azaltılması, Kurumlar Vergisi nispetinin yükseltilmesi ve servet beyanının konulması bu yolda atılmış adımlardır. Fakat çok partili hayat yeniden başlayınca hastalık nüksetmiştir: Gelir Vergisi Kanunu, dar gelirlilere tanınan avantajları kaldıracak ve varlıklı sınıflara geniş tavizler verecek şekilde değiştirilmek istenmektedir. Parlâmento çoğunluğu MBK'nın vergi kanunlarına karşıdır. Bu çoğunluğun sosyal adalet anlayışını apaçık ortaya koyan sayısız örnekler bulmak kabildir: Meselâ neden çok az sayıda mükellefi ilgilendiren servet beyannamesi usulünün kaldırılması için

Meclis gruplarında kararlar alındığı halde, Grev Kanunu'nun gecikmesine aldırış edilmez?

Neden memurların yüzde 15'lerini veremeyen ve işçi ücretlerine zam yapamayan bir hükûmet, dar gelirli ücretlilerden tasarruf bonosu kesilmesine son vermekte acele etmez de, bina vergilerini derhal hafifletmeye ihtiyaç duyar?

Neden arsa spekülasyonuna kimse ses çıkarmazken, arsa spekülasyonu yüzünden ortaya çıkan gecekonduların yıkılması tabii karşılanır?

Neden ağaların istismarından, toprak dağılışındaki adaletsizlikten söz açılmaz, Kadirli'deki gayrimeşru su ticaretine bir şey denmez de, ağa istibdadını anlatan "Yılanların Öcü" eseriyle uğraşılır?

Neden ziraatten gelir vergisi alınmasını durdurmak için yüze yakın imzalı kanun teklifleri yapılır da, ücretlilere özel bir vergi indirimi tanımak kimsenin aklına gelmez?

Örnekleri daha fazla çoğaltmaya lüzum yoktur. Parlâmento'nun bugünkü sosyal yapısı, sayıca üstünlüklerine rağmen, emekçi kütlelerin sesinin gereken ölçüde işitilmesine elverişli değildir. Mahdut sayıdaki varlıklı sınıfların menfaatleri, Parlâmento'da çok daha iyi şekilde korunmaktadır. Tek kelime ile, Parlâmento'da muhafazakâr kuvvetler çoğunluktadır. Böyle bir çoğunluğa dayanarak sosyal adalet içinde hızlı kalkınma nasıl gerçekleştirilebilecektir? Güçlük buradadır. Bugünkü siyasî buhranın temel sebebi budur: Gittikçe ağırlaşan iktisadî ve sosyal şartlar, büyük halk kütlelerinin memnuniyetsizliğini artırmaktadır. Memnuniyetsizlik Parlâmento'da çok az sayıda temsil edilen toplumun ileri ve dinamik kuvvetlerine sirayet etmiştir. Bu şartlar, sosyal adalet içinde hızlı kalkınmayı ve bunun gerektirdiği eğitim, vergi ve toprak reformları gibi hamlelere girişmeyi zarurî kılmaktadır. Halbuki Parlâmento'da kuvvetini bugünkü düzenin muhafazasından alan bir çoğunluk vardır. Bu çoğunluk, ileri hamlelere karşıdır.

Siyasî gücü elinde tutan muhafazakâr kuvvetlerin, sosyal ve iktisadî gidişe ayak uyduramamaları, rejimi dengesizliğe doğru itmektedir. Toplumun dinamik unsurları, bu kuvvetleri ileri gidişe zorlamakta, onlar ise direnmektedir. Rejimin dengeye kavuşması ve bugünün Türkiyesinin ihtiyaçlarına cevap verebilmesi, bu tezadın ortadan kaldırılmasına bağlıdır.

Yön, Sayı 19, 25 Nisan 1962

Hükûmet Ne Yapıyor?

Hükûmet'in Tutumu

Meclis'in iyi çalışmamasından, altı ayı sun'î meselelerle geçirmesinden şikâyetçiyiz. Çoğunluğun, Millî Birlik Hükûmeti icraatını tasfiye etme gayreti içinde olduğunu görmekten üzüntülüyüz. Vergi kaçakçılığını kolaylaştırmaktan başka fayda sağlayamayacak olan beyanının kaldırılması, geçmiş devirdeki hırsızlıkların affı gibi meselelerin, Meclis'ten rahatça geçebileceğini görmekten endişeliyiz. Ciddî davalara karşı, milletvekillerinin gösterdikleri ilgisizlikten dertliyiz.

Çalışmaya başladığı günden bu yana Hükûmet ne yaptı acaba? Doğrusu merak ediyoruz. Aradan altı ay zaman geçti. Meclis bir iki ay sonra yaz tatiline girecek. Ama Hükûmet, Anayasanın mecbur ettiği bir iki basit kuruluş kanununun dışında ciddî hiçbir tasarıyı Meclis'e getiremedi: Plânlı hızlı kalkınmanın ilk şartı olan vergi reformu nerede? Yıllardır üzerinde çalışılan Toprak Reformu tasarısından ne haber? Mesken ve Kira Kanunları gelecek mi? Gecekondu dâvası ne oldu? İktisadî Devlet Teşebbüslerinin yeniden teşkilâtlandırılmasıyla ilgili tasarı niçin bekler? Çalışma Bakanının ısrarlarına rağmen, Grev Kanunu tasarısı hâlâ neden

geciktirilir?

Hükûmet'ten ciddî kanun tasarıları gelmeyince Meclis ne yapsın? Vaktini elbette milletvekillerinden gelen, giderler artırıcı iki maddelik "seçmene selam" teklifleri ile geçirir. Önce hükûmetler ciddî olmalı ki, Meclisler de istidatları varsa ciddîleşebilsin.

Özellikle, 22 Şubat'tan hemen sonra Hükûmet, Maliye Bakanlığında 6 aydır hazır bekleyen vergi tasarılarını derhal Meclis'e getirmemekle, büyük bir psikolojik hata işlemiştir. Plânın yürütülmesi için zarurî olan ve o havada kolayca kanunlaşabilecek tasarıları, bugün Meclis'ten geçirmek hayaldir. Hükûmetin ihmâli yüzünden büyük bir fırsat kaçırılmıştır. Bırakın vergi tasarılarını, Hükûmet, 22 Şubat affını bile, 23 Şubat'ta Meclise getirmek basiretini gösterememiş, bu sebepten siyasî bir buhran ortaya çıkmıştır! Bu, izahı mümkün olmayan bir gaftır.

Hükûmet neyle uğraşıyor? Af dedikodularıyla mı? Parti işleriyle mi, partizanlara nimet dağıtmakla mı? Bilemiyoruz.

Hükûmet, ilk günlerde niyetlendiği kemer sıkma gösterişini bile, kendi eliyle gülünç etmiştir: Kırmızı plâka saltanatında bir değişiklik yoktur. Bakanların çoğu, ilk günlerdeki kararlarını unutarak, bakanlık ödeneklerini almaktadır. Daha önemlisi, vatandaş, şikâyetçi olduğu lüks ve israf manzarasının her gün yeni örneklerini görmektedir. Muhalefet yıllarında iktidarın lüks ve israfını en büyük propaganda konusu yapan CHP'ye mensup Bakanların, bugün sırtlarında smokinleri, ellerinde viski kadehleri ziyafetten ziyafete dolaşmalarından millet hoşlanmıyor. Bu sözleri bugün demagojik bulup dudak bükenler, bu demagojiyi kendilerinin yarattığını unutmamalıdır. Dünkü muhalifler, israf manzarası değişmedikçe, milletten fedakârlık isteyemeyeceklerini akıllarından çıkarmamalıdırlar.

Bakanların Tutumu

Henüz ciddî meselelere el atmamış olan Hükûmet, plânlı gidişe ayak uyduracak bir bünyeye de sahip gözükmemektedir. Bakanların davranışları ciddiyetten uzaktır: Milletvekilleri ve senatörlere, masraf artırıcı kanun tekliflerinden kaçınmaları için rica mektupları gönderdikten hemen bir gün sonra Maliye Bakanı, (herhalde Adalet Bakanı arkadaşını

üzmemek için olacak) masraf artırıcı bir teklifin aleyhinde şiddetle vaziyet almaz, susar otururşa, Hükûmet politikasının da, yazılan mektubun da ne değeri olur? Maliye Bakanının yapması gereken savunmayı, bir milletvekili yaparsa, Maliye Bakanının Bakanlığı nerede kalır? Bir Bakan, bir taraftan "Vergi alacağım." derken, öbür taraftan lüzumsuz vergi indirimlerine girişirse, nasıl ciddiye alınır? Bakan olana kadar, vergilerin budanmasının en hararetli şampiyonluğunu yapan bir insana Meclis'te yeni vergileri nasıl inandırıcı bir şekilde savunabilir? Nitekim Maliye Bakanı tâviz tasarıları getirdiği halde, bunları bile Meclis'ten ve komisyondan geçirememiş, her seferinde yenilmiştir. Bütçe Komisyonunda devamlı olarak görüşlerini kabul ettiremeyen bir Maliye Bakanı istifa etmek için ne bekler, bilemeyiz.

İstese de, istemese de ikinci bir Başbakan durumunda bulunan Devlet Bakanı Feyzioğlu, Maliye Bakanının, dolayısıyla Hükûmet'in devamlı yenilgileri karşısından neden kürsüye çıkıp, Hükûmet'in görüşünü savunmaz, anlamak mümkün değildir. Devlet Bakanı şimdiye kadar, Doğuda açlığın önlenmesi gibi, hep alkış toplayacak kanunlarda söz aldı. Nazik meselelerde Meclis'i göğüslemekten dikkatle kaçındı, perde arkasında kalmayı tercih etti. Bu tutum, Hükûmet'in işini kolaylaştırmamaktadır.

Öbür Bakanların davranışları da ümit verici değildir: Bakanlar Kurulunca kabul edilen 1962 Plânı ile, İktisadi Devlet Teşebbüslerinin zararlarının önlenmesi kararlaştırıldığı halde, bir Sanayî Bakanı, zararına elektrik enerjisi satmaya devam olunacağını iftiharla açıklayabilmektedir. Bir Ulaştırma Bakanı, 40 milyon lirayı bulan şehir içi vapur seferlerinin zararını azaltıcı tedbirleri gönül rahatlığı ile reddedebilmektedir. Bir Tekel Bakanı, Devlet para sıkıntısı çekerken tekel maddeleri fiyatlarının ucuzlatılacağından sevinçle söz edebilmektedir. Başbakan istediği kadar, "Devlet gelirlerini artıramazsak, plânı yürütemeyiz" diye haykırsın, Bakanlar, tam bir sorumsuzluk içinde, devlet gelirlerini azaltıcı yolda siyasî yatırımlar yapabilmektedir.

Bakanlar, 1962 Plânının tavsiyelerini çoktan unutmuşlardır: Programda, zarar eden uzak hatlardaki dış uçak seferlerinin kaldırılması istendiği halde, Ulaştırma Bakanı jet uçakları almaktan söz açabilmektedir. Basın-Yayın ve Turizm Bakanı, Plânlama Teşkilatından habersiz, televizyon kurma sevdasına kapılabilmektedir. Sanayi Bakanlığı, Plânlama Teşki-

latının menfi tavsiyelerine rağmen, binek otomobili imâl etmek hayalinde ısrar edebilmektedir. Bir Maliye Bakanı, "Plâncılar, plân yapmakla uğraşsınlar, vergi işine karışmasınlar" diyebilmektedir.

İhtilâlci Türkiye

Ne kalkınma, ne de plân bu davranışlarla bağdaşamaz. Böyle bir Hükûmetin kalkınma için gerekli iç imkânları sağlayabilmesi ve plânlı gidişe ayak uydurabilmesi, mucizelere ihtiyaç gösterecektir. Mucize devirleri de çoktan kapanmıştır. Dış yardım ise, büyük önemine rağmen teferruattır.

Başbakan istediği kadar "Bakanlarımla ne güzel anlaşıyorum, ne ahenkli çalışıyorum" desin, durum değişmeyecektir. Kabine ve ayrı ayrı bakanlar, meseleler, imkanlar ve çözüm yolları hakkında toplu bir görüşe, sosyal uyanışı anlayacak sezişe ve Meclisi ikna edecek güce sahip olmadıkça, Bakanlar Kurulunda kardeş kardeş sohbet etmek, memleketi, şiddetlenme istidadı gösteren sosyal ve ekonomik kavgalardan kurtaramayacaktır.

Bakanlar isterlerse birbirlerinin can düşmanı olsunlar, fakat halka yönelmiş hızlı kalkınmaya ve plânlı gidişe ayak uydurmayı öğrensinler. Birbirleriyle değil, halkçı kalkınma plânlarıyla kardeşane geçinmeyi becersinler. Önemli olan budur.

Ağır şartlar içinde bulunan Türkiye'de, kralî idare devri artık kapanmıştır. Eskiden idarecilerin kardeş kardeş geçinmesi veya bir takım saray entrikalarıyla mutlu azınlığın idare edilebilir hale getirilmesi ve böylece dengenin sağlanması kâfi idi. Nüfus pek az artıyordu. Halktan gelen talep yoktu.

Halbuki, idarecileri değişmese bile, bugün Türkiye değişmiştir. Türkiye, 1945'ten beri henüz tamamıyla farkında olmadığımız, üç ihtilâl tanımıştır. Bir defa, nüfus, 1945'ten itibaren görülmemiş ölçüde, çoğalmıştır. Nüfus ihtilâli şehirlerde sayısı hızla artan ve yavaş yavaş düşünmesini öğrenen bir proleterya yaratmaktadır. Mucizevî şekilde hızlı kalkınmayı verebilecek bile, Devlet Plânlama Teşkilâtının incelemelerinin de gösterdiği gibi, şehirlerde işsiz sayısı geniş ölçüde artacaktır.

İkinci ihtilâl genel oydur. Sayıca hızla çoğalan Türk halkı, artık talip

etmeyi öğrenmiştir. Daha yüksek bir hayat seviyesine erişmeyi, bir hak olarak istemektedir. Üçüncü ihtilâl ise, dünyaya açılmamızdır. Dış dünyaya açılış, mukayese imkanı vererek, daha iyi bir hayat seviyesine ulaşma isteklerini şiddetlendirmekte ve kralî idareyi temelinden sarsmaktadır.

Böyle bir Türkiye, artık uzun zaman kralî metodlarla ve sun'î sarmaşdolaşlarla idare edilemez. Koalisyonu kuvvetlendirme toplantıları ve yuvarlak masa hazırlıkları teferruattır. Kurtuluş, gerçek bir halk idaresiyle, yani sosyal adalet içinde hızlı kalkınmayı halk ile beraber gerçekleştirecek bir kadro ile mümkündür. Bunun ötesi, biletle artık bıkkınlık veren sun'î saray oyunlarıdır.

Yön, Sayı 20, 1 Mayıs 1962

Milyonların Affı

Piliç Oyunu

Amerika'da moda olan bir oyun var. "Dünya Harbi Nasıl Patlak Verir?" yazısında da okuyacağınız üzere, buna "Chicken=Piliç" oyunu adı veriliyor. Oyun, geniş bir yolun ortasına çizilmiş beyaz bir çizgi üzerinde, aksi yönlerden gelen iki otomobilin birbirine doğru son hızla yol almasından ibaret. Ölüm korkusuyla, şoförlerden biri son dakikada direksiyonu kırmazsa, arabaların çarpışması muhakkak. Direksiyonu ilk kıran ise, oyunu kaybediyor.

Oyunun ustalığı, beyaz çizgi üzerinden asla ayrılmayacağınıza, düpedüz ölüme gideceğinize karşı tarafı ikna ederek, onu sizden önce direksiyonu kırmaya zorlamak. Çok tehlikeli ve sağlam sinir isteyen bir oyun bu.

Bizim liderler, Kayseri'dekilerin affı dolayısıyla, halen bir cins piliç oyunu oynuyorlar: İki taraf da, direksiyonu ilk kıranın karşısındaki olmasını istiyor. İki taraf da, karşısındakini direksiyonu kırmaya zorlayabilmek maksadıyla taviz vermez görünüyor. Mevcut şartlar altında rejimin tek dayanağı olarak gözüken Başbakan, rakip oyuncuları dize getirmek için, istifa silâhını kullanıyor. Ötekiler ise "Şu tarihe kadar

dediğimizi yapmazsan, Parlâmento'daki çoğunluğumuza dayanarak, affı çıkartırız." tehdidine başvuruyorlar.

Koalisyonun çökmesini, görünüşe göre iki taraf da istemiyor. İki taraf da, karşısındakinin bir an önce direksiyonu kırması için dua ediyor. Fakat olan bitenin günü gününe gazetelere aksetmesi, tarafların tâvizkâr davranmasını güçleştiriyor. Zira direksiyonu ilk kıran, halk gözünde yenik düşecek. Şimdiye kadar son dakikada önlenen kaza, bir seferinde, belki de bu yüzden vuku bulacak ve koalisyonun iki arabası, rejimi de temellerinden sarsarak çarpışacak. Hem de önemini bir türlü anlayamadığımız sun'î bir mesele için... Kayseri'deki birkaç yüz adamın biraz önce veya biraz sonra affı için!.

İktisadî Af

Bu arada, "Bırakınız Kayseri affı çekişmelerini, milyonlarca insanın iktisadî affını gerçekleştiriniz." diyen işçilerin sesleri unutuldu. Açların Meclis kapısına dayanması üzerine başlayan işsizlik müzakereleri heyecanını kaybetti. Halbuki altı aydır ilk defa olarak, Parlâmento ciddî bir meselenin müzakeresine, ciddîyetle başlamıştı. Olmadı.

Bununla beraber, müzakereler, bütün enerjisini koalisyonu yaşatmaya harcayan Hükûmet'in, ilk plânda çare bulması gereken işsizlik ve durgunluk konusunda altı aydır hiçbir şey yapmadığını göstermeye yetti. Halbuki Hükûmet'in en önemli meselesi durgunluk ve işsizlik ile mücadele idi. "İşsizliğe son vereceğiz" vaadi, seçim kampanyasının belli başlı sloganlarından biri idi. Kamu yatırımlarını geniş ölçüde arttırmak suretiyle, durgunluk ve işsizliğin derhal önleneceği ileri sürülüyordu.

Bu sözlere rağmen, aradan altı ay geçtiği halde, durgunluk ve işsizlik şikâyetleri azalmak şöyle dursun, artmıştır. Hükûmet, bu konuda ciddî tedbirler almamıştır. Bakanların, Parlâmento'daki açıklamaları da bunu göstermektedir. Maliye Bakanının verdiği bütçe rakamları, ekonomiyi canlandıracak harcamaların çok yavaş gittiğini ortaya koymaktadır. Bayındırlık Bakanının "1962 derlenme, toplanma yılıdır. Projeler, esaslı şekilde hazırlanmadan yatırımlara girişilemez." sözleri, yatırım harcamalarındaki gecikmenin itirafından başka bir şey değildir. Çalışma Bakanının "İşsizlik her zaman vardı. Tarımdan sanayie geçen her memleket böyle bir işsizlikle karşılaşır." şeklindeki konuşması da, bir çaresizlik ifadesidir.

"İşsizliğe karşı ne tedbir aldınız?" sorusuna, Çalışma Bakanının getirdiği cevap "Yatırımları kolaylaştırma komitesi kurduk. Atıl kapasiteyi harekete getirecek bir komite daha var. Dış yardım alacağız. İhracatı geliştireceğiz. Dışarıya işçi göndereceğiz. Küçük işyerleri ve atölyelerini fazla işçi çalıştıracak şekilde düzenleyeceğiz vs." şeklinde, geleceğe ait temennilerdir.

Koalisyonun her iki kanadından alkış toplamak ve Parlâmento'yu saran kötümserliği dağıtmak için, Devlet Bakanının çok büyük bir ustalıkla yaptığı başarılı konuşma da bu gerçeği değiştirmemektedir: "Yatırımları hızlandıracağım" diyen ve kâğıt üzerinde yatırımları artıran Hükûmet, altı aydır pek az yatırım yapmıştır. Ocak ayından beri gerçekleştirilen ihalelerin tutarı, 200 milyon liranın çok altında kalmıştır! Bu, anlaşılması güç bir fütursuzluk veya beceriksizlik örneğidir.

Yatırımların hızlandırılması, işsizliği tamamen önleyemese bile, şikâyetleri biraz azaltabilecekti.

Yarın Ne Olacak?

Bugünkü işsizlik, yarınki işsizliğin ilk belirtileridir. Büyük hamleler yapılmazsa, Türkiye pek yakında bir işsizler memleketi haline gelecek. Devlet Plânlama Teşkilâtının yaptığı hesaplar ortada: Büyük bir ihtimalle, şehirlere akacak olan işsiz sayısı, yıldan yıla hızla artarak, 1977'de 4 milyona ulaşacak. Hem de bugün için tatlı bir hayal olarak gözüken yüzde yedi kalkınma hızı gerçekleştirilse bile...

Dört milyon işsiz... Gözünüzün önüne milyonlarca işsizle dolu bir Türkiye getiriniz. Bunun yaratacağı büyük sosyal huzursuzluğu düşününüz. Hangi memleket, hangi rejim buna dayanabilir?

Milyonlarca insanın işsiz kalması iktisadî bakımdan da büyük bir israf; Türkiye'de yapılacak iş mi yok? Köylerin çoğu okulsuz, susuz ve yolsuz. Tarlalar su bekliyor. Topraklar ve ormanlar korunmaya muhtaç. Şehirlerde büyük bir mesken sıkıntısı var. Bol işgücüne ihtiyaç gösteren daha bir sürü yatırıma girişmek şart.

Bütün bu işler beklerken, iş isteyen insanların işsizliğe mahkûm edilmesini anlamaya imkân var mıdır?" Sermaye yok" denecek? En büyük sermaye insan emeği. Sermaye, biriktirilmiş emekten başka bir şey değil.

Fakat bu sermayeden halen faydalanamıyor ve milyonlarca insanın işsiz kalmasına rıza gösteriyoruz. Bunun sebepleri, bütün işgücünün kullanılmasına imkân vermeyen kötü organizasyonda ve sosyal fayda yerine kârı esas tutan iktisadî sistemde aranmalıdır. Böyle bir düzende, beş yıllık kalkınma plânının öngördüğü hedeflere ulaşılsa bile, işsiz sayısı artacaktır.

Halbuki sosyalist düzen, kârın yerine sosyal faydayı geçirecek ve ekonomiyi memleket çapında organize ederek, başta işgücü olmak üzere kaynakların tam kullanılmasını sağlar.

Bu da, Türkiye için sosyalizmden başka çıkar yol olmadığını gösteren yeni bir örnektir.

Kayseri'deki üç yüz adamın affını memleketin en önemli meselesi haline getiren zihniyet, ne kadar direnirse direnşin, önümüzdeki yıllarda, en uygun şartlar altında bile çoğalacak olan işsizlik, Türkiye'yi sosyalizm yoluna koyacaktır. Memleketimizi doktrinlerden çok, olaylar sosyalizme itmektedir.

Yön, Sayı 22, 14 Mayıs 1962

Anlamak İstemediğimiz 27 Mayıs

27 Mayıs'ın neden olduğunu doğru teşhis edebilseydik, bugün siyasî, iktisadî ve sosyal bakımlardan belki de çıkmaz içinde bulunmayacaktık...

27 Mayıs'ın nedenleri üzerinde yeteri kadar durulmadı. Kimi, "Anayasanın ihlâli 27 Mayıs'a yol açtı" dedi. Kimi, İhtilâli, CHP'nin ve İnönü'nün eseri saydı. Kimi enflâsyonu ve plânsız gidişi sorumlu tuttu. Kimi sosyal adaletsizliğin İhtilâli doğurduğunu söyledi.

Bütün bunlar kısmî izahlardır. Aslında 27 Mayıs bir sistemin toptan iflâsının sonucudur: 1946'da girişilen deneme, siyasî alanda toprak ağalarını ve büyük sermayeyi hakim duruma geçirmiş, bunun sonucu olarak, özel teşebbüse dayanmak isteyen bir iktisadî sisteme gidilmiştir. Çöken bu sistemdir.

1946 denemesi, bir bakıma devrimci bir adımdır. Genel oy ve çok partili hayat, halk kitlelerine de, az çok sesini işittirme imkânı getirerek, ileri bir hamle teşkil etmiştir. Fakat 1946 denemesi aynı zamanda, iktidarın muhafazakâr kuvvetlere devir teslimi demektir. Şöyle ki, daha 1945 yılında, meşhur 17'nci maddesiyle, ağaların hemen bütün topraklarını almaya

imkân veren Toprak Kanunu, bir sürü toprak ağasının mevcudiyetine rağmen, Meclis'ten rahatça geçebiliyordu. Ağalar, çıkarlarını başarıyla savunabilecek bir siyasî güce sahip değildiler. Çok partili hayat, toprak ağalarını büyük bir siyasî kudret haline getirmiş. Nitekim daha 1946'da, ağaların, özellikle CHP içindeki ağaların şiddetli muhalefeti karşısında Toprak Kanunu rafa kaldırılmıştır. Bir toprak ağası, Toprak Reformunu yürütmekle görevli Ziraat Bakanlığının başına getirilmiştir. 1950'de ise, Türkiye'nin kaderi bir toprak ağasının ellerindedir!

Batıdaki gelişmenin aksine olarak, bugün kaderleri toprak ağalarından pek fazla ayrılmayan sermaye ağaları için de durum aynıdır. Böylece, Atatürk Devrimlerinin yarattığı, fakat halktan zamanla uzaklaşan, bürokratlaşan devrimci kadro tesirsiz hale gelmiş, onun yerini toprak ve sermayeye dayanan sosyal gruplar almıştır. Bu zümre, ekonomik gücü sayesinde, politik hayatımıza hâkim olmuştur. Bu devir teslim işinde, Batılı dostların da rolünü unutmamak lâzım: Sam Amca, verdiği dolarları, sermayedar bir sınıfı kuvvetlendirecek şekilde harcatmaya dikkat etmiştir.

1948-60 devresi bu sınıfın tarihidir. Buna, büyük sermayedarlara dayandırılmak istenen kalkınma denemesi de diyebiliriz. Ekonomik güç sayesinde sağlanan siyasî güç, bu sınıfın ekonomik gücünü artırmaya kullanılmıştır. Büyük müteşebbisler yaratmak için her türlü teşvik tedbirine başvurulmuştur. Hudutsuz kredi, vergi kaçakçılığı, ucuz ve bol para politikası, enerji, nakliye gibi ihtiyaçların devlet sektörünce maliyetin altında fiyatlarla karşılanması, siyasî nüfuz sahibi büyük sermayenin kolayca ele geçirdiği dolar 2,80'den ithalât lisansları, çok kârlı ihaleler, devlet teşebbüsleri tarafından sağlanan sermaye ve kredi ile kurulan özel şirketler henüz hatırlardadır.

Memleket kalkınmasında önemli bir rol oynaması için, bu sınıfa her türlü imkân sağlanmıştır. Fakat, Batıdaki benzerlerinin aksine, bu sınıf ve bu sınıfın yararına işleyen sistem, memleketi, ileriye götürmek şöyle dursun, siyasî ve sosyal bir buhrana sürüklemiştir.

27 Mayıs ve zinde kuvvetlerin tepkisi bu yüzdendir.

Bilanço

Bir defa, büyük sermaye, iç ve dış desteklere rağmen, memleket kalkınmasında üstüne düşen rolü başaramamıştır. Bir sürü milyoner yaratılmış,

fakat büyük ve önemli yatırımlar yapan bir müteşebbis sınıf doğmamıştır. Sanayi alanındaki özel yatırımlar önemsizdir ve "kap-kaç" cinsinden şeylerdir. Bizim müteşebbisler, ucuz fiyatla devlet fabrikalarını bile satın almaya yanaşmamıştır! İthalat, ihracat, arsa ve bina oyunları, kârlı ve garantili devlet ihaleleri en fazla rağbet gören faaliyetlerdir.

Devletin ihsan eylediği ithalât lisansları ve ihaleler sayesinde rahatça milyonlar kazanılması, ahlakî bakımdan da şehirli bir hava yaratmıştır. İthalât lisanslarını ve ihaleleri ele geçirmek için girişilen gayrimeşru rekabet şiddetlenmiştir. Devleti yağma gayesiyle devlet adamları satın alınmak istenmiştir. Bazen alınmıştır da. Devlet adamları dürüst davransalar bile, otomatik şekilde milyonlarca lira kazanç sağlayan bir ithalât lisansının Ahmet yerine Mehmet'e verilmesi şüpheler yaratmış, yolsuzluk dedikoduları almış yürümüştür.

27 Mayıs öncesi devrede, devletin bir çete tarafından yağma edildiği tarzındaki yaygın kanaat, Ahmet'i veya Mehmet'i zengin etmenin devletin elinde olmasından ve bunun mecburen keyfî şekilde yapılmasından ileri gelmiştir. Aslında, iktisadî sistemin kötülüğü yüzünden ortaya çıkan böyle bir durumun yarattığı ahlakî tahribat müthiştir.

Diğer taraftan, rahat kazançlar ve enflâsyonla beslenen sistem, zenginlik ve fakirlik arasındaki uçurumu keskinleştirerek, son derece adaletsiz olduğunu da ortaya koymuştur.

27 Mayıs'ta bu sistem çökmüştür: İktisadî başarısızlık, artan adaletsizlik ve ahlakî çöküntü manzarası, vatan sathında geniş ve yaygın bir memnuniyetsizlik yaratmıştır. Bundan sonrası kolayca gelmiş, partiler arasındaki iktidar çekişmesi uygun bir zemin bulduğu için şiddetlenmiş, muhalefet günden güne kuvvetlenmiş ve dikleşmiş, iktidar muhalefeti sindirmek istemiş, kuvvetini kütlelerin hoşnutsuzluğundan alan muhalefet karşı koymuş ve en sonunda bu sert mücadele, silâhlı bir müdahaleye yol açmış. Bunlar teferruattır. İhtilâlin temel sebebi, bir sistemin ve o sistemin adamlarını iflâsıdır.

Yassıada'da yargılanacak olan asıl bu sistemdi.

Şimdi Ne Yapıyoruz?

27 Mayıs'tan sonra, iflâs eden sistemi yeniden kurmaya çalıştık: Toprak

ağaları ve büyük sermayedarlar, bugün de siyasî bakımdan hâkim durumlarını muhafaza etmektedir. Devletin yağmasına yol açan aynı iktisadî felsefe rağbettedir. Tek fark olarak, "plân yapıyoruz" deniyor. Fakat, değerli bir uzman kadrosunun büyük bir şevkle hazırladığı plân, böyle bir sistemle nasıl gerçekleştirilebilir ki? Hiç, plânlı gidiş, devleti yağma zihniyetiyle bağdaşabilir mi? Parlâmento çoğunluğu plânlı gidişe aleyhtar olan ve güçsüz bir hükûmete sahip bulunan bir memlekette gerçek plânlama yapılabilir mi? Bir ara, çok teminatlı bir Anayasanın bütün dertlerimizi çözeceğini düşünmüştük, şimdi de plândan mucizeler bekliyoruz!

Batılı dostların ve özellikle Amerika'nın da tutumu değişmemiştir. Sam Amca, hâlâ Türkiye'de kudretli bir sermayedar grubu yaratma gayreti içindedir. Dış yardımların fiyatı bu. Batılı dostlar, "Yapacağımız yardımların önemli bir kısmını özel sektöre vereceğiz." diyor. "Devlet teşebbüslerini özel sektöre satmalısınız." diyor. "Batılı müteşebbislerin aleyhine olacak sanayi tesisleri kurmaktan kaçınmalısınız." diyor. Buna karşı verilecek yardım da önemli değil. Görünüşe göre, önümüzdeki yıl, astarı yüzü kadar pahalı olan ziraî madde yardımı ve özel sermaye hareketleri sayılmazsa, toplam olarak 300 milyon dolar kredi alacağız. Fakat 186 milyon dolar da borç ödeyeceğiz. Net yardım, borç ödemediğimiz geçmiş yıllar seviyesinin altında kalmaktadır! Yardım, sanki kalkınmamız için değil de, rehavet uykusundan uyanmamamız için verilmektedir!

Kısaca, geçmiş devreye nazaran çok daha kötü şartlar altında, iflâs etmiş bir denemeyi tekrarlamaya çalışıyoruz. İflâs etmiş bir denemenin tekrarı ise, sadece yeni iflâslara yol açar.

Yön, Sayı 23, 23 Mayıs 1962

Hükûmet Programı

Korkaklık

Yeni Hükûmet programının, gelmiş geçmiş programlardan pek farkı yok: Renksiz, şahsiyetsiz ve sistemsiz bir doküman.

Bir defa en çok cesarete ihtiyaç olan bir devrede, meselelerin ele alınışında korkak davranılmıştır. Bırakınız, Köy Enstitülerinin açılması, toprak ağalarının tasfiyesi gibi bugünkü devlet adamlarımızın ve rejimin gücünü aşan meseleleri, Hükûmet, söylemek istediklerini bile söylemekten korkmuştur. Meselâ iktidarın başı aylardır geniş çapta vergi kaçakçılığından söz eder, fakat "piyasa kızar" endişesiyle, "Vergi kaçakçılığıyla mücadele edeceğim." demekten çekinir. Kalkınmanın "Plân Hedefleri ve Stratejisi" kararındaki esaslar dahilinde yürütüleceği söylenir, programda bu karardan bol bol hoşa gidecek aktarmalar yapılır, fakat kararın ana fikri, "hoşa gitmez" düşüncesiyle, halk efkârından saklanır. Kararın 6. maddesinde yer alan bu ana fikir şudur: "Hızlı kalkınma ancak milletin bazı fedakârlıklara katlanması ile gerçekleştirilebilir. Fedakârlığın ise, esas itibarıyla mutlu azınlıktan istenmesi zarurîdir."

Hükûmet, kalkınma plânının temelini teşkil eden bu fikri açıklamak

cesaretini gösterememiştir. Bu cesaretsizlik yüzünden, bir Hükûmet programında mutlaka yer alması gereken temel tercihler bir kenara itilmiş ve program lüzumsuzluğu ölçüsünde gülünç bir sürü boş lâfla şişirilmiştir. İşte bazı örnekler: "Tarihi değer taşıyan eski eser ve abidelerimizin gelecek nesillere intikalini sağlamak amacımızdır... Sivil savunmayı yurt savunmasının tamamlayıcısı olarak kabul ediyoruz... Yapı malzemesinin standart hale getirilmesi için kurulmuş bulunan Araştırma Enstitüsü çalışmalarını titizlikle takip edeceğiz... Sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi alanındaki tecrübe dikkatle ve önemle takip ettiğimiz bir konudur vs. vs."

Samimiyetsizlik

Programda korkaklık kadar samimiyetsizlik hâkimdir. Meselâ, "Vergilerin verimi arttırılacaktır." deniyor, ondan sonra da vergi verimini geniş çapta artırdığı tecrübeyle anlaşılmış bulunan servet beyannameleri geri veriliyor! Eski Maliye Bakanı Şefik İnan'ın sözleri kulaklardan henüz silinmemiştir: Sayın İnan, servet beyanı usulünün gelir vergisi tahsilâtını büyük ölçüde yükselttiğini rakamlarla açıklamış ve servet beyannamelerinin geri verilmesinin mahdut sayıda vergi kaçakçısını ilgilendirdiğini söylemişti. Vergi gelirlerini artırmaya en çok ihtiyaç duyulan bir sırada, Hükûmet'in servet beyannamesi usulünden belirsiz bir süre için vazgeçmesi en hafif tâbirle hazindir... Başka bir örnek, gecekondu dâvâsıdır. Programda bu dâvânın, sosyal mesken yapmak suretiyle çözüleceği söyleniyor. Halbuki Hükûmet Başkanı, bir konuşmasında, mesken inşaatına fazla para ayrılamayacağını açıklamıştı. Bu durumda, gecekonduda yaşayan vatandaşlara sosyal mesken sağlanamayacaktır. Bunun içindir ki, CHP'nin seçim beyannamesinde, gecekondu yapılacak vatandaşlara arsa tahsis edileceği belirtilmişti. Şimdi muhtemelen arsa tahsisi politikasının şehirlere akını hızlandıracağından korkularak "Gecekonduculara sosyal mesken sağlayacağız." denmektedir. Bunun açık Türkçeyle ifadesi, "Önümüzdeki devrede gecekondu dâvâsı ile ilgilenmeyeceğiz." şeklindedir.

Diğer bir örnek: Programda, özel teşebbüse tanınan sayısız tavizlere denge teşkil etsin diye, "Stratejik yatırımların, uzun süreli gelişme için gerekli yatırımların ve özel teşebbüsün gerçekleştiremediği yatırımların" devlet eliyle yapılacağı belirtilmiştir. Halbuki Ereğli-Çelik örneği ortadır. Ereğli-Çelik, stratejik, yâni diğer sektörlerin faaliyetini önemli ölçüde etki-

leyen bir yatırımdır. Ereğli-Çelik, uzun süreli gelişme için gerekli bir yatırımdır. Ereğli-Çelik özel teşebbüsün gerçekleştiremediği bir yatırımdır. Ama devlet parası ve devletin sağladığı kredilerle yapılan Ereğli-Çelik, CHP programına ve yukarıdaki tarife aykırı olarak, yerli ve yabancı özel teşebbüse hediye edilmiştir!

Bilgisizlik

Birçok meselenin ele alınışında, sanki Hükûmet'in o dâvâlarda hiçbir fikri yokmuş gibi davranılmış, tasarlanan politika hakkında en ufak ipucu verilmemiştir. Hükûmet'ten teferruata girmesini, hatta nasıl bir çözüm yolu düşündüğünü açıklamasını beklemiyoruz (Kaldı ki program, "İyi tohumluk, damızlık ve bol gübre kullanacağız." gibi kimsenin aksini iddia edemeyeceği lüzumsuz teferruatla doludur). İstediğimiz, tasarlanan politikanın az çok hissettirilmesidir. Örnek mi? Yıllardır konuşulan orman dâvâsına bir göz atalım: Dâvâ ormanları korumak, fakat aynı zamanda ormanlık bölgelerde yaşayan vatandaşların geçimini sağlamak şeklinde özetlenebilir. Bu nasıl olacak? Hükûmet programı: "Orman konusunun önemli bir vechesi de insan ve orman münasebetlerinin millî menfaatlere uygun şekilde düzenlenmesi ve ormancı bölgeler halkının geçim ve çalışma durumlarının ıslâhı olacaktır." demekle yetinmektedir. Bu sözlerden bir mânâ çıkartmak mümkün değildir.

Demiryolu dâvâsını ele alalım: Demiryollarına milyarlarca lira yatırılmıştır. Fakat demiryolları, esas itibarıyla, karayolu nakliyatının aşırı ölçüde teşviki yüzünden bugün perişan haldedir. Demiryollarını kurtarmak bir zarurettir. Bu nasıl yapılacak? Program hiç değilse, kara ve demiryolu nakliyatının koordine edileceğini söyleyebilir değil mi? Fakat, hayır. Programda "Demiryollarımızın ihtiyaçları göz önünde tutulacaktır" demekle yetinilmektedir. Program, bu önemli konularda bir politika çizmekten kaçınmıştır. Enerji, ziraî mahsul fiyatları, kredi, dış ticaret vs. gibi başlıca meselelerde de Hükûmet politikası meçhuldür.

Mavi Boncuk Politikası

Programın başka bir özelliği, birçok halde ric'at yollarını açık tutmak şartıyla, herkese mavi boncuk dağıtma hevesidir. Program, herkesin nabzına göre şerbet vermeye çalışmıştır. Halbuki hükûmet etmek, tercihler yap-

mak demektir. Tercih yapmak, bazı çıkarlara dokunmak ile mümkündür. Bizim Hükûmet ise, artık kimsenin savunmaya cesaret edemediği, arsa vurguncularına, tefecilere ve istismarcı mutavassıtlara bile cephe almaktan çekinmiştir. Bu yüzden çizilen politikalar boşlukta kalmaktadır. Şöyle ki, "Arsa spekülasyonunu önleyeceğim." diyemeyen bir hükûmetin sosyal mesken politikası kocaman bir yalandan ibarettir. Tefeciyi ve istismarcı mutavassıtı kaldıracağını söyleyemeyen bir idarenin, ziraî mahsulleri değerlendirmekten ve çiftçinin refahını sağlamaktan söz etmesi, aldatmacadan başka bir şey değildir. Aslında, gereken tercihleri yapmadan mavi boncuk dağıtmak, mevcut düzenin, yani mutlu azınlığın korunması ve halk yığınlarının ufak tefek vaatlerle avutulması demektir. Buna fazla şaşmamak lâzım. Mevcut düzenden faydalanan bir iktidar, ancak mevcut düzenin koruyuculuğunu yapabilir. Böyle bir iktidar, istismar düzenine el sürmeden, halk yığınlarına ufak tefek tâvizler vermekle yetinir.

Temel Mesele

Hızla kalkınmanın ve sosyal ilerlemenin temel meselesi, bu noktada ortaya çıkıyor: İktidarlar, her şeyden önce, kimlere dayanacaklarını seçmelidirler: İktidar emekçi yığınlara mı yoksa mevcut düzenden faydalananlara mı dayanacaktır? Mevcut düzenden faydalananlara, yâni sermayeye yaslanmak, bugünkü adaletsiz düzeni kabullenmek ve korumak demektir. Böyle bir düzende, her alanda muhtaç bulunduğumuz köklü reformlar, hızlı iktisadî kalkınma, sosyal adalet ve demokrasinin sağlam temellere oturtulması gibi hayatî dâvâlar çözülemez. İlerleme yolu, bugünkü istismar düzeni yıkıldığı takdirde mümkün olacaktır. Bu da iktidarların, köklü reformlardan ve hamlelerden ancak fayda görecek emekçi yığınlara dayanması ile mümkündür. Kalkınma, adalet ve demokrasi yolu, kaybedecek hiçbir şeyi olmayan emekçi yığınlardan geçmektedir.

Emekçi yığınlara dayanarak, istismar düzeninden faydalananlara karşı açıkça cephe alamadığı için, bugünkü iktidarların Türkiye'yi hızla ilerleme yoluna koyması beklenemez.

Yön, Sayı 29, 4 Temmuz 1962

İnönü ve Sosyal Adalet

Sayın İnönü, son konuşmalarında ilk defa olarak, gelir dağılışındaki adaletsizliğe dokundu.

Başbakana göre, "Bugünkü kazancımız tahammülü mümkün olan adaletli bir dağılışta değildir. Bir kısmı, umumî kazançtan kendi hissesine düşen miktardan çok az almaktadır."

Bu doğru teşhisten sonra Sayın İnönü, tâkip edilecek yolu da söylemektedir. "Burada iki fikir vardır. Biri evvelâ sosyal adaleti tesis etmek, ondan sonra kalkınmaya girişmek. Diğeri evvelâ kalkınmayı, sonra sosyal adaleti sağlamak. Halbuki cemiyetimizin böyle bir ayrım yapmaya tahammülü yoktur." O halde tâkip edilecek yol, sosyal adalet içinde hızlı kalkınmanın gerçekleştirilmesidir. Şöyle ki, kalkınmayı başarmak için sosyal adalete önem vermeye ihtiyaç vardır. Kalkınma sonucu millî gelirin yürütülmesi ise sosyal adalete ulaşmayı kolaylaştıracaktır.

Buraya kadar Sayın İnönü'ye hak vermemek mümkün değildir. Konan teşhis de, uygulanması gereken metot da doğrudur. Yalnız sosyal adaleti gerçekleştirme yolunda Hükûmet ne yapmaktadır veya ne yapmayı

düşünmektedir? Bu noktada istifhamlar başlamaktadır.

Hükûmet'in şimdiye kadarki tutumu bu bakımdan ümit verici olmadı. Halbuki Türkiye'de sosyal adalet içinde hızlı kalkınmaya yönelmiş bir hükûmetin, hiçbir doktriner endişeye kapılmadan acele ele alması gereken meseleler var: Meselâ toprak dağılışındaki adaletsizliğin giderilmesi, meselâ arsa spekülâsyonunu ve lüks inşaatı önleyerek, meskende sosyal adaletin sağlanması. Meselâ ziraî pazarları işler hâle getirerek, ufak çitfçilerin tefecilerin ve inhisarcı tüccarların elinden kurtarılması. Meselâ Köy Enstitüleri tipinde bir sisteme giderek eğitimde bütün vatan çocuklarına eşit şans tanınması, meselâ vergiler yoluyla gelir dağılışındaki adaletsizliklerin azaltılması vs. vs.

Elbette ki bütün bunlar, Sayın İnönü'nün defalarca belirttiği üzere, bugünden yarına gerçekleştirilebilecek meseleler değil. Yalnız demokrasilerde veya moda tâbirle açık rejimlerde, önce dâvânın ortaya konması, kamuoyunun hazırlanması ve meselenin olgunlaştırılması lâzım. Halbuki Hükûmet, henüz, bu meselelerin çoğunun mevcudiyetini bile kabul etmemiştir. Bizzat Sayın İnönü, toprak dağılışındaki adaletsizliği açıkça kabul etmek yerine, "Türkiye'de ağa kalmamıştır. Toprak Reformu sâdece toprak dağıtmak değildir." gibi, daha çok meseleyi gizleyen formüllere sığınmıştır. Keza, hiçbir hükûmet üyesinin ağzından, "Arsa spekülasyonuna son vereceğiz. Lüks inşaata set çekeceğiz. Ufak müstahsili tefecilerin ve istismarcı tüccarın oyuncağı olmaktan kurtaracağız. Vergilerin, emekçilerin sırtına yüklenmesini önleyeceğiz." gibi sosyal adaleti gerçekleştirme hedefi güden sözler duyulmamıştır. Mevcut istismar düzenini ortaya koyan açıklamalardan dikkatle kaçınılmıştır. Hükûmet'çe gelir dağılışındaki adaletsizliğin bile söylenmesi yenidir.

Milyoner İmalâtı

Hükûmet, şimdiye kadar tam aksine, istismar düzeninden faydalananlarla flört etmiştir. Meselâ büyük çiftçileri ilgilendiren ziraî gelir vergisinin tehiri, servet beyannamelerinin, tekrar alınmak üzere de olsa geri verilmesi, devlet sektörü ithalâtının özel sektöre kaydırılması, varlıklı sınıflar lehine alınmış tedbirlerdir. Son Bakanlar-işadamları toplantısından sonra, bu yönde yeni adımlar atılacağı anlaşılmaktadır: Özel sanayie işletme ve yatırım kredisi vermek maksadıyla kurulması düşünülen ano-

nim şirket, esas itibarıyla devletin sağlayacağı 2-300 milyon lira ile dönecektir. Yatırım indirimi ve azalan amortisman sistemi, devlet gelirlerinden 2-300 milyon liranın büyük işadamlarına hediye edilmesi sonucunu doğuracaktır. Sınaî mamûl ihracatının desteklenmesi, devlete yeni malî külfetler yükleyecektir. Devlet ithalâtçılara tanınan gizli bir sübvansiyon teşkil edecektir. Bütün bu tâvizler, fakirin parasını alıp, zengine vermekten başka bir şey değildir. Bizim özel teşebbüsün, "Devlet parayı versin, özel sektör yapsın." şeklindeki sözde liberal kalkınma formülü, gelir dağılışındaki adaletsizliği azaltmak şöyle dursun, geniş ölçüde artıracak mahiyettedir.

Bütün bunlar Menderes devrinde bol bol denenmiş metotlardır. Menderes, oldukça şuurlu bir şekilde, özel teşebbüsü kalkındırma politikasının şampiyonluğunu yapmıştır: Gerçek değeri 10-15 lira olduğu halde, 2,80'den sağlanan yüz milyonlarca dolar dövizle, büyük müteşebbisler beslenmiştir. Geniş çapta vergi kaçakçılığına göz yumulmuştur. Enflasyon yıllarında, özel sektörün satın aldığı iktisadî devlet teşebbüsleri mal ve hizmetlerinin fiyatları çok düşük seviyede tutularak, devlet işletmelerinin zararları, özel sektöre kâr şeklinde intikal ettirilmiştir.

Bu politikanın tahribatını gördük: Dışarı kaçırılan servetler, isyan ettirici lüks ve israf, derme çatma tesisler, dengesini kaybeden, kriz hâlinde bir ekonomi, bu politikanın eseridir. Bunun yanı sıra, Menderes'in özel sektör politikasının sonucu olarak, 5 Yıllık Kalkınma Plânında da belirtildiği üzere, gelir dağılışındaki adaletsizlikler büyük ölçüde artmıştır.

Adına özel teşebbüsü geliştirme denen milyoner yaratma politikasının başka bir sonuç vermesi esasen beklenemez. Azgelişmiş bir memlekette, özel teşebbüse başrolü vermek isteyen bir politika, milyoner yaratmayı, gelir dağılışındaki adaletsizliği artırmayı ve fakirlerden toplanan paraları zengin müteşebbislere aktarmayı gerektirir. Azgelişmiş ülkelerde "özel teşebbüsü kalkındıracağım" diyen bir Hükûmet'in, hem "sosyal adaleti gerçekleştireceğim" hem de "hızlı kalkınma yapacağım" demesi en azından çelişik bir tutumdur. YÖN'ün defalarca belirttiği üzere emekçi yığınlardan yana bir devletçilik, sosyal adalet politikasının temel şartıdır. Nitekim çeşitli sebeplerden bu yolu seçemeyen Hükûmet, milyoner yaratma politikasına doğru yol almaya başlamıştır.

Turnusol Kâğıdı

Milyoner yaratma politikasını en açık şekilde, yakında ele alınacak olan Vergi Reformu konusunda göreceğiz. Vergi reformları, turnusol kağıdı gibi bir hükûmetin rengini derhal açığa vuran, onun emekçiden mi yoksa sermayeden mi yana olduğunu en iyi gösteren ölçüdür.

Türkiye, artık herkesin bildiği gibi, emekçiyi sömüren, sermayedarı azamî ölçüde koruyan dünyanın en adaletsiz vergi sistemlerinden birine sahiptir. Şöyle ki, millî gelirin yarısını sağlayan ziraat, devlet gelirlerinin ancak yüzde 10-12'sini karşılamaktadır. Gelir vergisinin yüzde 60'ını maaşlı ve ücretli kimseler ödemektedir. Prof. Kaldor'un ifadesiyle, "Ticarî kâr ve sermaye gelirleri yetersiz bir şekilde vergiye tabi tutulmuştur." Asgarî bir hesapla, normal olarak yılda 300 milyon lira getirmesi gereken Veraset Vergisi, ancak 12 milyon lira sağlamaktadır. Yine Kaldor'un cümlesiyle, "Evli bir çift için vergi muafiyeti sadece 16.000 TL iken, sermaye kazançlarında 10 bin TL gibi yüksek bir muafiyet haddi tanınmıştır." Ayrıca vergi kaçırma kolaylıkları, sermayeyi daha da imtiyazlı bir duruma getirmiştir. Gerçekten sosyal adalete yönelmiş bir hükûmetin, bu korkunç derecede adaletsiz vergi sistemini her şeyden önce ele alması şarttır. Kaldor, formülü veriyor: "Azgelişmiş ülkelerde, ancak serveti temel alan vergiler, sınıflara kaydırılmasını sağlar. Ziraatte de, ziraat dışı faaliyetlerde de serveti ölçü alan vergilere yer veren bir reforma gitmek zarurîdir."

Halbuki Hükûmet, tam aksi yönde yol almaktadır. Ürkek sermayeyi ürkütmemek mazeretiyle, servete dayanan vergi almak şöyle dursun, servet beyannameleri bile geri verilmiştir. Yatırım indirimi, amortisman kolaylıkları ve daha çeşitli sübvansiyonlarla devlet gelirlerini özel sektöre aktarma hazırlığı yapılmaktadır. Mevcut devlet gelirlerini azaltmak mümkün olmadığına, hattâ artırmak gerektiğine göre, devlet zengine verdiğini fakirden almak zorunda kalacaktır.

İşte yıldızlı sosyal adalet lâflarının altında yatan katı gerçek budur: Hükûmet, Menderes devrinin iflâs etmiş milyoner yaratma politikasına doğru, koşar adım yol almaktadır.

Yön, Sayı 32, 25 Temmuz 1962

Olup Bitene Şaşmamak Lâzım

Sayın İnönü'nün muhalefet yıllarındaki özel sohbetlerini hatırlıyoruz. O tarihlerde sadece rejim meseleleri ile uğraşan İnönü, iktisadî konularda "Uzmanlara plân hazırlatır, uygularım." derdi. Nitekim Sayın İnönü iktidara gelir gelmez, bütün ümitlerini plân çalışmalarına bağlamış ve plânı uygulayacağını kesin bir dille defalarca açıklamıştır.

Başbakanın bu kararlı tutumu plânlama uzmanlarını da şevke getirmiş, ama hiçbir ciddî meselede plâncıların görüşü dinlenmemiştir. Servet beyanlarının geri verilmesinde, buğday fiyatlarının tespitinde Devlet Plânlama Teşkilâtının tavsiyeleri bir kenara itilmiş ve plânın uygulanması bakımından derhal ele alınması gerekli reformlara dokunulmamıştır. Uzun aylar koalisyonu kurtarma çabası ve af gürültüleriyle geçtiği için, fiili gidiş ve plân hedefleri arasındaki aykırılıkların farkına varılmamış, çatışma ancak Yüksek Plânlama Kurulunda bütün açıklığıyla ortaya çıkmıştır. Emekçi deyiminin ücretliye çevrilmesi, Köy Enstitüsü kelimelerinin ayıklanması ve gelir dağılışındaki adaletsizlikleri rakamlarla açıklayan pasajın yuvarlak hale getirilmesi, sosyal adalet içinde hızla kalkınma reçetesini arayan plâncılarla, belli zümrelerle iyi geçinmeye çalışan

politikacılar arasında mevcut uçurumun ilk belirtileri olmuştur.

Mesele bu kadarla kalsa fazla önemli sayılmayabilirdi. Fakat temel meselelerde de köklü görüş aykırılıkları ortaya çıkmıştır. Plân, İktisadî Devlet Teşebbüslerinin ciddî şekilde reorganizasyonu konusunun geri bırakılması yüzünden esaslı bir darbe yemiştir. Vergi reformu çekişmesi, plânın iktisadî ve sosyal hedeflerini tehlikeye atmıştır. Toprak reformu ve sosyal mesken politikası gibi meselelerdeki taban tabana zıt görüşler, plânı temellerinden sarsmıştır.

Bütün ümitlerini plâna bağlayan Sayın İnönü, onu daha doğmadan öldürebilecek çatışmalarda, bütün iyi niyetine rağmen, uzmanların safında yer alamamış ve plâncıları anlayışlı davranmaya teşvik etmekten başka elinden bir şey gelmemiştir.

Buna şaşmamak lâzım: Plân, ileriye doğru bir hamle demektir. İleriye hamle, ancak ileri kuvvetlerle yapılabilir. Halbuki Hükûmet bugünkü düzenden, daha doğrusu düzensizlikten faydalananlarla ileriye gitmek istemektedir. Temel aksaklık ve çelişme buradadır. Yaşlı bir liderin prestiji ve iyi niyeti, bu temel çelişmeyi ortadan kaldırmaya yetmemektedir.

27 Mayıs'tan Bu Yana

Yetmediği için de, iktisadî ve sosyal hayatımız Menderes devrinin restorasyonuna doğru, koşar adım yol almaktadır. Bu gidişte, 27 Mayıs bir kazadır. Onun içindir ki, 27 Mayıs'ın devrimci atılışları birer birer tasfiye edilmektedir. Gerçekten, Millî Birlik idaresi, bütün hazırsızlığına, şartların elverişli olmayışına ve her türlü keşmekeşe rağmen, ileri adımlar atmak istemiştir. Halk çocukları olan 27 Mayısçılar, sosyal adalet feryadını siyasî hayatımıza sokmuşlar, bütün acemiliklerine rağmen hekimliğin sosyalizasyonu, verim ve adaleti gerçekleştirmek isteyen bir vergi reformu gibi dâvâları ele almışlardır. Bunda, 27 Mayısçıların fakir halk çocukları olmasının payı büyük olsa gerektir.

Normale dönüş, bir anlamda iktidarın halk çocuklarının elinden alınıp, eski sahiplerine geri verilmesi sayılabilir. İktidarda vuku bulan bu değişiklik reform kanunlarının tasfiyesinde apaçık görülmektedir. Varlıklı çiftçileri ilgilendiren Ziraî Gelir Vergisinin uygulanması derhâl durdurulmuştur. Melen tasarısı ile Ziraî Gelir Vergisi sembolik hâle getirilmektedir. Mülk sahipleri, geniş muafiyetlere ve bina ve arazi vergilerini gelir ver-

gisinden mahsup etme imtiyazına tekrar kavuşmuşlardır. Servet beyannamesinin geri verilmesi kararlaştırılmıştır. Çeşitli vergi indirimleri ve sübvansiyonlarla, devlet gelirleri büyük müteşebbislere transfer edilmek üzeredir. Buna karşılık, Millî Birlik İdaresi tarafından yükseltilen asgarî geçim indirimi hadlerinin uygulanması, memurların yüzde 15'leri gibi geri bırakılmaktadır. Tek kelimeyle, Melen tasarıları MBK'nın emekçiden yana vergi reformunun tasfiyesinden başka bir şey değildir.

Düne kadar hekimliğin sosyalizasyonundan söz edilirken, bugünkü Sağlık Bakanı gazetelerde çıkan bir habere göre, "Devlet hastahanelerinin sür'atle özel teşebbüse devredilmeleri gerekmektedir. Hastahaneleri sür'atle özel teşebbüse devrederek, meseleye sür'atli bir çözüm yolu bulmak iyi olur. Ücrette de hastahane sahibini serbest bırakacağız." diyebilmektedir.

Eskiye dönüş o kadar barizdir ki, Ankara Ticaret Odası Başkanı, bir bildiri yayınlayarak, Devlet Plânlama Teşkilâtı Müsteşarını, "malûm kimse" diye suçlandırmaya kalkışabilmektedir! İlâç tâcirleri, ilâç fiyatlarını ucuzlatan ve ilâç ihtiyacının rasyonel şekilde karşılanmasını sağlayan bir Umum Müdüre, halk efkârını hiçe sayarak rahatça saldırabilmektedir! Sosyal adalet ve köklü reform isteyen gerçek reformcular, komünistlik tehdidi altındadır. Hürriyetçi bir Başbakan Yardımcısı, "Vergi tasarılarını beğenmeyenler, rejimi değiştirmek isteyenlerdir." diyecek kadar ileri gitmekte bir mahzur görmemektedir.

Bütün bu belirtiler, eski devre doğru yol aldığımızı açıkça göstermektedir.

Temel Mesele

Bu neden böyle? Böyle, çünkü Atatürk Devrimleri hızını kaybettiği tarihten beri, Türkiye'yi, başta bulunanlar kim olursa olsun, toplumun en muhafazakâr kuvvetleri idare etmektedir. İsmine ister kasaba eşrafı deyin, ister toprak ve sermaye ağaları deyin, mutlu azınlık deyin, bu kuvvet siyasî hayatımıza hâkim. Çok partili hayat, bir dereceye kadar halka sesini duyurma imkânı getirdiği için ilerici bir adım olmakla beraber, esas itibarıyla muhafazakâr kuvvetlerin durumunu sağlamlaştırmıştır. Bütün siyasî partiler onların nüfuzu altında. Parlâmento'da onların türküleri çağrılıyor. Bu zümreler, kör ve aptal bir inatla, mevcut istismar düzeninin

muhafazasını istiyor. Faşist metotlarla; toplumun zinde kuvvetlerini sindirmeye çalışıyor. Halk, bu adamları seçmek, onlara sığınmak zorunda. Halkın geri kalmasını isteyen ve halkı gerici gösterenler onlar. Köy Enstitüleri mi? Komünist yatağı! Toprak reformu mu? Kolhoz! Servet beyannamesi mi? Servet düşmanlığı!

Halbuki halk gerici olamaz. Ekmek, iş, okul ve sosyal adalet isteyen halk gerici değildir. Halk, Türkiye'nin muhtaç olduğu şeyleri istiyor. Türkiye ancak halk yararına olarak ve halka dayanarak ilerleme yoluna girebilir.

O halde demokrasinin kökleşmesi ve her alanda ileriye atılış için, her şeyden önce, halkla devlet arasına giren muhafazakâr mutavassıt zümrenin siyasî kudretini kaybetmesi şart. Bu da iktisadî gücün kamuya mal edilmesi ile mümkün olacaktır. Ancak köklü bir Toprak Reformu, çiftçiyi istismarcı tâcirlerin ve tefecilerin elinden kurtaracak şekilde ziraî reorganizasyon, devletleştirme hareketleri, halk yığınlarının teşkilâtlandırılması ve yüz binlerce halk çocuğunu toplum hayatının en yüksek mevkilerine getirecek tarzda köklü bir eğitim reformu, Türkiye'yi Atatürk'ün açtığı ilerleme yoluna koyacaktır.

Bütün bunları gerçekleştirmek elbette ki kolay değil. Fakat olaylar, ilerici kuvvetlerin gücünü günden güne arttırıyor: İktisadî şartlar gittikçe ağırlaşıyor. Halkın gözü açıldığı ölçüde adaletsizlikler tahammül edilmez hâle geliyor. Günlük hasis menfaatlerinden ötesini görmeyen hâkim kuvvetler meselelerimizi çözmekten âciz. Bu durum, geleceğin Türkiyesini temsil eden toplumun zinde kuvvetleriyle, dünü temsil eden hâkim zümreler arasındaki gerginliği arttırıyor.

Bu aykırı gidiş, çok daha uzun müddet süremez. Bu intikali, halk yığınlarını teşkilâtlandırarak hızlandırma görevi, toplumcu aydınlara düşüyor.

Yön, Sayı 35, 15 Ağustos 1962

Sosyalizm Anlayışımız

Refaha ulaşmış Batı ülkelerinde eski cazibesini az çok kaybettiği iddia edilse bile, sosyalizm, Asya'da, Afrika'da, Güney Amerika'da, tek kurtuluş yolu olarak hızla gelişiyor. Hindistan, Küba, Mısır, Cezayir gibi, "sosyalistim" diyen memleketlerin sayısı günden güne çoğalıyor. Azgelişmiş ülkelerde sosyalizm, hürriyet ve demokrasi gibi, yeryüzünün en cazip kavramlarından biri haline geliyor. O kadar ki, toprak reformu ve bazı kamulaştırma hareketlerini durdurmak için Suriye'de kazan kaldıran toprak ağaları ve sermayedarlar bile, "Biz de sosyalistiz!" demek zorunda kalıyor!

Memleketimizde ise sosyalizmi bir umacı şeklinde göstermek için bugüne kadar hiçbir çaba esirgenmemiş. Bir engizisyon havası yaratılmasına çalışılmış... En ağır baskı yollarına gidilmiş. Daha da gidilebilir.

Bu durum, hürriyet anlayışımızın ne kadar sahte ve riyakârane olduğunu ortaya koyuyor. Bununla beraber, Türkiye'de de bir sosyalist ortam hızla gelişiyor. Hiç değilse fikir alanında... Motör rolünü, bugün sosyalist düşünce oynuyor. Eski düzenin avukatları savunmada.

Sosyalizmin dünya çapındaki başarısı, sosyalist düşüncenin vuzuhtan uza-

klaşmasına ve çeşitlenmesine yol açmıştır. Bizde de sosyalistim diyenler, bu kelimeye çok farklı manalar veriyorlar. Bu sebeple, sosyalizm konusunda daha fazla vuzuha kavuşmaya çalışmak faydalı olacaktır.

Sosyalizm Tektir

İnanıyoruz ki, prensip itibarıyla sosyalizm tektir. Bütün sosyalist akımlar, kaynağını aynı sosyalist idealden alırlar. Bu ideal, en geniş şekliyle bütün insanların hürriyet, eşitlik ve kardeşlik ilkelerinin ışığı altında, en iyi şekilde yaşamalarına ve gelişmelerine imkan veren bir toplum düzenine ulaşma çabası şeklinde özetlenebilir. Sosyalistler, bu idealin, sınıfsız bir toplum düzeni kurmakla gerçekleşebileceğine inanırlar. Sınıfsız bir toplum düzeninin kurulması da istihsal araçlarının kamulaştırılması ile mümkündür. Sosyalist, özel mülkiyete ve kâra dayanan bir iktisat sistemini, sadece sosyal bakımdan israflı olduğu için değil, ahlâki bakımdan da reddeder. İnsana bir ticaret metaı gibi bakan böyle bir sistemin insan haysiyetiyle bağdaşamayacağına inanır.

Bu noktaya kadar sosyalistler arasında bir görüş ayrılığı çıkacağını sanmıyoruz. Yukarıdaki ilkeleri kabul etmeden sosyalistim diyenlerin, sosyalist olmadıkları kesin şekilde söylenebilir.

Sosyalistler arasındaki farklılaşma, sosyalist toplum düzeninin nasıl kurulacağı konusunda ortaya çıkmaktadır. Bu bakımdan sosyalizmin çeşitli ve birbirinden çok farklı uygulama şekillerine rastlanmaktadır. Bu farklılaşmaya rağmen, uygulama alanında sosyalizmi üç ana grupta toplamak mümkündür:

1) Doğu Sosyalizmi: Azgelişmiş memleketlerin hızla kalkınmasını sağlamak bakımından başarısını kesin şekilde ispat etmiş bulunan bu tip sosyalizmin maliyeti, birçok sosyalisti sosyalizmden vazgeçirecek kadar pahalı olmuştur. Sovyetler Birliği'nde, milyonların ölümü pahasına girilen kolektifleştirme hareketi, kanlı tasfiyeler hâlâ hatırlardadır. Bu sebeple, Doğu Sosyalizmi ancak totaliter bir idare altında yürütülebilmiştir.

2) Batı Sosyalizmi: Uyanık ve teşkilatlanmış geniş emekçi kütlelerine ve gelişmiş bir ekonomiye sahip bulunan Batı memleketlerinde sosyalizm, çok büyük değişikliklere ihtiyaç göstermeden yumuşak metotlarla gerçekleştirilebilir. Azgelişmiş memleketler bakımından en güç iş olan sermaye birikimi meselesi bu ekonomilerde çözülmüş, Orta Çağ düzeni çoktan tasfiye edilmiş

ve emekçi yığınlar büyük teşkilâtlı kuvvetler haline gelmişlerdir. Bütün bunlar Batıda sosyalizmin uygulanmasını çok kolaylaştırmakta ve Batı sosyalizmini Orta Çağ düzeninden en kısa zamanda kurtulup çağdaş uygarlık seviyesine erişmek isteyen memleketlerdeki uygulamalardan ayırmaktadır.

3) Azgelişmiş Ülkeler Sosyalizmi: Batı ekonomilerinin birkaç yüzyılda aldığı mesafeyi hızla kapayıp, en kısa zamanda ileri toplum düzenlerine ulaşma zarureti, azgelişmiş ülkeleri sosyalizme itmektedir. Bu memleketlerde sosyalizm, köklü reformlarla Orta Çağ kalıntılarını tasfiye etmek, yeni bir insan tipi yaratmak ve hızlı kalkınmayı sağlamak zorundadır. O halde azgelişmiş ülkelerde sosyalizm, çok köklü değişikliklere ihtiyaç gösteren bir cins beyaz ihtilâl şeklinde düşünülmelidir.

Bu durum, onu Batı Sosyalizminden geniş ölçüde ayırmaktadır: Bir defa Batıda sermaye yaratılmıştır, yaratılan sermayenin kamuya mal edilmesi bahis konusudur. Halbuki azgelişmiş ülkeler, mevcut olmayan sermayeyi yaratmak durumundadır. Batıda milli gelirin dağılışındaki adaletsizlikleri düzeltmek ilk meseledir. Azgelişmiş ülkelerde ise adaletsizliklerin giderilmesi kadar, millî gelirin arttırılması da önemli bir dâvadır.

Bu ülkelerde, Batıda olduğu gibi, kalkınmayı gerçekleştirebilecek güçte bir burjuva sınıfının mevcut bulunmayışı, en liberal görüşlerden hareket edilse dahi ister istemez geniş bir devletçilik tatbikatına yol açmaktadır. Bu zoraki devletçiliği, kütlelerin refahını arttırmaya yönelmiş rasyonel bir kalkınma vasıtası haline getirmek sosyalizmin görevidir.

Diğer taraftan Orta Çağı çoktan tasfiye eden Batıda akılcı görüş hâkimdir. Azgelişmiş ülkeler ise, akılcı görüşü yerleştirmek ve Batılı insan tipini yaratmak zorundadır.

Türk Sosyalizmi

O halde Türkiye için nasıl bir Sosyalizm istiyoruz? Yukarıdaki açıklamalar Batı Sosyalizminin memleketimize örnek olamayacağını göstermektedir. Azgelişmiş bir ülke olan Türkiye'de Sosyalizm radikal olacak, kısa zamanda yeni bir toplum düzeni kurmaya yönelecektir.

Doğu Sosyalizmi de Türkiye'ye örnek teşkil edemez. Asıl gayenin insanın gelişmesi olduğunu unutabilecek kadar insafsız metotlara yönelmek, arzu edilecek bir şey olmadığı gibi zarurî de değildir. Böyle bir Sosyalizm

anlayışına, kalkınma konusundaki müessiriyetine rağmen karşıyız. Radikal, fakat insanî bir Sosyalizmden yanayız.

Burada bir noktayı iyice belirtmek ve iftiraları cevaplandırmak lâzım: Türk halkının refah ve saadeti için mücadele eden Sosyalistlerin, gerçek milliyetçiler olduğuna inanıyoruz. Sosyalizmin milliyetçi anlayışı, millî bağımsızlık konusunda da görülmektedir. Sosyalist, Amerikan boyunduruğuna da, Rus boyunduruğuna da karşıdır. Ekonomik bağımsızlıkla tamamlanmadıkça, yirminci yüzyılda siyasî bağımsızlığın fazla bir mâna taşımayacağına inanır.

Bu sebeple, Amerika'dan fazla Amerikanlık taslayan ağaların ve ağalara uşaklık eden sözde milliyetçilerin, vatanseverliklerinden şüphe ediyoruz. Türk ekonomisini dilencilikle yaşar hale getirerek yeni bir "Düyunu Umumiye" devri açan ve zengin amcalarımızı kızdırmak endişesiyle millî kurtuluş hareketlerini desteklemekten korkan idarecilerin milliyetçiliğine inanmakta güçlük çekiyoruz.

Sosyalizmin temel hedeflerinden biri, en kısa zamanda ekonomik bağımsızlığın gerçekleştirilmesi ve dış kredilerin eşit şartlarla alınmasının sağlanması olacaktır. Sosyalizm, bu anlamda milliyetçidir. Milliyetçilik bâbında, Sosyalistlere toz kondurabilecek fazla sayıda babayiğit mevcut olmasa gerektir...

Esasen Sosyalizmi, Halkçılık, Devletçilik, Devrimcilik, Lâiklik, Cumhuriyetçilik ve Milliyetçilik ilkelerine dayanan Atatürkçülüğün en tabiî sonucu ve devamı sayıyoruz. Sosyalizmin, Atatürk Devrimlerini geliştirme ve ileri götürme yolu olduğuna inanıyoruz.

Sosyalizm, Atatürkçülük kadar, demokrasinin de tabiî sonucudur. Demokrasi, Sosyalizmin ikiz kardeşidir. Bu hedefe, ya ihtilâlci yollardan, ya da klâsik demokrasinin sağladığı imkânlardan faydalanılarak varılabilir. Biz, Sosyalizme ikinci yoldan ulaşılmasını tercih ediyoruz. Gerçek bir söz ve teşkilâtlanma hürriyeti tanındığı taktirde, Sosyalizmin normal yollardan başarıya ulaşacağına güveniyoruz.

Anayasanın tanıdığı hürriyetlerin gerçekleştirilmesi, korunması ve antidemokratik kanunların tasfiyesi için ön safta mücadele edecek olanlar, hiç şüphe edilmesin, Sosyalistlerdir. Yalnız bu noktada çok aşırı hayallere kapılmamak ve mevcut düzenden faydalananların mukavemetlerini küçümse-

memek lâzım. Bugün açık rejim adı altında mutlu azınlığın diktasını yürütmeye çabalayanların nerelere kadar gidebilecekleri iyi bilinmeli. Daha düne kadar hürriyet şampiyonluğunu kimseye vermek istemeyenlerin çıkarlarına dokunulur dokunulmaz, faşist usullere rahatça başvurdukları unutulmamalı.

Dünkü hürriyet şampiyonları şimdiden klasik demokrasiye gerçekten inanmış insanlara yakışmayacak tehditler savuruyorlar. Antidemokratik kanunlara el atmaktan kaçınıyorlar. Bu sebeple, bugün Türkiye'de demokrasi imtihanını Sosyalistler değil, iktisadî ve siyasî gücü ellerinde tutanlar vermekteler. Sosyalist mücadelenin şeklini, iktidarların davranışı tayin edecektir. Demokratik yollardan gerçek demokrasiye ulaşmak isteyen Sosyalistler, bunu önlemeye çalışacak demokrasi düşmanlarıyla sonuna kadar savaşmaya hazır olmalıdırlar.

Sosyalizm, bu mücadeleden başarıyla çıkacaktır. Zira Orta Çağı ve tahammülü gittikçe güçleşen istismar düzenini tasfiye edemeyen, iktisadî kalkınmayı gerçekleştirmek yerine dilencilikle yaşamaya yönelen, bugünkü Atatürkçülüğe aykırı gidiş, daha çok uzun müddet sürüp gidemez. Sosyalizmin tek kurtuluş yolu olduğu, çok geçmeden anlaşılacaktır. Yalnız Sosyalizm, Alaaddin'in sihirli lâmbası gibi, kendiliğinden her derde deva olacak değildir. Bu sebeple Sosyalistler, klişelerden kurtulup, Sosyalizmin memleketimizdeki uygulanış şartları ve bunun ortaya çıkarttığı müşahhas meseleler üzerinde açık ve kesin görüşler ortaya koymak zorundadır.

Yön, Sayı 36, 22 Ağustos 1962

Plân Konusundaki Gerçek...

Yüksek Plânlama Kurulu çalışmaları ile politikacıları ister istemez karşı karşıya getirdi. Komisyonun önemli adamı Alican'ın, toplantılara katılmaktan vazgeçmesi üzerine, plânın temel meselesi olan finansman davası ve Toprak Reformu işi, Yüksek Plânlama Kurulundan alınarak Hükûmet'e bırakıldı. Böylece temel davalarda, plâncıların da söz sahibi olması önlendi. Bu arada, plâncılar, "Kendilerini hükûmetin üstünde bir otorite sayıyorlar." şeklinde haksız hücumlara uğradılar.

Bu durum, Hükûmet'in plân meselesini anlamamasının veya anlamak istememesinin tabiî sonucudur.

Plân Nedir?

Plânlama tartışmaları yapılırken iki noktayı gözden uzak tutmamak lâzımdır. Bunlardan biri, plânlamanın ne olduğudur. İkincisi de plân yoluyla nereye varılmak istendiğidir.

Plân, teknik açıdan iktisadî ve sosyal hayata aklın uygulanmasından başka bir şey değildir. Bu bakımdan temel mesele, plânlama teknikleriyle,

ekonominin akla ve sağduyuya uygun şekilde yeniden düzenlenmesidir. Yalnız herhangi bir işte olduğu gibi, toplum hayatında da akıllıca bir davranışta bulunabilmek için daha önce ortaya bazı hedeflerin konulması gereklidir.

Plânlama çalışmalarındaki ikinci önemli nokta budur. Toplum olarak, belirli bir zaman aralığında nereye varılmak istendiğinin bilinmesi lâzımdır ki o hedefe yönelen akılcı bir faaliyet mümkün olsun.

Bu iki tip faaliyetin, mahiyeti icabı, farklı formasyon ve statüde iki grup tarafından gerçekleştirilmesi lüzumludur. Teknik çalışmaların uzmanlarca yapılacağından kimsenin şüphesi olamaz. Fakat eğer hazırlanan plâna birazcık uygulama şansı tanınıyorsa, adına ister hedefler, ister strateji densin, temel tercihlerin mutlaka siyasî iktidarı ellerinde bulunduranlar tarafından yapılması şarttır. Aksi taktirde plân, yürütme iktidarlarından yoksun bir zümrenin hazırladığı akademik bir çalışma olmaktan öteye gidemez.

Temel tercihlerin siyasî iktidar tarafından yapılmış olması da, ciddî bir plân elde etmek için yeterli değildir. Temel tercihleri yapanların, mutlaka çoğunluğun, yani halkın özlemlerini yansıtması gerekir. Çünkü plânlama, özellikle azgelişmiş bir ülkede, halk yığınlarının özlemlerine uygun önemli değişiklikler yapılması söz konusu olunca, zahmete değer bir çabadır. Mevcut durumu devam ettirmek için plân yapmanın gerçek plâncılıkla ilgili hiçbir yanı olmadığı kabul edilmelidir.

Eğer ortada halk yığınlarının özlemlerine cevap veren, siyasî iktidar tarafından yapılmış temel tercihler yoksa, plân da yok demektir. Bu durumda yapılacak en dürüst hareket, plân çalışmalarından vazgeçmektir. Daha az dürüst olanı ise uzmanlarca hazırlanmış bir strateji üzerinden çalışmalara girişmektir.

Siyasî tercihlerden mahrum bırakılan uzmanlar, çalışmalar sırasında, elbette ki kendi tercihlerine uygun siyasî kararların var olduğunu fark etmek zorunda kalacaklardır. Fakat hazırlanacak belge son şeklini alıp da siyasî organların karşısına çıkınca, bu organlar, iki yoldan birini seçmek zorunda kalabileceklerdir. Ya mevcut siyasî otoritenin tercihlerine uymayan plân, iç ve dış nedenlerle göstermelik bir plân olarak saklanacak, ya da siyasî organlar, plân çalışmaları başlarken yapmadıkları

tercihleri yapacaklardır. Fakat her iki halde de, plân etrafında yaratılan edebiyat sona erecektir.

Memleketimizdeki plân tartışmalarının sebebi budur. Yüksek Plânlama Kurulundaki çatışmalar, koalisyon hükûmetinin olmayan bir stratejiye göre plân hazırlanmasından ileri gelmiştir. Strateji uzmanlar tarafından tespit edilmiş ve askerî idare zamanında, hükûmete empoze olunmuştur. Koalisyon Hükûmetleri siyasî nedenlerle, bu belgede değişiklik yapmaya cesaret edememişlerdir. Nitekim, İkinci Koalisyon Hükûmetinin programı, stratejiye kuvvetle bağlılık iddiasındadır. Fakat iş uygulamaya gelince, uzmanların tercihleri Hükûmet'çe benimsenmediği için "sosyal adalet içinde kalkınma" ilkesi baltalanmış, stratejide öngörülen kalkınma hızının gerektirdiği tedbirler reddedilmiştir. Böylece Hükûmet'in, uzmanlardan çok farklı tercihlere sahip bulunduğu ortaya çıkmıştır. Hükûmet içinde ufak bir grup, iç ve dış nedenlerle, (Hükûmet'in en büyük ümidi dış yardımlardır), plânın büyük ölçüde değiştirilmesini önlemeye çalışmışsa da, durum artık anlaşılmış, Türkiye'de ciddî bir plân tatbikatı yapılmayacağı gün ışığına çıkmıştır.

Sosyalizm ve Plân

Aslında etkili bir plân çalışmasının bugünkü şartlar altında yapılmayacağını anlamak için bu kadar beklemeye lüzum yoktu. Çünkü gerçek bir plân, ancak sosyalist eğilimli bir idarenin başarıyla uygulayacağı bir araçtır. Bugün dünyada sosyalist ülkelerin dışında gerçek bir plân uygulayan başka bir memleket yoktur. Doğu blokunun dışında başarılı bir plânlama örneği veren Hindistan'da, iktidar partisi sosyalisttir. Mısır, halkın özlemlerine cevap veren ciddî bir plânlamanın sosyalizmle mümkün olacağını anlayarak, bu yola yönelmiştir.

Ancak sosyalist ülkelerin gerçek plân yapmış olmaları bir tesadüf değildir. Bir defa ekonomik ve sosyal hayatın akılcı metotlarla değiştirilebileceği ve değiştirilmesi gerektiği prensibi, yalnız sosyalistlerin inandığı bir ilkedir. Tahripkâr ve sömürücü piyasa mekanizmasının yerine aklın hâkim olması fikri sâdece sosyalist doktrinde vardır. Ancak sosyalist eğilimli bir iktidar, halk yığınlarının özlem ve ihtiyaçları yerine, mutlu azınlığın kapris ve alım gücüne dönük bir iktisat sistemini reddeder.

Bu görüşleri benimsemeden plândan söz etmek, ya bilmeden plân diye

5 yıllık bütçe yapmak, ya da bilerek plân adına halkı aldatmaktır. Bunun dışında bir şey düşünülemez.

Diğer taraftan plân, statükoya karşı savaş aracı demektir. Eğer mesele sâdece hakim sınıfın menfaatlerini takviye ise, plâna lüzum yoktur. Plân, kuvvetini emekçi halk yığınlarından alan bir siyasî iktidarın, mevcut alışkanlıkları ve haksız menfaatleri kırarak yeni bir düzen yaratmasına yardım eder. Eğer iktidarda mevcut düzeni değiştirmeye azimli bir iktidar yoksa, plân çalışmaları bir aldatmaca olmaktan öteye gidemez. Ve neticede, plân etrafında yaratılmak istenen edebiyat, bir noktada durmak zorunda kalır. Türkiye bugün bu noktadadır. Hükûmet, uygulamayacağı bir planı, dış yardım sağlayacak ve kamuoyunu oyalayacak bir ziynet eşyası olarak muhafaza etmek kararındadır.

Bunun içindir ki plâncılara önemli bir görev düşmektedir. Plâncıların, kendi lehlerine Hükûmet'in de yardımıyla yaratılan olumlu havayı memleket yararına kullanmaları gereklidir. Uzmanlar, plânın bir aldatmaca aracı hâline getirilmesi karşısında susamazlar. Büyük ümitler bağlanan plân fikrinin gülünçleştirilmesine seyirci kalamazlar. Buna hakları yoktur.

Plâncılar statükocu kuvvetlerin bir dişlisi hâline gelmek istemiyorlarsa, görevlerinden ayrılmak pahasına da olsa gerçeği kamuoyuna açıklamak zorundadırlar.

Yön, Sayı 38, 5 Eylül 1962

Faşizme Dikkat!..

Türkiye'yi bekleyen büyük tehlike, ırkçılık değil, faşizmdir. Irkçılık, çok çeşitli ırkları barındıran memleketimizde açıkça savunulmasına bile imkân olmayan bir fantezidir. Bu sebepledir ki, ırkçıların en hasta kafalıları dahi, ırkçılıklarını milliyetçilik maskesi altında gizlemeye çalışıyorlar.

Bugün tesadüfler ve liderlik kavgaları, büyük bir partinin idaresinde ırkçıları hâkim duruma getirmiş olabilir. Bu azgın grup, meydanı boş bulduğunu sanabilir. Nitekim DP'nin ilk zamanlarında da, ırkçılar bu parti içinde şanslarını denemişlerdi. Fakat bir müddet sonra, maskesi düşen azgın grup, tasfiye edilmiştir. Bugün de, artık herkesçe tanınan hasta kafalar tasfiyeye mahkûmdurlar. Bu kimseler, kolayca zararsız hale getirilebileceklerdir. Asıl tehlike, faşizmdir.

Nedir faşizm? Önümde, Murat Sarıca ve Rona Aybay gibi iki değerli ilim adamı tarafından kaleme alınmış, "Faşizm" adlı bir kitapçık var. Çok rahat okunan, bu son derece faydalı kitapta faşizm şöyle tanıtılıyor: "Faşist hareketin köklü bir değişme değil, kurulu düzende egemen olan çevrelerin iktidarının bir elden öbür ele geçişi olduğu söylenebilir. Bu el

değiştirme sonunda, liberal demokrasinin yerini totaliter bir rejim almıştır. Böylece, eski düzen, demokratik kurumların kendi aleyhine yarattığı tehlikelerden kurtulmuş olarak sürdürülmüştür. Çünkü, totaliter rejim, işçi hareketleri karşısında insafsızca sindirme yollarına başvurmuş, buna karşılık varlıklı sınıflara dokunmamıştır... Bu arada özellikle bağımsız işçi örgütlerinin şiddetle ortadan kaldırılmasına önem verilmiştir... Faşizm, büyük burjuvazi, büyük toprak sahipleri, sermayedarlar ve endüstrilerce desteklenmiş ve beslenmiş bir rejimdir... İşçilerin, serbestçe örgütlenmelerine de engel olması yüzünden bu sistem, sonunda sermayenin bir baskı aracı olmaktan ileri geçmemektedir... Faşist görüş içinde milliyetçilik önemli bir yer tutmaktadır. İtalya'da milliyetçilik akımı, Roma İmparatorluğu'nun büyüklüğüne ve ihtişamına dayandırılmıştır... Milliyetçilik duygusu, faşist ahlâkında bir çeşit romantizm biçiminde görülür. Bu ahlâkın ögeleri şefe bağlılık ve milliyetçiliğe dayanan bir kahramanlıktır. Kişi, milliyetçiliği ruhunda duyacak ve bu uğurda kendini feda etmekten çekinmeyecektir... Faşist milliyetçiliğinin bir görünüşü de güçlük anlarında bir takım mitoslar yaratarak, kabahati başkalarının üzerine -örneğin, Yahudiler, dış düşmanlar, azınlıklar, bozguncular, komünistler vs.- atmasıdır. Böylece, kamuoyunun dikkati, güçlüklerin gerçek nedenleri üzerine değil de ilgisiz başka konulara çekilmiş olmaktadır. Faşist rejim güçlüklerle karşılaştıkça, bu yola sık sık başvurmuştur...

Faşistler, Katolikliğin, İtalya'daki geniş etkisini göz önünde tutarak Kilise ile birleşmeyi hesaplarına uygun bulmuşlardır. Kilise de kendi açısından asıl düşmanlarına karşı faşizmle işbirliği yapmayı kabul etmiştir... Kiliseyle faşizm materyalist sol akıma karşı birleşmişlerdir."

Faşizm Her An Gelebilir

Faşizmin hikâyesi kısaca bu. Faşizm, emekçilerin kuvvetlenmesinden ve hürriyetlerden ürken mutlu azınlığın sığındığı otoriter rejim şeklidir. Her rejim, asil bir gayeye dayanmak zorunda olduğu için, faşizm de, hikmeti vücudunun sermayeyi korumak ve işçiyi sömürmek olduğunu elbette ki söylemez. Maske takar. Faşizm, en ateşli milliyetçi geçinir. Vatanperverliği kimseye bırakmaz. Manevîyatçılık ve mukaddesatçılık taslar. Sermayenin en hasis menfaatlerini koruduğu halde, maddiyatçılığa saldırmaktan utanmaz. Bir sürü düşmanlar icat ederek, halkı uyutmaya çalışır.

Komünizmin kafasını ezmek gerekçesiyle, emekçileri sindirir ve emekçileri savunan aydınları tasfiye eder. Faşizm, emekçilerin uyanmasından dehşete düşen sermayenin icat ettiği işte böyle aşağılık bir rejimdir.

Bize gelince, yüzyıllar boyu tam bir fikir hürriyetine kavuşamayan Türkiye'de, faşizm için oldukça elverişli bir ortam vardır. Memleketimizde kurulu düzene karşı gelenlere yıldırımlar yağdırılmıştır. Kurulu düzenin tenkit edilmemesi, emekçi kütlelerin uyanmasını geciktirmiş ve mutlu azınlığın istismar düzenini rahatça sürdürmesine yol açmıştır.

1946'dan sonra, hürriyet mücadelesi yaptıklarını söyleyenler dahi, hürriyetlerden ve emekçi kütlelerin şuur kazanmasından korkmuşlardır. Fakir köylü çocuklarının okuyup uyanarak hürriyete kavuşmasından ürken bizim hürriyet şampiyonları, ilk iş olarak, Köy Enstitülerini yıkmaya koyulmuşlardır. Sadece mutlu azınlık için hürriyet isteyenler, köylünün hürriyeti demek olan Toprak Reformunu, köylüye komünistlik diye göstermişlerdir. Daha 1946 yılından itibaren emekçi kütleleri şuurlandırmaya çalışan sosyalist hareketler boğulmuş, toplumcu aydınlar susturulmuştur. Tam manasıyla kontrol altında, güdümlü bir sendikacılıkla yetinilmiştir. Batıda en şerefli tutum sayılan "solculuk", bizde küfürlerin en ağırı olarak kullanılmıştır. Batıda 150 yıldır savunulan Sosyalizmin, 1962 yılında Türkiye'de lafını etmek büyük bir cesaret işi sayılmıştır! Böyle bir ortamda, toprak ağaları, tefeciler, vurguncular, istismarcı mutavassıtlar, soyguncu milyonerler, elbette ki en muhterem ve en vatanperver vatandaş muamelesi görmüştür. İktidardaki mutlu azınlık temsilcileri, "Her mahallede bir milyoner yaratıyoruz." diye övünebilmişlerdir. Bu sebeple, 27 Mayıs'ta son bulan demokrasi denemesi, aslında örtülü bir faşizm devresi sayılabilir.

27 Mayıs, yeni bir devrenin başlangıcı olmuş, sosyal uyanışın ilk belirtileri bu devrede ortaya çıkmıştır. Yeni Anayasaya, iyi niyetle uygulanmak şartıyla, emekçi kütlelerin uyanmasına ve kuvvetlenmesine imkân verecek bir hürriyet ortamını getirmiştir.

Gelgelelim, sadece mutlu azınlık için hürriyet mücadelesi yapanlar, hürriyetlerden en çok korkanlar olmuştur. Derhal, "Komünistler azıttı. Sosyalistler, maskeli komünistlerdir. Anayasayı komünistler yaptı. Plâncılar, komünisttir. Ruslar, memleketimize 500 milyon lira akıttı." gibi korkunç iddialar, hiçbir delile dayandırmaya ihtiyaç duyulmadan piyasaya

sürülmüştür. Hatta ve hatta, hürriyete günde yüz defa ilânı aşk ederek iktidara gelmiş bir Bakan olan Turhan Feyzioğlu bile, her konuşmasında ulu orta suçlamalarla, sosyalist hareketlere gözdağı vermek sevdasından kurtulamamıştır. "Maskeli, maskesiz komünistler" diye meçhullere saldıran Hukuk Profesörü Feyzioğlu, iddialarını müşahhaslaştırmak ve delillere dayandırmak lüzumunu nedense duymamaktadır.

Bu uluorta suçlamalar, Menderes devrinde olduğu gibi, rejimi örtülü bir faşizme sürüklemek için gerekli ortamı hazırlama çabasının sonuçlarıdır.

Sermayenin Rüyaları

Hürriyetlerden ve emekçi kütlelerin şuurlanmasından en çok ürkenler, elbette ki, varlıklı sınıflar olmuşlardır. 27 Mayıs'ta paniğe kapılan büyük sermaye, sosyalist yayınlar ve işçi yürüyüşleri karşısında, ikinci defa dehşete düşmüş ve sermayeden yana bir diktatörlüğün, yani faşizmin rüyasını görmeye başlamıştır.

Büyük burjuvazi, bir diktatörlüğün, büyük sermayenin rahat ve huzurunu ön plâna alarak, emekçileri demir bir pençe altında tutacağına yüzde 100 inansa, bu rejimi derhal getirmek için elinden geleni yapmaya hazırdır. Fakat bu iş, biraz rizikoludur... Bu sebeple büyük burjuvazi, demokratik görünüşlü yarı faşist bir idareyi gerçekleştirmeyi, şimdilik daha ihtiyatlı bir davranış saymaktadır.

Halen mutlu azınlık, çeşitli tavizler elde ettikten sonra, Hükûmet'i desteklemeye karar vermiştir. 27 Mayıs arifesinde, Menderes'ten de işaret gelince, giriştiği sert ve tesirli kütle muhalefeti dolayısıyla, sermayenin rahat ve huzurunu kaçıran İnönü'ye küfür telgrafları yağdıran vurguncu sermayedarlar, şimdi İnönü'ye sığınmışlardır! Bir karşı ihtilâl havası yaratmaya çalışan AP'deki ırkçı azınlık, büyük sermayeden gittikçe daha az destek görmektedir. Mutedil bir muhalefet partisi kurma fikri, bu çevrelerden gelmektedir. 27 Mayıs'tan ders alan büyük sermaye, muhafazakâr partiler arasındaki boğazlaşmanın başına ne büyük gaileler açacağını az çok anlamıştır. Bununla beraber, sosyal uyanış hızlanır, işçi hareketleri ve grevler gelirse, büyük burjuvazinin, sermayeden yana bir diktatörlüğün sevdasını çekeceğinden şüphe edilmemelidir. 6 milyon liralık özel fonun kurulmasının temel sebebi, otoriter bir rejimde, ser-

mayenin emniyetini sigortalamak endişesidir. Faşizm, büyük sermayenin rejimidir ve gizli veya açık şekilde her an gelebilir.

Bu tehlikeye karşı uyanık olmalıdır. Faşizme karşı, gerçek demokrasi taraftarı bütün sosyal kuvvetleri uyandırmaya ve birleştirmeye çalışmalıyız. Ufak tefek farklar yüzünden, toplumun ileri kuvvetlerinin bölünmesine ve birbirlerine düşmesine karşı koymalıyız. Milliyetçilik, ahlâk, vatanperverlik ve dürüstlük gibi en kudsî mefhumları, en aşağılık çıkarları maskelemek için kullanmakta tereddüt etmeyecek olan büyük sermayenin propagandasını gözler önüne sermeliyiz. Toplumun iyi niyetli ve teşkilâtlı kuvvetlerinin, büyük burjuvazinin oyunlarına alet olmasını önlemeye çabalamalıyız. Zira faşizm, ciddî bir tehlike olarak, ufuktadır.

Yön, Sayı 41, 26 Eylül 1962

Eski ve Yeni Türkiye

Çıkmaz Yol

İşbaşında bir çaresizlik hükûmeti var. Gidişten pek az kişi memnun. Hükûmet'i şevkle destekleyen fazla insan yok. "İnönü giderse ne oluruz?" korkusu, Hükûmet'i ve hatta rejimi ayakta tutan tek kuvvet.

Bir yıla yakın zaman zarfında, gün kazanmaya çalışmakla yetinen İnönü hükûmetlerinin, tek savunma silahı kalkınma plânıydı. Başbakan, af dedikodularıyla, cömertçe harcanan bir yılın hesabını soranlara, "Plân yapıyoruz." cevabını veriyor ve "Hele plân bitsin, her şey düzelecek." ümidini yaymaya uğraşıyordu.

Fakat aslında plân, Hükûmet'in elinde bir mazeretten ibaretti. Hiçbir ciddî icraata girişmeyen Hükûmet, aczini plân kelimesinin cazibesi ile gizlemeye çalışıyordu. Devlet Plânlama Teşkilatının genç ve değerli uzmanlarının çalışmaları kağıt üzerinde kalmaya mahkumdu. Nitekim plânlı devre, aylarca önce, 1962 Geçiş Programıyla başlamıştır. Fakat bu devre zarfında, Başbakanın imzasıyla yürürlüğe girdiği halde, 1962 Plânının hiçbir tavsiyesi uygulanmamıştır. 1962 Programının objektif hikayesini, diğer sayfalarımızda teferruatıyla bulacaksınız. Mümtaz

Soysal'ın sadece vesikaları konuşturan incelemesinde de, Plân Hedefleri ve Stratejisi adlı Bakanlar Kurulu kararına uygun şekilde hazırlanan 5 Yıllık Kalkınma Plânının, onu dış yardım avlama oltası sayan mutlu azınlık tarafından ne hale getirildiğini okuyacaksınız.

Bunun içindir ki, plân fikrinin en ateşli taraflarından olan YÖN, Yüksek Plânlama Kurulunda plân kuşa çevrilirken, 5 Eylül 1962 tarihli başyazısını şu sözlerle bitiriyordu: "Uzmanlar, plânın aldatmaca aracı haline getirilmesi karşısında susamazlar. Büyük ümitler bağlanan plân fikrinin güncelleştirilmesine seyirci kalamazlar. Buna hakları yoktur... Plâncılar, statükocu kuvvetlerin bir dişlisi haline gelmek istemiyorlarsa, görevlerinden ayrılmak pahasına da olsa, gerçeği kamuoyuna açıklamak zorundadırlar."

En ufak hayale yer bırakmayan bu durum karşısında dahi, Devlet Plânlama Teşkilatının genç, fakat sabırlı temsilcileri istifa etmeyip, asgarinin asgarisini kurtarmaya çalıştılar. Karar mevkiinde bulunun politikacıya, teknisyenin sesini az çok duyurmak istediler. Yüzde 7 kalkınma hızına evet diyen, fakat bu kalkınma hızının gerektirdiği tedbirleri almayı reddeden Bakanlarımıza, düştükleri çelişkiyi anlatmaya uğraştılar. Ne çare ki, plâna inanmayan, onu içte ve dışta bir aldatmaca aracı olarak kullanmak isteyen politikacılar, dürüst teknisyenlerin çırpınışına aldırış bile etmediler.

Plân konusundaki son söz, elbette ki Hükûmet'e ve Parlâmento'ya aitti. Fakat plân adı altında plânsız gidişi sürdürmek isteyenlerin âleti olmayı reddetmek de, namuslu memurların en tabiî hakkı, hatta vazifesiydi. Plâncılar, olgun bir sessizlik içinde istifa ederek, bu vazifeyi yerine getirdiler. Gerçekten açık rejimlerde, bunun sayısız örnekleri vardır.

Böylece, bir yıldır sürdürülen plân hikayesinin, bir aldatmacadan öteye gitmediğini kamuoyu da öğrenmiş oldu. Toplumun en iyimser zinde kuvvetleri bile, statükocuların plân yapamayacağını anladı. Hükûmet'in günlük çekişmeler içinde bir yılı nasıl israf ettiği ve daha birçok yılı nasıl israf edeceği ortaya çıktı.

Çıkmazdan Kurtuluş Çabası

Plâncıların istifasının yarattığı manzara, ümitsizliktir. Fakat en ümitsiz

durumların, en ümitli gelişmelerin başlangıcı olduğu unutulmamalı. Ümitsizliğin bir sonu vardır, bu sona erişince, ümitsizliği doğuran durumları ortadan kaldırma azmi, kendiliğinden artar. Mücadele gücü bilenir. En taze ümitlerle, mutlu günlerin savaşı başlar.

Türkiye bugün bu noktada bulunuyor. Memleketimiz bir oluş krizi içindedir. Eski ve yeni Türkiye çarpışıyor. Toplumun dinamik kuvvetleri (zinde kuvvetler de diyebilirsiniz), her ne pahasına olursa olsun, mevcut düzeni sürdürmek için direnen mutlu azınlık ile savaş halindedir.

Bu çeşitli şekillerde, Tanzimat'tan beri sürüp giden ve Atatürk Devrimleriyle birlikte, ilk önemli başarıya ulaşan bir savaşın hikayesidir. Ne çare ki bu gayretler, Türkiyemizi hızla çağdaş uygarlıklar seviyesine ulaştırmaya yetmemiştir. Özellikle 1946'dan sonra, siyasî güç, muhafazakâr kasaba eşrafının ve onunla işbirliği halinde hızla gelişen büyük sermayenin tamamıyla eline geçince, Atatürk devrinin hamleleri sona ermiştir.

Bu muhafazakâr sınıf, sosyal ve iktisadî davalarımızın çözülmesinde tam bir aciz göstermiş ve memleketi gittikçe artan ölçüde yabancı sermaye hakimiyetine sokarak, dilencilikle günü gün etmekten başka çıkar yol bulamamıştır.

27 Mayıs Hareketi, yeteri kadar şuurlu olmasa da, memleketimize değerli yıllar kaybettiren bu haysiyet kırıcı, miskin ve aciz gidişe karşı zinde kuvvetlerin gösterdiği tepkidir. O tarihlerde şartlar, hareketin gerçek manasının anlaşılmasına elverişli bulunmadığı için, 27 Mayıs bir bocalama devresinden ibaret kalmış, korkulu günlerden sonra muhafazakâr kuvvetler duruma hakim olmuşlardır. Sayın İnönü, statükocu kuvvetlerin bugün en güçlü sözcüsü haline gelmiştir. Eski Türkiye, tarihi şahsiyet İnönü'ye sığınarak yaşama çabası içindedir.

27 Mayıs başarısız görüntüsüne rağmen Atatürk'ün istediği Yeni Türkiye'yi kurmaya azimli zinde kuvvetlerin uyanış ve şuur kazanma devresi olmuştur. İşçisiyle, gençliğiyle, üniformalı ve üniformasız aydınıyla zinde kuvvetler bugün düne nazaran, dönen oyunları biraz daha iyi değerlendiriyor. Biraz daha şuurlu şekilde statükocuların karşısına dikiliyor. Nitekim Türkiye'yi sosyal adalet içinde hızla kalkınma yoluna koyacak bir plân hazırlamaya uğraşan uzmanların çabaları, statükocular tarafından önlenince, zinde kuvvetler plâncıların safında yer almışlardır. Hâkim

sınıfların kiralık kalemleri müstafi uzmanlara saldırırken, işçi liderleri statükocuların oyunlarını açıklamış ve plâncıları desteklemiştir. Gençlik teşekkülleri, bildiriler yayınlayarak kalkınma plânının kuşa döndürülmesini protesto etmişlerdir. Bir anlamda Ordu'nun temsilcisi sayılan tabiî senatörler, plâncıları savunmuşlardır. Bütün zinde kuvvetler, Atatürk'ün arzuladığı Türkiye'nin kurulmasını köstekleyen statükocuların oyunlarının az çok farkındadır ve onlara karşı mücadeleye hazırdır. Bu, ümit verici, fakat henüz yeterli olmayan bir gelişmedir. Hareketin tam bir şuur kazanması biraz daha zaman isteyecektir.

Mücadele, elbette ki yeninin eskiyi yenmesi ile son bulacaktır. Halk kütlelerinin hızla uyandığı bir çağda, kalkınma kervanına sonradan katılmış bütün memleketler, süratle gelişme ve ilerleme çabası içindeler. Atatürk devrinde, azgelişmiş dünyaya öncülük eden Türkiye, elbette ki bu çabaların dışında kalamaz. Memleketin sosyal adalet içinde hızla ilerlemesine karşı koyan kuvvetler, şu veya bu şekilde er geç tasfiyeye uğrayacaklardır.

Tek Çıkar Yol

Fakat fazla zaman kaybetmek istemiyorsak, bir gerçeği artık iyice anlamak lazım: Batılı dostların da teşvik yardımlarıyla, Menderes devrinde girişilen kapitalist gelişme politikası, bu memleketin davalarını hiçbir şekilde çözemez. Kapitalist gelişmenin tabii sonuçları olan israfa, sömürücülüğe ve zaman kaybına, bu fakir memleketin daha fazla tahammülü yok. Plân şalına sarmalanarak piyasaya sürülen dünün denenmiş politikası, gittikçe ağırlaşan iktisadî ve sosyal buhrana çare bulamaz. Türkiye için tek çıkar yol, en ileri şeklini Sosyalizmde bulan, kapitalist olmayan gelişme tarzıdır. Kalkınma yoluna geç giren bütün memleketler, olayların zoru altında, er veya geç kapitalist olmayan kalkınma yolunu seçmeye mecbur kalıyorlar. Yemen'de Orta Çağ düzenine karşı dikilen subaylar bile zafer sevinci içinde, "Kurtuluş yolu, Sosyalizmdir" diye haykırıyorlar. Cezayir, fakirlikten ve gerilikten en kısa zamanda kurtulma ümidini Sosyalizme bağlamış bulunuyor. Asya ve Afrika'da daha bir yığın memleket, kurtuluşu Sosyalizmden bekliyor. Zira uyanan halk kütlelerinin ihtiyaçlarını karşılamak, millî bağımsızlığı sağlamak ve gerçek demokrasiyi kavramak için başka yol yok.

Plâncıların istifasının da açıkça gösterdiği üzere, kapitalist düzende, bir komediden öteye gidemeyen plânlama, ancak kapitalist olmayan bir düzende, güçlü bir kalkınma aracı hâline gelir.

Daha bir sürü bocalamaların önlenmesi ve özlediğimiz yeni Türkiye'nin hızla kurulması, iki ikinin dört ettiği kadar kesin olan bu matematik gerçeğin, bütün zinde kuvvetler tarafından bir an önce benimsenmesine bağlı. Bu şuur gelişince, eski Türkiye köhne temsilcileriyle birlikte iskambilden bir şato gibi kendiliğinden çöküp gidecek. O günler çok uzak olmasa gerek.

Yön, Sayı 42, 3 Ekim 1962

Tehlikeli Dönemeç

Geriye Sürükleniş

Ankara'da sanki 27 Mayıs öncesi günleri geri gelmiştir: Gençlik, yine bulvara dökülmüş, "Atatürk izindeyiz" diye haykırıyor. Aynı heyecanı paylaşan üniformalı üniformasız subaylar, gençlikle kaynaşmış halde. Ordu gençliği, gençlik Ordu'yu alkışlıyor. Bu hava içinde, bir yürüyüşü yeni bir yürüyüş kovalıyor.

Bütün bunlar, tamamen yok edilme tehlikesiyle karşı karşıya bulunan, yarıda kalmış bir 27 Mayıs'ın kaçınılmaz sonuçları. 27 Mayıs'ı yapan zinde kuvvetler, Atatürk Devrimlerinin devamı olan 27 Mayıs'ın tasfiyesi karşısında, mutlaka seslerini yükselteceklerdi.

Hatayı gizlemeye artık imkân yok: Oyların yarısını almış bir iktidarı devir, yeni idareyi sağlamlaştırmak ve geniş halk kütlelerine sevdirmek için hiçbir şey yapma. Artan işsizlik ve idarî baskı, kütlelere eski günleri aratsın. Sonra devriklere her türlü hürriyeti tanı, onlarla iktidarı paylaş. 27 Mayıs'tan elbette eser kalmaz. Bir restorasyon devridir başlar. Dün, "Bizsiz, 27 Mayıs olmazdı." diye övünen siyasî teşekküller, "27 Mayıs'ı biz hazırlamadık." tarzında bir inkâr fırtınasına tutulurlar. Devrik idarecilerin

affı, memleketin 1 numaralı meselesi haline gelir. Yassıada mahkûmları, âdeta ikinci bir parlâmento olarak faaliyet gösterir. En güvenilir liderlerin gizli mektupları, "Bütün kabahat 27 Mayısçıların. Biz idamları önlemek çabasıyla nelere katlanmadık." diyebilmek için yayınlanır. Bu geriye gidişe ayak uydurmayan gençlik, "Hırsızlara, katillere, soyguncular a af yok." diye haykırırken, Hükûmet'in başındakiler af şampiyonu kesilirler. Hırsızlık ve yolsuzluk dâvaları daha başlamadan dejenere olur.

Devrikleri barındıran cezaevleri dinlenme evlerine döner. Devlet hastaneleri, her türlü konfora sahip, lüks sayfiye otelleri olarak "mahkûm prensler"e tahsis edilir. Bir "müebbed"in kollarını sallaya sallaya otelini terk edip yurt dışına çıkması, Diyarbakırlı Küçük Şori'nin Almanya'ya kaçışından güç olmaz.

Hükûmet ve Parlâmento'nun bir yıllık icraatı, 27 Mayıs'ın yaptıklarını bozmaktan öteye gitmez: Toprak ağalarının vergilendirilmesi durdurulur. Sürgündeki ağalar geri yollanmak istenir. Mülk sahiplerinin vergileri hafifletilir. Servet beyannamesi tesirsiz hale getirilir. Zenginlerin vergileri azaltılırken memurların yüzde 15'lerini vermek elbette mümkün olmaz. Millî Birlik Komitesi tarafından yükseltilen en az geçim indirimi hadlerinin uygulanması elbette geciktirilir. Fedakârlık memur ve işçiye yüklenir. Sermaye ağalarına, dünün hırsız ve soyguncularına cömertçe tavizler verilir. Çimento ve demirde, karaborsa tekrar başlar. Böylece 27 Mayıs'ın getirdiği sosyal adalet anlayışı laftan ibaret kalır.

27 Mayıs'ın eseri olan plân fikri de, dejenere edilir. 1962 Plânı uygulanmaz. 5 Yıllık Kalkınma Plânı da, plâna inanmış ekibin istifasının da açıkça gösterdiği üzere şimdiden plân hüviyetini kaybetmiştir. Her alanda girişilmesi zarurî reformlar ise çoktan unutulmuştur.

Bu şartlar altında 27 Mayıs düşmanlarının günden güne cür'etlerini artırması normaldi. Kin ve intikam türkülerinin vatan sathını sarsmasına, karşı ihtilâl heveslilerinin artmasına, eski Millî Birlik Komitesi üyelerine ve gençliğe en ağır iftiraların ve hakaretlerin yağdırılmasına, Ordu aleyhtarı fısıltıların çoğalmasına ve bir adamın yıldönümünün millî matem günü haline getirilmesine şaşmamak lâzım.

Gericiliğin Cankurtaran Simidi

Herkes biliyor ki, zinde kuvvetlerin güvenine sahip İnönü kol kanat

germese, bu gidişe çoktan dur denilecekti... 27 Mayıs düşmanları, ancak şekle, esastan çok daha fazla önem veren İnönü'nün gölgesinde kin ve intikam kampanyalarını yürütebilmişlerdir. Normal zamanlarda her Allah'ın günü İnönü'ye küfredenler, aslında İnönü'ye medyunu şükrandırlar. Bunun herhalde onlar da farkına varmışlar ki, 23 Ekim 1961 ve 22 Şubat 1962 günleri İnönü'nün eteklerinin altına sığınmışlardır. Tehlike savuşturulunca da, 27 Mayıs düşmanları, karşı ihtilâli körüklemeye daha büyük bir şiddetle yeniden başlamışlardır.

İnönü'nün gölgesinde gelişen bu karşı ihtilâl hareketinin, zinde kuvvetlerin sabrını taşırması ve huzursuzluğun, İnönü'ye rağmen açığa çıkması mukadderdi. Atatürk Bulvarı'nda başlayan gençlik yürüyüşleri, bu sabırsızlığın ilk belirtileridir.

Komünizm Ticareti

27 Mayıs düşmanı cephe, 27 Mayıs saflarından gelen bu köklü tepkiyi ilk anda iyi değerlendiremedi. Şımarık çocukların şirretliği içinde yürüyüşler "CHP'nin tertibi" olarak gösterildi ve gençliğe küfürler yağdırıldı. Fakat satıhtaki belirtilerin çok derinlere uzandığını anlamakta gecikmediler. Sayın Osman Köksal'ın "Ekim, olaylara gebedir." ikazı ile de, 27 Mayıs düşmanı cephenin ayakları iyice suya erdi ve rota, pürtelaş tamamen değiştirildi. Dünün sahte kabadayıları, CHP Genel Başkanının etekleri altına sığınma çarelerini aramaya başladılar. Aylardır vatan sathında karşı ihtilâl tohumları eken 27 Mayıs düşmanı politikacılar, bugünlerde kuzu gibidirler. Ahlâk ve fazilet yoksunu sömürücüler, sıkılmadan 27 Mayıs'ı ve zinde kuvvetleri övme yarışına girişmişlerdir.

Bu gibi nazik durumlarda bir suçlu bulmak âdettir. Memleketimizde politikacıların sıkışınca buldukları klasik suçlu, komünistlerdir: 6/7 Eylül olayları mı? Komünistler yapmıştır... 28 Nisan 1960'ta gençlik zulme karşı direnme hakkını mı kullanmaya başlamıştır? Zorbalar, komünist tahriki diye haykırmışlardır. Hatta ve hatta devrik iktidarın sorumsuz politikacıları, Amerika Dışişleri Bakanı Dulles'ın Ankara ziyareti sırasında Amerikan sefareti gerisinde bomba patlattırmışlar, sonra da "Türkiye'de komünist tehlikesi arttı" diyerek, Sam Amca'dan daha fazla dolar koparmaya kalkışmışlardır. Komünist ticareti, içte ve dışta böyle kârlı bir iştir!...

Şimdi de, bizim tabansız karşı ihtilâlcilerimiz, Atatürk gençliğinin asîl

tepkisini, bir komünist tertibi şeklinde gösterme çabasındalar. CHP Grup Başkanvekili Suphi Baykam, Meclis kürsüsünde bu iddiaların gülünçlüğünü peşinen belirttiği halde, sıkışık durumdaki 27 Mayıs düşmanları, her kaldırım taşının altında bir komünist bulmak zorundalar. Nitekim, maskeleri indirilen ırkçılar da "Komünistlere 100 milyonlarca lira dağıtılıyor." diyerek, marifetlerini unutturmaya ve dikkati başka tarafa yöneltmeye çalışmışlardır.

Memleketimizdeki bütün olayları istismara çalışan düşman radyolar, mantık fukarası aklıevvellerimizin imdadına yetişmiştir. Şimdi hep bir ağızdan "Efendim. Türkiye'de tıpkı Bizim Radyo ağzı ile konuşanlar var. Gizli bir Komünist Partisi de mevcutmuş. O halde komünistler azıtmışlar. Bütün işleri karıştıran komünistlerdir." diyorlar. O düşman radyolar ki, bir zamanlar 27 Mayısçıların ağzı ile konuşmuş, gençliği zulme karşı direnmeye çağırmıştı. 1950'den önce de bu radyolar muhalefet lideri Celâl Bayar'ın diliyle konuşurdu. O zamanlar da, bir takım ahlâksız ve vicdansız politikacılar "komünistler azıttı" diyerek bu hareketleri baltalamaya çalışırdı.

27 Mayıs'ın hayasız düşmanları, bugün karşılarına dikilenlerin komünistler değil, zinde kuvvetler olduğunu çok iyi bilirler. Fakat su yüzünde durabilmek ve sömürücü düzenlerini devam ettirebilmek için, milletimizin komünizme karşı olan hassasiyetini istismardan başka tutunabilecekleri dal yoktur. Sömürücüler, bu aşağılık iftiralara kananların sayısı gittikçe azalsa da, Türkiyemizin hızla kalkınmasını, halkın uyanmasını ve refaha kavuşmasını isteyen gerçek vatanseverleri komünistlikle suçlandıracaklardır.

Çok Partili Faşizm

Şimdi bu sahte vatanseverler, kendilerinin de inanmadıkları komünist tehlikesi etrafında Meclis'teki partileri toplamaya çalışıyorlar. Komünist tehlikesine karşı millî bir koalisyondan bile söz edenler var. Aslında korktukları, şahlanan zinde kuvvetlerdir. Bir şekli korumak için, her şeyi feda eder gibi davranan İnönü, bu yakınlaşmaya taraftar gözükmektedir. AP idarecileri, bu fikri Başkan Gürsel'in de çok beğendiğini yayıyorlar. Böylece "olaylara gebe" Ekim ayını geçiştirebilmek için tek bir Muhafazakâr Cephe ortaya çıkabilecek. Bu gerici cephe, elbette ki Atatürk'ün çizdiği yolda Türkiyemizin hızla ileri gitmesini ve gerçek demokrasiye ulaşmasını isteyen zinde kuvvetlere karşı kurulduğunu açıkça söyleyemez. "Eski

Türkiye'" saflarında, gerçeği olduğu gibi ortaya koyacak kabadayılar yok. Muhafazakâr Cephe, muhayyel tehlikeler icat ederek, mazide sayısız örnekleri görüldüğü üzere, zinde kuvvetleri şaşırtmaya, parçalamaya ve dikkatini başka meselelere çekmeye çalışacak. Bu muhayyel tehlike, her zaman olduğu gibi komünizmdir. Ordu'ya ve gençliğe iltifatlar yağdıran son AP Grubu tebliği, sanki komünistler rejimi devirmek üzereymiş gibi bir hava yaratarak durumu kurtarmaya çalışmaktadır. Koalisyondaki CKMP, tahkikat daha sonuçlanmadan son olaylarda komünist parmağı bulunduğunu çoktan keşfetmiştir. İlerici hareketlerden ve yayınlardan rahatsız olan mutlu azınlık ve mutlu azınlığın sözcülüğünü yapan bir kısım basın da Hükûmet'i bu yolda tedbirler almaya zorlamaktadır.

Komünizmle mücadele aldatmacası, geçmişte sayısız defa görüldüğü üzere hür fikri ve gerçek vatanseverleri susturma, sindirme ve yıldırma çabasından ibarettir. Böylece Menderes sistemine tamamen dönülmüş olacaktır. Demokrasi adı altında çok partili bir faşizm denemesi tekrar başlayabilecektir.

Sabırsızlanan zinde kuvvetlerin dikkatini başka tarafa çekmek ve rejim buhranını geçiştirmek endişesiyle bir yıllık faaliyeti karşı ihtilâl cephesini kuvvetlendirmekten başka işe yaramayan Hükûmet, başındaki insanın iyi niyetlerine rağmen bu aldatmacadan medet umabilir.

Toplumun zinde kuvvetleri, memleketimize kıymetli yılları kaybettirmekten öteye gitmeyecek olan bu sahtekârlıklara karşı uyanık bulunmalıdırlar.

Tehlike, kapıyı çalmıştır. Fakat her şeye rağmen, Hükûmet'in bu çıkmaza sürüklenmekten ve rejimin tek meşrutiyet sebebi olan nisbî fikir hürriyetini boğmaktan kaçınacağını ümit etmek isteriz.

Yön, Sayı 43, 10 Ekim 1962

Cepheler Beliriyor

Devrimcilerin Şansı

27 Mayıs'ı yapan zinde kuvvetlerdeki huzursuzluk belirtileri, bütün sermayesi İnönü'ye küfrederek oy toplamaktan ibaret bulunan siyasî partileri, seçimlerden beri üçüncü defa, İnönü'nün etrafında birleştirdi. Bu sefer, komünistlik iftirası kadar tesirli olduğu anlaşılan "İnönist" suçlamalarıyla rakiplerini itibardan düşürerek, büyük bir partinin idarecileri arasına giren azılı ırkçılar ve faşistler bile, "İsmet Paşa çok yaşa" türküleri çağırmaya başladılar... Siyasî hayatımız bakımından, azılı faşistlerin de nefret ettikleri İnönü'ye sığınmaları doğrusu büyük bir yenilik...

İnönü taraftarlarıyla İnönü'ye karşı olanların mücadelesi şeklinde geçen son seçimlerde çoğunluğu sağlayamadığı halde, 27 Mayısçı kuvvetlerin açık desteğiyle iktidara gelen İnönü de, yeni bir 27 Mayıs korkusuyla ona sığınan 27 Mayıs düşmanlarının himayesini, rejimi kurtarmak gerekçesiyle üzerine aldı.

Böylece, zinde kuvvetlere karşı, bir yıllık iktidar devresini, 27 Mayıs'ın gerçekleştirdiği bir iki iyi eseri yıkmakla geçiren muhafazakâr cephe kuruldu. Dağınık, istikrarsız ve hissî sebeplerle birbirlerinden nefret

edenlerle dolu bir cephe. Bu menfaat kokteyli, Atatürk'ün sağ kolu olan eski devrimci asker İnönü'ye, zinde kuvvetlerin açtığı kredi sayesinde ayakta durabiliyor. 27 Mayıs'ı tasfiye politikası, son af örneğinin de gösterdiği üzere, İnönü vasıtasıyla yürütülüyor.

Bugün gerici kuvvetlerin koruyucu meleği İnönü'dür. Son olaylar, bu üzücü gerçeği az çok gözler önüne serdi. Fakat, ne kadar üzücü görünürse görünsün, sis perdesi yavaş yavaş sıyrılarak gerçeklerin görülmeye başlanmasına aslında sevinmek lâzım. Vuzuh, her zaman için vuzuhsuzluğa tercih edilmelidir. Bunun içindir ki, statükocu eski Türkiye ile yeni Türkiye arasındaki asırlık çekişmenin, cephelerin belirmesiyle biraz daha vuzuh kazanması iyi olmuştur. Hatta statükocu cephenin hissî düşmanlıklardan sıyrılarak, sağlamlaşması ve kuvvetlenmesi arzulanmalıdır. Bu, politikacı oyunlarının ve çeşitli aldatmacaların tesiriyle bölünen ve vuzuha kavuşmuş metot ve fikirlerden mahrum görünen, fakat Türkiyemizin köklü reformlara girişerek, bir an önce çağdaş uygarlık düzeyine varması noktasında birleşen Atatürkçülerin de toparlanmasına imkân verecek. Bugün ortada, Atatürk'ün çizdiği yolda memleketimizin azamî sür'atle ileri gitmesini ve sosyal adalet içinde hızla kalkınmasını isteyen huzursuz ve sabırsız gruplar var. Sayıları günden güne çoğalan bu insanlar gidişten memnun değil. Statükocu cepheden ümidini çoktan kesmiş. Fakat yerine koyacak bir şey de bulmuş değil. Bu insanlar, reform istiyorlar, kalkınma istiyorlar, sosyal adalet istiyorlar. Gerçek demokrasi istiyorlar. Atatürk'ün Halkçılık, Devletçilik ve Devrimcilik ilkelerinin en geniş şekilde uygulanmasını istiyorlar. Ama hedeflere nasıl ve hangi yollardan erişilebileceği hususunda kesin fikirlere henüz kavuşmamış bulunuyorlar. Bu insanlara her partide ve Parlâmento'da rastlamak kâbil. Genel olarak muhafazakâr bir hüviyete sahip bulunmakla beraber, siyasî partiler ve Parlâmento, önemli sayıda henüz yolunu arayan gerçek Atatürkçüyü sinesinde barındırıyor. 27 Mayıs'ı yapan kuvvetler ise çoktan, devrim yolunu benimsemiş bulunuyor. Sömürücülerin uşaklığını yapmayı reddedip, halkçı ve devrimci gidişi benimseyen aydınların sayısı günden güne çoğalıyor. İşçi sendikaları da sosyal adalet, hızlı kalkınma ve köklü reform fikirlerinde birleşiyorlar.

Şimdi bu dağınık ve vuzuhtan uzak cepheyi, bütün grupların kabul edebileceği açık ve kesin bir aksiyon programı etrafında birleştirmek lâzım.

YÖN'ün, Türkiyemizi çağdaş uygarlık düzeyine götürecek en insanî ve

en kestirme yolun, milliyetçi ve istiklâlci bir Sosyalizm olduğuna, iki iki dört eder kesinliğiyle inandığı malûmdur. Fakat mevcut şartlar altında sosyalizm bile en önemli mesele değil. Önemli olan; toplumun bütün sağlam kuvvetlerinin, memleketimizi sosyal adalet içinde hızla kalkınma yoluna sokacak asgari bir program etrafında birleşmeleri. Maziye değil de, ileriye dönük Atatürkçü bir programın gerisinde devrimcilerin toplanmaları. Bu toplayıcı programı bir an önce ortaya koymak lazım.

Statükocu cephenin birleşmesi, Atatürkçü bir program hazırlanmasını ve toplumun sağlam kuvvetlerinin bir araya gelmesini çok kolaylaştıracak. Böylece, CHP ve CHP'ye karşı olanlar şeklindeki, siyasî hayatımızı soysuzlaştıran kısır ve yanıltıcı bölünmenin yerini, gerçek ve yapıcı bir bölünme alacak. Bu sebeple, hür fikri boğmak ve Atatürkçüleri yanıltmak için girişecekleri çeşitli tertipleri ve iftiraları çok iyi bilmemize rağmen, statükocuların zinde kuvvetlere karşı birleşmesini sevinçle karşıladık. Statükocu cephe, devrimci cephenin sarîh fikirler etrafında bir an önce teşekkülünü sağlayabilirse, gerçekten büyük bir hizmet yapmış olacak... YÖN, bütün Atatürkçü aydınları, böyle bir aksiyon programı hakkındaki düşüncelerini açıklamaya çağırır. Program, çeşitli çevrelerden gelecek bu düşüncelerin ışığında ortaya çıkacak.

Devrimcilerin Talihsizliği

Devrimci bir aksiyon programının temel fikri, sanırız ki Halkçılık olacaktır. Zira memleketimizde halka rağmen iktidara gelmek çok kolay, fakat halka rağmen memleketi ileri götürmek çok zor. Halkı kazanmayan bir iktidar, zorbalıktan başka bir şey yapamaz. Zorbalık da uzun ömürlü olmaz, zorba geldiği gibi gider. Geçmişteki devrimcilerin en büyük hatası, bu gerçeği anlamamak oldu. Halka rağmen ilerleme fikri, memleketimize çok değerli yıllar kaybettirdi. Artık, bir gerçeği kabul etmek lâzım: Demokrat Parti eşrafı, halk kütlelerini peşinden sürüklemeyi başarmıştır. Halk, Köy Enstitülerini ve Toprak Reformunu yapanların değil, reformlara karşı olanların peşinden gitmiştir. Vatana ihanet suçuyla asılan bir insan, bugün bile kütlelerce aranmaktadır.

Durumu, halkın cehaleti ve geriliğiyle izaha kalkışmak, çok kolay, fakat yanlış bir yoldur. Sosyal ve ekonomik yapının, halkı ağa ve eşraf hakimiyeti altına koyduğunu, seçimlerde halk yerine, bu sömürücülerin iradesi-

nin tecelli ettiğini söylemek de yeterli değildir. Halkın tutumunda, CHP idarecilerinin 1946'dan önceki davranışları da önemli bir rol oynasa gerek. O zamanların iyi niyetli devrimci kadrosu, Halkçılık ilkesini benimsediği halde, bu ilkeyi sağlam temeller üzerine oturtmayı becerememiştir. Halkçılık politikasının yürütülmesi, Anadolu ve halkla hiçbir ilgisi olmayan Osmanlı efendisine bırakılmış, devrimci kadro, halkla arasındaki engelleri kaldırmak yerine, eşrafla işbirliği yapmıştır. Bu durumda Halkçılıktan gittikçe uzaklaşılması mukadderdi. Nitekim halkın hafızasında devrimci kadronun bütün iyi niyetlerine rağmen, CHP idaresinden sadece, jandarma, tahsildar ve baskı kalmıştır. Bu yüzden geniş kütleler, 1950'de iktidara gelen sömürücü kadroya bile, jandarma ve tahsildar istibdadını hafiflettiği ve halka daha yakın gözüktüğü için, dört elle sarılmışlardır. Millî Birlik İdaresinin, halka yukarıdan bakmaya alışık bürokrasinin hakimiyetini tekrar tesis ederek, kütlelerde eski baskı devrinin geri geldiği intibaını yaratması Menderes devrine duyulan hasreti arttırmıştır. CHP'ye karşı partilerin seçimlerde sağladığı kolay başarının temel sebebi bu olsa gerek.

Bugün de, halk kütleleri ile halkın mutluluğunu yürekten isteyen devrimci kuvvetler arasında bir uçurum vardır. Nitekim son gençlik hareketleri, halk kütleleri tarafından pek tutulmamıştır. Halk halen sömürücü kadroyu, halkçı aydınlara tercih etmektedir! Bu durumda, devrimci kuvvetlerin hareket noktası, akla ve mantığa aykırı düşen bu tezadı ortadan kaldırmak ve halkı kazanmak olmalıdır.

Halkı kazanmak, onu sömürücülerin elinden kurtarmanın ve Türkiye'ye ilerleme yolunu açmanın temel şartıdır. Hareket noktası bu olunca, çok azla yetinen ve sömürücülerini bile hasretle arayan halkımızı yeniden kazanmanın güç olacağını sanmıyoruz.

Önümüzdeki sayılarda konuyu geniş şekilde ele alacağız.

Yön, Sayı 44, 17 Ekim 1962

Nereden Nereye Geldik?.

Afrika Kabileleri Bile...

Bugünlerde, millî bağımsızlık sözünü etmek bile güçleşti. "Sen millî bağımsızlık istiyorsun, demek ki Amerika'dan kopmaya taraftarsın." diyorlar. "Türkiyemizi dilenci durumundan kurtarmak lâzım." fikrini ortaya atıyorsunuz, "Vay, sen Amerikan aleyhtarlığı yapıyorsun." buyuruyorlar. "Sömürücü yabancı sermayeye karşıyız." görüşünü savunuyorsunuz, komünistliği yapıştırıyorlar. "Acaba kapitülâsyonlar geri mi geldi?" diye tereddüde düşüyorsunuz, lâfı ağzınızda tıkıyorlar. "Gemilerimizin Küba'ya mal taşımasını derhal önlemekle, kraldan fazla kralcılık tasladık." demeye kalkışıyorsunuz ve İngiltere'den, Fransa'dan örnekler veriyorsunuz, bir vatan haini demedikleri kalıyor.

Atatürk Türkiyesinde bugün, bu mâsum tenkitler bile yapılamıyor.

Hem de, "Biz, istiklâlimizi emin bulundurmak için, heyeti umumîyemizce bizi mahvetmek isteyen emperyalizme karşı ve bizi yutmak isteyen kapitalizme karşı, heyeti millîyemizce mücadeleyi caiz gören bir mesleği takip eden insanlarız." diyen Atatürk'ün Türkiyesinde... İleri bir Anayasamız olmasına rağmen, memleketimizde fikir hürriyetinin perişan hali bu.

Bırakalım Atatürk devrini, İnönü'nün 3-5 yıl önce söylediklerini tekrarlayabilmek bile, bugün büyük cesaret işi. Dış ve iç politika şartlarında bir değişiklik olmadığı halde, daha dün söylediği sözler, bugün sayın İnönü'nün kulaklarına bile, son derece yabancı gelecektir.

Hafta sonunu, İnönü'nün 1950-60 yılları sırasında konuşmalarını okumakla geçirdim. Menderes devrinin muhalefet lideri neler neler söylemiyor. Önce yabancı sermaye meselesini ele alalım. İnönü'nün bu konudaki görüşleri kesin. Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu'nu, apaçık bir kapitülasyon sayıyor. Bakın, sayın İnönü bu konuda ne diyor:

"Kapitülâsyon nedir? Esası, yabancı sermaye ve ticaretin gelmesi için olağanüstü kolaylıklar gösterilmesi gayretinden doğmuştur." (İstanbul, 28.10.1956)

Yabancı sermayeyi çekmek amacıyla, en akla gelmedik tâvizleri verdiğimize göre, sayın İnönü'nün tarifi esas alınırsa, kapitülâsyonların ihya edildiğine, kesinlikle hükmetmek lâzım.

Muhalefet liderinin, kapitülâsyonlar hakkındaki düşünceleri ise, son derece sert: "Tarihte yabancılar, kapitülâsyon himayesiyle Türkiye'yi istismar ettiler. Yeni devirlerde yerli vatandaş, hakikat dışı ve emniyetsiz usullerle ıstırap çekecek ve yabancı sermaye hususî kanunların himayesinde yaşayacaksa, kendi elimizle yerli sermayeyi yabancı olmaya zorlamış oluruz. Asırlarca tecrübe edilmiş, mahzurlu usullerin yeni bir marifetmiş gibi yeniden getirilmesine teşebbüs edileceğini asla tahmin etmezdik." (Malatya, 10.4.1954) "Yabancı Sermaye Kanunu, ticaretimizi, sanayimizi, iktisadımızı canevinden vuran konudur." (Balıkesir, 16.4.1954) "Yabancı sermaye, kayıtsız şartsız olarak, Türkiye topraklarına dâvet olunmuştur." (İzmir, 17.4.1954)

Muhalefet lideri, daha da ileri giderek, iptidaî Afrika kabilelerinin bile yabancı sermayeyi kovduğunu; hâfızalardan kolayca silinmesi mümkün olmayan şu cümleyle belirtiyor: "Bugün Afrika kabileleri, kendi topraklarını işleten yabancılara karşı ayaklanmışlardır. Bizim iktidar, gül gibi toprağımıza Afrika kabilelerinin kovduğu yabancı sermayeyi getirmek istiyor." (Sivas, 24.4.1954)

"Diyorlar ki, Hollanda, büyük inekler getirecek. Böylece inek beslemeyi öğretecek. Tohumlar ıslah edilecek, âlemin hiç işi kalmadı da Türkler'in

tohumunu düzeltelim, hayvanlarını büyük yapalım diye mi buraya gelecek? Bunlar, bizde eskiden de vardı, zorla çıkardık memleketten. Girdikten sonra çıkarılması da baş belâsıdır. 300 senede zor çıkardık." (Samsun, 26. 4. 1954)

Fakat yine de sayın muhalefet lideri, iktidara gelince, kovulması çok güç olan bu baş belâsından hiç değilse ziraati kurtaracağını vâdediyor: "Şimdi çiftçi için yeni bir tehlike belirmiştir. Yabancı sermaye ziraate dâvet edilmiştir. Yabancı sermaye, eşit olmayan şartlarla yerli çiftçiye kat'î olarak hâkim olacaktır. Biz iktidara gelirsek, yabancı sermayenin ziraate girmesini elbette yeniden tetkik edeceğiz ve çiftçiyi tehlikeden koruyacağız." (İstanbul, 14.4.1954)

Sayın İnönü, şimdi iktidardadır. Fakat ne partisinin son seçim beyannamesinde böyle bir taahhüt yer almış ne de Başbakan koalisyon ortaklarına böyle bir teklifte bulunmuştur. Aksine, Almanya ile özel bir anlaşma yaparak, İnönü'nün çok aşırı bulduğu Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu'nu yeterli görmeyen Alman müteşebbislerine, tam bir kapitülâsyon sayılabilecek yeni tâvizler verilmiştir. Buna benzer bir anlaşma, daha önce Amerika Birleşik Devletleri ile de imzalanmıştı.

Bu Memleketi Sokakta Bulmadık

Sayın muhalefet lideri, Petrol Kanunu konusunda da çok sert ve kesin davranmıştır. Petrol Kanunu, İnönü'ye göre, gönüllü bir kapitülâsyondur; "Petrol Kanunu, kapitülâsyon hükümleri ile hazırlanmış gönüllü bir kapitülâsyon lâyihası olarak teklif edilmiştir.

"İşte profesörler, işte hukuk âlimleri, hepsinin önünde söylüyorum... Petrol Kanunu'nu karşılıklı taahhüt şeklinde görmek, bir kapitülâsyon devrini açmaktır." (İstanbul, 14.4.1954)

"Petrol Kanunu, bir kapitülâsyon kanunudur. Bu kanunla memleket, bilinmeyen meçhul âkibetlere sürüklenmiştir.

"Biz, bu memleketi sokakta hazır bulmadık. Biz bu memleketi bir avuç harabe halinde ele aldık. Yabancı ellere kaptırmayacağız. Bu memlekette kapitülâsyonların yeniden ortaya çıkmasına asla müsaade etmeyeceğiz ve bu uğurda sonuna kadar mücadele edeceğiz." (Balıkesir, 16.4.1954)

İnönü, yabancı sermaye kanunundan daha kesin bir dille, "memleketi

bilinmeyen meçhul âkibetlere" sürükleyebilecek olan Petrol Kanunu'nun değiştirileceğini taahhüt etmektedir: "Petrol ve Yabancı Sermaye Kanunları, memleketin canevine dokunmaktadır. İktidara gelirsek, düzelteceğiz. Gelmezsek, yakından takip edeceğiz. Bununla her zaman uğraşacağım. Bırakmam yakalarını!" (Niğde,22. 4.1954)

Tabiî ki, iktidara gelince, sayın İnönü, Yabancı Sermaye Kanunu gibi, Petrol Kanunu'nun da yakasını bırakmıştır. Üstelik, memleketimize karşı yeni yeni büyük ilgi duymaya başlayan yabancı petrol şirketleri, işledikleri petrolü dışarıdan getirerek, içeride istihsal ettiğimiz petrolün kullanılmasını bile engellemektedir!.. Geçelim...

1958'de Menderes Hükûmeti, bugün bir Hızır şeklinde gösterilmek istenen konsorsiyuma benzer tarzda, Batılı dostlardan 350 milyon dolar ortak yardım almıştı. Yardım, Batılılarca istenen belli bir iktisadî politikayı takip etmeyi gerektiriyordu. Batılı temsilciler, zaman zaman memleketimize gelerek, bu politikanın uygulanıp uygulanmadığını inceleyeceklerdi. Sayın muhalefet lideri, bu şartlı yardımın da karşısına dikilmiş ve "Eski Düyunu Umumiye alacaklıları yerine, yeni usulde vazife görecek alacaklı temsilcileri" (Cumhuriyet, 23 Kasım 1958) ifadesiyle, Düyunu Umumiyenin geri geldiğini söylemek istemiştir. Halbuki bugün bir yabancı temsilci rahatça, "İstediğimiz iktisadî politikayı uygulamak şartıyla, size yardım veririz." diyebilmektedir. Plân, ilk önce yabancıların tetkikine sunulmaktadır. Değişen bir şey yoktur.

Gölge Etmeyin, Yeter

Bütün bunları niye yazdık? Maksadımız, devlet adamlarımızın en doğru sözlüsünün bile, söylediklerivle yaptıkları arasındaki uçurumu gözler önüne sermek değil. Buna artık alıştık, yadırgamıyoruz. Maksadımız, birkaç yıl önce, yani Menderes'in baskı idaresi devrinde, rahatça ileri sürülebilen fikirleri, bugün tekrarlamanın bol teminatlı Anayasaya rağmen, bir cesaret işi haline geldiğini belirtmek. İnönü'nün dünkü sözlerini, bugün, hele bir söyleyin. Devlet adamı da, milletvekili de, çoğunlukla basını da "Seni gidi komünist" diye üzerinize kıyametler yağdıracaklardır.

Her alanda, bu müsamahasızlığı görmek mümkün. Sosyal fikirlerle birlikte, müsamahasızlık da gelişmektedir. Bırakıyoruz, Atatürk Devrimlerinin ne hale geldiğini.

CHP Genel Başkanı, son İstanbul konuşmasında, devrimlerin durumunu gayet iyi belirtiyor: "Atatürk'ten kalan ve Atatürk'ten sonra takip edilen devrimler konuları ithamlara mâruz bırakılarak, bir kısmı büsbütün kaldırılmış, başkaları tesirsiz bırakılmış, diğerleri prensipleri muhafaza edilerek yerlerinde saydırılmıştır. Bunları bir bir saymak kabildir. Türkçe ezan, Halkevleri, ilk öğretimin başlıca dayanağı olarak kurulan Köy Enstitüleri kaldırılmış, kadın hürriyeti, tedrisin birliği, Türk dili hareketleri ve buna benzer bazıları geriye götürülmüş, Harf İnkılâbı, Medenî Kanun gibileri prensip olarak muhafaza edilip yerlerinde saydırılmış, Orman ve Toprak Reformu tatbikatta tanınmayacak hale getirilmiştir."

Bütün bunların üzerinde durmuyoruz. Bırakıyoruz, İnönü hükûmetlerinin, bu geriye gidişi önlemek ve yeni devrimlere girişmek konusunda en ufak çaba göstermemesini. Sayın İnönü'den istediğimiz tek şey, hür fikrin gelişmesine uygun bir ortamın yaratılması. Bu da, elbette ki sadece bir kanun meselesi değil. Fikir hürriyetini engelleyen antidemokratik kanunların kaldırılmasının yanısıra, devlet adamlarının davranışları ve konuşmalarıyla uygun ortamı sağlaması şart. Halbuki antidemokratik kanunları kaldırmak şöyle dursun, bazı devlet adamları, hür düşünceye karşı tehditler yağdıran konuşmalarının dozunu günden güne arttırarak, fikir ortamını zehirliyorlar.

Devlet adamlarımızın en müsamahalısı ve en açık fikirlisi olan Sayın İnönü bile, son zamanlardaki sözleriyle, bu zehirli havayı dağıtmak yerine, artırmak yolunu seçmiştir.

İstediğimiz, sadece fikir hürriyetine saygı. Hür fikre gölge düşürülmesin, başka ihsan istemiyoruz.

Yön, Sayı 45, 24 Ekim 1962

Füze Üsleri

Buhran görünüşe göre atlatıldı, fakat kabul etmek lâzım ki, dünyaca tehlikeli günler geçirdik.

Son Küba çatışması, İkinci Dünya Savaşı'ndan beri rastlanan buhranların en ciddîsiydi. Berlin ve Kore buhranları, klâsik silâhlar devrine ait, bugünün ölçüleri ile önemsiz olaylardı. Küba ablukası ise, füze çağının ilk kuvvet denemesidir. Bir yanlış hesap bütün dünyayı felâkete sürükleyebilirdi...

Meselenin bizim açımızdan önemli tarafı, geçmişteki buhranları ayrı bir âlemde yaşıyormuş gibi kayıtsızlıkla karşılayan Türk halk efkârının da, başımızda dolaşan tehlikeleri ilk defa olarak hissetmesidir. Şimdiye kadar İngiliz ve Amerikan halklarını telâşa veren buhranların, memleketimizde farkına bile varılmıyordu. Bu tehlikeden habersiz yaşayış, yurdumuza gelen yabancı muhariplerin en büyük hayret konusuydu: Batılı dostların bir ileri karakol şeklinde gördükleri Türkiye, kendi günlük dertlerini aşan meselelerle ilgilenmiyordu. Şimdi durum değişmiş, Türk halkı, 10 binlerce kilometre uzaktaki Küba'da çıkan bir kıvılcımın, birkaç dakika sonra üzerimize şimşekler yağdırabileceğini anlamıştır. Dost sohbetlerinde,

otobüslerde, dolmuşlarda, Parlâmento kulislerinde ve çeşitli lokallerde belki de ilk defa olarak memleketimizdeki füze üsleri ve bunun ortaya çıkardığı meseleler endişe ile tartışılmıştır.

Bu sessiz gelişmeyi dış politikada bir uyanışın başlangıcı saymak lâzımdır.

Bu demek değildir ki, Kruşçef'in üs pazarlığı en ufak tasvip görmüştür. Bu tip bir milletlerarası pazarlık, Sovyetler'in memleketimizi bir soğuk harp konusu haline getirmek istedikleri kanaatini pekleştirmiş ve Kuzey komşumuza karşı duyulan güvensizlik artmıştır. Nihayet unutulmamak lâzım ki, Türkiyemiz, İkinci Dünya Savaşından sonra genişleme politikası güden Sovyetler'in toprak talepleri karşısındadır ki, dış politikasını değiştirmek ve savunma gücünü azamî ölçüde artırmak zorunda kalmış bir memlekettir. Bundan Stalin'in emperyalist politikası sorumludur. Bütün Türk milletini isyan ettiren bu yüzsüz toprak talebi yüzündendir ki birkaç dolar fazla koparmak için her türlü tâvizi fütursuzca veren DP devrinin kraldan fazla kralcı sorumsuz politikacıları, dış politikamızı ciddî bir itiraza uğramadan tehlikeli istikametlere sürüklemek imkanını bulabilmişlerdir.

Evet, bugün füze üsleri dünya için bir tehlikedir. Üslerin tasfiyesi arzuya şayandır. Yalnız bunun yolu, iki taraflı acayip pazarlıklar değildir. Bu, NATO veya genel bir silâhsızlanma konferansı çerçevesinde ele alınabilecek bir meseledir. Nitekim Kruşçef'in pazarlık teklifi, Kennedy tarafından derhal reddedilmiştir. Kennedy bunun yerine, Türkiye de dahil, NATO memleketleri ile Varşova Paktı memleketleri arasında meselenin ele alınmasını ileri sürmüştür. Teşebbüs müspet sonuç verirse, bunu genel bir silâhsızlanma anlaşması takip edebilir.

İnönü ve Menderes

Küba buhranının başından beri her türlü manevrayı ve tahriki kesin şekilde reddederek, ölçülü ve sorumlu devlet adamı tipinin güzel bir örneğini veren Başbakan İnönü'nün, müzakerelerin başarısını sağlamak için elinden gelen gayreti göstereceği tahmin edilebilir. Böyle bir gelişme, Batı ittifakı çerçevesinde, bütün devletlerle iyi geçinme ve her türlü maceradan dikkatle kaçınma politikasının şampiyonluğunu yapan İnönü'nün görüşlerine tamamen uygundur.

Menderes ise, Batı ittifakı çerçevesi içinde tam aksi yolu tutmuştu. Batı-Doğu münasebetlerinin iyileşmesi, soğuk harbi azaltacak tedbirlerin alınması Menderes devrinde Amerika'nın dolar yardımını azaltır endişesiyle asla arzu edilmemiştir. Hikmeti vücudu soğuk harbin devamı olan Çan-Kay Şek gibi, Menderes de, füze çağının dünya barışı bakımından yarattığı korkunç tehlikelere zerrece aldırmadan, milletlerarası gerginliği arttırma çarelerini aramıştır. Menderes-Zorlu ikilisinin meşhur Ortadoğu politikası bunun en açık delilidir. Bu sebepledir ki, dış politikayı Sam Amca'dan dolar sızdırma vasıtası olarak gören Menderes-Zorlu ikilisi, kraldan fazla kralcı bir politikanın şampiyonu kesilmişler, Türkiye'de füze üsleri kurdurmak için Amerika'ya âdeta yalvarmışlardır.

NATO füze üslerinin, memleketimizin savunma gücünü sarsmayacak şekilde tasfiyesi, belki Amerika'nın verdiği dolar miktarını biraz azaltır. Fakat bir memleketin güvenliğinin ve dünya barışının, üç-beş dolar kayıp ve kazançla ölçülmesi, ancak bezirgan politikacıların cür'et edebilecekleri miyopça bir davranıştır. Bu sebeple, memleketimizi ve bütün dünyayı korkunç felâketlere sürükleyebilecek yeni buhranların önlenmesi için, NATO ve Varşova Paktı memleketlerinin, füze üsleri de dahil, bütün pürüzlü konularda anlaşmaya varmaları temenni edilmelidir. Böyle bir anlaşma, yıllardır karşılıklı bir aldatmacadan öteye gitmeyen silâhsızlanma meselesinin nihayet ciddî bir şekilde ele alınmasını çok kolaylaştıracaktır.

Silâhsızlanma

Dünyayı devamlı ve sağlam bir barışa kavuşturmak için tek çıkar yol olan silâhsızlanma, aynı zamanda azgelişmiş memleketlerin kalkınma politikalarını başarıya ulaştıracak temel unsurlardan biridir. Ancak silâhsızlanma yoluyla, büyük devletlerin dış yardımları kısmak pahasına savunmaya ayırdıkları muazzam paraların önemli bir kısmı, azgelişmiş ülkelerin kalkınmasına yöneltilebilir. Sam Amca'nın Türkiye'ye yaptığı yıllık yardımın, bir Amerikan tümeninin bile yıllık masrafını aşmadığı hatırlanmalıdır. Silâh fabrikalarının korkuyla karşıladıkları silâhsızlanma, yardımın askerî ölçüler yerine iktisadî ölçülerle yapılmasına imkân vererek, bu fonların daha verimli şekilde kullanılmasını sağlayabilir. Ayrıca, silâhlanmanın fakir memleketlerin cılız bütçelerine yüklediği büyük tazyik azalacak, açığa çıkan fonlar kalkınmanın iç finansmanına yöneltilebilecektir.

Daha farklı bir plânda, silâhsızlanma azgelişmiş ülkelere yardımın, dünyada mevcut bütün zengin memleketlerin katılacağı tek bir fondan yapılmasını kolaylaştıracaktır. Böylece, yardımların, yardım veren memleketin iktisadî sistemini zorla kabul ettirme veya kendi sermayedarını zengin etme vâsıtası olarak kullanılması imkânsız hale gelecektir. Sam Amca'nın, yardım yaptığı memleketlerde, mevcut olmayan bir sanayi burjuvazisi misal etmeye kalkışmanın nasıl büyük bir fiyaskoyla sonuçlandığı ortadadır. İktisadî gelişmeye gitmesi istenen büyük paralar, kalkınmayı sağlamak şöyle dursun, rüşveti, hırsızlığı, israfı ve sosyal huzursuzluğu artırmaktan başka işe yaramamıştır.

Sosyal adalet içinde hızla kalkınma zorunda bulunan, teşebbüs ruhuna sahip bir burjuvaziden mahrum azgelişmiş ülkelerin, ancak sosyalist metotlarla gerilikten ve fakirlikten kurtulabileceği, artık iki iki daha dört eder kesinliğiyle söylenebilir. Amerikalı uzmanların uyanıkları, bu gerçeği çoktan anlamışlardır. Buna rağmen, Amerika'nın iktisadî ve siyasî sisteminin sonucu olarak, dış yardım, kapitalist sistemin ihraç vasıtası halinde kalmaktan kurtulamamaktadır. Küba'nın bugün başına gelen felaketlerinin temel sebebi, bu geri ve fakir memleketin, büyük Amerikan firmalarının, peyk yerli firmalarla birlikte kurdukları saltanata son vererek, âdil ve hızlı bir kalkınma yolunu, yani Sosyalizmi seçmek istemesidir. Küba'nın, Sovyetler'in kucağına atılışı, Amerikan sermayesinin Sosyalist gidişi durdurmak amacıyla giriştiği "iktisaden boğma" politikasının sonucudur. Ancak farklı iktisadî sistemlere sahip bütün zengin memleketlerin iştirakiyle beslenen bağımsız bir fon, yardımının iktisadî sistemlerin ihraç vasıtası olarak kullanılmasını önleyerek, azgelişmiş ülkelere, şartlarına en uygun kalkınma yolunu seçme imkânını verir. Bu sebeple, dünyayı ölümün eşiğine kadar götüren Küba buhranının insanlığa silâhsızlanma yolunu açmasını temenni edelim.

Yön, Sayı 46, 31 Ekim 1962

Kaynağa Dönüş

Kuvayı Milliye Ruhu

Bugün içine düştüğümüz çıkmazdan çıkış yolları arayan gerçek Atatürkçüler, kurtuluş yolunu yine Atatürk'te bulacaklardır.

Bundan 42 yıl önce, belki de daha büyük bir çıkmazın içindeydik. Başta Atatürk olmak üzere, kurtuluş mücadelesi yapan devrimciler, bir taraftan düşmanla ölüm kalım savaşı yaparken, öbür taraftan da yarınki Türkiye'nin esaslarını çiziyorlardı.

Dr. Turhan Tokgöz o günleri ve o günlerin Millet Meclisini (YÖN, Sayı 24) şöyle anlatıyor:

"Milletvekilleri, Muallim Mektebinin salonunda yerlere serilmiş yataklarda yatarlar, aralarında kurdukları bir tabldottan 70 kuruşa yemeklerini yerlerdi. Milletvekillerinin yedikleri ile cephedeki askerin karavanası ve subayın yiyeceği arasında büyük farklar yoktur. Vekillerin maaşı 10 liradır. Orta Öğretim Müdürü de 80 lira maaş almaktadır. Meclis, senede iki gün tatil yapmış, bazen mum ışığı altında sabahlara kadar çalışmıştır. Top sesleri Ankara'dan duyulunca, Meclis Kayseri'ye taşınmayı reddetmiş, icabında cephede, çadır içinde faaliyetine devam etmeye karar ver-

miştir. Vekillerin sırtında ancak bir kat elbiseleri vardır. Bir yabancı misafir gelirse, arkadaşlardan hangisinin elbisesi yeni ise, onu sıra ile giyerek misafirin karşısına çıkmaktadırlar. Maarif Vekili, bir eşrafın oğlunu halk çocuklarına tercih ederek yatılı mektebe kaydettirdi, eşrafa iltimas etti diye kürsüde terler dökmüş ve istifaya mecbur edilmiştir. Zenginlerin az vergi verdiğini, fakirlerin haksız yere daha çok vergiye bağlandığını yazan bir gazeteyi kapattığı için Dahiliye Vekiline kürsüde tövbe ettirilmiş ve gazete yeniden intişara başlamıştır."

Bu, Kuvayı Milliye ruhuydu ve bu ruhu taşıyanlar orta halli kimselerdi. Büyük Millet Meclisi, subaylar, memurlar, küçük kasaba tacirleri ve çeşitli din adamlarından kuruluydu. Meclis'te büyük ticaret ve sanayi âlemini temsil eden kimse yoktu. Bu mutlu azınlık o tehlikeli günlerde, sarayla ve işgal kuvvetleriyle işbirliği halinde İstanbul'da yaşıyordu...

Bu Meclis, halkçı bir Türkiye özlemi etrafında birleşti. Birinci Büyük Millet Meclisi'nin 21 Ekim 1920 tarihli Beyannamesi, bu Halkçılık görüşünü ortaya koyar. Beyanname özetle şudur: "Emperyalist devletlerin, devlet ve milletimizin hayatını açıkça kastetmeleri karşısında Meclisimiz en haklı müdafaa için toplanmıştır. Meclis, Türkiye halkının hayat ve istiklâlini biricik gaye bilir. Bu gayeye, Türkiye halkını, emperyalizmin ve kapitalizmin zulmünden ve taassubundan kurtarmak, kendi irade ve hâkimiyetinin sahibi kılmakla varabileceği kanaatindedir. Büyük Millet Meclisi, halkın öteden beri maruz bulunduğu sefalet sebeplerini yeni icraat ve teşkilâtla kaldırmayı, yerine refah ve saadeti getirmeyi, başlıca hedef addeder. Binaenaleyh toprak, maarif, adliye, maliye, iktisat ve evkaf işlerinde ve diğer meselelerde içtimaî uhuvvet ve teavünü (bugünkü dille sosyal adalet ve yardımlaşma şeklinde çevrilebilir) hâkim kılarak, halkın ihtiyacına göre teçhizat ve tesisatı vücuda getirmeye çalışacaktır."

Atatürk, çeşitli konuşmalarında "Halk devrindeyiz, halk hükûmetiyiz ve Halkçılık yapacağız" diyor ve Halkçılığı, "sosyal nizamı emeğin hukukuna dayandıran sosyal meslek" şeklinde tanımlıyordu. O devrin fikir hayatında önemli bir rol oynayan Ziya Gökalp de "Yeni Türkiye'nin Hedefleri"nde aynı Halkçılık görüşünü savunuyordu: "Halkçılık, esareti, reayalığı, feodalizmi, emperyalizmi, istibdadı, şovenizmi, taassubu, hülâsa hürriyete ve eşitliğe aykırı ne kadar kurumlar varsa, hepsini ortadan kaldırmaya çalışan bir ülküdür... Bir esirin efendisine, bir yarıcının ağası-

na, bir amelenin patronuna, bir cahilin bir zâta eşit olması doğal eşitsizlik midir? Yoksa insanların sun'i olarak meydana getirdikleri esaret, serflik, mülkiyet, miras gibi sosyal kurumların sonuçları mıdır? Şüphesiz bunlar doğal eşitsizlikler değildir. Halkçılığın en büyük hedefi, bu sun'î eşitsizlikleri ortadan kaldırmaktır... Eşitlik ülküsünün hükümran olduğu bu Halkçılık devrinde, artık sosyal eşitsizliklerin devamı caiz görülemez. Halkçılık devri, toplumların siyasî tekâmülde eriştikleri en son, en yüksek merhaledir. Bu merhalede, sosyal eşitsizliklerin kaldırılması en esaslı şarttır."

Görüldüğü gibi, Kuvayı Milliyeciler kurtuluşu Halkçılıkta görüyorlardı. Halkçılık, kapitalizme, ağa ve eşraf idaresine karşı olması, doğrudan doğruya çalışan sınıfların iktidarı ele alması demekti. Bugün bu görüşün adına Sosyalizm diyoruz. Halkçılık da diyebiliriz.

Halkçılığın Ölümü

Devir, halk devriydi. Hükûmet, halk hükûmetiydi. Hedef, Halkçılık. Fakat Halkçılık programı gerçekleştirilemedi. Halkçılık ilkesi, tatbikatta çabucak dejenere oldu.

"Kapitalizmin zulüm ve baskısı"ndan halkı kurtaracaklarını ilân eden devrimciler, 1923 İzmir İktisat Kongresi'nde, özel teşebbüsçülüğü benimsediler (Bakınız: Devletçilik Nasıl Dejenere Oldu?). 1924 Anayasası, bedeli peşin ödemeden hiçbir istimlâkin yapılamayacağı hükmünü getirerek, toprak ağası ve mütegallibenin siyasî ve iktisadî nüfuzunu kıracak ve köylüyü gerçekten milletin efendisi yapacak ciddî bir toprak reformu yolunu tıkadı. Kurtuluş Savaşı sırasında, işgal kuvvetleri ve Saray ile işbirliği halinde yaşayan büyük iş çevreleri, 1924'te Ankara Palas'ı istilâ etti. İnönü'nün, ümitsizce karşı koyduğu nüfuz ticareti, bu devirde başlar. Halktan kopuk Babıâli kadrosu, kadro yetersizliği yüzünden Ankara'da'da idareye hâkim oldu. Böylece başkentte, Karpiç ve Ankara Palas'ta boy gösteren halktan kopuk yeni bir sınıf ortaya çıktı. Arsa spekülasyonu aldı yürüdü.

Halkçılık politikasını gerçekleştirmek amacıyla kurulan CHP daha işin başında, köy ve kasabalardaki ağaların eline geçti. Bu yüzden eşraf partisi olarak doğdu ve gelişti. Temayülleri itibarıyla halktan uzak olan bürokrasi, eşraf ile işbirliği halinde memleketi idareye yöneldi. Devlet ve halk arasında doğrudan doğruya münasebet kurulamadı.

İhtilâlci kadro, şüphesiz ki önemli işler başardı. Yazı, kamu, hukuk ve din alanında yapılan reformlar, Halkçılık yolunu açmak bakımından büyük önem taşır. Fakat, Köy Enstitüleri ve Toprak Kanunu gibi sosyal ve ekonomik yapıyı değiştirecek köklü reformlar, eşraf ve onunla işbirliği halinde çalışan bir bürokrasiye dayanan düzen içinde, halka mal edilmeden, eşraf tarafından öldürüldü gitti. Halk, Halkçılığı savunan devrimci kadronun bütün iyi niyetlerine rağmen, bu devirden sadece jandarma ve tahsildar baskısını hatırladı (Dr. İlhan Başgöz'ün reformlar yazısına bakınız).

Halk, bürokrasinin baskısını bir dereceye kadar azaltan, olağanüstü şartların yardımıyla köylü ve işçiye az çok bir şeyler getiren Menderes idaresine bağlandı. Tam bir eşraf ve tüccar düzeni kuran Menderes'e bağlılık bugün de devam ediyor. Halk, halkçı aydınlardan uzakta, halk düşmanlarının safında bulunuyor!

Nerede Yanıldık?

Hata, ne kadar geri de olsa, her toplumda menfaatleri çatışan sınıfların mevcut bulunduğunun anlaşılmaması oldu (Prof. Sadun Aren'in halkçılık yazısına bakınız). O tarihlerde Türkiye'de Batı anlamında sınıflar yoktu. Fakat yine de üretim araçlarını elinde tutan, bu sayede emekçileri sömüren sınıflar vardı. Halkçı bir politikanın hareket noktası, sınıf gerçeğini kabul etmek ve sınıf tezatlarını kaldırmaya çalışmak olmalıydı. Halbuki "bizde sınıf yoktur" gibi bilime aykırı bir düşünceden hareket edildi. Ziya Gökalp, bir yandan köy ağası ile topraksız arasındaki uçuruma dikkati çekerken, öte yandan da "memlekette sınıf yok" görüşünü savundu.

Sermaye ve emeğin kendiliğinden, sömürme olmadan bir arada yaşayabileceği zannedildi. Bu düşünüş, özel teşebbüsçü liberal bir politikanın, Halkçılık bakımından mahzurlarını gözlerden sakladı. Devletçilik hiçbir zaman, Halkçılığı gerçekleştirme vasıtası olarak kullanılmadı.

Bunda Osmanlı devrinin kısır fikir hayatının kabahati büyük. Halkı tanımayan İstanbullu aydın kadro, hiçbir tenkit süzgecinden geçirmeden Batıda o tarihlerde hâkim olan fikirleri, sosyal ve ekonomik kurumları aktarmakla meselelerimize çare bulacaklarını sandılar. Vatanı sömürgelikten kurtarmak mümkün olduysa da, zihinler sömürgelikten kurtarılamadı.

Sistemsizlik, fikirsizlik ve Halkçılığın gerektirdiği metodu anlamayış yüzünden Kurtuluş Savaşı yıllarının halkçı fikirleri boşlukta kaldı. Halk, bürokrasi ve eşraf hâkimiyetinden kurtarılamadı. Halk yararına girişilmiş reformlar dahi, bu düzen içinde, halkı ezmekten başka sonuç vermedi.

Halkçılığa Dönüş

Bugün de Türkiye'nin en önemli meselesi Halkçılık. Geçmiş denemenin de gösterdiği gibi, halkı inandırmadan, halkın gönüllü işbirliğini sağlamadan köklü hiçbir değişiklik yapılamaz ve Türkiyemiz hızla ilerleme yoluna sokulamaz. Halkı, ufak tefek tavizlerle peşinden sürükleyen halk düşmanlarının elinden kurtarmak, demokrasinin işlemesi için de şart.

Kurtuluş yolu, 1919'da olduğu gibi, bugün de Halkçılıktan geçiyor. Gerçek Atatürkçüler, geçmiş hatalardan da ders alarak, sistemli ve metotlu bir "Halkçılık Programı" etrafında toplanmak zorundadırlar.

Yön, Sayı 47, 7 Kasım 1962

141, 142 ve Gerçek

Ceza Kanunumuzun meşhur 141 ve 142'nci maddeleri üzerinde cereyan eden tartışma, dün "hürriyet, hürriyet" diye kütleleri ayaklandıranların samimiyetsizliğini ortaya koymak bakımından faydalı oldu. Bugün de hâlâ sıkılmadan hürriyet ve demokrasi lâfı edenlerin, kendi rahatları ve iktidarları için hürriyet istedikleri, bu maddeler dolayısıyla gün ışığına çıktı. Zira fikir ve söz hürriyetine gerçekten inanmış insanların yapacakları ilk iş, fikir ve söz hürriyetini topyekûn ortadan kaldıracak kadar hukuka aykırı olan 141 ve 142'nci maddeleri derhâl değiştirmekti. Hele büyük çoğunluğuyla basının ve üniversitelerin bu önemli konuda susuşu "Biz fikir ve söz hürriyeti istemiyoruz." demekten farksızdır.

Kamuoyunu yanıltmak için, bu maddelerin sadece komünizm ve faşizme karşı olduğu söylenecektir. Aslında bu maddeler her şeye karşıdır.

Esasen Anayasanın yasakladığı komünizm ve faşizm cereyanlarının yayılmasını ceza müeyyideleriyle önlemeye kimsenin bir itirazı yoktur sanırız. Bu maddeler, sadece faşizm ve komünizme karşı olsaydı, bir 141 ve 142 meselesi zâten mevcut bulunmayacaktı. Fakat bu maddeler, fikir, söz ve dernek kurma hürriyetini topyekûn ortadan kaldıracak mahiyette-

dir. Nitekim Menderes devrinde 141 ve 142'nci madde hükümleri ağırlaştırılırken, komünizme şiddetle karşı olan milletvekilleri bu gerçeği söylemekte tereddüt etmemişlerdir.

Bugünkü hürriyet devrinde, sayın milletvekillerimiz ve senatörlerimiz derin bir sessizlik içinde bulunduklarına göre, bu maddeler üzerinde geçmişte yapılan tartışmaları hatırlatmak, herhâlde çok istifâdeli olacak...

141 ve 142'nin Tarihi

Bu hükümler Ceza Kanunumuza 1936 yılında konulmuştur. Yalnız o tarihlerde suçun doğması için, cebir unsuru esas alınıyordu. Ekonomik ve sosyal nizamı şiddete başvurarak değiştirmek istemek suçtu. Şiddet yoluna gidilmedikçe suç yoktu. Suçun doğması için şart olan cebir unsuru, 1938'den sonra kaldırılmıştır. DP devrinde cebir unsurunun metne ithali fikri, Adalet Komisyonuna tekrar hâkim olmuş, fakat Menderes ve Samet Ağaoğlu'nun devamlı müdahaleleriyle cebir unsurunun kanunda yer alması önlenmiş ve neticede de 141 ve 142'nci maddeler, bugünkü korkunç haline getirilmiştir.

Bakınız o tarihlerde, komünizme şiddetle karşı olan milletvekilleri, bu maddeler hakkında neler söylüyorlardı. Millet Partisi lideri Bölükbaşı'nın sözleri şu: "Eğer cebir unsurunu ortadan kaldıracak olursak, Prof. Faruk Erem'in de dediği gibi, bu maddenin şumulüne girmeyen hiçbir fikir hareketi, cereyanı düşünülemez."

Adalet Komisyonunca mütalâası alınan Ceza Profesörü Faruk Erem ise, cebir unsurunun zaruretini şu sözlerle belirtiyor: "Cebir unsuru konulmazsa, bütün siyasî teşekkülleri yok etmek mümkündür... Cebir saiki kanunda yer almazsa, demokrasi yıkılır, ferdin fikir hürriyeti çiğnenir ve 141. maddeye girmeyecek sosyal bir fikir tahayyül etmek de mümkün olmaz... Cebir saiki, unsur sayılmazsa, bilhassa şu iki şey tehlikeye girer: Matbuat hürriyeti ve kürsü hürriyeti."

Hukuk Profesörü Niğde Milletvekili Necip Bilge de, 141 ve 142'nci maddelerin, çok partili hayatı ortadan kaldırabileceğini hatırlatıyor: Evli olmayan kimseler arasında rıza ile yapılan cinsî münasebet suç sayılmıyor, fakat cebren vâki olduğu takdirde bu bir suç sayılıyor. Buraya da cebir unsuru koymadığımız takdirde hâdiselerin nereden başlayıp nerede biteceğini hâkim takdir etmeye imkân bulamayacaktır. Bunu bir misâl ile izah

etmek için 141'nci maddenin birinci fıkrasının muayyen bir kısmını okumak istiyorum. Arkadaşlarım maddenin bu kısmı şöyle demektedir: (... veya memleket içinde müesses iktisadî veya sosyal nizamları cebren yok etmeye mâtuf cemiyetleri kuranlar...) Şu hükme göre memleket içinde müesses sosyal nizamları cebren yok etmeye mâtuf cemiyetleri kurmak bir suçtur. Bu cebir kelimesini kaldırdığımız takdirde, memleket içinde müesses nizamları yok etmeye, kaldırmaya mâtuf cemiyetleri kurmak da suç olacaktır. Bu böyle olunca, meselâ iktidarda bulunan bir partinin hasımları, muhalefette bulunanlar daima iktidarın kurmuş olduğu nizamı ortadan kaldırmayı kendilerine amaç edinirler. Daima bu böyledir. Faraza bir liberal parti ortaya çıkar, devletçiliği ortadan kaldırmak ister, yahut devletçi bir parti liberal bir iktidarın kurmuş olduğu nizamı ortadan kaldırmayı hedef tutar. Binaenaleyh cebir unsuru kalktığı takdirde, bunları tecrim etmeye imkân olacaktır."

İzmir milletvekili gazeteci Behzat Bilgin ise, bu maddelerin Toprak Kanunu'nu savunmayı bile engelleyeceğini belirtiyor: "Deniyor ki, cebir unsuru şimdiye kadar yokken de bundan hiçbir mahzur doğmamıştır. Bendeniz bundan pek emin değilim. Acaba bu cihet Adliye istatistiklerine istinaden mi ifâde ediliyor? Çünkü, şimdiye kadar birçok vatandaşlar komünistlik iftirasıyla hapishaneye atılmış sonra beraat etmişlerdir. Fakat bu hâl onların aylarca hapishanelerde kalmalarına mâni olmamıştır. Öyle zannederim ki, cebir unsurunun mevcut maddede bulunması bunun saiklerinden biri olmuştur.

"Şimdi, bu unsuru maddeden tecrit ettiğimiz zaman ahvâl nereye varabilir? Bir içtimaî sınıfı yok etmek tâbiri, cebir kaydını ortadan kaldırırsak nerelere kadar varan bir şümul kazanır. Bilfarz, Toprak Kanunu'nun genişletilmesi yolunda bir cemiyet kurulsa, bütün çiftliklerin topraksızlara dağıtılması -hatta Toprak Kanunu kayıtlarından çok ileri giderek istense- fakat Meclis'ten çıkacak bir kanunla istense. Burada bir çiftlik sahibi sınıfının yok edilmesi gâyesi vardır. Aksini iddia etmek mümkün değil, fakat cebren yok edilmesi yoktur. Kanunî bir yolla yok edilmesi vardır. Bunu biz maddenin şümûlüne giren bir hareket mi telâkki etmeliyiz."

Sendikalar Üzerindeki Tehlike

Burdur Milletvekili Prof. Çelikbaş ise daha da ileri giderek, bu madde-

lerin kooperatifçilik ve sendikacılığı ortadan kaldıracağı tezini savunuyor:

"Sosyal sahada kooperatifçilik cereyanlarına dahi belki mâni olabilir düşüncesiyle cebir unsurunun burada yer alması lâzım gelir zannındayım. Çünkü kooperatifçilerin de tasavvur ve tahakküme çalıştıkları bir iktisadî ve içtimaî nizam vardır. Diğer taraftan koalisyon hakkı, Sendika Kanunu'nda işçilere ve işverenlere tanınan hak ve muayyen meslek gruplarına mensup olan kimselerin içtimaî ve iktisadî menfaatlerini korumak maksadıyla birleşmeleri hakkı ve binnetice muayyen menfaat sahibi kimselerin muayyen kanunî normlar içersinde menfaatlerinin sağlanması için mücadele etmek maksadıyla kurdukları teşekküllerin âkibetleri tehlikeye girebilir."

CHP Mardin Milletvekili Kâmili Boran da, 142. madde ile, fikir ve söz hürriyetinin öldürüldüğünü söylüyor: "142'nci maddenin ikinci fıkrası kabul edildiği takdirde, her yazı yazan bir hukuk müşaviri bulup danışacak, acaba şu kelime şu mânâya mı gelir, bir suç mu addolunur, tâkibe mi mâruz kalır düşünceleri karşısında haklı olarak duracaktır. Kanaatimce bu şartlar altında bir basın ve yazı hürriyeti tasavvur etmek mümkün değildir."

CHP Grubu adına konuşan Faik Ahmet Barutçu da, faşist kaynaklı bu maddelerin muhafaza edilmesi karşısında duyduğu şaşkınlığı dile getiriyor: "Yapılan şudur, Ceza Kanunu'nun 141 ve 142 ve 160'ncı maddelerinde mevcut olan hükümlere yeni bazı unsurlar ilâve ederek ve bazı değişiklikler yaparak huzurunuza getirmekten ibarettir. Yani şimdiye kadar faşist menşeli hükümlerdir diye Demokrat Parti muhalefette iken mütemadiyen antidemokratik mâhiyetleri üzerinde durulan ve bizim de aynı lüzum üzerinde durduğumuz hükümleri için mahiyetlerinde değişiklik yapılmaksızın tadiller derpiş edilmiş olmasıdır. ... Arkadaşlar, komünizme karşı alınması lâzım gelen tedbirleri ihtiva eden kanun maddeleri de demokratik hürriyetleri tehlikeye düşürmekten kurtaracak vuzuhu, sarahati taşımak suretiyledir ki, demokratik inkişâflarımıza ve denildiği gibi demokratik memleketlerin ceza kanunlarının atmosferine uygun bir şekle konulması sağlanmış olur. Yoksa eski faşist menşeli hükümlere yeni bir hayatiyet vermek, genç demokrasimize aslâ yakışmaz."

İşte bugün böyle kanun maddelerinin kaldırılması için mücadele yapılıyor. Komünizmin serbest bırakılması için değil. Ama hürriyet ve demok-

rasi şampiyonluğunu hâlâ kimseye vermek istemeyen Hükûmet'te bir kıpırdama yok. Adalet Bakanı, Atatürk devrinde konan bu maddelerin kaldırılamayacağını fütursuzca söyleyebiliyor. Anayasaya aykırı kanunları temizlemekle vazifeli komisyon 141 ve 142'nci maddeleri görmezlikten geliyor. Demokrasiyi koruma gerekçesiyle Tedbirler Kanunu çıkartan Hükûmet, demokrasiyi tamamen ortadan kaldırabilecek kanun maddelerine sığınıyor!

Acaba Bölükbaşılar, Çelikbaşlar neredeler? Prof. Faruk Eremler, Prof. Necip Bilgeler neler yapar? Dün bu maddelere karşı çıkan CHP Grubu bugün neden susar?

Açık rejimmiş... Hadi efendim...

Yön, Sayı 49, 21 Kasım 1962

Ümitsizlik

Devlet adamlarımızın en soğukkanlısı ve tecrübelisi sayılan İnönü bile, çığ gibi büyüyen güçlüklerin altında dengesini kaybetmişe benziyor. Son olayları başka türlü izah çok güç.

Kendi eseri olan şeklî demokrasiyi yaşatabilmek endişesiyle, her türlü tâvizi kolayca veren İnönü, bir bakıyorsunuz, Millî Şef'e atfedilen davranışlarla önümüze çıkıyor. Genel Başkanın ithamlarının ağırlığı altında, nefis müdafaasına zorlanan politikacılara karşı, parti giyotini işletiliyor.

Siz istediğiniz kadar meseleyi, hukuka uydurmaya çalışınız, "Ben ne yapabilirim ki, mahkeme böyle karar verdi." deyiniz, halk efkârı, gazetelerde çıkan yazılardan ve haberlerin veriliş şeklinden de az çok anlaşılacağı üzere, hükmünü vermiştir: Partiden, geçici bir süre için de olsa, ihraç edilenler, "*Lese-Majeste*" suçunu işlemişlerdir.

Yıllar boyunca İnönü'nün ağzından bu tip davranışların mahkûm edildiğini işiten Paşa hayranları bile, şaşkındır, üzgündür. İnönü'yü gerçekten seven birçok gazetecinin, "Paşa'ya karşı Kasım Gülek'i savunmak durumunda da mı bırakılacaktık?" diye yakındığını bugünlerde sık sık işittik. Nitekim İnönü de,

cezalandırılan muhaliflerini suçlandırırken, Haysiyet Divanının yaptığı gibi, onların son konuşmalarını ele almıyor. Haysiyet Divanının kararıyla ilgisi olmayan kabahatler araştırıyor. "Demokratik rejim parti içinde de kurulsun gibi mâsum fikirlerin arkasına gizlenerek, küçük tertiplerde bulunanlar vardır." diyor. Ahlâk yoksunlarından, tertipçilerden, juntacılardan söz ediyor...

Uzatmayalım ve bu tatsız hikâyeyi burada keselim.

Huzursuz Memleket

Son ihraçlar, memleketteki buhranın yeni bir belirtisinden başka bir şey değil. Gençlik huzursuz, CHP teşkilâtı huzursuz, zinde kuvvetlerin tümü huzursuz. 27 Mayıs'a sâhip çıkan bütün kuvvetler huzursuz. Halk huzursuz. Huzursuz olmasa, AP kısacık bir zamanda memleketin en büyük partisi olabilir miydi? Günden güne kuvvetlenebilir miydi? Bütün mârifetleri Menderes istismarcılığını en çığırtkan yapmak olan faşist kadro, koskoca bir partinin başına gelebilir miydi? Düne kadar İnönü'ye tam bir güvenle bağlanan bütün 27 Mayısçı kuvvetler, "Yıllardır bunun için mi mücadele ettik?" tarzında bir kötümserliğe kapılır mıydı? Öfke ve bezginlik arasında bocalarlar mıydı?

İki yıl şevk içinde, başarılı bir ekip çalışması yapan plâncılar, bir babanın evlâdına duyduğu sevgiyle bağlandıkları plânın uygulanacağından tamamen ümitlerini kesmeselerdi, istifalarını yazmaya elleri varır mıydı? Halk plâna inandırılabilseydi gazeteler, plân müzakerelerini bir iki satırla geçiştirebilirler miydi?

CHP teşkilatı, partinin günden güne eridiğini görmese, ufukta bir ümit ışığı sezse kongreler yarısı boş salonlarda yapılır mıydı? Genel Merkez aleyhtarlığı bu kadar hızlı gelişir miydi? Bir Genel Başkan, 1950-60 devresinin en ümitsiz günlerinde peşinden giden bir teşkilâtı, "Bu insanlar, iktidarın nimetlerini, partizanca paylaşmak için mücadele etmişler, memnuniyetsizlikleri bu yüzden." diye suçlamak garabetine düşer miydi?

Manevî Çöküntü

Memleketin manzarası bu. 27 Mayıs'tan önce geniş bir kütle, "İnönü işbaşına gelsin, her şey düzelecek." inancıyla yaşıyor ve geleceğe ümitle bakıyordu. Millî Birlik idaresinin yarattığı hayal kırıklığı devresinde de, ümitler Paşa'daydı. İnönü'nün bir an önce işbaşına gelmesi isteniyordu. Seçim sonuçları, kötümserlik getirdiyse de, 27 Mayıs'ı yapan kuvvetler, hükûmetin

başına İnönü'nün gelmesiyle ferahladılar ve tekrar ümide kapıldılar.

Aradan bir yıl geçti. Paşa artık, eski Paşa değil, gözler değişti. İnönü ona bağlananlara, bezginlik, kötümserlik ve ümitsizlikten başka bir şey veremedi. Menderes bile hiç değilse belli bir devrede, kütlelere bir hedef gösterebilmiş, onlara kalkınma ve ilerleme şevkini aşılamıştı. İnönü idaresi ise, ruhları ve heyecanları kuruttu.

İnönü'yü destekleyenlerin dahi, bugün tek dayanağı, "İnönü giderse, sonra umacılar gelir" demekten ibarettir.

Sâdece umacı korkusuyla desteklenen bir lider ise, Türkiyemizi, sürüklendiği siyasî, iktisadî ve sosyal buhrandan kurtarmak için gerekli heyecanı ve inancı, imkânı yok, yaratamaz. Böyle bir lidere, enerjileri felce uğratan çâresizlik duygusuyla, ancak tahammül edilir. Ehveni şer psikolojisi, fertleri de, milletleri de öldürür.

İnönü için çıkış yolu, geniş kütleler lehine cesur tedbirler almak, süratli ve âdil bir kalkınmanın ayrılmaz unsurları olan halkçı ve devletçi bir politikaya sımsıkı sarılmak ve bu politikanın dayanacağı sosyal kuvvetlerin gelişmesini hızlandırmaya çalışmaktı. Bu maksatla, işçi ve köylü kütlelerin şuur kazanmasını ve teşkilâtlanmasını süratlendirecek bir hürriyet ortamı yaratmak, halktan yana ilerici kuvvetlere her bakımdan destek olmak lâzımdı.

CHP'nin Parlâmento'da azınlıkta bulunması ve koalisyon ortaklarının muhalefeti yüzünden, böyle bir politikayı denemenin imkânsız hâle geldiği söylenemez. Unutmamak lâzım ki, İnönü bugün Hükûmet'in başındaysa, herkesin bildiği üzere, bu, zinde kuvvetlerin sâyesindedir. Kayseri affı gibi, incir çekirdeğini doldurmayan meselelerin kapsadığı fırtınalarda, bu destekten bol bol faydalanmakta tereddüt etmemiştir. Hükûmet esasen bu desteğe dayanarak ayakta durmaktadır.

Desteksiz iş görmek mâdem ki mümkün değil, o halde bu desteği, saray entrikaları yerine, halkçı, devletçi ve hürriyetçi bir politikanın emrinde kullanmak, en akıllıca yoldu. Demokrasiyi, susuz kalmış bir fidan gibi solmaktan kurtarıp, sağlamlaştırabilmek ancak böyle bir politikayla mümkün olabilirdi. İnönü, bu yolu denemedi. Muhafazakâr kuvvetlere tâviz üstüne tâviz veren statükocu bir politikaya yöneldi. Fikir ve teşkilâtlanma hürriyetini köstekleyen kanunlara el sürülmedi. Halktan yana ilerici kuvvetlere karşı açılan iftira kampanyası ve fiilî tecavüzler, tasvip ediliyormuş intibaı yaratıldı.

Yağmur Eken Dolu Biçer

Bu politikanın ne getirdiği artık açıkça belli olmuştur: Menderes devrini geri getirmeyi vâdeden AP gittikçe kuvvetlenmektedir. CHP aleyhtarı oylara dayanan koalisyondaki iki parti, AP tarafından yutulmaktadır. Zayıflayan CHP nasıl bitecceği kestirilemeyen bir buhran içindedir. Kurultay sonuçları ne olursa olsun, İnönü, parti içi mücadeleden otorite ve prestij kaybederek çıkacaktır. Zinde kuvvetlerin, İnönü'ye olan güveni, gittikçe azalmaktadır. Sermayedarlara ve büyük çiftçilere dayandırılan cılız iktisadî politika, tesirlerini enflâsyon veya artan işsizlik şeklinde hissettirecektir.

Gelecek yıl ortalarında yapılacak olan mahallî seçimlerde ve Senato seçimlerinde, AP'nin ezici bir başarı sağlayacağı, yaygın kanaattir. Bunun zinde kuvvetlerde yaratacağı huzursuzluk ise ortadadır. 1965 genel seçimlerinin korkusu şimdiden ruhları sarmıştır. Yaklaşan seçimleri, felâket şeklinde görme temayülü kuvvetlenmektedir. Koalisyondaki CHP'ye aleyhtar olaylara dayanan partilerin, politika sahnesinden büsbütün silinip gitmek endişesiyle seçimler yaklaşınca CHP'ye karşı tutum takınmak zorunda kalmaları da koalisyonun güçlerini arttırabilir ve buhranı çabuklaştırabilir, kısaca, İnönü'nün uğruna her türlü tâvizi verdiği şeklî demokrasi, bu tâvizler yüzünden, gittikçe çıkmaza saplanmaktadır. Her şey, toplumun zinde kuvvetlerini günden güne âdetâ zorla kendinden uzaklaştıran İnönü, Menderesçilerin politikasını yapmaya mahkûm edilmiş gibi cereyan etmektedir.

Bu durumda Çetin Altan'ın sözleriyle sormak lâzımdır: "Şâyet Hükûmet ve bilhassa İsmet Paşa bu sürüyü (gericiler) normal yollardan köşesine sokamıyorsa, onların karşısında cephe alanları reddetmeye kalkmak yetkisini vicdanında nasıl bulabilir? Yarın kendisi aradan çekildiği zaman, bütün ileri kadroları dağılmış millet, bu umacı sürüsüyle baş başa kalınca ne yapacaktır? O zaman durum çok feci olacaktır... Gericiler her türlü tâviz içinde yüzerlerken, boyuna ilericilere çelme takmak, Türk milletine gizli cezalar hazırlamak demek olur.

"1945'teki hâtâların cezasını fazlasıyla çektik. Kuzum artık 1962'deki hâtâların da cezasını çekmeyelim."

Yön, Sayı 52, 12 Aralık 1962

Sendikaların Uyanma Saati

İşçilerimizin bütün totaliter akımların karşısına dikilmelerini ve demokratik rejime sahip çıkmalarını sevinçle karşılıyoruz. Yalnız bu, 22 Aralık mitinginin bir faşizm gösterisi hâline getirilmek istendiği gerçeğini unutturamaz.

Miting, hâlen faşizmin, memleketimiz için çok daha yakın bir tehlike teşkil ettiğini ortaya koyan canlı bir örnek oldu. Geçen yıl da Aralık ayının sonunda bir işçi mitingi İstanbul'da yapılmıştı. Fakat, bugün işçilere nakil vâsıtalarını cömertçe tahsis eden bazı işverenler, o tarihlerde, benizleri uçuk Avrupa'ya uçak biletlerini ayırtmışlardı. İdareciler, günlerce işçileri mitingden vazgeçirmeye uğraşmışlar ve hele işçilerin Taksim'de toplanmalarına kesin şekilde karşı koymuşlardı. Bugün işçileri alkışlayanlar, Ankara'da işsizliği protesto için yürüyüş yapan aynı işçileri coplatmışlardı. Bugün faşizmin en bayağı sloganlarını ve aşağılık iftiraları bangır bangır haykıran devlet radyosu, geçen yılki mitingden hiç de gönül rahatlığıyla bahsedememişti. Ankara'daki aç işçilerin yürüyüşünü de radyolar görmemezlikten gelmişlerdi... Böyle bir radyo, bugün sanki Franco İspanyasının radyosuyla yarışa çıkmıştır. İşçi mitinginde, işçi haklarıyla alay eden faşizm zihniyetli

hatipler, işçilere hitap etme cür'etini veya imkânın bulabilmişlerdir. İşçiler arasına karışan bir güdümlü kalabalık, faşizm aleyhine konuşan hatipleri susturmaya kalkışabilmiştir. 27 Mayısçı bir senatör, faşizmlerin nârâlarına muhatap olmuştur.

Kanun nazarında faşizm de, komünizm de suç sayıldığı halde, faşistler, muteber vatandaş muamelesi görmekteler. Meclis kürsüsünde ve meydan mitinglerinde istedikleri gibi at oynatabilmektedirler. Hattâ ve hattâ faşistlik, suç olmasına rağmen, sahte milliyetçilik kisvesine bürünerek, siyaset alanında kolay ve emin bir yükselme yolu hâline gelmiştir! Halkın iyiliğini, saadetini ve refahını isteyen sosyal ıslâhatçıların şüphe altında tutulduğu, halkı sömüren halk düşmanlarının baştâcı edildiği bir ortamda yaşıyoruz.

Bütün bunlar, mitingten kimlerin yararlandığını ve en yakın tehlikenin ne olduğunu açıkça gösteriyor.

Madalyonun Öteki Yüzü

22 Aralık günü, "Yaşasın işçilerimiz!" diye bağıran beylerimiz, paşalarımız acaba işçilerimiz için neler hazırlıyorlar, bir bakalım: 22 Aralık günü, en başta işçilerimizin ve bütün ücretlilerin faydalanacakları en az geçim indirimlerini yükselten kanun hükmünün uygulanması iki yıl geri bırakılıyordu! 150 lira aylıklı bir işçinin ticaret yüzde 40'ından çok daha fazla vergi ödediği bir memlekette, komünizmin tel'in edildiği gün, işçilerin kanunla tanınan hakları ellerinden alınıyordu. Ne tatsız tesadüf, değil mi?

Aynı hafta içinde, Hükûmet temsilcileri sendikacılarımızın ısrarla ileri sürdükleri, asgarî ücretlerin yükseltilmesi talebine karşı koyuyorlardı. Hayat pahalılığı ise günden güne artmaktadır. Velhasıl vergilere yapılacak zamlar, fiyatları yükselterek, yaşama güçlüklerini daha da çoğaltacaktır. Buna karşılık, ücretlere zam talepleri devamlı şekilde reddedilmektedir. Üstelik, kanunla verilen haklar geri alınmaktadır.

Esasen 5 yıllık plân, yüzde 7 kalkınma hızına ulaşıldığı takdirde, çalışanların geniş fedakârlıklara katlanmalarını gerektirecektir. 150 lira ücretli bir işçinin tüccardan çok vergi ödediği azgelişmiş bir memlekette, siyasî iktidar, ziraati ciddî şekilde vergilendiremezse, vergi kaçakçılığıyla mücadele için ciddî tedbirler alamazsa ve sermaye vergileri karşısında gerilerse, kalkınmanın yükü mutlaka çalışanların omuzlarına biner, ya da yavaş bir kalkınma hı-

zına rıza gösterilir. Bu da işsizliğin çığ gibi büyümesi demektir. Her iki halde de zararlı çıkacak olanlar işçiler ve bütün çalışanlardır. Dış yardım konusunda da, evdeki hesapların çarşıya uymaması güçlükleri arttırmaktadır.

Bu durunda, çalışanlar kaderlerine rıza göstermezler ve haklarını talep etmeye kalkışırlarsa, otoriter idarelere kayış başlar. Sermaye, zorbalıkla kendini koruma yollarını arar. Tanınmış bir işadamının, büyük bir samimiyetle, "Sermaye ürkektir. Meclis, basın herkes susmalı, sermaye ürkütülmemeli." diye, devlet radyosunda nutuklar attığını hatırlayalım. Yarın, işçi talepleri kuvvetli şekilde savunulup, büyük grevler başlarsa, sermayenin otoriter bir rejimin hasretini çekeceğinden şüphe etmeyelim. Faşizm dediğimiz de bundan başka bir şey değil, Faşist etiketi, sermaye yararına emeğin haklarını reddeden otoriter rejimlere yapıştırılıyor.

Tabii ki sermaye, hiçbir zaman gerçek ismiyle ortaya çıkmaz. Faşizm, "Komünist tehlikesi aldı yürüdü, ahlâk çöktü. Milliyetçiler uyanın." gibi câzip sloganların arkasına gizlenir. İşçilerin ve bütün çalışanların gerçek menfaatlerini görmelerini önlemek, onları bölmek ve parçalamak için daha bir sürü oyunlar oynanır.

Ümitler Sendikacılıkta

Çeşitli sun'î zorlamalarla kapitalist bir gelişme yoluna itilen memleketimiz, bugün böyle ciddî bir tehlikeyle karşı karşıyadır. Ekonomik ve sosyal güçlükler, birkaç adamın iyi niyetini rahatça aşarak, bugünkü yetersiz demokrasiyi de çökertebilir. Çâre? Çâre, çalışanların şuurlanması ve kuvvetlenmesidir. Bu bakımdan en önemi rol de herhalde sendikalara düşmektedir.

Demokrasinin ve milletçe kalkınmanın dayanağı, sendikalar olacaktır.

Bugün kâğıt üzerinde ileri bir Anayasamız var. Fakat Anayasayı Anayasa yapan, onun arkasında yatan sosyal kuvvetlerdir. Muhafazakâr kuvvetlerin elindeki bir Anayasa, ne kadar ileri hükümler ihtiva ederse etsin, fazla işe yaramaz. Bugün bu durumdayız. Anayasa, ancak çalışanlar bir kuvvet olarak ortaya çıkabildikleri takdirde, boşlukta kalmaktan kurtulacaktır.

Demokrasi, hızlı kalkınma ve sosyal adalet, sermayenin değil, çalışanların yararınadır. Çalışanlar güçlü hâle gelmedikçe istediğiniz kadar, sosyal adalet, hızlı kalkınma ve demokrasi lâfı edin, bunlar geniş ölçüde bir aldatmaca

olmaktan öteye gidemeyecektir. Toprak ağalarının hazırladıkları Toprak Reformunu, sermaye ağalarının ilhak ettikleri Vergi Reformunu gördük.

O halde ümit, sendikalardadır. Demokrasinin yaşaması, kuvvetlenmesi ve kalkınma yoluna girmesi, sendikaların güçlenmesine bağlıdır.

Bugün 300 bin sendikalı işçi var. Toplu sözleşme hakkı, eğer işlerse, önümüzdeki yıllarda sendikaların üye sayısı hızla artacaktır. Mevcut sendika sayısını azaltacak şekilde sendikalarımızın yeniden teşkilâtlanması da işçilerimizin gücünü çoğaltacak, grev hakkı, işçi şuurunu ve dayanışmasını kuvvetlendirecektir.

İşçilerimizin siyasî bakımdan teşkilâtlanması da, elbette iyi bir şeydir. Fakat bu teşkilâtlanma çabasının, sendikaları bölüp, zayıflatmasına müsamaha edilmemelidir. Bugünün faşizme yatkın şartları altında, sendika birliği ve bütünlüğü her şeyin üstünde tutulmalıdır. Nihayet unutmamak lâzım ki, siyasî teşekküller, sendikaların gücü nispetinde söz sahibi olacaklardır. Temel, sendikalardır.

Görüldüğü, gibi Türkiye'nin demokratik gelişmesinde ve topyekün kalkınmasında sendikalara ve sendika liderlerine büyük büyük sorumluluklar düşmektedir. Bu yüzden, sendikaların bütünlüğü kadar, bağımsızlığı da önemlidir.

Sendikaların hükûmetten ve dış memleketlerden yardım almak zorunda kalması, bu bağımsızlığa indirilmiş bir darbedir. Parayı verenin düdüğü çalacağını unutmayarak, sendikacılar kendi gelirleriyle yaşamasını öğrenmelidir.

Bağımsızlığın ikinci garantisi, sendika içinde demokrasinin tam olarak işlemesidir. Sendika liderliği bir cins memuriyet hâline gelir ve yeni liderlerin yetişmesi ve ön plâna geçmesini engellerse, sendikalar güçlenemez ve bağımsızlığını koruyamaz.

Kısaca, faşist maceraların önlenmesi ve demokrasinin yaşayıp gelişmesi, hür ve bağımsız sendikaların birlik içinde hızla kuvvetlenmesine bağlı görünüyor. Sendika liderlerinin uyanma saati artık gelmiştir.

Yön, Sayı 54, 22 Aralık 1962

Ne Kadar Yol Aldık?

Az Gittik, Uz Gittik.....

Yeni yılın eşiğinde, iktidarın 13 aylık faaliyetini incelerken iyimser olmak istiyoruz. Yeni yılın neşesi içinde, gözlerimizi, Hükûmet'in ve Parlâmento'nun sevap hanesine çeviriyoruz, Fakat bu sütunda, fazla bir şey bulmaya imkân yok. İktidarın lehine kaydedilebilecek, belli başlı başarı, 13 ay zarfında "mevcut olma" marifetini gösterebilmesidir. Bir hükûmete ve bir parlâmentoya sahip olmamız da belki bir başarı sayılabilir. Ama bu 13 ay zarfında rejim yerine oturmuş, demokratik hayat istikrar kazanmış mıdır? Bu soruya iktidara en yakın çevreler, "İnönü giderse rejim çöker." cevabını veriyorlar. 80 yaşında bir adamın mevcudiyetiyle ayakta duran bir rejim... 13 ay önce olduğu gibi, rejimin kaderi İnönü'nün mevcudiyetine bağlıysa, bu ümit verici bir manzara değil. Bâri iktidar, demokrasiye inanmış bir ekip intibaını vererek, hürriyet ve müsamaha ortamının gelişmesini kolaylaştırıyor mu? Hayır. Aksine, Anayasaya ve Hukuk Devleti anlayışına aykırı davranışlar, gittikçe çoğalıyor: Senato kürsüsünde bir Bakan, Anayasa hükmünü fütursuzca çiğneyerek, mevkuf bir gazeteci hakkında, yargı organlarını tesir altında bırakacak şekilde konuşabiliyor ve bu Bakan alkışlanıyor! Bâzı sayın senatörlerimiz

"Cumhuriyet'i kapatalım." diyecek kadar coşabiliyorlar. Sosyal görüşleri savunan gazetelere, en âdi iftiraları Meclis kürsüsünden yağdıran bir milletvekili, Meclis çoğunluğunun tasvibini kazanabiliyor! En masum sosyal ıslahat fikirlerini suç saymaya elverişli 141. ve 142. maddelerin, bir hukuk devletine yaraşır sarahate kavuşturulmasını isteyenlere, ilgili Bakan, "komünist" damgasını vurabiliyor! Haklı olarak, Anayasa teminatı altında olduğunu sanan bir siyasî partinin toplantı yaptığı binaya, parayla tutuldukları apaçık belli olan bir avuç insan saldırıyor, meskene tecavüz ediliyor. Fakat ilgili Bakan, vazifesini gerektiği gibi yerine getirmediği için özür dileyeceği ve mütecavizleri takbih edeceği yerde "Belki toplantıyı yapanlar kabahatli. Tahkikat yapıyoruz." diye meseleyi geçiştirebiliyor. Uzun muhalefet yılları boyunca hürriyete ilânı aşk ederek şöhrete ulaşan bir Bakan, "şimal rüzgârları" edebiyatını diline dolayarak, Anayasa teminatı altındaki hürriyet ortamını fütursuzca zehirleyebilir. Devlet Radyosu, Faşist İspanyol radyosuyla yarış etmeye zorlanıyor. Gittikçe azgınlaşan faşizm, meşrû hale geliyor. Anayasanın emrettiği sosyal ıslâhat fikirlerini savunmak ise suç sayılıyor.

Böyle bir iktidârın, demokrasiye gerçekten inandığı ve Anayasayı samimiyetle uygulamaya niyetli olduğu söylenemez. Rejim 1950'den sonra olduğu gibi, bugün de sosyal görüşleri baskı altında tutma yönünde ilerliyor.

1946'dan beri, hürriyet mücadelesi yaptığımızı söyledik, hürriyetler uğruna Atatürk Devrimlerinde rötuşlar yaptığımızı ileri sürdük. Ama bütün fedakârlıklara rağmen, aldığımız mesafe önemli değildir.

Aşiret mi İdare Ediyoruz?

Rejim konusunda durum böyle. Peki, iktisadî alanda ne yaptık? Bir yıldır, her ferdin dâvâsı olarak gösterilen Kalkınma Plânı ne âlemde? Durum tek kelimeyle facia. Bir yıldır plânlı kalkınma edebiyatının şampiyonluğunu yapan Hükûmet, devletin ne kadar ilkel metotlarla idare edildiğinin akıl durdurucu bir örneğini, son Yüksek Plânlama Kurulu toplantısında verdi. (Bu sayıda yer alan Yüksek Plânlama Kurulu başlıklı yazımızı hayretle okuyacağınızı sanıyoruz.)

1963 Programını kabul için bir araya gelen ilgili Bakanlar, çok önceden bilmeleri gereken bir gerçeği ancak toplantı sırasında, dehşet içinde

keşfettiler: YÖN'ün aylarca önce yazdığı üzere, 1962 Programı uygulanmamış, geniş ölçüde kâğıt üzerinde kalmıştı. İktisadî Devlet Teşekküllerinin yatırımlarından sorumlu Başbakan Yardımcısı ile ilgili Bakan, af, cunta, partizanlık gibi ön plânda gelen meseleler arasında, anlaşılan bu kurumlara vakit ayırmaya fırsat bulamamışlardı. Başbakan Yardımcısı, durumu iş işten geçtikten sonra öğreniyor ve "Böyle giderse plân tatbik edilemez. Bu lâubaliliktir. Biz, bu gidişle hiçbir iş yapamayız." diyerek, aslında kendine ait olan sorumluluğu, zavallı umumî müdürlerin sırtına yüklüyordu. Sorumlu Bakanlarımız, 1962 Programında yer alan TEK'in kurulması, İktisadî Devlet Teşekküllerini reorganizasyonu, idarî reform, vergi ve toprak reformları gibi konulara el atmadıklarını hatırlamak bile istemiyorlardı. Tamamen Hükûmet'i ilgilendiren bu meselelerden de herhalde umum müdürler sorumlu tutulamaz.

Böylece 1963 Programı müzakereleri, devlet teşebbüsleri idarecilerin haşlama toplantısı haline geldi. Haşlama operasyonu da en ilkel usullerle yürütüldü ve hiçbir vesikaya dayanmadan idarecilerin sözlerine göre fetva verildi. 1962 Programındaki yatırımların gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği üzerinde durulmadı. Ölçü, para harcamak oldu. Çok para harcadıklarını söyleyen idareciler, bu para çarçur edilmiş dâhi olsa, taltif edildi, az para harcayanlar ise azarlandı.

Bâri Fikir Hürriyet Olsa...

İşte devlet böyle idare ediliyor, plân böyle uygulanıyor. Devlet de, plân da, herkes birbirinden habersiz, yürüyüp gidiyor.

Bu anlayış ve ilgi ile ne plân uygulanabilir, ne de sosyal adalet içinde hızlı kalkınma gerçekleştirilebilir. Gidiş, yavaş bir çözülme, çökme ve çürümeye doğrudur. Artık gün gibi aşikâr ki, bu Hükûmet çetin iktisadî ve sosyal dertlerimizi çözmeye muktedir değildir. Bu zihniyet, bu kadro, bu koalisyon ve bu menfaat grupları ile Türkiyemizin kaderini değiştirmeye imkân yok.

Dış yardım müzakereleri de maalesef iyi gitmiyor. Son haberlere göre, 281 milyon dolarlık talebimizin 207 milyonunun karşılanacağı anlaşılıyor. Yalnız bunun 100 milyon doları istenen şartlara uygun. Geri kalanı, kısa vâdeli, yüksek faizli krediler. Bu başarısızlıklar, güçlükler malûm olduğuna göre, belki mazur görülebilir. Ama sosyal ve iktisadî alanlarda başarı-

sızlığa uğrayan Hükûmet Başkanı, kalkınma, sosyal adalet ve ilerleme yolunu açacak ortamın hazırlanmasına ve reformlardan yana sosyal kuvvetlerin kuvvetlenmesine yardımcı olarak, hiç değilse geleceği kurtarabilir. En azından, faşist zihniyetin baskısından bir türlü sıyrılamayan fikir hayatımızı, içine düştüğü zehirli havadan çıkarabilirdi. Faşizmin, meydanlarda, Meclis kürsüsünde ve radyoda serbestçe at oynatmasına demokratik yollardan karşı durabilirdi. En masum ıslâhat fikirlerinin çamurlara bulanmasını önleyebilirdi. Bunun için birkaç cümle söylemek, hukuk devletine yakışmayan davranışlarda bulunan Bakanlarını ikaz etmek ve Anayasanın titizlikle uygulanmasına da dikkat etmek kâfiydi. Böylece, hiç değilse, Türkiyemizin acele cevap bekleyen meseleleri üzerine serinkanlılıkla ve iyi niyetle tartışmak, çözüm yolları bulmak ve halk kütlelerine gerçek dâvâlarımızı duyurmak mümkün olabilirdi.

Sayın İnönü, bunu bile yapmadı.

Yön, Sayı 55, 2 Ocak 1963

Devekuşu Politikası

Mutlu Azınlık Demokrasisi

Yüz küsür yıllık çabamızın adı hürriyet ve hukuk devleti mücadelesidir. Ama bir türlü memleket Batı ülkelerinin daha onsekizinci yüzyılda eriştiği hürriyetlere kavuşamamıştır. Hele sosyal konuların tartışılması bakımından, çok partili hayat devresinde, tek parti yıllarına nazaran çok daha müsamahasız davranılmıştır!

Şimdi dörtbaşı mâmur bir hürriyet anayasası var. Ama Anayasaya aykırı kanunlar hâlâ yerinde durur. Ve sosyal fikirleri boğacak yönde işler. O kadar ki, de Gaulle Fransasının Sanat ve Edebiyat Genel Müdürü tarafından kaleme alınmış bir kitaptan yapılan tercümeler, memleketimizde üniversite hocalarına, 7,5 ilâ 15 yıl sürecek bir hapishane yolunu açar. Sanmıyoruz ki faşist İspanya'da durum daha ağır olsun!

Savcılara ve hâkimlere söylenecek bir şey yok. "Kanun bu, uyguluyoruz" diyebilirler. Gerçekten, 141. ve 142. maddeler, komünizmle mücadele bahanesiyle, en mâsum sosyal tenkitleri ağır şekilde cezalandıracak niteliktedir. Bölükbaşı, Faik Ahmet Barutçu, Halil Özyörük, Prof. Faruk Erem, Prof. Çelikbaş, Prof. Necip Bilge, Cezmi Türk, Kâmil Boran,

Behzat Bilgin gibi kimselerin, Menderes devrinde Meclis kürsüsünden belirttikleri üzere, 141. ve 142. maddeler, bugünkü haliyle korkunçtur. Bütün bunlara rağmen, açık rejim ve demokrasi şampiyonluğunu kimseye vermek istemeyen bir iktidarın mevcudiyeti, memleketimize hâs bir garabet olsa gerektir.

İktidar, "Adalete karışamayız." gerekçesinin sağladığı gönül rahatlığı içinde, sanki kanunları başkaları yaparmış gibi, hâlâ açık rejim ve hürriyet nutukları atabilmektedir. Koçeroların ilâhlaştırıldığı bir ortamda, fikir suçlularının mahkûm olmadan tevkiflerini önleyen bir kanun teklifi yapan yok. Hele korkunç 141. ve 142. maddelerin bir hukuk devletine yakışacak şekilde düzeltilmesini isteyenlerin miktarı, parmakla gösterilecek kadar az. Dün olduğu gibi, bugün de iktidarların hürriyet ve demokrasi aşkı, mutlu azınlığın huzur ve rahatının kaçtığı noktada bitiyor.

Peki ya üniversiteler ve büyük çoğunluğuyla basın? Zavallı Menderes'in imal ettiği büyük hürriyet kahramanları şimdi neredeler? Diktatör denilen Menderes devrinde 141. ve 142. maddelere veryansın eden Prof. Çelikbaş, Prof. Faruk Erem, Prof. Necip Bilge neden susarlar? Hürriyet savaşçısı Prof. Feyzioğlu ne yapar?

1960'tan Önce:

"Türkiye'de hürriyet hareketi geç başlamış, başladıktan sonra da ne yazık ki çok sendeleyerek, duraklayarak ilerlemiştir. Tanzimat'tan 116 yıl sonra ve hâlen programında 'ilmin, sanatın ve her türlü fikir faaliyetlerin siyasî ve idarî müdahalelerden uzak kalmasını demokrasinin değişmez bir esası olarak kabul ediyoruz' diye yazılı bulunan bir siyasî parti iktidarda bulunduğu bir sırada, hürriyet ve gerçek demokrasiye doğru hızla yol almaktaydık. Bunu sağlamak için devlet adamı, mebusu, gazetecisi, hâkimi, idarecisi, üniversitesi ile bu memleketin vicdan taşıyan bütün aydınları kendilerine düşeni yapmalıdırlar." diyen dünkü Forumcu Feyzioğlu'nun acaba vicdanı rahat mı? Yoksa dünkü hürriyet savaşları, bir mutlu azınlık demokrasinin mi sözcüleriydiler? Yeni Anayasanın getirdiği hürriyet ve sosyal adalet ilkeleri kocaman bir yalandan mı ibaret?

Çok Hizipli Tek Parti

Sosyal ve ekonomik görüşler karşısında gösterilen bu korkudan zarar

gören sadece memlekettir. Satıhtaki kısır sen ben çekişmeleri ve atmasyon tenkitlerle, bu dertli memleketin çetin dâvaları çözülmez. 27 Mayıs, sosyal ve ekonomik düşüncenin boğulması yüzünden, büyük bir boşluk içinde kaldı. 27 Mayıs'ı bu fikrî boşluk mahvetti. Bugünkü sosyal düşünceyi susturma çabası da, yarınki Türkiye'yi kurma dâvasını güçleştirecektir. Bir mutlu azınlık, memleket dâvalarını çözemediği gibi, çözme yollarını da kapamaya çalışmaktadır.

Sayın Nâdir Nadi'nin şu sözleri ibretle okunmaya değer:

"Memleketimiz dâvalarının çözülmesi için o dâvalar üzerine açık yürekle eğitmek, doğru ya da yanlış, düşündüklerimizi korkusuzca belirtmek, bunu yaparken de dünya sorunlarına dair dünyada sözü geçen tanınmış bilim, felsefe ve sanat adamları ne düşünüyor, öğrenmek gerektiğini kabul etmeyiz. Hür dünya ile ilişkisini böylesine kesen, söz ve yazı hürriyetini böylesine kısan bir ortamda ekonomik ve sosyal dâvalara çözüm yolu bulunamayacağını, tersine, bu dâvaların bizi günden güne daha tehlikeli çıkmazlara sürükleyeceğini aklımıza getirmeyiz.

"Biz Atatürk Devrimlerini baltalama hürriyetini demokrasi sandık. Çok partili açık rejim dediğimiz de aslında çok hizipli tek parti rejiminden başka bir şey değildir. Bunun aksini söylemekle kimseyi kandıramayız. Bari boş yere kendimizi aldatıp durmayalım!"

Sosyal Uyanış Durdurulamaz

Ama ne olacak? Fikir hürriyetini istediğiniz kadar kısın, sosyal tenkitleri istediğiniz kadar boğmaya çalışın, netice değişmez. Güçlükler artar, fakat bu, statükocu politikanın yakın bir gelecekte iflâsını önlemez.

Bir noktayı iyice anlamak lâzım: Türkiye, artık eski Türkiye değildir. İkinci Dünya Harbinden beri çok yol aldık.

15-20 yıl önce, sosyal tenkitleri önleyerek, Türkiye'yi rahatça idare etmek belki mümkündü: Kütleler, yeteri kadar uyanmamıştı. Genel oy yoktu. Dış dünyaya kapalıydık. Nüfus artışı ve şehirleşme temposu yavaştı. Ekime elverişli bol toprak vardı. Durum, İkinci Dünya Savaşından sonra hızla değişmiş, Türkiyemiz, politik, sosyal ve ekonomik bir ihtilâl devresine girmiştir. Genel oy, halk kütlelerinin az çok uyanışı ve iktidarlardan hizmet istemeyi öğrenmesini sağlayarak, siyasî alanda başlı başına

bir ihtilâl olmuştur. Dış âlemle temasların artması, memleketteki uyanışı hızlandırmıştır. Bu uyanış devresinde, hızlı nüfus artışı ve ekime elverişli toprakların tükenişi gibi meselelerin çözümü, sosyal ve ekonomik alanlarda, çok köklü değişiklerin yapılmasını zarurî kılmaktadır.

Bu şartlar altında, sosyal ve ekonomik tenkitler, ne kadar kısılırsa kısılsın, statükocu politika çökmeye mahkûmdur. 1950-55 devresinde, olağanüstü şartlar dolayısıyla elde edilen büyük başarıların sağladığı prestije rağmen, Menderes dahi, olayların tazyikine 5 yıldan fazla dayanamadı. Bugün ise şartlar, düne nazaran, son derece güçtür. Bu güç durumda, sosyal ve ekonomik tenkitleri susturmak suretiyle, kaçınılmaz değişikliklerin önlenebileceğini düşünmek, kurtuluşu, başını kuma gömmekle bulan devekuşu politikasından farksızdır.

Devekuşu politikası, mutlu azınlığa geçici bir huzur dahi sağlamaz, aksine huzursuzluğu artırır. Bu politika, olsa olsa yarınki Türkiye'nin kuruluşunu daha sancılı hâle getirir, fakat durduramaz. Apaçık bir faşizm bile gelse, bir iki yıl içinde çöker gider.

Sancısız Doğum Olmaz

17 yıldır, çok partili hayatı yerleştirmek uğruna savaştığını söyleyen ve bunun için, Atatürk Devrimlerinde rötuş yapma fedakârlığına bile katlanan İnönü'ye düşen tarihî görev, yarınki, hür, müreffeh ve modern Türkiye'nin kuruluşunu güçleştirmek değil, kolaylaştırmak olmalıydı.

Miyop sermaye ağaları, bugünü kurtarmak için devekuşu politikasını arzulayabilirler. Onlar kendi açılarından belki de haklıdırlar. Zira, azgelişmiş bir ülkede özel sermaye, ancak kapalı bir rejimde hızla birikebilir. Açık rejim, türlü dolaplar ve istismarlarla büyüyen sermayenin işine gelmez. Ama, açık rejim şampiyonu olduğunu söyleyen tarihî şahsiyet İnönü'nün, sosyal ve ekonomik konularda açıklığı reddederek, kendi kendini inkâra hakkı olmasa gerektir.

Bugün çetin dâvaların altında, aciz içinde bocalayanlar, hiç değilse yarını güçleştirmeye kalkışmasınlar. Fakat ne gam. Asıl haklı olanlar belki de sancısız doğum olmaz diyenlerdir.

Yön, Sayı 56, 9 Ocak 1963

Sınıf Mücadelesini Kim Körüklüyor?

Sayın İnönü, gençlerle yaptığı son konuşmasında, Atatürk'ün önem verdiği bir ülküye, sınıfsız toplum ülküsüne temas etti ve Atatürk'ün bu konudaki görüşünü, çok güzel şekilde ortaya koydu:

"Atatürk'ün sınıfsız toplum ülküsü, sınıf savaşıyla ve bir sınıfın başka sınıfları yok etmesiyle değil, ancak sınıflar arasında duvarları yıkıp tam bir uyuşma ve kaynaşma imkânı sağlamakla gerçekleştirilebilir."

Sınıfsız bir Türkiye yaratmak isteyen Atatürk, bu ülküye kanlı sınıf savaşlarına lüzum kalmadan da, sosyal ıslahat tedbirleriyle erişilebileceğini gören ender insanlardandır. Gerçekten ciddî bir halkçı, devletçi ve devrimci politika, Avrupa'nın yaşadığı kanlı sosyal savaşları önleyerek, azgelişmiş ülkelerin sınıfsız bir toplum ülküsüne doğru barış içinde yol almasını sağlayabilir. Nitekim fakir Afrika ve Asya ülkelerini, Sosyalist kalkınma metodlarını benimseye iten temel sebeplerden biri budur. Bunun içindir ki, Sosyalizm, barış içinde hızlı kalkınma ve sınıfsız toplum ülküsüne erişme yolu olarak, yeryüzünün hemen hemen bütün fakir memleketlerinde, kurtuluş sloganı haline gelmiştir.

Türkiye ise, Atatürk'ün çizdiği bu yoldan maalesef uzaklaşmıştır. Memleketimiz, İkinci Dünya Savaşından sonra, özellikle 1948'den itibaren, o tarihe kadar da iyi uygulanamayan devletçi ve halkçı bir politikayı tamamen terk ederek, kapitalist gelişme yolunu seçmiştir. Millî kurtuluş hareketleri, Atatürk'ün izinde gerçekleştirilen yeni devletler, kurtuluşu haklı olarak, kapitalizmin dışında ararlarken, memleketimiz, Atatürk'ün yolundan ayrılarak, kapitalizme yönelmiştir.

Gizli Komünist Partisi Ne Diyor?

Bu hatalı politikanın mahsurları, bugün artık açıkça görülmektedir: Azgelişmiş bir ülkede kapitalist gelişme, çeşitli mahsurlarının yanı sıra, sınıf tezatlarını arttırmıştır. Beş yıllık plân, geride bıraktığımız devrede, gelir dağılışının emek gelirleri aleyhine nasıl bozulduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Bunun sebebi, kapitalist gelişmenin icabı olarak büyük müteşebbislere mecburen tanınan imtiyazlardır. Özel sermaye birikimini teşvik bakımından haklı sayabileceğimiz son vergi tasarıları da, gelir dağılışındaki adaletsizlikleri, emek gelirleri aleyhinde artıracak niteliktedir.

Bütün bunlar, sınıf savaşlarını körükleyecek bir gidişin belirtileridir. Somut örnekler, bu gidişi daha açık şekilde ortaya koyacaktır. Meselâ tarımdaki gelişmeleri ele alalım: Türk tarımı, özellikle 1948'den itibaren kapitalist bir gelişmeye yönelmiştir. Henüz geleneksel tarımcılıktan kurtulmamış, geniş bir sektör mevcut olmakla beraber, sulanan arazi alanının genişlemesi, makineli ziraatin yayılması, pazarların gelişmesi, pamuk, nârenciye vs. gibi mahsullerin ekiminin çok kârlı hale gelmesi gibi sebepler yüzünden Türk tarımı kapitalist gelişmenin içine girmiştir. Bu gelişme, ortakçıları tarım işçisi durumuna düşürerek, işsiz sayısını ve sefaleti arttırarak, tehlikeli sınıf savaşlarına yol açabilecek bir ortam yaratmıştır. Bu bakımdan, Çukurova'daki gidiş, dörtbaşı mâmur bir örnektir. Bakın bu konuda, Adana seyahatinden sonra Metin Toker, Akis'te neler yazmıştır:

"... mütegallibe, hattâ müstemlekeci zihniyetin, devlet nizamından himaye görmesi, nihayet emekçi kütlelerin kendi haklarını savunmaktan âciz olması, Çukurova'yı istismar lâfının en ziyade kullanılmadığı belde haline getirmiştir. Bu sebepler, tabiat zenginliğinin taksimini öylesine adaletsiz kılığa sokmuştur ki, en büyük servetler, en utanç verici yaşama şartlarıyla Çukurova'da yuvarlanıp gider olmuştur."

Bu hükme varan Akis, gizli Komünist Partisinin, Adana İl Komitesine gönderdiği, 1951-52 tahkikatında ele geçirilen talimatı açıklamaktadır. Akis, şöyle diyor: "Adana'ya verilen talimatta, bilhassa makineli ziraatten sonra, Çukurova'nın komünizm için inanılmaz derecede münbit bir bölge haline geldiği bildirilmiş ve ona göre çalışılması istenmiştir. Belirtilen şudur: Makineli ziraatten itibaren yarıcılar, amele durumuna düşmüşler, toprak üzerindeki statüleri değişmiştir. Zira toprak sahipleri artık yarıcı kullanmaz olmuşlardır. Bu, tarım proletaryasını çok arttırmıştır. Daha önce, arazilerini atla dolaşan, orada yarıcılarla birlikte, hiç olmazsa belirli devreler kalan ve çalışan, onların hayatını paylaşan kimseler, artık tarlalarına lüks otomobiller içinde şöyle bir uğrar ve işlere üstünkörü nezaret eder hâle gelmişlerdir. Bir yandan bu usul, diğer taraftan makineli ziraat sayesinde -buna sulu ziraat de eklenmiştir- astronomik kazançların büyük çiftçilerin cebine girmesi, iki sınıf, çalışanla çalıştıran arasındaki farkı, tam bir uçurum haline getirmiştir. Merkez Komitesi, Adana'daki İl Komitesine fakirin zengine karşı hıncını, kinini, nefretini, haksız muamele gördüğü hususundaki inancını alabildiğine körüklemeye çalışmak emrini vermiştir."

Akis, bu talimat hakkında şu hükme varıyor:

"Komünistler aleyhinde bin şey söylenebilir. Ama Çukurova'daki duruma mükemmel teşhis koymuş oldukları gerçeğini inkâr etmenin imkânı yoktur."

Gerçekten durum, Akis'in yazdığı gibidir. Esasen kapitalist gelişmenin, dünyanın dört bucağında görüldüğü üzere, başka sonuç vermesi beklenemez. Çukurova ağalarının siyasî ve ekonomik kudretine kesin şekilde karşı çıkılmadıkça, yani kapitalist olmayan bir gelişme yolu seçilmedikçe, alınacak ufak tefek tedbirler, bu durumu değiştiremez.

Gidiş, tehlikeli sınıf savaşlarına uygun bir ortam yaratmaya doğrudur. Bundan ise, sadece ve sadece komünistler faydalanacaktır.

Kayseri'deki Sınıf Çatışması

Başka bir örnek, Çağ-Çağ Suyu üzerinde kurulan tesislerin sebebiyet verdiği durumdur. YÖN'ün, 54. sayısında kısaca belirtildiği üzere, bu tesis sayesinde Nusaybin ovasının sulanması, zengini daha zengin, fakiri ise

daha fakir yapmış ve bu yüzden sınıf tezatları artmıştır. Halbuki, hükûmetler, "Nusaybin ovasını suladık." diye övünmektedirler!...

Bu gafil gidişin son bir örneği, Sarımsaklı Suyu ile Kayseri'nin kuzeydoğusundan kuzeybatısına doğru uzanan ovayı sulama projesidir. Başbakan Yardımcısı Feyzioğlu'nun seçim bölgesinde, onun parlak nutuklarıyla başlanan bu 60 milyon liralık iş, birkaç büyük çiftçiyi ihya edecek, fakat ufak çiftçiyi, yarıcı ve ortakçıları perişan edecek niteliktedir. Sulanan toprağın bereketi artınca, başlarına gelecekleri çok iyi bilen topraksız ve az topraklı çiftçi, şimdiden endişe içindedir. Resmî rakamlara göre, durum şu: Bölgede 2306 aile yaşamaktadır. Bu ailelerin 581'inin hiç toprağı yoktur. 1374 ailenin sahip bulunduğu toprak, 30 dönümün altındadır. 50 bin dönüm civarında arazi ise, 2 ailenin elindedir.

Hâlen bir kısmı iptidaî usullerle sulanan ova, büyük toprak sahipleri için câzip değildir. Bu sebeple, arazilerini, toprakçılara veya az topraklılara kiralamakta ve yarıcılara bırakmaktadırlar. Ova, bol suya kavuşunca, durum tabiatıyla değişecek, büyük toprak sahipleri, kapitalist tarım işletmeleri kuracaklardır. Bu da topraksız ve az topraklı çiftçinin kapı dışarı edilmesi ve bir kısmının işçi haline gelmesi demektir. Fakir köylüler, bunun için şimdiden endişelidir. Hükûmet, birkaç zengin çiftçiye âdeta 60 milyon lira hediye etmektedir!

Bütün bunlar, tarım ve sanayideki kapitalist gelişmenin kaçınılmaz sonuçlarıdır. Hiç şüphe edilmesin ki, bu yol, Atatürk'ün özlediği sınıfsız toplum ülküsüne götürmez. Tam aksine, Türkiyemizde, hiç kimsenin arzulamadığı, kanlı sınıf savaşlarına uygun bir ortam hazırlar.

Barış içinde sınıfsız toplum ülküsüne doğru yol almak, ancak Sosyalizme yönelmiş, kapitalist olmayan gelişme yolunu seçmemizle mümkündür. Sosyalizm, diğer bir sürü sebeplerin dışında, bu yüzden de, tek kurtuluş yolu olarak ortaya çıkmaktadır. Bunun içindir ki, Türk Sosyalistleri, Atatürk'ün ülküsüne sâdıktırlar. Kapitalizmi seçen, gelmiş geçmiş hükûmetler ise, Atatürk'ün yolundan kesin şekilde ayrılmışlardır.

Yön, Sayı 57, 16 Ocak 1963

Bir İntikal Devresi

Hayallere Paydos

Başında İnönü bulunan bir hükûmeti, devamlı tenkit etmemize kızan iyi niyetliler eksik değil. Bunların çoğu, "İnönü de yıpranırsa ne olacak, o giderse, çok daha kötüsü gelir. Şimdi hiç değilse az çok yazabiliyorsunuz." diyorlar. Bir kısım iyi niyetli arkadaşlarımız ise "İnönü yıpranırsa ümit kalmaz. Milleti ümitsizliğe düşürmeye hakkınız yok." tezini savunuyorlar.

Bir cins vazifeden kaçış ve yenilgiyi peşinen kabul ediş saydığımız, statükocuların ekmeğine yağ süren bu görüşlerin doğruluğuna inanmıyoruz. Aslında yazılanlar çok azdır. Maalesef, yazdığımızdan çok daha başarısız bir iktidarla karşı karşıyayız. Bugün başımızda âdeta felçli bir ekip var. İki yıldır süren gürültüye rağmen, basit bir servet beyannamesi meselesi bile henüz çözülmüş değil. Yeni gelirler bulmak için kara kara düşünen bir Maliye Bakanlığı, 165 milyon lira gelir kaybını önlemek maksadıyla zarurî saydığı iki maddelik bir kanun tasarısını, zamanında Parlâmento'ya sevk etmesi gerektiğini unutacak kadar büyük bir dalgınlık içinde! 1962 programının ne safhada bulunduğundan, bütün yıl boyunca ilgililerin haberi yok! Önce 1963 Programını, sonra bu programa göre 1963 Bütçesini yapmak gerekirken, önce şişirme rakamlarla Bütçe hazırlanıyor ve yıllık

programın gerçeğe daha çok yaklaşan rakamları, Bütçenin uydurma rakamlarına uymayınca, zevahiri kurtarmak için, yanlış rakamları doğruymuş gibi gösterme temayülü Bakanlarımıza hâkim oluyor. Yani açıkça bir rakam tahrifatı düşünülüyor!

Hükûmetin mevcudiyetinden şüphe ettirecek daha bir sürü beceriksizlik örnekleri saymak mümkün.

Bütün bunlar tüm bir aciz manzarası yaratıyor. Hiçbir önemli mesele, ciddîyetle ele alınmış değil.

İktidar çevrelerinde sinirliliğin artması, komünizm edebiyatının yaygın hâle gelmesi ve basın dâvaların çoğalması bu aciz yüzünden. İşler biraz iyi gitseydi, Menderes'in hürriyetleri kısıcı davranışlarını en amansız şekilde tenkit eden *Time*, "Başbakan İnönü de, Menderes'in eski âdetlerine kapılıyor." diye, herhalde yazamayacaktı

Bütün bunları, "İnönü yıpranır, İnönü yıpranırsa ümitsizlik artar." diye görmemezlikten mi gelmek lâzım? Bir cins suç ortağı olmayı gerektiren bu görüşü paylaşmıyoruz. Bugünle yetinmeyip, bu memleketin geleceğini kurtarmak isteyen insanların görevi, içinde bulunduğumuz çıkmazı görmemezlikten gelmek değil, olduğu gibi görmek ve göstermektir. Önemli olan bugün değil, yarındır ve en büyük ümit, doğrudadır. Meselelerimizi dosdoğru gördüğümüz zaman, durum ne kadar karanlık gözükürse gözüksün, bir ümit, bir kurtuluş yolu mutlaka ortaya çıkacaktır. En tehlikeli tutum, gerçeklere göz kapayıp temennilerle avunmaktan ibaret bulunan devekuşu politikasıdır. 1946-60 devresinde, bütün dertlerimizin Anayasa yapmakla çözüleceğine bizi inandıranlar, belki tatlı bir iyimserlik yarattılar. Ama bu aldatmacanın yarattığı hayal kırıklığı daha feci olmadı mı? Bugünkü çıkmazın belli başlı sebeplerinden biri, düşünmekle görevli kafaların, gerçeklere gözlerini kapamaları değil mi? Bu sebeple, İnönü Hükûmetleri hakkındaki temennilerimizi, tatlı hayallerimizi bir yana bırakıp acı gerçekleri olduğu gibi görmeliyiz.

İslim Arkadan Gelsin...

Şimdi ikinci bir plâncılar olayı ile karşı karşıyayız. Plânın finansmanı meselesi, ikinci defa, politikacılar ile plân uzmanlarının çatışmasına yol açıyor. Hükûmet, Menderes devrinden miras denklik politikasına uyarak 1963 Bütçesini, Devlet Plânlama Teşkilâtı uzmanlarını ve Gelirler Umum

Müdürünün itirazlarına aldırmadan hazırlamış. Hükûmet, yeni vergi tasarıları ve tekel zamlarıyla, 1 milyar 200 milyon lira açığın kapatılabileceğini ileri sürüyor. Devlet Plânlama Teşkilâtı ise daha o tarihlerde 400 milyon lira açık olduğu kanısında. Mesele bu kadarla kalsa, artık üzerinde pek fazla durulmayabilir. Ama vergi tasarları üzerinde Parlâmento'da yapılan değişiklikler, şimdilik 370 milyon lira civarında bir gelir kaybına yol açmıştır. Daha önemlisi, yıllardır bütçe açıklarının imdadına yetişen dış yardım, beklenen miktarı bulmamıştır. Yardımın düşük seviyede kalması, asgarî 500 milyon lira bütçe açığına sebep olacaktır. Böylece, yeni vergi tasarılarına ve tekel zamlarına rağmen, 1963 Bütçesi plâncılara göre asgarî 1 milyar 270 milyon lira açık verecektir. Mesele bu kadarla da bitmiyor. Bütçede ayrıca, İktisadî Devlet Teşebbüslerinin reorganizasyonu ve fiyat ayarlamalarıyla sağlanacak 835 milyon liralık bir gelir kalemi yer almaktadır. 1962 yılında tamamlanması gereken reorganizasyon işi, hâlâ ele alınmadığına göre, bu 835 milyon liralık gelir de gerçekleşmeyecektir. Neticede açık, yeni vergi tasarılarına ve inhisar zamlarına rağmen, 1,5 ilâ 2 milyar gibi muazzam bir miktara erişmektedir.

İşler bu safhada iken, normal bir hükûmetin, durumun ciddîyetini açıkça ortaya koyup yeni gelir kaynakları araştırması veya gücü yoksa yatırım programını kısması beklenir değil mi? Fakat, hayır. Hükûmet, derde deva aramak yerine, derdi gizleme telâşına düşmüştür. İktisadî işlerle görevli Bakanlarımız tam bir oybirliği içinde, "Gerçeğe uymasa dahi, 1963 Bütçesinde yer alan rakamlardan dönemeyiz." buyuruyorlar. Uzmanlardan, gerçeği bir yana iterek, uydurma tahminleri, doğru diye kabul etmelerini istiyorlar. Politikacılarımız için önemi olan plân ve kalkınma değil, devekuşu zekâsıyla, rakam tahrifatı pahasına da olsa, zevahiri kurtarmaktır. Devlet Plânlama Teşkilâtının yeni uzmanları ise, tıpkı eskileri gibi "Bu zihniyetle plân yapılamaz. Bu zihniyetle ya enflâsyona, ya da geniş çapta bir işsizliğe gidilir." diyorlar. Kaldor'un Vergi Reformunu gerçekleştirmeye gücü yetmeyen Hükûmet, plânın finansmanı konusunda tam bir çıkmaza düşmüştür.

Sancılı Uyanış

Bütün bu olup bitenler, alelâde bir politikacı-teknisyen çatışmasından ibaret sayılamaz, Aslında, statükocu Türkiye ile devrimci Türkiye çarpışmaktadır. İktidar, toprak ağalarına ve Orta Çağ kalıntılarına yaslanarak, bu statükocu kuvvetlerin çıkarına uymayan bir hızlı kalkınma ve sosyal adalet

politikası yürütmek zorunda kalmıştır. Bu temel çelişikliği çözmeden gerçekleştirilmeye kalkışılan politika, daha işin başında paramparça olmuştur. Hükûmet'in yukarda saydığımız anormal beceriksizlikleriyse, güçlükleri arttıran ikinci derecede bir faktör sayılabilir.

Artık herkesin öğrendiği ve Sam Amca'nın da her gün tekrarladığı üzere, yüksek tarım gelirlerini ciddî şekilde vergilendirmedikçe ve köklü bir tarım reformunu gerçekleştirmedikçe, nisbî bir vergi adaleti ve hızlı kalkınma sağlamak mümkün değildir. Fakat Orta Çağ kalıntısı statükocu kuvvetlere dayanan bir iktidarın bu reformları başarabilmesi hayaldir. Statükocu kuvvetlerle demokrasi de olmaz. Bir aldatmacadan öteye pek fazla gidemeyen ağalar demokrasisi, iflâsa mahkûmdur. Gidiş ortadadır. Önümüzdeki devrede, iktisadî ve sosyal güçlüklerin gittikçe arttığına şahit olacağız. Artan iktisadî güçlükler, Menderes devrinde yaşadığımız gibi, baskı idârelerine ve "ince demokrasiye paydos" sloganlarına götüren en kestirme yoldur.

Unutmamak lâzım ki, demokrasi de hızlı kalkınma da, sosyal adalet de statükocu sosyal kuvvetlerin işine gelmez. Bütün bunlar, geniş halk kütlelerini yararına girişilmiş ileri hamlelerdir. İleri politikalar ise, ileri gidişten yararlanan sosyal kuvvetlere dayanarak yapılır.

İki yüz yıl süren bocalamalardan sonra, Türkiye, bu uyanış devresine girmiştir. İktisadî ve sosyal olayların ezici ağırlığı, dış dünyadaki gelişmeler ve iktidardaki kuvvetlerin aciz içinde bocalamaları bu uyanışı çabuklaştırmaktadır.

Demokrasiden, halktan ve ileriye gidişten yana kuvvetler, bugün tam bir çıkmaz içinde bulunma duygusunda birleşmekte ve bir çıkış yolu aramaktadır. "Bu, böyle sürüp gidemez" diyen gerçek milliyetçilerin sayısı günden güne çoğalıyor ve dertlerimiz doğru şekilde teşhis ediliyor. Dertlerin doğru teşhisi ise, XX. yüzyılın ikinci yarısında esasen büyük bir anormallik teşkil eden statükocu cephenin yenilgisi demektir.

Böylece, hayal kırıkları ve ümitsizlikler, en büyük ümitleri yaratmakta, en karanlık gözüken çıkmazlar, aydınlık çıkış yollarını hazırlamaktadır.

Yön, Sayı 58, 23 Ocak 1963

Füzeler Kalkarken

Dünyayı harbin eşiğine kadar götüren Küba Buhranı, Doğu-Batı münasebetlerinde bir dönüm noktası olacağa benziyor. Zira en ufak ölçüsüzlüğün fiyatını herkesten iyi bilen iki dünya lideri, en gergin anda dahi gerginliği ortadan kaldırmak için azamî tavizi vermekte tereddüt etmemiştir. Küba buhranı günlerinde, Kennedy ve Kruşçev arasında başlayan mektuplaşmalar, iki blokun da daha az tehlikeli bir zemin üzerinde beraberce yaşamayı arzuladığını göstermiştir. Küba gerginliğinden sonra, üzerinde kontrol istasyonları kurulmasını kabul ederek, Sovyetler Birliği'nin silâhsızlanma yolunda olumlu görüşme imkânlarını hazırlaması ve Amerika'nın da, İngiltere, İtalya ve Türkiye'de bulunan füze üslerini kaldırmaya karar vermesi, anlaşma ümitleri uyandıran ilk belirtiler olmuştur. Gerçi, füzelerin kaldırılmasının, Moskova-Washington arasındaki bir pazarlığın sonucu olduğu söylenemez. Kennedy böyle bir pazarlığı reddetmiştir. Üslerin tasfiyesi, baş döndürücü teknik ilerlemelerin sonucudur. Nitekim Washington daha 1961'de, bu üslerin kaldırılmasını kararlaştırmıştır. Fakat yine de, Sovyet propagandasının belli başlı istismar konularından birini teşkil eden, İngiltere, İtalya ve Türkiye'deki füze

üsleri meselesinin, sür'atle çözülmesi, milletlerarası gerginliği azaltma yolunda atılmış önemli bir adım sayılabilir. Hattâ, iki dünya liderinin giriştiği bu iyi niyet gösterilerinin, Washington-Moskova arasında ikili bir anlaşmaya yol açacağını ve diğer NATO memleketlerinin arka plâna itileceğini düşünen General de Gaulle gibi liderler vardır. Nitekim, de Gaulle'ün kıt'a Avrupasında, kendi atom silâhlarına sahip üçüncü bir blok kurma çabası, biraz da böyle bir anlaşma ihtimâline karşı öngörülmüş bir tedbirdir. Amerikan ittifakına sıkı sıkıya bağlı bir Adenauer'in, Amerika'dan ayrı bir askerî ve iktisadî blok kurmayı arzulayan de Gaulle'ün plânlarına katılması, Washington ve Moskova'nın, Berlin ve Almanya'nın birleştirilmesi konularında, Almanya'nın kabul edemeyeceği bir anlaşmaya varmaları korkusundan ileri gelmektedir.

Onbeş yıldır, güçlü ve istikrarlı bir Atlantik Camiası kurmaya uğraşan Amerika'nın, NATO müttefiklerini bir kenara iterek, Sovyetler'le ikili bir anlaşmaya gitmesi zayıf bir ihtimaldir. Bununla beraber, silâhlardaki korkunç gelişmeler dolayısıyla, harbin her iki taraf için de düşünülmez hâle geldiği bir devrede, dünya çapında sorumluluklara sahip Amerika'nın, de Gaulle'ün hayalleri ve Adenauer'in Almanya ve Berlin meselelerindeki uzlaşmaz tutumu gibi, çeşitli millî politikalar yüzünden, bloklararası anlaşma yollarının tıkanmasına rıza göstermeyeceğini düşünmek, makûl bir faraziye sayılabilir.

Elbette ki soğuk harbin bir günde son bulması ve yıllardır çözülemeyen meselelerin çabucak tasfiye edilmesi beklenemez, Soğuk harpten, "barış içinde bir arada yaşama politikasına geçiş", uzunca bir zamana ve sabırlı davranmaya ihtiyaç gösterebilir. Fakat soğuk harbin sıcak harbe dönme tehlikesini azaltmak maksadıyla, tarafların ciddî bir çaba göstermeyeceğini düşünmek, 1963 yılında fazla aşırı bir iyimserlik olmasa gerektir. Washington-Moskova yakınlaşması, artık çok uzak bir hayal değildir.

İktisadî Rekabet

Böyle bir yakınlaşma, bloklararası rekabeti, askerî alandan iktisadî alana kaydıracaktır. Bu rekabet iki şekilde kendini gösterecektir. Her iki blok da, iktisadî bakımdan önde gitmeye ve nüfusu milyarı aşan azgelişmiş dünyayı, kendi tarafına çekmeye çalışacaktır.

Batı Bloku, bu iktisadî yarışı kazanmak için bugünkü tutumunu değiş-

tirmek zorundadır. İnsafsız metodlara başvurmak pahasına da olsa, Sovyetler Birliği hızlı bir kalkınmayı başarmıştır. Birleşmiş Milletler Avrupa İktisadî Komisyonunun yayınladığı son bir incelemeye göre, Sovyetler Birliği'nin kalkınma hızı, 1928-40 devresinde yüzde 14,6, 1951-60 devresinde yüzde 10,3 olmuştur. 1961-70 devresinde de Sovyetler Birliği'nin yüzde 9,6 gibi yüksek bir kalkınma hızı sağlayacağı hesaplanmaktadır. Birleşmiş Milletler Raporu, 1960-80 yılları arasında Sovyetler'in, millî gelirlerini 5 misli arttıracaklarını ve kapitalist memleketlerin hayat seviyesini aşacaklarını ilân ettiklerini bildiriyor.

Buna karşılık Amerika'nın kalkınma hızı yüzde 4'ü geçmemekte, hattâ son yıllarda bunun da altına düşmüş bulunmaktadır. 1963 yılı Bütçe gerekçesi, Amerika'da kalkınma hızının 1960'ta yüzde 3, 1961'de yüzde 2 olduğunu belirtmektedir. İngiltere'nin durumu, daha da kötüdür. Harpten sonra, sür'atli bir kalkınmayı gerçekleştiren Batı Almanya, Fransa ve İtalya gibi memleketlerde de, kalkınma hızı yavaşlamıştır. Meşhur *Economist*'in yazdığına göre, Batı Almanya'nın kalkınma hızı 1962'de yüzde 3,6'ya düşmüştür. 1963 tahmini ise, yüzde 3'ten ibarettir. 1962 kalkınma hızı yüzde 1olan İngiltere de, 1963'te ancak yüzde 2,7 bir kalkınma hızı ümit edebilmektedir.

Görüldüğü gibi, Sovyetler Birliği'nin hızlı gelişmesi karşısında, müreffeh Batı için dahi, ciddî bir kalkınma meselesi ortaya çıkmıştır. Sovyetler'in ekonomik alanda Batıya yetişmesini ve geçmesini önleme amacıyla, bu memleketler eninde sonunda, kamu yatırımlarını arttırmak ve ekonomiyi ciddî şekilde plânlamak zorunda kalacaklardır. Bu da Batının sosyalizme doğru yol alması demektir.

İkinci mesele, azgelişmiş ülkelerin kalkınmasıdır. Washington'da hazırlanan sayısız raporlarda ısrarla belirtildiği gibi, Amerikan yardımı bu ülkelerin kalkınmasını sağlayamamış, yardım birçok hâlde statükocu hâkim sınıfların daha fazla zenginleşmesinden başka sonuç vermemiştir. Bundan başka, Batı memleketlerini yavaş ve istikrarsız kalkınmaları ve tarımı geliştirme politikaları, azgelişmiş ülkelerden gelen Batı ithalâtını büyük dalgalanmalar göstermesine yol açmış ve ithalâtın hızla artmasını önlemiştir. Ayarıca bu ülkelerin sattıkları malların fiyatlarında devamlı düşüş, satın aldıkları malların fiyatlarında ise devamlı artış olması, bir elle verilen yardımın, öbür elle geri alınması gibi garip bir durum doğmuştur.

Bu sebeple, Batının hızla kalkınması, azgelişmiş ülkelerden iyi fiyatla ve bol miktarda ithalât yapmaya imkân verecek tedbirleri alması, dış yardımların mutlu azınlık yerine, halk kütlelerinin yararına kullanılması ve hızlı kalkınmayı sağlayacak reformların gerçekleştirilmesine önem vermesi ve statükocu kuvvetleri bırakıp, reformcu kuvvetleri desteklemesi, ümidini Batıya bağlamış fakir ülkelerin kalkınması için zarurîdir. Bu başarılmadığı takdirde, iki büyükler modası geçmiş bir usule baş vurarak dünyayı nüfuz bölgelerine ayırsalar dahi, barış hiçbir zaman garanti altına alınamayacak, tam bir ihtilâl ortamı içinde yaşayan azgelişmiş ülkeler, statükoyu bozan devamlı bir huzursuzluk ve çatışma kaynağı olarak kalacaklardır.

Türkiye'nin Durumu

Füzelerin kaldırılması, memleketimizde nedense endişeyle karşılandı. Halbuki en ciddî uzmanlar ve Amerikan Hükûmeti, hızlı teknik gelişmeler karşısında çoktan müzelik hâle gelen Jüpiter füzelerinin savunmamızı kuvvetlendirmek şöyle dursun, bir tehlike kaynağı olduğunu söylüyorlar. AP Ajansı'nın Washington'dan bildirdiğine göre, Sovyetler, daha atışa hazır hâle getirilmeden önce Jüpiterleri yok edebilecek tertibata sahipmişler ve 1963 yılında bu modası geçmiş füzeler, Sovyet hücumlarını dâvet etmekten başka işe yaramazmış. Denizaltılardan atılan Polaris füzelerinin Akdeniz'de mevcudiyeti, Türkiye'nin güvenliğini Jüpiterlerden çok daha fazla arttıracakmış.

Bu durumda, Jüpiterlerin gitmesinden endişelenmeye lüzum olmasa gerektir. Jüpiterlerin gidişine, hattâ sevinmek lâzımdır.

Füze üslerinin tasfiyesinden duyulan endişe, sanırız ki daha çok memleketimizin Batı Savunması bakımından öneminin azalması ve bunun da dış yardımlara tesir etmesi ihtimalinden ileri gelmektedir. Artık herkesin bildiği gibi, görülmemiş kalkınma devresi, memleketimizi koltuk değnekleriyle ancak ayakta durabilecek bir duruma düşürmüştür. Bu kötü durumdan kurtulmak amacıyla, bugün de ciddî bir çaba gösterilmemektedir. Bütçe açığı için de, yiyecek buğday için de, yatırımlar için de ümitler dış yardımlara bağlıdır. Daha şimdiden, 1963 yılı yardım miktarının beklenen seviyeye ulaşmaması, iç ve dış finansman güçlüklerine yol açmıştır.

Dış yardımlarla gün geçirme politikası, böyle sürüp gidemez. Yakın bir gelecekte dış yardımlar daha da azalabilir veya yardımlar askerî

hesapların tamamen dışında iktisadî ölçülere dayandırılabilir. Her iki halde de, memleketimizin, hızlı ve dengeli kalkınma yolunu aşacak köklü ekonomik ve sosyal reformları hızla gerçekleştirmesi ve Atatürk devrinde olduğu gibi, her şeyden önce kendi kendine yardım etmeye yeni baştan alışması gerekir.

Memleketimizin kalkınmasını samimiyetle isteyen uzak görüşlü devlet adamlarına da, reformlara karşı statükocu kuvvetlerin politikasını yapmaktan vazgeçip, reformcuların savunucusu ilerici sosyal kuvvetleri geliştirmek ve onlara dayanarak Türkiyemize hızla ilerleme yolunu açmak düşer.

Yön, Sa;ı 59, 30 Ocak 1963

Amerika ve Arap Sosyalizmi

Irak'ta beş yıl önce de bir ihtilâl oldu. Ateşli Nâsır taraftarı olduğu söylenen General Kâsım, krallık idaresini devirdi. Batıda kıyametler koptu.

Nâsır, o tarihlerde, Batıda, Sovyetler'in kuklası olan tehlikeli bir komünist şeklinde görülüyor ve onun tesir sahasının Bağdat'a kadar uzanmasından şeytan görmüş gibi ürkülüyordu. Bu korku yüzünden, bölgenin komünizmden kurtarılması için, sömürgecilik devrinden kalma Nuri Saitlere, Kral Hüseyinlere güveniliyordu.

1958 Temmuzundaki Lübnan ve Ürdün çıkartmaları, bu tip bir Nâsır'ın korkusuyla yapıldı. İngiliz paraşütçü birlikleri sayesinde, Kral Hüseyin'in sallanan tahtı dört ayağı üzerine oturtuldu. Eğer General Kâsım duruma çabucak hâkim olmasaydı, Amerikan askerleri belki de Bağdat'a yürüyeceklerdi.

Geçen hafta Irak'ta yeni bir ihtilâl daha oldu ve en ihtiyarının yaşı 35'i geçmeyen Nâsır taraftarı genç subaylar, Nâsır aleyhtarı Kâsım'ı devirdiler.. Fakat Washington'da en ufak bir telâşlanma görülmedi. Hattâ,

Amerikan sözcülerinin, Irak İhtilâliyle ilgili konuşmalarında, gizli bir memnuniyet ifadesi var.

Bu memnuniyette, Kâsım'ın ne İsa'yı ne Musa'yı tatmin edemeyen âciz idaresinin de elbette payı var. Amerika, ne tarafa yöneleceği belli olmayan, istikrarsız bir idarenin devrilmesini elbette normal karşılayabilir.

Bununla beraber, Washington, Ortadoğu'yu Sovyetler'in kucağına düşürmekten, ne yönsüz General Kâsım rejimlerinin, ne de Orta Çağdan kalma Suudların ve Hüseyinlerin kurtaramayacağını artık anlamışa benzer. Bu sebeple Amerika, Nâsır ve Nâsır tipi idarelerin daha istikrarlı olabileceğini ve Sovyet yayılmasını durdurmak için en sağlam garantiyi Arap Sosyalizminin getirebileceğini düşünmeye başlamıştır.

Nâsır da, Washington'un tamamen karşı olduğu bir Ortadoğu politikasını yürütmenin güçlüklerini, uğradığı bazı başarısızlıklardan sonra anlamışa benzer. Nâsır taraftarı Iraklı Sosyalist ihtilâlcilerin, alışılmış "Emperyalistlerin uşaklarına ölüm!" sloganı yerine, bu sefer, hasımlarının karşısına "Komünistleri tasfiye!" sloganı ile çıkmaları, biraz da Amerika'ya şirin görünme arzusunun sonucu olsa gerektir.

Washington-Kahire arasındaki münasebetlerin oldukça düzelmesi, herhalde böyle karşılıklı düşüncelerin sonucudur. Nitekim Amerika sadık dost Suudî Arabistan'ı gücendirmek pahasına, Yemen'deki Nâsırcı hareketi vakit geçirmeden tanımakta tereddüt etmemiştir. Irak İhtilâlinde de aynı tutum görülmektedir. Amerika artık Nâsır tipi bir Sosyalizme ve milliyetçiliğe, Batının bir çiftliği gözüyle bakılan petrol diyarı Ortadoğu'da bile rıza göstermektedir.

Bu, kolay bir iş değildir. Böyle bir politikanın rizikosu, Arapların, liderliğini Nâsır'ın yaptığı milliyetçi sosyalist bir idare altında birleşmesidir. Arapların birleşmesi, her halde ne Batılıların, ne büyük petrol şirketlerinin, ne de İsrail, Ürdün, Suudi Arabistan, Kuveyt gibi dostların hoşuna gitmeyecektir. Fakat Amerika, Ortadoğu'yu Sovyet hâkimiyeti altına götürebilecek bir istikrarsızlık tehlikesi karşısında, Nâsır'ın nüfuzunun genişlemesi rizikosunu göze almakta, Nâsır en azından bir ehveni şer sayılmaktadır. *Chicago Tribune* gazetesinin ifadesiyle, "Amerikan Dışişleri Bakanlığı kısa bir zaman önce Yemen'de Nâsır taraftarı bir hükûmeti çarçabuk tanır ve Suudî Arabistan'a Yemen'den uzak durmasını

söylerken, bugün Nâsırizm yapılmasından endişe duyarsa garip olur."

Nâsır Sosyalizmi

Nâsır'ın amacı, *New York Times*'in tâbiriyle, "Arap Sosyalizmi yoluyla Arapları birleştirmek"tir. Başka bir deyişle, Nâsır'ı desteklemek, Sosyalizme yönelmiş bir Arap dünyasını desteklemektir. Gerçi Nâsır, Sosyalist bir idare kurmuş olmaktan henüz uzaktır. Nâsır, memleket ekonomisini milletlerarası kapitalizme tâbi olmaktan kurtararak, malî müesseseleri ve dış ticareti devletleştirerek ve feodaliteyi tasfiye ederek, Mısır'ı, kapitalist olmayan bir gelişme yoluna sokmuştur. Yalnız ekonomik ve politik bir güç olarak tasfiye edilen kapitalist sınıfın yerini, pek de iyi işlemeyen askerî ve sivil bir bürokrasi almıştır. Rejimin, işçi ve köylü gibi emekçi temeli zayıftır. Mısır, ancak bürokrasinin hâkimiyeti kırılıp, memleketin kaderinde emekçiler tam söz sahibi olduğu zaman, Sosyalizm yoluna girecektir. Bununla beraber, Nâsır halk yararına işletilmek istenen, ileri ve kapitalist olmayan bir ekonominin temellerini atarak, Mısır'da sosyal ve politik istikrar sağlamıştır.

Kapitalizmin şampiyonluğunu yapan Amerika, Arap Sosyalizmine rıza göstermekle, Ortadoğu'nun kapitalist olmayan yollardan istikrara kavuşabileceği düşüncesini ister istemez kabullenmektedir. Bu, Amerika'nın tutumundaki önemli bir değişikliğin daha doğrusu gerçeğe yönelişin işaretidir.

Nâsır ile Kâsım'ın Farkı

Esasen, Kâsım gibi, devrini tamamlamış bir hânedanı devirerek, işe başlayan Nâsır da, Arap Sosyalizmine, uzun bocalamalardan sonra, olayların zorlamasıyla gelmiştir. Nâsır, ancak bu sayede halk kütlelerinin ihtiyaçlarını cevaplandırmaya çalışan Ortadoğu'nun en istikrarlı idaresini kurabildi. Her türlü lüks ve sefahatten uzak, fakir bir bekâr hayatı süren iyi niyetli Kâsım ise, liderliğini yaptığı ihtilâlin nedenlerini anlayamadı. Yönsüz ve sistemsiz kaldı. Mısır'da Nâsır'ın yaptığı tarzda, halk kütlelerinin yararına yönelmiş kapitalist olmayan hızlı bir gelişmenin temellerini atamadığı için, Kâsım idaresi, istikrarsızlık içinde bocaladı ve geride her türlü maceraya elverişli bir ortam bırakarak devrilip gitti. Diğer Ortadoğu memleketleri de, yirminci yüzyılın ekonomik ve sosyal ihtilâlini anlama-

dıkları veya anlamak istemedikleri için, istikrarsızlıktan kurtulamamaktadırlar.

Washington uzun tereddütlerden sonra, Nâsır'a dönerken sosyal ve politik istikrarı seçmiştir. Zira Amerika, uyanış halindeki azgelişmiş ülkelerin, gözlerini Moskova'ya çevirmelerini önleyecek en sağlam tedbirin, iç istikrarın sağlanması olduğunu anlamıştır. Nitekim geçen haftaki basın toplantısında Kennedy, en büyük tehlikenin, fakirlik, sosyal ve politik istikrarsızlık olduğunu söylemiştir.

Amerika, şimdi Ortadoğu'da olduğu gibi, dünyanın bütün azgelişmiş ülkelerinde bu istikrarı sağlamaya çalışmakta, bir zamanlar çok ürktüğü Sosyalizmi bile müsamaha ile karşılamaktadır. Önümüzdeki yıllarda nükleer silâhlardaki ilerlemeler, askerî maksatlarla dolar alışverişine dayanan dostluklar kurma ihtiyacını, daha da azaltacağından, Doğu-Batı rekabeti tamamen ekonomik ve sosyal alanlara yinelecektir. Bu gelişmeden de, ancak ve ancak, köklü reformlara ve ileri hamlelere yönelmiş memleketler yararlanacaktır.

Yön, Sayı 61, 13 Şubat 1963

Tahammülsüzlük

İşçi haklarını koruyan ileri bir Anayasa yaptık. Bu hakların kâğıt üzerine yazılmasına kimse itiraz etmedi. Fakat sıra bu hakların kullanılmasına gelince, Hükûmet'te ve işveren çevrelerinde kıyametler kopuyor. Aktif sendikacı arkadaşlarının da işe alınmasını sağlamak amacıyla, büyük bir olgunluk içinde grev yapan Kavel işçilerine tahammül edemiyoruz. Bir kısım basın, kamuoyunu grevciler aleyhine kışkırtmak için elinden geleni esirgemiyor. Hükûmet sendika liderlerine tehditler yağdırıyor: "Yok efendim, tahrik varmış. Tahrikçi sendikacılar, işçileri kandırıyorlarmış. Bunlar tevkif edilmeliymiş. Pis komünistlerin kafaları kırılmalıymış. İşçiler neden Bakanlığa başvurmazlarmış da grev yapmaya kalkışırlarmış vs. vs."

Manzara bu. Sanki ne yapmış Kavel işçileri? Kavel işçileri sadece ve sadece Anayasanın tanıdığı bir hakkı kullanmışlar. Aktif sendikacı arkadaşlarının kovulmasını önlemek amacıyla tam bir dayanışma ve olgunluk içinde greve koyulmuşlar. Aktif sendikacıları uzaklaştırarak, işçileri kuzulaştırmak isteyen işverenin yeni işçi almasını önlemek maksadıyla da, grevciler fabrika önünde mecburen ekmeklerinin bekçiliğini yapmışlar.

Bu soğukkanlı bekçilik işverenin "sarı işçi" kullanmasını önleyecek kanun hükümleri mevcut olmadığı müddetçe, grev hakkının kaçınılmaz bir sonucu. Başka türlü grev hakkını kullanmak mümkün değil.

Buna karşılık, işveren ne yaptı? İşveren, Anayasa tarafından tanınmadığı ve mevcut kanunlar tarafından yasaklandığı halde, grevi bozmak için, işveren konfederasyonunun da desteğiyle, lokavta giderek, fabrikayı kapattı.

Kanunsuzluk ortada. Maksat da ortada. Maksat, ilk yumruğu indirerek, işçi hareketlerini daha işin başında ezmek ve bu hareketlerin gelişmesini önlemek. Ama bu konulara yüzde yüz aykırı davranışa ses çıkaran yok. "Anayasa lokavt hakkı tanımıyor ve bugünkü kanunlar lokavtı yasaklıyor." diyen yok. İşverenlerin mutlaka galip çıkma yolundaki diktacı tutumunun, işçi ve işveren münasebetlerinde, bütün toplumu rahatsız edebilecek sert çatışmalara sebebiyet verebileceğini hesaplayan yok. Anayasanın 36'ncı maddesini hatırlayarak, "Mülkiyet hakkının kullanılması, toplum yararına aykırı olamaz." fikrini savunan yok, ileri fikirli tanınan bir Çalışma Bakanı bile, işçileri peşinen haksız sayan sözler sarf etmekten çekinmiyor. İşverenlerin kanunsuz davranışına ses çıkartmak kimin haddine... Büyük iş çevrelerinden gelen reklâmlarla beslenen rotatif kralları ise her türlü çıkarlarıyla işveren çevrelerine bağlı oldukları için, işçileri haksız yere işten çıkarmaya dünden hazır...

İşte böyle bir zihniyetle, grev ve toplu sözleşme haklarını tanımış bulunuyoruz. İlk önemli işçi hareketlerinin görüldüğü 1908'den itibaren 55 yıl geçtiği halde, hâkim çevrelerin zihniyetinde en ufak değişme yok. Bu değişmeyen zihniyetle, ileri Anayasa arasında derin bir uçurum var.

1908 İşçi Hareketleri

Bu bakımdan Hüseyin Avni Şanda'nın "Türkiye'deki 54 Yıl Önceki İşçi Hareketleri" adlı ufak broşürü, ibret verici örneklerle dolu: 1908'de Abdülhamit devrilmiş, herkes, "Hürriyet, Adalet, Müsavat" şarkılarını haykırıyor. Hocalar papazlarla "Kardeş olduk." diye öpüşüyor. "Geceler gündüz oldu." türküleri söyleniyor.

Bu kardeşlik havası içinde o tarihlerde "tâtili eşgal" ismi verilen grevler başlıyor. Grev dalgası, Rumeli'den Anadolu'ya doğru yayılıyor. Grevler,

Anadolu'daki pamuk işçilerini, Anadolu ve Rumeli demiryollarının memur ve işçilerini, İstanbul'daki tütün ve deniz işçilerini de içine alacak kadar genişliyor. Yerlerine yeni işçi alınmasını önlemek amacıyla, pamuk fabrikalarında işçiler oturak grevi yapıyorlar.

Grev dalgasıyla birlikte, yerli ve yabancı sermayede telâş başlıyor. Yabancı şirketlerin müdürleri, Bâbıâli'ye koşuyorlar. Hürriyet, Adalet ve Müsavat şarkıları derhal unutuluyor. Yetkililerin kaşları çatılıyor. Bir kısım basın, bugün olduğu gibi, işçiler aleyhine yaylım ateşine geçiyor. İkdam gazetesine göre, grevler "âdeta bir salgın hastalık haline" gelmiştir. Grevler, memleketimizdeki sanayi, yabancı sermaye ile kurulduğu için, malî itibarımızı kırarmış, şirketlerin hisse senetlerinin değerini düşürürmüş... İstanbul Ticaret Odası gazetesi ise, yerli işçilerin yabancı işçiler seviyesinde olamayacağı gerekçesiyle, grevlere karşı çıkıyor! O devir işverenlerinin görüşlerini yansıtan İstanbul Ticaret Odası gazetesinin, Türk işçisinin haklarını reddetmek için ileri sürdüğü gerekçe dikkatle okunmaya değer: "Seviyesi haklarını müdafaa ve muhafazadaki kudretleri bizimkilere kat kat faik olduğundan, yerli amelenin politika manevracılarına kolaylıkla kapılacakları derkâr bulunduğundan ecnebî ameleleri derecelerinde metalebatta bulunmaları (yabancı işçiler gibi isteklerde bulunmaları) gayri caizdir. "

Basının bu tepkisi ve şirketlerin işçilere hadlerinin bildirilmesi için Babıâli'ye koşmaları üzerine, Hükûmet harekete geçiyor. Zaptiye Nâzırı Sami Paşa, "Hükûmeti seniye ile ahalinin menafiine irası mazarrat" ettiği gerekçesiyle, grevleri bastırıyor: Tâtili Eşgal (grev) kanunu, yeni baştan değiştirilerek, sendika kurulması bile yasaklanıyor.

1963'te 1908 Zihniyeti

Kavel olayları, 55 yıl önceki zihniyetin bugün de değişmeden yaşadığını gösteriyor. Yalnız Türkiye bugün, kapitalist gelişmenin çok daha ileri bir safhasında, Kavel grevinin bütün işçi teşekküllerince desteklenmesi olayının da gösterdiği üzere, işçi sınıfı eskisinden çok daha güçlü, çok daha şuurlu ve demokratik haklarını kullanmaya azimli. Bu sebeple, 1963 yılında işçi dâvalarının 1908 zihniyetiyle ele alınması, arzulanmayan keskinlikte sınıf çatışmalarına yol açmaktan başka sonuç vermez. Artık fabrika kapatmakla ve tehditlerle işçiler kuzulaştırılamaz. İşverenlerin uzun vâde-

li menfaatlerini göz önünde tutarak, kısa vâdeli menfaatlerinden fedakârlık yapmaları ve demokratik gidişe ayak uydurmaları lâzım. Hükûmet'in ve uyanık işverenlerin bu yolda çaba göstermesi gerekli. Ne var ki son Kavel olaylarında, böyle bir uyanışın belirtilerini göremedik. Hükûmet, tahrikçi arama ve sendika liderlerini tevkif etme tehditlerine başvurma geleneğinden kurtulamadı. Eğer İstanbul Valisi ve Emniyet Müdürü, olgun idare adamlarına yakışır şekilde davranmasaydı, olaylar çok daha büyüyebilecekti.

İşveren konfederasyonu ve fabrika yöneticileri ise, Kavel grevini, kuvvet denemesi için fırsat saydılar ve lokavt suçunu işlemekte mahzur görmediler.

Lokavt, sanıldığı gibi, işçi grevine muvazi olarak tanınan bir patron grevi değildir. Lokavt, işverenlerin elinde grevleri önleme ve bozma vasıtasıdır. Bunun içindir ki, grev hakkının yanı sıra lokavt hakkı da tanımak, bir elle verileni, öbür elle geri almaya çalışmak demektir. Nitekim yeni Anayasa, grev hakkını tanırken (Madde 47), lokavt hakkından söz etmemiştir. Ayrıca Anayasa, çalışma hakkını (Madde 42) sağlamaktadır. Fabrika kapılarını kapayıp çalışmak isteyen işçileri kapı dışarı etmekten ibaret olan lokavt, çalışma hakkıyla da tezat halindedir. Grev ise, daha iyi şartlarda çalışma talebinden başka bir şey değildir. Bu sebeple yeni Grev Kanunu'nda lokavta yer vermek, Anayasaya aykırı bir davranış olacaktır. Yetkili makamlar, bugünkü mevzuata göre de suç olan lokavtı önleme ve cezalandırma durumundadır. Fakat bu suç, bugün fütursuzca işlenebiliyor ve işçilere karşı kanun maddelerini zorlamaya kalkışan ilgililer susuyorlar.

Kapitalist kalkınma yolunu seçen azgelişmiş bir ülkede, işçi ve işveren münasebetlerinin âhenkli şekilde yürütülebileceğini iddia eden devlet adamlarımız, hiç değilse tarafsız hakem rolünü oynamayı becermeli ve 1908 yılında yaşayan işverenleri 1963 yılına getirmesini bilmelidir.

Yön, Sayı 62, 20 Şubat 1963

Hükûmet'in Bir Başarısı

Hükûmet'in nihayet bir başarısını yazabildiğimiz için sevinçliyiz. Hükûmet, yabancı firmaların emrindeki tütün tüccarlarıyla, ilk defa olarak bu yıl mücadeleye girdi ve kazandı.

Tekel idaresinin iyi fiyatla geniş ölçüde mübayaalar yapması sayesinde, tütün müstahsili yıllardır ilk defa, yabancı firmaların ve tüccarın insafsız istismarından kurtarılmış oldu.

Aslında, bir başarıdan söz açmak yerine, yıllardır ihmal edilen bir vazifenin bu yıl yapıldığını söylemek lâzım. Zira müstahsili ezdirmemek 1925'te kurulan Tekel idaresinin başlıca vazifelerinden biriydi. Fakat Tekel çeşitli beceriksizlikler, vurdumduymazlıklar ve nüfuzlu tüccarın baskısı yüzünden bu temel vazifesini yerine getirmemekteydi. Meselâ geçen yılki durumu ele alalım: Ege'de geçen yıl, tüccar 60, Tekel ise 4 bin ton mübayaa yapmıştır. Tekel'in ortalama fiyatı 679, tüccarın ortalama fiyatı ise 762 kuruştur. Bu durumda Tekel piyasada en ufak nâzım rol oynayamamış, ihraç fiyatları bir hayli yüksek olduğu halde, müstahsil, liberalizmin çelikten kanunu altında ezilmiştir.

Tütün piyasası gerçekten yürekler acısıdır. Çok sayıdaki dağınık ve ufak müstahsil karşısında birkaç tüccar, tütün fiyatlarını istedikleri gibi tespit edebilecek durumdadır. Aslında bu tüccarlar da başta *American Tobacco* olmak üzere, bir iki yabancı firmanın emir kulu komisyoncularından ibarettir. Tütün fiyatını esas itibariyle, *Amerikan Tobacco*'nun Türkiye mümessili Baksalis tespit eder. Bizim komisyoncu tüccar ise, çoğunlukla Baksalis'in sağladığı avanslarla piyasaya girer. Tüccar riziko almayı pek sevmez. Amerikan parasıyla rizikosuz iş görmeyi tercih eder.

Tekel Bakanlığı ilgilileri, tüccar saymadıkları bizim mutavassıtlar için, pek uygun düşmemekle beraber, "*fournisseur*" tâbirini kullanıyorlar... Komisyoncu tâbiri sanırım, maksada daha uygun düşecektir.

Tütün piyasasında liberalizmin çelikten kanunu işte böyle işler. Küçük balık müstahsildir. Ortanca balık, komisyoncu tüccar, büyük balık, Baksalis ve şürekâsıdır. Büyük balık, ortanca balıkların tavassutuyla, zavallı küçük balıkları yutar. Türkiye Cumhuriyetleri hükûmetleri ise meşruiyetini liberalizmin insafsız kanunlarından alan bu iktisadî haydutluğa seyirci kaldılar.

Durum bu yıl biraz değişti.

"Türkiye Şımardı!..."

Gümrük ve Tekel Bakanlığı, 1963 mevsiminde, Baksalis ve onun yerli yabancı şürekâsı piyasadan çekilse dahi, bütün mahsulü almak azmiyle piyasaya girdi. Gümrük ve Tekel Bakanı sayın Orhan Öztrak "Geçen yıl zürranın 400 milyon lirasının kaybedildiğini müşahede ettim." diyordu.

Gözleri Tekel idaresinden çok, Baksalis efendimize çevrili olan komisyoncu tüccar, bu azimkâr değişikliği, tabiî ki hemen anlamadı. Tüccar, Ege piyasası açılırken, sayın Samim Kocagöz'ün YÖN'de yazdığı üzere (Sayı 54), Tekel'in müstahsilden yana azimli davranışı karşısında, "Özel sektöre darbe vuruluyor. Devlet tüccar mı oldu?" diye feryat ediyordu. Amerikan tütün şirketlerinin adamları ise, "Türkiye'de bu koşullar altında iş kalmadı. Alışveriş edilmez. Yunanistan'a gitmeli. Yunanlıların istediği parayı basarız, alırız tütünleri, ama Türklerden bu fiyata tütün alamayız. Türkiye şımardı!" şeklinde konuşmaktan çekinmiyorlardı. Baksalis cenapları da, Tekel Bakanlığı yetkililerinin huzurunda "Sergüzeşt fiyatlar"

diye direniyordu.

Bakanlığın kararlı davranışı karşısında bu direnme ancak birkaç gün sürdü ve nihayet Baksalis Hazretleri, kilosu 2 dolar 18,5 *cent*'den, yani 20 liradan mübayaaya başladı. Esasen Tekel, tütün için çok yüksek bir fiyat tespit etmiş değildi. Mavi küf yüzünden bu yıl istihsal azdı. Meselâ Ege'de, 1961'in 64 bin ton olan istihsali yüzde 23 oranında azalarak, 1962'de 49 bin tona düşmüştü. İstihsal azlığı fiyat yükselmesini zarurî kılıyordu. Nitekim bu yıl Tekel sayesinde, fiyatların büyük bir sıçrama göstermesine rağmen, Ege'de müstahsilin toplam geliri ancak yüzde 14 arasında artmıştır.

Mavi küften asıl faydalanan komisyoncu tüccardır. Nitekim komisyoncu tüccar, geçen yıl ucuz fiyatla aldığı 1961 mahsulünü bu yıl muazzam fiyatlarla dışarıya satma imkânına kavuşmuştur. Tüccar 1961 mahsulünü ortalama 762 kuruşa almıştır. Buna 3 lira civarında, işleme, faiz ve bakım gibi masrafları eklemek lâzımdır. Böylece tüccar maliyeti, 10-11 liraya yükselmektedir. Halbuki 10-11 liraya mal edilen tütün bu yıl, 18-30 liraya dışarıya satılabilmekte ve mutavassıtlar korkunç kârlar sağlayabilmektedirler.

Tekel'in, gerekirse tütün mahsulü almak azmiyle ve yüksek fiyatlarla aktif şekilde piyasaya girmesi üzerine, "Devlet tüccar mı oldu. Özel sektöre darbe vuruluyor." diye kıyameti koparanlar, bu muazzam kârları sağlayan türedilerdir!

Tekel Bakanlığı, böyle açık vurgunculuğa bu yıl boyun eğmemiş ve neticede Baksalis ve şürekâsı yüksek fiyatlarla tütün almaya koyulmuştur. Müstahsilin, bu sayede yüzü gülmüştür.

Tütünde Devletçilik

Bununla beraber, Tekel idaresi, bu yılki başarısını, azimli tutumu kadar, mavi küf yüzünden şark tütünleri istihsalinin azalmasına borçludur. İstihsalin normale döndüğü yıllarda, Baksalis efendimizin ve emrindeki tüccarın, bu yılki kadar kolayca baş eğmeyecekleri aşikârdır. Bu sebeple, tütün piyasasını bugünkü başıboş halinden kurtararak organize etmek ve işi tesadüflere bırakmamak lâzımdır. Piyasanın erken açılması, mahsulün standart hale getirilmesi, tütün birliklerinin bir an önce kurulması ve müstahsile gerekli her türlü yardımın sağlanması, Tekel'in geniş çapta ve iyi

fiyatla mübayaalarının gelenek haline getirilmesi ve dış piyasalara doğrudan doğruya girmesi zaruridir.

Yunanistan gibi Türkiye'nin de gerçek anlamıyla tütün ihracatçılarına ihtiyacı var.

Yunanistan tütününü bizden çok daha iyi fiyatlarla ihraç edebilmektedir. Bunun içindir ki Rum asıllı Baksalis'in Yunanistan'ı kayırdığı ısrarla söylenir ve ticarî alandaki aczimiz kolay bir milliyetçilikle maskelenir. Eğer Baksalis, Yunan tütününe Türk tütününden yüksek fiyat veriyorsa, kapitalist bir düzende, bu sadece ve sadece, onun yüksek fiyat vermek zorunda kaldığını gösterir. Baksalis, Yunan tütününe yüksek fiyat biçiyorsa, bu Yunan tütününün Baksalis'e boyun eğmeden satılabilmesi imkânlarının mevcut bulunması demektir. Gerçekten Yunan tütünü standardize edilmiştir ve orada Baksalis efendinin sağladığı avanslarla çalışan komisyoncular yerine, gerçek ihracatçılar vardır. İyi tütüne kötü tütün karıştırıp yutturmak gibi bizim tüccarın henüz vazgeçmediği iptidai usuller de artık orada rağbet görmemektedir.

Kısaca, Yunanistan'da, komisyoncunun yerini, dış piyasaları tanıyan, riziko almaya alışık ihracatçı almıştır. Bizde ise gerçek ihracatçı yoktur. Olmadığı için de Baksalis, yüz binlerce ufak çiftçinin perişan olması pahasına, tütün piyasamızın kralıdır.

Mevcut bulunmayan tüccarın yerini, iç piyasada olduğu gibi dış piyasada da ancak Tekel doldurabilir. Bu sebeple, Tekel, hiç değilse gerçek anlamda ihracatçılar yetişinceye kadar, tütün ihracını Baksalislere muhtaç olmadan gerçekleştirebilecek bir organizasyon kurmalı ve demirperde gerisi memleketler gibi hudutsuz tütün istihlâk edebilecek yeni pazarlar araştırarak ve Müşterek Pazar ile uzun vadeli ticaret anlaşmaları yapmaya çalışarak, Baksalis'in Türkiye'deki hâkimiyetini kırmalıdır.

Ufak müstahsili, büyük balıklara yem olmaktan kurtarmanın tek yolu şimdilik budur: Tekel, iç piyasa gibi dış piyasaya da el atmak zorundadır.

Yön, Sayı 63, 28 Şubat 1963

Sam Amca ve Dilencilik Politikası

Millet Meclisi ve Senato pek yakında haysiyetsiz bir kanun tasarısını görüşecek. Hükûmet, "Yüksek millî menfaatler böyle gerektiriyor. Meseleyi aman kurcalamayın. Mecburuz." gibi ezilip büzülmelerle, bu haysiyetsiz tasarıyı kanunlaştırmaya çalışacak. Parlâmento ise, bu tasarıyı reddetmekle, Hükûmet'in de, Türk milletinin de şeref ve itibarını kurtarabilecek.

Tasarı, DP devrindeki en büyük yolsuzluğun kahramanı olan bir firmanın, Amerikan şirketlerinden birine yaptığı borcun Hazine tarafından ödenmesiyle ilgili. Firma esas itibariyle Oğuz Akal'a ait. Bugün kollarını sallaya sallaya piyasada serbestçe dolaşan Oğuz Akal, Ziraat Bankası'nın 76 milyon lirasını dolandırmaktan sanık. Bu yüzden, her türlü yolsuzluğu örtbas etmeyi prensip edinen Menderes devrinde bile, Oğuz Akal meselesi için Meclis tahkikatı açılmıştı.

Oğuz Akal, bir nehir gibi tarlasına akıtılmakta büyük bir beceriklilik gösterdiği Ziraat Bankası kredilerinin devamını sağlamak için, 1956 yılında bir Demir ve Çelik Fabrikası işine girişmiştir. Fabrika, Amerikan *Howard International Inc.*'den taksitle alınmış ve Ziraat Bankası, *Howard International*

lehine bir teminat mektubu vermiştir. Ne var ki, çok eski bir fabrikaya ait olan makine ve teçhizat, işe yaramaz durumdadır. Ziraat Bankası Umum Müdürü, "Sınai Kalkınma Bankasına etüd yaptırdık. Bu etüd, Demir ve Çelik Fabrikasının senede asgari 20 milyon zarar edeceğini göstermekte." diyor. Ekspertiz raporu, ayrıca 2 milyon 400 bin dolara alınan tesisin gerçek değerinin 400 bin doları aşmayacağını da ortaya koymuş bulunuyor.

Bu 2 milyon 400 bin dolarlık fabrika bedelinin önemli bir kısmı ödenmiş, geriye 914 bin dolar borç kalmıştır. Fakat fabrikanın kurucusu Türk Alka-Ahmet Oğuz Akal firması, borcunu ödemiyor. Alacaklı Amerikan şirketi, teminat mektubunu veren Ziraat Bankası'na dönüyor. Ziraat Bankası ise satıcı firmanın yüklendiği vecibeleri tamamen yerine getirmediğini ileri sürerek, kefaletini ifa etmekten kaçınıyor.

Buraya kadar her şey normal sayılabilir. Ortada her zaman rastlanabilecek bir ticarî anlaşmazlık var. Tarafların hukukî yollardan anlaşmazlığı çözmeleri beklenir değil mi? Fakat hayır. Bu noktada karşımıza Amerikan Hükûmeti çıkıyor. Sam Amca, "Bu borcu ödemezseniz, dış yardımı keserim." diyor.

Paniğe kapılan Türk Hükûmeti ise, Ziraat Bankası'nın 76 milyon lirasını cebine atan Oğuz Akal'ın borcunu, bir kanun tasarısı sevk ederek, Türk milletine ödetmek istiyor!..

Perde Arkasında Dönenler

Başlangıçta Türk Hükûmetinin tutumu normaldir. *Howard International*'a olan borcun ödenmesini tavsiye eden Washington'a, Ankara Hükûmeti, "Bu mesele, geçmiş devrin yolsuzluklarıyla ilgili bir dâva konusudur. Meselenin fazla kurcalanması doğru olmaz. Önce normal hukukî yollar tüketilsin." cevabını veriyor. Fakat *Howard International*, bir çok firma gibi Amerika'da nüfuzlu senatör dostlara sahiptir. Tahmin edildiğine göre, Türkiye'deki çelik silolar, 90 dizel lokomatifi gibi çeşitli büyük yolsuzluklarda başrolü oynayan Hadari efendinin perde arkası gayretleriyle, iş takipçisi sayın Amerikalı senatörler meseleye el koyuyorlar. İş takipçisi senatörler sayesinde "Milletlerarası Gelişme Kanunu" adı verilen Amerikan Dışyardım Kanunu'na bir fıkra ekleniyor. Türk dostluğuyla şöhret yapan nüfuzlu senatör Humphrey'nin gayretleriyle vücut bulan bu fıkraya göre, yardım gören hükûmetin veya o hükûmete bağlı bir teşekkülün teminat mektubu olduğu

hallerde, yardım gören hükûmet, bir Amerikan vatandaşına veya firmasına olan borcu ödemekten kaçınırsa, Amerikan yardımı kesilir. Ancak Cumhurbaşkanı, millî güvenlik düşünceleriyle bu hükmü uygulamayabilir.

Bu fıkra, *Howard International*'in durumuna uygun düşmektedir. Madem ki Ziraat Bankası'nın bir teminat mektubu vardır, o halde Türk Hükûmeti Oğuz Akal'ın borcunu ödemelidir. Ödemezse yardım kesilir.

Artık Amerikan Hükûmeti, 1 Ağustos 1962'den itibaren yürürlüğe giren dış yardım kanununun bu hükmüne dayanarak, meseleye resmen el koymuştur. 13 Aralık 1962'de Amerikan Sefiri Başbakan İnönü'yü ziyaret ederek, Oğuz Akal'a ait borcu, Türk Hükûmetine ödetmek için konduğu rahatlıkla söylenebilecek olan yardım kanununun yeni hükmünü hatırlatır. Sefirin tavsiyesi, Amerikan firmalarına olan borçların 1 Şubat'a kadar ödenmesidir. Bu borçlar ödenmezse dış yardım kesilecektir. Gerçi Başkan, isterse, yardımı devam ettirebilir. Fakat bu yola giderse Başkan, Kongre karşısında müşkül durumda kalacaktır. Onun için en iyi yol, firmalara olan borçların ödenmesidir.

İş takipçisi Senatör Humphrey de, bir CHP ileri geleninin kesinlikle ifade ettiğine göre, Bakanlıklarımızdan birine mektup yazarak, hiçbir yetkisi olmadığı halde, firmanın alacağının ödenmesini ister! Anlaşılan sayın Amerikalı senatör iş takipçiliğini bizim Bakanlıklara kadar uzatmışlardır!

Bu arada, 14 Aralık günü New York'ta *American Manufacturer Association*'un yemekli toplantısında, bir soru üzerine, Başkan Kennedy de yakışıksız bir açıklama yaparak, "Türk Hükûmeti, yolsuzluklardan suçlu gördüğü ve halen idam edilmiş bulunan bir Bakanın devrine ait borçları ödemek istemiyor." der ve bu yüzden dış yardımın kesilebileceğini ihsas eder.

Bütün bunlar, başarılarını milletçe girişeceğimiz gayretlerden çok, dolar dilenciliğine bağlayan yüksek politikacılarımızın eteklerinin tutuşması için kâfidir. "Ya yardım kesilirse" telaşına düşen korkak politikacılarımızın aklına, "Ekselâns sizin iç kanununuzda yapılan bir değişiklik, bize hiçbir mükellefiyet yüklemez. Bu yetkili mahkemeleri ilgilendiren bir meseledir, bizi ilgilendirmez. Kaldı ki, ortada apaçık bir yolsuzluk var. Ekspertiz raporu, fabrikanın değerinin 400 bin doları aşmadığını gösteriyor. Halbuki şimdiye kadar fabrika bedeli olarak 1 milyon 400 bin dolar ödenmiş. Geri kalan borcu, Türk Hükûmeti yüklenemez. Açıkgöz bezirgânları himaye gibi

haksız bir sebepten dolayı dış yardımı kesecekseniz, buyurunuz kesin." demek gelmez. Aslında bu tarz haklı, cesur ve haysiyetli bir davranış karşısında yardım da kesilemezdi ya... Fakat, dolar dilenciliğini, dün olduğu gibi bugün de iç ve dış politikanın temel prensibi yapan politikacılarımızın paniğe kapılmaları için yardımın kesilmesi tehdidi kâfidir. Türk köylüsüne ait 76 milyon lirayı har vurup harman savuran Oğuz Akal'ın borcunu Türk milletine ödetmek için, derhal bir kanun tasarısı hazırlanır ve Meclis'e sevkedilir. Tasarının gerekçesinde, "*Howard* firması, Amerikan siyasî makamları eliyle bakiye alacağının ödenmesinin teminini, Türk Hükûmetinden istemiştir. Hadiseye ve inkişaf seyrine göre, borcun ödenmesi suretiyle, ihtilâfın giderilmesi, zarurî bulunmaktadır." gibi haysiyet kırıcı bir ifadeyle, durum açıklanmaktadır.

Millet Meclisi Karma Komisyonunda "Amerika'ya rüşvet mi veriyoruz?" diyen milletvekilleri çıkmışsa da, "Bir millî bankamızın dış memleketlerdeki itibarının ve dolayısıyla büyük millî menfaatlerimizin haleldar olabileceği" gibi çok vatanperverane bir gerekçeyle, hükûmet tasarısı aynen kabul edilmiştir!

Yeni Bir Lorando ve Tubini Olayı

Buna benzer olaylara, Osmanlı İmparatorluğu'nun son günlerinde sık sık rastlanırdı. Meselâ Sait Paşa'nın hatıratında bir Lorando ve Tubini olayından bahsediliyor: Lorando ve Tubini adlı iki ecnebinin özel şahıslardan alacakları varmış. Alacak ödenmemiş. İşe Fransız Hükûmeti el koymuş. Fransız Hükûmetinin, donanmayı harekete geçirmesi üzerine, Osmanlı Hükûmeti, Lorando'ya 340 bin, Tubini'ye 162 bin dolar ödemek zorunda kalmış. Bu haysiyet kırıcı hikâye, Tan gazetesinin 9 Kasım 1901 tarihli sayısında uzun uzun anlatılmaktaymış.

Bugün de dolar donanması harekete geçince, Türk Hükûmeti, 76 milyon liralık kredi dolandırıcılığından sanık olan bir Oğuz Akal'ın şahsî borcunu devlete ödettirmek için kanun tasarıları hazırlamak zorunda kalıyor! Fakat henüz iş işten geçmiş değildir. Parlâmento, bu haysiyetsiz tasarıyı reddederek Türkiye'nin şeref ve itibarını kurtarabilir.

Parlâmentoyu vazifeye çağırıyoruz...

Yön, Sayı 65, 13 Mart 1963

Tepesi Üstü Duran Ağaç

Bu Böyle Devam Etmez

Zinde kuvvetlerin son şahlanışı, çabuk unutulan bazı sâde gerçekleri gözler önüne serdi:

1. Rejim, aradan bir buçuk yıl geçtiği halde oturmuş olmaktan çok uzak. İktisatçı deyimiyle, istikrarsız muvazene hâlinde. Bir kıvılcım, kontrolü mümkün olmayan infilâklar yaratmaya kâfi geliyor.

2. Gerici kuvvetlerin iktidara gelemeyecekleri, gelseler bile barınamayacakları ortaya çıktı. Türkiye'de oy sayısının dışında, farklı bir kuvvet dengesi mevcut.

3. 27 Mayıs, barajları yıkarak, zinde kuvvetlerde sosyal değişme isteğini körüklemiştir. Bu çevrelerde, yeni ve ileri bir Türkiye özlemi yayılıyor ve yoğunluk kazanıyor.

4. Eski Türkiye'nin temsilcisi hâkim sınıflarla, yeni bir Türkiye'nin özlemini çeken zinde kuvvetler arasındaki aykırı gidiş genişliyor. Statükonun en kudretli temsilcisi gözüken iyi niyetli İnönü'ye karşı duyulan eski günlerden kalma güven zayıflıyor. 27 Mayıs'tan önce zinde kuvvetlerde

yeni bir Türkiye özlemi uyandıran, fakat bu Türkiye'ye götürecek yolu açmasını bilemeyen İnönü, gittikçe gerilerde kalıyor. Eski devir hasretlilerine karşı girişilen gençlik hareketlerinde bile, "İnönü, İnönü çok yaşa!" haykırışları artık işitilmiyor. Onun yerini, "Statükoculara son ihtar!" kükremeleri aldı.

Bu durum, böyle devam edemez.

Memnu Meyva

Sayın İnönü de kendi açısından, "Bu durum, böyle devam edemez." diyor. Tedbirler araştırıyor. Zinde kuvvetlerin öfkesi karşısında paniğe kapılan AP'nin Donkişot mizaçlı yöneticilerini tasfiyeye, elinden geldiği kadar partinin itibarını kırmaya ve halkın tutmadığı "mutedil" etiketinden sıyrılıp, "Akıncılık" kartvizitini taşımaya özenen uslu AP'lilerin işbaşına gelmesini sağlamaya çalışıyor. Bir defa daha medet umulan çare bu. Müfritler, yâni acemiler gidip, yerlerine mûtediller, yâni ustalar gelirse, denizler durulur, ortalık yatışır deniyor. Yağma düzenini, sokak külhanbeyliğini bırakıp, Osmanlı efendisi üslûbuyla savunursanız, işler düzelir, rejim oturur, buyuruluyor. Hem sonra, vatan sathında bütün talihsizliklerinin sebebini CHP'ye ve İnönü'ye yüklemeye alışmış geniş halk kütleleri bulunduğu müddetçe, birkaç yüz adamın süt dökmüş kedilere döndürülmesi neyi değiştirir ki? Sayın İnönü, bu politikayı çok denedi. Rejimin ilk günlerinde Başbakan, bütün parti liderleriyle uzun bir balayı devresi yaşadı. İnönü, balayı günlerinde, sık sık "Artık eski devir geride kaldı. Bütün parti liderleriyle medenî münasebetler kurduk. Bu halka da örnek olacak, kardeşlik gelecek." diyordu. Ne çıktı? Geniş halk kütlelerinin huzursuzluğu devam ettiği müddetçe, memnu meyvayı ısıracak politikacılar her zaman ve her yerde çıkacaktır.

DP mirasını paylaşan partilerin başlarında, 27 Mayıs'ın ilk Genel Kurmay Başkanıyla ilk Maliye Bakanı var. Ne değişiyor? Asıl dâvâ belki de bir gün kanlı kardeş kavgalarına yol açacak, vatan sathındaki geniş ve derin bölünmeyi ortadan kaldırmaktır.

Kördüğüm

Bu bölünmenin kökleri, DP'nin kuruluş yıllarına kadar iner. O tarihlerde, halktan uzaklaşan CHP'den soğuyan kütleler, DP'ye dört elle

sarıldı. CHP kütleler için, tahsildar baskısı, jandarma dayağı ve fakirlik demekti. İlk iktidar yıllarında, bol dış yardım, bol ekilmemiş toprak, iyi hava ve yüksek fiyatlar sâyesinde tâlihi yaver giden DP, kütlelerin yüzünü güldürdü, hayat seviyesini az çok yükseltti ve bürokrasinin istibdadını azalttı. 1955'ten sonra, iktisadî sıkıntıların tesiri altında kitleler yavaş yavaş DP'den uzaklaşmaya başlarken, İhtilâl geldi. İhtilâl bürokrasinin tahakkümünü artırdı ve deflâsyon politikasıyla, kütlelerin hayat seviyesinin gerilemesine ve işsizliğe yol açtı. Halk, "CHP geri geldi," dedi ve Menderes'e yeniden bağlandı. Oyunu da Menderes'ten medet uman halk sömürücülerine vermekte tereddüt etmedi.

Vatan sathındaki huzursuzluğun temel sebebi bu. Ancak halkçı bir politika, halkı, sömürücülerin peşinde sürüklenmekten kurtararak, huzur getirebilir.

Halkçı bir politika, halktan uzak, fakat halkçı zinde kuvvetleri de huzura kavuşturacak kurtuluş yoludur.

Türk politika hayatının düğüm noktası, sanırız ki, buradadır: Halk, halk düşmanlarının peşindedir ve halkçı zinde kuvvetlere karşıdır! Bu kördüğüm çözülmedikçe, Türkiye, baş aşağı duran bir ağaca benzemekten kurtulamayacaktır. Huzur, Türkiye'yi ayakları üzerine oturtabildiğimiz gün gelecektir.

Mesele böyle ortaya konunca, çözüm yolu kendiliğinden ortaya çıkmaktadır: Ancak halkçı bir politika, halkı halk düşmanlarının pençesinden kurtarabilir ve onu halkçı zinde kuvvetlerle kaynaştırabilir. Bu kaynaşma, ilerleme yolunu kesin şekilde açmanın temel şartıdır.

İnönü demokrasisinin tek başarı şansı, satıhtaki çekişmeleri bir yana bırakıp, halkçılık yolunda cesur adımlar atmaya bağlıdır.

Hükûmet'in cesur tercihlerden kaçınan bugünkü statükocu politikası ise, esas itibariyle kurulu düzenden faydalananlara yaramaktadır. Menderes devrinin büyük imkânları da bir daha ele geçmeyeceğine göre, bu politika kısa zamanda hüsrana mahkûmdur. Statükocu kuvvetlere dayanan siyasî iktidar, ayakta durabilmek için, dayandığı kuvvetlerin aleyhine halkçı bir politika gütmek zorundadır! Bu çelişikliği İnönü gibi zinde kuvvetlerce, geniş hayal kırıklığına rağmen, hâlâ benimsenen tarihî bir şahsiyet yenebilir.

Demokrasimiz, Sayın Alican'ın tâbiriyle topaldır. Demokrasiyi topallıktan kurtarmak için, onun bu topallığından faydalanmak lâzım. Esasen seçimleri CHP'ye karşı kuvvetler kazandığı halde, İnönü'nün Başbakan olması bu topallıktan ileri gelmekte ve İnönü, zinde kuvvetler sâyesinde başta kalabilmektedir. O halde İnönü, statükocuları elinin tersiyle itip, zinde kuvvetlere pekâlâ yaslanabilir ve onlarca istenen sosyal adalete ve hızlı kalkınmaya yönelmiş halkçı ve devrimci politikayı, bugünkü Parlâmento düzeni içinde sahneye koyabilir.

Eğer başka bir çare varsa ve İnönü onu biliyorsa, yapsın, görelim.

Yön, Sayı 68, 3 Nisan 1963

Sendikacılık, Şimdi Başlıyor...

Gericilerin İlericiliği

Muhafazakâr bir Parlâmento, oldukça ileri İşçi Kanunlarını kabul etmek üzere bulunuyor. Hükûmet belli başlı sendikacılarla aylar boyu süren müzakerelerden sonra, Parlâmento'ya tatminkâr sayılabilecek tasarılar göndermiş, fakat bu tasarılar Meclis Karma Komisyonunda işçiler aleyhine bozulmuştu. Muhafazakâr bir parlâmentonun, komisyonu da geçerek, Hükûmet tasarılarını tanınmaz hâle getirmesi beklenirdi. Aksi oldu. Ani bir ilhamla işçi haklarının savunucusu kesilen parlâmento grupları, Türk-İş'in taleplerinin çoğunu benimsediler. AP ise Türk-İş'in görüşlerinin tamamını, kendine mal etti.

Muhafazakâr parlâmentonun birdenbire ilerici bir hüviyet kazanması, tatlı bir sürpriz olmuştur. Bu tatlı sürprizde, çok partili sistemin imkânlarını iyi hesaplayarak 320 sendika başkanını tam zamanında Ankara'ya toplayan Türk-İş'in giriştiği demokratik taarruzun payı büyük olsa gerektir. Türk-İş psikolojik bir baskın vererek, muhafazakârlar arasındaki siyasî rekabetten azamî ölçüde faydalanmasını bilmiş ve işçiler lehine girişilen açık artırmada partileri birbirlerine karşı oynamayı başarmıştır. Fakat muhafazakâr siyasî partilerimizin sürüklendikleri bu zoraki ilericilik müzayedesi, sadece oy

endişeleriyle izah edilemez: Son seçimlerde sosyal adalet ilkesinin bile aleyhinde bulunan ve referandumda işçilerimize geniş haklar sağlayan Anayasaya karşı çıkan AP'nin, bu antisosyal tutumuna rağmen, işçi oylarının önemli bir kısmını topladığı biliniyor. İleri bir Anayasanın hazırlanmasında başrolü oynayan ve seçim beyannamesinde işçilerin bütün talcplerini alt alta sıralayan CHP ise, sendika liderlerinin önemli bir kısmını kazanmasına rağmen, işçi oyu alamamıştır. Bu sebeple politikacılarda, sendika liderlerinin işçi oyunu ne dereceye kadar temsil ettikleri hususunda şüpheler vardır. Onun içindir ki, çeşitli partiler arasında bölünmüş bulunan muhafazakâr politikacılarımızın giriştikleri açık artırmayı, sadece oy kaygusuna bağlamak güçtür.

Buhran içinde bocalayan AP'nin tutunacak dal araması, sendikacıların işini şüphesiz çok kolaylaştırmıştır. İşçi oylarını toplamakla beraber partilerin en muhafazakâr görünüşlüsü olan AP'nin normal zamanlarda biraz daha farklı davranması beklenirdi. Fakat son olaylar yüzünden ölüm kalım derdiyle uğraşan AP, denize düşenlerin psikolojisi içinde, Türk-İş'in avukatlığını tereddütsüz kabullenmiştir. Büyük iş çevrelerinin, istikrarsızlık unsuru sayarak AP'den yüz çevirip, İnönü ve Alican'ı desteklemeleri ve vergi kanunları gibi çok kısa vadeli menfaatleri ilgilendiren meselelerde büyük bir hassasiyet ve beceriklilik gösteren büyük iş çevrelerinin işçi kanunlarındaki gerçek tutumu, AP'nin açık artırmada en yüksek fiyatı verme imkânını artırmıştır.

Muhafazakâr AP'nin bu zoraki ilericiliği, kendini işçi kanunlarının tek sahibi sayan CHP üzerinde tesirini göstermiştir. AP müzayedesi karşısında CHP, işçi aleyhtarı gözükmüş ve Meclis Komisyonundan çok daha ileri görüşlü Çalışma Bakanı, bu durumun yarattığı şaşkınlıktan faydalanmasını bilmiştir. Böylece, Meclis Komisyonunun yaptığı değişikliklerin bir çoğunu düzeltme imkânı çıkmıştır.

Tabiî ki bu ileri görünüşlü davranışlarda, "aklın sonradan başa gelmesi" şeklinde tezahür eden şarklılığın da az çok payı var. İleri grev ve sendika kanunlarının neler getirebilecekleri henüz denenmemiş değil. Bu yüzden çok kısa vadeli menfaatler ve denenmiş tehlikeler karşısında gösterilen aşırı hassasiyet, meçhul tehlikeler önünde bir dereceye kadar zayıflamaktadır. Bundan başka Türk-İş esasen başarıları altüst edecek çok büyük değişiklikler istemiyordu. Türk-İş'in taleplerini yerine getirmek için fazla ilerici olmaya ihtiyaç yoktu.

Bütün bu sebepler yüzünden, Parlâmento'dan tatminkâr sayılabilecek işçi

kanunlarının çıkması imkân dahiline girmiştir. Böylece işçilerimiz, toplumdaki, özellikle Parlâmento'daki kuvvet dengesini aksettirmeyen ileri grev ve sendika kanunlarına kavuşacaklardır. Mevzuat ileri, topluma hâkim zihniyet geridir.

Birlik, Bağımsızlık ve Demokrasi

Kanunlar ve zihniyetler arasındaki bu fark, sendikalarımızı zafer sarhoşluğuna kapılmayıp, dikkatli olmaya sevk etmelidir. Kâğıt üzerindeki ileri hükümler toplumdaki kuvvet ilişkilerine ve bunun yarattığı hâkim zihniyete uygun düşmedikleri müddetçe, uygulanma safhasında tanınmaz hale gelebilirler. Kuvvetli ve toplumca kabul edilmiş sendikaların bulunduğu Batı ülkelerinde ise, en geri hükümler dahi, sendikaların gücünü ve faaliyetini çok azaltmaz. Bu sebeple, işçilerimizin bilinçlenmesini ve dayanışmasını, sendikaların kuvvetlenmesini ve gelişmesini bir dereceye kadar artıracağı muhakkak olan yeni kanunların önemi pek fazla mübalağa edilmemelidir. Asıl dâvâ, işçilerimizin ve özellikle sendikalarımızın bölünmemeleri dayanışma ve birlik içinde harekete alışmalarıdır. Bu bakımdan, durum gittikçe değişmekle beraber, siyasî parti çekişmelerinin sendikaların içine kadar girdiği ve particiliğin zaman zaman sendikacılıktan önce gelerek zararlı olduğu söylenebilir. İşçi hareketini bölen ve zayıflatan siyasî çekişmelerin yarattığı tehlikeler bugün de ortadan kalkmış değildir. Fakat tehlike, sendika liderlerinin çoğu tarafından görülmüş ve siyasî mücadeleyi sendika dışında tutma fikri hâkim olmaya başlamıştır. Sendika birliği ve bütünlüğü artık üzerinde titizlikle durulan bir konudur.

İdeal, elbette ki işçilerin, sendikanın yanı sıra, kendi siyasî partilerinin çatısı altında toplanmalarıdır. Fakat 320 sendika liderinin toplantısındaki tartışmaların da gösterdiği üzere, siyasî alanda böyle bir birlik şimdilik mümkün gözükmemektedir. Mümkün olamayınca da, dengesiz demokrasiyi az çok dengeye kavuşturabilmek için, sendika birliği, siyasî aksiyondan çok daha önemli bir konu olarak ortaya çıkmaktadır.

Sendikacılığımızın hızını kesmek ve zihinleri sömürgeleştirmek için, dış kuvvetler de çeşitli para yardımları ve seyahatlerle faaliyet göstermektedir.

Bütün bunlar, kütlenin şevkle sendikaya koşmasını ve ona dört elle sarılmasını güçleştirmektedir. Bu sebeple, nereden gelirse gelsin, dış yardımları reddederek, sendika bağımsızlığı üzerinde titizlikle durulması ve yeni liderler

yetişmesine imkân verecek şekilde, sendika içi demokrasinin tam bir şekilde uygulanması lüzumludur. Son kanunlardan sonra sendikacılıkta yeni bir devir başlamaktadır. Bu devir, baskı yıllarının, arkasındaki kuvvetten emin olmayan şüpheci, kaypak ve tavizci liderleri yerine, kütlenin elleri üzerinde yükselteceği, dinamik, güçlü ve komplekssiz yeni liderlere ihtiyaç gösterecektir.

Sistem Değişmeli

Sendikacılığın toplum hayatımızda beklenen başarıya ulaşabilmesi için, sendika birliği, sendika bağımsızlığı ve sendika içi demokrasi temel ilkeler olarak ortaya çıkmaktadır. Bu ilkeler, ekonomik ve sosyal alanda belirli bir görüşe oturtulduğu zaman, tam bir gelişme sağlayacaktır. Her şeyden önce, kapitalist gelişme yolunu seçmiş bir ekonomide, sendika mücadelesinin imkânlarını iyi ölçmek lâzımdır. Bu imkânlar geniş değildir. Zira kapitalist gelişme mahiyeti icabı, gelir dağılışındaki adaletsizlikleri artırmaktadır. Güçlü sendikalar ücret artışları yoluyla, bu adaletsizliği düzeltmeye çalışacaktır. Fakat işverenler, güçlü sendikaların baskısıyla, ücret artışlarını kabul etseler bile, bunu tesirsiz hale getirebilecek başka silahlara sahiptirler. Bu silahlar, iş hacmini daraltabilme ve ücret artışını fiyatlara aksettirebilme imkânlarıdır.

İş hacminin daraltılması, işsizlik demektir. İşsizlik, ücret artışlarının sağlayacağı faydaları kolayca ortadan kaldırır, ücret artışı taleplerini durdurur ve hattâ ücretlerin düşmesine yol açar. Ücret artışını fiyatlara aksettirebilme imkanı ise, müteşebbis ve sermayedar gelirinin azalmasını önleyerek, gelir dağılışındaki adaletsizliklerin düzelmesine imkân vermez. Kâr, rant ve faiz gelirleri azalmadıkça, millî gelirde ücretlerin payının artmayacağı aşikârdır. İşveren iş hacmini ve fiyatı kontrol etmenin verdiği üstünlük sayesinde, sendikaların baskısına geniş ölçüde karşı koyabilecektir. Bu sebeple, sendika, esas itibariyle ücret artışları şeklinde ortaya çıkan meslekî taleplerle yetinmeyip, kapitalist sistemin işleyişi üzerinde durmalı ve sistemi değiştirme çarelerini araştırmalıdır. İşçilerin teşebbüslerin idaresine en geniş şekilde katılmalarına, temel sanayi kollarının sosyalizasyonuna eğitim sisteminin demokratlaştırılması gibi tedbirlerin gerçekleştirilmesine çalışmak, dar anlamdaki meslekî mücadeleden çok daha önemli ve faydalı olabilir.

Unutmamak lâzım ki, Türkiye'de sendikacılık büyük bir gelecek vaad etmekte, fakat yeni başlamaktadır.

Yön, Sayı 70, 17 Nisan 1963

Karamanlis'in "Oküs-Poküs"ü!..

Bayramda Yunan kalkınmasına dair bir inceleme okudum. Tonlouse Edebiyat ve Beşeri İlimler Fakültesi profesörlerinden Bernarda Kayser'in kaleme aldığı inceleme, Fransız Hükûmeti tarafından yayınlanan "*Documentation Française*" adlı serinin son eserlerinden birini teşkil ediyor. Yunan resmi kaynaklarından gelen bilgilere dayanan inceleme, ciddiyet ve objektifliğinden şüphe edilmeyecek sağlam bir yayın.

Prof. Kayser'in etüdü, özel teşebbüscülüğü savunmak için Yunanistan örneğini piyasaya süren çevreler tarafından dikkatle okunmalıdır. Gerçekten, Sosyalist cereyanın hızla gelişmesi karşısında tutunacak dal arayan özelcilerimiz, "Bakın, Yunanistan özel teşebbüsçülükle nasıl kalkındı." şeklinde iddialarla ortaya çıktılar. Sosyalizme öldürücü bir darbe indirme sevdasına tutulan bazı başyazarlar, özel teşebbüsçü Yunan kalkınmasına ve otoriter Karamanlis'e methiyeler yağdırmak için Atina'ya koştular. Hatta son günlerde CHP'nin tertiplediği bir açık oturumda Türkiye'nin en büyük işadamlarından biri, "Kalkınmak için fazla kitap karıştırmaya lüzum yok. Yunanistan'ın yaptığını yapalım, kalkınırız." şeklinde konuştu.

Kapitalizmi Türkiye'deki başarılarıyla savunamayıp, yabancıların mari-

fetleriyle gerdeğe girmeye kalkışmak, elbette ki ciddî bir tutum değildir. Bu tutum ayrıca, aczin ve aşağılık duygusunun ifadesi olduğu için acıdır.

Havalar İyi Gidince...

Şimdi gelelim Karamanlis kalkınmasına.. Acaba Yunanistan önemli bir kalkınma hamlesi içinde midir? İddiaların ciddî incelemeler yerine, turistik Atina gezilerine dayandıran özelcilerimiz bu soruya büyük bir hayranlıkla evet cevabı veriyorlar. Atina ve civarında yükselen şahane otelleri, muazzam asfalt yolları ve vitrinlerdeki mal bolluğunu anlata anlata bitiremiyorlar. Meseleyi biraz daha ciddî şekilde ele alanlar, delil olarak, Yunanistan'ın son yıllarda gerçekleştirdiği kalkınma hızını ileri sürüyorlar. Gerçekten, Yunan millî geliri, 1954 fiyatlarıyla, 49 milyar drahmiden, 1960'ta 69 milyar drahmiye yükselmiştir. 1954-60 devresinde, gayri safi millî hasıladaki yıllık ortalama artış yüzde 6,1'i bulmaktadır. Yıllık ortalama artış, mahsülün iyi olduğu 1954-57 devresinde yüzde 7,8'e çıkmış, fakat 1957-60 devresinde havalar bozulunca, yüzde 3,7'ye düşmüştür. 1961'de havalar düzelince, millî gelirde tekrar önemli bir artış görülmüştür.

Bu nispeten önemli bir gelişme sayılabilir. Fakat hava şartlarına tâbi yüksek millî gelir artışları, fazla güvenilecek bir kalkınma ölçüsü değildir. Nitekim Türkiye de, 1950-53 devresinde yüzde 13 gibi Yunanistan'ın hiçbir zaman erişemediği bir kalkınma hızına ulaşmışsa da gerisini getirememiştir. Bu sebeple, bir memleketin nispeten kısa bir devreye inhisar eden gelişmesi hakkında doğru bir hükme varabilmek için, kalkınma hızının dışında başka ölçülere de ihtiyaç vardır. Bu bakımdan, tarımda nüfus fazlasına sahip ülkelerde, istikrarlı, hızlı ve sağlam bir kalkınmanın temel şartı olan sanayi gelişmesi faydalı bir ölçü teşkil edebilir.

Kapitalizmin İşsizler Ordusu

Yunan imalat sanayisindeki gelişme bir hayli yavaştır. İmalat sanayiinin millî gelirdeki payı 1954'te yüzde 18,1 iken, 1960'ta ancak yüzde 19,7'ye çıkmıştır. (Türkiye'de bu oran 1962'de yüzde 12,3'tür. 5 Yıllık Plân ile bu oranın 1967'de yüzde 16,7'ye çıkarılması öngörülüyor.) Bunun da yüzde 60'ını, gıda, tekstil ve tütün sanayii teşkil etmektedir. Metalürjinin payı yüzde 15 civarında kalmaktadır.

İmalat sanayiinde kullanılan insan sayısı, sanayileşme hızının yavaşlığını

daha açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Gerçekten 1952'de 100 olan istihdam endeksi, 1956'da 97,5, 1959'da 94 ve 1960'da 96'dır. Yani sanayi alanında kullanılan insan sayısında düşüş vardır. Bu yüzden işsizlik, nüfusu çok yavaş artan ufak Yunanistan için ciddî bir meseledir. Şehirlerde, 100 bini imalat sanayiinde olmak üzere, 240 bin işsiz vardır. Tarımdaki yüzbinlerce gizli işsiz, bu rakamlara dahil değildir. Halbuki Yunanistan'da nüfus artışı yüzde 1 civarındadır ve dış ülkelere doğru kuvvetli bir göç vardır. Mesala 1961'de 60 bin kişi memleket dışında iş aramaya gitmiştir. Başka bir deyişle, yıllık tabiî nüfus artışı 80 bin civarında olduğu halde 60 bin kişi, yâni yıllık artışın üçte ikisinden fazlası dışarıya göç etmektedir. Buna rağmen Yunanistan'da, çalışan nüfusa oranla çok ciddî bir işsizlik meselesi mevcuttur! Dış göçler olmasa, ufak Yunanistan herhalde işsizler ihtilâliyle karşılaşacaktır.

Sanayiin yapısı da son derece zayıftır, İmalat sanayiindeki 105 bin teşebbüsün 90 bini ferdidir. Bu sektörde çalışan 441 bin insanın ancak yüzde 71'i işçidir. Geri kalan yüzde 30 işveren durumundadır. 109 bin işletmenin yüzde 38'inde tek, yüzde 25'inde ise iki insan çalışır. Yüz kişiden fazla insan çalıştıran gerçek sanayi teşebbüslerinin sayısı 316'dan ibarettir. Demek oluyor ki Yunan imalat sanayi, artizanal hüviyetinden kurtulamamış ufak ve iptidai işletmelere dayanmaktadır. 75 bin işletmede makine gücünün kullanılmaması da bunu göstermektedir.

Atina'dan Ötesi

Geri bir kapitalizme dayanan Yunan kalkınmasında daha birçok zayıf taraflar vardır. Bu zayıf tarafların en önemlilerinden biri, bölgeler arasındaki eşitsizliğin hızla artmasıdır. Türkiye'de İstanbul'un durumu ne ise, Yunanistan'da da Atina bölgesinin durumu odur. Karamanlis Büyük Atina'yı ihya etmiş, fakat memleketin geri kalan bölgelerini unutmuştur. Nitekim 1954-60 devresinde inşaatın yüzde 46'sı Atina bölgesinde yapılmıştır. Büyük Atina 1960'da, sanayide yüzde 66 ve aydınlatmada yüzde 7,7 olmak üzere, memleket elektrik istihsalinin üçte ikisinden fazlasını kullanmıştır. İmalat sanayii işçilerinin yüzde 49'u Atina'da toplanmıştır. Hastahane yataklarının yüzde 52'si Atina'dadır. Demek ki Yunan kalkınmasında göz kamaştırıcı bir Atina ve Atina'nın hakimiyeti altında ezilen fakir bölgeler vardır.

Eğitim alanında da Yunanistan, hızlı nüfus artışı gibi meselesi olmadığı

halde, başarılı değildir. 1961 nüfus sayımına göre, 10 yaşından yukarı nüfus arasında ilkokulu bitiremeyenlerin sayısı yüzde 47,2'yi bulmaktadır. Köylerde bu oran yüzde 58'e erişmektedir.

Altın Yumurtlayan Rumlar

Dış alemle münasebetler bakımından da Yunanistan ekonomisi zayıftır. İhracatın yüzde 74'ü başta yüzde 34 ile tütün olmak üzere, birkaç ziraat maddesine dayanmaktadır. Bu yüzden ekonomi milletlerarası dalgalanmalardan şiddetle müteessir olmaktadır. Ayrıca, ithalattaki önemli artışlara rağmen, ihracat yıllardır yerinde saymaktadır. 1961'de ihracat, ithalatın ancak yüzde 40'ını karşılayabilmiştir. Bu sebeple Yunan ekonomisi, büyük çapta ve devamlı bir dış ticaret açığıyla karşı karşıyadır. Yunanistan bu anormal durumu, deniz ticaret filosunun, dış ülkelerdeki Rumların, turizmin ve dış yardımların sağladığı dövizlerle devam ettirebilmektedir. Mesela 1961 yılında ticaret filosu 102 milyon, turizm 68 milyon ve muhacirler 98 milyon dolar döviz getirmiştir.

Böylece Yunanistan, 327 milyon dolarlık ticaret açığının 243 milyon dolarını kapamıştır. Yunanistan bu görünmeyen yollardan 243 milyon dolar sağlarken, Türkiye'nin ödeme dengesinin görünmeyen kalemleri, NATO inşaat gelirleri sayılmazsa, 1960'ta 44, 1961'de 55 milyon dolar açık vermiştir!

Yunanistan bu açıktan gelirler sayesinde imkanlarının kat kat üstünde yaşamaktadır. Görünmeyen kalemleri açık veren ve ağır borç yükü altında bulunan Türkiye'nin ise imkanlarının çok üstünde yaşaması artık mümkün değidir.

Yunanistan, görünmeyen kalemlerdeki muazzam kazancına rağmen, dış yardımlara muhtaç bir ülkedir. Nitekim 1961'de 84 milyon doları bulan ödeme açığı, dış yardımlarla kapatılmıştır. Yardımların kesilmesi veya Amerika'dan Avrupa'ya kayan yardımların azalması, Yunan ekonomisini güçlüklere sokabilir. Yunanistan bu tehlikeyi önlemek için Müşterek Pazara sarılmış ve Pazar ile ortaklık anlaşması imzalamıştır. Anlaşmaya göre, her türlü ticari tahditler tedricen kaldırılarak, Yunan ekonomisi ileri ekonomilerle serbest rekabete zorlanacaktır. Yunanistan şimdi serbest rekabete hazırlanma devresindedir. Prof. Kayser bu konuda, "Yunan ekonomisi, ya rekabet yollarını bulacak, ya da yabancı mamüllerin istilası karşısında çökecektir" demekle yetiniyor.

Müşterek Pazarın Yunan ekonomisin üzerindeki tesirlerinin ne olacağını şimdiden kestirmek güçtür. Fakat kalkınmayı yabancıların himmetine dayandırma yolunu seçen Karamanlis Hükûmetinin, neticesi meçhul bir kumar oynadığı söylenebilir. Millî kalkınma yolu, tarihteki sayısız örneklerin gösterdiği üzere, daha sağlam ve çok daha başarılı bir metoddur.

Gelelim Türkiye'ye...

İnceleme, Yunan ekonomisinin, hızlı, dengeli ve sağlam bir kalkınma yolunda olmadığını açıkça ortaya koymaktadır. Karamanlis, sağlanan geniş dış kaynaklar sayesinde, büyük yollar, şahane oteller ve şık mağazalar şeklinde Atina'da kendini gösteren zahiri bir kalkınma manzarası yaratmıştır. Fakat bu manzara aldatıcıdır. Sanayileşme çok yavaş gitmektedir, bölgelerarası kalkınma dengesizdir ve işsizlik önemli bir meseledir. Ayrıca yatırım temposunu hızlandırma çabası, özel teşebbüsün yetersizliğini ortaya koymuştur. Nitekim toplam yatırımlar içinde devlet yatırımlarının payı hızla artmaktadır. 1954'te ancak yüzde 20'yi bulan devlet yatırımları, devamlı şekilde yükselerek, 1960'ta yüzde 37'yi bulmuştur. Turizm diyarı sayılan Yunanistan'da en önemli otel şebekesini bir devlet teşekkülü işletmektedir!

Görüldüğü gibi hızlı nüfus artışı diye bir meselesi olmayan ve deniz filosu gelirleri ile muhacir paraları sayesinde imkânlarının çok üstünde yaşama yolunu bulan Yunanistan'da bile, kalkınma temposunun biraz hızlandırılması devletçiliğin önem kazanmasına yol açmıştır! Türkiye'de ise her şeyden önce nüfus patlaması diye bir mesele vardır. Yunan nüfusu 80 bin civarında artarken, Türkiye'de, artış 800 bindir ve dış ülkelere göç imkânları çok sınırlıdır. Ayrıca Türkiye, muazzam gelirler sağlayan bir ticaret filosuna ve altın yumurta yumurtlayan dış ülkelerdeki bir vatandaş topluluğuna sahip değildir. Tam aksine, ağır borç yükü altındadır ve görünmeyen kalemleri açık vermektedir. Kısaca Türkiye Yunanistan'a nazaran çok daha elverişsiz şartlar altında ve çok daha hızlı kalkınmak zorundadır. Bu da hızlı, dengeli ve sağlam bir kalkınmanın tek yolu olan Devletçiliğe, halktan yana bir Devletçiliğe dört elle sarılmamız zaruretini ortaya koyar.

Yunan denemesinden alacağımız ders, bundan ibarettir.

Yön, Sayı 73, 9 Mayıs 1963

Milliyetçilere Sesleniş

Tersine Gidiş

Birkaç gün önce, Cezayir Millî Kütüphanesinin direktörü ile görüştük. Genç ihtilâlci, "Benim neslimdeki Cezayirlerinin çoğunun adı ya Mustafa Kemal'dir, ya da İsmet" dedikten sonra, şöyle devam etti: "Babamı hatırlıyorum, Türk Millî Kurtuluş Hareketinde, kendi milletinin, hatta bütün fakir milletlerin kurtuluşunu görürdü. Bizden önceki nesle ümit etmeyi Türk Kurtuluş Savaşı öğretti. Ama bizim nesil, millî kurtuluş hareketlerine karşı çıkan bugünkü Türkiye'yi sevmiyor."

Genç Cezayirli aydın bu sözlerle, politik bağımsızlığını kazandıktan sonra ümit ve heyecan içinde, ekonomik bağımsızlık savaşına girişen fakir ülkelerin, memleketimiz hakkındaki düşüncelerini yansıtmaktadır: Fakir ülkeler arasında ilk ihtilâl bayrağını açan ve millî kurtuluş hareketlerinin öncülüğünü yapan Türkiyemiz, kendi kurtuluş mücadelesini, yâni kendini inkâr ederek, Sam Amcaların, Hans Amcaların çiftliği olmuştur. Gerçek acıdır, fakat bilinmelidir: Milletlerarası alanda Türkiye, Viet-Nam, Güney Kore, Milliyetçi Çin vs. gibi dolar karşılığı topraklarını ve ekonomilerini kiralayan Amerikan peyklerinden biri sayılmaktadır. Uzun yıllardır

kendimize ait bir dış politikamız olmamıştır. Sam Amca, Hindistan'a silâh vermeye başlayınca, biz de aynı işi yapmaya kalkışmış ve dostumuz Pakistan'ın buna kızacağını unuttuğumuz için gülünç durumlara düşmüşüzdür. İlk defa Kıbrıs meselesinde, kendimize has bir politika yürütmek zorunda kalınca, "Niye Kıbrıs meselesini çözmüyorsun?" diye Amerika'ya kızmışızdır.

Türkiye, kendi meselelerini kendi çözmeye kararlı bağımsız bir memleket olmaktan, Birinci Dünya Savaşından sonra vazgeçmek üzereydi. Mütareke günlerinde, yerli burjuvazinin en vatanperver insanlarının görüş ufku, Avrupa mandası yerine, Amerikan mandasını seçmekten öteye gidemiyordu. O günlerde Atatürk, bütün fakir ülkeler esir durumdayken, sömürgeciliğe hayır diyerek, Türkiyemizi kurtardı. Gelgelelim, İkinci Dünya Savaşından sonra, bütün esir ülkeler, politik ve ekonomik bağımsızlık savaşlarını başarıyla yürütürlerken, yöneticilerimiz, tersine bir gidişle, Amerika ve Avrupa kapitalizmine karşı, memleketin bütün kapılarını ardına kadar açtılar.

Dilenciliğin Bilânçosu

Ekonomik ve dolayısıyla politik bağımsızlığımızdan vazgeçmemizi gerektiren Sam Amca'ya teslimiyet politikasının bilançosunu, Türk milliyetçileri olarak soğukkanlılıkla yapmanın zamanı gelmiştir.

Askeri ilişkilerimiz üzerinde, bu kısa yazıda durmayacağız. Dostlarımız, Kıbrıs'taki müdahale teşebbüslerimiz karşısında "Bizim emrimize verdiğiniz birliklerinizi ve size verdiğimiz silahları ancak tasvip ettiğimiz işler için kullanabilirsiniz. Yoksa sizi Sovyetler Birliği'ne karşı korumayız." demek zorunda kalarak, askeri ilişkilerimizin tek taraflı niteliğini bütün açıklığı ile ortaya koymuşlardır. Askerî giderlerimizin, fakir Türk ekonomisi bakımından teşkil ettiği ağır yük ise, çoktan beri anlaşılmıştır.

Henüz pek iyi anlaşılmayan husus, ekonomik ve teknik yardımlar için ödediğimiz fiyattır. Hemen söyleyelim ki, geniş ölçüde borç veren ülkenin mallarını yüksek fiyatla satın alma uğruna kullanılan dış yardımlar, artık yardım niteliği taşımaktan çıkmış, ekonomiye net bir fayda sağlamadan, eski borçları yüksek faizli ve kısa süreli yeni borçlanmalarla kapama mekanizması hâline gelmiştir: İçinde bulunduğumuz yılın ödeme miktarı 175 milyon dolardır. Şimdiye kadar sağlanan yardımlar ise 135-140 milyondur. Son

bir çaba ile bu miktar 175-180 milyon doları bulsa da, yardım ancak borç taksidini karşılayabilecektir. Fakat yeni yardımların önemli kısmını yüksek faizli ve kısa süreli krediler teşkil ettiği için, borç yükü, elimize bir şey geçmeden devamlı yükselecektir. Durum, daha şimdiden sıkışmıştır. Zira 1965 borç taksidi 215 milyon dolardır. 254 milyon dolarlık yardım talebimiz yerine getirilse bile, durum kritiktir.

Öte taraftan, borç taksitlerini yüksek faizle tecilden öteye gitmeyen yardımlar, azar azar verilmekte ve şeytanca bir politika ile ekonomi her an yardıma muhtaç durumda tutulmaktadır. Her an yardım dilenciliği ise, afyon etkisi yaparak, iktidarları gündelik yaşamaya alıştırmakta ve onları ince eleyip sık dokumadan, dolar karşılığı istenen siyasî, askerî ve ekonomik tâvizleri kabule zorlamaktadır. Biraz cesaret gösterip "Dış yardıma hayır, borç ödemeye paydos" diyebildiğimiz gün, milletçe uyanışımızın hareket noktasını teşkil edecektir.

Tanzimat'tan beri süregelen yabancı sermaye ile kalkınma efsanesi de resmî rakamların ışığı altında çökmektedir: 1952-63 devresinde Türkiye'ye gelen yabancı sermaye, nakit 39 milyon, aynî sermaye 200 milyon olmak üzere 239 milyon liradır. Aynı tarihler arasında, toplamda yabancı sermaye transferleri ise 124 milyondur. Döviz olarak gelen 39 milyon lira döviz olarak giden 124 milyon liradır! Yabancı şirketlerin sağladığı kârlar ise korkunçtur: 30 milyon lira sermayeli çok ünlü nebati yağ firmasını 1952-62 devresinde, resmî kâr toplamı 141 milyon liradır! 2,8 milyon sermayeli bir ilâç fabrikasının 1951-62 kârı 26 milyon liradır. Çok nazlı ve ürkek yabancı sermaye, yüzde yüz kârdan aşağıya çalışmamaktadır. Kaldı ki bu sermaye genellikle ilaç ambalajına, montaj atölyelerine, *Pepsi-Cola*, *Coca-Cola*, Amerikan birası gibi gerçekten yüz kızartıcı sömürge yatırımlarına gitmektedir. İlâç ambalajı ve montaj atölyeleri, pahalı ve garantili ithalât yapma metodudur. Sanayi etiketini taşıyan bu ithalât, meselâ taşıt araçları sektöründe, bir otomobil sanayii kurmamızı çok güçleştirmektedir. Türkiye'de dev kumpanyaların yaptıkları petrol harcamaları, ham petrol bu şirketlerden dünya fiyatlarının yüzde 35 üstünde ve dolarla ithal olunduğu için, aslında bizim finanse ederek, yabancılara peşkeş çektiğimiz yatırımlardır.

Dış yardım ve yabancı sermaye edebiyatının altında, böyle acı gerçekler yatmaktadır. Memleketimizin, bu sözde yardımlara karşılık, verdiğimiz askeri ve siyasî tavizler bir yana, ekonomi politikasının tespitini ve kontro-

lünü Sam Amca'ya devretmiştir. Yardımın temel şartı, kapitalizmi geliştirmektir. Bu sebeple Türkiye, İkinci Dünya Savaşından sonra hazırlanan kalkınma plânlarını, Devletçiliği rafa kaldırmış ve devlet teşebbüslerini satışa çıkarmıştır. Parayı devletin sağladığı, fakat birkaç yerli ve yabancı şahsın yönettiği Ereğli-Çelik ile Adana ağalarının emrindeki Çukurova Elektrik, zorla kapitalist yaratma çabasının gülünç örnekleridir.

Öte yandan, yardımların Türk parası karşılığının kullanılması, Amerikan Hükûmetinin müsaadesine tâbi kılınmıştır. Mekanizma kısaca şudur: Diyelim ki Amerikan Hükûmeti Türkiye'ye 100 milyon liralık buğday vermiştir. Bu buğdayların satışı ile Merkez Bankasında 100 milyon lira birikmektedir. Türk Hükûmeti bu parayı ancak Amerikan Hükûmetinin müsaadesi ile harcayabilir. Böylece Türk ekonomisi tam bir kontrol altında tutulabilmekte, Amerikan Hükûmeti milyarlarca Türk Lirasının söz sahibi yapılarak, devlet içinde devlet durumuna getirilmektedir. Ayrıca ziraî fazla yardımlarından biriken paraların yüzde 35'i ve diğer yardımlardan birikenin yüzde 10'u Amerikan Hükûmetinin emrine verilmektedir. Milyarları bulan bu paraları Amerikan Hükûmeti canının istediği gibi kullanabilir. Sam Amca, bu paralarla, personeline ücret öder, Türkiye'deki Amerikan firmalarına kredi açar ve daha çeşitli faaliyetlere girişebilir. Düşününüz ki, bir yabancı devletin elinde milyarlarca Türk Lirası vardır ve bunun nasıl kullanılacağı hakkında Türk Hükûmetinin en ufak bilgisi yoktur! Türk milliyetçileri, bu milyarların hesabını sormalıdırlar.

Yeni Sömürgecilik

Dolar ve lira kesesini elinde tutan Sam Amca'nın, sun'î yollardan da olsa kendine bağlı bir kapitalizm yaratma çabası, işadamı, yöneticisi, avukatı, profesör ve yazarıyla ona bağlı geniş bir şebekenin doğmasına yol açmıştır. İş o kadarla da kalmamış, devlet teşkilâtının her kesimine yerleştirilen uzmanlar, perde arkasından devleti yönetmeğe kalkışmışlardır. Amerikan Casusluk Teşkilatının bir mensubu olan General Porter, Türk Hükûmetinin Enosis'e karşı direndiği sırada, Amerika'nın Enosis plânını kabul ettirebilmek için Genel Kurmay Başkanı ile "dramatik" bir görüşme yapmak cür'etini kendinde bulabilmiştir.

Düyunu Umumiye devrinde dahi, bu kadar sıkı bir yabancı kontrolü altına düşmüş değildik. Tâbi ülkenin bağımsızlığına görünüşte saygı gösteren,

bu tip bir ekonomik ve politik kontrole çağımızda "yeni sömürgecilik" adı verilmektedir.

Yeni sömürgeciliğin yerli kadrolarını, ithalatçılar, ihracatçılar, toprak ağaları, komisyoncular, dış firmaların acentaları, yabancı şirketlerin ortakları ile ücretli memurlar ve yazarlar teşkil etmektedir.

Bu kökü dışarıda, gayrimilli kadroya karşı, güçlü bir millî sanayiin sesini yükseltmemesi gerçekten acıdır. İki elin parmaklarını aşmayacak sayıdaki ciddî müteşebbis sayılmazsa, memleketimizde Batıdakine benzer sanayi burjuvazisi yetişmemiştir. Belki özel teşebbüsçülerimiz biraz şaşıracaklardır ama, gerçek bir millî özel sanayiin gelişmesini ilk alkışlayacaklar Sosyalistler olacak. Sosyalistler, memleketimizin kalkınma ve sanayileşme ümidini yok edebilecek bir Ortak Pazara hayır diyebilen, yabancı sermaye adı ile kurulmuş kap-kaççı montaj ve ambalaj atölyelerine karşı çıkabilen ve batakçı toprak ağalarının tasfiyesinde öncülük yapabilen bir millî özel sanayiinin hasreti içindedirler. Ne var ki, yerli kapitalist sınıf, millî vasfını inkar ederek, milletlerarası kapitalizmin aracılığını yapmaktadır. Hattâ Türkiye'yi tehlikeli bir yatırım bölgesi sayarak, sermayelerini dışarı taşıyan kapitalistlerin sayısı hızla çoğalmaya başlamıştır.

Meselenin komik tarafı, gönlünü de kesesini de dışarıya aktaran böyle bir kökü dışarıda sınıfın, hâlâ milliyetçilik ve vatanseverlik iddiasında bulunabilmesi, iç ve dış kapitalizmin ücretli uşaklığını yayan geniş bir oportünist grubun milliyetçi etiketi ile ortaya çıkabilmesidir.

Doğruların anlaşılmasını ve memleketimizin kalkınmasını engelleyen bu ters durumun mutlaka düzeltilmesi gerekir. Türkiye'nin bugünkü durumunda, milliyetçi, iç ve dış kapitalizmin karşısında dikilen insandır. İç ve dış kapitalizmi savunanlar ise, ancak ve ancak sömürgecilikten yana olanlardır.

Gerçek milliyetçiler, iç ve dış kapitalizmin güçlü saldırısı karşısında, Atatürk'ün liderliğindeki Millî Kurtuluş Savaşını yüz kızartıcı bir şekilde kaybetmişlerdir. Ama milliyetçiler, ikinci bir Kurtuluş Savaşını başarıya ulaştıracak gücü bulamazlarsa Türk milleti ve Türk vatanı yok olabilecektir. Bu sebeple, iç ve dış kapitalizmin Türkiyemizi kiralık bir toprak parçası haline getirme çabasına karşı, toplumun her kesimindeki milliyetçiler, yeni bir Millî Kurtuluş Savaşı vermek üzere birleşmek zorundadırlar.

Yön, Sayı 78, 25 Eylül 1964

Kalkınma Çağı

Bugün artık ispatlanmıştır ki, bir millet 25-30 yıl içinde kalkınabilir. Kalkınma derken, düşük gelirli ilkel tarım uygarlığından, gelir seviyesi yüksek ileri sanayi uygarlığına geçmeyi, yani Batılılaşmayı kastediyoruz.

Biz kalkınma çabamıza 1923'te başladık (Osmanlı İmparatorluğu'nun iki yüz yıl önceki Batılılaşma çabalarını bir kenara bırakıyoruz). 1923'ten beri 41 yıl geçti. 41 yılda kalkınmış bir ülke olmalıydık. Mütevazi ölçülerle bir İtalya'nın, bir Yugoslavya'nın gelir seviyesine ulaşmış bulunmalıydık. Köylere elektrik, su, okul götürme dâvamızı çoktan çözmüş olmalıydık. Okuma yazma bilmeyen insan kalmamalıydı.

Denebilir ki biz yavaş bir tempoyla kalkınma yolunu seçtik. Belki kaplumbağa hızıyla yol alıyoruz, ama her geçen yıl iyiye doğru gidiyoruz. Ne var ki, bir kaplumbağa temposuyla bile ilerleyemiyoruz. İyiye değil, kötüye doğru gitmekteyiz; 1964 yılında okuma yazma bilmeyenlerin sayısı, 1927 yılındakinden fazladır. İkinci Dünya Savaşından önce gecekondu yok gibiydi. Şimdi İstanbul, Ankara ve İzmir nüfusunun yarısına

yakın kısmı gecekondularda yaşamaktadır. Adana, Bursa, Antalya vs. gibi şehirlerde gecekondular çoğalmaktadır. Toprak hızla artan nüfusu beslemeye yetmemekte, işsizlik artmaktadır. Dışarıdan gıda yardımı almazsak tehlikeli kıtlık ve açlık yılları yaşayacağımız bilinmektedir. Orman tahribi, erozyon herkesi kara kara düşündürmektedir. Dış borçlar, ciddî bir kalkınma hareketine yol açmadan, ağır faizler yüklenerek yıldan yıla artmaktadır. Kalkınma Plânında da belirtildiği üzere, gelir dağılışındaki büyük dengesizlik, düzeleceği yerde genişlemekte, sınıf tezatları keskinleşmektedir.

Tersine bir gidiş içinde olduğumuz ortadadır. Çağın fikirlerine ve temposuna ayak uydurmadığımız için gerilemekteyiz. Üç yüzyıl önce dünyanın en büyük imparatorluklarından birini kurmuş ve Batıya boyun eğdirmiş olan memleketimizden bugün dünyanın en geri on ülkesinden biri diye söz edilmektedir. Fakir ülkeler arasında ilk Batılılaşma savaşını açan Atatürk'ün Türkiyesi şimdi en geri ülkelerden biri.

Bu durumda milliyetçiyim diyen bir insanın kafasını avuçlarının içine alıp bir limon gibi sıkması, nerede yanıldığımızı, neden ve nasıl bu duruma düştüğümüzü sorması gerek. Gerçek milliyetçinin en ufak peşin fikre kapılmadan gözlerini bir projektör gibi dünyaya açması ve dünyanın nereye gittiğini araştırması gerek.

Başını Kuma Devekuşları Gömer...

Çağımızda sömürgecilikten kurtulan bütün ülkeler, bir kalkınma humması içinde bulunuyorlar. Bağlantısız Ülkelerin Kahire Konferansı bir bakıma fakir ülkelerin kalkınma toplantısı oldu. Toplantıda, barış içinde bir arada yaşama, yeni sömürgecilikle ve emperyalizmle savaş, bağlantısızlık, genel silahsızlanma, fakir ülkelerin ortak cephe teşkili gibi çağımızın ana temaları hep kalkınma açısından ele alındı. Bu ülkelerde politikacılar, köylüler, işçiler ve aydınlar kalkınmadan başka lâf konuşmuyorlar. Bizde bir Kıbrıs meselesi, bütün işleri durdururken, Cezayirli ihtilâlciler, en öldürücü silahlarla mücehhez Fransız Ordusuna karşı ölüm kalım savaşı yaparlarken, Trablusgarp'ta toplanan bir ekonomik ve sosyal kalkınma programı hazırlıyorlar, savaş biter bitmez de bu programı derhal uygulamaya koyuluyorlardı. Cezayir hâlen toprak reformunu tamamlamak üzeredir. Memleketimizde ise hâlâ pilot bölgelerden lâf edilmektedir.

Millî gelirlerimizin yüzde 15'ini yatırımlara ayırmakta büyük güçlük çekerken, bizden düne kadar çok daha zor şartlar altında bulunan Mısır, millî gelirinin yüzde 25'ini yatırımlara yöneltebilmektedir. Yatırım hacmindeki bu yüzde 10 fark, on yıl içinde Mısır'ın Türkiye'yi bir hayli geride bırakması demektir.

Türkistan'daki milyonlarca ırkdaşımızdan haberimiz var mı? Sovyetler Birliği'ni ziyaret eden Türk Parlâmento heyeti üyeleri, özel konuşmalarda, Türkistan'ın tarım, sanayi ve eğitimde gerçekleştirdiği hamleleri anlata anlata bitiremiyorlar. YÖN'de toprak ağası diye insafsızca yüklendiğimiz güneyli bir milletvekili, dün bizden birkaç yıl geride bulunan Türkistan için, "Ana meselelerini çözmüş." hükmünü vermektedir.

Önümüzde Amerikan Hükûmetinin yarı resmî organı olan antikomünist *New York Times* var. Gazete Bulgaristan hakkında şunları yazmaktadır: "Bulgaristan'a gelen ziyaretçi, özellikle eğitim ve sağlık hizmetlerinde, inkâr edilmez bir ilerlemeyle karşılaşır. Daha bir süre önce milyondan fazla kara cahil bulunan bu memlekette, bugün herkes okur yazardır. Üniversiteye devam eden öğrenci sayısı bakımından, Bulgaristan bugün her 10 bin vatandaş için 98 öğrenciyle Amerika ve Sovyetler Birliği'nden sonra dünyada üçüncü durumda bulunduğunu ileri sürmektedir... Bulgaristan'da elektriksiz köy kalmamış gibidir..."

Le Monde gazetesinde, Çin hakkında 15 sayı süren bir incelemeyi okuyorum. Çin'i çok eski günlerden beri tanıyan Uzak Doğu uzmanı yazar, pek yakında atom bombası patlatması beklenen bu 700 milyon nüfuslu ülkenin, hızlı bir kalkınma ve ilerleme içinde olduğunu belirtmektedir. Dağınık köyleri birleştirmek, gizli işsizleri seferber etmek, rasyonel tarım yapmak ve köye ortaokulu, hastahanesi, fabrikası ve tiyatrosuyla uygarlığı götürmek demek olan Çin'in cür'etkâr "komün" denemesi, Batıda ve bütün azgelişmiş ülkelerde ilgiyle izlenmektedir. Zira biliniyor ki, azgelişmişliği kısa zamanda kökünden kaldırmaya yönelen "komün" denemesi başarıya ulaşırsa, aynı meselelerle karşı karşıya bulunan birçok azgelişmiş ülke, Çin kalkınma metodunu benimseyebilecektir.

1930 yıllarında geri bir ülke olan Sovyetler Birliği, feza yarışında bugün dev Amerika'yı geçmiştir. 1980'den önce, hayat seviyesi bakımından da dünyanın en müreffeh ülkesini geride bırakmak için, Sovyetler Birliği büyük bir kalkınma hamlesine girişmiştir.

Denecektir ki, bu ülkelerde hürriyet yok ve kalkınma metotları zalim. Doğru, fakat kalkınmalarını tamamlayan bu ülkeler, şimdi aralamaya başladıkları Demirperdeyi kaldırıp daha çok hürriyete ve refaha yöneldikleri zaman -ki Batıda antikomünist düşünürler bile bu hürriyetçi gidişi kaçınılmaz saymaktadırlar- biz ne yapacağız? Demirperde kalkınca onların değil, bizim sefaletimiz sırıtacak.

Bu sebeple Türk milliyetçileri olarak, peşin fikirleri, korkuyu, demagojiyi elinizin tersiyle itip takkeyi önümüze koymak ve düşünmek zorundayız: Neden böyle olduk? Nasıl kalkınacağız?

Yabancı Kompleksi

Bilinen bir şey varsa, Atatürk devrinden çok kısa bir süre hariç, şimdiye kadar kalkınmamızı yabancılardan beklemiş olduğumuzdur. Sultan Abdülmecit devrinden beri, "yabancı sermaye gelsin, Sam Amca versin, kalkınalım" dedik ve demekteyiz. Bugün tam bir çıkmaz içine düştüğümüzü hissetmeye başladığımız halde, kurtuluşu, yabancı sermayeye yeni tâvizler tanımak, işçi ihraç etmek ve turist beklemekte görmekteyiz. Bu ümitler de, geçmiş ümitler gibi boşa çıkacaktır. Zira bir millet, dilencilikle, turistlere garsonluk etmekle, kumarhaneler ve sefahathaneler açmakla ve işçisini yabancı işçinin artık tenezzül etmediği işlerde çalışmaya göndermekle kalkınamaz. Bir zamanlar Fransa'da yarım milyondan fazla Cezayirli işçi vardı. Cezayir'de 1 milyondan fazla Avrupalı yaşamakta, bu ülkeye turist ve yabancı sermaye akmaktaydı. Ama o tarihlerde Cezayir en koyu bir sefalet içinde sürünmekteydi. Düne kadar Küba, bir Amerikan cenneti idi. Amerikan sermayesi, çok sayıda milyoner turist Küba'ya akmakta, Kübalı işçiler Amerika'da rahatlıkla iş bulmaktaydı. En lüks oteller, kumarhaneler, zevk evleri ve müziğin en güzeli Küba'daydı. Kübalı, zengin Amerikalı turistin dolarları için, otelci, lokantacı, müzisyen, kumarbaz, garson ve fahişe olmuştu. Amerikalı bu turizm cennetinde milyonlarca dolar harcamakta, ama Küba açlık, sefalet, fuhuş ve kumar ülkesi olarak kalmaktaydı.

Yabancıya el açarak, memleketin bütün zevklerini yabancıya peşkeş çekerek kalkınma denemeleri bugün bütün azgelişmiş ülkelerde iflas etmiştir artık.

Kalkınmanın ilk şartı, kendine inanmak, güvenmek ve haysiyetli olmak-

tır. Millî haysiyet, inanç ve gururdan yoksun ülkeler, sömürge kalmaya mahkûmdur.

Öyle görünür ki, memleketimizin felâketi kendimize olan güveni kaybetmemizle başladı. Geçen yüzyılda Batının teknik ve ekonomik üstünlüğü karşısında, manen de çöktük. Batının üstünlüğü kompleksinden bugün bile kurtulmuş değiliz. Kalkınma Plânı, yabancı uzmanların direktifleri ve kontrolleri altında hazırlanır. Eğitim plânlarımızı yabancılar yapar. Reformları onlar tavsiye eder. Bütün Bakanlıklar yabancı uzmanlarla ve onların hazırladıkları çoğu değersiz ve hatta zararlı raporlarla doludur. Üniversitelerimizde, yabancıların tarihi, sosyal ve ekonomik dâvaları, Türkiye'nin meselelerinden çok daha geniş yer alır. Azgelişmiş Türkiye'de, azgelişmiş ülkeler ekonomisinin okutulması, ancak Batılıların bu mesele ile ilgilenmesinden sonra başlar! Radyomuz, papağan gibi Amerikan propagandasını tekrarlar.

Bu örnekleri sayfalar dolusu uzatmak, Türkiye'nin kültür bakımından nasıl sömürgeleştiğini göstermek mümkündür.

"Neden böyle olduk, nasıl kalkınacağız?" sorularına doğru bir cevap bulabilmek için, her şeyden önce, kafalarımızı sömürgelikten kurtarmak gerekli dir.

Yön, Sayı 81, 16 Ekim 1964

Milliyetçiliğin Yeniden Uyanışı

Yurtta Sulh, Cihanda Sulh!

Sovyetler Birliği'ne karşı duyulan yaygın güvensizliğe rağmen, Dışişleri Bakanının Moskova yolculuğu, memleketimizde iyi karşılanmıştır.

Bu tasvip havasının nedenleri iyi anlaşılmalıdır. Güvenilmeyen bir komşu ile olan münasebetleri düzeltme çabasının iyi karşılanması, Birleşmiş Milletler'de destek sağlamak, fındık, tütün satmak gibi günlük çıkar hesaplarıyla izah edilemez.

Hükûmetlerin, günlük hesaplarla basit diplomasi oyunları peşinde koşmaları mümkündür. Fakat böyle bir politikanın, "Moskof düşmanlığı" ile yetiştirilmiş çevrelerde dahi tasvip görmesi, ancak günlük hesapların çok ötesinde köklü nedenlerin varlığı ile izah olunabilir.

Kıbrıs olayları bu gerçeği, sert bir şekilde ortaya koymuştur. Türkiye, ekonomik ve politik bağımsızlığını geniş ölçüde yitirmiş, bir yarı sömürge ve peyk haline gelmiştir. Bol edebiyat ve hür fikre baskı ile gizlenmeye çalışılan bu gerçek kendini zorla kabul ettirince, imparatorluklar kurmuş ve esir milletler arasında ilk bağımsızlık savaşını vermiş bir ülkenin çocuklarının, köleliğe boynu bükük rıza göstermesi imkânsızdır. Batı ile münasebetlerin

gözden geçirilmesi, tek taraflı bağlantıların kopartılması, millî menfaatlerimiz bahis konusu olunca serbestçe hareket edebilme imkânlarının sağlanması gibi fikirler bu ortam içinde fışkırmış ve Atatürk'ün dış politikasına dönüş özlemi kendiliğinden dile gelmiştir. Böylece Kıbrıs meselesinin açığa çıkarttığı haysiyet buhranı, millî bir uyanışın hareket noktasını teşkil etmiştir.

Moskova yolculuğunun temel nedenlerini yüzeydeki ufak hesaplar neler olursa olsun, için için güçlenen bu millî uyanış hareketinde aramalıdır. Artık anlaşılmıştır ki, dünya çapında bir mücadeleye girişmiş iki devden herhangi birinin eteklerine sarılan ufak memleket, devlerin kişilikten yoksun bir oyuncağı haline gelmeye mahkûmdur. Hele işin içine, kapitalist ve emperyalist çıkarlar girince, ufak memleket, tamamen yok olma tehlikesiyle karşılaşabilir.

Devler arasında, gücünü barış isteğinden ve fakir memleketlerin dayanışmasından alan bir denge kurmadıkça, ufak ülkelerin, millî çıkarlarına uygun kişilik sahibi bir iç ve dış politika uygulayabilmesi mümkün gözükmemektedir.

Atatürk, en güç şartlar altında bu dengeyi kurmayı başarmıştır. O tarihlerde dünya, Batı emperyalizminin oyuncağı idi. Ekonomik üstünlük ve silâh zoruyla, sömürge ve yarı sömürge haline getirilmiş dünyanın, kölelikten kurtulması uzak bir hayal sayılmaktaydı. Atatürk, gerçekçi bir tutumla, emperyalizmin kölelik zincirlerini kırmasını bilmiş, Lord Curzonların "Birkaç yıl sonra gene elimizdesiniz." tarzındaki yabana atılmayacak tahminlerini, yeryüzünde mevcut bütün ülkelerle ve özellikle komşularla, önyargılara kapılmadan komplekssiz dostluklar kurarak boşa çıkartmıştır. Bu gerçekten son derece güç bir işti. Zira Atatürk devrinde, son derece güçlü Batı emperyalizmine karşı koyacak hiçbir kuvvet yoktu. Emperyalizm, Çin ve Hindistan gibi yarım milyar nüfuslu ülkelere dahi kolayca boyun eğdirecek güçte idi. Atatürk "Cihanda sulh" politikasıyla, tek devli bir dünyanın imkânsız şartları içinde, bağımsızlığımızı ve kişiliğimizi korumayı başarmıştır.

Yurtta Amerika, Cihanda Amerika

İkinci Dünya Savaşından sonra, devlerin ikileşmesi millî kurtuluş hareketlerini bir hayli kolaylaştırmıştır. Nitekim iki devli bir dünyada, esir ülkeler siyasî bağımsızlıklarını çok daha elverişli şartlarda elde etmişler ve bunlardan çoğu, milliyetçi bir iç ve dış politikayla, siyasî bağımsızlığın temel şartı

olan ekonomik bağımsızlığı gerçekleştirmeye koyulmuşlardır.

Türkiyemiz ise, kendine güvenini yitirmiş egemen sosyal grupların elinde, tersine bir gidişin kurbanı olmuştur. En ufak destekten yoksun durumda, silâhlı bir saldırıya dahi uğrayan ufak Finlandiya, imkânsız şartlar altında kişiliğini ve bağımsızlığını koruyabilmiş iken, memleketimiz, tam bir gaflet ve ihanet içinde, "yurtta Amerika, cihanda Amerika" politikasıyla peykleştirilmiştir.

Halbuki 1960 sonrası uzun menzilli füzeler çağında, Soğuk Harbin zorunlu olarak gevşemesiyle fakir ülkelerin millî çıkarlarını ön plânda tutan bağımsız barış politikaları yürütmeleri son derece kolaylaşmıştır. O kadar ki, 1964 yılında, peyklere dünyaca ayıplanan müzelik ülkeler gözüyle bakılmaya başlanmıştır. Soğuk Harbin şiddetli yıllarında mazur görülebilecek ittifaklar, önemini geniş ölçüde yitirmiştir. Nitekim Amerika'nın en büyük dış politika otoritelerinden Henry A. Kissinger, dikkatli okuyucuları arasında Sayın İnönü'nün de bulunduğu *Foreign Affairs* dergisinde şunları yazabilmektedir:

"Nükleer çağın özelliklerinden biri, büyük devletlerin millî çıkarlarının daha belirli hale gelmesidir. İki başlı bir dünyada, taraflardan birinin nispî bir kazancı, ötekinin mutlak zayıflamasına tekabül etmektedir. Bu sebeple nükleer silahlara sahip devletlerden hiçbiri, ötekinin herhangi bir bölgede büyük ilerlemeler kaydetmesini kabul edemez. Bahis konusu bölgenin bir ittifakla korunmuş olup olmaması, artık önemli değildir. Nitekim tarafsız bir Hindistan, Çin saldırısı sırasında, benzer şartlarda müttefik Pakistan'a gönderilecek olandan farksız şekilde Amerikan desteğinden yararlanmıştır. Bu şartlar altında, tarafsızlar ile müttefikler arasındaki ayrım azalma eğilimindedir. Bir ülkenin müttefik olmaktan kazanacağı çok az şey vardır ve tarafsızlığı seçmekle de göze alacağı tehlike pek azdır."

Boğazlar, Ortadoğu petrolü ve Afrika'yı koruma bakımından önemli sayılan bir Türkiye de bir saldırı karşısında, bir ittifaka bağlı olup olmamasına bakılmaksızın, füzeler çağında aynı şekilde korunacaktır.

Batı ittifakı, bu son gelişmelerin ışığı altında değerlendirilmelidir. Türkiye'deki tarzda bir Amerikan ittifakı, vatana ağır savunma yükü altında lüzumsuz tehlikelerle karşı karşıya bırakarak ve kalkınma öncülüğünü yapma niteliğini yitirmiş statükocu sosyal grupların egemenliklerini memleket zararına olarak uzatmak gibi olumsuz sonuçlar doğurmuştur. Bir mem-

leketin yöneticilerini, uyuşukluğa ve dilenciliğe alıştırdığı ölçüde, verilen dış yardımlar fayda değil, zarar getirmiştir. Ayrıca, önemini yitiren, kalkınmamız ve kalkınma için gerekli kişiliğe kavuşmamız açısından zararlı olan ittifakın Kıbrıs gibi millî meselelerde, "Sizi korumayız, NATO silâhlarını keyfinizce kullanamazsınız." tarzındaki gerçeklerle nasıl işletildiği unutulmamalıdır.

Bu sebeple, Atatürk'ün ne Sam Amca'ya, ne de Stalin Amca'ya boyun eğmeyen ve bütün ülkelerle dostluğu hedef tutan "Yurtta sulh, cihanda sulh" politikasına dönüş, millî kurtuluş ve uyanışımızın temel şartı olarak ortaya çıkmaktadır. Moskova ziyareti bu yüzden gerçek milliyetçi çevrelerde destek görmüştür.

Millî Kurtuluş kervanının sonlarında kalan İran ve Pakistan gibi ülkeler dahi, bizden çok daha önce yavaş yavaş bu yola yönelmişlerdir. Türkiye bu Asyalı müttefiklerinden çok daha sonra, Dışişleri Bakanının Moskova ziyaretiyle kişilik ve bağımsızlık kazanma yolunda, gittikçe güçlenen milliyetçi akıma uyarak, geç ve ihtiyatlı bir adım atmaktadır. Sovyetler Birliği, bağımsızlık ve kişilik ihtiyacımızı iyi değerlendirdiği, bağımsızlığımızı gölgelendirecek her türlü davranıştan kaçındığı ve Kıbrıs'ın bir haysiyet meselesi olarak bizim için önemini anladığı ölçüde bu münasebetler gelişebilir ve Türkiye'nin Atatürk politikasına dönmesi kolaylaşabilir. Bununla beraber, gücünü Amerika'dan alan kökü dışarıda statükocu kuvvetlerin ve miyop bir bürokrasinin mukavemeti küçümsenmemelidir. Amerika'dan fazla Amerikancı bir Dışişleri personeli, statükonun değişmesine, Millî Birlik Hükûmetinin Cezayir'e ve tarafsız ülkelere yaklaşma politikasında görüldüğü üzere, ataletin verdiği korkunç bir güçle karşı koyacaktır. Varlıklarını ancak Sam Amca'nın desteği ile devam ettirebileceklerini sezen siyasî teşekküller ve kökü dışarıda büyük ekonomik çıkarlar, değişikliği önlemek için her çareye başvuracaklardır. Büyük ekonomik dış yardım ihtiyacı ve askerî yardımlar, statükonun gerekçesi ve baskı aracı olarak kullanılacaktır.

Türkiye'nin bugünkü gelişme aşamasında, ancak İnönü, tarihi kişiliğinin verdiği güçle, milliyetçi akımlara dayandığı ölçüde bu kökü dışarıda mukavemet yuvalarını teker teker kırabilir ve 1964 yılı dünyasına uygun bir dış politikanın temellerini atarak, içeride ciddî bir kalkınma ve ilerleme hamlesinin zeminini hazırlayabilir.

Yön, Sayı 84, 6 Kasım 1964

Medrese Atatürkçülüğünden Gerçek Atatürkçülüğe

Atatürk'ün bazı sözlerini alıp onu Sosyalist ilan edebilirsiniz. Başka sözlerine bakıp, onun liberal olduğunu söyleyebilirsiniz. Büyük kurtarıcı, çeşitli şartlarda çeşitli sözler söylemiştir. Bu sebeple onu anlamak için kelâma dayalı bir cins medrese edebiyatını bırakıp, Atatürkçülüğü tarihi gelişmesi içinde yakalamaya çalışmak gereklidir.

Kurtuluş Savaşımız, dış kapitalizme ve emperyalizme karşı millî burjuvazinin en aydın tabakalarının önderliğinde yürütülmüş bir mücadeledir. Millî Mücadele, emperyalizme karşı olma niteliği ile 1917 İhtilâline benzer. Ama 1917 bir işçi ihtilâli, bizimki bir burjuva ihtilâli olduğu için ondan esasta ayrılır. İhtilâlin ekonomik amacı, yabancı burjuvazinin yerine yerli burjuvaziyi oturtmaktı. Kapitalist Mösyö Dupont gidecek, Kapitalist Ahmet Efendi gelecekti. Kapitülasyonların tasfiyesi, yabancı şirketlerin millileştirilmesi bu açıdan değerlendirilmelidir. Bir taraftan yabancı sermaye kovulmuş, diğer taraftan yerli kapitalist eliyle bir sanayileşme hareketine girişilmiştir.

Daha İzmir İktisat Kongresi'nde kapitalist gelişme ilkesi kabul edilmiş,

İş Bankası 1924'te kapitalizmin kalesi olarak kurulmuştur. Sanayii Teşvik Kanunu, sınai teşebbüs kuracaklara muazzam imtiyazlar getirmiştir. Devlet harcamaları bir mütcahhit sınıf yaratmakta kullanılmıştır. Burjuvazinin iktidardaki devrimci unsurları, kapitalizm yolunda, Şişli'nin düşmanla işbirliği yapan yüksek burjuvazisini, ithalatçı, bankacı, ihracatçı ve komisyoncu gibi azınlıklara mensup aracıları, Babıali'nin köhneleşmiş memur burjuvazisini bile ayırt etmeyecek kadar müsamahakâr davranmışlardır. Ankara Palas ve Karpiç, 1924'ten itibaren Şişli burjuvazisiyle ve Bâbıâli kadrosuyla dolmuştur. Şişli, ihtilâlci kadroya salonlarını açarak ve kızlarını vererek yakınlaşma ve durumunu sağlamlaştırma fırsatını kaçırmamıştır. Bu izdivaçlar, İş Bankası etrafında kümelenen bazı ihtilâlcilerin iş hayatına atılmalarıyla pekleştirilmiştir.

Daha sonraki Devletçilik denemesi, esas itibariyle cılız özel teşebbüsün yapamadığını yaparak kapitalizmi güçlendirme çabasını yansıtır. Özel teşebbüs Türkiye'de devlet harcamaları ve ihaleleriyle gelişmiştir. Kapitalistlerimiz, daha fazla taviz kopartmak amacı ile, bürokrasinin beceriksizliklerini ileri sürerek devletçiliğe karşı olduklarını yaygaracı bir üslupla söyleseler de, objektif olarak, kapitalist sermaye birikiminin temel kaynağını teşkil eden bu tip bir Devletçilikten yanadırlar. İkinci Dünya Savaşı yıllarında sert ve hayli keyfi bir devletçilik uygulandığı halde, kapitalizm büyük bir gelişme kaydetmiştir! Bugün bile devlet harcamalarında ve yatırımlarında bir azalma, piyasada ciddî bir durgunluğa yol açmaktadır. Sermaye piyasası yaratma edebiyatı, YÖN'ün ileriki sayılarında açıklayacağımız üzere, devlet elindeki yatırım kaynaklarını özel sektöre transfer etme hikâyesidir. Türkiye'de liberal kapitalizmin en amansız düşmanları, hiç şüphe edilmesin, Sosyalistler değil, kapitalistlerdir.

Halktan Kopuş

Kurtuluş Savaşı'nın daha ilk yıllarından itibaren, Ankara'da Bakanlıklar kadrolarını dolduran devrimci burjuvazinin, Batı kapitalizminin devamı olan aracılara gösterdiği aşırı müsamaha ve yakınlaşma, burjuva ihtilâlinin, Batıdakinden farklı olarak, feodalizme karşı ilerici bir nitelik kazanmasını da önlemiştir. Toprak Reformu, 1924 Anayasasına konan peşin ödeme hükmüyle engellenmiştir. İyi niyetlerle kurulan Ziraat Bankası, eşraf egemenliğinden kurtulamamış, %10 faizle alınan banka

kredileri, %80 ila %100 faizle çalışan tefecilere fon teşkil etmiştir. Hele buğday fiyatlarının birkaç kuruşa düşmesine uzun yıllar seyirci kalınması, devrimci kadroyla halk arasında geniş bir uçurum doğurmuştur.

Kurtuluş Savaşında devrimci burjuvazinin şevkle peşinden giden halk kütleleri, bir defa daha aldatıldığı kanısına kapılarak, devrimci kadrodan uzaklaşmıştır.

Ağa-Aracı Koalisyonu

İkinci Dünya Savaşını bu şartlar içinde yaşadık. Bu şartlar içinde zenginleşen burjuvazi, artık iktidarda doğrudan doğruya söz sahibi olmak kararındaydı. Gerçi Kurtuluş Savaşının bir memur burjuvazisine inkılâp eden devrimci unsurları, Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren kapitalist sınıfı güçlendirmek uğrunda çaba göstermişti. Ama genç de egemenlik ihtilâlci kadronun ve memur burjuvazisinin elindeydi. Burjuvazi şimdi tam egemenliğini kurmak ve memur burjuvazisine boyun eğdirmek istiyordu. Burjuvazi, toprak ağalarıyla da birleşerek iktidarı tam olarak ele geçirme mücadelesine girişti. Burjuvazi bu mücadelede, ihtilâl kadrosunda aradığını bulamayan halk kütleleri tarafından desteklendi. Demokrat Parti bir halk hareketi olarak değil, halkı da peşinden sürükleyen bir muhafazakâr burjuva hareketi olarak gelişti. Bu gelişme CHP içinde de vuku buldu. CHP'de de ihtilâl kadrosu, burjuva ve toprak ağası lehine gücünü yitirdi. Ama CHP geniş halk kütleleri arasında bürokratların partisi olma hüviyetini hâlâ unutturamamıştır.

Memur burjuvazisine, halkı da peşinden sürükleyerek karşı çıkan toprak ağası ve aracı faaliyetlere yönelmiş burjuvazi koalisyonunun, harekete geçirilen halk kütlelerinin ihtiyaçlarına cevap verecek hızlı sanayileşme ve kalkınmanın vazgeçilmez şartları olan toprak reformu, dış ticaretin ve bankaların devletleştirilmesi, plân gibi köklü refomlara gitmesi mümkün değildi. Bu, koalisyonun kendi kendini inkar etmesi demekti. Ama harekete geçirilen kütlelere de bir şeyler vermek gerekti. Bu aczi gören ağa-aracı koalisyonunun milletlerarası kapitalizme sığınmaktan başka çaresi yoktu. Askerî üs ihtiyacı, Türkiye'ye Sam Amca içinde önem kazandırınca ağa-aracı koalisyonu, memleketi yabancı kapitalizme ardına kadar açtı. Böylece yeni sömürgecilik dönemine girerek 1919 yılında başladığımız noktaya gelmiş olduk.

Yirminci yüzyılda, burjuva önderliğindeki millî kurtuluş hareketlerinin birçoğunun akibeti budur. Bu ülkeler, sömürgelikten, ya da yarı sömürgelikten kurtulmak için açtıkları mücadeleyi, görünüşteki siyasal bağımsızlığa rağmen, ekonomik bağımsızlıklarını burjuvazinin ehliyetsizliği yüzünden yitirerek kaybetmişlerdir. Bu çıkmazdan kurtulmasını bilen millî kurtuluş hareketleri de olmuştur. Yalnız bu ülkelerde, burjuvazinin devrimci unsurları, emperyalizm ile olan savaşlarında halkçı bir yön tutmuşlar ve halk kütlelerine dayanarak, emperyalizmin tabiî müttefiki olan aracı burjuvazi ve toprak ağasını köklü reformlarla etkisiz hale getirmişler ve kapitalist olmayan bir kalkınma yoluna girişmişlerdir. Başka bir deyişle, çağımızda burjuva kalkınma safhasının imkânsızlığını anlayan burjuvazinin ileri unsurları, sınıflarını inkâr etme pahasına memleketlerini henüz Sosyalist olmayan fakat kapitalist hiç olmayan bir kalkınma ve ilerleme yoluna sokmuştur.

Kurtuluş Savaşından sonra, Türkiyemiz, bu yolda ilk örneği verebildi. Temel amacı "Türkiyemizi hızla çağdaş uygarlık düzeyine ulaştırmak" olduğu herkesçe kabul edilen Atatürk, büyük insanlara hâs sezişiyle, bu hedefe götürecek metodu da bulmuştur: Lâik bir toplumda, gücünü Milliyetçilikten alan, Halkçı, Devletçi ve Devrimci bir politika. Ne var ki, kapitalist kalkınma metodundan başka yollar da olabileceğini tasavvur dahi edemeyen ihtilâlci kadro, daha Kurtuluş Savaşının ilk yıllarında, ekonomik ve sosyal alanda, ne Halkçı, ne Devletçi ne de Devrimci olan bir kapitalizm çıkmazına sürüklenmiştir. Büyük dünya buhranı, bir uyanışın hareket noktasını teşkil etmişse de girişilen Devletçilik hareketi, temel yapı reformlarına gitmediği için devlet eliyle bazı fabrikalar kurmaktan ibaret kalmış ve ikinci bir fırsat böylece kaçırılmıştır.

İki tarihi fırsatı kaçıran ve halkın da desteğini yitiren devrimci burjuvazinin, kendi politikasıyla güçlendirdiği ağa ve aracı koalisyonu karşısında yenik düşmesi kaçınılmaz bir sonuçtu. Yine kaçınılmaz olan bir sonuç, dış kapitalizme bağlı, yani kökü dışarda bir ağa-aracı koalisyonunun, emperyalizmle savaş demek olan millî kurtuluş hareketine ihanet ederek memleketi yabancı kapitalizme peşkeş çekmesidir.

Halka ekmek veremeyen ve halkın bilinçlenmesinden de korkan ağa-aracı koalisyonu döneminde başka bir kaçınılmaz sonuç, gerici akımların hızla genişlemesi ve komünizmle mücadele gerekçesiyle bütün vatanse-

verlerin kötülenmesidir. Fakat oynanan oyun artık anlaşılmaya başlanmıştır. Olaylar, ağa-aracı koalisyonunun memleketi kalkındıramayacağının her geçen gün yeni ve kesin delillerini vermektedir. Olayların zoruyla bilinçlenen halk kütlelerini, yeni yeni aldatmacalarla daha uzun zaman avutmak çok güçleşmiştir. %3 nüfus artışı bile, başlı başına köklü değişikliklerin müjdecisidir. Ve pahalı bir ödemeden sonra artık, Türkiyemizin çağdaş uygarlık düzeyine nasıl ulaşacağı, değişen dünya şartlarının da yardımıyla öğrenilmiştir. Kurtuluş yolumuzun, Atatürk'ün Halkçı, Devrimci ve Devletçi politikasını tavizsiz uygulamak olduğu bilinmektedir.

Türk milliyetçileri birincisinin devamı olan ikinci millî kurtuluş savaşını mutlaka kazanacaklardır.

Yön, Sayı 85, 13 Kasım 1964

Kapitalist Gelişmeler

Ortak Pazar

Orgeneral Sunay'ın mektubu açıklanıyor, rejimin geleceği hakkında bir kötümserliktir gidiyor. Ana muhalefet partisinin başına Amerika'da okumuş başkan geliyor, bir iyimserliktir başlıyor.

Günlük dalgalanmaların üstünde düşünen politika adamları ise; derdin devası Siyasî Partiler Kanunu'ndadır, diyorlar. Bu Kanun çıkarsa, küfredenler cezalandırılacak, AP de küfürbazları cezalandırmazsa kapatılacak, böylece huzur gelecek fikrini savunuyorlar. Anlamını yitirmiş ufak partiler ise, milleti zıt kamplara bölen iki büyük siyasî partinin yanı sıra, küçükler bir denge unsuru olarak yaşatılmazsa huzur gelmez kanısındadırlar.

Huzursuzluğun yüzeydeki görünüşleriyle yetinen bu politik tartışmalar sürüp giderken bütün dertlerimizin asıl kaynağı olan kapitalist gelişme yolunda önemli adımlar atılmaktadır. Aralık başından itibaren Ortak Pazar'da, ortak üye adayı olduk. Beş yıl kadar sürecek bir hazırlık döneminden sonra, kota ve gümrük engelleri yavaş yavaş yıkılarak, cılız Türk ekonomisi milletlerarası tekellerin kucağına atılacaktır. Ekonomimizi dev tekellere açmak, tilkiye kümes teslim etmekten farksızdır. Ortak Pazar'da

bir Türkiye'nin, kapitalizmin boyunduruğu altındaki eski Küba ve Cezayir'e benzeyeceği hususunda zerrece tereddüt edilmemelidir: Batılı zenginleri avutmak için sahillerde lüks zevk evleri, kumarhaneler, birkaç da kapitalist çiftlik. Geride sahipsiz ve fakir bir Anadolu. Türkiye'de kazandıklarını Avrupa'da yatıran zenginler.

Bugün Doğuda kazanılan sermaye, İstanbul ve İzmir'e kaçmaktadır. Oradan da Avrupa yolunu tutmaya çalışmaktadır. Ortak Pazar'la bu kaçış, hızlanacak ve meşrulaşacaktır.

Yabancı Sermaye

Memleket ekonomisi şimdiden, yabancı sermayenin en sömürücü yatırımlarına geniş ölçüde açılmıştır. Amerikalıların kendilerine hazırlatılmış bir Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu'na sahip bulunmamıza rağmen, yabancı sermayeye yeni tavizler vermek hazırlıkları içindeyiz.

Sanayicilerimiz, yabancı firmaların avukatlığını yapmakta, Hükûmetler de, çoğunlukla sanayicilerimizi engelleme ve imtiyazlı şekilde ihracat yapma amacını güden yabancı yatırımlara kapılarımızı açmakta mahzur görmemektedirler. Kalkınma plânı, "Karayolu taşıtları ithali durdurulsun ve bu alanda montaj tesisleri kurmak isteyen yabancı firmalara izin verilmesin." demiştir. İthalat durdurulmuş, fakat plâna aykırı olarak dev otomobil firmalarının montaj sanayii kurmalarına müsaade edilmiştir. Plâncılar şimdi, döviz israfı bir yana, bu yabancı montaj firmaları, bir otomobil sanayii kurmamızı engellemektedir, diye yakınmaktadırlar. Bira üretim kapasitemiz ihtiyacın çok üstünde bir seviyeye erişmek üzere iken, Amerikan birasına buyur denmiştir. Netice Tekel idaresinin zarar etmesi ve kıt döviz kaynaklarının cömertçe dışarıya akıtılması olacaktır.

Yabancı sermaye, bizi böyle kalkındırmaktadır.

Sermaye Piyasası

Kapitalist gelişme yolunda başka önemli bir adım, sermaye piyasası kurma hazırlıklarıyla atılmaktadır.

Özel sanayiin bugünkü cılız hâli, sermaye piyasasının yokluğuna bağlanmaktadır. Özel sektör, hele bir sermaye piyasası kurulsun, memleketi görün nasıl kalkındıracağız, demektedir. Aynı zamanda, sermaye piyasasının,

herkesi sermayedar yaparak, ekonomik alanda demokrasiyi gerçekleştireceğini ve bir halk kapitalizminin kurulmasına yol açacağını ileri sürmektedirler.

Halk kapitalizmi, Amerika'dan aktarma bir deyimdir. Amerikalı kapitalistler, halkın hisse senetleri satın alarak teşebbüslerin sahibi hâline geldiğini ve böylece herkesin kapitalist olduğunu ileri sürerek, kapitalizmi savunurlar. Sosyalizmin cazibesini bildikleri için, halk kapitalizmini, bir cins Amerikan Sosyalizmi şeklinde göstermek isterler. Tabiî ki bu, kuyruklu bir yalandır. Sermaye piyasasının gelişmesi, memleket ekonomisinin birkaç ailenin eline düşmesinden başka sonuç vermemiştir. Amerikan ekonomisinin büyük kısmına, *Morgan Rockefeller*, *Dupont*, *Mellon* gibi 8 mâlî grup hâkimdir. Nüfusun yüzde birinden ibaret olan milyoner ve milyarderler, memleket zenginliğinin yüzde 60'ını ellerinde tutarlar. İngiltere, Almanya, Fransa, Japonya, İtalya gibi bütün kapitalist ülkelerde, sermaye piyasasının gelişmesi, birkaç ailenin, memleketin ekonomisi, dolayısıyla politik hayatına hâkim olmasını sağlamıştır. Bu sebeple sermaye piyasası, demokrasinin değil, para krallıkları kurmanın aracıdır.

Özel sektör temsilcilerinin, sermaye piyasası olmadığı için kalkınamıyoruz iddiaları da gerçeğe uygun değildir. AID tarafından hazırlatılan Enos raporu, millî gelirin yüzde 32'sini alan müteşebbis sınıfın yatırımlarının, millî gelirin yüzde 4 ilâ 5 civarında kaldığını ortaya koymuştur. İstatistiklerin yetersizliği yüzünden bu rakam, biraz mübalağalı olabilir, fakat müteşebbis sınıfın elindeki sermayeyi geniş ölçüde israf ettiği muhakkaktır. Nitekim dışarıya kaçırılan döviz miktarı, bir milyar doları aşmaktadır. Millî gelirin büyük kısmını alan müteşebbislerimiz, Ereğli-Çelik, Çukurova Elektrik gibi garantili teşebbüslere para yatırmaktan kaçınmaktadırlar. En ünlü müteşebbisler bile, geniş sermaye imkânlarına rağmen, ciddî sanayi tesisleri kurmak yerine, milletlerarası tekellerin gölgesinde bira fabrikaları ve montaj atölyeleri kurmayı tercih etmektedirler. Demek ki asıl kıtlık, sermaye değil, sermayeyi kullanacak sanayici yokluğudur. Azgelişmiş ülkelerde sanayici, milletlerarası tekellerin ve onların yerli aracılarının büyük çıkarları altında ezilmiştir. Bu sebeple, Türkiye gibi azgelişmiş ülkelerde, elindeki sermayeyi israf eden özel sektöre, daha fazla sermaye akıtmak çok zâyiatlı bir yoldur.

Bugün için asıl mesele, özel sektöre yeni kaynaklar aktarmak değil, millî

gelirin yüzde 32'sini yatırımlara yöneltmenin yolunu bulmaktır. Dış ticaretin devletleştirilmesi, köklü bir toprak reformuyla batakçı toprak ağasının israfının önlenmesi, ticaret sektörünün ilkel yapısının tamamen değiştirilmesi gibi tedbirler ancak, millî gelirin israf edilen önemli bir kısmının yatırımlara yönelmesini sağlayacaktır. Bu tedbirler aynı zamanda bugün, sanayileşmeye karşı olan yerli, yabancı ticarî çıkarların altında ezilen sanayiciye kabiliyetlerini gösterme imkânını verecek ve onu sermaye sıkıntısından tamamen kurtaracaktır. Türkiye'de özel sanayii geliştirmenin dahi temel şartı, ticaret ve maliye sektörlerinin devletleştirilmesidir.

Diğer taraftan bir sermaye piyasasının kurulması, toplam tasarrufu artırmaz. Ancak tasarrufların kullanılış şeklini etkileyebilir. Bu bakımdan millî gelir seviyesinin düşüklüğü, geniş kütlelerin tasarruf eğiliminin yetersizliği, sermaye piyasasına önemli fonların akmasına imkân vereceğe benzememektedir. Türkiye'de sermaye piyasası kurulması fikrinin şampiyonluğunu yapan çevreler de bu kanıda olmalılar ki, gözlerini halka değil, daha çok kamu fonlarına dikmişlerdir. Nitekim devlet ve özel sektör temsilcilerinden kurulu Sermaye Piyasası Özel İhtisas Komisyonu hazırladığı iktisadî raporda, esas itibariyle İşçi Sigortaları, Emekli Sandığı, Ordu Yardımlaşma gibi kurumsal tasarrufların fonlarından özel sektörün faydalanmasının sağlanmasını ve devlet sermayesiyle bir özel yatırım bankası kurulmasını ileri sürmektedir. Özellikle Emekli Sandığı ve İşçi Sigortaları fonlarının özel sektöre aktarılması istenmektedir.

Bu tedbirlerle, devlet elindeki fonlar, özel sektöre yöneltilecektir. Ama aynı devlet, mâlî yetersizlik yüzünden, kalkınma plânında öngörülen hayatî ekonomik ve sosyal yatırımları gerçekleştirememektedir.

Kendi muhtacı himmet bir kamu sektörünün fonlarını özel sektöre aktarması, kapitalist gelişmeyi hızlandırsa da, Türkiye'nin kalkınmasını hızlandırmayacağı muhakkaktır. Memleket kaderine hâkim olan siyasî partiler, yardım veren yabancı ülkelerin de zoruyla, kapitalist gelişme yolunu seçmişlerdir. Şartlar aksi yöne zorlasa da cılız bir kapitalizmi güçlendirmek için akıntıya kürek çekmekte devam edecekler ve gittikçe artan huzursuzluğun temelinde bu zoraki kapitalist gelişmenin yattığını anlamak istemeyeceklerdir.

Yön, Sayı 88, 4 Aralık 1964

Oyunu Dürüst Oynayalım Yeter...

Hâlâ reformlardan söz açarak, Sayın İnönü'ye karşı doğrusu insafsızlık ediyoruz. Kabinede bile bir reformcuk denemesini gerçekleştirme imkânını bulamayan bir Başbakandan, memleket çapında büyük değişiklikleri gerektiren hamleler beklemek faydasızdır.

Diyelim ki Sayın İnönü, "Reform kabinesi" adını verdiği ekibiyle, bir takım reform tasarıları hazırlamıştır. Diyelim ki Başbakan, meselâ Toprak Reformu tasarısını, vetolu Tapulama Kanunu'nu kamuoyunun tepkilerini zerrece önemsemeyerek sevinçle kabullenen Parlamento'dan, bütün ağırlığını koyarak geçirmiştir. Sonuç değişmeyecektir. Zira sosyal, politik ve ekonomik yapıyı düzeltme ve değiştirme amacını güden bir Toprak Reformu, kanun çıkartmaktan çok, reformu benimsemiş bir teşkilâta sahip olma meselesidir.

Teşkilât derken, idarî teşkilât kadar, parti teşkilâtını da kastediyoruz. En alt kademesinden en üst kademesine kadar parti teşkilâtı reformcu kesilmedikçe, parti bürokrasiyi peşinden sürükleyecek iman ve enerjiyi taşımadıkça reform kanunları ölü doğmaya mahkûmdur. Esasen mesele kanun çıkartmaktan ibaret ise, bugünden iyi kötü bir Toprak Kanunu mevcuttur. Bu Kanun bir iki madde değişikliğiyle birkaç gün içinde tatminkâr hale getir-

ilebilir. Bunun için yıllar süren komisyon gevezeliklerine ihtiyaç yoktur. Hattâ bugünkü kanunla bile, Toprak Reformu konusunda iyi kötü bir şeyler yapmak mümkündür. Ama yapılamamaktadır. Zira parti teşkilâtı, dâvayı benimsemiş değildir. Birkaç genç ve inançlı memurun boşuna çırpınmalarına rağmen, dünyanın her yerinde hareketsizlikten yana olan bürokrasiden bir şeyler beklemek hayâldir. Aksine, bir partinin güçlü desteğinden yoksun hükûmetler için, bürokrasi destek değil engeldir. Bürokrasiden medet uman hükûmetler peşinen yenilgiyi kabul etmiş demektir. Nitekim bizde Bakanlarla bürokratlar arasında gizli bir denge kurulmuştur. Bürokratlar, çeşitli iltimaslar sağlama yolunda parti teşkilâtının ağır baskısı altında olan Bakanların taleplerini imkân ölçüsünde yerine getirirler. Buna karşılık, bürokrasinin hareketsizlik kanununa uygun olarak, devlet işlerini babadan kalma usullerle bildikleri gibi yürütürler. En güçlü Bakanlar dahi, arkalarında reformcu bir partinin desteği olmadığı için, bürokrasi çarkının amansız dişlileri arasında öğütülmüşlerdir. Zayıf Bakanlar ise, bir iki gün içinde Bakan kullanma sanatında usta bürokrasinin kuklaları haline gelmişlerdir. Bu sebeple, reformcu gidişin temel şartı, gücünü hareketsizlikten ve aşılması zor mevzuat barajlarından alan bürokrasi çıkmazından kurtulabilmektir. Bugün en kabiliyetli ve iyi niyetli Bakanları bile bir hareketsizlik çemberi içine alan bürokrasi, öyle devamlı bir baskı ve kontrol altında tutulabilmelidir ki, istenen reformcu yönde yürütülebilsin. Bu da iyi Bakan, kötü Bakan, bilgili ya da bilgisiz Bakan meselesi değildir. Ancak en alt kademesinden en üst kademesine kadar reformlardan yana olan güçlü ve imanlı bir parti teşkilâtı, bürokrasiyi her kademesinde kontrol altında tutarak ona kendi şevk ve heyecanını aşılayabilir ve onu parti programı yönünde yürümeye zorlayabilir. O halde reformculuk yolu, Parlâmento'ya reform tasarıları sevk etmeden önce, parti teşkilâtını reforme etmekten geçmektedir. Ne var ki bu yolda en ufak çaba gösterilmiş değildir. Gerçi CHP gibi ihtiyar çınarlara benzeyen kökleşmiş bir eşraf yapısına sahip olan partiyi reforme etmek, Herkül gücüne ihtiyaç gösterecektir. Belki de böyle bir şey imkânsızdır. Ama gerçek bir reformcunun, hiç değilse partisini reformcu yapmayı denemesi gerekirdi. Bunu denemek şöyle dursun, denemeyi bile kimse aklından geçirmemiştir. Neticede, statükoyu bozmaya kalkışmak gibi imkânsız durumlar içinde çırpınıp durulmuştur. Bu imkânsız durumda da, bürokrasinin hareketsizlik kanunu, toplumun ilerici kuvvetlerinde derin bir hayal kırıklığı ve ümitsizlik yaratarak insafsızca işlemiştir.

Bu şartlar altında, reformculuk iddiaları çabucak gülünç hale gelmiştir.

Ama Sayın İnönü, geçen yıla nazaran çok daha yavaş sesle de olsa, hâlâ reformculuktan söz etmektedir. İhtimal, büyük meydan muharebeleri vererek, bir takım kanunları Parlamento'dan geçirecektir. Fakat bu kâğıt üstündeki masabaşı reformculuğu, bir sürü zaman ve enerji israfından başka sonuç vermeyecektir. Halbuki seçim öncesi dönemde, reform hükûmetinin kısa vaktini ve enerjisini en verimli şekilde kullanabileceği önemli bir reform alanı vardır: O da fikir hürriyetini gerçekleştirme mücadelesidir. Bu nispeten daha kolay bir iştir ve yirmi yıldır sürüp giden hürriyet edebiyatı az çok bir birikim sağladığı için bu yolda başarı şansı daha fazladır. Meselâ 1946'dan beri, gerek DP'nin, gerek CHP'nin antidemokratik kanunlar listesine aldığı ünlü 141 ve 142'nci maddelerin kökünden değiştirilmesi, fikir hürriyetine karşı estirilen zehirli havayı silebilir. Batıda en muhafazakâr çevreleri bile hayretten hayrete düşüren Babeuf olayı, bunun için güzel bir vesiledir.

Fikre düşman olma geleneği içinde yetiştirilmiş bir devlet ve emniyet teşkilâtı, fikir düşmanları ısrarla cezalandırılarak silkelenebilir. Fikre düşman savcıları büyük şehirlere yerleştirmek, fakat aydın görüşlü savcıları taşraya sürmek geleneğinden vazgeçilebilir. Artık kimsenin inanmadığı fişleme ve dosyalama usullerine bir son verilebilir. Komik raporlarla, pırlanta gibi gençlere devlet kapılarının kapatılması geleneği yıkılabilir. Millî Emniyet Teşkilâtı yeniden kurulabilir. Fikir suçlarında, sanıkların mahkûm olmadıkça tevkifi önlenebilir. Radyo, yabancı çıkarların propaganda aleti olmaktan kurtarılabilir. Yabancı devletlerin, petrol şirketleri gibi menfaat gruplarının ve onların yerli uşaklarının McCarthy entrikalarına kesinlikle karşı çıkılabilir.

Bütün bunlar için bir iki kanun maddesini değiştirmek ve ısrarlı konuşmalarla Hükûmet'in hürriyetten yana olduğunu belirtmek yeterlidir.

Yirmi yıldır, hürriyet ve demokrasi mücadelesi yaptığımızı söylemekteyiz. Bir garip hürriyet anlayışı uğruna, tenkidi güçleştirdik, iç ve dış kapitalizmin memleket ekonomisini talan etmesine göz yumduk. Atatürk İlkelerini rafa kaldırdık. Bütün bu ağır kayıpların karşısında hiç değilse kazanç hanesine, sahte hürriyetçilikten gerçek hürriyetçiliğe geçme yolunda bir çaba gösterildiği yazılabilmelidir.

Bu çabayı göstermeyi hâlâ reddedenler, tarihe hiç şüphe edilmesin, Türk demokrasisinin kurucuları olarak değil, yıkıcıları olarak geçeceklerdir.

Yön, Sayı 90, 18 Aralık 1964

Gençliğe Çağrı

Meğer 11-19 Aralık günleri Yerli Malı Tutum Haftası imiş. İstanbul Millî Eğitim Müdürlüğü, okullara bir bildiri göndererek, küçük çocuklara henüz okul sıralarındayken yerli malı kullanmayı aşılayan haftanın önemle kutlanmasını istemiş, ama okullar aldırış etmemişler. Bir yetkili, ilgisizliğin nedenlerini şöyle açıklıyor: "Bugün veliler ve öğretmenler, artık çocukları yabancı malının, özellikle Amerikan eşyasının iyi ve güzel olduğuna o kadar inandırmışlardır ki yapılacak Yerli Malı haftasının da bundan böyle büyük fayda sağlayacağını sanmıyoruz. "

Doğru. Artık Türkiye'de yerli firmalar bile, mamullerini Avrupalı göstermek için akla gelmedik cambazlıklar yapmakta, "TM" rumuzunu gizlemek için çareler araştırmaktadır. Sanayicilerimizin çoğu, yabancı firmaların ünlü isimlerinin gölgesine sığınmaktadırlar. Mağazaların, otellerin, lokantaların isimleri ithal malıdır. Külotlarımızı serbestçe kaçak Amerikan eşyası satan mağazalardan sağlamaktayız. Türk meyva suyunun yerini Amerikan *Coca-Cola*'sı almıştır. Tekel'in birasını elimizin tersiyle itip bol köpüklü Amerikan birası içmeye hazırlanmaktayız. Kapılarımız, yabancı sermayeye ardına kadar açıktır. Yabancının malı ve yabancı ser-

maye kutsaldır. Atatürk günlerinde, çocukken bellcklerimize yerleştirdiğimiz "Yerli malı-Türk'ün malı-Herkes onu kullanmalı" sözleri artık gülünç bir tekerlemedir. Memleketten önce beyinler sömürgeleştirilmiştir.

Şimdi bu yabancı mal ve yabancı sermaye salgınının nasıl bir soygun olduğunu, yabancı şirketlerin kendi bildirdikleri kâr rakamlarına dayanarak görelim. İşte *E. R. SQUIBB-Sons* İlaçları Anonim Ortaklığı. 1951 yılında 1 milyon 400 bin lira sermaye ile kurulmuş. Sermayenin yüzde 71'i yabancı. Kuruluş sermayesi 1 milyon 400 bin lira olan firmanın 1955 kârı 2 milyon 731 bin, 1956 kârı 6 milyon 272 bin, 1957 kârı 3 milyon 756 bin, 1958 kârı 1 milyon 656 bin, 1959 kârı 7 milyon 79 bin lira. Genellikle faaliyetleri ambalajcılıktan ibaret kalan bu sözde sanayici ilâç firmaları, yılda sermayelerinin birkaç katı kâr sağlamaktadırlar. Bu kârı istedikleri zaman dışarıya götürebilirler. İşte *General Elektrik* Anonim Ortaklığı 1958'de 5 milyon lira sermaye ile kurulmuş. Sermayenin yüzde 60'ı yabancı. 1959 kârı 4 milyon 41 bin, 1960 kârı 3 milyon 722 bin, 1961 kârı 4 milyon 503 bin lira. İşte *Türk Philips* Sanayi Anonim Ortaklığı. 1955'te 4 milyon 600 bin lira sermaye ile kurulmuş. Firmanın adı Türk, ama sermayesinin yüzde 99'u yabancı. *Türk Philips*'in 1960 kârı 9 milyon 501 bin, 1961 kârı 6 milyon 99 bin, 1962 kârı 13 milyon 9 bin lira. İşte *Argo-Merck* Ziraî Mücadele İlâçları Fabrikası Ltd. Şirketi. 1958'de 1 milyon sermaye ile kurulmuş. Sermayenin yarısı yabancı. 1959 kârı 2 milyon 737 bin, 1960 kârı 2 milyon 376 bin lira. Çiftçiye maliyet fiyatına vermemiz gerekli olan tarım mücadele ilâçları böyle kârlı bir ticaretin konusudur. İşte Sana ve Vita reklâmlarını ezberlediğimiz şöhretli *Unilever-İş* Türk Ticaret ve Sanayi Ltd. Şirketi. 1952'de 5 milyon lira sermaye ile kurulmuş. Yabancı sermaye payı yüzde 80. *Unilever*'in 1954 kârı 7 milyon 744 bin, 1955 kârı 10 milyon 379 bin, 1956 kârı 13 milyon 188 bin, 1957 kârı 15 milyon 408 bin, 1958 kârı 22 milyon 611 bin, 1959 kârı 16 milyon 642 bin, 1960 kârı 16 milyon 612 bin, 1961 kârı 16 milyon 325 bin, 1962 kârı 20 milyon 997 bin lira. Şimdi zavallı Tariş, atı alan Üsküdar'ı geçtikten sonra bu milletlerarası dev tröstün Türkiye şubesiyle güç bir rekabete kalkışmıştır. Nebati yağ gibi basit bir sanayi kolunda Tariş bu işi pekâlâ başından yapabilir ve memleket kaynakları *Unilever* tröstüne peşkeş çekilmeyebilirdi.

Petrol Bulsalar da

Türkiye'de petrol ticaretini tekellerine alma çabasındaki dev yabancı

petrol şirketleri de, ayrı bir korkunç sömürme konusudur. Bize zorla kabul ettirdikleri dünya piyasasının hayli üstündeki fiyatlar yüzünden son on yılda açıktan milyarın üstünde kâr sağlayan bu dev şirketler, şimdi devletin petrol ihtiyacını devlet ofisinden karşılamasını önlemek için müthiş bir faaliyete girişmişlerdir. Devletin kendi kendinden alışverişini bile çok gören yabancı şirketleri bir de gerekçe bulmuşlar: "Biz de Türk petrolü buluyoruz, Türk petrolü işletiyoruz." diyorlar. Halbuki yerli petrol bile bu sömürücü şirketlerin elinde yabancılaşmaktadır. Son bir araştırmanın ortaya koyduğu gerçek, artık yetkilileri uyarmalıdır: Farz edelim ki yabancı bir şirket, Türkiye'de petrol bulmuş ve işletmeye başlamıştır. Bu şirket, 1 milyon ton petrol üretiminden Ataş mahsul balansına göre, 320 milyon lira kâr sağlayacaktır. Onu, Petrol Kanunu'nun imkân verdiği azamî ölçüde vergilendirsek bile, şirket 1 milyon tonu yerli ham petrol üretimi dolayısı ile 18 milyon 300 bin dolar kâr transfer edebilecektir. Bu petrolün tenzilâtsız ithal fiyatı işe 21 milyon dolardır. İthalâtta yüzde 25 civarında bir indirim beklendiğine göre, ithalât maliyeti 15 milyon 750 bin dolar civarına düşecektir. Yabancı şirket, yerli petrol üretirse, milyon ton başına 18 milyon dolar, ithal ederse 15 milyon dolar döviz ödeyeceğiz. Yabancının yerli petrol üretimi dahi, döviz bakımından, ithalattan da pahalıya mal olmaktadır. Yerli petrol üretimini elbette geliştirmeliyiz, ama yerli petrolü kendimiz işletirsek kârlıyız. Petrolü yabancılar işletirse, petrolümüz de yabancılaşmaktadır.

Yabancı Mala Boykot

Rakamların ortaya koyduğu gerçek acıdır: Yabancı sermaye öz kaynaklarımızı sömürmekte ve millî sanayiin gelişmesini engellemektedir.

Hükûmetler, duruma seyircidir. Aksine, Amerikan birası uğruna yerli bira, *Coca-Cola* uğruna Türk meyva suyu feda edilmekte, Tariş'in Tarin'i dev *Unilever*'in piyasayı tutmuş Vita'sı ile cenkleşmek zorunda bırakılmaktadır. Petrol Ofisi, Türkiye'de petrol ticaretinin yüzde 75'ini elinde tutan yabancı şirketlerin ezici rekabeti karşısında gerilemektedir. Türkiye'de gerçek bir otomobil ve kamyon sanayiinin kurulması, memleketimizi istilâ eden yabancı montaj fabrikaları yüzünden engellenmektedir. Daha bir çok alanda, yabancı montaj ve ambalâj tesisleri dolayısıyla, millî sanayi doğmadan öldürülmektedir. Ne yazık ki bu duruma isyan eden millî sanayicilerden de yoksunuz. Sanayicilerimizin çoğu, yabancı firmalarla

ortaklığı seçerek yabancılaşmaktadır. Basın, büyük çoğunluğu ile, çarşaf büyüklüğünde yüksek ücretli ilânlar veren yabancı şirketlerin malî gücü karşısında boynu bükük susmaya mahkûmdur.

Yerli işadamlarının dışında, yabancı şirketlerin savunuculuğunu yapan pek çok profesör, avukat ve gazeteci vardır. Amerika'sı da, Müşterek Pazar'ı da yabancı şirketlerin borusunu çalmakta, Türk Hükûmetini yabancı şirketlere kapılarımızı ardına kadar açmaya zorlamaktadır. Karşımızda devletleriyle, sanayicisi, tüccarı, avukatı, profesörü ve yazarıyla dev bir menfaat şebekesi vardır ve bu menfaat şebekesine kimse dur dememektedir. Gençlik, diyecektir. Yabancı petrole, *Coca-Cola*'ya, Sana ve Vita'ya, *Schlitz* birasına, bütün asil dâvaların menfaatsiz savunuculuğunu yapan gençlik hayır diyecektir.

Atatürk Gençliği, bugün tek başına da kalsa, kendi öz petrolümüzü almak, kendi meyva suyumuzu, kendi biramızı, kendi nebatî yağımızı, tek kelimeyle kendi malımızı kullanmak için Atatürk devrinde olduğu gibi geniş bir kampanya açmalı, yabancı mal salgınına karşı kamuoyunu uyarmalıdır. Gençlik yabancı petrol ve yabancı mal kullanmayı millî bir ayıp hâline getirmelidir.

Gençliğin yerli malı kampanyası, millî bir uyanışın başlangıcı olacaktır. Bilmeliyiz ki bir millî uyanış devresine girmedikçe, ne üniversite reformunu, ne de herhangi bir dâvayı başarabiliriz. Dâvalarımız bir bütündür ve bütün meselelerimiz, millî bir uyanışın verdiği güç ve imanla çözülecektir. Gençlik, aksiyona...

Yön, Sayı 91, 25 Aralık 1964

Ereğli-Çelik Dosyası Açılmalıdır

Sanayiin temeli çeliktir ve Türkiye'de yassı madde mamûlleri imâl edecek bir tesisin kurulmasında çok geç kalınmıştır. Bu bakımdan Ereğli-Çelik gibi bir tesisin kurulması memnuniyetle karşılanabilir. Ne var ki Ereğli-Çelik korkunç bir israf ve soygun kaynağı olarak karşımızdadır. 1 milyar liranın altında mal edilebilecek böyle bir tesisin maliyeti şimdiden 3 milyar liraya yaklaşmıştır. Bu maliyetin daha da yükselmesi muhtemeldir. Halbuki Japon *Iwai Co. Ltd.* firması Ereğli-Çelik ayarındaki bir tesisi 60 milyon dolara, yani 450 milyon liraya kurabileceklerini açıklamıştır. Mühendislerimiz, yıllarca önce böyle bir tesisin 800 milyon liraya çıkabileceğini belirtmişlerdir. Çelikbaş zamanında Sanayi Bakanlığının hazırladığı bir etüd, Yunanistan'ın aynı nitelikte bir tesisi, 1 milyar liranın altında mal ettiğini ortaya koymuştur. Diğer bütün ülkelerle yapılan karşılaştırmalar, Ereğli-Çelik maliyetinin 3 ilâ 5 kat yüksek olduğunu göstermektedir. Demek ki Ereğli-Çelik'te 2 milyar liraya yakın bir israfın ve yolsuzluğun mevcudiyeti kesinlikle söylenebilir. Tesis giderlerinin büyük kısmı, yüzde 5 ¾ ilâ 7 gibi çok yüksek faizli dış kredilerle sağlanmıştır. Ağır faiz yükü, yüksek maliyeti, daha da tahammül edilmez bir hale getirecektir.

Bu parayı milletçe ödeyeceğiz. Zira Ereğli-Çelik soygunu, tesis mamûlleri çok yüksek fiyatlarla satılarak kapatılacaktır. İthalât durdurulacak ve tekel durumundaki Ereğli-Çelik alabildiğine yüksek fiyatlarla satış yaparak hovardalığın bedelini millete ödetecektir.

Ereğli-Çelik mamûlleriyle kurulacak sanayi pahalıya mal olacak, bu tesisler de yüksek maliyetli mal imâl edeceklerdir, ya da yüksek çelik fiyatları, sanayicilerin yeni yatırımlara gitmesini engelleyecektir. Her iki halde de bundan millet zarar görecektir.

10 yıllık bir amortisman süresi hesabıyla, Ereğli-Çelik her sene 300 milyon lira kadar tesislerin amortismanına ayıracaktır. Böylece Ereğli-Çelik mamûllerine ton başına ortalama 900 lira civarında amortisman bedeli düşecektir. Ayrıca milyarlarca lira borç ödemek ve hissedarlara kâr sağlamak gereklidir. Bu sebeple, Ereğli-Çelik, tek satıcı durumundan faydalanarak anormal derecede yüksek fiyatlarla mal satacaktır. Nitekim Ereğli-Çelik temel satış fiyatlarını açıklamıştır. Ereğli'de 1 ton teneke, istihsal vergisi dahil 3528 liradır. 1 ton tenekenin satış fiyatı İtalya'da 1422, Fransa'da 1917, Almanya'da 2043 liradır. Levha için Ereğli-Çelik satış fiyatı 2184 liradır. Levhanın satış fiyatı Fransa'da 1008, Belçika'da 1080, Almanya'da 1098, İtalya'da 873 liradır. Demek ki Ereğli fiyatları Avrupa fiyatlarından bir kat fazladır.

Eninde sonunda halkın soyulmasına dayanan bu hovardalık bir sürpriz değildir. Soygun, bile bile kabul edilmiştir. Tesisin kurulmasında ve yürütülmesinde söz sahibi olan firmaların isimlerini sıralamak bile bunu göstermeye yeter:

1. Kuruluşa ait tetkiki ve iktisadî etüdü yapan firma: *Koppers Corp.*

2. Etüdü inceleyenlerden biri: Cevat Sürbek (Ereğli-Çelik Genel Müdürü).

3. Ereğli-Çelik hissedarları: *Koppers Grubu.*

4. Teçhizat mübayaasını yapacak olan firma: *Koppers Grubu.*

5. Müşavir firma: *Koppers Grubu.*

6. Montaja nezaret ve ilk işletici firma: *Koppers Grubu.*

7. Sevkü idare müşaviri firma: *Koppers International.*

8. Bazı mühendislik hizmetleri: *Türk Koppers.*

Kısaca, Amerikan Kalkınma İkraz Fonundan sağlanan krediler, *Koppers* müşavirinin tasvibiyle, *Koppers* projelerine uygun olarak, *Koppers*'in sevkü idaresi altında, *Koppers*'in kurucusu bulunduğu Ereğli-Çelik için teçhizat alma yolunda kullanılmaktadır! Şirketin, parasız hissedarı yapılan *Koppers*'in, Amerikan Hükûmetinin ileri sürdüğü şartlar sayesinde vurduğu vurgun ortadadır.

Türk Hükûmeti, bunun gibi daha bir sürü, utanmazca soygun hükmünü ikraz anlaşmasıyla kabul etmiştir. Ayrıca 27 Mayıs'tan tam 36 gün önce, 26.4.1960 tarihinde 4/12975 sayı ile kabul edilen bir Ereğli-Çelik Şirketi Kurucular Anlaşması olduğu ve bunun ne sebepten bilinmez Resmî Gazete'de yayınlanmayarak gizli tutulduğu ileri sürülür.

Mesele, Ereğli-Çelik'in 126 milyon liralık hisse senedine parasız sahip olan *Koppers Grubu*'nun soygunuyla bitmemektedir. Türkiye'deki inşaatta sayısız hovardalıklara sebebiyet vermiş olmalı ki, şirket para sıkıntısı çekmeye başlamış ve devletten devamlı para isteme zorunluğu ortaya çıkmıştır. Üstyapı işlerini yapan *Foster Wheelers* firmasının, dışarıdaki başka şirketlerden yaptığı mübayaalar için dahi, anlaşmaya göre faturayı kendisinin kesmesinin sağladığı avantajlar kolayca tahmin edilebilir. Şirket, geçmiş devirde çok şikâyet olunan maliyet-kâr sistemini de, sistemin işleyeceği tavanı 139 milyon liradan 160 milyona çıkararak yürütmeyi becermiştir. Temel inşaatı yapan *Morrison*, hakem yoluyla 10,5 milyon lira ek ödeme almıştır. Şirkette, özellikle yabancı personelin ücretleri görülmemiş rakamlara ulaşır.

Ereğli-Çelik'in canı istediği firmaya verdiği çeşitli ihaleleri de, haklı haksız bir sürü yolsuzluk söylentilerine yol açmıştır. O kadar ki Sanayi Bakanı açıkça, "Ereğli-Çelik'in çalışmalarından memnun değilim." diyebilmektedir. O halde düzeltsinler. Bakanlar, düzeltemeyiz, kontrol yetkimiz yok mazeretine sığınmaktadırlar. Bir şirket ki 600 milyon liralık sermayenin yarısından fazlası devlete aittir, şirketin Türk parası ihtiyacı cömertçe hazineden karşılanır ve bu şirkette yolsuzluk hikâyeleri ayyuka çıkmıştır, ama devlet müdahale edemez! 313 Sayılı Kanun'la tasdik edilen ikraz anlaşmasına göre, Türk Hükûmeti, tesisin ikmâli için gerekli parayı, finansman plânında yer almasa dahi sağlamaya "kayıtsız, şartsız" mecburdur. Bu "kayıtsız, şartsız" mükellefiyete rağmen, Türk Hükûmeti, devlet hissesi yüzde 100'e yaklaşsa bile, şirketin özel hissedarların kontrolünde

kalacağını taahhüt etmiştir.

Demiyoruz ki bu anormal duruma son vermek için şirket devletleştirilsin. CHP Programının çelik tesislerinin devlet elinde olacağı yolundaki açık hükmüne rağmen, hükûmetlerin buna cesaret edemeyeceğini biliyoruz. Ama hiç değilse, yerli ve yabancı kapitalistlere vurgun kazançları sağlamak için, memlekete açıktan 2 milyar liraya yakın külfet yükleyen anlaşmanın değiştirilmesi için teşebbüse geçilebilir ve başıboş şirket kontrol altına alınabilir. Apaçık bir soyguna devletin daha fazla göz yumması düşünülebilir mi? Gerekçe o kadar kuvvetlidir ki, buna kimsenin itiraz edememesi gerekir. Peki, Hükûmet, Amerikan Hükûmetinden böyle bir talepte bulunma cesaretini dahi kendinde görememektedir, ama hisselerin çoğuna sahip olduğu halde, oy sayısı bakımından azınlıkta bulunduğu Genel Kurul'u olağanüstü toplantıya çağırarak yolsuzlukların hesabını orada da mı soramaz? Daha kestirme yoldan, şirketin *Koppers* Grubuyla birlikte bütün işlerini yöneten başsorumlu durumundaki İdare Meclisi Başkanının Sümerbank temsilcisi olduğunu da mı hatırlamaz? Bu Sümerbank temsilcisine neden işten el çektirilmez?

Daha birkaç yıl önce "Bugün Afrika kabileleri kendi topraklarını işleten yabancılara karşı ayaklanmışlardır. Bizim iktidar, gül gibi toprağımıza Afrika kabilelerinin kovduğu sermayeyi getirmek istiyor." diyen İnönü'nün başında bulunduğu hükûmetler, yabancı sermaye karşısında bu kadar mı boynu büküktür?

Hiç şüphe edilmesin, Ereğli-Çelik dosyası bir gün mutlaka açılacaktır.

Yön, Sayı 92, Ocak 1965

Reform Tasarısını Destekliyoruz!

Toprak Reformu, hazırlıkları çok daha önceden bitirilerek, Kurtuluş Savaşından sonra hemen uygulanmalıydı. Yapılmadı. Yapılabilseydi ve Millî Kurtuluş Hareketinin isimsiz kahramanı Mehmetçik, kanıyla suladığı toprakların gerçek sahibi kılınabilseydi, bugün çok farklı bir Türkiye'de yaşayacaktık. Aksine, 1924 Anayasasına, "Bedeli peşin ödenmeden kamulaştırmaya gidilemez." diye bir madde koyarak, devrimciler, tarımda devrim yolunu kendi elleriyle kapadılar.

Toprakta Mehmetçiğin egemenliğini kuracak olan devrim fırsatı kaçırıldıktan sonra, Ziraat Bankası'nın kurulması, kooperatifçiliğin denenmesi, eğitim seferberliklerine girişilmesi, sonucu değiştiremeyecek iyi niyetli çabalar olmaktan öteye gidememiştir. Üzerinde yaşadığı toprakları akıttığı kanla binlerce defa satın alan mazlum halkımız, Kurtuluş Savaşı'ndaki şahlanışını unutarak kabuğuna çekilmiş, meydan tefeciye, ağaya, şeyhe ve şehirli aracıya bırakılmıştır.

Atatürk, kendine has büyük sezişiyle, Toprak Reformu zorunluluğunu 1934-35 yıllarında anlamışsa da, artık geç kalınmıştır. Nitekim 1945 Toprak

Kanunu denemesi harpte zenginleşen ağa, eşraf, tefeci ve karaborsacı tüccar koalisyonunun, gücünü yitiren ve memurlaşan devrimci kadroya başkaldırmasıyla sonuçlanmıştır. Bu sömürücüler koalisyonu, Toprak Reformu tarihi fırsatını kaçırarak sonunda anlamsız bir istibdat kadrosu haline gelen eski devrimcilere yüz çeviren halkımızı da, aydınlarla birlikte peşinden sürükleyerek, Toprak Reformu muhalefetinin sözcülüğünü yapan büyük çiftlik sahibinin liderliğinde iktidara gelmiştir.

Sonra 27 Mayıs... Yeniden Toprak Reformu özlemlerinin doğması... Getirdiği sosyal ve ekonomik haklar bakımından ilerici, fakat organları bakımından muhafazakâr bir Anayasanın yapılması... Kamulaştırma bedellerinin gerçek değer üzerinden kısa bir sürede ödenmesini öngören bir Anayasa maddesinin kabulüyle, Toprak Reformu ümitlerinin kırılması. Tabloyu, "gerçek bedel" kavramını, piyasa bedeli diye yorumlayan muhafazakâr bir Anayasa Mahkemesiyle Toprak Reformu sözünün edilmesinden bile huzuru kaçan bir Parlâmento çoğunluğu tamamlamaktadır.

Yeni Toprak Reformu kanun tasarısı, böyle bir ortamda hazırlanmıştır. Tasarı, Toprak Reformunu, imkân ölçüsünde büyük ve düzenli kapitalist işletmeler kurmak şeklinde anlayan iyi niyetli, fakat dar ufuklu tarım teknisyenlerinin eseridir. Teknisyenler, Bakanlar Kurulundan geçirmeyi başarabildikleri eserlerinden memnundurlar. Kamulaştırma ölçüleri, yüksek verimli kapitalist çiftlikler için bir kat artırılarak düzenli işletmeler korunmuştur. Kiracılık ve ortakçılık sınırlandırılmış, toprak ağaları arazilerini kendileri işletmeye zorlanmıştır. Toprak dağıtımında, imkânlara nazaran oldukça geniş ölçüler tanınarak tatminkâr aile işletmeleri kurulması imkânı sağlanmıştır. Verilen arazinin ve araçların uzun bir süre için satılması ve miras yoluyla işletmenin parçalanması yasaklanmıştır. Tasarı, toprağı ırgatlardan daha iyi işletirler gerekçesiyle, topraksız ya da az topraklı Ziraat ve Veteriner Fakülteleri ile Tarım Okulları mezunlarına, ırgatlardan önce arazi verilmesini öngörecek kadar prodüktivite hayranıdır.

Reformların yürütülmesinde başrol, Tarım Bakanlığı teknisyenlerine ayrılmıştır: Ufak âile işletmeleri, ayrı işletmeler olarak kalmakla beraber, ancak birlikte yürütülebilecek işler için, Tarım Bakanlığı memurlarının müdürlük yapabileceği kooperatiflerde toplanacaklardır. Bakanlık, kurduğu örnek köylerde, topraklandırma veya toplulaştırmanın çiftçilerden yüzde 50'sini ilgilendirdiği durumlarda veya zorunlu gördüğü hallerde kooperatif-

lere katılmayı mecburi kılabilir. Bakanlık, kooperatif yatırımlarını plânlar ve yatırımlara yılda 20 milyon lirayı aşmamak üzere, yüzde 30 ilâ 70 arasında bağış vererek katılır. Reform ilân ettiği sulama bölgelerinde, Bakanlık, uygulanacak tarım şekillerini, nöbetlemeye girecek bitkileri, ekilecek ve yetiştirilecek çeşitlerle hayvan cinslerini bile tâyine yetkilidir. Bakanlık, reform bölgelerinde, birbirinden uzak ufak arazi parçaları halinde bulunan mülkleri kamulaştırarak araziyi ıslâh etmek ve bu mülk sahiplerine tek bir parçadan ibaret yeni arazi vermek hakkına, birçok halde sahiptir. Arazi toplulaştırması denilen bu işlemin yapıldığı bölgede idare, gerekirse, köylerin birleştirilmesine bile gidebilecektir.

Reform işinin sürüncemede kalması imkânlarını daraltacak tedbirler de düşünülmüştür. Kamulaştırma işlemlerinde, açılacak idarî ve adlî dâvalarla kamulaştırmanın durdurulması ve ihtiyati tedbir kararı alınması önlenmiştir. Tarım Bakanlığı, araziyle ilgili dâvâlara, müdahil olarak geniş yetkilerle katılabilecektir. Reform bölgelerinde, işleri hızlandırmak için gezici mahkemeler kurulacaktır. Reforma, tapu ve kadastrosu yapılmış yerlerde girişilmesi esas olmakla beraber, tapulama işlemi bitirilmemiş bölgelerde de, belirtme işleri ile gerekli ölçü ve haritaların reform uygulama ekibiyle birlikte yapılması suretiyle işlerin bir dereceye kadar hızlandırılması düşünülmüştür. Kamulaştırmada, gerçek değerin tespiti işi, mahalli komisyonlara verilmeyip Tarım Bakanlığı temsilcisi başkanlığındaki bir komisyona bırakılarak çok yüksek kamulaştırma bedelleri ödenmesi ihtimalleri azaltılmak istenmiştir. Ama yine de teknisyenlerin canlarını sıkan iki Anayasa engeli vardır: Bir defa satışların durdurulması, ancak kanunun kabulünden sonra mümkün olabildiği için, büyük toprak sahiplerinin uydurma satışlarla reformdan kurtulmaları imkânı vardır. Sonra kamulaştırma bedelleri de, müteahhit ve işçi ödeneklerini bile zamanında karşılamayan bütçeye, çok büyük külfetler yükleyebilir, bu da kamulaştırma işlerinin yavaşlatılmasına yol açabilir. Bu ikinci ihtimal Kaldor tipi müterakki bir tarım vergisiyle ödenebilirse de, reform hükûmetleri, kapitalist Japonya'nın geçen yüzyılda yaptığı gibi, tarım verimini de artırabilecek etkin bir vergilemeye gitmekten nedense fena halde ürkmektedirler.

Kısa bir yazıyı ağırlaştıran bu bir sürü can sıkıcı teknik teferruatı neden yazdık? Yazdık, zira bizim sömürücüler koalisyonu, Toprak Reformundan çok, istediklerini bizzat söyledikleri Tarım Reformuna yaklaşan tasarıyı, sol-

culukla suçlamaktadırlar! İç ve dış koalisyonun 27 Mayıs'tan hiç ders almamış müfrit bir sözcüsü olarak ortaya çıkan AP Genel Başkanı, "Doktriner toprak taksimiyle karşı karşıya kalınmasından endişe edilmektedir." demektedir. Bir milletvekili tasarıya "solokratların eseri" damgasını basmıştır.

Bu efendilere Sosyalist tarım reformunun ne olduğunu kısaca anlatmak lâzımdır. Bir defa Sosyalist tarım reformu değil, tarım devrimi vardır. Sosyalist devrim, bir iki nesil önce millete ait olan topraklar için yüz milyonlarca lira bedel ödemez. Nitekim 1945 Toprak Kanunu'nda da, Sayın İnönü'nün deyimi ile, batakçı toprak ağalarını zengin etme niyeti yoktu. Sonra Sosyalist toprak devrimi, tarımda derebeyliği ve kapitalist işletmeyi tamamen tasfiye eder. Devrimin itici ve yürütücü kuvveti, ne kadar bilgili uzmanlarla dolu olursa olsun, ağır işleyen, halktan kopmuş bürokrasi ile eşraf partileri değildir. Sosyalist devrim, gücünü, topraksız ve az topraklı geniş köylü kütleleri ile onların siyasî teşekkülü olan Sosyalist Partiden alır. Parti, fakir köylüyü eğitir, bilinçlendirir, örgütlendirir ve onu tarımdaki köklü yapı değişikliğinin temeli yapar. Bu safhada Sosyalist görüş, tarihi şartları göz önünde tutarak düzenli işletmeleri, kooperatifleri ve devlet çiftlikleri halinde tutmakla beraber, toprağa aç köylüyü mülk sahibi yapar. Tarımda milyonları bulan gizli işsizleri az yatırımla tarım üretimini artırabilecek sulama, toprak, baraj inşaası, erozyonla mücadele vs. gibi toplu yapılacak işler için seferber eder. Tarımda işsizliği kaldırır. Cüce işletmeleri, toplulaştırma ve kooperatifler yoluyla adım adım rasyonel işletmeler hâline getirir. Artan tarım üretimi sayesinde, büyük çapta yatırımlara giderek ağır sanayii hızla kurar. Artık sanayi, tarım nüfusunu önemli ölçüde ve tarıma makine, gübre vs. verebilecek duruma gelmiştir. Böylece, Sosyalizmin maddî temeli olan mekanize ağır sanayi kurulmuş, sanayi tarımı en ileri teknolojiye uygun şekilde organize edebilecek güce ulaşmış ve sosyal değişmenin en zor safhası atlatılmıştır. Tarım işletmeleri artık sanayi işletmelerinden farksız hâle gelme yolundadır.

Azgelişmiş ülkelerde, kalkınmanın temel şartı olan gerçek bir Toprak ve Tarım Reformu, ancak Sosyalizm yoluyla gerçekleştirilebilir. Zira toplumsal değişme kanunlarını, parçaları yerli yerine oturmuş bir bütün olarak ortaya koyan bilimsel bir düşünce sistemiyle mücehhez olan Sosyalizm, tutucu ve kökü dışarıda olan toprak ve şehir burjuvazisini zararsız hâle getirerek, halk kütlelerinin enerjilerini kalkınma yolunda görülmemiş bir şevkle seferber

edecek yeteneklere sahiptir. Halk, kendi yararına olarak üretim güçlerine en büyük gelişme imkânlarını sağlar. Bir anlamda Sosyalizm, halkın dağlar devirmeye muktedir potansiyel gücünü harekete getirmek demektir.

Tarım Bakanlığı tasarısında ise, halk yoktur. Halka tepeden bakan bürokrasi vardır. Halktan kopmuş bir bürokrasinin tarım kalkınmasında halka öncülük etmesi mümkün değildir. Esasen tasarı, feodaliteyi bile tasfiyeyi denememekte, sadece onun daha verimli tarım yapmasını istemektedir. Böylece toprak ağası, feodal münasebetleri sürdürerek eskisi gibi köylünün başında kalmaktadır. Kapitalist işletme ise teşvik görmektedir. Sömürme düzeni değişmeden ve halkın bilinçlenmesi ve örgütlenmesi gerçekleştirilmeden girişilecek bir kooperatifleşme hareketi eski denemelerde görüldüğü gibi, çabucak dejenere olmaya mahkûmdur. Bu durumda tefeci ve sömürücü aracı saltanatı sürüp gidecektir. Cüce işletmeler yaşayacak, toprağın aşırı bölünmesi önlenemeyecek ve halkın pek az kısmına sağlanan topraklar şeklen köylünün mülkiyetinde de tutulsa, Hindistan'da olduğu gibi tekrar kapitalistlerin ve toprak ağalarının eline düşebilecektir. Hızla modernleşme yoluna giremeyen ve gizli işsizliği kaldıramayan bir tarım ise, sanayileşmeye yatırım fonu ve pazar sağlayamayacaktır. Esasen şehirdeki ehliyetsiz müteşebbis de elindeki fonları, İsviçre Bankalarına aktarma çabası içindedir. Yabancı sermaye, vurgun peşindedir. Ve siyasî partiler "katı doktrin"lerden nefret ettikleri için kıt sermayenin dışarıya akıp gitmesine oybirliği ile seyirci kalmaktadırlar.

Tarım Bakanlığı tasarısı, Parlamento'dan geçip kanunlaşsa bile, âkıbeti öteki reformlardan farklı olmayacaktır. Ama her tarafından dökülen bir toplumsal yapı içinde, toprak dağılışında az çok bir adalet sağlamak ve arazinin bir parça daha iyi işletilmesini gerçekleştirmek için samimiyetle çaba gösteren tasarı, yine de övülmeye lâyıktır. Tarım Bakanı ve teknisyenler, mevcut şartlar altında, mümkün olan en iyi tasarıyı hazırlamaya çalışmışlardır. Bu sebeple sömürücüler koalisyonunun "komünistlik" diye ilân ettiği tasarıyı biz, çok mütevazi bir reformculuk denemesi saymaktayız. Ama Sosyalistler, milletimizi bir milimetre bile ileriye doğru yol aldıracak reform kırıntılarını bile desteklemektedirler.

Yön, Sayı 94, 15 Ocak 1965

Sosyalizasyondan Ne Haber?

Bütünüyle değişmeye muhtaç bir toplum düzeninde, perakende reform denemelerini başarıya ulaştırmak mümkün müdür? Sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi için en iyi niyetlerle girişilen denemede, toplumun bütün olarak değişme şartlarını yaratamadan başlanacak reform hareketlerinin bir özentiden öteye gidemeyeceğini ortaya koymaktadır.

Sosyalleştirme, parasız bir sağlık sistemi ortaya koyma amacını gütmektedir. Bu amaç millet çapında bir sosyal güvenlik sisteminin tesisiyle gerçekleşecektir. Sosyalleştirmede bugün için beklenen, geri kalmış bölgelerde, devlet bütçesinden önemli paralar harcama pahasına etkili bir sağlık teşkilâtı kurabilmektir. Denemeye 1963'de Muş'ta başlanmış, 1964'de programa Hakkâri, Ağrı, Kars, Van, Bitlis alınmıştır. 1965 programında ise Urfa, Diyarbakır, Siirt, Mardin, Erzurum, Erzincan vardır. Program 1967'de tamamlanacaktır.

Programın uygulanılmasında ilk karşılaşılan güçlük, sağlık personelinin "Mahrumiyet Bölgesi" adı verilen bu yerlere gitmesinin sağlanabilmesiydi. Meselenin yüksek ücretler verilerek çözülebileceği düşünüldü. Fakül-

teden yeni çıkmış genç bir doktorun devlet hizmetinde aylık ücreti 500 liraydı. Sosyalleştirme hizmetinde görev alan bu genç doktora 800 lira muayenehane kapama, 600 lira mahrumiyet ve 600 lira da geçici hizmet ödenekleri verilecekti. Böylece genç doktorların aylık net kazancı 2.200 lirayı bulacaktı. İhtisasını tamamlamış genç doktorlar, ayrıca 700 lira uzmanlık ödeneği alabilecekti. Meslekte yetişmiş bir uzmanın aylığı, Sağlık Bakanının bütçe görüşmelerinde açıkladığı üzere, 4 bin liranın üstündeydi. Okuldan yeni çıkmış bir hemşireye de, Ankara'da 350 lira aylık verilirken, Muş'ta bin liraya yakın para ödenecekti. Ne var ki memleket ölçülerine göre hayli yüksek ücretler verilmesine rağmen, sosyalleştirme bölgelerine yeteri kadar sağlık personeli çekmek mümkün olmamıştır. Meselâ Kars ilini ele alalım: Kars'ta mütehassıs doktora olan ihtiyaç 56'dır. 1964 yılı sonlarına kadar yapılabilen tayin 15'tir. 98 pratisyen kadrosunun ancak 53'ü doldurulabilmiştir. 104 hemşire gereklidir. Fakat 25 hemşire bulunabilmiştir. 1964 programına alınan sosyalleştirme bölgesinde 225 hemşireye ihtiyaç vardır. Ama 1964 sonuna doğru sağlanabilen hemşire sayısı 69'dur. Doktor ihtiyacı da ancak üçte bir oranında karşılanabilmiştir. Halbuki Sağlık Bakanı, yurtdışında 3 bin kadar doktorun bulunduğunu açıklamıştır. 2257 doktor da İstanbul'da yaşamaktadır. Yani Türk doktorlarının yarısından fazlası ya İstanbul'da ya da yurt dışındadır. Yurt dışında 3 bin doktorun tıp öğrenimi için devlete yüklediği malî külfet, adam başına ortalama 200 bin liradan 600 milyon liradır. Demek ki yüksek ücretler dahi sağlık personelini Doğuya çekmeye yetmemektedir. Doğuya giden sağlık personeli de, il merkezlerinde ve nispeten iyice ilçelerde kalmaya çalışmakta, bu yüzden sağlık ocaklarının bir kısmına personel bulunmamaktadır. Bakanlıkça hazırlanan Muş ilinin uygulamasıyla ilgili bir rapor, bu konuda şunları söylemektedir:

"Sağlık ocaklarının hizmet bölgesi nüfus dağılışı esasına göre tespit edildiği halde, ocaklarda hizmet gören yardımcı sağlık personelinin hizmet yerleri bu esasa göre değil, bölgenin mahrumiyet derecesine göre tâyin edilmiştir. Faaliyete başlandığının ilk günlerinde kur'a usulü ile yapılan tâyinler kısa zamanda keyfî tayinler niteliğini kazanmıştır." Hastahanelerde, tam zamanlı çalışma usulü uygulanamamaktadır. Rapora göre: "Yılların verdiği alışkanlıktan kurtulmak ve günlük mesainin tamamını hizmete vermek bâzı mütehassıslar için halen gerçekleşememiştir.

Öğleden sonraki mesailer yeteri kadar verimli olamamıştır. "

Sağlık Adacıkları

Sosyalleştirme programı, sağlık personeli ile halkın kaynaşmasını amaç ediniyordu. Bu sağlanamamış, sağlık ocakları, halktan kopuk adacıklar hâlinde kalmışlardır. Rapora göre "Bâzı ahvalde sağlık ocakları ve evleri köy veya ilçe halkının topluca oturdukları yerlerden, bir hattâ birkaç kilometre öteye inşa edilmiş olup bu halkla sağlık personelinin kaynaşmasını önemli derecede azaltmış ve kış aylarında günlerce tamamen izole edilmiş bir şekilde yaşayan sağlık personelinin moralini bozmuştur." Bir ilçedeki merkez sağlık ocağı, 87 çocuğun ölümü ile sonuçlanan müthiş bir kızamık salgınına seyirci kalmıştır! Raporu okuyalım: "Bulanık, Malazgirt ve Varto ilçelerinin hudutlarıyla çevrili bölgede geçen kış şiddetli bir kızamık salgını olmuştur. Şahsî temaslarımızla öğrendiğimize göre, en az 6 bin ilâ 10 bin çocuk bu hastalığa yakalanmıştır." Fakat bu bölgedeki sağlık ocaklarının ihbar ettikleri kızamık vak'aları 606'dan ibarettir.

Sağlık personelinin köy gezileri de, bu konuda güzel istatistikler hazırlanmasına rağmen, lâfta kalmıştır. Raporda çeşitli sağlık ocaklarında "istisnasız bütün personelin ya ocakta oturur ya da lojmanda istirahat eder" durumda görüldüğü ve personelin de bunu saklamadığı belirtilmektedir. Böylece sosyalleştirme hizmeti, personelin çoğu için, beyazların Afrika'da yaptıkları gibi, biraz fazla para kazanmak amacıyla katlanılan bir cins sömürge hizmeti hâline gelmektedir. Sömürgede "anavatan" hayaliyle gün doldurulur ve biraz dünyalığa kavuşunca "anavatan"ın yolu tutulur. Bu çerçeve içinde, bâzı idealist doktorların fedakâr çırpınışları, lüzumsuz bir budalalık sayılır. Halk için değişen fazla bir şey yoktur.

İlâçsız Tedavi

Sömürge psikolojisi içinde lâçka bir bürokrasinin bir sürü akıl almaz saçmalıklarına şaşılmamalıdır. Sosyalleştirme hizmetinin yürütülmesinde Bakanlık servisleri arasında dahi en ufak koordinasyon yoktur. Başlı başına acıklı bir hikâye olan ilâç işi, Bakanlık teşkilâtındaki ilgisizliği ve lâçkalığı göstermeye yeterlidir. Rapordan okuyalım: "Bakanlık merkez teşkilâtı ilâç ikmalini zamanında ve yeteri kadar yapamadığı için yeni hizmet faaliyete geçtikten kısa bir zaman sonra ocak merkezlerinde ilâç yokluğu başlamış, hekimler sık sık (ilâcın yoksa niye geldin) sorusuna

maruz kalmıştır... Daha önceki vaatlerle tezat teşkil eden bedeli mukabilinde ilâç satım işleri de ilâç sıkıntısına eklenince halkın yeni hizmete sevgi ve itimadı azaldığı gibi, hekimler de zaman zaman şaibe altında kalmıştır. Bedeli mukabili satılmak üzere gönderilen ilâçların toptan ikmalini yapanların, bölge halkının satın alma gücünü hesaba katmayışları üzüntüyü muciptir. 1961 yılındaki ilâç fiyatları ayarlamasından sonra 16 kapsülü 13,75 liraya satılan antibiyotikler varken, Muş iline 16 kapsülü 25 lira olan antibiyotik gönderilmesi bu işi yürütenlerin yetersizliklerini ortaya koyan açık bir örnektir. Muş Hastahanesi Dahiliye Mütehassısı Ali Aydemir Gürçay'ın bildirdiğine göre, senede bir, belki de iki kutu ancak kullanılabilecek bir ilâçtan yüzlerce kutu gönderilmiştir. Her kutunun bedeli 45 lira civarındadır. Antibiyotik sülfamid vs. gibi hayatî ilâçların ikmali yeteri kadar yapılmamıştır." Buna karşılık ihtiyacın çok üstünde lojman inşa edilmiş ve cömertçe döşenmiştir: "Sağlık ocaklarının halka daha verimli hizmet edebilmesi için çok gerekli olan lâboratuar malzemesi gönderilmediği halde, maun karyolalar, formika masa ve sandalyeler gibi öncelik arz etmeyen ve hizmetin görülmesiyle bağdaşamayacak kalitede eşyanın gönderilmesi görevli personel arasında, bu eşyadan kendileri yararlandıkları hâlde hoş karşılanmamıştır."

Mesele Politiktir

Demek ki birkaç ilde yürütülen basit bir deneme bile, büyük güçlüklerle karşı karşıyadır. Devlet, kesenin ağzını açmıştır, yüksek ücretler ödemekte, sağlık tesisleri kurmaktadır. Menfaat gruplarından gelen bir mukavemet de yoktur. Fakat sosyalizasyon işi, daha pilot bölgeler safhasında birçok reform denemeleri gibi, ölü doğmuştur. Zira en basit bir reform hareketi için dahi gerekli ön şartlar yaratılmamıştır: Sosyalleştirme dâvasını kendine iş edinen siyasî partiler yoktur. Örgütlenmemiş halk kütleleri, reformun iticisi ve deneticisi değil, seyircisidir. Toplum, ilerleme yolunda ışık tutacak, ona ruh verecek bir fikir sisteminden, bir ideolojiden yoksundur. Her tarafından eşitsizlik ve adaletsizlik akan bir toplumda "gemisini kurtaran kaptan" zihniyeti hâkimdir. Böyle bir ortamda Doğu ilçe ve köylerine giden doktorun bir an önce sömürgeden kurtulma psikolojisini taşıması normaldir. Ancak külfette ve nimette eşitlik prensibinin uygulandığı bir toplumda insanlardan şevk ve fedakârlık istenebilir.

Görüldüğü gibi mesele teknik olmaktan çok politiktir. İlk bakışta teknik gibi gözüken birçok aksaklıklar düzeltilse bile, halk seyirci, halktan kopuk memur "adam sendeci" kaldığı müddetçe -ki bugünkü düzende kalacaktır- sosyalleştirme denemesi kötürümlükten kurtulamayacaktır. Tıpkı eğitim alanında olduğu gibi. Cumhuriyetten beri eğitim için milyarlarca lira harcamışızdır, her türlü teknik imkâna sahibizdir. Okuma yazma oranını birkaç yıl içinde yüzde 100'e çıkarmak teknik bakımdan mesele değildir. Ama Türkiye'de okuma yazma bilmeyenlerin sayısı, 40 yıl öncesine nazaran artmıştır! Kalkınma Plânı da, Vergi Reformu da teknik değil, politik nedenler yüzünden dejenere olmuştur. Bu sebeple, toplumdaki reformcu kuvvetler, enerjilerini perakende reform tedbirleriyle oyalanmaya değil, reformların ön şartı olan politik değişiklikleri gerçekleştirmeye yöneltme durumundadırlar.

Yön, Sayı 97, 5 Şubat 1965

Emperyalizmin Çırpınışları

Vietnam'da patlayan bombalar, emperyalizmin millî kurtuluş hareketleri karşısındaki son çırpınış örneklerinden biridir. Esir milletlerin kurtuluşu, çağımızın, füze taburlarının sevki ile dahi önlenmesi mümkün olmayan en büyük hareketlerinden biridir. "Üçüncü Dünya" önce politik bağımsızlığına, sonra da emperyalizmin yarattığı bir sürü bağlılık ilişkilerini koparark ekonomik bağımsızlığına kavuşacaktır. Emperyalizm için Üçüncü Dünya, yakın bir gelecekte şahit olacağımız daha bir sürü kanlı çırpınışlara rağmen şimdiden kesinlikle kaybedilmiştir.

General de Gaulle'ün patlattığı ekonomik bomba ise, emperyalist ülkeler arasında şiddetlenen çelişmelerin yeni bir örneğidir. General, altın para sistemine dönülmesini istemektedir. Altın para sistemi, Hailperin, Pueff, Machlup gibi bazı tanınmış iktisatçılar tarafından hâlâ savunulmakla beraber ölmüştür. Tekrar kurulması, kapitalizmin büyük bir dünya buhranı sonucu çökmesine sebebiyet verebilir. General de Gaulle'ün böyle imkânsız bir sistemi savunduğu söylenemez. Fransa'nın altına sarılışı, daha çok doları tahtından indirerek, kapitalist âlem üzerindeki Amerikan hegemonyasının temel dayanaklarından birini yıkmak arzusuyla ilgilidir.

Kapitalist Ekonomiler İçinde Amerikan Ekonomisinin Yeri (Yüzde olarak)			
Yıllar	1948	1958	1963
Sınaî Üretim	54	46	45
İhracat	32	19	17
Altın mevcudu	72	41	37

İkinci Dünya Savaşından sonraki yıllarda ABD kapitalist âlemin devi idi. Bugün, kapitalist Batı Avrupa, Amerika ile boy ölçüşecek duruma gelmiştir. Amerika hegemonyası yıkılmakta ve ABD'nin kapitalist blok içindeki ekonomik ve politik rolü azalmaktadır.
(1948'de ABD, Kapitalist Blok altın mevcudunun yüzde 72'sine sahipti. 1963'te ise ancak yüzde 37'sine sahiptir.)

Milletlerarası ödemelerde, dolar bugün altından farksız muamele görmektedir. Millî bir para üzerine, milletlerarası bir ödeme sistemi kurulmuştur. Milletlerarası ödeme imkânları, geniş ölçüde Amerika'nın dış ödeme açığı verip vermemesine bağlı kalmaktadır. Amerika'nın uyguladığı ekonomi politikasına göre, dolar bolluğu veya dolar kıtlığı ortaya çıkabilmekte, bu da öteki ülkelerin ekonomi politikalarını Amerika'ya tabi kılmaktadır. Hâlen Fransa, Sam Amca'nın geniş ölçüde devamlı dış ödeme açığı vermesinden şikâyetçidir. Dolar geniş ölçüde altın yerine geçtiği için, Sam Amca, öbür ülkelerden farklı olarak kolaylıkla dış açık verebilir ve onları Amerika'ya istemeden "kredi" açmış durumda bırakabilir. Artan dolar alacakları, milletlerarası bir enflâsyona yol açabilir. Sam Amca, dolar ihracındaki bu kolaylık sayesinde, General de Gaulle'ün özellikle şikâyet ettiği gibi, Amerikan monopollerinin öbür kapitalist ülkeler ekonomilerindeki hayati sektörleri ele geçirmesini sağlayabilir. Halbuki altın para, General de Gaulle'ün deyimi ile, "Hiçbir ülkenin markasını taşımadığı için" Amerika'nın bugünkü imtiyazlı durumuna son verecektir. Generali altına iten temel sebep budur. Fransa, doları tahtından

indirmek için bir harp açmıştır: Dolar stoklarını altına çevirmektedir. Altın stokları ancak doların dörtte bir oranındaki karşılığını sağlamaya yetecek seviyeye inen Sam Amca ise, dış ödeme açıklarını azaltarak, doları savunma telâşına düşmüştür. Ne var ki, Amerika'nın dış harcamalarını azaltması, dolar kıtlığı yaratarak beklenmedik bir krize sebebiyet verebilir. Dolar enflâsyonu gibi, dolar kıtlığı da tehlikelidir.

Atlantik Camiası Hayali

Dolar savaşı, emperyalist ülkeler arasında artan çelişmelerin yeni bir belirtisidir. Halbuki İkinci Dünya Savaşından sonra, emperyalist blokta, bütün dünyayı iki korkunç savaşa sürükleyen çetin menfaat çatışmalarının artık son bulacağı sanılıyordu.

Avrupa savaşlardan tükenmiş olarak çıkmış, Amerika kapitalist âlemin çarpışılmaz lideri haline gelmişti. Avrupa ekonomik bakımdan tamamen Amerika'ya muhtaçtı. Komünist âlemin yükselmesi karşısında, Avrupa askerî bakımdan da Amerika'ya sığınmıştı. Bu durumda Amerika'nın rüyası, bütün kapitalist âlemi bir Atlantik camiasında toplamak oldu. Kapitalist âlem, "Merkezi Amerika olan tek bir tröst" haline gelecekti. Marshall Plânı, Avrupa-Amerika ekonomik işbirliği bu amaçla atılmış adımlardır.

İlk iş, çökmüş Avrupa'nın kalkındırılmasıydı... Avrupa, cömert Amerikan yardımlarıyla kalkındırılmıştır. Ne var ki, Avrupa kalkınır kalkınmaz Atlantik camiası Sam Amca'ya minnettar, sadık bir unsuru haline gelecek yerde, Sam Amca'ya karşı çıkmıştır. Bu karşı çıkış, şu veya bu devlet adamının kaprisi sanılmamalıdır. Çatışma, objektif şartların sonucudur. General de Gaulle iktidara gelmeden önce, Ortak Pazar'a da şiddetle karşıydı. Gelişen Avrupa kapitalizminin, pazar meselesini millî hudutlar içinde çözmesine imkân yoktu. Daha geniş bir pazar gerekliydi. Bu objektif zorunluluk, Generali başlangıçta karşı olduğu Ortak Pazar'ı benimsemeye sevk etmiştir. Amaç, öbür emperyalist rakiplere karşı pazar mücadelesinde, üye ülkeler monopollerini avantajlı duruma geçirmekti.

Ne var ki, ekonomik birliğin öteki büyük emperyalist ülkeleri kapsayacak şekilde daha fazla genişletilmesi, Ortak Pazar ile sağlanan avantajların kaybedilmesi tehlikesini yaratmaktadır. Kapitalizmin değişmez kanunu, ekonomik bakımdan eşit duruma gelen Avrupa'yı, pazar mücadelesi

dolayısıyla, Amerika'nın amansız rakibi haline getirmektedir. Bu sebepledir ki, İngiltere ile öteki Serbest Mübadele Bölgesi ülkelerinin Ortak Pazar'a katılma teşebbüsü, Amerika'nın Ortak Pazar'a bir "Truva Atı" yerleştirme çabası şeklinde görüldüğü için sert bir veto ile karşılanmıştır. Kennedy'nin Ortak Pazar ile Amerika arasındaki gümrük duvarlarını azaltmak amacıyla giriştiği teşebbüs olumlu bir sonuç vermemiştir. Aksine Ortak Pazar ile Amerika arasında başlayan ekonomik rekabet şiddetlenme istidadı göstermektedir. Generalin altın para teklifi, artan rekabetin bir belirtisidir.

Ekonomik rekabet halen bütün açıklığı ile gözükmemektedir. Ortak Pazar içindeki Fransa-Almanya çekişmesi, Ortak Pazar-Amerika çatışmasını şimdilik hafifletmektedir. Bu iki ülke arasında Ortak Pazar egemenliği mücadelesi vardır. Almanya, Amerika'nın desteği ile, Ortak Pazar liderliğini ele geçirme çabasındadır. Amerika'ya karşı çıkan Fransa ise, (nükleer silahlar imâli, Güvenlik Konseyi daimî üyeliği, Almanya'nın birleştirilmesi meselesinde hak sahibi olma) gibi imtiyazlı politik ve askerî durumu dolayısıyla kendini Ortak Pazar'ın tabiî lideri görmektedir. Fransız-Alman çekişmesine rağmen, bu mücadeleden kim galip çıkarsa çıksın, Ortak Pazar ile Amerika arasındaki menfaat çatışmaları artacağa benzemektedir. Amerikan monopolleri, Avrupa pazarını ele geçirme mücadelesindedirler. Avrupa, Amerikan pazarında kendine bir yer açma çabasındadır. Monopoller arası sert rekabet, devletlerarası çatışma haline gelmektedir. Demek ki, gelişmiş kapitalist ülkeleri tek bir ekonomik birlikte birleştirme amacını güden Atlantik Camiası hayalinin gerçekleşmesinden çok uzaktayız. Aksine, millî emperyalizmler arasındaki menfaat mücadeleleri keskinleşmektedir.

Millî emperyalizmlerin mücadelesi Ortak Pazar içinde de mevcuttur. Pazarı genişletme zorunluluğu, Ortak Pazar ülkelerini çabucak gümrük birliğini gerçekleştirmeye itmiştir. Ne var ki, ekonomik politikaların birleştirilmesi ve politik birlik gibi meselelerde Ortak Pazar yerinde saymakta, bu konumlarda esaslı anlaşmazlıklar ortaya çıkmaktadır. Ortak Pazar içinde tek bir para tesis etmek amacını güttüğü söylenen General de Gaulle'ün son altın para teşebbüsü de herhalde büyük mukavemetlerle karşılaşacaktır. Çağımızın gerçeği, dün olduğu gibi bugün de birbirleriyle mücadele halindeki millî emperyalizmlerdir. Eskiden bu mücadeleler,

millî emperyalizmler arasında savaşlara yol açardı. Çağımızda savaş mümkün değildir. Güçlü bir komünist blok karşısında, emperyalist ülkeler arasında bir silahlı çatışma çılgınlığı elbette düşünülemez. Yalnız savaş imkânsız olmakla beraber, eskiden savaşları yaratan nedenler bugün de mevcuttur.

Yerimizi Bilelim

Bu mücadelede Türkiye'nin yeri nedir? Batı ülkeleri Amerika'nın liderliğinde tek bir blok manzarası gösterirken kör bir Batı hayranlığı içinde Batılılık taslamak ve "Batı âleminin ayrılmaz parçasıyız." demek nispeten kolaydı. Fakat artık sormak gerektir. Birbirleriyle çetin bir menfaat mücadelesine girmiş olan emperyalist ülkelerden hangisinin parçasıyız? Amerikan emperyalizminin mi, yoksa Fransız veya Alman emperyalizminin mi?

Hangi emperyalizm söz konusu edilirse edilsin, onun ayrılmaz parçası olmak demek, peyk olmaya rıza göstermek demektir. Emperyalizm, dün olduğu gibi bugün de emperyalizmdir. Kendi devletleriyle el ele Pazar, hammadde ve sermaye peşinde koşan monopoller, bir mucize ile melek kesilmemişlerdir. Emperyalizmden medet uman ülkeler, dün olduğu gibi bugün de geri bir tarım ülkesi kalmaya mahkûmdurlar. Amerika, kıt'anın öteki yarısında, milyarlarca dolar yatırmıştır. Güney Amerika sırtını emperyalizme dayayarak sosyal ve ekonomik ilerlemeye karşı duran geri sınıfların elinde, korkunç bir lüks ile korkunç bir sefaletin silah zoruyla bir arada yaşadığı geri kalmış ülkeler topluluğudur. Hâlâ emperyalist ülkelerin koltuğunda kalkınabileceğini ümit eden bir Türkiye'nin geleceği başka türlü olamaz.

Bugün bir sürü ülkede milyarlarca insan emperyalizme karşı savaş vermektedir. Bir "Üçüncü Dünya" doğmuştur. Atatürk'ün liderliğinde emperyalizme karşı ilk savaş bayrağını açan Türkiye'nin yeri onların saflarındadır.

Yön, Sayı 98, 12 Şubat 1965

Muhalefet Asıl Şimdi Başlıyor...

Hükûmeti neden devirdiler? Bin dereden su getireceklerdir. Diyeceklerdir ki, "İnönü'süz de demokrasinin yürüyeceğini ispatlamakla demokrasiye büyük hizmet ettik." Böyle büyük bir hizmeti, eksik olmasınlar, 27 Mayıs'tan 10 yıl önce de Türk milletinden esirgememişlerdi!.. Daha bir sürü ipe sapa gelmez gerekçe bulacaklardır. Ondan sonra da "Hiçbir icraatta bulunmayacağız, bu seçim kabinesidir." diyerek, hiçbir olumlu iş yapma niyeti olmadan hükûmeti devirme tertiplerine sürüklendiklerini itiraf edeceklerdir. Ama "muhalefet cephesi" gibi göz kamaştırıcı etiketlerle piyasaya çıkan tertipçiler, gerçekleştirilmeye çalışılan olumlu işleri, isteseler de istemeseler de durduracaklardır. Yeni hükûmetin hikmeti vücudu budur.

Statükoya dönüş, esas olarak dış politika alanında görülecektir. Sayın Erim, meseleyi çok iyi ortaya koymuştur. "İnönü, mihverinden çıkmış olan Türk dış politikasını, yeniden mihverine yerleştirmeye çalışıyordu. Bugünkü şartlar altında ondan başka kimse bu sahada faaliyet gösteremez. İnönü'nün siyasî bakımdan memlekete en büyük hizmetlerinden biri de bu olacaktı. CHP'nin iktidardan uzaklaştırılmasıyla bu faaliyet duracaktır." Nitekim sayın İnönü de, "Hükûmeti devretme konuşması"nda, CHP'yi Amerika'dan

uzaklaşmakla suçlayarak, Sam Amca'ya "yaranmak isteyen gayretçiler", millî menfaatlerimizin zorunlu kıldığı dış politikayı, kendine özgü aşırı ihtiyatlı üslubuyla hatırlatmaya özellikle dikkat etmiştir; "Taahhütlerimiz ve ittifaklarımız hükümleri içinde Sovyet Rusya ile iyi komşuluk, iyi tanışma, mümkün olduğu kadar geniş iktisadî münasebet kurma arzusunda ciddî ve samimi olmak Türkiye'nin menfaatinedir." Sayın Erim'in deyimiyle, "mihverinden çıkmış" bulunan dış politikamız, böylece yeniden "mihverine yerleşecek" ve memleketimiz Amerikan peyki olmaktan nihayet kurtulacaktı. İnönü, Atatürk'ün en imkânsız bir devrede başardığı, ne Moskova'nın ne de Washington'un emrinde olmayan bağımsız bir dış politikaya doğru ilk adımları atmaya başlamıştı. Bağımsız dış politika, kalkınmamızın ön şartı idi.

Dış politikada değişiklik ihtiyacının nedenleri fazla önemli değildir. İster Kıbrıs'ta köşeye sıkışmanın verdiği isyan hissi, isterse Kıbrıs buhranının bilinçli bir politikaya vesile yapılması değişikliğe itsin, önemli olan değişikliğin başlamasıdır. Çağımızda, bağımsızlık yolundaki millî hareketlerin, nerede duracağı kestirilemeyen kendine özgü bir diyalektiği vardır. Dış politikada başlayan bir değişiklik, içerde de değişikliklere yol açar ve iç ve dış şartların karşılıklı olarak birbirlerini etkilemeleriyle, başlangıçta tasarlanan noktanın çok ötesine ulaşılabilir. Nitekim, sosyal uyanıştan telâşlanan içerideki statükocu kuvvetler Amerika'dan bağımsız millî bir dış politikanın, iç değişiklikleri hızlandıracağını sezgiyle anlamışlardır. Millî Kurtuluş Hareketlerinin diyalektiği konusunda hayli tecrübe edinen Amerika da, bunun içindir ki Türk dış politikasında başlayan değişikliğin önceden kestirilemeyen sonuçlarından fena halde ürkmüştür.

Hükûmetler Nasıl Devrilir?

Amerika'yı, bu çeşit endişelerin ne gibi davranışlara ittiğini gösteren çok sayıda örnek vardır: Büyük ve zengin bir ülke olan Brezilya'da geçen yıl cereyan eden olaylar, bu bakımdan düşündürücüdür: Amerikan dostluğunu esas almakla beraber, azıcık bağımsız bir dış politika gütmek isteyen Başkan Goulart, Amerikan Büyükelçisinin onu açıkça tenkidini bir davet sayan statükocu kuvvetler tarafından devrilmiştir. Goulart'dan önceki başkan Quadros da aynı nedenlerle istifa zorunda kalmıştır. Ünlü Başkan Vargas ise intihardan başka çare bulamamıştır. Kongo'da tarafsız bir dış politika izlemeye heveslenen zavallı Lumumba öldürtülmüştür. Lumumba'nın ibret

verici hikâyesini YÖN'ün orta sayfasında okuyacaksınız. Irak'ta General Kâsım, içte ve dışta komünistlere fazla yakınlaştığı için düşürülmüştür. Komünist Çin'e yakınlaşma politikası güden Pakistan'da yapılan seçimlerde, Amerika'nın muhalefete geniş para yardımında bulunduğunu Eyüp Han'ın Bakanlarından biri açıklamıştır.

Bütün bunlarla demek istiyoruz ki, Türkiye'de millî menfaatleri gözeten hükûmetleri devirmeye hazır kiralık insanlar ve satılmış siyasî parti yöneticileri vardır. Atatürk'ün yolundan hayli uzaklaşmakla beraber, Türkiye, Kongo veya Vietnam değildir. Söylemek istediğimiz emperyalist ülkelerin, ona çok sıkı askerî, politik ve ekonomik bağlarla bağlı azgelişmiş ülkelerde, en ufak bir bağımsız davranışı hoş karşılamadığı, bunu önlemek için gücü yettiği anda en korkunç teşebbüslere girişmekten çekinmediğidir. Bu sebeple, Washington'un, dış politikada bağımsızlığa yönelen bir İnönü'nün karşısında, statükodan yana bir muhalefeti tabiî müttefik saydığı aşikârdır. Amerika, böyle bir tabiî müttefikin iktidara gelmesini elbette çok arzular. Amerika gibi uzun yıllar memleketin ve devletin bütün kapılarını sonuna kadar açtığımız ve her şeyi ondan beklediğimiz dev bir ülkenin bir şeyi sadece arzulaması dahi, statükodan yana olanlar için çok büyük bir destektir. Bu büyük destek, toplumun sağlam kuvvetleri karşısında endişe duyan, şaşkın ve dağınık bir ekibin iç ve dış politikada bütün davranışlarını ister istemez etkileyecektir. Böyle bir ekip, İnönü'nün deyimiyle, Sam Amca'ya yaranma çabasından kurtulamaz.

Demek ki, bir ülkedeki statükodan yana kuvvetlerle, emperyalizm arasında kaçınılmaz bir ittifak vardır. Emperyalist ülke, ister istemez, köklü reformlara ve ilerlemeye karşı duran sosyal kuvvetlere dayanmak zorunda kalır. Onların güçlenmesini sağlar.

Nasıl Bir Muhalefet

Bugün böyle bir ittifakla karşı karşıyayız. Emperyalizm, bir Millî Kurtuluş Savaşının içinden gelen tarihî bir lidere dahi, yeteri kadar tavizkâr davranamadığı için, tahammül edememiştir. Kıbrıs'ta Enosis'i zorla benimsetmeye ve General Porter'ler göndererek uslu bir Başbakan aramaya kadar giden bir tahammülsüzlük, kuzu postuna bürünmüş emperyalizmin maskesini düşürmüş ve Türk halkı emperyalizmi gerçek yüzüyle tanımaya başlamıştır.

Toplumun bilinçli çevreleri, son hükûmet değişikliği teşebbüsünün, yeni ekibin niyetleri ne olursa olsun, emperyalizmin ve onun içerideki tabiî müttefiklerinin ekmeğine yağ süreceğini hemen anlamışlardır. Böylece yeni ekip işbaşına gelmeden, geniş ve yaygın bir antiemperyalist muhalefetin zemini doğmuştur.

Bu millî uyanışta Sosyalistlerin hizmeti büyüktür. Fakat asıl şimdi Sosyalistler, yolunu arayan dağınık ve müteredditbir muhalefete yön verme durumundadırlar. Yarının hür ve ileri Türkiyesi bu antiemperyalist zemin üzerinde kurulacaktır. Bilmek gerekir ki, emperyalizmle olan bütün bağlılık ilişkileri koparılarak ekonomik ve politik bağımsızlık gerçekleştirilmedikçe ve onun içteki tabiî müttefikleri olan statükodan yana çevreler zararsız hâle getirilmedikçe, Türkiye'de ciddî hiçbir şey yapılamaz.

Ekonomik bakımdan bağımsız bir Türkiye ise, emperyalizmin gerileme dönemine girdiği bir çağda, sosyal sınıflar arasındaki kuvvet ilişkileri ne olursa olsun, zorunlu şekilde halkçı ve devletçi bir politikanın kaçınılmaz sonucudur. Bu sebeple Sosyalistler, antiemperyalist mücadelenin hayati önemini iyi anlamalı, bütün öteki amaçları halen antiemperyalist mücadeleye tâbi olarak değerlendirmeye alışmalıdırlar. Mücadeleyi emperyalizme karşı çıkan bütün grupların kabul edebileceği basit ve açık seçik bir programa kavuşturmak, mevcut kuvvet ilişkilerini doğru tahlil ederek şartlara en uygun düşen şiarları bulup ortaya atmak ve mücadeleye gerçekçi bir yön vermek şu anda Sosyalistleri bekleyen zor işlerdir.

Günün ana muhalefet partisi, hayal kırıklığı yaratan bir iktidar devresinden sonra dahi, liderinin kişiliği olan ve haysiyetli bir dış politika uygulama yolundaki çabaları sayesinde, hâlâ büyük bir güç olarak ortadadır. Sosyal yapısı gereği, görünüşte ilerici, boş sloganlarla muhalefet yapma eğiliminde olan ana muhalefet partisi, içte ve dışta yürütülen ısrarlı, fakat dostça çabalarla, antiemperyalist mücadelede açık seçik yerini almaya zorlanmalıdır. Bu çabalar, olumlu bir sonuç vermese dahi, Türk politika hayatına bir açıklık getireceği için yararlıdır ve bugünkü şartlar altında bir zorunluluktur.

Türkiyemizde, yeni ve heyecan verici bir muhalefet dönemi başlamaktadır. Sosyalistler, bu mücadelenin ruhu ve beyni olma durumundadırlar.

Yön, Sayı 99, 19 Şubat 1965

Basında Kapitalizm

Program tartışmaları, yeni Hükûmet'in görüşleri hakkında en ufak açıklık getirmedi. CHP sözcülerinin soru bombardımanı cevapsız kaldı. Başbakan Ürgüplü, İnönü'nün, "dışarının, madenlerimizin millî menfaatlerimize aykırı şekilde istismarına yol açabilecek teşebbüslerine karşı çok dikkatli bulunma" ve "yerli petrolün korunması ve petrol fiyatlarının indirilmesi amacıyla girişilmiş teşebbüsleri devam ettirme" tavsiyelerini dahi boş sözlerle geçiştirdi. İki gün süren tartışmalarda öğrenilebilen tek husus, Hükûmet'in Toprak Reformu tasarısını, seçimlerden önce kanunlaştırmaya niyetli bulunmadığı oldu. Bu sebeple Hükûmet programı üzerinde fazla durmaya değmez. Fakat Türkiye'de önemle üzerinde durulması gereken başka olaylar cereyan etmektedir. Basındaki hızlı kapitalist gelişme, bu olaylardan biridir: Onbeş yıl öncesini düşününüz, gazeteler meslekten yetişme patronlara ait az masraflı, ufak işletmelerdi. Şimdi gazeteler, meslek dışı patronların elinde, yüzlerce insan çalıştıran büyük sanayi hâline gelmiştir. Küçük gazeteler yıkılmaktadır. Kapitalizmin insafsız kanunu işlemekte, büyük balıklar küçük balıkları yutmaktadır. Sayıları gittikçe azalan küçükler, resmî ilânlar ve yetkili kurum tarafından gösterilen çeşitli müsamahalar

sâyesinde ayakta durabilseler dahi, okunmaz olmuşlardır. Türk basın piyasası 4-5 büyük gazetenin elindedir. Yakında bir iki patron bütün basın piyasasına hâkim olacaktır. Pazarın yarısı, şimdiden tek bir firmanın elindedir.

Basındaki hızlı kapitalist gelişme, fikir özgürlüğünü yok edici bütün mahzurları beraberinde getirmektedir. Kapitalizmin fikir özgürlüğü, paranın özgürlüğü demektir. Şimdiye kadar basın özgürlüğünü daha çok devlet baskısına karşı korumak eğilimindeydik. Hâlen para baskısı, devlet baskısı kadar tehlikeli olmaya başlamıştır.

Bir defa, gazete çıkarmak artık milyonlara ihtiyaç göstermektedir. Nitekim anonim şirketler gelişmediği hâlde, Bâbıâli gazeteci olmayan milyonerlerin eline düşmüştür. Bu değişikliğin ilk sonucu, yazar ve muhabirlerin, patronların ya da idare meclislerinin hoşlarına gitmeyen haber ve yazıları yazamamaları olmuştur. Bâzı Batı ülkelerinde, bir gazetecinin düşünmediği şeyleri yazmaya zorlanamayacağı, zorlandığı takdirde çok yüksek bir tazminatla işini terk edebileceği basın mevzuatında yer almışsa da, durum pek değişmemiştir. Zira bütün basın kapitalistlerin elinde olduğu için, kapitalizme inanmayan bir gazeteci, işini terk ettiği zaman işsiz kalacağını bilmektedir. Ancak piyasada çok tutulan büyük kabiliyetler, o da bir dereceye kadar ve belli olmayan bir süre için, patronların müsamahasından faydalanabilmektedirler.

Basının Asıl Patronları

Bununla beraber, milyoner patronun veya idare meclisinin baskısı, basın hürriyetini tehdit eden daha büyük tehlikeler göz önünde tutulursa, o kadar önemli sayılmayabilir. Basını, patronun mülkiyet hakkından çok, basın kurumlarını kapitalist düzendeki işleyiş şekli tehdit etmektedir. Gazete, Batıda olduğu gibi Türkiye'de de maliyetinden çok aşağı fiyata satılan bir ticarî emtia hâline gelmiştir. Özellikle büyük gazeteler, reklâmlarla yaşamakta ve reklâmlar sâyesinde milyonlarca lira kâr sağlamaktadırlar. Onun içindir ki, büyük gazetelerin patronları, isteseler de istemeseler de, reklâmları veren bir avuç kapitalistin emrine girmektedirler. Büyük gazetenin gerçek sahibi, kapitalist sınıftır. Bu sebepledir ki, gazeteler, kapitalizmin ve kapitalistlerin aleyhine fazla bir şey yazamazlar, aksine onları övme fırsatını ararlar. Böylece devlete karşı nispeten özgürlüğünü kazanan basın, paranın

karşısında özgürlüğünü yitirmektedir.

Bugün bizde de, basını gittikçe artan ölçüde kontrolü altında tutmaya heveslenen bir kapitalist sınıf yetişmiştir. Büyük basın, resmî ilânlara fazla iltifat etmektedir. Devlet teşebbüsleri reklâmları gazeteler için hâlâ önemli bir gelir kaynağıysa da, bunların çoğu politikacılarımız gibi, kapitalizmin türküsünü çağırmaktadır. Meselâ devlet parası ve garantisiyle kurulmuş üç milyarlık Ereğli Demir-Çelik'in kapitalizmi savunmak için nasıl milyonlarca lira akıttığı hatırlardadır. Sözde özel teşebbüs olan bir İş Bankası, kapitalizmin kalesidir.

Bir kapitalist sınıf, memleket ekonomisinin büyük kısmına el koymuştur. Dev petrol şirketleri, yerli ve yabancı sanayi, banka, ithalâtçılar vs. Türkiye'nin reklâm piyasasını ellerinde tutmaktadırlar. Sayısı birkaç yüzü aşmayan, sırtını Sam Amca'ya dayamış yerli ve yabancı kapitalistler, bir gazeteyi zengin de edebilirler, iflâs da ettirebilirler.

Şimdi hamle yapan büyük bir gazeteyi düşününüz: Tesislerini yenilemiştir. Bankalara milyonlarca lira borçlanmıştır. Güçlüklerini yenebilmek ve yatırımının karşılığını alabilmek için bütün ümidi, reklâm gelirlerini artırabilmektir. Böyle bir gazetenin bağımsızlığı reklâm ve kredi piyasasında söz sahibi olanların lûtfuna ve müsamahasına kalmıştır. Büyük gazetelerin bu gerçek patronları, isterlerse gazetenin fikriyatını değiştirebilirler ve hoşlanmadıkları yazarları uzaklaştırabilirler. Tehlikeli sayılan çok tutulmuş bağımsız yazarlar, reklâm gelirlerini ve kredi imkânlarını artırmak için bir pazarlık konusu yapılabilir. Zira kapitalizmde her şey paradır.

Halkı Uyutma Yarışı

Hikâye, gazetelerin kapitalizmin savunucu hâline gelmesiyle bitmemektedir. Reklâm, kapitalizmin türküsünü çağıran gazeteler arasında tiraja göre dağıtılır. Kim satışını yükseltirse ilân gelirini artırır. Bu sebeple, birkaç yıldır memleketimizde de korkunç bir tiraj yarışı başlamıştır. Tiraj yarışı, sansasyonel haber demektir. Gazeteleri dolduran aşk cinayetleri, Liz Taylor'un hovardalıkları, fuhuş yapan üniversiteli kız hikâyeleri, çıplak resim ticareti, din tefrikaları gibi haber, yazı ve resimler tiraj yarışının kaçınılmaz sonucudur. Tiraj peşindeki gazeteler, okuyucu kaçırmamak için, halkın muhafazakâr eğilimlerine uygun şekilde davranmaya dikkat ederler. Halkı uyarmak yerine, nabza göre şerbet vermeyi uygun bulurlar. Tiraj ve reklâm yarışı, halkın

uyutulmasına ve çocuk kalmasına yol açar. Halkın fikrî gıdasını Süreyyalar, Diba'lar, Mandy'ler, Liz'ler, aşklar, cinayetler teşkil eder.

Halka böyle bir fikrî gıdanın kasıtlı olarak verildiğini söyleyenler eksik değildir. Bunlara göre, halkın masallarla uyutulmasının nedeni, onun gerçekleri görüp sosyal ve ekonomik eşitsizliklerin giderilmesi için mücadele etmesini önlemektir. Böyle bir maksat olmasa dahi, tiraj ve kâr peşindeki kapitalist basının, halkı fikren kısırlaştırdığı ve çocuklaştırdığı muhakkaktır.

İnsanı insanlıktan uzaklaştıran böyle bir gidiş, basın özgürlüğünü yok etmeden nasıl önlenebilir? İlk bakışta sendikaların ve sosyal görüşlü siyasî partilerin çıkaracakları gündelik gazetelerle dengenin sağlanabileceği düşünülebilir. Fakat Batı ülkelerindeki denemeler, sendika ve partilerin kamuoyunu etkileyebilecek büyük tirajlı gazetelere sahip olmadıklarını ortaya koymaktadır. Kapitalist basın, bu tip yayın organlarının gelişmesini kolaylıkla önleyebilmektedir. Öyle görünür ki, kapitalist düzen içinde basını kapitalizmin pençesinden kurtarmak imkânsız bir iştir. Bununla beraber, dürüst politikacılar, yazarlar ve düşünürler, kapitalist düzen içinde de basın özgürlüğünü kurtarmak için çâreler araştırır dururlar. Bunun son örneklerinden biri, geçenlerde Fransız aydınlarının yaptıkları bir toplantıdır.

Fransa'nın özgürlük ve demokrasiden yana olan en iyi beyinlerinin günlerce süren tartışmalardan sonra, basın özgürlüğünü korumak için oybirliği ile aldıkları karar şudur: "Basını para egemenliğinden kurtarmaya kararlı olarak ve bunun derinlemesine bir politik değişmeyi zorunlu kılacağını bilerek, bir özgür basın statüsünün hazırlanmasını temenni etmekteyiz. Bu statü, basına, temel özgürlüklere tamamen saygılı ve iktidara karşı bağımsız olarak, bir kamu görevi yapma imkânını verecektir. Önemli miktarda para sahipleri, gazete kuramayacaklar ve yönetemeyeceklerdir. Meselâ kooperatif şeklinde uygun bir finansman sistemiyle, gazetelerin maddî varlığı garanti altına alınabilir ve onların yalnızca yazı kadroları ile okuyucularının kontrolü altında bağımsız kalmaları sağlanabilir. Ayrıca gazetelerin, fikir özgürlüğüne ve bağımsızlığına aykırı davranışları önlemek için, reklâm şirketlerine karşı tedbirler alınmalıdır. Bundan başka, ekonomik güce karşı gazetelerin bağımsızlığını koruyan kurallara uyulmasını sağlamak amacıyla, bir hakem kurulunun teşkili düşünülebilir.

Yön, Sayı 101, 5 Mart 1965

Ereğli-Çelik Dosyası Kapatılmak İsteniyor

Yeni Hükûmet, daha ilk günlerde kötü imtihanlar verdi: Tütünde, Tekel'i gerilerde, tüccarı ise ön plânda bırakan bir politika izlenerek, üreticinin malını düşük fiyatla elden çıkarmasına yol açıldı.

Çalışma hayatında her an rastlanabilecek usûlsüz bir grev, ayaklanma şeklinde değerlendirilerek 1848 Fransasını hatırlatan üzücü olaylara sebebiyet verildi.

Hükûmet, yeni bir imtihanı şimdi, Ereğli Demir ve Çelik Fabrikaları TAŞ'nin 25 Mart'taki Genel Kurul toplantısı dolayısıyla geçirecek. Yüz milyonlarca lirayı aşan yirmiye yakın yolsuzluk iddialarıyla karşı karşıya bulunan şirket yöneticileri, sorumluluktan kurtulmak için Hükûmet değişikliğinden yararlanarak, ince bir oyuna girişmişlerdir.

Oyunu açıklamadan önce, olayları kısaca hatırlatmakta fayda var: Ereğli-Çelik yöneticileri, basında ve Parlâmento'da ortaya atılan çeşitli yolsuzluk iddialarının yanı sıra, bizzat eski Sanayi Bakanı tarafından suçlandırılmışlardı. "Kurumun çalışmalarından memnun değilim." diyen Sanayi Bakanı özellikle üç nokta üzerinde durmuştu:

1. Kireç yakma kalsinasyon tesisleri, içeride imal edilebileceği hâlde şirket işi bir yıl oyalamış, son dakikada tesislerin ithali yoluna giderek, önemli döviz israfına sebebiyet vermiştir.

2. Şirket, yarı mamûl ithali yoluyla Temmuz 1964'te üretime başlayacağını bildirmiş, bunun üzerine mamûl ithali daraltılmıştır. Fakat Şirket, kasıma gelindiği hâlde, üretime geçmemiştir. Bu yüzden darlık olmuş, karaborsa almış yürümüş ve memleket ekonomisi büyük zararlar görmüştür.

3. Demir ve Çelik Sanayinin üç ana unsurundan biri olan kireçtaşının sağlanmasında, büyük gecikme ve ihmal vardır.

Bu noktaları belirten Sanayi Bakanı, şirketçe verilen rakamlara dayanarak, 309 milyon lira bir fazla sarfiyatın nedenlerinin inceleme konusu yapılması gerektiğini söylemişti. Ereğli-Çelik, montaj ve inşaat işleri, ilk plâna göre 484 milyon liraya mal olacaktır. Halbuki 1965 sonu itibarıyla, bu işler için ilk plâna göre 175 milyon lira fazlasıyla 659 milyon lira gitmişti. Ayrıca ilk plâna dahil olmayan bir takım işler dolayısıyla 134 milyon lira harcanmıştı. Toplam, 309 milyon lirayı bulmaktaydı.

Sanayi Bakanı, fazla sarfiyatın ve firma kayırmalarının denetleme yolunu da açıklamıştı: "Şirket hissedarı olan Sümerbank ve Karabük Kurumlarımız durumu incelemektedirler. Varacakları sonuca göre, Ticaret Kanunu ve Kuruluş Kanunu'nun kendilerine verdiği hakları kullanacaklardır."

Ereğli-Çelik'in yüzde 51 hissesini elinde tutan bu iki devlet teşekkülü, yolsuzlukları incelemişler, iddiaları ciddî bularak, yolsuzlukların olağanüstü bir genel kurul toplantısında ele alınmasını kararlaştırmışlardır. Gazeteler ve radyo, olağanüstü toplantının 12 Mart'ta yapılacağını açıklamışlardır. Toplantıda hiç şüphe yok bugünkü yöneticileri için bir mucize oldu ve Ereğli-Çelik hesaplarını, ciddî şekilde denetlemeye niyetli hissedar devlet kurumları yoluyla gözüken eski Hükûmet istifa zorunda kaldı. Yeni Hükûmet'in 1 numaralı adamı ise, yolsuzluklara adı karışan Ereğli-Çelik müteahhitlerinden Süleyman Demirel'dir.

Şirket yöneticileri, bu mucizeden yararlanmasını bilmişlerdir: İlk iş olarak, olağanüstü toplantı önlenmiştir. Hissedar devlet teşekkülleri, olağanüstü kongre müracaatını geri almamakla beraber normal genel kurul toplantısına gidilmesine rıza göstermişlerdir. Türkiye'de, devlet

mekanizmasının nasıl işlediğini bilenler. Ereğli-Çelik yöneticilerinden ciddîyetle hesap sormaya hazırlanan devlet teşekküllerinin, birdenbire hangi ilhamla yumuşak başlı davrandıklarını kolayca tahmin edebilirler.

Ereğli-Çelik yöneticileri, meselenin en nâzik safhasını böylece atlattıktan sonra, normal genel kurul toplantısı için plânlarını hazırladılar. Kurucular, Sümerbank'ta toplantılar yaptılar. Ereğli-Çelik işinden milyar vuran kurucu-müteahhit *Koppers*, en önemi adamlarını toplantıya getirmişti. Hisselerin yüzde 51'ini elinde tutan Sümerbank ve Karabük'ün, yönetim kurulunda hisselerini kat kat üstünde bir cömertlikle temsil edilen ve yolsuzluk iddiaları altında bulunan bir takım kurucularla toplantılar yapmasına herhâlde ihtiyaç yoktu. Ancak Sümerbank ve Karabük etkili şekilde hesap soracak durumdadır. Hesap soracakların, hesap sorulacaklarla kapalı toplantılar yapması hoş değildir.

Genel Kurulda oynanacak olan oyun açıktır: Ortada, yönetim kurulunun işini çok kolaylaştıran bir murakıplar raporu vardır. Murakıplar. "Biz göreve yeni başladık. Yolsuzlukları incelemeye daha vakit bulamadık. Onun için, yolsuzluk iddiaları hâriç, yönetim kurulunu ibrâ edelim, yolsuzluk iddiaları daha sonra incelenir." demektedirler. Böylece yönetim kurulu, göğsünü kabarta kabarta ibra edildim, diyebilecektir. Yönetim kurulunun işlere hâkim ve nüfuzlu olduğu sırada yürütülecek bir tahkikat ise, fazla önemli değildir. Esasen öyle görünür ki, özel murakıpların raporları, 1966 Genel Kurul toplantısında incelenecek ve o tarihe kadar köprülerin altından çok sular akacaktır. Halbuki murakıplar raporuna ekli olarak sıralanan 19 yolsuzluk iddiasından her biri dahi, yönetim kurulunun, tahkikatın selâmetle yürütülmesi için derhal istifasını gerektirecek niteliktedir. Ayrıca kireçtaşı meselesi, YÖN'ün bu sayısında okuyacağınız üzere, Sümerbank tarafından incelenmiş ve çeşitli yolsuzluklar bir raporla tesbit edilmiştir. Karabük'ün aynı konuda daha ağır bir rapor hazırladığı söylenmektedir. Bu raporlar ve kireçtaşı meselesi, haysiyetli yöneticilerin derhal işbaşından çekilmesi için yeterlidir. Üstelik, yolsuzluklar listesinin başında yer alan 4-5 iddia, Demirel ve Demirel'in temsilcisi olduğu *Morrison* şirketiyle ilgilidir. Başbakan Yardımcısı, güven verici bir tahkikatla kendini temize çıkarma durumundadır. Şirketin eski yöneticileri, ya da yakınları işbaşında kaldığı müddetçe, girişilecek her türlü tahkikat güven vermeyecektir. Şimdiden Sümerbank ve Karabük, Ereğli-

Çelik yöneticilerine hesap sormak hususunda, eski Hükûmet zamanındaki enerjik tutumlarını yitirmiş intibaını vermektedirler.

Eski Hükûmetin Sanayi Bakanı, önemli yerlerden gelen baskılara rağmen, Sümerbank ve Karabük'ü harekete getirmesini başarmıştı. Yeni Hükûmetin Başbakan Yardımcısı ise, isminin yolsuzluklara karışması dolayısıyla bu iki devlet teşekkülünü hesap sormak için, olanca gücüyle zorlamak durumundadır. Olağanüstü Genel Kurul toplantısında ısrar etmeyiş gibi gevşekliklere güven kırıcı davranışlar, en başta Başbakan Yardımcısını yaralayacaktır.

Yön, Sayı 103, 19 Mart 1965

Maden Zenginliklerimizi Koruyalım

Zengin Kaynaklarımız Var!...

Yakın zaman kadar Türkiye'nin önemli maden zenginliklerinden yoksun olduğu düşünülürdü. Bu görüş şimdi değişmeye başlamıştır. Anlaşılmıştır ki, Türkiye, bütün Avrupa'nın ihtiyacını karşılayabilecek dünyanın en zengin boraks kaynaklarına sahiptir. Volframda dünyanın en önemli dört ihtiyatından biri Bursa civarındadır. İki yıl önceye kadar fosfat yok sanıldığı halde Diyarbakır-Mardin arasında zengin fosfat kaynakları bulunmuştur. Bu kaynaklar yakın bir gelecekte fosforlu gübre ihtiyacımızı karşılayabilecektir. Karadeniz kıyılarında ümit verici bakır cevheri kaynaklarına rastlanmıştır. Halen de ticarî bakımdan bir değer ifade etmemekle beraber memleketimizde nükleer çağın değerli madeni olan uranyum dahi mevcuttur.

Türkiye'nin maden zenginliklerinin yavaş yavaş ortaya çıkmasıyla birlikte, milletlerarası tekellerin maden kaynaklarımıza olan iştahları artmıştır. Hükûmetlerini de arkalarına alan bu tekeller, yeni bir maden kanununun çıkarılması için çaba göstermektedirler. Amerikan Yardım Teşkilâtının telkiniyle ve sağladığı teknik yardım fonlarıyla madenlerimiz

petrolde olduğu gibi milletlerarası tekellere peşkeş çeken bir tasarı ortaya konulmuştur. Eserin müellifi Mr. Ely "Tasarıyı hazırlarken yüz yabancı maden şirketine danıştım" diyerek, güdülen maksadı safça açıklamıştır. Mr. Ely, Hükûmete sunduğu tasarıda da "Petrol Kanunumuzu örnek aldım ifadesini kullanacak kadar samimi davranmaktadır.

Türkiye'ye yardım veren ülkeler hükûmetler, başta Amerika olmak üzere, tasarının bir an önce kanunlaşması için memleketimizi zorlamaktadırlar. İnönü Hükûmeti, bu baskılara karşı direnmiştir. Sayın İnönü, "Petrolü kaptırdık. Bari madenlerimiz kurtaralım." gerekçesiyle direnmiştir. Yeni Hükûmeti de kamuoyunun bu konularda artan hassasiyetini göz önünde tutarak Mr. Ely tasarısını yerli uzmanlarca hazırlanan, fakat meselenin esasını kavramaktan uzak tasarı ile birlikte, bir komisyonda incelenmesini şimdilik uygun bulmuştur.

Artan İştahlar

Bugünkü Maden Kanunu da, kaynaklarımızın, yabancı şirketlerce, bol sayıda ruhsat elde ederek kapatılmasına engel değildir. Yabancı Sermaye Kanunu, kâr ve sermaye transferi konusunda en geniş serbestiyi tanımaktadır. Yabancı Sermayeyi Teşvik Komitesi her çeşit müracaata kolayca yeşil ışık yakmaktadır. Fakat milletlerarası tekeller, bu kadarla yetinmemekte, devletin kamulaştırma hakkını kaldıran, Etibank gibi devlet teşekküllerini tam bir üvey evlât durumuna düşüren ve ellerini kollarını sallayarak yurdumuza gelmelerine ve müthiş kârlar sağlamalarına imkân veren bir Maden Kanun istemektedirler. Mr. Ely tasarısı bu maksatla hazırlanmıştır.

Aslında bir maden kanununa, daha doğrusu maden dâvâmızı millî menfaatlerimize uygun yeni bir görüşle ele almamıza gerçekten ihtiyacımız vardır. Her şeyden önce, madenlerimizin en kısa sürede bulunmasını ve işletilmesini sağlayacak, geniş yetkilere ve imkânlara sahip dinamik bir maden teşkilâtı kurulmalıdır. Bu teşkilât, yerli yabancı teşebbüslerin maden kaynaklarımızı çabuk ve yüksek kâr endişesiyle tahrip etmelerini önleyebilmeli ve onları madenleri en kısa sürede işletmeye zorlayabilmelidir. Ayrıca, son üzücü olayları da gösterdiği üzere, madenlerimizde işçilerin güvenliğini koruyacak geniş ve köklü tedbirlere ihtiyaç vardır. Teşkilât, Çalışma Bakanlığımızla birlikte gerekli tedbirlerin alınması için

yararlı olacaktır. Böyle bir teşkilâtın kurulması hususunda herkes birleşmektedir. Anlaşılamayan husus, yabancı tekellerin millî menfaatlerimiz aleyhindeki faaliyetleridir. Dünyanın dört köşesinde zengin maden kaynaklarına el koyan milletlerarası tekeller, birçok halde, madenlerin işletilmesinden çok madenlerin işletilmesini önleme çabası içindedirler. Zayıf hükûmetlerden bol sayıda ruhsatlar elde ederek, emellerini gerçekleştirirler. Bunun örneğini petrolde gördük: Başka ülkelerde dünya ihtiyacının üstünde petrol üreten milletlerarası tekeller, memleketimizde geniş arama alanları kapatmışlar, fakat petrol bulmaya, ya da buldukları petrolü işletmeye yanaşmamışlardır. Üstelik, buldukları petrolün Türk şirketi tarafından değerlendirilmesine karşı koymuşlardır. Zira milletlerarası tekeller, petrol bulmaktan çok Türkiye'ye yabancı petrolü satmakla ilgilenmektedirler.

Boraks Skandalı

Durum, madenlerimiz bakımında da petrolde olduğundan farklı değildir. Bir örnek bunu gösterecektir: Memleketimizde kamuoyunca bilinmeyen, fakat 80 yıldır sürüp giden bir boraks rezaleti vardır. Yeryüzündeki boraks üretimi ve rafinajı, *Borax Consolidated Ltd.* adlı milletlerarası bir tekelin elindedir. Bu tekel, dünyadaki bor cevherinin yüzde 90'ını kontrol etmektedir. Rafinajdaki payı da yüzde 70'dir. Şirket, 1887 yılında Türkiye'ye gelip yerleşmiştir ve 1950 yılına kadar Türkiye'de tek boraks üreticisi olarak kalmıştır. Ama bu milletlerarası tekel, memleketimiz bütün Avrupa'nın boraks ihtiyacını karşılayacak zenginliğe sahip olduğu halde üretimi geliştirmekten kaçınmıştır. Üstelik, yabancı şirket, Türkiye'de boraks kaynaklarının tükendiğini bildiren sahte raporlar hazırlamıştır. Bu sahtekârlık belgeleri, resmî dosyalarda mevcuttur.

Neden *Borax Consolidated Ltd.* bor cevherimizi değerlendirmek istememiştir, neden sahte raporlarla cevherimizin tarafımızdan değerlendirilmesini önlemeye kalkışmıştır? Bunun cevabı açıktır: Zira milletlerarası tekel, Kuzey Amerika'daki bor cevheri kaynaklarını geliştirmiş ve dünya ihtiyacını oradan karşılama yoluna gitmiştir. Milletlerarası tekel, Güney Amerika'daki bor cevheri kaynaklarına da el koymuştur. Türkiye gibi orada da cevheri değerlendirmemekte, değerlendirilmesini önlemektedir. Ancak Kuzey Amerika kaynakları tükenince sıra öteki kaynaklara gelecektir.

Türkiye'deki durum şimdi biraz değişmiştir: Etibank ve birkaç yerli firma, 1950'den sonra bor cevherimizle ilgilenmişlerdir. Bu sayede sıfırdan başlayarak 400 bin ton üretim ve 100 bin ton ihraç kapasitesine ulaşılmıştır. Ancak bunun üzerinedir ki, "Türkiye'de kaynaklar tükenmiştir." diye sahte raporlar düzenleyen yabancı tekel, madenle ilgilenmeye başlamıştır. Fakat bu ilgi, yine de, üretimi artırma değil, engelleme yolunda olmuştur: Milletlerarası tekel, özel sektör elindeki bir kısım maden alanlarını satın almış, ruhsat sayısını artırmış ve bazı yerli firmaları etkilemeyi başarmıştır. Boraksı, NATO'nun stratejik mallar listesine koydurarak ihracat imkânlarımızı daraltmıştır. Bütün bunlar yetmeyince, geçici bir süre içinde fiyat düşürerek, yerli firmaları safdışı etmeye çalışmıştır. 1960'ta ton başına 60 dolar olan ihraç fiyatı, 27 dolara kadar indirilmiştir. Ama bu fiyata dahi ihracat kârlı olduğu için yerli teşebbüs ve Etibank dayanabilmiştir. Şimdi milletlerarası tekel, Türkiye'deki sermayesini artırarak daha ciddî bir rekabete girişme hazırlıkları içindedir. Bu maksatla Yabancı Sermaye Teşvik Komitesine başvurmuştur. Komite, bu konuda karar verme durumundadır. Eğer Komite evet derse, millî menfaatlerimize ihanet etmiş olacaktır. Toplumun uyanık çevreleri titizlikle bu meselenin üzerine eğilmelidirler.

Dış Baskılara Karşı Koymalıyız...

Esasen milletlerarası tekel, zenginliklerimizi işletse bile, bundan memleket pek az yararlanabilecektir. Şöyle ki, bir ton cevherin maliyeti 14 dolar, ihracat fiyatı 27 dolardır. Eğer cevheri, yabancı şirket işletirse, 13 dolar farkı kâr olarak dışarıya götürebilecektir. Biz işlersek ton başına 27 dolar döviz yurda girecektir. Tıpkı petrolde olduğu gibi: Yabancı şirketler Türkiye'de petrol bulup işletseler dahi, işletilen petrolün ithal bedeline yaklaşan miktarda kârını dışarıya götürebilecekleri için memleketimiz bundan yararlanamayacaktır. Üstelik petrol kaynaklarımızın tükenmesi dolayısıyla, zarar bile görecektir. Bu sebeple, bir Maden Kanunu hazırlarken esas mesele, maden zenginliklerimizin milletlerarası tekellerin tasallutundan korunması ve yerli teşebbüse en büyük önceliğin tanınmasıdır. Halbuki yürürlükteki kanun ve elde mevcut iki tasarı, yerli ve yabancı teşebbüsü eşit tutmaktadır. Bu görünüşteki eşitlik, zenginliklerimizin milletlerarası tekellere peşkeş çekilmesi demektir.

Mevcut iki tasarı da reddedilmeli, yerli teşebbüse ve özellikle maden kaynaklarımızı değerlendirebilecek geniş teknik imkânlara sahip bulunan Etibank'a öncelik tanıyan yeni bir tasarı hazırlanmalıdır. Madende yabancı teşebbüse, ancak büyük sermayeye ve geniş teknik bilgiye ihtiyaç gösteren sınırlı hallerde ve çok sıkı kontrol şartıyla müsaade edilmelidir.

Millî menfaatlerimizi gerçekten korumaya niyetli, haysiyet sahibi hükûmetler bu konuda her türlü dış baskıya karşı koyma durumundadırlar.

Yön, Sayı 104, 26 Mart 1965

Soya Emperyalizmi

Ordu'da yayınlanan Zaman Gazetesi, "Amerikalı Dostlarımız, Soyaya İkinci Darbeyi Vurmak Üzereler" başlığı altında şu haberi veriyor: "Dün T. Ziraat Md. Fehmi Özgen'i makamında ziyaret eden Amerikalı Dr. Wheatey (Ekonomi Mütehassısı) Soya Fabrikası ve soya istihsali hakkında bilgi almış ve bu arada Amerikalıların Türkiye'ye ucuz fiyatla sattıkları soya yağı karşısında Türk soyasının yüksek maliyette istihsalinin ekonomik olmayacağı hususunda durmuş ve soya fabrikasının kâfi derecede soya kullanamayacağını ifade etmiştir.

"T. Ziraat Md. Fenli Özgen cevaben: '300 bin çiftçi ailesi civar vilâyetlerle birlikte yirmişer kilo soya istihsal etse, fabrikayı soyaya boğar. Biz bu konuyu dâvâ edindik ve mutlaka başaracağız.' demiştir.

"Bu suretle, Amerikalı dostlarımız, Türkiye'de soyayı öldürmek için ikinci hamlesini yapmış bulunuyor. Fakat muvaffak olamayacaklardır."

Karadenizliler artık uyanmışlardır. Türkiye'de soya tarımını ve endüstrisini baltalamak isteyen Amerikalılar bundan sonra başarı sağlayamayacaklardır. Fakat kabul etmek gerek ki, şimdiye kadar bu

yolda tam başarı elde etmişlerdir: Ordu'da bir soya fabrikası kurulmasına 1956'da başlanmış, ufak fabrika nihayet 1965 baharında işletmeye geçecek hâle gelmiştir. Fakat işlemeye yetecek miktarda soya yoktur. Başıboş bırakılan soya tarımı gerilemiştir. Fabrikanın, çürük fındık, çay ve tütün tohumu vs. işlemesi düşünülmektedir.

Şimdi düşününüz: Ordu'nun soyasının değerlendirmek amacıyla fabrika kuruyorsunuz. Ama fabrika kurarken, soya tarımın gerilemesine seyirci kalıyorsunuz!. Amerikalı dostlar durumdan memnun: "Ne yapacaksınız soya yetiştirip de, size ucuz fiyatla soya satıyoruz." demektedirler. Ordu'da, en azından bir tahkikat konusu yapılması gereken affedilmez bir ihmal var.

Amerikan Soya Birliği

Amerika, bütün dünyaya soya yağı yedirmek amacıyla yıllardır büyük bir kampanyaya girişmiş bulunuyor. Soya, proteini için yetiştirilen et kadar besleyici harika bir bitki. Soyadan bir alt ürün olarak yüzbinlerce ton yağ kalmaktadır. Amerika bu yağı dünyaya satma dâvâsındadır. Bu maksatla geçimini soyadan sağlayanlar Amerikan Soya Birliği adlı dev bir teşkilât kurmuşlardır. Birliğin, dünyanın her köşesinde, bu arada Türkiye'de de bir temsilciliği vardır: Amerikan Soya Birliği Türkiye Temsilciliği. Teşekkülün amacı, "dünyanın birçok memleketlerinde Amerikan menşeli soya ve soya mahsullerine pazar hazırlamak" imiş. Amerikan Hükûmeti ile sıkı işbirliği halinde çalışan birlik, soya yağını, tarımsal artık maddeler listesine aldırmayı başarmıştır.

Amerikan Soya Birliğinin yayınlarını okuyoruz: Birlik, dünya çapında bir soya imparatorluğu kurmak için seferber olmuş, Türkiye'de ayçiçeği üretimindeki gerilemeleri bile yakından izliyor ve bunu "Türkiye'ye daha fazla soya yağı satacağız." diye yayın organında müjdeliyor. Zeytinyağı üretimindeki artış bir kara haber, düşüş bir bayram haberi olarak belirtiliyor. Birliğin Iowa'da yayımlanan dergisinde, Bakanlarımızın boy boy resimleri var. Dergiden öğreniyoruz ki, Soya Birliğinin Türkiye temsilciliği sık sık seminerler düzenler, soya yağı ile pişirilmiş yemeklerle ziyafetler verirmiş. "Kâr gayesi gütmeyen ticârî teşekkül" ilim adamlarımızı ve yüksek memurlarımızı dış ülkelerde inceleme gezilerine gönderirmiş.

Memleketimizde bu faaliyetler hayli başarılı olmuştur. İthal malı soya yağı, margarinin belli başlı hammaddesi haline gelmiştir. Evvelce margarin imalinde kullanılan yerli bitkilerin pabucu dama atılmıştır. Türkiye gibi bir tarım ülkesinde, tereyağı imalını gerileten margarinin hammaddesini bile dışarıdan getirtmek, herhalde normal bir durum olmasa gerektir.

Soya, zeytinyağı yerine piyasaya da bol miktarda sürülmüştür. Denmiştir ki, "Türk parası karşılığı ucuz soya yağı olamaz. İçeride soya kullanıp, zeytinyağını döviz karşılığı yüksek fiyata dışarıya satınız." Bu, ilk bakışta câzip teklif, uzun vâdede zeytinciliği vurma amacını gütmektedir. Nitekim, bütün zeytinyağı üreticisi ülkeler aynı teklifle karşı karşıya bulunmaktadırlar. Zeytinyağı ise esas itibarle Akdeniz ülkelerinde tüketilen bir maddedir. Bu ülkeler, soyayağı yeyip birbirlerine zeytinyağı ihracına kalkışırlarsa anormal yılların dışında kim kime yağ satabilecektir? Anormal yıllarda da zeytinyağı ihtiyacı, Amerikan soyası ile giderileceğine göre, aslında bu ülkelerin zeytinyağı ihraç imkânı azalacaktır. Esasen soya satıcısı Amerika, ihracata sınır koymakta kusur etmemiştir. Demiştir ki, "Dostum olmayan ülkelere pek az bir miktarın dışında satış yasak. Dost ülkelere satışlarınız da 17 bin tonu aşamaz. Aşarsa, soya yağına döviz ödersiniz." Halbuki bu yıl elimizde bol miktarda zeytinyağı vardır. Ümit ihracattadır. Amerikan Hükûmeti ile anlaşma, "Soya yağını al, ama zeytinyağını ihraç etme" anlamına gelmektedir. Zeytinyağı stokları yığılınca, çaresiz soyayağı anlaşması feshedilmiştir. Böylece ortaya çıkmıştır ki, maksat Türk piyasasında zeytinyağını tahtından indirip soyayı oturtmak ve zeytinciliğimizin gelişmesini baltalamaktır. Amerikan Soya Birliğinin dâvetlisi olarak İspanya ve İtalya'yı gezdikten sonra, soyayağı ithali lehinde Amerikalıların bastırdığı raporları kaleme alan Ticaret Bakanlığı yetkilileri, bu son olaydan sonra uyanmış olsalar gerektir.

Yön, Sayı 106, 9 Nisan 1965

Bir Hatırlatma

Günlerdir pis bir oyun oynanmaktadır: Bir ay kadar önce maden işçileri kurşunlanırken, iki sendikacı arasında geçtiği ileri sürülen konuşma etrafında yapmacık bir fırtına koparılmaya çalışılmaktadır. İşçiler kurşunlanırken susan haysiyetsiz yayın organları, bir sendikacının, doğru bile olsa, kan ve ateşin yarattığı şaşkınlık ve heyecan içinde değerlendirilmesi gereken Donkişotvâri sözlerine, kurtaran simidi gibi sarılmışlardır.

TİP, ihtilâlci Sosyalist bir parti imiş, Anayasa düzeninin zorla devirmek istiyormuş.

TİP için hayli şey söylenebilir. Bu satırların yazarı da TİP'in tenkit edilecek birçok davranışı olduğu düşüncesindedir. Ama mücadelesinin özünü, Anayasa düzeninin tam ve eksiksiz uygulanması teşkil eden TİP'in Anayasa düzenine karşı olduğu, hiçbir zaman ciddîyetle söylenemez. Taşlı sopalı saldırılar karşısında bile, kanun dışı en ufak davranıştan kaçınmak için, ilk Hıristiyanların sabrını gösteren bir partinin, zorbalıktan yana bulunduğunu ileri sürmek güçtür. "İhtilâlci değilim." diyen bir partiye, zorla "ihtilâlci" etiketi yapıştırmaya çalışmak, iyi niyetle bağdaşamaz.

Hele Türkiye'de, işçileri Ordu'ya karşı yürütmeyi düşünmek için insanın gerçekten zırdeli olması lâzımdır. Ancak delilerin söyleyebileceği bir söze dayanarak, politika pazarında fırtınalar kopartmaya kalkışmanın kötü niyetli ve maksatlı bir davranış olduğu âşikârdır.

Fırtınayı hangi çevrelerin koparttığına dikkat etmeliyiz. Kimler yayıyor bu sözleri? 27 Mayıs'tan beri meydanlarda ve her fırsatta gazetelerde bir karşı ihtilâlin özlemini dile getirenler... Sermayenin diktatörlüğü demek olan faşizmin açıkça çığırtkanlığını yapanlar... Sopa ve taşlarla siyasî partilere saldırmayı, kongre basmayı ve yol kesmeyi alkışlayanlar... Dünyanın dört köşesinde faşist darbeleri para yardımıyla destekledikleri bilinen ve millî menfaatlerimiz aleyhine faaliyet gösterdikleri ispatlanmış olan yabancı petrol şirketlerini yüzleri kızarmadan savunan satılmışlar... Brezilya'da işadamlarının askerî bir darbeyle demokrasiye son verdiğini özene özene anlatıp, Türkiye'de de aynı şeyin yapılması gerektiğini açıkça öne süren demokrasi düşmanı sermaye uşakları... Bir yabancı Devlet Başkanına ve işadamlarına yakınlığı büyük bir politik koz sayacak kadar vatan ve millet sevgisini kaybetmiş çevreler... En haklı grevleri ihanetmiş gibi göstermeye kalkışan işçi düşmanları... Geçmişte gerek DP'nin, gerek CHP'nin ve hatta Bölükbaşı ve Çelikbaş'ın bile antidemokratik saydığı, Anayasaya aykırı 141. ve 142. maddeleri düzeltmek yerine ağırlaştırmaya kalkışanlar...

Demokrasiyi Bekleyen Tehlike

Anayasa düzeninin bugün tehdit edildiği doğrudur. Ama bu tehdit, iki iki dört kesinliğiyle, emekten değil, sermayeden gelmektedir. Sermaye, iç ve dış müttefikleriyle birlikte, 27 Mayıs öncesinin ünlü deyimi ile, "dikensiz gül bahçesi"nin, yani faşizmin özlemi içindedir. Sermaye ve onun dışarıdaki efendileri, satılmışların pis menfaat oyunlarının birer birer gözler önüne serilmesinden fena halde ürkmüşlerdir. Bugünkü yarım hürriyetlerden bile korkarak, tam bir kapalı rejimi arzulamaktadırlar.

Bu, bir tesadüf sayılmamalıdır. Ekonomik bağımsızlığını kaybederek, emperyalizmin baskısıyla kapitalizme sürüklenen bütün azgelişmiş ülkelerde, ister istemez sosyal ve ekonomik bir nitelik kazanan millî uyanış, yerli ve yabancı sermayeyi, faşist rejimlerde güvenlik aramaya zorlamaktadır.

Güney Amerika'da, halkın oyu ile işbaşına gelen demokratik idareler, kütlelerin baskısıyla, emperyalist çıkarlara dokunan demokratik reformlara el atınca, emperyalizmin düzenlediği faşist askerî darbelerle devrilmektedir. Seçimler, emperyalist çıkarları sınırlandırmak isteyen hükûmetleri devamlı olarak işbaşına getirmekte ve bu hükûmetler, "komünizme kayma" gerekçesiyle, iktidardan zorla uzaklaştırılmaktadır. Güney Amerika'da, halktan ve demokrasiden yana olanlar komünisttir! Amerikan sermayesinin bekçiliğini yapan faşistler ise, "Hür Dünya"nın koruyucularıdır. Bu yüzdendir ki, on milyarlarca dolar Amerikan sermayesi yatırılan Güney Amerika, faşist rejimlerle dolu bir kıt'a haline gelmiştir. Bu yüzdendir ki, Güney Amerika'da, demokrasi ve özgürlük savaşı yapanlar, karşılarında faşizmin ikiz kardeşi olan emperyalizmi bulurlar. Bu yüzdendir ki, demokrasi ve özgürlük savaşı, antiemperyalist mücadelenin ayrılmaz bir parçası olmuştur.

Ava Giden Avlanır

Bu tip oyunlar, bugünkü Türkiye'de de oynanmak istenmektedir. Vatanımızı bir sürü üslerle ileri karakola çevirenler, petrol ve maden gibi zenginliklerimize el koymaya kalkışanlar ve onların yerli suç ortakları, açık rejimi tehlikeli bulmaktadırlar. Bunun içindir ki, 27 Mayıs öncesinin sermaye diktatörlüğünü yeniden kurma çabasındadırlar. Bir sürü yalanlar, iftiralar ve tertiplerle, toplumun bütün sağlam kuvvetlerini ve gittikçe güçlenen sendikaları aldatmaya, parçalamaya ve kirli çıkarlarına âlet etmeye çalışmaktadırlar.

Kısa vâdeli çıkarlarından ötesini görmeyen kökü dışarıda sermayenin bu marifetlerinin şaşılacak bir yanı yoktur. Sâdece sermayenin özgürlüğü için çırpınanlardan elbette hoşlanmayacak, onlarla uğraşacaklardır. Kökü dışarıda sermayenin miyop temsilcilerine, uzun vâdeli çıkarlarının Anayasanın dürüstlükle uygulanmasında olduğunu anlatmak kolay değildir. Miyopların, önlerindeki duvarı, kafalarını ona çarpmadıkça fark etmeleri zordur. Ama bu çevrelere, gene de, önlerinde yükselen duvarı göstermeye çalışmalıyız.

Bugünkü Türkiye, artık 27 Mayıs'tan önceki Türkiye değildir. 27 Mayıs'tan önce bile başarısız kalan metodlar, bugün çabucak iflâsa mahkûmdur. Memleketimiz, bir avuç aydının yazıp çizmesi ve konuşması

yüzünden değil, iç ve dış olayların zorlamasıyla hızlı bir uyanış içine girmiştir. Olaylar zorladığı içindir ki, bu olayları dile getiren yazılar ve konuşmalar etkili olmaktadır. Meselelerimizi çözemediği içindir ki, kapitalizm, günden güne itibarını yitirmektedir.

Olaylar yürüdükçe, yazarları susturmaya ve siyasî teşekkülleri kapatmaya kalkışmak, olayları hızlandırmaktan başka sonuç vermez. Sonra bu öyle bir gidiştir ki, her baskı, yeni bir baskıyı gerektirir. 27 Mayıs'tan önce denendiği üzere, her şiddet tedbiri, yeni şiddet tedbirlerini beraberinde getirir. Basın hürriyeti kaldırılmadıkça, üniversitelerin kapısına kilit vurulmadıkça, sendikalar köleleştirilmedikçe ve Parlâmento dikensiz gül bahçesine çevrilmedikçe, yarım tedbirlerle baskı rejimi kurulamaz. Bu sebepledir ki, tehlikeli yollara heveslenenler, attıkları bir yanlış adımın onları ne gibi dönüşü olmayan çıkmazlara sürükleyebileceğini iyi hesaplamalıdırlar. Bilmek gerekir ki, memleketin yüzlerce derdine çare bulamayanlar, bir de mevcut hürriyetleri yok etmeye yönelirlerse artık hiçbir meşruiyet iddiasında bulunamazlar.

Yön, Sayı 107, 16 Nisan 1965

Sam Amca'nın Türkiye'deki Hazinesi

Bir Taşla Beş Kuş...

Patrikhanenin kontrolsüz kalan hesaplarından söz ediliyor. Fakat memleketimizde kontrolsüz kalan çok daha büyük hesaplar vardır. Türkiye'de devlet hazinesinin yanı sıra, Washington'un emrinde bir Amerikan hazinesi mevcuttur.

İşbilir Sam Amca, Türk parası karşılığında mal satışı dolayısıyla, usta bir borçlandırma metodu bulmuştur: Amerika'nın tarım maddeleri artıklarını, bedeli Türk parasıyla ödenecek diye, Türk üreticisinin durumunu düşünmeden bol bol almaktayız. Kalkınma İkraz Fonunun verdiği Ereğli-Çelik kredisine, borcun önemli kısmı Türk parasıyla karşılanacak düşüncesiyle hemen evet demiş ve *Koppers Grubu*'nun tesisleri 2-8 kat pahalı çıkartmasına göz yummuşuzdur. Böylece Amerika'nın elinde, büyük miktarda Türk paraları birikmektedir. Diğer kredi ve hibeler için de durum aynıdır: Kredi ve hibenin Türk parası karşılığı Merkez Bankası'nda Amerikan Hükûmetinin hesabına yatırılmaktadır.

Sam Amca bu milyarlarca lira Türk parasını ne yapar? Paranın önemlice bir kısmını ki artık tarım malları satışlarında bu yüzde 40'ı bulmak-

tadır- kendi ihtiyaçlarına ayırır. Şöyle ki, Türkiye'ye 100 milyon dolar tutarında hububat ve yağ satan Amerika, bunun karşılığında 1 milyar Türk lirası almaktadır. Bu paranın 400 milyon liraya yakın bir kısmı, kendi ihtiyaçlarına gider. Amerikan Hükûmeti'nin Türkiye'deki giderlerine ayrılan bu para, personel giderlerini karşılamak, çeşitli yerli mal ve hizmetler mübayaa etmek, propaganda faaliyetlerini yürütmek vs. için kullanılır. Amerika, Türkiye'de ihtiyaçlarının kat kat üstünde Türk parasına sahip tek yabancı devlettir. Çok çeşitli ve bazen tehlikeli yollarda harcanabilecek bu paranın sarf yerleri hakkında bir bilgimiz yoktur. Türkiye'de ruble iftiraları imal eden sahte milliyetçiler, eğer hâlâ azıcık vatan sevgisine sahipseler, önce nerelere gittiği bilinmeyen bu yüz milyonların hesabını sormalıdırlar.

Sam Amca, Türkiye'deki hazinesinin bir kısmını, Amerikan tekellerini Türkiye'de yatırım yapmaya, yerli işadamlarıyla ortaklıklar kurmaya teşvik için kullanır. Bu tekellere, "*Cooley*" adlı fondan uzun vadeli krediler verir. Fonun yabancı tekellere Türkiye'de açtığı krediler, 200 milyon lirayı çoktan aşmıştır. Bu sayede tekeller, Türkiye'de döviz getirmeden tatlı yatırımlar yaparlar ve kendilerine bağlı yerli işadamları yaratırlar.

Amerikan hazinesinin geri kalan kısmı, Türk bütçesinin açıklarını kapatmak, savunma harcamalarını artırmak, resmi ve özel sektöre çeşitli krediler açmak için kullanılır, paranın bir kısmı da atıl tutulur. Bu yoldan Sam Amca'nın Türk ekonomisi üzerinde sıkı bir kontrol sağladığı aşikârdır.

Sahte Yardım

Şimdi, borçlandırma yoluyla Türkiye'yi zorla kapitalist yapmama korkunç sosyal ve ekonomik bilançosunu görmemezlikten gelelim. Egemenlik haklarımız üzerindeki titizliği bırakalım ve kısa görüşlü bir tüccar gibi düşünelim. Bu dar ölçülerle dahi, ikinci bir yardım şeklinde sunulan Türk parası hibe ve kredileri, aslında bir yardım değildir. Sadece tehlikeli bir aldatmaca ve tuzaktan ibarettir.

Bir defa Amerikan Hükûmetinin özel ihtiyaçları için harcadığı paralar, döviz kazançlarımızın azalmasına yol açmaktadır Emrindeki Türk paraları olmasaydı, Washington Hükûmeti, ihtiyaçlarını döviz getirerek karşılama durumunda kalacaktı. Türkiye'de yatırım yapan yabancı tekeller için

de durum aynıdır. Yabancı tekeller, "*Cooley*" Fonu sayesinde döviz getirmekten kurtulmaktadırlar. Demek ki, Türk parası karşılığında aldığımızı sandığımız hububat, yağ vs. nin önemlice bir kısmı aslında dolarla ödenmektedir. Bu aldatmaca içinde, dövizle yapılsa vazgeçeceğimiz, ya da zayıf paralı ülkelerden sağlayacağımız lüzumsuz ithalata rıza göstermekteyiz. Üstelik malların fiyatları dünya fiyatlarının çok üstünde tanzim edildiği ve sigorta, nakliye, banka vs. işlerinde Amerikan şirketlerinin payı unutulmadığı için, dolarla zorunlu sayılamayacak ve çok pahalı ithalatı, zaman zaman Türk üreticisini zor durumda bırakmak pahasına gerçekleştirmekteyiz.

Esasen bir yardım bahis konusu ise, yardım gelen mallar dolayısıyla yapılmaktadır. Ancak bu mallar, kalkınmaya yararlı sayılabilir. Mallar yüzünden biriken Türk parasının yeni bir yardım kabul edilmesi, bir adamı gölgesiyle birlikte iki kişi saymaktan farksızdır. Bu sahte yardım, ekonomik açıdan ekseriya banknot matbaasının çalıştırılması demektir ve aynı şekilde enflâsyon kaynağıdır. Gelen mal, antienflâsyonist bir etki yaratır, fakat bu mal karşılığı biriken Türk parasının yeni bir yardımmış gibi harcanması enflâsyonist etkiler doğurur. Mal ve para akımı tempoları arasında, zıt etkileri giderici bir denge kurulamadığı müddetçe, Amerika'nın Türk parası yardımları, tıpkı banknot matbaası çalıştırılıyormuş gibi, enflâsyon kaynaklarını besleyecektir. Nitekim Türkiye bu oyuna çok gelmiştir. Savunma giderlerimizi artırmak için Sam Amca'nın sözde cömertçe lütfettiği Türk paraları, ek bir yardım sanılarak, bizi normal durumda yapmayacağımız harcamalara itmiştir. Eğer bilseydik ki, yardım diye verilen bu Türk paraları aslında banknot matbaasının çalıştırılmasından ibarettir, karşılık paraların kullanılmasında herhalde çok daha az hevesli davranırdık. Sam Amca, Maliye Bakanlarımızın bol teşekkür nutukları çektiği cakalı imza törenlerine sahne olan bu sahte yardımlar sayesinde, memleketimizi Amerika'nın çıkarları için takatinin üstünde askeri ve sivil harcamalara ve enflâsyona sürüklemiştir. Ne acıdır ki bu oyunu Türkiye'de dış borçlanmalara övgü düzen bizim iktisatçılarımız değil, Çınar Oteli seminerlerine katılan bir Mısırlı iktisatçı açıklamıştır. Mısırlı iktisatçı Said El-Naggar, Amerikan iktisatçısı Harland Cleveland'ın bir araştırmasından alınmış şu sözleri Türk kamuoyuna sunmuştur: "Yunanistan'a ve daha sonra Türkiye'ye *Made in America* bir enflâsyon ithal ettik." Cleveland incelemesinde, sosyalist politika izleyen Norveç ve

İngiltere gibi ülkelerde, akıllı hükûmetlerin bu oyuna gelmediğini açıklamaktadır. Bu hükûmetler, Washington'un ısrarla sunduğu karşılık paraları, gerçek bir finansman kaynağı saymayı reddederek, "*Made in America*" enflâsyonundan korunmuşlardır.

Görülüyor ki karşılık paralar, Amerika'nın Türkiye'de devlet içinde devlet haline gelmesini kolaylaştıran, döviz kaybına, lüzumsuz ithalata ve enflâsyona yol açan sahte bir yardımdır. Bu tehlikeli aldatmaca yardımın kaldırılması gereklidir. Karşılık paralar mekanizmasına son verilmelidir. Bize cömertçe buğday, yağ, yatırım malzemesi vs. verdiğini söyleyen Sam Amca, gerçekten yardıma niyetliyse, bunların Türk parası karşılığını istemekten kaçınmalıdır.

Amerika'nın buna rıza göstermeyeceğini düşünen, ya da karşılık paralar mekanizmasının kaldırılmasını istemeye cesaret edemeyen hükûmetler, hiç değilse, karşılık paraların döviz kazançlarımızı azaltmasını önlemeye çalışmalıdırlar. Gerek Sam Amca, gerekse Sam Amca'nın himayesindeki yabancı tekeller, Türk parası ihtiyaçlarını getirecekleri dövizlerle karşılamaya alışmalıdırlar.

Cumhuriyet Hükûmetleri de, Türk parası ile ithalatı büyük bir lütuf saymaktan vazgeçmeli, karşılık paraların ikinci bir yardım olmadığını anlamalı ve her ihtiyaç için bu paralardan medet umma hastalığından kurtulmalıdır.

Yön, Sayı 108, 23 Nisan 1965

Özel Sektöre Düşen Görev

İşadamlarımız bir enformasyon komitesi kurdular. Temenni edelim ki komite, para babalarının elinde, basın özgürlüğünü yok etmeye yönelmiş bir baskı aracı haline gelmesin ve gerçekten enformasyonla uğraşsın...

İşadamlarımız bu vesileyle yayınladıkları broşürde, özel teşebbüsün, "demokrasinin ayrılmaz cüz'ü" olduğunu belirttiler. Onlara göre, özgürlük, özel teşebbüsle mümkündür. Üretim araçları kamulaştırılırsa, özgürlük ortadan kalkar.

Bu iddia, kendini ekonomik plânda savunamayan kapitalizmin, ekonomi dışı politik delillerle bir meşruiyet kazanma çabasının sonucudur. Ünlü İngiliz kadın iktisatçı Joan Robinson'un "Ekonomi Felsefesi" adlı eserinde belirttiği üzere, kapitalizmi bir ekonomik sistem olarak haklı gösteremeyen iktisatçılar "matematik çalılıkların arkasında saklanmaya yönelmişler" ve "ideoloji meş'alesi taşımayı, kapitalist kurumların özgürlüğün kalesi olduğu şeklindeki politik iddiaya terk etmişlerdir." Bu sebeplerdir ki, kapitalizmin savunucuları, kapitalizm yerine "özel teşebbüs", "hür teşebbüs" gibi deyimleri kullanmaktadırlar.

Kapitalizmin özgürlüğün dayanağı olduğu iddiası, en ufak bilimsel incelemeye dayanamayacak kadar çürüktür; emperyalizm çağında kapitalizmin, azgelişmiş ülkelere en aşağılık cinsinden diktatörlükler ihraç ettiği ortadadır. Dominik, Kongo ve Vietnam'da kurulan kanlı diktatörlük rejimleri, kapitalizmin özgürlük örnekleridir.

Kapitalizm, hukuk devleti geleneğine sahip Batı ülkelerinde bile, kütlelere yirminci yüzyıl başlarına kadar özgürlük yerine kan, gözyaşı ve ıstırap getirmiştir. Kütlelerden oy hakkı bile esirgenmiştir. Ancak dışarıda sömürge halklarının, içerde de işçi ve köylülerin insafsızca sömürülmesi yoluyla belli bir gelişme düzeyine erişildikten sonradır ki kapitalizm, özgürlük getirme iddialarına sahip çıkabilmiştir. Bugün bile, kapitalizm tehlikeye düşünce, kapitalistler tereddütsüz özgürlüğe paydos türküsünü çağırırlar. Ünlü siyasî ilimler profesörü Duverger'nin "Politikaya Giriş" adlı incelemesinde belirttiği üzere, "Kapitalist üretim sistemi, işçi hareketlerinin gücüyle sarsılmaya başlayınca ve Sosyalizm bir tehlike haline gelince, burjuva devleti, faşist tipte şiddete yönelir... Faşizm, inhitat halindeki bir kapitalizmin son safhasına tekabül eden devlet şeklidir... Nazi diktatörlüğü iyice göstermektedir ki, aşırı totaliter tipte bir otokrasi, kapitalist sistemde kurulabilir."

İngiltere Sosyalist Olsa...

Öte yandan, üretim araçlarının kamulaştırılmasının, merkezî plânlama ve politik ve ekonomik gücün tek elde toplanması dolayısıyla mutlaka diktatörlüğe yol açacağı iddiası da ispatlanmış olmaktan çok uzaktır. Meselâ İngiltere ve Amerika'da bugün bütün üretim araçları topluma mal edilse ve merkezî bir plânlamaya gidilse, özgürlüklerin ortadan kalkacağı ciddîyetle söylenemez. Nitekim Sosyalizmin en ateşli düşmanlarından olan Raymond Aron, "Sanayi Toplumu" adlı incelemesinde, bu iddianın yanlışlığını göstermek için İngiltere'yi örnek almaktadır. Aron'a göre, İngiltere İkinci Dünya Savaşı sırasında, kapitalistin mülkiyet hakkından doğan yetkilerini sıfıra indiren topyekûn bir plânlamaya gitmiştir. Ama özgürlük rejimi, yine de ayakta kalmıştır.

Sosyalizmin diktatörlük getireceği iddiası, kaynağını Sovyetler Birliği örneğinden almaktadır. Gerçekten bu ülkede Stalin, tarihin en sert diktatörlüklerinden birini kurmuştur. Yalnız unutmamak gerekir ki, Rusya

kapitalist rejim altında da sadece Çarların istibdadını tanımıştır. Stalin diktatörlüğünün nedenleri, üretim araçlarının kamulaştırılmasından çok, demokratik geleneklerin olmayışı, azgelişmişlik, kapitalist ülkeler tarafından kuşatılma, savaş, tecrübesizlik gibi alanlarda aranmalıdır. Nitekim yüksek bir gelişme seviyesine ulaşan Sovyetler Birliği'nin bugün liberalleşme yolunda olduğu herkesçe kabul edilmektedir. Prof. Duverger ve Amerikalı birçok düşünür, bu gelişmenin demokratik sosyalizme yol açacağı kanısındadır. Duverger, gelişmiş kapitalist ülkelerde de, ancak üretim araçlarının topluma mal edilmesiyle tam bir özgürlüğe kavuşulacağını belirtmektedir.

Faşizme Alkış Tutan Demokratlar

Görülüyor ki, özel mülkiyet ile özgürlük arasında bir ilişki yoktur. Hele azgelişmiş bir ülke olan Türkiye'de kapitalistlerimizin özgürlük getirme iddiaları hayli komik kaçmaktadır. Kapitalistlerimiz, bugünkü yarım yamalak demokrasiden bile şikâyetçidirler. Çıkarlarına dokunan herkesi komünist ilân etmekte ve hükûmetten tedbir alınmasını istemektedirler. Faşist İspanya'yı, "Özel teşebbüs mucizesi" diye öven kitaplar yayınlamaktadırlar. Brezilya'daki askerî diktatörlüğü, işadamlarının gerçekleştirdiğini yazan broşürleri, resmî organları eliyle üyelerine dağıtmaktadırlar. Toprak ağalarının federasyonu, kapağında, "Hür İnsanlar Uyanınız! Üçüncü Enternasyonalin İhtilâl Arifesi Programı Şimdi Türkiye'de Uygulanıyor ve Kızıl İhtilâlin Meş'um Ortamı Hazırlanıyor!" diye yazılı broşürler dağıtıyor. Kapitalizmin azıcık tenkidi üzerine, "demokrasinin ayrılmaz cüz'ü" olduklarını söyleyen çevrelerin tepkileri bunlardır! Onlara göre, toprak reformu, dış ticaret, banka ve madenlerin millileştirilmesi komünistliktir. Özgürlük, kalkınma ve sosyal adaleti gerçekleştirmesi ve demokrasiyi yaşatması mümkün olmayan bugünkü köhne düzenin zorla yaşatılmasıdır. Toprak ağalarının federasyonu, "hür insanlar" adına faşizm istemektedir. Yabancı petrol şirketleri ve arkalarındaki güçler de Brezilya ve Dominik özlemi içindedirler. Gerçekten bugünkü düzen, halkın hızlı uyanışı karşısında, ancak zorbalıkla, o da belli bir süre sürdürülebilir.

Demokrasinin yaşatılması, sosyal adalete yönelmiş hızlı bir kalkınma yoluna girmemize bağlıdır. Bu da, tekrar tekrar belirttiğimiz üzere, dış

ticaret, banka, maden, petrol, ağır sanayi gibi alanların millileştirilmesini zorunlu kılan devletçi ve halkçı bir politikayla mümkündür. Demek ki Türkiye'de demokrasinin teminatı, özel mülkiyette değil, aksine kamu mülkiyetinin genişletilmesinde ve devletçi, halkçı bir ekonomi politikasının uygulanmasında aranmalıdır.

Devletçi ve halkçı bir gidiş, gerçek özel teşebbüsçüye, yani millî sanayiciye bugünkünden çok daha geniş imkânlar getirecektir. Türkiye'de millî sanayicinin dostu, sanayileşmemize karşı çıkan emperyalistler ile onların tabiî müttefiki olan toprak ağaları ve kompradorlar değildir. Millî sanayicinin gerçek dostu, sosyalistlerdir, devletçilik yoluyla ekonomik bağımsızlığı, kalkınmayı, sosyal adaleti ve demokrasiyi gerçekleştirmek isteyenlerdir. Bunun içindir ki millî sanayici, kökü dışarıda iş çevrelerinin dümen suyunda gitmeyi artık bırakmalı, onlardan ayrı olarak örgütlenmeli ve ekonomik bağımsızlığa yönelmiş bir devletçiliği benimsemelidir.

Özel sektörün kurtuluşu buna bağlıdır.

Yön, Sayı 113, 28 Mayıs 1965

Yabancı Petrol Şirketinin Yalanları

Amerikan kapitalizminin bol ücretli reklâmlar yoluyla gazetelerde propaganda makaleleri yayınlatma metodu, memleketimizde de yaygın hale gelmektedir. Ereğli Demir-Çelik'ten sonra, *Mobil*, yüzbinlerce liralık reklâm-makalelerle "Türk halkının hizmetinde" çok hayırsever bir şirket olduğunu açıklamaktadır. Yabancı petrol şirketi, para gücüyle Türk kamuoyunu yanıltabileceği inancındadır.

Mobil'in tam sayfa reklâm makalelerine göre, yüzde 35 zamlı afişe fiyatlar, "normal dünya piyasa fiyatları" imiş... Ancak Sovyet Rusya ucuz petrol satıyormuş, fakat onun maksadı piyasa sağlayıp sonra "politik tazyik" yapmak imiş...

Böyle kuyruklu bir yalan imal edebilmek için, *Mobil*'in Türkleri dünyada olup bitenlerden habersiz süt kuzuları sanmış olması gereklidir. İktidarın en yetkili ağızlarının, *Mobil* imalâtı bu aldatmacayı Meclis kürsüsünden aynen tekrarlamaları, yabancı şirkete, meydanı boş bulduğu inancını vermiştir.

Yeryüzünde artık, Türkiye gibi daha birçok ülkeyi insafsızca sömüren

petrol kartelinin dışında bağımsız bir piyasa vardır ve bu piyasada Sovyetler Birliği *Mobil*'in iddia ettiği gibi tek satıcı değildir. Bu yeni pazarda Avrupa'nın bağımsız ithalât, dağıtım ve üretim şirketleriyle, kartelden ayrı çalışan Ortadoğu'ya yerleşmiş Amerikan üreticileri yer almaktadır. Mısır zaman zaman petrol satan bir ülke haline gelmiştir. İtalya, Almanya ve Fas gibi birçok ülkede, mevcut kartelden bağımsız rafineriler bu serbest piyasayı beslemektedirler. Hattâ kartel dahi, bağımsız devlet rafinerilerinin ham petrol ihtiyacını serbest piyasadan ve Sovyetler Birliği'nden karşılamalarını önlemek endişesiyle, fiyatlarını kırmak zorunda kalmaktadır.

Bu serbest pazarda, ham petrol fiyatları, kartelin empoze ettiği fiyatlardan yüzde 25 ve hattâ yüzde 35 ucuzdur. Fransız iktisatçıları, karteli terkedip petrol ihtiyacını serbest pazardan karşıladığı takdirde memleketlerinin 1962 yılı için yüzde 25 oranında, 125 milyon dolar bir tasarruf sağlayacağını kesinlikle hesaplamışlardır. 1962'de petrol ithalâtına 551 milyon dolar harcayan Fransa, serbest piyasaya yönelirse ancak 325 milyon dolar ödeyecektir. Sovyetler Birliği ise, kartel fiyatının yüzde 35 altına kolaylıkla inmektedir.

Kartel 2,5 dolara mal ettiği Ortadoğu petrolünü, ortalama 14 dolar afişe fiyatla satarak baş döndürücü kârlar peşinde koşmaktadır. 1950-63 döneminde Kuveyt, Suudî Arabistan, İran, Irak, Katar ve Bahreyn gibi altı Ortadoğu ülkesinde, sadece petrol üretiminde kartel, 14 milyar dolar kâr sağlamıştır! Tatlı kârlara alışan kartelin Türkiye'deki yavru şirketleri, ton başına 11,5 dolar bırakan bu anormal sömürme fiyatını bırakmaya razı olmadıkları için, yalan söylemektedirler. Ve Türkiye'yi, *State Department* gibi Sovyet umacısıyla korkutmaya kalkışmaktadırlar. Jetlerimizi en sıkışık zamanda akaryakıtsız bırakan yabancı şirketlere göre, Sovyetler ucuz petrol satarmış, ama sonra bunu "politik tazyik" aracı yaparmış. Halbuki bugün Yunanistan da dahil, Avrupa ülkelerinin çoğu ucuz olduğu için Sovyet petrolü satın almaktadır. Sovyetler'in baş düşmanı olan Almanya, 1963'de, 4,9 milyon ton, İtalya 7,8 milyon ton, Fransa 1,9 milyon ton, Finlandiya 3,2 milyon ton, İsveç 2,8 milyon ton Sovyetler Birliği ve Romanya petrolü almışlardır. Kaldı ki kartelden kopunca, mutlaka Sovyet petrolü almak da şart değildir. Bol sayıda Avrupalı, Amerikalı petrol satıcısı vardır. *Mobil*, Sovyetler'in "politik tazyik" gibi uydurmalar-

la, Türkiye'yi aşırı sömürge fiyatları ile kartelden petrol almaya mahkûm bırakmak istemektedir. Millî çıkarlarımız, petrolü devlet eliyle serbest piyasadan en ucuz fiyatla ithal etmeyi ve rafinerileri bu petrolü işlemekle yükümlü kılmayı gerektirmektedir.

600 Milyon Lira Döviz

Tam sayfa reklâm makalesinde yer alan başka bir aldatmaca, *Mobil*'in şimdiye kadar çok az kâr transfer ettiği iddiasıdır. Petrol üretmek yerine, şimdiye kadar, dışarıdaki ana şirketten petrol ithal etmeyi tercih eden *Mobil*'in Türkiye'deki şirketlerinin önemli döviz transferleri yapması elbette mümkün değildi. Döviz transferi, yüzde 35 yüksek fiyatla ham petrol ithali dolayısıyla, doğrudan doğruya ana şirkete yapılmaktadır. Yılda 500 milyon lira döviz, yabancı petrol şirketleri adına Londra ve New York bankalarına transfer edilmektedir. Petrol Dairemiz bu konuda henüz gemiye dahi yüklenmemiş ham petrolün dövizini peşin transfer etme müsaadesi verecek kadar cömerttir. Ayrıca yabancı şirketler, ana şirkete yaptıkları fuel oil ve benzin ihracından sağlanan 100 milyon lira civarındaki dövizi Türkiye'ye getirmeyip dışarıda bırakarak, önemli bir döviz kaybına daha yol açmaktadırlar

Tek Çıkar Yol: Millileştirme

Yerli petrol üretimine geçmeden önce *Mobil*'in içerdeki kazançları esas itibarıyla rafineriden ve bayiler yoluyla petrol satışından ileri gelmekteydi. *Mobil* bu kazancı, özellikle dağıtım şebekesini geliştirmek için kullanmaktadır. Petrol Ofisi, *Mobil*'in artan rekabeti yüzünden iç pazarın önemli bir kısmını kaybetmiştir.

Aslında yabancı şirketlerin giriştikleri dağıtım şebekesini genişletme kampanyası, memleket zararına bir yatırım hareketidir. Çok satışlı yerlerde her şirketin bir servis istasyonu kurması, az satışlı yerlerin ihmali, rasyonel bir dağıtım şebekesinin kurulmasını engellemektedir. Bir servis istasyonunun karşılayacağı ihtiyacın iyi yerlerde yanyana beş servis istasyonu ile giderilmesinde, memleketin sadece zararı vardır. Rasyonel bir dağıtım politikasının ilk şartı, mevcut bayilerin müktesep haklarını gözetecek şekilde, petrol dağıtımını millileştirmektir. Depolama ve nakliye için de durum aynıdır. Petrolün dağıtımı gibi, nakliyesi de

millileştirilmelidir.

Önemli miktarda döviz transferi meselesi, *Mobil* ve *Shell*'in petrol üretimlerini artırmaları dolayısıyla yeni ortaya çıkmaktadır. Petrol Kanunu, bu yabancı şirketlere üretimden sağlayacakları muazzam kârları dilediklerı zaman serbestçe transfer etme hakkı tanınmıştır. Üretimin yol açacağı döviz transferi ithalâta ödenecek döviz transferinden fazladır! Başka bir deyişle, yabancı şirketlerin Türkiye'de ürettikleri petrolün, memleket kalkınmasına yararı olmayacaktır. Petrol, ancak biz üretirsek, kalkınmaya yararlıdır. Bunun içindir ki, ithalât ve dağıtım gibi petrol üretimi de millileştirilmelidir.

Petrol arama ve bulma işine gelince, yabancı şirketlerin yıllardır oynadıkları petrolcülük oyunları herkes tarafından bilinmektedir. Hiç şüphe edilmemelidir ki, bugün millî petrol şirketinin faaliyetlerini geniş ölçüde sabote eden yabancı şirketlere güle güle denirse, petrol arama ve bulma şansımız artacaktır. Millî şirket, İtalya ve Japonya gibi kartelin dışında kalan çeşitli ülkelerden teknisyen, malzeme ve kredi sağlayarak çok daha fazla petrolü daha çabuk bulacaktır. Yabancı şirketlerin petrol arama ve bulma oyununa gelen Hindistan, ancak kartel dışındaki ülkelerin işbirliği ile millî petrol şirketini kurduktan sonra önemli miktarda petrol bulmuştur. Bu sebepledir ki, ithalat, ulaşım, dağıtım ve üretim gibi, petrol arama işleri de millileştirilmelidir.

Petrolün millileştirilmesi, sadece kalkınma yolunda değil, Türkiyemizin ekonomik bağımsızlığı yolunda da önemli bir adım olacaktır.

Yön, Sayı 114, 4 Haziran 1965

U Sektörü

Hint iktisatçılarını dört beş yıldır uğraştıran bir mesele var: "Sosyalistçe" bir gelişme yolunu seçtiğini söyleyen devletin kalkınma harcamaları arttıkça, yüksek gelir grupları zenginleşmektedir. Hintliler, yüksek gelir grubuna, "U Sektörü" adını vermektedirler. Batılı iktisatçılar da U Sektörü kavramını kullanmaya başlamışlardır.

U Sektörü meselesini ilk ortaya atan iktisatçılardan biri B. V. Krishna Murti'dir. Murti, "Plân ve U Sektörü" yazısında kalkınma harcamalarının kârları ve yüksek ücretleri hızla çoğaltarak, U Sektörünü nasıl geliştirdiğini anlatmaktadır. U Sektörünün genişlemesi, lüks villâlar, otomobiller, pahalı süs eşyaları gibi gösteriş harcamalarını geniş ölçüde artırmaktadır. Bu gösteriş harcamaları, yatırımlar için zorunlu kaynakları geniş ölçüde yutmaktadır. Fabrika yerine, ithal malı eşyalarla süslenen lüks köşkler mantar gibi yerden bitmektedir. Kalkınma ancak yatırımlardan saklanan gelir artışının önemli bir kısmı, yeni verimli yatırımlara yöneltilebildiği takdirde mümkündür. Halbuki yatırım harcamaları U Sektörüne akmakta ve kalkınma fonları böylece ziyan edilmektedir.

Başka bir Hintli iktisatçı, "U Sektörünün Doğuşu" adlı yazısında bu mutlu azınlık sektörünün gelişmesiyle nasıl korkunç bir lüksün, bina ve arsa spekülâsyonunun ortaya çıktığını belirtmekte ve bu durumca kalkınma için emekçileri kemerleri sıkmaya çağırmanın sonuç vermediğini ileri sürmektedir. Kalkınma mutlu azınlığın lüks ve israfını artırırken emekçilerin kemerlerini sıkmaya rıza göstermesi elbette düşünülemez.

Hintli J. D. Sethi ise, U Sektörünün büyümesinin *intelligentsia* arasında büyük bir öfke ve hoşnutsuzluk duygusu yarattığını ortaya koymaktadır.

Otuz Yılda Batıya Yetişebiliriz

Kapitalist yolu seçen bütün azgelişmiş ülkeler, U Sektörü meselesiyle karşı karşıyadırlar. Devletin kalkınma için bin güçlükle sağladığı fonlar, yatırımların artmasına değil, bir mutlu azınlığın lüks ve israfına gitmektedir. Yazarlarımızın "devlet eliyle fert zengin etme" formülü ile ortaya attıkları gerçek, U Sektörünün büyümesi olayından başka bir şey değildir. Türkiye'de kapitalist sınıf, devlet eliyle zorla yaratılmıştır. Devletin demiryolu yatırımlarıyla birlikte, ilk büyük müteahhitler doğmuştur. Bugün de devlet sektöründen 5 milyar lira civarında para, yatırımlar için U Sektörüne akıtılmaktadır. Devletin tüketim malları ve hizmetler alımı da, her yıl milyarlarca lirayı bulmaktadır. Dış yardımlar, NATO enfrastrüktür yatırımları vs. devlet eliyle U Sektörünü genişletmeye yaramıştır. Şu farkla ki dış yardımlarla beraber, yabancı tekeller de U Sektörü kârlarına ortak olmuşlar, yerli işadamlarıyla tatlı ortaklıklar kurmuşlardır. YÖN'ün bu sayısında yayınladığımız Ereğli-Çelik hikâyesi bu ortaklıkların tipik bir örneğidir.

Dış yardımlar, U Sektörünün gelişmesini hızlandırmıştır. Bu hızlanışın sonucu, yatırım fonlarının İsviçre'de villâlar, yabancı bankalarda hesaplar, köşkler ve yatlar şeklinde israfı büyük ölçüde artmış ve bu gidiş, *intelligentsia*'nın öfke ve hoşnutsuzluğunu körüklemiştir 27 Mayıs'ın su yüzüne çıkmamış temel nedeni, U Sektörünün büyümesidir.

Prof. Enos, çok kaba bir tahminle. U Sektörünün millî gelirden aldığı payın yüzde 32'yi bulduğunu hesaplamıştır. U Sektörünün yatırımları ise millî gelirin yüzde 5-6'sından ibaret kalmaktadır. Bunun da önemli bir kısmı lüks mesken yatırımlarıdır. Demek ki millî gelirin yüzde 20'yi aşan çok büyük bir kısmı U Sektörünün israfına gitmektedir. Millî gelirin yüz-

de 10 kadar bir kısmının bile, yatırımlar yerine U Sektörü israfına akması, Türkiye'nin neden kalkınamayıp, politik, ekonomik ve sosyal bir buhran içinde çırpındığını açıklıyacak önemdedir. Zira U Sektörünün büyümesi önlenip, millî gelirin yüzde 10'u civarında bir fon yatırımlara eklenir ve yatırım malları sanayii genişletilirse, Türkiye yılda ortalama yüzde 10-12 civarında devamlı bir kalkınma hızını gerçekleştirebilir. Yüzde 15 bir kalkınma hızı, millî gelirin 21 yıl içinde 6,5 kat, 30 yıl içinde 17 kat, bir asır sonra ise birkaç bin kat artırılması, yani Türkiye'nin kurtulması ve çağdaş uygarlık düzeyine ulaşması demektir. Türkiye'nin kalkınmasına bugün en büyük engel, Çetin Altan'ın "yarım milyon kişi, 29,5 milyon insanı sömürüyor" sözleriyle ifadeye çalıştığı U Sektörüdür. Ünlü Amerikalı iktisatçı Paul Baran da geri kalmış ülkelerin hızlı ekonomik kalkınmasında başlıca engel olarak yüksek sınıfın yatırılabilir fonları israf etmesini görmektedir. Dış ticaret, banka, sigorta gibi hayatî sektörlerin millileştirilmesi, köklü bir Toprak Reformuyla tarım sektörünün vergi öder hale getirilmesi, U Sektörünü besleyen kaynakların verimli yatırımlara, özellikle yatırım malları sanayiine kaydırılması için zorunludur. Başka bir iktisatçı, Martin Bronfenbrenner, U Sektörünün yatırılabilir fonları israf ettiği ülkelerde, millileştirmenin ekonomik kalkınmayı önemli ölçüde hızlandıracağını örneklerle ortaya kovmaktadır.

Milliyetçilere Komünist Deniyor..

Demek ki bugün Türkiye'de kalkınmamızı engelleyen parazit bir sektör mevcuttur. Bu parazit durumun kamuoyunca yavaş yavaş anlaşılmaya başlanması, U Sektörünü telâşlandırmıştır. Önüne gelenin komünistlikle suçlandırılması, U Sektörü emrindeki politikacıların komünistlikten başka lâf etmemesi bu uyanışın sonucudur. Son Havadis, Zafer, Yeni İstanbul, Haber gibi aylardır "komünist avı"na çıkan gazetelerin patronlarının U Sektörünün tipik örneklerini teşkil eden Menderes devri müteahhitlerinden olması bir tesadüf sayılmamalıdır Halbuki bugün Türrkiye'de komünistlik şöyle dursun, sosyalizm mücadelesi dahi yapılmamaktadır. Özel millî sanayiin dahi savunucuları U Sektörünün seçkin temsilcileri değil, Sosyalistlerdir! Bugün yapılan mücadele, kalkınmamızı imkânsız kılan engelleri gözler önüne sererek Türkiyemizi kalkınma ve ilerleme yoluna sokabilme çabasından ibarettir. İki yüz yıldır sürüp giden kalkınma çabalarına rağmen, hâlâ geri bir ülke olarak kalan Türkiyemizin hızla

ilerleyen bir dünyada bir an önce kalkınması kaçınılmaz bir zorunluluktur. Bunun savaşını yapmak her milliyetçinin baş görevidir.

U Sektörünün mutlu temsilcileri, milliyetçilere komünist demek gibi, kısa sürede iflâsa mahkum ters bir tutumun içindedirler. Milliyetçiler, gerçek meselelerimizi aşırı sağ-aşırı sol tartışmalarıyla unutturmaya çalışanların yaygaralarına kendilerini kaptırmadan soğukkanlılıkla Türk halkına doğruları anlatma çabalarına hız vermelidirler.

Yön, Sayı 120, 16 Temmuz 1965

Ortanın Solu

Türkiye'nin bütün meselelerinin çözümü soldadır. Fakat Sayın İnönü'nün ılımlı bir reformculuğu ifade eden "ortanın solundayız" sözü bile, CHP aleyhine geniş ölçüde kullanılmıştır. Memleketi fikirsiz bırakmaya ahdetmiş olan faşist düşünce, sol lâfını bir küfür hâline sokmayı başarmıştır. Hem de sağcılığın felâketten başka bir şey getirmediği bir ülkede solculuk umacılaştırılmıştır...

Sağcılık, ileri kapitalist ülkelerde mümkündür. Bu ülkelerde kapitalizm bütün sakıncalarına rağmen, memleket kalkınmasını gerçekleştirmiştir. Gelişmiş ülkelerde kapitalizm, bugün de az çok iyi bir şekilde işlemektedir. Bunun içindir ki, Batıda kapitalizme güvenen ve büyük bir zorunluluk olmadıkça, sistemin ıslahından kaçınan bir sağcı akım, hiç değilse şimdilik, bir varlık gösterebilmektedir. Kapitalizmin başarısı, sağcılığın başarısıdır. Amerika'da sol akımların önemsiz kalmasında kapitalizmin canlılığını sürdürmesinin payı büyük olsa gerektir. İngiltere ve Almanya gibi ülkelerde, sosyalist partilerin, kapitalizmi tasfiyeden vazgeçip onun en büyük ıslahatçıları kesilmeleri de kapitalizmin hâlâ az çok başarılı olabilmesinin sonucudur. Avrupa'da komünist partiler dahi, ufak ve orta patronları işbirliğine

çağırarak, parlamenter düzen içinde sâdece büyük tekellere karşı mücadele açma eğilimindedirler. Batıda, sağ ve sol mücadelesinin altında, kapitalizmin başarısı yatmaktadır.

Türkiye'de ise, ileri kapitalist ülkelerde mevcut olan şekilde bir sağ-sol ayırımı mümkün değildir. Zira kapitalizm, yüz elli yıldır süren denemeye rağmen, Türkiye'de başarı sağlayamamıştır. Türkiye 150 yıl sonra da, kapitalist iktisatçıların azgelişmiş, Sosyalist iktisatçıların ise "yarı sömürge" dedikleri bir ekonominin bütün özelliklerini taşımaktadır: İlkel bir tarıma dayanan ekonomi, milyonlarca kapalı aile işletmesinin yanı sıra derebeylik ilişkilerinden kurtulamamış büyük kapitalist çiftlikler, milyonlarca gizli işsiz, cılız bir hafif sanayi, İstanbul ve İzmir gibi ileri kapitalist ülkelerle ilişkilerin geliştirdiği bir iki büyük liman şehrinin yanında fakir ve sahipsiz bir Anadolu, kökü dışarıda bir mutlu azınlığın lüks ve israfının karşısında halk kütlelerinin sefaleti, ekonomik bağımsızlıkla birlikte politik bağımsızlığın yitirilişi.

Türkiye'de Sağ Olamaz...

Türkiye'nin 150 yıl sonraki tablosu, kapitalist gidiş içinde gittikçe anlamını kaybeden devletçiliğin bazı kısmî başarıları sayılmazsa, bundan ibarettir.

Kapitalist yol, Türkiye'yi ister istemez emperyalizmin pençesi altında yarı sömürge bir ülke durumuna düşürmektedir. Nitekim Atatürk'ün liderliğindeki çok kısa süren bir dönemden sonra, Lord Curzon'un Lozan'daki kehaneti doğru çıkmış ve Sultan Hamit dönemi, biçimsel farklara rağmen, esasta bir değişikliğe uğramadan geri gelmiştir. AP'nin özel teşebbüs ve yabancı sermaye sloganlarına dayanan sağcı politikası, bu yarı sömürge durumunu sürdürmekten başka sonuç vermeyecektir. Dünyanın hızla değiştiği ve kütlelerin yavaş yavaş uyanmaya başladığı bir çağda, AP'nin bu sağcı politikası oldukça kısa bir sürede iflâsa mahkûmdur. CHP, bu gerçeği bir dereceye kadar anlamış gözükmektedir. CHP, "Ne sağcıyız, ne solcu... Futbolcuyuz futbolcu..." tekerlemesini hatırlatan anlamsız bir orta yolculuk denemesinden sonra, "ortanın solu" sloganıyla ortaya çıkma ihtiyacını duymuştur. Yalnız Türkiye'de ortanın solu nerede başlar? Tekrar tekrar belirttiğimiz üzere, memleketimizin kalkınma yoluna girebilmesinin ilk ve vazgeçilmez şartını, emperyalizmin ve onun yerli temsilcilerinin hegemonyasından kurtulmak teşkil eder. Bu sebeple, Türkiye'de ortanın solu, emperyalizmin

tahakkümüne hayır denildiği noktada başlarsa bir anlam kazanır.

CHP Yol Ağzında

CHP seçimler için partinin görüşlerini tespit eden teferruatlı dokümanlarda, "ortanın solu" anlayışını gereken açıklıkla ortaya koyabilmiş değildir. Devletçilik, Halkçılık, yabancı sermaye, dış ticaret, kooperatifçilik gibi dökümanların her satırında, sola açılma zorunluluğu ile sola açılma korkusunun çatıştığı hissedilmektedir. Bu sebeple, fikirler, açıkça ve cesaretle ortaya konacak yerde, dokümanlarda uzun savunmalara girişilmiştir. Dokümanları okuyanlar, esas kalkınma yolu kapitalizm imiş, fakat bazı çaresizlikler devletçilik yapmaya zorluyormuş gibi bir intibaa kolayca kapılabilirler. Yabancı sermaye, dış ticaret alanlarında da aynı çekingen davranış hâkimdir. Hele bankacılık gibi ekonomik kalkınmamız bakımından hayatî bir sektörde program, en ufak bir ileri adım getirmemektedir. Bu vuzuhsuzluğa ve çekingenliğe rağmen, CHP'nin yine de ekonomik bağımsızlığı amaç edinmiş emperyalizme karşı bir tutuma, yavaş ve ihtiyatlı adımlarla yöneldiğini kabul etmek gerekir. CHP, petrol meselesinde, Washington'un desteğine sahip güçlü yabancı şirketlerin önünde, oldukça kesin bir tutum almış ve bu alanda devletçiliği benimsemiştir. Dış politikada da uydu durumundan kurtularak, bir hareket serbestliği kazanabilmemiz için CHP lideri, sabırlı bir çaba göstermektedir. Ayrıca CHP, faşizmin özlemini çeken sağcı partiler karsısında, Anayasa düzeninin, hiç değilse bir dereceye kadar korunmasını sağlayan büyük bir güçtür.

Türkiye'de, bugün yapılan mücadele ise, Sosyalizm mücadelesi değildir. Bütün ilerici güçler, kalkınmanın temel şartı olan ekonomik bağımsızlığa ulaşma çabasında birleşmişlerdir. Bu çaba, bugünkü şartlar altında ancak CHP'nin katılmasıyla etkili olabilir.

CHP, ekonomik bağımsızlık yolunda, içerisinde başlayan uyanış devam edebildiği takdirde, önemli adımlar atabilecek güce sahiptir.

Henüz sola açılma zorunluluğu ile sağın ağır baskısının yarattığı endişeler arasında kesin bir tercih yapmamış gözüken CHP'nin tereddütlerini bir an önce yenmesi, memleketimizin daha fazla zaman kaybetmeden ilerleme yoluna girmesi bakımından önemlidir.

Yön, Sayı 122, 30 Temmuz 1965

Demagojiye Paydos!

Hem Ağlar, Hem Gider Ekibi..

Otuz üç yıl aradan sonra bir Türk Başbakanı ikinci defa Moskova'dadır.

Ziyaret, ilk bakışta en elverişsiz şartlar altında yapılmaktadır: Türkiye bir seçim arifesindedir. Partisiz Başbakanın arkasında herhangi bir siyasî kuvvet yoktur. Dışişleri Bakanı dahi geziye katılmamaktadır. AP yayın organları, yukarıdan gelen işaretle, "Bu bir turistik gezidir, Ürgüplü gitmemelidir." demekte ve Başbakanı, küçük düşürücü yayınlar yapmaktadırlar. Komünizm demagojisinde şampiyonluğu kimseye kaptırmamak ve AP'yi dahi komünizmi himaye etmekle suçlamak hevesine kapılan Bölükbaşı, basit bir kültür anlaşmasını sabote etmekle övünmektedir. Sayın Cumhurbaşkanı "Geziden fayda çıkmaz." diye beyanlar verebilmektedir. Türkiye'yi uydu görmeye alışmış yabancı devletler, Sovyetler'le yakınlaşmayı aylardır çatık kaşla izlemektedirler. Bu hava içinde bir ara, "Başbakana kim vekâlet edecek" meselesi dolayısıyla Moskova gezisinin suya düştüğü bile düşünülmüştü. Bütün bu gürültüler arasında, Başbakan kendi ekibinin esirgediği desteği; 1965 demokrasisinin bir özelliği olarak ancak muhalefette bulmaktadır!

Gezi, bu kadar elverişsiz şartlar altında yapılmaktadır. Esasen gezinin önemi, bu kadar elverişsiz şartlara rağmen, yapılabilmiş olmasından ileri gelmektedir. Hükûmet'in büyük bir kısmı geziye karşıdır, fakat gezi yapılmaktadır! Demirel-Bölükbaşı ikilisinin çabalarıyla kurulan yeni Hükûmet, İnönü'nün başlattığı Sovyetler'le yakınlaşma politikasını sürdürmek zorunda kalmış ve bu politika millî bir nitelik kazanmaya başlamıştır. Ürgüplü'nün Moskova gezisinden sonra Demirel-Bölükbaşı ikilisinin İnönü'yü hedef tutan demagojileri, artık geçer akçe olmaktan çıkacaktır.

Başbakanın gezisinin en önemli yönü budur. Artık gittikçe daha iyi anlaşılmaktadır ki, ufak devletlerin bağımsızlıklarını koruyabilmesi ve millî çıkarlarına uygun haysiyetli bir dış politika uygulayabilmesi, onların iki büyük devletten eşit mesafede durabilmeyi başarabilmelerine bağlıdır. Amerikan uyduluğunun fiyatını pek yüksek ödedik. Uyduluktan kurtulmamız, Amerika'dan biraz uzaklaşıp, bir miktar Sovyetler'e yaklaşarak, orta yolu bulmamızı gerektirmektedir. Bunun içindir ki Türk milliyetçileri, Sovyetler'le ölçülü bir yakınlaşmayı. millî bağımsızlığımızı ve hareket serbestimizi kazanmamızın temel şartlarından saymaktadırlar.

Bu gerçek artık anlaşılmıştır. Türkiye'yi kendi çiftlikleri saymaya alışmış olan yabancılar, çeşitli tertiplerle bağımsızlığa yönelişi zaman zaman durdursalar bile, devamlı bir başarı sağlayamayacaklardır. Bağımsız dış politika yolunda ilk adımları atan İnönü'nün, muhalefette dahi Türk dış politikasını büyük ölçüde etkileyecek gücc sahip bulunduğunu dosta düşmana göstermiş olması, bu bakımdan mânâlıdır.

Sovyet Yardımlarının Önemi

Moskova'da önemli siyasî görüşmeler yapılacak değildir. 1925 Saldırmazlık Anlaşmasının yeniden canlandırılması, daha hayli zaman alacaktır. Fakat ekonomik plânda ilk ciddî adımlar Başbakan Ürgüplü'nün gezisi sırasında atılabilir.

Sovyetler'le ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi, dış yardım oltasıyla avlanıp uydu durumuna düşürülen ülkelerin politik ve ekonomik bağımsızlıklarını kazanmaları bakımından büyük önem taşımaktadır: Kapitalist ülkelerin yardımları, "Üçüncü Dünya"nın sanayileşmesini önlemeye, azgelişmiş ülkeleri açık pazar ve hammadde deposu olarak uydu durumunda tutmaya yönelmiştir. Sovyetler'in çıkarları ise, "Üçüncü Dünya"yı ka-

pitalist ülkelerin uydusu olmaktan kurtarmayı gerektirmektedir. Zira "Üçüncü Dünya"nın bağımsızlık kazanması, kapitalizmin zayıflaması demektir. Bağımsızlığın temeli ise sanayileşmektir. Bu sebepledir ki, Sovyet yardımları, azgelişmiş ülkelerin sanayileşmesini sağlamaya yönelmiştir.

Bunun ufak bir örneğini Türkiye'de de gördük: Menderes döneminde İş Bankası, bir cam fabrikası kurmak için harekete geçti. Kapitalist ülkelere başvurdu. Kapitalist ülkelerin cam tekeli, Türkiye'ye cam satmayı, cam fabrikası kurmaktan daha kârlı bulduğu için teklifimizi reddetti. İş Bankası bunun üzerinedir ki Sovyetler'le anlaştı ve Çayırova Cam Fabrikası bu sâyede kurulabildi.

Hindistan, Sovyet yardımlarından büyük faydalar sağlamıştır. Nehru, çelik tesisleri kurmak istiyordu. Kapitalist ülkeler, Nehru'nun tekliflerini reddettiler. Nehru, Sovyetler'e döndü. Sovyetler'in iki çelik fabrikası kurmaya girişmesi üzerine, kapitalist ülkeler de, telâş içinde câzip şartlarla Hindistan'da ağır sanayi tesisleri kurmaya başladılar. Türkiye'de Ereğli-Çelik'in kurulmasında, Polonyalıların 1958'de çok câzip şartlarla yaptıkları çelik fabrikası teklifinin, az çok bir payı olsa gerektir.

Petrol kartelinin dünya imparatorluğunun yıkılmasında, Sovyetler Birliği'nin her ülkenin millî petrol sanayiini kurması yolunda gösterdiği çabaların payı büyüktür. Kartel, dünya petrol fiyatlarını yüksek seviyede tutmak için üretimi kısıtladığından, bir çok ülkede "petrol yoktur" yalanını yaymıştır. Hindistan, Mısır, Suriye, Habeşistan gibi bir çok azgelişmiş ülkenin petrol mühendisleri yetiştirmesini dahi önlemiştir. Sovyetler ise, "her ülkede petrol vardır" düsturu ile milletlerarası sahneye çıkmışlardır. Bugün Hindistan, Mısır, Suriye, Habeşistan ve Afganistan gibi ülkeler, Sovyetler'in yardımı ile sıfırdan başlayarak millî bir petrol sanayiine kavuşmuşlardır. Dünya petrol fiyatlarının önemli düşüşler göstermesi de, Sovyetler'in bu yoldaki çabalarının sonucudur. (Azgelişmiş ülkelerin Sovyet yardımıyla nasıl petrole kavuştuklarının hikâyesini öteki sayfalarımızda okuyacaksınız).

Demek ki "Üçüncü Dünya"nın çıkarlarıyla, Sovyetler Birliği'nin çıkarları aynı yöndedir. Her ikisi de "Üçüncü Dünya"nın sanayileşmesini istemektedir. Üstelik Sovyet kredileri askerî bir üs istemek, kendi firmalarını kurulacak tesislere ortak etmek gibi şartlar taşımamaktadır. Krediler, çok düşük faizlidir ve dövizle değil, malla ödenmektedir. Satılamayan fındık,

fıstık, tütün karşılığı sanayi tesisleri kurdurmak mümkündür.

Şimdiye kadar Türkiye, kapitalist dogmalarla şartlandırılmış uzmanlarının, umum müdürlerinin ve gözleri Amerika'ya çevrik politikacılarının etkisi ile, bu imkânlardan yararlanmayı reddetmiştir. Batılıların istemediği fındık-fıstıktan başka satacak pek malı olmayan bir ülke, akıl almaz bir gaflet içinde, Sovyetler'le ticarî ilişkileri geliştirecek tedbirleri almaya karşı koymuştur. Israrla giderilmesi imkânsız olmayan güçlükler öne sürülmüş, avantajlar görmezlikten gelinmiştir. Hele Sovyetler'den kredi almak suç sayılmıştır.

Türk uzmanları ve politikacıları, kapitalist şartlandırmanın etkilerinden henüz kurtulabilmiş değillerdir. Yatırımcı daireler, Sovyetler'le alışverişte, biraz isteksizdir. Fakat artık Amerikan propagandasının etkilerinden kurtulup demagojiye paydos deme zamanı gelmiştir. Kapitalist ülkeler, Kalkınma Plânında yer alan sun'î gübre fabrikası, Petrokimya sanayii, petrol borusu hattı, kâğıt fabrikası gibi tesislerin finansmanına yanaşmamaktadırlar. Türkiye, bu tesisleri Sovyet kredileri ile kurdurma çarelerini araştırmaktan çekinmemelidir. Bizden önce bu yola giden Hindistan, Mısır gibi ülkeler, bağımsızlıklarını kaybetmek söyle dursun, aksine bu sâyede ekonomik ve politik bağımsızlıklarını sağlamlaştırmışlar ve üstelik kapitalist ülkelerden çok daha elverişli şartlarla yardım alma imkânını kazanmışlardır. Kraldan fazla kralcı olmayı artık bırakalım..

Yön, Sayı 124, 13 Ağustos 1965

Sigorta Millileştirilmelidir!

Sermaye İsrafı

Türkiye'de sigortacılık, şimdiye kadar işlenmemiş bir konu olarak kaldı. Bırakınız parti programlarını ve seçim beyannamelerini, üniversitelerde de bu konuda ciddî araştırmalara rastlanmamaktadır. Kalkınma Plânında, özel sigorta şirketleri ile ilgili tek kelime yoktur. Halbuki sigorta meselesi, derinlemesine incelemeye muhtaç bir konudur. Biz sâdece ihmâl edilmiş bir meselenin varlığını hatırlatmakla yetineceğiz.

Türkiye'de 1964 yılında, 17'si yerli, 19'u yabancı 36 sigorta şirketi 250 milyon liraya yakın direkt prim toplamıştır. Bu miktar, pek yakında 300 milyon lirayı aşacak ve hasar tazminatı ile çeşitli giderler düşüldükten sonra, her yıl 100-150 milyon lira yatırılabilir fon bırakacaktır. Bu paradan bugün kalkınma için faydalanılamamaktadır. Yatırılabilir fonlar genellikle, sigorta şirketlerinin kurucuları olan bankaların hisse senetlerini almaya ve mevduatını beslemeye yönelmektedir. Bu paraların millî ekonominin hizmetinde, çok daha yararlı şekilde değerlendirilmesi mümkündür. Üstelik, kurucu banka sallandığı zaman, sigorta şirketlerinin taahhütlerini yerine getiremeyecek duruma düşmesi ihtimali, üzerinde ayrıca

durulması gerekli bir mesele hâline gelmiştir.

Sigorta işlerinden yararlanan başka bir grup, acenteler ile prodüktör adı verilen sigorta tellâllarıdır. Sigorta primlerini, temsilcisi bulunduğu şirket adına tahsil edip kendi işlerinde kullanan acenteler ve tellâllar türemiştir. Bunun tipik bir örneğini, Güven Sigorta'nın Ankara Acenteliği teşkil etmektedir. Türkiye Büyük Millet Meclisi Kamu İktisadi Teşebbüsleri Karma Komisyonu Raporunda belirtildiği üzere, Ankara Acentesi, Güven Sigorta'ya 5,2 milyon lira borç takmıştır. Sâdece Güven Sigorta'nın, acente ve prodüktörlerdeki tahsil edilemeyen alacakları 16,3 milyon lirayı bulmaktadır. Demek ki bir takım parazitler, şirketler adına prim toplayıp paraları cebe atma yolunu bulmuşlardır. Üstelik bu parazitler, sigorta şirketlerinin kurucuları ya da müşterileri olan devlet kurumları yöneticileri tarafından desteklenmektedir. Parazitlere para kazandırmak amacıyla, sigortanın mutlaka aracıdan geçirilmesini isteyen devlet kurumları görülmektedir. İktisadi Devlet Teşebbüsleri, 1950-53 döneminde, 72,4 milyon lira sigorta primini acentelerden geçirmişlerdir. Acente hissesi, yüzde 7,5-35 arasındadır.

Bir de kanunen yasak olmasına rağmen sürüp giden *risturn* rezaleti vardır. Sigorta şirketleri, kârlı müşterilerini kendilerine bağlamak için, yıl sonlarında *risturn* adı altında bir cins rüşvet verirler. Sigorta yaptıran büyük devlet kurumları ve şirket yöneticileri, normal olarak yılda 40-50 bin lirayı bulan bu hediyeyi, isterlerse ceplerine atabilme durumundadırlar.

Bu durum, sigortacılığımızın ne kadar sıhhatsiz ve tehlikeli bir gelişme içinde bulunduğunu göstermektedir.

Döviz İsrafı

Az sermayeli, çok sayıda sigorta şirketi, sâdece yatırılabilir fonların çarçur edilmesine değil, önemli döviz israfına da yol açmaktadırlar. Şirketler, yüklendikleri rizikonun pek az bir kısmını dahi karşılayabilecek durumda değillerdir. Millî Reasürans Şirketi, kanunen rizikoların ancak yüzde 25'ini üzerine alabilmektedir. Fakat o da, sigortanın kısmî sigortasını, tamamen kendi imkânlarıyla yerine getirecek güçten yoksundur. Bu sebeple, gerek sigorta şirketleri, gerek özel bir şirket olarak kurulan Millî Reasürans, yaptıkları sigortaların önemli bir kısmını, dışarıdaki dev şirketlere devrederler. Sigorta şirketleri, 1955-58 döneminde, aldıkları

primlerin yüzde 42'sini dışarıya vermişlerdir. Bu dönemde, alınan tazminat ve komisyonlar düşüldükten sonra, 331 milyon lira prim için dışarıya, Millî Reasürans ile birlikte 30 milyon lira net döviz transferi yapılmıştır. Son yıllarda toplanan prim miktarı hızla yükseldiğinden, dışarıya giden döviz miktarı da, aynı oranda artmaktadır. Ayrıca yabancı şirketlerin, Türkiye'deki acenteleri eliyle doğrudan doğruya yaptıkları sigortalar, ilk bakışta fazla önemli görülmemekle beraber, hesaba katılmalıdır.

Bir de dış krediler dolayısıyla kabullenmek zorunda kaldığımız bir sigorta kazığı vardır. Amerikan kredilerinin belli başlı şartlarından biri, bu kredi ile sağlanan malların Amerikan gemileriyle taşınması, Amerikan şirketlerine sigorta ettirilmesi ve gerekli muamelelerin Amerikan bankalarına yaptırılmasıdır. Bu yüzden alınan kredilerin yüzde 20 ilâ 25'i taşıma, sigorta ve banka işleri için Amerikan şirketlerine hediye edilmektedir.

Sigorta işlerimizin, önemli bir döviz israfına yol açtığı açıktır. Üstelik, sigorta şirketleri, mecburi reasürans kaldırılarak, işlerin tamamen yabancı şirketlere verilmesi için hükûmetleri zorlamaktadırlar.

Devlet Yağması

Sigortacılık da, diğer özel teşebbüs kolları gibi, devlet yağması ile zenginleşmektedir. İktisadi Devlet Teşebbüsleri, sigorta şirketlerinin yemlikleridir. Denizcilik Bankası, Deniz Nakliyat ve Havayolları hariç, İktisadi Devlet Teşebbüslerinin 1960-63 döneminde ödedikleri sigorta primi tutarı 131,3 milyon lira, alınan tazminat ise 21,6 milyon liradır. Şeker Fabrikaları, 23,2 milyon lira prime karşılık 2 milyon lira tazminat elde etmiştir. Demiryolları 15,7 milyon prim karşılığı 2,1 milyon lira tazminat almıştır. Kamu İktisadi Teşebbüsleri Karma Komisyonu, bu konuda şu sonuca varmaktadır: "Bu rakamların ifade ettiği mâna, nasıl bir sebeple olursa olsun, İktisadi Devlet Teşekküllerinin yılda en aşağı yüz milyon liralık yatırım kaynağını sigorta şirketlerine ödedikleri ve memleket dışına satılan riskler nispetinde bir servetin de döviz olarak harice akmış olduğudur."

Devlet teşebbüsleri, Yüksek Denetleme Kurulu'nun ısrarlı tavsiyelerine rağmen, kendi kendilerini sigortaya gereken önemi vermemektedirler. Halbuki sigorta şirketlerine gitmek yerine, kendi kendini sigorta etmek, başarılı sonuçlar vermektedir. Nitekim 1961-63 döneminde devlet teşeb-

büsleri, kendi kendilerini sigortaya 124,4 milyon lira ayırmışlardır, gerçekleşen riziko tutarı ise 11 milyon liradır. Bu sayede, 113 milyon lira bir kaynak sağlanmış, bu para sigorta şirketlerine hediye edilmekten kurtarılmıştır.

Millileştirmeye Gidilmese Bile..

Görülüyor ki sigortacılığımız da, bankacılığımız gibi hastadır. Şimdiye kadar bu alanda, bir millî reasürans şirketi kurmaktan ve yerli şirketleri geliştirmekten öte bir çaba gösterilmemiştir. Daha önce sigortacılık, tamamen yabancıların elindeydi. Yabancılar, sigorta primlerinin helâl olmadığı yolunda bir de fetva çıkartarak, ancak yabancı şirketlerin sigortacılık yapabilmesini sağlamışlardır. Ancak Cumhuriyet'ten sonra, yapılan sigortaların bir kısmının mecburi reasüransını öngören bir kanun kabul edilmiş ve özel bir şirket olarak Millî Reasürans kurulmuştur. Kanunun başlıca amacı, "devlete hiç bir fayda temin etmeksizin, ahali ve tüccârın cebinden çıkarak diyarı ecnebiyedeki kumpanya ve sermayedarların kasalarına gitmekte" bulunan dövizleri içeride tutmaktır. Fakat bu yarım bir tedbir olmuştur. Özel teşebbüs zihniyetli ve mahdut imkânlı Millî Reasürans, faydalı işler görmekle beraber, önemli fonların yine de dışarıya akmasını önleyememiş ve içeride sigortacılığın sağlam bir şekilde gelişmesini sağlayamamıştır.

Sigortacılıkta özel teşebbüslüğü terk etmek zorunludur. Nitekim ileri bir kapitalist ülke olan Fransa dahi, büyük sigorta şirketlerini millileştirmiş, ufakları tam bir kontrol altına almıştır. Millileştirmenin belli başlı gerekçelerinden biri, kanunda şöyle belirtilmektedir: "Sigortalıların güvenliğini sağlama düşüncesiyle önemli miktarda sermaye birikimine gidilmektedir. Rizikoların karşılanması için bu kadar büyük paralara ihtiyaç yoktur. Önemli miktarda sermayenin kâr amacı güden sigorta şirketlerinin elinde toplanması tehlike arz edebilir... Gerçekte sigorta şirketlerinin ortaklarına ait olmayıp, sigortalıların teminatını teşkil eden bu derece büyük sermayenin, şirketlerin elinde bırakılması normal görülemez. Biriken fonlar, sigorta sanayiinden yararlananların malı sayılmalı ve onların tek temsilcisi olan devlete verilmelidir."

Türkiye'de de, yüz milyonlarca lira fonun israfını ve dışarıya döviz gitmesini önlemek, sigortacılığı kalkınma emrinde kullanmak ve 36 zayıf

teşebbüs halinde çalışan bu işkolunun rasyonelleştirilmesini sağlamak için millileştirme, devlet yağmacılığı önlenebildiği ölçüde, zorunludur. Fakat hemen bu yola gidilmese dahi, millî reasürans büyük imkânlı bir devlet teşebbüsü olarak kurulmalı, mecburi reasürans oranı geniş ölçüde yükseltilerek sigortacılık yabancı şirketlere bağlılıktan kurtarılmalıdır. Özel şirketler tam bir kontrol altına alınmalı, acentelik işleri en sağlam teminata bağlanmalıdır. İktisadi Devlet Teşebbüsleri, sigorta şirketlerinin yemliği olmaktan kurtarılmalı, iç sigorta geliştirilmelidir. Devlet teşebbüsleri, 13,9 milyar lirayı bulan değerlerinin 9,8 milyar liralık kısmını, lüzumsuz yere şirketlere sigorta ettirmekte ve bu yüzden lüzumsuz yere milyonlarca lira prim ödemektedirler. Kendi kendini sigorta, bu israfı kaldıracaktır.

Devlet Plânlama Teşkilâtı, bu önemli meseleyi daha fazla zaman kaybetmeden ele almalıdır.

Yön, Sayı 125, 20 Ağustos 1965

Vergiler Açıklanırken

Vergilerin açıklanması elbette iyi bir şey... Kimin ne vergi verdiğini saklamanın bir anlamı yok. Vergi açıklamasından korkmalarının saçmalığını herhalde artık kapitalistlerimiz de anlamışlardır. Hatta açıklama, bazı büyük kapitalistlere, "Kazanırız, ama milyonun üstünde vergi veririz." demek imkânını getirdiğinden, kapitalizm yararına bir tedbir sayılabilir. Ama bir nokta unutulmamalıdır: Ne servet beyannamesi, ne vergi açıklaması, ne de hesap uzmanlarının artan çabaları, Türkiye'de büyük bir vergi kaybının var olduğu gerçeğini değiştirememiştir. Prof. Enos'un "müteşebbis sınıfı" adını verdiği en yüksek gelir grubunu teşkil eden 100 bin kişinin ödediği gelir vergisi 1 milyar liranın altındadır. Kurumlar Vergisi tahsilatı, gülünç miktardadır. Devlet teşebbüsleri hesaba katılmazsa, sayısı 4 bini aşan özel şirketlerin ödedikleri Kurumlar Vergisi 200 milyon lira civarındadır. Vergiye tâbi 20-25 bin kadar çiftçinin verdiği gelir vergisi, tahminlerin ancak beşte birini bulmuştur. Tarımdan 200 milyon lira gelir beklenirken, tahsilat, 40 milyon liraya ancak ulaşmaktadır!

Altı Milyar Vergi Kaybı!

Çeşitli sosyal grupların millî gelirden aldıkları payla ödedikleri vergi karşılaştırılınca, ortaya ibret verici bir tablo çıkmaktadır.

Hemen söyleyelim ki, gelir dağılışı hesapları, hayli kaba tahminlere dayanmaktadır. Fakat bu çok kabaca hesaplanmış rakamlar dahi, büyük çapta bir vergi kaybının varlığını ortaya koymaya yeterlidir. Prof. Enos'un hesapladığına göre, sayısı 100 bini bulan en yüksek gelir grubu, millî gelirin yüzde 25'ini almaktadır. 60 milyar liralık bir millî gelir içinde, en yüksek gelir grubunun payı 15 milyar liradır. Grubun, fert başına düşen ortalama geliri 150 bin liradır. Grup, yüzde 40 gibi yüksek sayılamayacak bir oranda vergilendirilebilse, 6 milyar lira vergi verecektir. Halbuki ödediği gelir vergisi, milyarın altındadır.

Tarımda 86 bin büyük çiftçinin geliri, 5 milyar liraya yaklaşmaktadır. Bu çiftçilerin sadece 20-25 bin kadarı vergilendirilebilmektedir. Onların ödedikleri vergi de, 40 milyon liradan ibarettir. Rekor bir ürün yılı olan 1963'te, ancak 14 bin çiftçi 24,5 milyon lira gelir vergisi vermiştir. Halbuki 5 milyarlık bir tarım gelirinden yüzde 30 oranında vergi alınsa 1,5 milyar lira hasılat sağlanacaktır. Hem de tarımda çalışan 11 milyon civarında insanın sadece 86 bini vergilendirildiği halde... 500 bin kadar orta çiftçi de yüzde 20 oranında vergilendirilebilse, tarımdan alınan gelir vergisi 2,5 milyar liraya yükselecektir.

Orta çiftçiler hesaba katılmasa dahi, millî gelirin üçte birini alan 186 bin kişi, sıkıntıya girmeden yılda kolayca 7,5 milyar lira vergi ödeyebilecek durumdadırlar. Vergilerde bu yoldan sağlanabilecek 6-6,5 milyar lira artış, lâfta kalan yüzde 7 kalkınma hızının en sağlam şekilde garanti edilmesi demektir. Vergi adaleti de ancak, 186 bin kişinin paylarına düşen 7,5 milyar lirayı ödemeleri sâyesinde az çok gerçekleştirilebilir. Bunun 2-3 milyarı, yüzde 7 kalkınma hızını tehlikeye atmadan, işçi, ufak çiftçi, memur gibi büyük kütlelerin vergi yükünü hafifletmeye ayrılabilir. Prof. Enos, vergi kaybı önlenebildiği takdirde, gelir vergisinin tek başına 1967'de bütçe ihtiyacını karşılayabileceğini ileri sürmektedir! Üstelik işçi, ufak çiftçi ve memurların vergi yükünden 1,2 milyar lira bir azalma yapılabilecektir.

Görülüyor ki bugün, ödemeleri gereken verginin pek azını veren 186 bin kişiden vergi alabildiğimiz takdirde, sosyal adalet içinde hızlı kalkınma dâvâsının en önemli meselelerinden biri çözülmüş olacaktır. Ne var ki, kâğıt

üstünde çok basit gözüken bu mesele, vergi açıklaması, kontrollerin artırılması vs. gibi ufak tefek tedbirlerle çözülemez. Meselâ köklü bir Toprak Reformu yoluyla, gelir ve giderleri kuruşuna kadar açık olan büyük kooperatif işletmeler kurulmadıkça, tarım kesimine önemli miktarda vergi ödetmek hayaldir. Devlet harcamaları ile zenginleşen bir kapitalist sınıfın devlet yağmasına son verilmedikçe, vergi kaçakçılığını önlemeye kalkışmak, elekle su taşımayı denemekten farksızdır. Vergi ve döviz kaçakçılığının önemli bir kanalını teşkil eden dış ticaret deliği, millileştirme yoluyla tıkanmadıkça, ithalatçı ve ihracatçıya gereken miktarda vergi ödetmek elbette mümkün değildir.

Vergi Dilenciliği

Hintli iktisatçıları pek şaşırtan bu "U Sektörü" çıkmazından kurtulmak için çıkar yol, mutlu azınlıktan vergi dilenmek yerine, belli başlı gelir kaynaklarının kamuya mal edilmesinde aranmalıdır. Bu da kapitalist kalkınma yolunun terk edilip kapitalist olmayan bir kalkınma yoluna girilmesi demektir. Bugün millî gelirin üçte birini alan 186 bin kişi, gülünç miktarda vergi ödemekte, pek az yatırım yapmakta ve millî kaynaklarımızı Batı burjuvazisini tüketim alanında taklit uğruna israf etmektedir.

Şimdi böyle bir mutlu azınlık grubuna, vergi açıklaması gibi bir sürü ustalıklara başvurarak, bir parça daha vergi ödetilse de ne olacaktır? İleri kapitalist ülkelerde, bütün kusurlarına rağmen, "mutlu azınlık" kalkınma ve ilerlemeyi az çok yürüten sınıftır. Bizim mutlu azınlık ise, kalkınma ve ilerlemenin başlıca engelidir. Bu sınıf, millî gelirin üçte birine yakın kısmını israf etmektedir. Bu israfı doğal sayıp vergi tedbirleriyle, israftan bir parça devlet payı almaya çalışmak, hovardanın bahşişi peşinden koşmaktan farksızdır. Mesele hovardadan sebeplenmek değil, hovardalığı ortadan kaldırmaktır.

Yüz yılı aşan boşuna çabaların kesinlikle gösterdiği üzere, Türkiye için kapitalist yol kapalıdır. Bu sebeple, millî kaynakları israftan öte bir fonksiyonu bulunmayan bir kapitalist sınıfı varsayarak, başta vergi reformu olmak üzere, ileri kapitalist ülkelerde nispeten olumlu sonuçlar veren çeşitli tedbirlerle kapitalizmin ıslahına kalkışmak, temelsiz bina kurmaya benzemektedir.

Mesele kapitalizmin ıslahı değil, onun israf ve istiraptan öte bir şey getirmeyen dar çemberini kırmaktır.

Yön, Sayı 126, 27 Ağustos 1965

Gökler Hakimi Gordon!

Cehenneme Tırmanış

Pompei'nin son günlerini hatırlatan sarhoş bir umursamazlıkla, kafamızı devekuşları gibi seçim-toto kumlarına gömdüğümüz şu günlerde, gökkubbeyi bütün insanlığın başına yıkmak için, korkunç bir yarış başlamıştır. Başkan Johnson, hidrojen bombasıyla Çin'i yok etmeyi tasarlayan ve Vietnam'ı yeni silâhların denendiği bir mezbahaya çeviren çılgın Amerikalı Generallere, feza harbi hazırlıkları için yeşil ışık yakmıştır. Batı gazeteleri, Johnson'un umursamadığımız bu kararını, "Yeni bir tarihî dönem başlıyor: Feza harbine yol açıldı" gibi korkunç başlıklarla kamuoyuna duyurmuşlardır.

Fezanın askerî amaçlar için kullanılması meselesi, uzun yıllardır, askerler ve siviller arasında tartışılmaktaydı. Generallere göre, feza egemenliği kaçınılmaz bir zorunluluktu. Fezada egemen olan, dünyayı elinde tutardı. Ünlü bilgin Von Braun da, "Aya ilk yerleşen stratejik bakımdan dünyanın hâkimi olur." diyerek bu görüşü destekliyordu. Generaller, ayı bir nükleer silah üssüne çevirmek ve aydan gelen ölüm tehdidi altında, bütün dünyaya Amerikan emperyalizminin damgasını vurmak istiyorlardı. Bu görüş,

karşı tarafı da aynı yola sürükleyecek son derece tehlikeli bir yarışın başlaması demekti. Nitekim Eisenhower ve Kennedy, Generallerden gelen şiddetli baskıya rağmen, uzun yıllar, nükleer silâhların fezaya yayılmasına karşı koymuşlardır. Eisenhower, Birleşmiş Milletler'in, Kruşçov'un da hazır bulunduğu bir toplantısında, fezaya silahlı uydu gönderilmesinin önlenmesi gerektiğini söylüyordu. Amerikan Feza Programını yürüten NASA teşkilâtı, sivillerin elindeydi ve askerî feza projeleriyle fazla ilgilenmiyordu. Kennedy de, Eisenhower'ın fezayı nükleer silahlardan koruma politikasını sürdürmüştür. Ne var ki durum, millî kurtuluş hareketlerini, kan ve ateşle boğma politikasının şampiyonluğunu yapan Johnson'un iktidara gelmesiyle değişmiş, feza, Generallerin hudutsuz ihtirasına açılmıştır. Gemini F., feza gemilerinde mürettebat değiştirilmesi usullerini geliştirecek bir askerî deneme niteliğini taşımıştır. Fakat asıl tehlikeli adım, mürettebatı ayda bir değiştirilecek, askerî amaçlı büyük bir feza istasyonu projesi için 1,5 milyar dolar kredi ayrılmasıyla atılmıştır. Artık fezada söz, sivillerin değil, Generallerindir. Generallerin yakın rüyası, nükleer başlıklı füzelerle yüklü birkaç düzine feza kruvazörünün çeşitli yüksekliklerdeki mahreklere oturtulmasıdır. Kruvazörler devamlı surette dünyanın üzerinde uçacaklar ve kolayca mahrek değiştirebileceklerdir. Bu ölüm gemilerinin güvenliğini sağlamak için etraflarında "feza avcıları" uçurulacak, bunlar düşman feza araçlarının üstüne inerek onları yok edebileceklerdir. Feza kruvazörlerine herhangi bir saldırı, düşmanın nükleer bir savaşa başladığının delili sayılarak, nükleer başlıklı füzeler ateşlenecektir.

Kruvazörler ve avcıların yanı sıra, fezada tamirhaneler, laboratuvarlar, akaryakıt istasyonları, çeşitli casusluk merkezleri kurulacaktır. Amerikan Midas ile Sovyet Cosmos casus uyduları şimdiden göreve başlamışlardır.

İkinci adım ayın işgalidir. Ayın tek başına işgali, karşı tarafın herhangi bir nükleer saldırışının tamamen imkânsız hale getirilmesi ve dünya egemenliğinin kesinlikle kurulması demektir. Böylece "Gökler Hakimi Gordon" resimli romanı, bir çocuk eğlencesi olmaktan çıkıp, tehlikeli bir gerçek haline gelmek üzeredir. Herhalde karşı taraf da boş durmayacak, bir ölüm kalım meselesi olan feza egemenliğini kaptırmamak için, her türlü çabayı gösterecektir. Bu, sonunun nereye varacağı kestirilemeyen korkunç bir yarıştır. Başkan Johnson, çılgın bir sorumsuzlukla "cehen-

neme tırmanma" yarışını başlatmıştır.

Ve Avukatları...

Cehennem yarışı, dar görüşlü bir asker olarak tanınan Başkan Eisenhower'ı bile fena halde rahatsız eden, silah fabrikatörü-asker ittifakının artan kudretinin sonucudur. Eisenhower, 17 Ocak 1961'de Başkanlık görevini Kennedy'ye devrederken, "çok sayıda bir askerî personel ile önemli bir silâh sanayii arasındaki ittifakın tehlikeleri"ne dikkati çekerek "Bu ittifakın demokratik metotlarımızı ve hürriyetlerimizi tehlikeye atmasına asla müsaade etmemeliyiz." diyordu. Ne var ki edilmiştir. B. Russell'ın deyimiyle, "Birleşik Amerika'da, asker-sanayici ittifakı o kadar güçlü hale gelmiştir ki, devlete onlar hükmetmektedirler. Asker-sanayici grubu, Sovyetler Birliği'ne karşı, adına 'önleyici' dedikleri bir harbe girişmenin avukatlığını, hiç düşünmeden yapmaya hazır olacak kadar sapıtmışlardır."

Feza harbi hazırlıklarına yol açan bu tehlikeli gidişin mekanizmasını, Amerikalı yazar Fred J. Cook, "Harp Devleti" adlı kitabında uzun uzun açıklamaktadır. Yazara göre, füze çağında, askerî meselelerin çok büyük önem kazanması ve teknik hale gelmesi, Generallerin durumunu güçlendirmiştir. Bu sebeple, "endişe içindeki siviller, yetkilerini kolayca devretmeye, üniformalılar önünde eğilmeye hazırdırlar." Bazı siviller, Generallere karşı koyabilirler. Bu takdirde de, 100 milyarlık bütçenin yarısını elinde tutan Amerikan Savunma Bakanlığı, onlara karşı şiddetli bir kampanya açar. 50 milyar bütçeli Savunma Bakanlığı, bu paranın yarısına yakın kısmını, silâh fabrikatörlerine verdiği siparişlere harcar, gazetelere ve televizyon şirketlerine de büyük çapta reklâm dağıtır. Bu geniş imkânlar sayesinde, Savunma Bakanlığının politikacıları sindirme kampanyası çok etkili olmaktadır. Generaller, basın ve televizyon yoluyla, onlara karşı çıkan "kötü vatandaşları, bilerek ya da bilmeyerek, komünizmin ajanı olmakla suçlarlar. Bu cins suçlamalar, derhal sansasyon gazeteleri, eski muharipler dernekleri, aşırı sağcı gruplar, seçim kazanma güçlüğü çeken politikacılar ve tabiî ki millî güvenliğin tekelini demagoglara bırakmak istemeyen 'iyi niyetli vatandaşlar' tarafından yayılır... Topyekûn bir harp ihtimali, askerî şeflerin kararlarını şüpheyle karşılayanları, objektif olarak hain durumuna sokar. Büyük sanayi, kendisine çok büyük kârlar kazandıran bu tutumu teşvik eder... Asker-sanayici ittifakı, her türlü yetkileri ele geçirme peşindedir ve şimdiden Amerikan hayatına, bu hayatı alt-üst ederek

ve demokratik esasları çiğneyerek hâkim olmuştur."

İşte Amerikan toplumu böyle tehlikeli bir gidiş içindedir. Johnson gibi sorumsuz politikacıların elinde, Eisenhower ve Kennedy'nin gösterdikleri direniş son bulmuş ve "önleyici harp" peşindeki Generallere feza savaşı yolu açılmıştır. Ve Türkiye bütün bunlardan habersiz, ortanın sağı-solu, üstü-altı tartışmaları içinde seçimlere gitmekte, bazı siyasî teşekküller, Sam Amca'ya yaslanarak, Türkiye'yi uykulu uykulu yönetmeye hazırlanmaktadırlar. Uyanış, her halde sert olacaktır.

Yön, Sayı 128, 10 Eylül 1965

Gerileyen Ekonomide Enflâsyon

Twist

Eğer Kalkınma Plânının öngördüğü yatırımlar gerçekleştirilmiş olsaydı, hiç şüphe edilmesin, çoktan şiddetli bir enflâsyonun içinde bulunacaktık. Yatırımların ağır gidişi, şimdiye kadar hızlı bir enflâsyonu önlemiştir. Ama kalkınma amacının feda edilmesine rağmen, ekonomi istikrara kavuşmuş değildir. Uzun süredir, Türk ekonomisi, bir kalkınma kaydetmeden, durgunluk ve enflâsyon arasında bocalamaktadır.

CENTO raporu bu bakımdan uyarıcıdır: Son on beş yıllık dönemde, memleketimizin ortalama kalkınma hızı, yüzde 4,8'dir. Fakat kalkınma hızı, yıldan yıla düşme eğilimi göstermektedir. Millî gelirin yıllık artış oranı devamlı azalarak, son on beş yılda, yüzde 6,3'ten yüzde 3,5'e düşmüştür. Prof. Enos da, ünlü raporunda, 1953'ten beri Türk ekonomisinin yerinde saydığını belirtmektedir.

Gelgelelim, Kalkınma Plânı rafa kaldırıldığı halde, endişe verici bir enflâsyonla karşı karşıya bulunmaktayız. Konjonktür Dairesinin, mevsimlik etkilerden arınmış toptan eşya fiyatları endeksi, Mart ayında 279 iken, Ağustos'ta 302'ye yükselmiş, yani yüzde 8,2 oranında bir artış göstermiş-

tir. Endeksin Eylül sonunda 308'e ulaşması ve böylece 7 aylık Demirelli koalisyon döneminde, toptan fiyat artışının yüzde 10'u geçmesi beklenmektedir. Bu, gerçekten çok yüksek ve ümit edilmedik bir hızlanıştır. Halbuki kamu yatırımları yerinde saymaktadır. Bu yılın ilk yarısında kamu yatırımlarının gerçekleşme oranı yüzde 21,6'dan ibarettir! İmalât sektöründe oran genel ortalamanın da yüzde 5,4 gerisinde olarak, ancak yüzde 16,2'dir. Genel Bütçeli Dairelerde, yatırımların gerçekleşme oranı, ilk altı ayda yüzde 15'tir. Halbuki geçen yıl aynı dönemde bu oran yüzde 30 idi. Toplam kamu yatırımları da, durgunluk yılı sayılan 1964'te, enflâsyon yılı 1965'e nazaran çok daha hızlı yürütülmüştü!.. Kamu yatırımlarındaki yavaşlamanın, özel yatırımlardaki artışla telâfi edildiğini düşünmek için ise ortada ciddî bir sebep yoktur. Demek ki yatırımlarda yavaşlamaya rağmen, fiyatlarda iktisatçıları haklı olarak endişeye düşüren bir hızlanma vardır. Yatırımlardaki artışın bir sonucu olmayan bu fiyat yükselmeleri, Demirel'in düşüncesinin aksine, sıhhat değil, tam bir sıhhatsizlik belirtisidir.

İktisatçılarımız hâlen hastalığın nedenlerini araştırmakta ve çeşitli ihtimalleri sıralamaktadırlar:

- Merkez Bankası kredilerinde ve dolayısıyla para hacminde görülen büyük genişleme ve bunun gelirler ve harcamalar üzerindeki etkileri.

- Elde para tutma arzusunun yavaşlaması ve harcamaların hızlanması.

- İthalat hacminin daralması.

- Hububat fiyatlarına zam, toplu sözleşmeler gibi gelir artırıcı tedbirlerin etkileri.

- Son aylarda duraklamış olmasına rağmen, ihracat fiyatlarında görülen yükselme eğilimi.

- Pazarların kötü organizasyonu dolayısıyla, gıda ve inşaat malzemesi fiyatlarında (demir ve çimento karaborsası gibi) vuku bulan spekülatif yükselmeler.

Fiyat yükselmelerini etkileyen daha bir takım nedenler bulunabilir. Fakat ilk bakışta akla gelen belli başlı ihtimaller bunlardır. Çare? Kalkınma amacı feda edildikten sonra, istenirse, kamu harcamalarını kısıtlayıcı, kredileri daraltıcı klasik istikrar tedbirleriyle enflâsyonist gidiş dur-

durulabilir. Sanırız ki eski yılların özlemini çeken iktidarlar dahi, Menderes tipi bir enflâsyona kolay kolay müsaade etmeyeceklerdir. Türkiye'ye yardım veren Sam Amcalar, Hans Amcalar ile onların sözleriyle hareket eden milletlerarası teşekküller de, dış ödeme güçlüklerini artıran ve devrimci gelişmeleri körükleyen enflâsyona karşıdırlar. Gerekli ikazlarla, hükûmetleri, herhalde tedbir almaya zorlayacaklardır. Ne var ki, bu tedbirler de durgunluğa yol açmakta ve bir süre sonra ekonomiyi canlandırmak için yeniden para ve kredi muslukları gevşetilmektedir. Genişleme politikasıyla birlikte de, fiyat yükselmeleri başlamaktadır. Böylece, Türk ekonomisi, durgunluk ve enflâsyon arasında eğilip bükülerek durduğu yerde *twist* yapmaktadır.

Un, Şeker Var Helva Yok!

Asıl mesele, "kırk satır mı, kırk katır mı" gibi çâresiz bir tercihten, yâni yerimizde saymaktan kurtularak, sürekli bir kalkınmanın şartlarını yaratmaktadır.

Bunun da yolu, artık herkesin bildiği gibi, yatırımları artırmaktır. Bilinmeyen taraf, fakir ülkelerin dahi, geniş yatırım imkânlarına sahip bulunduklarıdır. Fakir ülkelerde, sermayenin kıt olduğu iddiası, büyük bir yalandır. Sermaye kıt değildir. Kıt olan fiilen yatırılan miktardır. Fakat geniş halk kütlelerinin tüketimlerini kısmadan yatırılması mümkün olan miktar, Türkiye'ye hızlı bir kalkınma sağlamak için kat kat yeterlidir. Prof. Enos, Türkiye'de yatırılabilir ekonomik fazlanın millî gelirin yüzde 31'ine ulaştığını, ancak fiilen yatırılan miktarın yüzde 9 ilâ 12'den ibaret kaldığını hesaplamıştır. Amerikalı ünlü bilimadamı Prof. Paul Baran, bazı fakir ülkelerdeki fiilen gerçekleştirilen yatırım miktarları ile gerçekleştirilmesi mümkün olan yatırım oranlarını vermektedir. Meselâ Seylan'da, millî gelirin yüzde 10'u yatırılmaktadır. Halbuki yatırılabilir ekonomik fazla yüzde 30'dur. Filipinler'de bu oranlar, yüzde 9 ile yüzde 25'tir. Demek ki fakir ülkeler, halk kütlelerinin tüketimini kısmadan, geniş yatırım imkânlarına sahiptirler.

Halkın büyük çoğunluğunun en kötü şartlar altında yaşadığı fakir ülkelerde, yatırılması mümkün olduğu halde yatırılmayan ekonomik fazla nereye gitmektedir? Bu ekonomik fazlayı, toprak ağasının merhametsiz rantı, tefecinin soygun faizi, komprador ile yabancı tekellerin korkunç kârı ve

pahalı bir bürokrasinin lüzumsuz giderleri yutmaktadır. Kaba bir hesapla, Türkiye'de millî gelirin üçte birine yakın kısmını alan toprak ağası, tefeci ve komprador, bunun pek az bir kısmını yatırmakta, büyük kısmını İsviçre bankalarına, Boğaz'daki ve *Côte d'Azur*'daki villalarına, gece kulüplerine ve çeşitli lüks tüketim mallarına gömmektedir. Yabancı tekeller, tarım ve maden alanlarında ihracat fiyatlarını empoze ederek, yeraltı ve yerüstü zenginliklerine el koyarak ve daha bir sürü yoldan ekonomik fazlanın önemli bir kısmını almaktadırlar. Tütün ve fındık üreticisini tefeci ve yerli alıcı kadar, hattâ daha fazla, yabancı tekeller sömürmektedir. Amerikan askerinden tasarrufu sağlamak amacıyla ölçüsüz artırılan savunma giderleri, millî gelirin yüzde 3 ilâ 4'ü oranında önemli bir yatırım fonunu götürmektedir.

Türkiye, toprak ağasının rantını, tefecinin faizini, komprador ile yabancı tekelin kârını topluma mal etmedikçe ve verimsiz devlet giderlerini kısmadıkça, kalkınma yoluna giremez. Tefeci, aracı ve ağa saltanatına son veren bir Toprak Reformu ile komprador ve yabancı tekel egemenliğini kaldıran geniş ölçüde millileştirmeler bunun için gereklidir ve kalkınmanın vazgeçilmez şartıdır.

Üç Tip Plân

Karma ekonomi, özel teşebbüs, dış yardım, yabancı sermaye vs. edebiyatı altında gizlenmek istenen asıl mesele budur. Eğer ekonomi bugün, enflâsyon ve durgunluk rüzgârlarının altında bir ilerleme kaydetmeden sahipsiz bir tekne gibi çalkalanıyorsa, bunun temel nedeni, ekonomiyi hızla harekete geçirecek kaynakların, hâkim sınıf elinde, yabancı tekellerle ortaklaşa israf edilmesidir. Çok korkulan bir kelimeyi çekinmeden söyleyelim: Türkiye'nin kalkınması, her şeyden önce bir sınıf değişikliği meselesidir. Komprador, tefeci, ağa ve yabancı tekel ittifakına dayanan bir kalkınma politikası, karma ekonomi ve plân edebiyatına rağmen, ekonomik gerileme, işsizlik, enflâsyon ve yabancı egemenliğinden başka bir şey getirmemiştir.

Sözü Prof. Baran'a bırakalım: "Kaynakların kullanılma biçimi, hiç değilse kabaca, hâkim sınıfın çıkarlarına göre ayarlanır. Bu sebeple, herhangi bir ciddî plânlama çabasının, hâkim sınıfla ve onun iç ve dış müttefikleriyle keskin bir çatışmaya düşmesi kaçınılmaz bir olaydır. Çatışma, üç

yoldan çözülebilir: Plânlama Teşkilâtı, eğer kapitalist bir hükûmet tarafından kurulmuşsa, tıpkı hükûmet gibi hâkim çıkarların eline geçer, bir süsten ibaret kalır ve varlığı, halkta kalkınma yolunda bir şeyler yapılıyor hayalini beslemeye yarar. İkinci ihtimal, Plânlama Teşkilâtının, güçlü çıkarların baskılarına, rüşvetlerine ve nüfuzuna az çok karşı koyabilen reformcu bir hükûmet tarafından kurulmasıdır. Plânlama Dairesi, kapitalist bir toplumda devletin sınıfların üstünde ve bağımsız olduğuna inanan namuslu reformcuların elindedir ve bunlar millî ekonomide köklü değişiklikler yapma çabasındadırlar. Bu durumda, plâncılar, hâkim sınıfın inatçı bir mukavemeti ve sabotajı ile karşılaşacaklar, hemen hiçbir şey yapamayacaklar ve deneme, kaçınılmaz bir alt ürün olarak geniş halk tabakaları arasında gerçek plânlama fikrini de gözden düşürerek, bir şey yapamamanın huzursuzluğu ve iktidarsızlığı içinde son bulacaktır. Üçüncü ihtimal, plânlamanın, geniş bir halk hareketinin savaş çığlığı olması, eski düzenin mevzilenmiş çıkarları ile sürekli bir mücadeleye girişmesi ve başarılı bir sosyal devrimin, temel ekonomik örgütlenme ilkesi haline gelmesidir."

Türkiye şimdi bu sosyal devrimin oluşu içindedir.

Yön, Sayı 131, 1 Ekim 1965

Yeni Dönem

Anayasanın Korunması

Gerçekleri, hayale kapılmadan olduğu gibi görmek gereklidir: TİP parti olarak başarı sağlamakla beraber, 1965 seçimleri, solun yenilgisiyle ve sağın zaferiyle sonuçlanmıştır. Washington seçim sonuçlarını, Amerika'nın zaferi ilân etmiş, ünlü Amerikan televizyon şirketleri ile gazeteleri 10 Ekim'i "Memleketi sola kaydırmak isteyen İnönü'nün yenilgisi" şeklinde yorumlamışlardır.

1960 Mayısında süngüyle gidenler, 1965 Ekiminde büyük oy çoğunluğu ile iktidara gelmişlerdir. Yeni iktidar istese de istemese de bir karşı devrim niteliğini taşıyacaktır. Hafiften sola kaymaya eğilim gösteren iç ve dış politika, geniş ölçüde sağa kayacaktır. Komprador, toprak ağası ve yabancı tekel üçlüsüne dayanan Amerikan Yardım Teşkilâtının gözetimindeki Menderes tipi kalkınma politikası, 27 Mayıs'ın zinde kuvvetleriyle sağcı çoğunluk arasındaki gerginliği artırmak pahasına, belki daha ihtiyatlı bir şekilde, fakat özü değişmeden uygulanacaktır.

Türkiye'de ve yeryüzünün daha birçok azgelişmiş ülkesinde denenen böyle bir kalkınma politikasının, gerçekten demokratik bir siyasî rejim

içinde uzunca süre yürütülebilmesi imkânsız gibidir. Azgelişmiş ülkede komprador, toprak ağası ve yabancı tekel ittifakına dayanan kapitalist düzenin, demokratik özgürlükleri artan ölçüde kısma eğilimi göstermesi, temel bir sosyoloji kanunudur. Kapitalist gelişme çabasındaki fakir memleketlerde, faşizme kayma eğilimi, sosyal tenkidin gücü ve etkisi ölçüsünde hız ve şiddet kazanmaktadır.

Demirel ekibi de, arzu etmese bile, Anayasayı zorlamaktan kurtulamayacaktır. Bu bir iyi niyet, kötü niyet meselesi değildir. Menderes, sosyal tenkidin çok cılız olduğu bir dönemde, bir özgürlük rejimi kurma inancıyla iktidara geldiği halde, ekonomik güçlüklerin kısa sürede çoğalması üzerine, baskı rejimine sürüklenmiştir. Halbuki Demirel ekibi, sosyal tenkidin çok geliştiği bir dönemde, özgürlük rejimi kurma iddiasıyla değil, aksine McCarthy sloganlariyla iktidara gelmektedir. Menderes, o zamanlar Amerikan emperyalizmine en şiddetli tenkitleri yönelten bugünkü TİP liderini, 1950'de milletvekili listesine alıyordu. Demirel ekibi ise, bir iki TİP milletvekilinin girmesiyle, Meclis'in çalışamaz hale geleceğini ileri sürmektedir. Bir Alman Büyükelçisi, yabancı sermayenin tenkidinden duyduğu hoşnutsuzluğu belirtmekte ve sosyal tenkidi susturarak "yabancı sermaye için elverişli bir psikolojik ortam yaratma"yı hükûmetlerin görevi saydığını açıkça söyleyebilmektedir! Bir Sam Amca, sola haddini bildirecek iktidarları mükâfatlandırmaya hazırlanmaktadır. Bir Sam Amca ki, Anayasaya saygılı İnönü iktidarını dahi "tehlikeli" saymıştır!

Böyle bir ortamda hayale yer yoktur: Anayasa tehlikededir. Anayasa ancak 27 Mayıs'tan yana güçlerin bilinçli ve azimli direnmesiyle korunabilir. Anayasanın savunmasında, Parlâmento'nun içinde ve dışındaki bütün ilerici kuvvetler güçbirliği yapmalıdırlar. Sosyalistlerin en önemli meselesi, hiçbir fedakârlıktan kaçınmayarak ve parti farkı gözetmeden Anayasa cephesini gerçekleştirmeye çalışmak olmalıdır.

Sosyal Muhalefet

Yeni dönemde, Parlâmento'ya küçümsenmeyecek sayıda temsilci ile giren Sosyalistleri, Anayasa bekçiliğinin yanı sıra, güç bir muhalefet görevi beklemektedir. Seçimlerdeki başarının ölçüsü Parlâmento'ya girmek değil, Parlâmento'ya girişi en iyi şekilde değerlendirmek olacaktır.

Seçim kampanyasında Sosyalist muhalefet genel plânda ve ilkeler

üzerinde kaldı. Parlâmento'da muhalefet ise, somut meselelere yönelmek ve sonuç almak için ideal olanı değil, mümkün olanı istemek durumundadır. Örneğin, Amerikan üslerinin kaldırılmasını ileri sürmek, mevcut şartlar altında etkisiz kalmaya mahkûmdur. Ama yabancı üslerin kontrolü, hatta General de Gaulle'ün yaptığı gibi bu üslerin Türk Komutanların yönetimine verilmesi, Parlâmento'da değilse bile, kamuoyunda genel tasviple karşılanacağından emin olarak istenebilir. Keza NATO'dan ayrılmak yerine, bir kısım birliklerimizin NATO'dan çekilerek bir millî kuvvetin teşkili, bugün için çok daha önemli bir meseledir.

İç politikada da Sosyalistler, genel ilkelerin savunulmasından çok, emekçilerin haklarını genişletecek somut ve gerçekleştirilmesi mümkün tekliflere yönelmelidirler. Kapıda bekleyen enflâsyon tehlikesine karşı, emekçilerin çıkarları açısından, bugünkü iktidarın dahi almak zorunda kalabileceği somut tedbirler ileri sürmelidirler. Yazılı ve sözlü sorularla bugün bir devlet sırrı sayılan ekonomik bilgileri sağlayarak kamuoyuna iletmelidirler. İktisadî devlet teşebbüsleri ile iştiraklerinin faaliyetleri, ihaleler, dış ticaret tahsisleri, Yabancı Sermayeyi Teşvik Komitesi kararları gibi konularda açıklığın getirilmesinde ve böylece devlet yağmacılığının gözler önüne serilmesinde, Sosyalist milletvekilleri çok yararlı işler yapabilirler.

Parlâmento çalışmalarında, Sosyalistlerin dikkat etmesi gereken en önemli mesele, tecrit olunma tehlikesinden kurtulmaktır. Sağcı çoğunluk, Sosyalistleri Parlâmento'da yalnızlığa mahkûm etmek için her türlü tahrike ve baskıya başvuracaktır. Sosyalistlerin görevi, bu oyunları boşa çıkartmak ve ilerici unsurların dinamik kanadı olarak kalmayı bilmektir. Bu da Parlâmento'daki sosyal muhalefetin nabzını her an elde tutmayı, fedakârlıktan kaçınmayarak ölçülü ve soğukkanlı davranmayı gerektirecektir.

Sosyalistlerin, mevcut köhne düzenin tamirini öngören reformları desteklemeleri elbette beklenemez. Amaç, yeni bir düzenin kurulmasını hazırlayacak değişikliklerin gerçekleştirilmesidir. Yalnız Sosyalistler, köhne sosyal ve ekonomik düzeni, tedricen de olsa zayıflatan en ufak reform tedbirini dahi desteklemelidirler. Bu yolda, sinirliliğe kapılmadan bir kuyumcu sabrıyla adım adım mücadeleye alışmalıdırlar. Parlâmento'nun daha az ilerici siyasî gruplarını sağa itecek davranışlardan kesinlikle kaçın-

malıdırlar. Bilmek gerekir ki, Sosyalizm, beş on yılda gerçekleştirilecek bir dâvâ değildir. Sağcı bir iktidarın, eğer hesap dışı gelişmeler olmazsa, bir seçim döneminde "otomatikman" başarısızlığa uğrayacağı fikrine dahi itibar edilmemelidir. Tarihsel gidiş yönünde olma rehavetine kapılarak, her şeye hayır demek, ya da her şeyi siyah beyaz olarak basitleştirmek kolaylığına düşülmemelidir. Sosyalist mücadelenin başarısı, uzun vadeli bir görüş içinde, bugün olgunlaşan sorunlara, ilerideki mücadele imkânlarını hazırlayacak ve genişletecek gerçekçi çözüm yolları getirebilmesine bağlıdır.

Hiç şüphe yok, Sosyalizmin zor dönemi, asıl şimdi başlamaktadır.

Yön, Sayı 134, 22 Ekim 1965

Cumhuriyet'in 42. Yılında

1923 Türkiyesi

Çin'in mağrur lideri Mao'nun yakın mücadele arkadaşı Cai He-Shen, 1922 yılı Eylülünde şunları yazıyordu: "Emperyalizmin baskısı altındaki büyük ve eski ülkeler arasında en çok ıstırap çeken Türkiye ve Çin oldu... Ey benim 400 milyon mazlum kardeşim, gördünüz mü olan biteni? Bizim gibi milletlerarası emperyalizmin baskısına uğrayan Türk halkı şimdi emperyalizmin baskısına uğrayan Türk halkı şimdi emperyalizmi yendi! Türklere hayranız ve onların verdiği büyük örneği biz de gerçekleştirmek istiyoruz...

"Türk mücadelesi karşısında kör ve sağır kalamayız. Yakın Asya'nın her yerinde mazlum halklar Türkiye'nin zaferini yürekten istemektedirler. Milletlerarası emperyalizmin zulmüne uğrayan biz, 400 milyon kardeş, sıcak sevgi ve temennilerimizi göstermeli ve hep birlikte haykırmalıyız. Yaşasın mazlum Türk halkının zaferi!"

Atatürk için, "Engin bir devrimci ruh taşıyan büyük adam General Kemal" sözlerini kullanan bu yazının yazılışından beri 43 yıl geçmiş bulunuyor. 43 yıl önce, "Ah, biz de Türkler gibi yapabilsek" diye imrenen

Mao'nun Çin'i, rejimi ne olursa olsun, atom bombasına sahip, büyük ve mağrur bir devlettir. Çin bütün dünyayı titretmektedir. Ya dün Çin'in imrendiği Türkiye? Türkiye bugün yeryüzünün en geri on ülkesinden biri ilân edilmektedir. Bağımsızlığına kavuşan Asya-Afrika ülkeleri, dün kurtarıcı gördükleri Türkiyemizi, bugün önemsiz bir Amerikan uydusu saymaktadırlar.

Cumhuriyet'ten beri geçen kırk iki yıl, bütün sorunlarını çözmüş ileri ve bağımsız bir Türkiye kurmak için bol bol yeterliydi. Yapamadık. Türk milliyetçileri boş övünmelere itibar etmeyip, nerede yanıldığımızı açıkça ortaya koymalı ve ikinci bir kurtuluş savaşına hazırlanmalıdırlar.

Öyle görünür ki, Cumhuriyet'ten sonra iki büyük hata işledik. Dış düşman kovulduktan sonra, Türk köylüsünü ağa, eşraf ve tefeci baskısından kurtararak onu gerçekten milletin efendisi yapacak olan köklü bir toprak reformunu gerçekleştirmeyi unuttuk. Ağa, eşraf ve tefecinin ekonomik ve kültürel baskısı altında devrimci ve Atatürkçü Türk köylüsü yetiştirme amacını güden eğitim çabalarının boşa gideceğini düşünemedik. Batının iki yüz yıl önce yaptığı Toprak Reformuna hâlâ el atabilmiş değiliz!

İkinci hâtâ ekonomik politikanın seçilişinde oldu. Türk geleneği ve şartlar Devletçiliği zorunlu kılıyordu. Halbuki biz millî bir kapitalizm kurmaya yöneldik. Çok kısa süre uygulanan Devletçilik dahi küçümsenmeyecek başarılarına rağmen esas itibariyle kapitalizme geliştirme aracı oldu. Yabancılarla tatlı işler çevirmenin özlemini çeken İstanbul ve İzmir kompradorları, Devletçilik yıllarında da zenginleştiler.

1940 Türkiyesi

Çok partili hayata, sosyal yapıda önemli hiçbir değişikliği gerçekleştirmeden geçtik. Yeni düzen bütün iyi niyetlerine rağmen, halka pek bir şey veremeyen, üstelik jandarma ve tahsildar geleneğini sürdüren devrimci kadronun tasfiyesine yol açtı. Ağa, eşraf, tefeci ve komprador egemenliği kesinlikle ortaya çıktı. Son yirmi yıl, Cumhuriyet'in tasfiye edemediği bu geri unsurların halkın oyunu kolayca alarak sağladıkları egemenlik dönemidir. Yabancılara yaslanma ve Düyunu Umumiye'nin yeni bir biçimde geri gelişi, bu egemenliğin kaçınılmaz sonucudur.

Atatürk'ün partisi, Cumhuriyet'in ilk yıllarından beri fırsat bekleyen,

kendi eliyle güçlendirdiği bu geri unsurların artan baskısı karşısında devrimcilikte ısrar edebilir miydi? Bunu cevaplândırmak çok güç. Ama yeni şartlarda devrimcilik akıntıya karşı kürek çekmek kadar zordu. Partinin belki de yıkılmasına yol açacak olan bu güç iş, göze alınamadı. CHP kendini akıntıya bırakmayı tercih etti. Toprak reformu, Köy Enstitüleri, kalkınma plânları rafa kaldırıldı. Tarım Bakanlığına bir ağa getirildi. Yücellerin, Tonguçların yerini, Sirerler, Banguoğlular aldı. Ve nihayet bir toprak ağasının liderliğinde, ağalar, tefeciler ve kompradorlar, halk çoğunluğunu peşlerinden sürükleyerek iktidara geldiler. Deneme, 27 Mayıs'ta son buldu.

1965 Türkiyesi

Sayın İnönü, 27 Mayıs'tan sonra da, 1946'da başladığı denemenin başarısı için elinden geleni yaptı: 27 Mayıs'ı, "İlk Hedefler Beyannamesi" sınırları içinde tuttu. Seçim sonrası huzursuzluklarını ve darbe teşebbüslerini önledi. En güç durumlarda dahi, soğukkanlı ve güler yüzlü bir idarenin örneğini verdi. Ekonomik durgunluğu giderdi. İşçilere geniş haklar tanıdı. Fındık, tütün, buğday fiyatlarını yükselterek, köylü kütlesini kazanmaya çalıştı. Ümit etmekteydi ki, artık yeni bir demirkırat denemesi önlenecek ve 27 Mayıs Anayasası çerçevesinde kalkınmanın zorunlu kıldığı reformlara el atılacaktır. Ümitler gerçekleşmedi ve CHP, Menderes dönemindekinden çok daha büyük bir yenilgiyle karşılaştı. CHP, servet beyannamesi, vergi açıklaması, tarım vergisi, Sovyetler'le yakınlaşma gibi teşebbüslerden ve Toprak Reformu sözlerinden ürken varlıklı üyelerinin ihanetine uğradı. CHP'li eşraf ve ağa takımı, etkileri altındaki seçmenleri de peşlerinden sürükleyerek reformcu gidişe karşı durdular. CHP "ortanın solundayız" yerine, "sağındayız" da dese, hâkim sınıf çıkarlarına dokunan tedbirler yüzünden bu ihaneti tanıyacaktı. CHP reformculuğunu son derece yetersiz bulan ilerici unsurların bir kısmı da, açık, seçik ve tutarlı bir programla ortaya çıkan TİP'e kaydılar. Böylece 20 yıllık deneme, halktan yana her türlü reform fikrine karşı çıktığı halde, fakir köylü ve işçinin oylarını toplayan Menderes politikası şampiyonlarını, büyükçe bir çoğunlukla yeniden iktidara getirdi.

20 yıllık denemenin ortaya koyduğu sonuç şudur: "Feodal kalıntılardan hâlâ kurtulamamış ve az sayıdaki işçisi dahi bölgesel bağlılıkların etkisi altında bulunan bir toplumda Parlâmentoculuk, geri unsurların egemen-

liğini sağlamaktadır. Halbuki azgelişmiş bir ülkede sistemin yaşaması ve istikrara kavuşması, Parlâmento'nun zorunlu reformları gerçekleştirebilmesine bağlıdır. Aşırı sağcı çoğunluklar getiren sistem ise, reform yollarını tıkamakta ve toplumun azınlıktaki dinamik unsurları arasında hoşnutsuzluğu körüklemektedir.

Bu durum yalnız Türkiye'ye özgü değildir. Güney Amerika'da etraflı bir sosyolojik araştırmaya girişen Fransız siyasî bilimler uzmanı Lambert bizimkine hayli benzer bir sosyal yapıya sahip bulunan ülkelerin çoğunda, parlamenter sistemin aşırı muhafazakârlığın güçlü bir aracı olduğunu ortaya koymuştur. Reformcu güçler, sistemin dışına çıkış yolları aramışlardır. Prof. Duverger de "Politikaya Giriş" adlı eserinde şu acı hükme varmaktadır: "Modern usullerin görünüşü altında eski feodal otokrasi rejimleri işler. Demokratik usuller, eski rejimlerin yıkılmasına yardım etmek şöyle dursun onları gizleyerek devam etmesini sağlar."

Bu ölçüde kötümserliğe elbette yer yoktur. Yalnız, çok önceden başlayan temel hâtâlar yüzünden, azgelişmişliğin bütün zincirlerini kırmak için yeterli olan yirmi yıllık bir süreyi israf ettiğimizi daha uzun yıllar israfa hazırlandığımızı bilmek gerekir. Reformcu güçlerin sosyal yanı değişmediği sürece gelecek seçimlerde de başarısızlıklara uğraması mümkündür. Hoşumuza gitmiyor diye, başını kuma sokunca kem gözlerden korunduğunu sanan devekuşları gibi bu acı gerçeği görmekten kaçamayız.

Türkiye'de Anayasa düzeninin bugün en samimi savunucuları, hiç şüphe yok, reformcu güçlerdir. Bu düzeni yaşatmak için, reformcular, ellerinden gelen çabayı gösterecekler ve Parlâmento-Devrim çelişmesine, demokratik bir çözüm yolu arayacaklardır.

Açık gerçekleri olduğu gibi görmekten kaçınmayan bir tutum bugünkü çıkmazdan kurtulma çabasının sağlam bir hareket noktasını teşkil etmesi bakımından önemlidir. Rejimler hayallere değil gerçeklere dayanarak uzun ömürlü olurlar. Anayasadan ve reformlardan yana güçler, Türkiye'nin daha uzun süre zaman israfına tahammülü kalmadığını göz önünde tutarak, demokratik devrim yolunu açma durumundadırlar.

Yön, Sayı 135, 29 Ekim 1965

1965 Yılında Atatürkçülük

Medrese Atatürkçülüğü

Fetvacılık biçiminde bir Atatürkçülükten artık vazgeçilmelidir. Büyük Atatürk, değişik şartlarda, çeşitli yorumlara elverişli sözler söylemiştir. Bir tarihte, "Antikapitalistiz" demiştir. Bir süre sonra CHP ilkelerini açıklarken, "Memleketimizde, milyonerlerin, hatta milyarderlerin de yetişmesine çalışacağız." demeyi gerekli bulmuştur. Bir yerde, "Yabancı sermayenin Türkiye'yi nasıl mahvettiğini" anlatmıştır. Yeni Başbakanın yabancı sermaye hayranlığını haklı göstermek için Senato'da yaptığı Şubat 1923 konuşmasında da, "Yabancı sermayelere gereken teminatı vermeye her zaman hazırız." ifadesini kullanmıştır. Bu sözlerden yalnız birine sarılıp, büyük liderin kapitalizmden yana olduğunu savunmak ne kadar yanlışsa, onun kapitalizme karşı bulunduğunu söylemek de o kadar hatalıdır. Bu karşılıklı fetva yarışı, kısır çekişmelerden başka sonuç vermez.

Herkesin oybirliğiyle kabul ettiği üzere, Atatürk, çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmış bağımsız bir Türkiye kurma yolunda çaba göstermiştir. Cumhuriyet'in kuruluşundan 42 yıl sonra dahi, bu amaca ulaşmaktan baş döndürücü bir uzaklıkta bulunduğumuza göre, laf ebeliğini bırakıp, çağdaş

uygarlık düzeyine hangi yoldan hızla erişebileceğimizi araştırmamız gerekir. Günümüzde, en geri ülkeler arasında sayılan Türkiyemizde, başka türlü bir Atatürkçülük düşünülemez.

Büyük liderin ilkelerine bağlılıkları, gardrop değiştirmekten öteye gitmeyen ve Atatürkçü olmadıkları yavaş yavaş anlaşılmaya başlayan smokinli gericilerin dışında, bütün Atatürkçüler, bugünkü durumdan kurtulmak için, Toprak Reformu, ciddî bir plânlama ve halktan yana bir Devletçilik gibi köklü değişikliklerin zorunluluğu konusunda birleşmektedirler. Ne var ki politik düzen, her türlü köklü reform düşüncesine karşı çıkan eşraf-komprador çıkarlarını savunanlar, peşlerinde halk çoğunluğunu da sürükleyerek, bugünkü köhne, kalkınmaya engel sosyal ve ekonomik düzeni sürdürmektedirler. Halk, halktan yana olanlarla beraber değildir.

Ortada büyük bir terslik vardır. Atatürkçülük yolu, bu tersliğin aşılmasıyla düze çıkacaktır. Atatürkçüler, ilerleme yolunu tıkayan bu en büyük tersliğin nedenlerini, sosyal demokrat tekerlemelerinden kurtularak, derinlemesine araştırmalıdırlar.

Atatürkçülerin Yanlışları

İlk bakışta sezilen bir gerçek vardır: Türkiye'de ilerici hareketin öncülüğünü, subay-memur kadrosunun dinamik kanadı yapmıştır. Ne var ki sosyal orijinleri, ayrıca araştırılması gereken bu ilerici kadronun, köklü bir yenileşme hareketini başarıya ulaştırabildiği ve halkın yaşayışında hissedilebilir bir iyileşmeyi gerçekleştirebildiği söylenemez. Tanzimat ilericileri sarayın gölgesinde, bilerek ya da bilmeyerek, Avrupa emperyalizminin arzuladığı ve onların çıkarına olan reformlara yönelmişlerdir: Anadolu esnafı, Türk imalatçısının iflasına yol açan 1838 Osmanlı-İngiliz Ticaret Anlaşmasını önlemek için İstanbul'a heyetler yollamış, fakat Tanzimat ilericileri, Anadolu'nun sefaleti pahasına anlaşmayı imzalamışlardır. 1908 ilericiliği, İngiliz emperyalizminin yerine Alman emperyalizminin dümen suyunda girişilen kanlı bir savaştan ve boş yere verilen yüzbinlerce şehitten öte birşey getirmemiştir.

Bağımsızlık savaşından sonra, devrimci subay-memur kadrosu da yeni bir Türkiye yolunda önemli adımlar atmakla beraber, Anadolu halkının kaderinde esaslı bir değişikliği gerçekleştirememiştir. Atatürkçüler, büyük başarılarının yanı sıra büyük başarısızlıkları da apaçık ortaya koymalıdır-

lar: Türkiye'nin ekonomi politikasını çizecek olan İzmir İktisat Kongresine, kurtuluş yıllarını işgal altındaki İstanbul'da tatlı kâr peşinde geçiren İstanbul Ticaret Odasının tüccar temsilcileri hakim olmuştur. İhtilâl kadrosunun bir kısmı, İş Bankası yoluyla, iş hayatına atılmıştır. İzmir Kongresinde boş çiftliklerin fakir köylüye verilmesi teklifi, toprak ağalarından ibaret olan köylü delegelerin de katılmasıyla reddedilmiştir. 1924 Anayasasına konan, "Bedeli peşin ödenmeden kamulaştırma yapılamaz." hükmü ile Toprak Reformu yolu tıkanmış, bu hüküm ancak 1937'de değiştirilmiştir. Bireyci burjuva toplumundan aktarılan Medeni Kanun'un bazı hükümleri, tarımda devrimci devlet müdahalesini imkansız kılmış, üstelik zengin köylülerin miri toprakları yağma etmesine yol açmıştır. Sağlam teminat karşılığı verilen Ziraat Bankası kredileri, sadece ve sadece tüccar ve eşrafa yaramıştır. Tüccar %10 ile aldığı parayı, %80-120 faiz ile fakir köylüye kiralamıştır. Konyalı Mehmet Ağa, 1926 yılında Mustafa Kemal'e, "Paşam, banka kredi vermek için bizden tüccar kefil istiyor. Bankanın idare heyetini çiftçilerden yap." diyordu.

1929 Dünya Buhranı, hububat fiyatlarını feci ölçüde düşürmüş, fakat Toprak Mahsulleri Ofisi ancak 1938'de kurulabilmiştir. Perişan köylü, yetişkin adam başına 8 ila 15 lira yol vergisi ödemek zorunda bırakılmıştır. Yıllık toplam yol vergisi 50 lira olan bir aile, borcunu karşılayabilmek için, okkası 4 kuruştan 1250 okka buğday satma durumundaydı. Yalnız fakir ve orta halli değil, nice ortanın üstündeki köylü ailesi, bu parayı verememiş, ya yorganını sırtına vurup çalışmaya ya da hapse gitmiştir. Köylü ve kasabalı, öğretmenin maaşı da dahil, ilkokul giderlerini karşılamak zorundaydı. Bu ağır yükü kaldırması mümkün olmayan fakir köylü ve esnaf, okul da, öğretmen de istememiştir. Bu tabloya, Osmanlılıktan kalma, yüzyıllar boyu sürüp giden geleneksel jandarma ve tahsildar baskısı eklenince, bir kısım eşrafın da halk çocuğunun da ilerici kadroya neden karşı olduğu kolayca anlaşılabilir.

Tutucu Güçler Demirperdesi

Türkiye'de ilerici aydın kadro, eline imkan geçtiği zaman dahi, enerjisini halkı, komprador, tefeci ve ağa tahakkümünden kurtarma yolunda kullanmayı, ciddiyetle denememiştir. Aksine, iyi niyetle alınan kararlarla, bu tutucu egemenliği güçlendirmiştir. Din ve gelenek istismarcılığı yapabilme imkânını da elde eden tutucu güçler, çok partili hayata geçilince işçi ve

köylü üzerinde hayli etkili olan küçük esnafla, işçi-köylü çoğunluğun oyunu, her zaman zahmetsizce toplayabilmiştir.

YÖN'ün 90. sayısında Doğu'da yapılan bir sosyolojik araştırmayı yayınlamıştık. Ağa ve şeyhin, fakir köylüyü nasıl bir çember içinde tuttuğunu ortaya koyan araştırma, şu sonuca varmaktaydı: "Köylünün bütün hayatı, ağa ve şeyh tarafından kontrol altına alınmıştı. Köylü, ağanın mağazalarından alışveriş eder. Mağazalar hem köylünün malını alır, hem de ona borç para verir. Köylünün hükûmet kapısında işini gören avukat ve politikacı, ağa ailesindendir. Köylünün bu çemberi kırabilmesi mümkün değildir."

Sosyolog Mübeccel Kıray'ın Ereğli incelemesi de, kapitalizme geçişe rağmen yarı feodal ilişkilerin nasıl yaşandığını ve köylünün kasaba eşrafına nasıl bağımlı bir durumda kaldığını göstermiştir. Sosyolog İbrahim Yasa çalışmalarında, köylünün nasıl bir iki zengin aile etrafında kümelendiğini ortaya koymuştur. Küçük esnafın ve büyük toprak ağalarına bağlı köylerdeki minnacık ağaların oy mekanizması üzerindeki etkileri, toplum araştırmacılarını beklemektedir.

Şimdilik elde mevcut sınırlı bilgi dahi, Sosyalist teorinin ışığı altında, zamanla geliştirmeye çalışacağımız bazı kaba tahminlerde bulunmaya imkan vermektedir:

1- Halk kitleleri, tutucu güçlerin ideolojik ve ekonomik egemenliği altındadır. İşçi ve köylü, köydeki ufak ağa ile kasaba eşrafından -kompradorlar aracılığı ile- *Wall Street*'e, Washington'a kadar uzanan tutucu bir çember içindedir.

2- İlerici hareketi temsil eden Atatürkçü kadroya karşı halk, tıpkı eşraf gibi güvensizdir ve onları kendine yabancı saymaktadır. Bu durum, esasen yenilmesi güç olan tutucu güçler egemenliğini pekiştirmektedir.

3- Saflarında yer alan eşraf ve tüccarın çıkarlarına dokunmayan CHP, Menderes'in zirve yılı olan 1954'te dahi, oyların üçte birinden fazlasını toplayabilmiştir. Fakat bu siyasî teşekkül, ciddî bir reform hareketine girişmeden dahi, servet beyanı, vergi açıklaması, büyük çiftliklerin vergilendirilmesi gibi önemsiz tedbirler ve Toprak Reformu lafları yüzünden eşraf ve tüccarı ürkütmüştür. Bu ürkme, CHP'ye bir milyon civarında oy kaybettirmiştir. CHP, Kaldor'un servet vergisiyle arazi vergisini uygulamaya kalkışsaydı, belki de bir milyon oyunu daha eritebilecekti. CHP,

tehlikeli bir dönemeçtedir.

4- TİP, esas itibariyle, memur, öğretmen, üniversite gençliği gibi Atatürkçü aydınlardan bir kısmının eskiden CHP'ye giden oylarını toplamıştır. Öyle görünür ki TİP, bölgelerinde tutulan ilerici aydınların kişisel etkileriyle bir miktar işçi ve köylü oyu alabilmiştir.

5- Küçük esnafı, işçi ve köylüyü, ekonomik ve ideolojik egemenliğinde bulunduran tutucu güçler, işçi ve köylüden çok daha büyük bir hızla bilinçlenmekte, saflarını sıklaştırmakta ve ilerici kuvvetlerin karşısına dikilmektedir. İktidar gücü, istense de istenmese de, ilerici hareketi frenleme yolunda kullanılacaktır. CHP'den kopmalar ve tutucu çevrelerin eklenmesiyle güçlenen bu tutucu güçler koaliyonunun, dış destekler de hesaba katılınca, esnaf, köylü ve işçi üzerindeki egemenliğini hayli uzun süre devam ettirmesini beklemek gerekir. Aslında çıkarları büyük burjuvaziyle çatışan esnafın bu tutumu, toplumcu sosyologların araştırmalarıyla aydınlığa çıkabilecektir.

Atatürkçülüğün dramı bu noktada yatmaktadır: Bir ucu İstanbul ve İzmir kompradorları yoluyla Washington'a, New York ve Londra borsalarına uzanan bir tutucu duman perdesi, eşraf, tüccar, tefeci ve ağa aracılığı ile küçük esnafa kadar nüfuz etmekte ve halk ile halktan yana ilerici güçler arasında aşılması güç bir engel yaratmaktadır.

Yüzyıllar süren yenileşme çabamızda, sosyal orijinleri üzerinde ayrıca durulması gereken ilerici aydın kadro, halka gidişi çok zorlaştıran bu duman perdesinin farkına varamadı; aksine, hatalı davranışlarıyla halkı iyice kendinden soğutarak bu duman perdesini koyulaştırdı. İlerici güçler, şimdi yeni yeni bu hataları anlamakta; bireyleri toplum yapısından gelen çeşitli tutucu etkilerden sıyrılmış bağımsız kişiler sayan soyut ve romantik Halkçılık görüşünden kurtulmakta ve Atatürk'ün özlediği toplumu kurabilmek için gerekli olan Halk-İleri Kadro ayniyetinin ancak bu duman perdesinin kesinlikle yırtılması suretiyle geçekleşebileceğini sezmektedir.

Atatürkçüler, Halkçılık yolunun Londra Asfaltı gibi dümdüz olmadığını hatırlayarak, hiçbir imkanı reddetmeden bu duman perdesini kaldırma uğrunda enerjilerini teksif etmelidirler. Halkın uyanış ve bilinçlenmesi, bu duman perdesi yırtılmadıkça, çok ve pek çok zaman isteyecektir.

Yön, Sayı 137, 12 Kasım 1965

Devlet Tiyatrosu Meselesi

İki Tip Yönetici

Grev yüzünden çok kısa bir süre, Devlet Tiyatrosu sahneleri kapalı kaldı diye, bir sanatçı Genel Müdür, "Tiyatromuz elden gidiyor." feryadını kopartmıştır. Padişahlık döneminden miras, kapıkulu zihniyetini açığa vuran "Vatan Cephesi" üslûplu bildiriler yayınlatmıştır. Gerçi Devlet Tiyatrosu ciddî olarak elden gitme tehlikesiyle karşı karşıyadır. Ama tehlikeyi yaratan bir kısım sanatçıların kanunî şekilde giriştikleri grev hareketi ve sendika değildir. Tehlike, koltuğuna çok bağlı gözüken Genel Müdürün kapıkulu zihniyetiyle sığındığı iktidardan gelmektedir. Ne var ki bu tehlike karşısında, sanatçı Genel Müdürün kılı bile kıpırdamış değildir.

Genel Müdür, kültür düşmanı, Atsızların, Sancarların çömezi bir Kültür Müsteşarına bağlıdır. Bu Müsteşar, daha iki hafta önce, fikirlerini paylaştığı Yeni İstanbul gazetesine bir beyanat vermiştir. Kültür düşmanı Müsteşar, beyanatında, "Devlet Tiyatroları sol eserlerden kat'î olarak temizlenmiştir. Bundan sonra da böyle devam edecek ve Devlet Tiyatrolarında sol eserlere artık yer verilmeyecek." demektedir. Hemen söyleyelim ki, biz, Devlet Tiyatrosunda sol eser, sağ eser dâvasında değiliz. Sadece ve

sadece özgürlük dâvasındayız. "Sol eseri temizledik" gerekçesiyle kültür yoksunu, özgürlük düşmanı Müsteşarın Devlet Tiyatrosu üzerinde bir "Abdülhamit Sansürü" kurmasına karşıyız.

İsterdik ki, bu tepki herkesten önce, vazgeçilmez niteliği özgürlük olan sanatçıdan gelsin. "Sol eserleri temizledik" diyen Kültür Müsteşarının karşısına sanatçı Genel Müdür dikilsin. Gökçer'in selefi, Devlet Tiyatrosunun başındayken DP iktidarı sırasında bunun unutulmaz örneklerini vermiştir. Şimdi de toplumun parasıyla işleyen İstanbul Belediyesi Şehir Tiyatrolarının başında, sanatçının haysiyetini ve özgürlüğünü koruma savaşı vermektedir. Sanatı ve özgürlüğü savunacak yerde, bir gerici Müsteşarın dümen suyunda giderek, sendikalı arkadaşlarını çelmelemeye kalkışan Genel Müdür, selefi Muhsin Ertuğrul'un, Tiyatro Haysiyet Divanına verilmesine yol açan yazısını ibretle okumalıdır:

"Tiyatro, Aristophanes zamanından beri topluma önderlik eder, devleti, hükûmeti idare edenleri denetler. Her konuda yol gösterir. Görevi, gerçeği, güzeli, iyiyi tanıtmaktır. Bunu nasıl yapar, bilir misiniz? Şöyle: Gerçeği; yalancıların, müraîlerin, yobazların, dalaverecilerin, gözü doymaz midecilerin ahlâksızlığını, kapkaççılığını, kalpazanlıklarını ortaya koyarak gösterir... Önce bilinmesi gereken şey şudur: Tiyatro her gün değişen hükûmetlerin, midecilerle dolan partilerin üstünde bir kurumdur. Toplum ona ancak 'hürriyet'i, özgür çalışması için ödenek verir.

"İstediğimiz zaman biz, İbsen'in 'Halk Düşmanı'nı oynar, çoğunluğu aldatan cahil belediye reislerinden örnekler gösteririz. İstediğimiz zaman biz, rüşvet alan memurları, bilgisiz maarif nâzırlarını sahneye çıkarırız Bunlar için ne Şehir Tiyatrosuna, ne Devlet Tiyatrosuna dil uzatmaya kimsenin hakkı ve yetkisi yoktur."

İşçi Memur Kavgası

Devlet Tiyatrosu grevi, toplu sözleşme, sendika, işçi-memur tartışmaları, bu açıdan değerlendirilmelidir. İşçi statüsü, sendika ve toplu sözleşme, her şeyden önce sanatçının kendi statüsünü tespitte söz sahibi olması ve sanat özgürlüğünü koruma yolunda topluca mücadele imkânını kazanması demektir. "Memuruz" diyenler ise, bilerek ya da bilmiyerek, "Genel Müdür bizi keyfince yönetsin." görüşünün savunuculuğunu yapmaktadırlar. Ne var ki, mesele bütün açıklığı ile ortaya konmadı. Çekiş-

me, genellikle sanatçı kaprisleri olarak ele alındı. Basın, nedendir bilinmez, Genel Müdür savunuculuğu yapma yolunu seçti..

Sanatçıların kaprisli ve bireyci olduğu, son mücadeleye bir sürü kişisel hesabın karıştığı doğrudur. Kişiler üzerinde durulursa, herkes hakkında söylenecek çok şey bulunabilir. Bir taraf sendika yöneticilerini, öteki taraf da Genel Müdürü kolaylıkla suçlayabilir. Ama asıl mesele, bu kişisel çekişmelerin çok üstündedir. Gönüllü bir disiplin isteyen sendika, toplu sözleşme ve işçi statüsü dâvası, başarılabildiği ölçüde, sanatçının kişilik ve özgürlük mücadelesidir. Genel Müdür, bağlı bulunduğu Bakanlık yetkilileriyle birlikte, "Siz memursunuz" derken, sanatçının kendi meselelerini Genel Müdürle eşit şartlar altında ortadan kaldırmak istemektedir. Sendika yöneticileri hakkında ne söylenirse söylensin, işçi statüsünü savunurken sanatçıyı tiyatroda imkân ölçüsünde söz sahibi yapma hakkının mücadelesini yürütmektedir. "Biz memuruz" diyenler ise, sanatçı kişiliğine yakışmayan bir tutumla, tiyatroda söz sahibi olma haklarından feragat etmektedirler. Kaldı ki, mevzuat, Devlet Tiyatrosu sanatçısına, yöneticilerin aksi yöndeki çabalarına rağmen, işçi statüsünü tanımıştır. Devlet Memurları Kanunu'nun, memuru tanımlayan talihsiz maddesine göre dahi, tüzel kişiliği olan ve özel bütçe ile yönetilen bir kurumda mukavele ile çalışan sanatçı, memur değil işçidir. Tiyatronun bir eğitim kurumu olduğuna dair, Kuruluş Kanunu'nda bir hüküm bulunmadığı için, sanatçılar grev hakkına da sahiptirler. Genel Müdürün, kanunda değil de kanun tasarısında bulunan ve Meclis müzakerelerinde çıkartılan "eğitim kurumu" ibaresine dayanarak giriştiği "adaleti iğfal" çabaları, başarısız kalmaya mahkûmdur.

Tiyatro, Sanatçınındır

Grev hakkına sahip işçi statüsü, iyi kullanıldığı ölçüde, Mc Carthy zihniyetli politikacılara ve emir kulu yöneticilere karşı, sanatın ve sanatçının haysiyetini koruma imkânını sağlayabilir. Ama mesele bununla bitmemektedir. Sanatçının toplu sözleşme ve grev hakkına kavuşması, bütçeden 20 küsur milyon lira ödenek alan Devlet Tiyatrosunun, McCarthy bozması politikacıların ve müsteşarların tasallutundan kurtulması için yeterli olmayabilir. Kuruluş Kanunu değiştirilerek, Tiyatronun, TRT gibi bağımsızlığa kavuşturulması gereklidir. Bağımsızlık, her derde devâ bir

tılsım değildir. Meselâ Üniversite özerkliğinin, bilim özgürlüğünü sağlama yolunda kullanıldığını söylemek güçtür. Ama yine de bugünkü TRT, hattâ Üniversite, bütün kusurlarına rağmen, dünküden daha iyidir. Devlet Tiyatrosu da, bu kurumlar gibi, bağımsızlığa kavuşturulmalıdır.

Mevcut kanuna göre Genel Müdür, Bakanlar Kurulu ve Genel Müdür Yardımcısı, Edebî Heyet üyeleri, Edebî Heyet Raportörü, Başrejisör, orkestra şefleri ise Millî Eğitim Bakanı tarafından seçilmektedir. Bugünkü durumda, seçilmeleri ve atılmaları, McCarthy zihniyetli politikacıların ve müsteşarların elinde olan tiyatro yöneticilerinin, sanat özgürlüğünü ve sanatçının kişiliğini koruma yolunda mücadele vermeleri kolay değildir. McCarthy dökümtüleri, toplumun tiyatrosunu kendi çiftlikleri haline getirecek sanat haysiyetinden yoksun yöneticileri her zaman bulabilirler. Herkesten bir Muhsin Ertuğrul olması ve "Tiyatro, politikacıların değil, sanatçılarındır." diyebilmesi beklenemez. Bu sebepledir ki, sendika, Devlet Tiyatrosu Kuruluş Kanunu'nun, sanat özgürlüğünü koruyacak şekilde değiştirilmesi için, özgürlükten yana bütün çevrelerin desteği ile, mücadele etmelidir.

Yön, Sayı 139, 26 Kasım 1965

Millî Kurtuluş Savaşları ve Amerika

Barutun Keşfi

Amerika, bugün yeryüzünün en güçlü ülkesidir. 1953-60 döneminde yüzde 2,5 gibi düşük bir oranda olan kalkınma hızı, 1960-65 döneminde yüzde 4,1'e yükselmiştir.

Savunma alanında 1960'tan önce Sovyetler'in gerisinde kaldığı intibaını veren Amerika, Kennedy'nin işbaşına geçmesiyle birlikte savunmaya öncelik vermiş ve birkaç yıl içinde baş döndürücü bir askerî güce erişmiştir.

Sovyet Rusya, sanayi alanındaki büyük başarılara rağmen, Amerikan ekonomik gücünün yarısına ulaşabilmiştir. Avrupa'nın hızla kalkınan kapitalist ülkeleri de, Amerika'nın yanında hayli cüce kalmaktadırlar: Kapitalist dünyadaki en büyük 500 tröstün 306'sını Amerikan şirketleri teşkil etmektedir.

Almanya Federal Bütçesinin Üstündedir!

Bu ölçüde güçlü bir Amerika'nın son yıllarda büyük bir şikâyeti vardır. Şikâyeti, Başkan Yardımcısı Humphrey bir süre öne Harp Okulunda yaptığı bir konuşmada dile getirmiştir: "Askerî bakımdan, önemi barutun keşfi ile kıyaslanabilecek yeni ve cür'etkâr bir saldırı biçimi ile karşı karşıyayız... Millî

Kurtuluş Savaşından söz ediyorum. Bu yeni ve karmakarışık harp biçimi, güvenliğimiz için belli başlı tehlike olmuştur. "

Sömürgeciliğin En Korkuncu

Dev Amerika, barış içinde bir arada yaşama politikasından yanadır. Nükleer bir savaşa karşıdır. Sovyetler Birliği ise Çin'in ağır tahriklerine rağmen, Amerika ile başını belâya sokacak herhangi bir hareketten dikkatle kaçınmaktadır. Ne var ki, Amerika'nın barış içinde bir arada yaşama anlayışı, hükmettiği kapitalist dünya için statükonun sürdürülmesi şartına dayanmaktadır. Özellikle kapitalist Üçüncü Dünya'da, politik bakımdan petrol şeyh ve sultanlarına, Güney Amerika'nın askerî diktatörlerine ve çeşitli ülkelerdeki kukla hükûmetlere dayanan bir cins Amerikan ekonomik imparatorluğu kurulmuştur. Sam Amca, bu düzen değişmemek şartıyla, barış içinde yaşamaktan yanadır. Üçüncü Dünya'nın milliyetçi güçleri ise, ülkelerinin kalkınması ve ilerlemesi için, bu geri düzeni mutlaka değiştirme çabasındadırlar. Sovyetler Birliği ve hatta Çin, Amerika'nın ezici askerî ve ekonomik gücünden çekinerek, statükoya rıza gösterseler dahi Üçüncü Dünya'nın halk kütlelerini de peşinden sürükleyen milliyetçi hareketleri, hiçbir şekilde statükoyu kabule yanaşmayacaklardır. Böylece sömürgeciliğin en barbar dönemlerinde bile eşine rastlanmayan korkunç bir çatışma ortaya çıkmakta, mazlum ülkelerin yeni uyanan halk kütleleri, memleketlerine sahip olmak isteyince karşılarında en büyük tahrip gücünü elinde tutan Amerika'yı bulmaktadırlar. Orta sayfamızda okuyacağınız Vietnam dramının, komünizm tartışmalarının çok ötesinde yatan gerçek yüzü budur. Washington, halkın nefret ettiği kukla hükûmeti yaşatmak için, son istatistiklere göre, bu ülkeye ayda ortalama 10 milyon ton bomba atmaktadır.

CI Teorisi

Millî Kurtuluş hareketlerini, Humphrey'in deyimiyle, güvenliği için belli başlı tehlike sayan Amerika, "*counter-insurgency*" adı verilen bir teori ortaya atmıştır. *CI* Teorisi, kurtuluş savaşlarına karşı koymanın sivil ve askerî tekniklerini geliştirmektedir. Gerek Amerika'nın gerek kukla hükûmetin asker ve polisine, *CI* teorisine uygun olarak, devrimci faaliyetlerle her türlü alanda nasıl savaşılacağı öğretilmektedir. Washington, kukla hükûmetlere, kendi halklarından korunmalarını sağlamak amacıyla, *CI* tekniklerini benimsetmek ve gerekli personeli yetiştirmek için bir Harvard Üniversitesi yayının-

da belirtildiği üzere, yılda 1 milyar dolar harcamaktadır! Ünlü CIA, bu politikanın temel dayanaklarından biri olarak faaliyet göstermekte ve hoşlanılmayan hükûmetleri devirmek için akıl almaz tertiplere girişmektedir.

CI faaliyetleri, Harvard Üniversitesi yayınında şu sözlerle tenkit edilmektedir: "Milliyetçi, devrimci hareketleri önlemeye teşvik etmekle halka dayanmayan ve başlıca görevleri Amerikan malî ve askerî çıkarlarını korumak olan meşruiyeti şüpheli kukla hükûmetleri desteklemekteyiz... *CI* faaliyetlerimizle biz kimleri güçlendiriyoruz? Genellikle bir zengin sınıfı ve bir asker grubunu tutmaktayız. Onları halkın sosyal refahına yöneltme çabamız lâfta kalmaktadır. Bunları güçlendirmekle, aslında devrimci hareketlerin dışındaki bütün sosyal değişme yollarını kapamış olmuyor muyuz?"

CI çıkmaz bir yoldur, fakat Washington bu çıkmaz yolda yürümeye azimli gözükmektedir.

Johnson Doktrini

Yıllardır geliştirilen, Güney Amerika ve Vietnam'da uygulanan kurtuluş savaşlarına karşı koyma teorisi ve aksiyonu, politik ifadesini Johnson Doktrini'nde bulmaktadır. Doktrine göre, Amerika, nüfuz bölgesi içinde saydığı ülkelerde arzu etmediği rejimlerin kurulmasını engellemek için, silahlısı da dahil her türlü müdahale hakkına sahiptir. Dominik seferi, bu doktrinin parlak uygulamalarından biridir.

Geçen ayın sonlarında yapılan Amerika Devletleri Teşkilâtı (OAS) toplantısında, Dışişleri Bakanı Rusk, "tehlikeli saydığı" durumlarda Amerika'nın müdahale edeceğini açıkça belirtmiş ve bu maksatla ortak bir askerî kuvvetin kurulmasını istemiştir. Şili Dışişleri Bakanının, "OAS'ın yeni bir engizisyona ihtiyaç duyan ideolojik bir örgüt hâline gelmesini kabul etmiyoruz." protestolarına rağmen, öyle görünür ki, Amerika bu isteğini elde edecektir. Edemese dahi, tek taraflı müdahale hakkı her zaman mevcuttur.

Demek oluyor ki, Üçüncü Dünya halkları, geri ve satılık yöneticilerinin elinden kurtulup kalkınma ve ilerleme yoluna girme çabalarının karşısında dev Amerika'yı bulmaktadırlar. Birleşmiş Milletlerde, sömürgeciliğin tasfiyesini savunan Amerika, yeryüzünün en korkunç sömürge harplerini verme kararındadır. Fakat yeni yeni Vietnamlar pahasına da olsa, çağımızda sömürge savaşları kaybedilmeye mahkûmdur.

Yön, Sayı 142, 17 Aralık 1965

Kıbrıs ve Ötesi

Her şey gösteriyor ki, yeni iktidar, Kıbrıs'ı gözden çıkarmıştır. Başka türlü, Kıbrıs'ı unutup, kraldan fazla kralcı bir taassupla, Enosis isteyen Amerika'nın savunmasına koyulamazdı.

Birleşmiş Milletler'de Amerika'nın tutumu, iktidarın göstermek istediği gibi olmamıştır. Makarios lehindeki "31'ler karar taslağı"nın can alıcı noktası, Türkiye'nin müdahale hakkını kaldırma amacını güden ikinci paragraftı. Amerika, Türkiye'nin müdahale hakkını açıkça inkâr eden bu paragrafın aleyhine oy kullanmış değildir. Müzakereler sırasında da Amerikan delegesi, 4 Mart 1964 tarihli Güvenlik Konseyi kararında, Kıbrıs delegasyonunun ısrarı ile yer alan "egemen cumhuriyet" deviminin, "tamamen egemen Kıbrıs" anlamına geldiğini açıklayarak, Rumların teşekkürlerini kazanmıştır. Demek oluyor ki Birleşmiş Milletler'de Amerika, müdahale hakkımızı kabule yanaşmamış ve Makarios'un "tamamen egemen Kıbrıs" tezini desteklemiştir. Türk Dışişleri Bakanının, buna rağmen Amerika'ya teşekkür etmesi, herhalde Kıbrıs ile ilgili bir teşekkür olmasa gerektir. Esasen Amerika'nın Kıbrıs tutumu, Johnson'un mektubu açıklansa da açıklanmasa da artık herkesçe bilinmektedir. Sayın Nihat Erim,

Johnson'un tutumunu Meclis'te ana hatlarıyla açıklamıştır.

"Amerikan Hükûmeti Türk Hükûmetine der ki: Benimle istişare etmeden herhangi bir fiilî harekete geçmeyiniz. Garanti Anlaşmasının 4. maddesindeki şartlar müdahale için yerine gelmemiştir. Ben askerî müdahaleyi sizin Adayı taksim için yapacağınız kanaatindeyim. Öteki garantör devletlerle istişare lâzım, henüz istişare imkânlarını tamamen tüketmediniz. NATO vecibelerine de dikkatini çekerim. Evvelâ, bir Türk-Yunan harbi asla olamaz. Buna müsaade edemeyiz. NATO üyelerinin rızası alınmadan girişeceğiniz bir darbe hareketi neticesinde Sovyetler Birliği elbette işe karışabilir, karışacaktır, müdahale edecektir. NATO vecibeleri işlemez, böyle müdahaleye Birleşmiş Milletler sert şekilde tepki gösterecektir. 1947 tarihinde Amerika ile Türkiye arasında imzalanmış olan askerî yardım anlaşması, bu anlaşma gereğince size verilmiş olan silâhların kullanılacağı zaman, maksat içinde kullanılıp kullanılmadığı Amerika'ya söylenip, Amerika'nın mutabakatını almamız lâzımdır. Bunu bize söylemediniz. Bizim mutabakatımızı almadınız. Askerî bir müdahale yaptığınız takdirde fiilî netice bakımından Kıbrıs Türk cemaatinden on binlerce Türk katledilecektir. Eğer bir müdahale sonunda çıkacak harbin yalnız bir Türk-Yunan harbi şeklinde kalacağını sanıyorsanız yanılıyorsunuz. Genişleyecektir ve nerede biteceğini kimse kestiremez. Eğer herhangi bir çıkarmaya girişmeden önce Amerika Hükûmeti ile istişareyi kabul etmezseniz, derhal NATO Konseyi'ni toplantıya çağıracağım. "

Türkiye'nin müdahale hakkına kesinlikle karşı koyan Washington, Acheson Plânları ile de Enosis'ten yana olduğunu apaçık ortaya koymuştur. Ama yeni iktidar, varsa yoksa Amerika demektedir. Türkiye'nin elini kolunu bağlayan, fakat Yunanlıların Adaya 10 bin asker çıkartmasını sağlayan Enosis'ten yana bir Amerika'nın dümen suyundan tereddütsüz gitmektedir. Böyle bir politika, Kıbrıs'ı gözden çıkarmakla mümkündür.

Artık apaçık gözükmektedir ki, Kıbrıs tezimiz silâhla değil, diplomasiyle kurtarılabilir. Bütün büyük devletler gibi Amerika, kendisine boyun eğenlerin değil, kafa tutmasını bilenlerin sesine kulak vermektedir. Washington'da bir Nâsır'ın ağırlığı, Türkiye'ninkinden kat kat fazladır. Komünist Yugoslavya, Amerika'nın Türkiye'den daha çok yardım sağladığı ve saydığı bir ülkedir... Ancak bağımsızlığa yönelmiş bir Türkiye, dosta düşmana sözünü dinletebilir ve Kıbrıs dâvâsını kazanabilirdi. Dâvâ, bile

bile bile kaybedilmektedir.

Komprador Diplomasi

Mesele bir Kıbrıs dâvâsını çok aşmaktadır. Johnson ile yanyana çekilmiş resimlerle politika piyasasına çıkan iktidarın başının, CHP'den gelen "Johnson mektubunu açıklama" talebi karşısındaki sözleri, Cumhuriyet Türkiyesi için tehlikeli bir yenilik teşkil etmektedir: "Johnson mektubunun açıklanmasında ısrar eden zihniyet, soldan gelmektedir. Bu suretle memlekette bir Amerikan düşmanlığı yayılmasına çalışılmaktadır." Demek ki, Morrison temsilciliği ile iş hayatına atılan politikacıya göre, Johnson mektubunun açıklanmasını istemek solculuktur ve bunu isteyen CHP ve İnönü'nün maksadı, Amerikan düşmanlığı yapmaktır. Kıbrıs gidebilir, Johnson Türk Başbakanına hakaret edebilir, bunlar önemli değildir; önemli olan Johnson'dur. Amerika'dır! Nitekim yeni iktidarın ilk işlerinden biri, kamuoyunu tatmin edecek bir gerekçeye dahi ihtiyaç görmeden, petrol ve madende milliyetçi bir politika izleyerek, dev Amerikan şirketlerine karşı çıkan genel müdürleri değiştirmek olmuştur.

Durum açıktır: Kişilik ve haysiyet sahibi bir dış politika, Atatürkçü bir dış politika akımları gittikçe güç kazanırken, Türkiye, Amerika'dan fazla Amerikancı ekiplerin elinde, bir Eyüp Han'a, bir İnönü'ye tahammül edemeyen Johnson yönetiminin arzuladığı tarzda bağımlı bir dış politikaya yönelmektedir. CIA'nın ünlü generali Porter, durumdan herhalde memnundur: 27 Mayıs'tan beri dalgalanmalar geçiren Türkiye, Güney Kore, Formoza, Filipin gibi emin ülkeler safında yerini tekrar almaktadır. Unutmamak gerekir ki, Menderes dahi son günlerinde, Washington'un boyunduruğundan kurtulma çareleri aramış, Kruşçef'i Ankara'ya dâvet etmiş ve kendisi de Moskova seyahati hazırlıklarına başlamıştı... Halbuki şimdi Türkiye'de Enosis yolunu açan Amerika'ya teşekkürler yağdıran, Johnson uğruna parlâmento savaşları veren bir iktidar vardır. Kompradorlar ve başta petrol ve maden şirketleri olmak üzere yabancı tekeller ne kadar sevinseler haklıdırlar: Türkiye artık onların istedikleri anlamda "istikrar"a kavuşmaktadır. Cumhuriyet gazetesinin belirttiğine göre, Amerikan Yardım Teşkilâtı, Türkiye'nin kalkınma reçetesini Konsorsiyum'a sunmuştur: "Kalkınma hızı yüzde 7'den yüzde 6'ya indirilecek, kamu yatırımları azaltılacak, yatırımlar özel sektöre kaydırılacak ve Konsorsiyum kredilerinden yerli-yabancı kapitalistler yararlandırılacaktır." Buna para-

lel olarak yurt içinde ve yurt dışındaki askerî üslerini geniş ölçüde azaltan Washington, Türkiye'deki üslerinde yeni yatırımlara girişeceğini açıklamıştır. Gidilen köy görülmektedir, kılavuza ihtiyaç yoktur.

Çombelik Ödemez

Yalnız bütün bu hesaplarda unutulan bir şey vardır: Türkiye Cumhuriyeti, sömürgecilikten kurtulamamış boynu bükük bir Orta Amerika devleti değildir. Türkiye imparatorluklar kurmuş, daha birkaç yüzyıl önce Avrupa'yı titretmiş ve sömürgecilere karşı yeryüzünde ilk başarılı savaşı vermiş bir ülkedir. Böyle bir toprak üzerinde, uzun ömürlü bir komprador saltanatının yeşerebileceğini sananlar yanılmaktadırlar. Şimdiden, "Hür Dünya, Batıcılık, Moskof tehlikesi" propagandasıyla gizlenen komprador diplomasisinin yıldızları dökülmeye başlamıştır. Oyunun artık pervasızca oynanması, maskeleri düşürerek, büyük uyanışı hızlandıracaktır.

Amerikan dostluğunu korumak için, büyük bir sabır ve tahammülle uzun süre çaba gösteren İsmet Paşa'nın, Amerikan politikasının vesikalarla millete açıklanmasındaki ısrarını, Kıbrıs sorumluluğundan kurtulma telâşı sayanlar, fena halde aldandıklarını kısa sürede anlayacaklardır. Bu ısrar, Türkiye'de yeni bir bağımsızlık savaşının geliştiğini gösteren önemli belirtilerden biridir. Komprador ve efendileri göreceklerdir ki, Atatürk'ün Türkiye'si, Çombe'nin Kongo'su değildir.

Yön, Sayı 144, 31 Aralık 1965

Açlık

Noel tatilinde Amerikalılar, 173,5 milyon paund hindi, ördek, kaz ve piliç ile 12 milyon paund jambon tüketmişler. Adam başına tüketim, yarım kiloya yakınmış. Aynı anda, Hindistan çiftçileri, açlıktan ölmelerini önlemek için çocuklarına tohumluk buğdaylarını yedirmektedirler. Vietnam'da kurtuluş savaşı yapan insanları açlığa mahkûm etmek amacıyla, Amerikalılar, sistemli bir "pirinç mahsulünü yok etme" politikası izlemektedirler. Amerikan çiftçilerine de, az üretim yapsınlar diye devlet para ödemektedir.

Bütün bu çelişmeler arasında, fakir ülkeler için, gelecek karanlık gözükmektedir. Tarımda bir ihtilâl yapmasını beceremeyen fakir ülkeler, yakın bir gelecekte, geçmiş yüzyıllarda olduğu gibi, büyük kıtlıklarla karşılaşabileceklerdir. 25 yıl öncesine nazaran adam başına daha az gıda üreten Hindistan'ın bugün yaşadığı kıtlık, öteki memleketlerin de başına her an gelebilir.

Bu ülkelerin arasında Türkiye de vardır. Havalar bir iki yıl üst üste kötü gittiği takdirde, Türkiye buğdaysız kalabilir. Nebatî yağ açığı ise, şimdiden endişe vericidir. Bu yıl, margarincilerın ihtiyacını karşılamak için, Ameri-

kalıların vereceklerinin dışında, dövizle soya yağı ithal etmek zorunluluğu ortaya çıkmıştır.

Açlık İhracı

Mısır koçanı yenilen yılların geri gelmesi, şimdiye kadar, Amerika'nın tarım fazlası yardımlarıyla önlenebilmiştir. Bu yardımlar hakkında çok lâf söylenebilir. "Barış için gıda programı", her şeyden önce, fakir ülkelere değil, Amerikan çiftçisine yardım amacını gütmektedir. Söz konusu olan, yığılmış stokların, zaman zaman muhtaç ülkenin çiftçilerini perişan etmek pahasına dahi elden çıkarılmasıdır. Öte yandan, yardım, siyasî maksatlar emrinde kullanılmaktadır. Foster Dulles zamanında, Hindistan'ın bağlantısız dış politikasına kızılırken, Washington, yüz binlerin açlıktan ölmesini omuz silkerek karşılamıştı. Kongo milliyetçilerine yardım ediyor diye, gıda sıkıntısı çeken Mısır'a, tarım fazlası gönderilmesini durdurmuştu. Son kıtlıktan da, Hindistan'ı, gıda yardımı karşılığında, Washington politikasına biraz daha fazla çekmek için yararlanılacağı şüphesizdir. Ayrıca, yardımın yerli para ile ödenen bedeli, Amerikan firmalarının muhtaç ülkede yerleşmesiyle ekonominin kontrol altına alınması amacıyla kullanılmaktadır.

Bütün bu sakıncalarına rağmen, döviz sıkıntısı çeken aç ülkeler bakımından, yerli para ile gıda maddeleri satın alabilmek bir avantajdır. Nitekim, fakir ülkelerin, Amerika'dan olan tarım ürünleri talebi, yıldan yıla artmaktadır. Ne var ki "Barış için gıda programı" bu yılın bitiminde sona ermektedir. Program, belki yeni bir biçimde devam ettirilebilir; fakat Amerika'nın para ödeyerek tarım üretimini sınırlama ve fazlaları dışarıya akıtma politikası başarı göstermiş ve tarım ürünleri fazlası önemli ölçüde azalmaya başlamıştır. 1965 yılında Amerikan Tarım Bakanlığı, taahhütlerini yerine getirebilmek için, kongrenin tasvibiyle, serbest piyasada sütlü mamûller satın alma durumuna düşmüştür. Elinde tarım fazlası stokları tükenen bir Amerika, fakir ülkelerde sık sık görülen kıtlıklar karşısında seyirci kalmaya mahkûm olacaktır.

Türkiye gibi bir çok ülke, Amerika'dan gıda maddesi geliyor diye, tarım üretimini artırma meselesini gereken ciddiyetle ele almayı ihmal etmiştir. Üstelik, Amerikan tarım fazlası ithalatı, yer yer yerli üretimin gelişmesini baltalamıştır. Yerli üreticilerin feryatlarına aldırış eden olmamıştır. Bu se-

beple, Amerikan tarım ürünü yardımının kesilmesi, hattâ azalması, açlık tehlikesini artırmaktadır. Hatırlayalım ki, birkaç yıl önce Doğuda kıtlık, Amerikan yardımına rağmen, hükûmeti ne kadar güç durumda bırakmıştı. Bu yardım ortadan kalktığı takdirde, mısır koçanı yeme yılları geriye gelebilir. Ünlü Amerikan iktisatçısı Prof. Kenneth E. Boulding, şu sözlerle tehlike çanlarını çalmaktadır: "Tarım politikamız, teknolojik bakımdan büyük başarı sağladıysa da, bunun gerektirdiği sosyal tedbirleri geliştirmekte başarısızlığa uğradık. Elimizde kontrol edemediğimiz tarım fazlaları birikti. Bu fazlaları, Barış İçin Gıda gibi hayırsever bir etiket altında, gemilerle dış ülkelere gönderiyoruz. Böylelikle, o ülkelerde gittikçe artan bir bağlılık yaratıyoruz ve muhtemelen gelecek felâketleri ve görülmemiş büyüklükte kıtlıkları hazırlıyoruz. Ambarlarımız şimdiden yarı yarıya boşalmıştır. Tarım fazlaları yerine, üretim yetersizliği ile karşılaşabiliriz."

Yardan mı, Serden mi?

Amerikan Hükûmeti de tehlikenin farkına varmaya başlamıştır. Ama tarım ürünleri fazlalarını satma telâşı içinde, mesele ihmal edilmiştir. 1 milyar 700 milyon dolar tutarında gıda maddeleri yardımına karşı, 1965 yılında, yabancı ülkelere tarım üretimini artırmak için ancak 106 milyon dolar yardım yapılmıştır.

Washington'un açlığı önlemede başlıca tedbiri, doğumların azaltılmasıdır. Türkiye'de de, Amerika'nın telkini ile, doğumları sınırlama denemesine girişilmiştir. Ama fakirlerin az çocuk yapmalarının yolu, şimdiye kadar bulunabilmiş değildir. Bunun yanı sıra Washington, yatırımların tarıma yöneltilmesini tavsiye etmektedir. Gel gelelim, sanayi yatırımlarını kısma pahasına tarımda yatırımları artırma telkini, tröstlerin çıkarlarına uygun düşse dahi, ümitsiz bir yoldur. Hızla sanayileşmeyen fakir ülkelerin, tarımda verimi artırmaları mümkün değildir.

Amerika'nın tavsiyelerini yerine getirmek için Hindistan hayli çaba göstermiştir. Doğum kontrolüne ciddiyetle sarılmış, tarım yatırımlarına ve toplum kalkınmasına önem vermiştir. Ama Hindistan'da adam başına gıda üretimi, 25 yıl önceki seviyenin altındadır. Buna karşılık, Rusya'nın dahi fazla cür'etli bularak tenkit ettiği, tarihin en radikal Toprak Reformunu gerçekleştiren Çin, ardarda gelen kötü ürün yıllarında dahi, dışarıdan hiç yardım görmediği halde, 700 milyon insanı besleyebilmiştir.

Yüzeyde kalan bir toprak reformu ile yetinen Hindistan ise, sürekli kıtlıklar içinde bocalamaktadır.

Toprak Reformu derken, tarımda üretim artışını frenleyen sosyal, ekonomik, politik ve teknik bütün engellerin hızla kaldırılmasını anlamaktayız. Bu anlamda bir Toprak Reformu, açlık meselesini çözmenin ilk ve vazgeçilmez şartıdır. Toprak Reformu, tek başına mucizeler yaratmaya elbette yetmez, fakat bu mesele çözülmeden açlığa çare bulmak mümkün değildir. Gel gelelim, yardım yaptığı ülkelerde Amerika'nın baş müttefikleri, büyük toprak ağaları ve tarım ürünleri ihracatçısı kompradorlardır. Tabiî müttefiklerin saltanatına son vermek biçiminde bir toprak reformu, emperyalizmden vazgeçmek demektir ki, buna tekelci kapitalizmin yapısı elvermez. Nitekim Güney Amerika'da uygulanan Kennedy'nin "İlerleme İçin Birlik Programı", Toprak Reformunu öngördüğü halde, bu iş lâfta kalmış, üstelik büyük toprak sahiplerini iktidarda tutmak amacıyla, köklü reformlardan yana ilerici güçlerin silâhla ezilmesine Amerika önayak olmuştur.

Türkiye'de de, Washington'un özel bir sempati beslediği Demirel iktidarının, sudan bir Toprak Reformu tasarısı karşısında dahi, paniğe kapıldığı ortadadır. Ne Washington'un, ne de dostlarının, çiftçinin üretici gücünü ve çalışma şevkini engelleyen komprador ihracatçı, ithâlatçı, tefeci ve toprak ağası saltanatına karşı çıkmaları beklenemez. Geri tarımsal yapıda köklü değişiklikler yapılmasını reddeden bir politika ise, doğum kontrolüne ve plânda öngörülen oldukça geniş tarım yatırımlarına rağmen, açlık tehlikesinin günden güne artmasına yol açacaktır.

Her Allah'ın günü, sol tehlikeden söz edenler, asıl tehlikenin, yâni açlığın kapıda beklediğini bilmelidirler. Bu kimseler, tehlikenin fikirlerde değil, aç midelerde yattığını bir gün en sert şekilde öğreneceklerdir.

Yön, Sayı 145, 7 Ocak 1966

Sovyetler ve Biz

Büyük Devlet Egoizmi

Dış politikada uyduluktan kurtulma ve bağımsızlığa yönelme zorunluluğu artık anlaşılmıştır. Bağımsız dış politika, Batı ittifakı içinde kalınsa dahi, Amerika'ya yüzde yüz bağlı olmaktan çıkıp, büyük komşu Sovyetler Birliği ile ekonomik, politik ve kültürel ilişkileri geliştirmeyi gerektirmektedir. "Ne Washington, ne de Moskova" diyebilmek, Washington'dan bir ölçüde uzaklaşıp bir ölçüde Moskova'ya yaklaşmakla mümkündür. İçinde bulunduğumuz durumda, Sovyetler'le yakınlaşma, bağımsızlığa yönelmiş bir dış politikanın temel şartı olarak ortaya çıkmaktadır. Bu sebepledir ki, büyük komşuyu "Amerika melek, Rusya umacı" biçimindeki Soğuk Harp palavralarını bir kenara iterek, fakat "Rusya melek, Amerika umacı" tersliğine de düşmeden, olduğu gibi tanımalıyız.

Amerika gibi Sovyetler Birliği de büyük bir devlettir ve kapitalizmle mücadele ortamında, büyük devlet egoizminden kurtulmuş değildir. 1917 İhtilâlinden sonra, Çarlık devletinin arazisini güçlük çıkarmadan komşularına dağıtan Sovyetler Birliği, ileri sürdüğü ilkelerden ilk fırsatta ayrılarak, toprak genişlemesine gitmiştir. Yalta Konferansında görülen dünyayı

paylaşma pazarlığında Stalin "emperyalist" Churchill ile aynı dili kullanmıştır. Stalin, Yalta ve Potsdam'da Boğazlar Statüsü değişikliğini Anglo Saksonlara kabul ettirmiş ve 1946 yazında Boğazlar üzerinde taleplerle karşımıza çıkmıştır. Sovyetler Birliği yalnız Boğazlar'la da yetinmemiş, Çarların Akdeniz'e iniş rüyasını gerçekleştirme fırsatından yararlanmak istemiştir. Harp sonrası Sovyet talepleri arasında yalnız Boğazlar değil, Triyeste ve Tanca limanları ile İtalyan sömürgesi Trablusgarp da yer almaktadır.

Bizim açımızdan önemli olan, savaş yıllarında Anglo Saksonların Boğazlar'ı cömertçe Stalin'e peşkeş çektiklerini ve Stalin Boğazlar'ı isterken Amerika'nın, bizden çok Rusya'nın dostu bulunduğunu ve Rus taleplerinin ancak kendi direnişimizle önlendiğini bilmektir. Sovyetler Birliği bir harp tehlikesini göze almadan toprak genişlemesi yollarını aramış, fakat mukavemetle karşılaşınca, tek başımıza kaldığımız güç yıllarda bile, daha öteye gitmekten çekinmiştir. Komşu ülkeleri yarım asırlık komünist yönetiminin, harbi göze alarak toprak genişlemesine yönelmekten tarihi boyunca dikkatle kaçındığı hususunda Batılı tarihçiler ve dış politika uzmanları birleşmektedirler. Harpten kaçınmakla beraber, Sovyetler Birliği arazi ilhakı ve nüfuz bölgesi genişletme fırsatlarından azamî ölçüde yararlanmıştır. Balkan ülkelerini, Kızıl Ordu'nun komünist yaptığını söylemek mübalâğalıdır, fakat Kızıl Ordusuz bu ülkelerin komünist olmayacakları muhakkaktı. Moskova'ya bağlı emir kulu Macar yöneticilerinin sebebiyet verdiği halk ayaklanmasını, Kızıl Ordu'nun kanla boğuşu, kolayca unutulabilecek olaylardan değildir.

Ekonomik bakımdan da, Sovyetler'in, mübadele fiyatlarının tespiti ve karma teşebbüsler yoluyla -dayandıkları gerekçe ne olursa olsun- 1945-53 döneminde "Halk Demokrasileri"ni sömürdüklerine inanmak için kuvvetli sebepler vardır. Sömürme politikası, ancak 1953'ten sonra değişmiştir.

Büyük devletlere özgü bu egoist politikalara rağmen, Sovyetler Birliği emperyalist bir ülke değildir. Orada dev tekeller ve dev tekellerin emrinde bir devlet yoktur. Artık anlaşılmıştır ki, Üçüncü Dünya, "geri kalmış" değil, emperyalizm tarafından "geri bırakılmış" ülkeler topluluğudur. Amerika ile olan yirmi yıllık dostluğumuz, bu büyük devletin gözünde Türkiye'nin, bir ileri karakol, bir askerî üs, bir ucuz asker deposu ve

sömürülecek bir Pazar demek olduğunu ortaya koymuştur. Emperyalizm, Üçüncü Dünya'nın ilerlemesini ve sanayileşmesini engellemekte ve oralarda toprak ağası, tefeci ve komprador gibi en geri kuvvetlerin saltanatını saklamaktadır. Amerika'nın liberal fikirli dergilerinden *Nation*, 10 Ocak 1966 tarihli sayısında, "Komünizme karşı giriştiğimiz haçlı seferinde, bizim safımızda yer alan bütün ülkelerde, mutlu azınlığın zenginlik içinde yüzmesi garantilenmiş olur." diyerek bir gerçeği dile getirmiştir.

Sovyetler Birliği ise, emperyalist ülkelerle olan mücadelesinde, Üçüncü Dünya'nın politik ve ekonomik bağımsızlığına kavuşmasından yanadır. Sovyetler, geri bırakılmış ülkelerin sanayileşme yoluyla emperyalizmin pençesinden kurtulacağı inancındadır. Bunun içindir ki, Sovyet Yardımları, Üçüncü Dünya'nın sanayileşmesini önlemeye değil, aksine bu ülkelerin sanayileşmesine ve modernleşmesine yönelmiştir. 1945-53 sömürme döneminde dahi Doğu Avrupa ülkelerinin hızla sanayileşmesinde Sovyetler'in katkıları büyüktür.

Orta Asya Türkleri

Türkiye'de Sovyet emperyalizmine örnek olarak, Orta Asya'daki Türklerin durumları gösterilmektedir. Çarlık Rusyası'nın 1860-85 döneminde silâh zoruyla sömürgeleştirdiği Türkistan'ı komünistleştirmek için, Stalin yönetiminin büyük zulüm yaptığı, komünist Türkleri dahi insafsızca öldürdüğü doğrudur. Türkler olarak, Stalin zulmünü unutacak değiliz. Ama bu, başka bir gerçeği görmemize engel olmamalıdır: Aşiret hayatı yaşayan ve kırk yıl önce Anadolu'dan kat kat geri bulunan Türkistan, komünist yönetim altında hızla modernleşmiş ve kalkınmıştır. Bugün Türkistan, Anadolu'dan kat kat ileridir. Antikomünist *New York Times*, geçen ay yayınladığı bir röportajda, Özbekistan hakkında şu bilgiyi vermektedir: "Özbek diliyle şiir yazan orta yaşlı bir şair, masası üzerinde bulunan iki kitaptan, *Das Kapital* ve *Kur'an*'dan ilham aldığını belirtti. Ama Taşkentli karakterini teşkil eden genç çevresinde endüstri dumanı, minareleri yumuşatmıştır.

"Çinli ipek tâcirlerinin kervanları için yolların birleştiği eski bir merkez olan Taşkent, komünist idaresi altında, modern bir endüstri bölgesi haline gelmiştir. Bir zamanlar, eski ucuz bir pazar yeri olan şehrin ortasındaki meydanda, şimdi, 1943 yılında inşa edilmiş bulunan opera binası hâkim vaziyettedir. Civarda, cam duvarlı, üç katlı ve yürüyen merdivenleri olan

bonmarşeler mevcuttur.

"Bir zamanlar tozlara gömülmüş, uykuya dalmış Taşkent şehrinde olduğundan farklı bir şekilde kadın veya çocuk zaman kaybına meydan vermemek için, ellerinden geleni yapıyorlar. Şimdi her şey, çalışma da, eğlence de, meslekten yetişme plânlama uzmanları tarafından kurulmuş, teşkilâtlı bir hale getirilmiştir.

"Sovyetler Birliği'nin istihsal ettiği pamuğun yüzde 70'i Özbekistan'da yetişmektedir. Bu yıl, hububat istihsali düşük olmuş, ihtiyacı karşılayamamıştır. Ama pamuk istihsali, rekor seviyeye ulaşmıştır. Taşkent'in her tarafında, büyük afişlerle, bu bölgenin gururunu temsil eden 3,8 milyon ton tutarındaki pamuk istihsali ilân edilmektedir. Bu pamuğun, 1 milyon tonluk miktarı, mahallî fabrikalarda imal edilmiş cihazlarla toplanmıştır." (Yeni Gazete, 16 Aralık 1965).

İlk kadın Hükûmet Başkanı diye Bayan İndra Gandi'ye tebrik telgrafı çeken politikacı hanımlarımız, Özbekistan Cumhurbaşkanının Bayan Nasreddin adlı enerjik bir Türk kadını olduğunu öğrenmelidirler. Milliyetçilik etiketini kimseye vermek istemeyen bir kısım çevreler, "Sovyet zulmü altında inleyen kardeşlerimiz"in imdadına koşmadan önce, bu gerçeklere eğilmeli ve Türkistan'dan önce Anadolu'yu kurtarmamız gerektiğini anlamalıdırlar.

Türkiye Komünist Partisi

Bütün bunlar, Amerikan emperyalizmine benzer biçimde bir Sovyet emperyalizminden söz edilemeyeceğini göstermektedir. Aksine, Üçüncü Dünya ülkelerinin, yeni sömürgeciliğin pençesinden kurtulma çabaları, ancak Sovyet yardımlarıyla başarıya ulaşmaktadır. Türkiyemizin de, ister Batı ittifakı içinde, ister bağlantısız bir ülke olarak, millî çıkarları ön plânda tutan bağımsız bir dış politika izleme yolunda atacağı ilk adım, Sovyetler Birliği ile ekonomik ve politik ilişkileri geliştirmek olacaktır. Başka türlü Menderes tipi bir iç ve dış politikadan kurtulmak mümkün değildir. Bu yolda ilk olumlu adımları atan sayın İnönü'nün devriliş nedenleri üzerinde Türk milliyetçileri uzun uzun düşünmelidirler.

Türkiye, yakınlaşma çabalarında elbette ki, ihtiyatlı davranacaktır. Sütten ağzı yanan memleketimiz, yoğurdu üfleyerek yeme durumundadır. Amerika'ya teslimiyetin bedelini pahalı ödeyen Türkiye, her adımını

ölçülü atacaktır.

Aramızda diplomatik ilişkiler bulunmayan Doğu Almanya'da yerleştiği anlaşılan Moskova'nın emrinde bir Türkiye Komünist Partisi'nin varlığı ve "Bizim Radyo"nun münasebetsiz yayınları, ölçülü davranma lüzumunu haklı olarak artırmaktadır. Komünist Partileri toplantılarında Çin'e karşı bir oy sağlayabilmek için, Moskova böyle kukla teşekküller besleyebilir. Fakat bu davranışlarının şüpheler yarattığını bilmelidir.

Bizim komüniste de saygımız vardır, ama Moskova'nın, ya da Pekin'in değil, Türkiye'nin komünisti olmak ve önce Türkiye demek şartıyla. Moskova ve Pekin papağanlarının, Washington uşaklarından pek farklı yaradılışta olduklarını sanmıyoruz.

Türkiye bugün bir bağımsızlık savaşı içindedir. Bu milliyetçi savaşın öncülüğünü yapan Türk Sosyalistleri, bağımsızlığımıza gölge düşürecek davranışlara, nereden gelirse gelsin, en ufak müsamaha göstermeyeceklerdir.

Yön, Sayı 148, 28 Ocak 1966

Faşizm

Komünizm gibi, faşizm de son yılların küfür haline getirilen kavramlarından biridir. Küfürleşen her kavram gibi faşizm de, her niyete yenen ünlü örneğince "muzlaşmış"tır. Halbuki faşizm Türkiye'de büyük bir tehlike olarak kapıda beklemektedir. Bu sebeple tehlikeyi, gerçek sınırları içinde doğru teşhis etmek zorunludur.

Faşizm, en genel anlamıyla, yeni sosyal güçlerin baskısı altında sallanan ve çökme tehlikesi gösteren bir toplum düzenini, otoriter metotlarla ayakta tutma denemesidir. Hitler faşizmi, iyice sanayileşmiş kapitalist bir toplumun Sosyalizme kaymasını önlemeye yönelmiştir. Franco ve Salazar faşizmi, aristokratik bir toplumun liberal demokrasiye doğru evrimini frenleme amacını taşımıştır.

Sömürge ya da yarı sömürge durumundan kurtulmaya çalışan azgelişmiş ülkelerde de bugün, genellikle iktidarda bulunan toprak ağası-tefeci-komprador ittifakı, Orta Çağ kalıntılarından kurtulmamış geri bir kapitalizmi ayakta tutma çabası içinde olan faşist bir rejimi temsil etmektedir.

Bu mutlu azınlık rejimi, faşist karakterine rağmen, bazen liberal ve par-

lâmenter bir kisveye bürünebilir. Bu tipte bir rejimin tenkidini kesinlikle yasaklayan Menderes yönetimi, demokratik bir vitrinin gerisinde, esas itibarıyla faşist nitelik taşımaktaydı. Buna karşılık, tek partili otoriter manzarasına rağmen, Atatürk dönemi, yarı sömürge durumunu köklü dönüşümlerle tasfiyeye yönelmiş devrimci tutumuyla, faşist olmaktan herhalde çok uzaktı...

Güney Amerika'da, ABD tipi demokratik kurumlara bürünmüş faşizm örnekleri pek çoktur. Parlamenter tip bir faşizmden de söz açmak mümkündür. Komprador-tefeci-toprak ağası koalisyonu, küçük kasaba eşrafının da aracılığı ile, ekonomik ve ideolojik baskısı altında tuttuğu halk kütlelerinin oyuna sahip kalabildiği ölçüde, pârlamenter sistemin savunucusu olabilmekte ve bu sözde demokratik perdenin gerisinde en aşağılık cinsten bir polis rejimini yaşatabilmektedir. Hattâ zaman zaman, köhne düzeni sürdürme çabasındaki mutlu azınlık koalisyonu, kütleler üzerindeki geri sosyal yapıdan gelen egemenliğine dayanarak, bu geri düzenin karşısına dikilen devrimci güçleri, "millî irade" silâhı ile tehdit edebilmektedir. Esasen komprador-tefeci-toprak ağası ittifakının günümüzde ağababası olan dünya liderinin ideali de, Washington'a sadakatle bağlı mutlu azınlık partilerinin sırayla iktidarı paylaştıkları sözde demokratik rejimlerin azgelişmiş ülkelerde kurulabilmesidir. Yalnız mutlu azınlığın bu tahterevalli oyununda, geri sosyal yapının ve kökü dışarıda cılız kapitalizmin tenkidine yer yoktur. Devrimci ve milliyetçi güçlerin susturulması esastır. Ne var ki bu ideale ulaşmak çok zaman mümkün olmamakta, halk kütlelerinin hoşnutsuzluklarıyla birlikte artan devrimci ve milliyetçi baskıların karşısında, açıkça faşist rejimlere gidilmektedir. Amerikan Casusluk Teşkilâtı CIA, faşist darbeler düzenlemekte hayli tecrübe kazanmıştır.

Dünya Jandarması: Johnson...

Çağımızda bir nokta artık kesinlikle bellidir: İster açıkça faşist olsun, isterse pârlamenter bir vitrinin gerisinde maskeli bir faşizme bürünsün, komprador-ağa-tefeci koalisyonu yaşama şansını yitirmiştir. Geri kuvvetler barajı, "Üçüncü Dünya"nın her köşesinde, biriken devrimci baskıların etkisi altında, yıkılma tehlikesi göstermektedir. Baraj, ancak dış desteklerle ve güçlükle tutulabilmektedir. İşte bu noktadadır ki, ülkelerin iç işlerine dışarıdan açık silâhlı müdahaleyi sistemleştiren Johnson-Mann

Doktrini ortaya çıkmaktadır. Doktrinin amacı, kendi güçleriyle ayakta duramayan gerici komprador-eşraf kombinezonunu, dış müdahale ile yaşatmaktır.

Emperyalizmin emrindeki ideologların, zaman zaman "karşı devrim mücadelesi", "iç cephe", "ideolojik hudutlar" gibi kavramlarla geliştirmeye çalıştıkları Johnson Doktrini, 150 yıl önce, çöken monarşiyi ve aristokrasiyi korumak için silâha başvurmaktan başka çâre bulamayan Metternich'in Mukaddes İttifakını hatırlatmaktadır. Mukaddes İttifak, 1820 Troppau Kongresinde, "bir devrim hareketiyle hükûmetlerin iç rejimi değişirse ve değişiklik bir tehlike teşkil ederse" dışarıdan askerî müdahalede bulunmayı kararlaştırmıştı. "Avrupa'nın jandarması" unvanını kazanan Çar Nikola, 1848'de Fransa'da ihtilâl hareketlerini işitince, subaylarına "Efendiler, atlarınıza! Fransa'da Cumhuriyet ilân edildi" emrini veriyordu! Yıkılan krallıkları Çar'ın atlıları kurtaracaktı...

Dünyanın jandarması Johnson da, komprador-ağa-tefeci koalisyonunun çöken düzenini, zorbalıkla yaşatacağını açıklamakta, Dominik ve Vietnam'da bunun çarpıcı örneklerini vermektedir. Bu sayımızın diğer sayfalarında okuyacağınız Prof. Duverger'nin yazısında kullandığı "Dışarıdan gelen faşizm" deyimi, Johnson-Mann Doktrini için en uygun düşen isimdir. Johnson, azgelişmiş ülkelere dışarıdan faşizmi empoze etmek kararındadır. Nitekim Temsilciler Meclisi, 20 Eylül 1965'te kıt'adaki devrimci hareketleri ezmek amacıyla Amerika'nın tek taraflı müdahalesini öngören bir karar alarak, doktrini açıklığa kavuşturmuştur. Washington, kıt'ada devrimci hareketleri ezecek bir askerî kuvvet kurma çabasındadır.

Johnson, çağımızda, yalnız yabancı sömürücülerden değil, iç sömürücülerden de kurtulmaya yönelen millî kurtuluş savaşlarına, Amerika'nın kesinlikle karşı çıkacağını defalarca tekrarlamıştır. Başkanın en son olarak Honolulu nutkunda, "korumakla" kendini görevli saydığı ülkeler arasında Türkiye'nin de adını zikretmesi, üzerinde endişeyle durulması gereken bir olaydır.

Sosyal devrimler ihraç metaı yapılamazsa da, faşizm ihraç edilebilir ve Amerikan emperyalizmi, açıkça faişzm ihracatçısı olarak dünya sahnesine çıkmaktadır. Faşizm, emperyalizmin ihraç rejimidir ve komprador-toprak ağası-tefeci koalisyonu, faşizmin gönüllü ithalâtçısıdır. Bu nedenledir ki, Üçüncü Dünya'da bir rejimin karakterini, otoriter ya da demokratik

görünüşü değil, emperyalizm ile ilişkileri tâyin etmektedir. Rejimleri, emperyalizme karşı takındıkları tutumla değerlendirmek gereklidir.

Antikomünist Aldatmacası

Emperyalizmin ihraç rejimi faşizmin ideolojisi, antikomünizmdir. Emperyalist çıkarlara ve onun iç müttefiklerine yönelen her devrimci ve milliyetçi hareket komünistlikle suçlanmaktadır. Bunun içindir ki Johnson, millî kurtuluş mücadelelerini komünist saymaktadır. Bunun içindir ki, emperyalizmin sözcüleri, maden ve petrol işlerini kurcalayan, Dışişleri Bakanını Moskova'ya gönderen ve "ortanın solu" gibi masum bir sloganla ortaya çıkan Sayın İnönü'nün seçim yenilgisini, "Amerika'nın zaferi ve komünizmin hezimeti" olarak ilân etmişlerdir.

Emperyalizm bilmektedir ki, onun Üçüncü Dünya hegemonyasına karşı en büyük tehdit, bu ülkelerin dışından değil, ülkelerin içinden gelmektedir. Üçüncü Dünya'nın, halkçı, milliyetçi ve devrimci güçleri, ağa ve kompradorların köhne düzenine son verme mücadelesi içindedirler. Ağa ve kompradorlar tek başlarına bırakıldıkları takdirde, emperyalist efendileri ile birlikte, silinip gideceklerdir. O halde, dışarıdan silâhlı müdahaleyi haklı gösterebilecek ve içeride de milleti birbirine kırdırabilecek olan bir ideoloji ile emperyalizmi "meşrulaştırmak" gereklidir. Emperyalizmin bu amaçla icat ettiği ideoloji, antikomünizmdir.

Antikomünizmin "ideolojik hudutlar" teorisi şu görüşe dayanmaktadır: Dünya, harp hâlindedir. Harp, -Amerikan tipi- Hür Dünya ile komünizm arasındadır. Ama artık harpler, devletten devlete değildir. Harp, içeride yapılmaktadır. Düşman ise, tabiatıyla, komünistlik iftiraları ile umacılaştırılmak istenen antiemperyalist, devrimci ve milliyetçi güçlerdir. Bu fikirlerle "andoktrine" edilmeye çalışılan yerli ordu ve polis kuvvetleri, her taşın altında kızıl görerek kendi kardeşlerine düşman kesilecek, Amerikan deniz piyadeleri ve CIA ajanları ise kurtarıcı sayılacaktır. Böylece, antikomünist ideoloji, emperyalizmin ve onun emrindeki toprak ağası-komprador koalisyonunun saltanatını sürdürme ve faşizmi gerçekleştirme aracı olmaktadır. Bunun içindir ki, milliyetçiler ve devrimciler, faşist diplomasinin antikomünist ideolojisini iyi değerlendirmek zorundadırlar: Komünizmi tasvip etmemek başka şeydir, militan bir antikomünizmin şampiyonluğunu yapmak başka şey. Milliyetçi General de Gaulle her-

halde komünizmden hoşlanacak en son insandır. Ama General, antikomünizme asla iltifat etmemiştir. Antikomünist ideoloji, otoriter General'i faşizme, dolayısıyla Amerikan kuklalığına sürükleyecekti. De Gaulle, antikomünist ideoloji tuzağına düşmediği içindir ki, dış politika, savunma ve ekonomi alanlarında millî bir politika uygulayabilmiş ve Üçüncü Dünya'nın saydığı bir lider hâline gelebilmiştir.

Emperyalizm, antikomünizm gerekçesi ile aslında fakir milletlere ve milliyetçilere harp ilân etmiştir. Komünizme karşı duyulan hassasiyetin etkisiyle, antikomünizmin tuzağına düşen bir milliyetçilik, kökü dışarıda faşizmin oyuncağı olmaya ve kendi milletine karşı dönmeye mahkûmdur. Türk milliyetçileri, ülkemizi de kendi nüfuz bölgesi içinde sayan Johnson'un antikomünizm tuzağına karşı uyanık olmalıdırlar.

Yön, Sayı 151, 18 Şubat 1966

Mutlu Azınlık Fütursuzluğu

Hindistan'da müthiş bir kıtlık var. Yedi devlette yüz milyon insan aç. Pirinç vesikaya bağlanmış ve açlık gittikçe tahribatını artırmakta. Kötü mahsul yıllarında, Hindistan için bu durumun fazla şaşılacak bir tarafı yok. Şaşılacak taraf, iktidarın kapitalist dogmalara sarılarak gerekli tedbirleri almakta tereddüt göstermesidir. Hindistan Cumhuriyeti'ni teşkil eden devletler arasında bir egoizm yarışı başlamıştır. Bazı devletlerde pirinç boldur, ötekilerde ise insanlar açlıktan ölmektedir. Ne var ki Pakistan savaşında tam bir birlik örneği veren devletler, şimdi birbirlerine karşı harp ilân etmişlerdir. Bir devletten ötekine hububat nakli yasaktır. Bu yüzden Keşmir'de günlük pirinç tayini 400 gram iken, Kerala'da 140 gramdır. 140 gram pirinç minimum vital'in üçte biridir. Nitekim iktidar partisi kongresinde, 1.90 boyundaki Kerala delegesi, "Benim boyumda bir hayvan bu kadar pirinçle yaşayabilir mi?" feryadını koparmıştır.

Böyle olağanüstü bir durumda, merkezî otoritenin, hububat ticaretini tam kontrol altına alması, hattâ devletleştirmesi gerektiği şüphesizdir. Ne var ki Beslenme Bakanı, "Devletleştirme diktatörlüktür." diye bunu reddetmektedir! *Le Monde* gazetesi bu çok özgürlüksever Bakanın diktatörlük iddiaları-

nın gerisinde yatan gerçeği şu sözlerle açıklamaktadır: Hububat ticareti zengin köylüler ile şehirdeki tüccarların elindedir. Zengin köylü ve tüccar ise, iktidar partisinin belli başlı dayanaklarından biridir! Milyonlarca insanın açlıktan ölümüne yol açacak olan özgürlükseverliğin altında yatan acı gerçek budur.

Kolera tehlikesi karşısında, bizim iktidarın tutumu da pek farklı değildir. Hakkâri valisi, Ekim ayında koleranın İran hududunda Rizaiye'ye geldiğini Sağlık Bakanlığına bildirmiştir. Bakanlık yetkilileri, üniversite hocaları, Millî Savunma Bakanlığı, Millî Güvenlik Kurulu çok sıkı tedbirler alınmadığı takdirde, nisan ayından itibaren Türkiye'nin kolera tehlikesiyle karşı karşıya bulunduğu hususunda Başbakanı tekrar tekrar uyarmışlardır. Bahis konusu olan sadece Mekke yolculuğunun iptali değildir. Sınırların kapatılması, salgın bölgesinden gelenlerin çok sıkı kontrol altına alınması gereklidir. Mekke yolculuğu kadar, İran'da Alevîlerin hacı şehri olan Meshed ziyaretlerinin ve sınır bölgesi kaçakçılıklarının önlenmesi de zorunludur. Ama bayram dualarıyle işe başlayan iktidarın başı, şahane bir tevekkül içinde, "Her yıl 6-7 bin kişi gizlice hacca gittiğine göre, yapılacak bir şey yoktur." diyebilmektedir. Sağlık Bakanına göre ise, Hükûmet'i uyarmaya çalışan uzmanlar, "teşvik" edilmişlerdir. Yukarıdan bu işaret gelince, iktidar basını da tabiî ki, kolera tehlikesini "Allahsız solcular"ın politik bir tertibi olarak göstermekte kusur etmemektedir.

Erhard Türkiye'ye Gelse...

Yalnız kolera meselesinde değil, her alanda aynı akıl almaz fütursuzluk hâkimdir. Türkiye'deki nükleer silâhların ve Amerika'nın kontrolümüz dışındaki tahrikçi hareketlerinin, nasıl büyük bir tehlike yarattığı ortadadır. Ama temel garantisini Sam Amca'da görülen mutlu azınlık, Amerikancılığın sarhoş rehaveti içinde, bu tehlikeli durumu düzeltmek şöyle dursun, yeni tahrik nedenleri yaratma peşindedir.

Yabancı sermaye, dış ticaret, plân, bütçe vs. gibi konularda da mutlu azınlığın tutumu, üç dört ağacın gerisinde gizlenen ormanı görmeyen aynı miyop zihniyetin ifadesidir. Yabancı sermaye rezaleti ve dış ticaret soygunu karşısında tedbir almak, ülkemizde çetin bir doktrin meselesi olmaktan çıkmıştır. Hiç şüphe edilmesin, Türkiye'ye gelse liberal Erhard dahi, yabancı petrol şirketlerinin, montajcı ve ambalâjcıların normal kapitalist oyun kuralla-

rını aşan imtiyazlarına son verecekti. Dış ticaret yoluyla yapılan döviz kaçakçılığına ve servet transferine herhalde çare arayacaktı. Yabancı şirketlerle işbirliği hâlinde üreticiyi inleten ihracatçıya ve tefeciye karşı, mutlaka üreticiyi destekleyecekti. Vergi kaçakçılarının yakasına yapışacaktı. Büyük arazi sahiplerini kesinlikle vergilendirecekti. Plân düşmanı Erhard, Türkiye'de plâncı kesilecek, özel teşebbüsün plân hedeflerinin dışına düşen yatırımlarını önlemekte tereddüt geçirmeyecekti. Banka kredilerini, spekülâsyon yerine plândaki yatırımları gerçekleştirmeye yönelteceklti. Bütün bunların Sosyalistlikle, komünistlikle ilgisi yoktur. Bunlar Türkiye'de kapitalizmin daha iyi işlemesi ve kalkınmaya az çok yararlı olabilmesi için zorunlu tedbirlerdir. İktidarlar, serbest ticaret, hür teşebbüs doğmalarıyla, bu kapkaççı yağma sisteminin teşvikçiliğini yaparlarken, uzun vadede kapitalizme hizmet etmiş olmaktan çok uzaktırlar.

Amerikancılığın Temeldeki Nedenleri

Şüphesiz Demirel de, Vehbi Koç da, tefeci, toprak ağası ve ithalâtçısı da, millî gelirin artmasını ve memleketin zenginleşmesini isterler. Ama bir şartla... Geri sosyal yapı değişmeyecektir. Komprador, toprak ağası, tefeci saltanatı sürdürülecektir. Halbuki bu memleketin kalkınamayışının başlıca nedeni, bu gericiler koalisyonunun egemenliğini sağlayan bir sosyal ve politik yapıya sahip olmasıdır. Dış politikada bağımlılık, kalkınma, plân, dış ticaret, yabancı sermaye, bütçe, din sömürücülüğü vs. gibi meselelerdeki israf, soygun ve aldatmacayı tabiî karşılayış, esas itibariyle bu sosyal ve politik yapının sonucudur. Azgelişmişliğin temeldeki nedeni budur.

Azgelişmiş ülkeler konusunda belli başlı otoritelerden olan Yves Lacoste, orta sayfamızda yayınlamaya başladığımız önemli araştırmasında, bu gerçeği, tarihî gelişmesi içinde ana çizgileriyle ortaya koymaktadır. Yves Lacoste'un fikirleri kabaca şöyle özetlenebilir: Asya-tipi denen toplum biçimi, Orta Çağda uygarlık meş'alesini elinde tutan Doğu ülkelerinin teknik ve bilimde Avrupa'nın çok ilerisindeyken geri kalmasına ve sömürgeleşmesine yol açmıştır. İngiltere, sanayi ihtilâli öncesi yıllarında teknikte Doğu ülkelerinden pek ileride değildi. Ne var ki arazi mülkiyetinin Sultana ait olduğu toplumsal kuruluş, bu gelişmeyi engellemiştir. Asya-tipi toplumda, arazinin kullanılışında, tartışılmaz bir yetkiye sahip bulunan ufak ve dağınık köy toplulukları, Sultana ürünün bir kısmını vergi olarak vermek zorundadırlar. Sultan, bu vergi geliriyle, üretimin dışında kalan vergi

toplayıcılarını, ulemayı, orduyu, memurlarını ve tüccarı beslemektedir. Tüccar bile Asya aristokrasisinin bir parçasıdır. Bu tip bir feodal sistem, iç ziddiyetler fazla gerginleşmeden sürüp gitmiştir. Avrupa'da ise, tam gelişmiş ve ticarî burjuvaziyi dışında bırakan feodal sistem, farklı üretim ilişkileri içinde güçlenen burjuvazinin, feodalitenin karşısına dikilerek kalkınma ve ilerleme yolunu açmasını sağlamıştır. Toplumsal yapının gelişmesini engellediği gerçek bir burjuvazinin yokluğu ise, Doğu toplumlarını durgunluğa ve geriliğe sürüklemiştir.

Sanayi ihtilâlini yapan Avrupa burjuvazisi, dünyanın fethine girişmiş, zırhlı gösterileri ve birkaç bin askerli çıkartmalarla Doğu ülkelerini boyunduruğu altına almıştır. Meselenin en önemli tarafı, emperyalizmin Doğu toplumları aristokrasisinde tam bir destek bulmasıdır. Sömürgeci, getirdiği özel mülkiyet sistemiyle, o ana kadar vergi toplamaktan öte yetkisi olmayan eşrafa, arazinin mülkiyetini hediye etmiştir. Arazi mülkiyeti, köy topluluğu düzeninin çökmesine, sahipsiz kalan köylünün eşrafın doğrudan doğruya boyunduruğu altına girmesine yol açmıştır. Eşraf bir taraftan köylüyü ezen feodal ilişkileri geliştirirken, öte yandan kapitalist kesilmiş, ihracat malları üreticisi olmuş, hattâ ithalâtçılığa yönelmiştir. Mutlu azınlık, tabiatıyla, kendisine bu imkânları getiren ve kudretini geniş ölçüde artıran emperyalistin kulu kölesi kesilmiştir. Böylece, Yves Lacoste'un deyimiyle, yarı feodal ilişkileri güçlü biçimde sürdüren "piçleşmiş" bir kapitalizm ortaya çıkmıştır. Bu sömürge tipi kapitalizmin gecekondu burjuvası, kalkınmayı gerçekleştirecek güçte değildir. Millî gelirden aldığı çok büyük payı, yatırımda değil lüks ve israfta harcayacak ve nihayet hızlanan nüfus artışının baskısı altında çöküp gidecektir. Esasen azgelişmişlikten kurtulup kalkınma yoluna girmenin ilk ve vazgeçilmez şartı, toplumsal yapıda bu köklü değişikliğin gerçekleştirilmesidir.

Bütün bunları, mutlu azınlığın Türkiye'ye değerli yıllar kaybettirdiğini ispatlamak için yazmış değiliz. Türk toplumcuları bu gerçeği çoktan bilmektedirler. Ama Türk toplumunun yapısını, tarihî evrim içinde ortaya koymaya yönelmiş araştırmalar henüz yeni yeni başlamaktadır. Türk toplumcuları, Sosyalizmi ancak bu araştırmalar sâyesinde Türkiye gerçeğine güçlü biçimde oturtacaklardır. Mutlu azınlığın sefaleti, Türk toplumcularını, bu zorunlu araştırmalara bütün güçleriyle iten bir kamçı rolü oynamalıdır.

Yön, Sayı 152, 25 Şubat 1966

Bir Reform Şakası

Personel Reformu, 1950 yılından beri gündemdedir. Ne var ki Menderes Hükûmetleri reform aldatmacasını, enflâsyonun ağır yükü altında ezilen memurların maaşlarına zam yapmayı reddetmek için kullanırlardı. Meclis'ten gelen zam taleplerine karşı denirdi ki, "Personel Kanunu meseleyi çözecek, bekleyiniz." Bu gerekçe yıllar boyu kullanıldı, fakat tabiî ki Personel Kanunu gelmedi.

Yeni hükûmet ise, "Bu kanunu acele çıkartırsanız, gelecek dönem maaşlarınız 7500 liraya yükselecek" diye kulaklarına fısıldanan milletvekillerinin seçim öncesi günlerde müzakeresiz kabullendikleri ekspres bir kanunun uygulanmasına -nasıl belâlı ve çıkmaz bir işe sürüklendiğinin zerrece farkına varmadan- kendini angaje etmiştir. Hükûmet, yeni yeni çıkmazı sezmeye başlamıştır, ama çıkmaz yolda ısrardan vazgeçecek cesareti gösterebilmiş değildir.

Gerçekten 7500'lerin ümidiyle çok acele çıkartılan Reform Kanunu, özellikle gerekli tüzükleri hazırlama safhasında, hayâl âleminde yaşadığı anlaşılan Devlet Personel Dairesinin yetersizliği ve bir kısım yüksek memurlarımızın -özellikle Maliye'nin- fütursuzluğu içinde, Nasreddin

Hoca'nın "reforme" ettiği leyleğe benzemiştir.

Ekspres kanununun nasıl bir fildişi kulede hazırlandığını anlamak için, geçici hükümlerine bakmak bile yeter. Kanun, birkaç ay içinde sınıf tüzükleri ve Genel Kadro Kanunu hazırlanarak, yeni ücret rejiminin 1966 malî yıl başından itibaren yürürlüğe girmesini öngörmekteydi! Personel işleri ile az çok ilgisi olan herkes bilir ki, sınıflandırma ve intibak işleri, kurumlarda iyi yetişmiş personel uzmanları bulunsa dahi, yıllarca çalışmayı gerektirecek azametli bir iştir. Meclis'te ve idarede bu gerçeği çok iyi bilen bir hayli kişi bulunduğu halde, bunlar nedense susmuşlardır. Personel Dairesinde çalışan yabancı uzmanlar çok daha dürüst ve sorumlu davranmışlardır.

Personel Dairesinde bir süre çalışan bir İngiliz uzmanı bu fütursuzluğu, hazırladığı yazıda şöyle belirtmektedir: "Tespit edilen sürenin çok kısa olması, -bir yabancının böyle bir beyanda bulunması mazur görülsün- hem kadroların, hem de yeni sınıf ve derecelere atanacak personelde bulunması gereken niteliklerin kanunda belirtilen ilkelere uygun olarak ve yeterli bir şekilde değerlendirilmesini tamamen imkânsız kılmaktadır. Öyle görünüyor ki, eldeki sınırlı zaman içinde kadroların ve personelin ancak kabataslak bir sınıflandırmaya tâbi tutulması mümkün olacak ve -kanunun getirdiği yeni terminoloji dışında- muhtemelen durum mevcut memurlar için olduğu gibi muhafaza edilecektir. Belki de bugünkü şartlar altında bundan daha fazlası yapılamazdı ve kanunu, gelecekte gerçekleştirilecek ilerici bir reforma sağlam bir temel teşkil eden bir belge olarak kabul etmek en isabetli yoldu."

Ne var ki, İngiliz uzmanın "mevcut durumu fazla bozmadan ufak tefek düzeltmelerle yetinme" tavsiyesine de uyulmamış, ilgili kurumlar, Personel Dairesinin öncülüğünde, reformdan aslan payını kapmak için seferber olmuşlardır. Her kurum ve kurumların içindeki çeşitli gruplar, ayrı sınıf olma ve sınıflar için yüksek gösterge rakamları elde etmek çabasına düşmüşlerdir. Personel Dairesi de, kurumların kaymak tabakasından "aslan payını kapma" endişesiyle gelen saçma sapan tekliflere -tâbir mazur görülsün- akıl almaz bir sorumsuzluk içinde evet demiştir. Arada ezilen, himayesiz ve sessiz ufak memurlar olmuştur. Böylece, birinden ötekine geçiş hayli zor olan içine kapalı iki yüzden fazla sınıf ortaya çıkmıştır! İdare, âdeta iki yüzden fazla kasta bölünmüştür. Halbuki kanun İngiliz siste-

minden mülhem ve idarî reform bakımından da önemli yönetici-icracı-büro sınıfı biçiminde üçlü ayrımı esas alıyor ve esprisi itibarıyla sınıfların hudutsuz sayıda çoğaltılmasına aleyhtar görünüyordu. Önem verilen mesele devlet hayatında sıkıntısı çekilen çok iyi yetişmiş bir yönetici sınıfın teşkiliydi. İki yüzden fazla kastın kurulmasıyla, kurumlar arası büyük bir hareket serbestisine sahip olması gereken yönetici sınıfın anlamı, hemen hemen kalmamış ve politikacıların çok söz ettikleri idarî reform, temelinden sakatlanmıştır. "Bu sınıf tüzükleri devleti parçalıyor" diyenlerin çok fazla mübalâğa ettiklerini söylemek kolay değildir.

Yine İngiliz uzmanının sözlerine dönelim. Başka pek çok uzman gibi o da, Personel Dairesi yetkililerine, reformun temel ilkelerinden birinin, sınıf sayısı az tutularak kurumlar arası hareketin sağlanması olduğunu bildirmiştir: "Ümit ederim ki, nihaî kararlar alınıp tüzük taslaklarına son şekil verildiği zaman, 1) bütün devlet örgütü içinde kurumlar arası sınıflardan en geniş ölçüde faydalanılsın ve 2) işin önemsiz bazı özelliklerine bakılarak lüzumsuz yere kurumsal sınıf teşkil edilmesin, böylece de idarî bünye içinde yeknesaklık ve sâdelikten uzaklaşılmamış olsun.

"Bir kurumun yaptığı işlerde özel bir nitelik görmesi ve dolayısıyla -aslında başka kurumlarda yapılmakta olan işlere çok benzeyen bir takım işler için- kurumsal sınıflar teşkili yoluna gitmesi normal karşılanması gereken bir eğilimdir. Kurumsal sınıflar -özellikle çok küçük olanlar- ayarlamalara, örneğin bir kurumdaki personel fazlasının başka bir kurumdaki personel kıtlığını gidermek üzere kullanılmasına ciddî bir şekilde engel olabilir. İdeal olan durum, -önemli istisnaları bulunmakla birlikte- memurların kurumlar arasında -ister kendi arzuları gereğince, ister iyi bir idarenin gerekçelerine uyarak- serbestçe hareket edebilmeleridir."

Barut Olsa Neyse...

Reformu, daha işin başında yüzlerce kast icat ederek dejenere eden bir zihniyetin, her sınıf içindeki dereceleri ve çeşitli sınıflar arasındaki oranları, kast çıkarları ölçüleri ile nasıl alt üst ettiği kolayca tahmin edilebilir. Meselâ belli bir sınıf içinde kaç dereceye ihtiyaç vardır ve göstergeleri neler olmalıdır? Diyelim mütercim sınıfının ilk derece aylığı, polis memurluğu sınıfının en üst aylığını ne kadar aşmalıdır? Sınıflandırma, bunlar gibi birçok soruya cevap getirme durumundadır. Bu cevaplar ise iyi

yetişmiş bir personel uzmanı kadrosuyla uzun ve ciddî bir çalışmayı zorunlu kılmaktadır. Halbuki yapılan iş, ufak memurları harcamak pahasına, kurumların dişli unsurlarını tatmin etmeye çalışmaktan ibaret kalmıştır. Nitekim şimdiden ufak memurlar arasında yaygın bir huzursuzluk başlamıştır.

Kadrolar da aynı kast çıkarları ölçüleri içinde hazırlanmaktadır. Kurumlar, kadro ihtiyaçlarını, tabiatıyla ihtiyacın çok üstünde tutmaktadırlar. Kurumlarda, ciddî ve sorumlu personel daireleri ve onların üstünde çok daha ciddî ve çok daha sorumlu bir Devlet Personel Dairesi bulunmadığı müddetçe bunun başka türlü olmasına imkân yoktur.

Belki Türkiye zengin ve bütçe imkânları geniş bir ülke olsaydı, getirilen sistem, bütün keyfiliğine ve taşıdığı anarşi unsurlarına rağmen, pek fazla sarsıntı ve huzursuzluk yaratmadan sahneye konabilirdi. Yüksek bir katsayı, nispî adaletsizlikleri bir dereceye kadar unutturabilirdi. Ne var ki Türkiye fakir bir ülkedir. Bütçelerin çok büyük açık vermeleri, yatırımları kısmak ve Kalkınma Plânını baltalamak pahasına önlenebilmektedir. Personel Reformuna ayrılan para 470 milyon liradır. Bunun önemli bir kısmının Askerî Personel Kanunu ek giderlerine gideceği anlaşılmaktadır. Esas maaşın dışındaki ödeneklerin kaldırılmasıyla sağlanacağı ileri sürülen tasarruflar ise, ancak bir kısım memurların toplam aylıklarının düşürülmesi pahasına öteki memurların aylıklarının artırılmasında kullanılabilecek bir kaynak sayılabilir. Ne var ki esas maaşın dışındaki ödemeler genellikle fazla ihtiyaç duyulan, ya da kilit noktalarda bulunan personele yapıldığına göre, memurlar arası ücret transferlerinin büyük ölçülere ulaşamayacağı ve buna önemli birer kaynak gözüyle bakılamayacağı aşikârdır. Üst kademelerin, tüzük hazırlıklarında ortaya koydukları kast zihniyeti de, büyük balıklardan küçük balıklara doğru önemli bir ücret transferinin yapılamayacağını göstermiştir. Demek oluyor ki birkaç yüz milyon lirayla, devlet memurları maaş rejimini altüst edecek bir teşebbüse, ciddî bir hazırlığa dayanmadan ölçüsüzce girişilmektedir. Gerçi şimdiki maaş rejimi kötüdür, adaletsizdir. Fakat reform adıyla kötünün daha kötü yapılmasına karşı gösterilecek tepkiler, herhalde bugünkü kötüyü arattıracak şiddette olacaktır.

Para kesesini elinde tutan Maliye Bakanlığı şimdilik susmaktadır. Bakanlık, sesini yükseltmek için herhalde sınıf tüzükleri ile kadroların

tamamlanmasını beklemektedir. Katsayı ondan sonra malî imkânlara göre tespit edilmeye çalışılacaktır. Korkulur ki, malî imkânlara uygun bir katsayı, hayal âleminde hazırlanan reform şatosunu bir fiskede yıkacak küçüklükte olsun. Bugün hâlâ pek yukarıdan konuşan Bakanlarımız ancak o zaman, ardarda yaptıkları vaatleri ve hatta Personel Reformu meselesini unutturmaya çalışacaklardır.

Bu Personel Reformu şakası, daha şimdiden memurlarımızı bir hayli üzmüştür. Refah ve huzur getireceği söylenen reform, huzursuzluğu artırmıştır. Bu huzursuzluk gittikçe genişleyecek ve neticede bir şey yapılamayacaktır. Öyle görünür ki, reform şakalarıyla daha fazla vakit kaybedilecek yerde, hemen bir maaş zammına gitmek daha isabetli olacaktır. Reform işi, ancak zamdan sonra, serinkanlılıkla ve uzun vâdeli bir mesele hâlinde ele alınmalıdır. Şimdiki sınıf tüzükleri yırtılıp yeni baştan iyi yetişmiş yüksek idareciye olan büyük ihtiyacı gözönünde tutacak biçimde az sayıda sınıfa gidilmeli ve mevcut barem sistemini kökünden yıkacak ölçüsüz davranışlardan kaçınılmalıdır. Fakat öyle anlaşılıyor ki, her şeyden önce ciddî bir Devlet Personel Dairesi kurulmalıdır.

Yön, Sayı 153, 4 Mart 1966

Çatıdaki Kavga

Seçim Kanunu gibi partiler için hayati bir konuda, kavga-döğüş çıkması fazla önemli değildir. Yumruklaşmada kalmak şartıyla, kavga, her parlâmentoda olağan sayılabilecek bir olaydır.

Önemli olan, 1961 Anayasasının kurduğu düzenin nasıl işleyeceğidir. Bir anlamda, Menderes'in çoğunluk tahakkümüne karşı bir tepki olan ve iktidarları kıskıvrak bağlamayı öngören Yeni Anayasa ve getirdiği kurumlar, onun mirasçılarını fena halde sıkmakta ve çalışmalarını felce uğratmaktadır. İnönü Hükûmetleri sırasında arızasız işleyen Anayasa düzeni, bugünkü iktidarın karşısına bir duvar gibi dikilmektedir.

Sosyal güçlerin mücadelesini perdeleyen hukuk soyutlamaları bir kenara bırakılırsa, dün olduğu gibi bugün de mesele, esas itibariyle kompradoreşraf ittifakı ile sivil ve askerî bürokraside sağlam dayanakları bulunan aydın tabaka arasındaki çatışmadan ortaya çıkmaktadır.

Bugünün gerçeğini iyi anlayabilmek için, bu çatışmayı çok kaba çizgilerle ve henüz açıklıktan uzak kavramlarla da olsa, tarihî gelişmesi içinde değerlendirmeye çalışmalıyız. Öyle görünür ki, üretim faaliyetlerinin dışında kala-

rak, çok sayıdaki ufak ve kapalı köy topluluklarının üretiminden alınan vergi ile yaşayan devletin temsilcisi bir hâkim sınıfın uzun süreli varlığı, Türk toplumunun gelişmesini bugün de etkilemektedir. Tüccar, yüzyıllar boyu bu tip bir memur aristokrasisinin gelirleriyle yaşayan cılız bir sosyal kategori olarak kalmıştır. Modernleşme akımı, bu memur aristokrasisinin içinden gelişmiştir. 1908 Hareketi ve nihayet Millî Kurtuluş Savaşı, bu memur kategorisine mensup dinamik kanadın eseridir.

Avrupa kapitalizminin kurduğu dünya egemenliğinin sonucu, Türkiye'de de, "Asya-tipi" denilen toplum biçimi çökmüş ve bu toplumun kalıntıları üzerinde kapitalizm gelişmeye başlamıştır. Yabancı firmaların aracılığını yapan kompradorlarla birlikte, evvelce Sultana ait olan arazinin mülkiyetini ele geçiren eşraf, ticarî faaliyetlere de yönelerek az çok güçlenmiştir. Ne var ki, komprador-eşraf ittifakı, 1945 yılına kadar Türk politika hayatında, ön plânda bir rol oynayabilmiş değildir. Kurtuluş Savaşı ile iktidar, tarihî gelişimi itibariyle eşraf ve komprador sınıfının dışında bulunan memur kategorisinin dinamik kanadı elinde kalmıştır. Yalnız, antiemperyalist savaşı başarı ile yürüten bu kanat, içeride devrimi, antifeodal ve antikapitalist bir yönde geliştirememiştir. Devrimci kadro ile uzlaşmaktan başka çaresi olmayan, yetersiz güçteki eşraf ve komprador temsilcileri, iktidar devrimcilerin elinde kalmakla beraber, tek parti saflarına ve Meclise geniş ölçüde girmişlerdir. Turan Güneş'in deyimi ile, "Vilâyetlerdeki Cumhuriyet balolarını hatırlayanlar, Vali Beyin yanında, belde eşrafının da, eşleriyle birlikte şöyle salonun bir kenarına iliştiğini unutmamış olacaklardır."

Devletin Devri Teslimi

1945 hareketi, eşraf ve kompradorun Vali Beyin önünde elleri bağlı ayakta durmaktan çıkıp, koltukta ayak üstüne ayak atarak, ona emir verebilecek duruma geçme teşebbüsüdür. Demokrat Parti'yi bir halk hareketi saymak, son derece yanıltıcı bir düşüncedir. Hareket, eşraf ve kompradorundur. İşçi, köylü ve küçük esnaf, eşraf ve kompradorun iktidarı ele alma teşebbüsünü, tam bir coşkunlukla desteklemişlerdir. Nasıl ki katıksız bir burjuva hareketi olan 1789 Fransız İhtilâlinde, işçi ve köylü, burjuvanın safında aristokrasiye karşı cephe almışsa, Türkiye'de de, eşrafın ekonomik ve ideolojik egemenliğinde bulunan ve iktidardaki devrimci kadroyu, jandarma ve tahsildar zulmüyle tanıyan yoksul kütleler, komprador ve eşrafın peşinden gitmişlerdir. Bugün de gitmektedirler ve eşrafın ideolojik ve ekonomik çemberi kırıla-

madıkça, ya da büyük ekonomik bunalımlar ortaya çıkmadıkça, daha bir hayli süre gideceğe benzemektedirler.

Önümüzdeki yıllar, Menderes tipi bir enflâsyona sürüklenmek gibi akılsızca hâtâlar yapılmazsa, büyük ekonomik bunalımların vuku bulması zayıf bir ihtimaldir. Avrupa'ya işçi ihracı, iktidarlar için büyük bir cankurtaran simidi olmuştur. Açık işsizlik azalmış ve kanaatkâr işçi ve köylü aileleri, dışarıdan gönderilen 3-5 kuruşla, açlıklarını az çok giderebilmişlerdir. Henüz gidemeyen yoksul kütlelerin dinamik unsurları da, gitme ümidiyle gözlerini dışarılara çevirmişlerdir. İşçi ihracı, daha uzunca bir süre, artarak devam edeceğe benzemektedir. Öte yandan, bu yıl 100 milyon dolara ulaşması beklenen işçi dövizleri, hükûmetleri bir hayli rahatlatmaktadır. Konsorsiyum ve tarım fazlası yardımları, yabancılara sahillerin satışıyla gelişmesi beklenen turizm gelirleriyle birlikte, kütleleri tarih sahnesine aktif olarak çıkartacak ciddî sosyal ve ekonomik bunalımları, hiç değilse yakın bir gelecekte önleyebilir.

Koltuktaki İğretilik

Ne var ki, 1950 seçimleriyle iktidara gelen eşraf ve komprador ittifakı, ileri demokratik hareketin öncüleri görünmeleri dolayısıyla, başlangıçta, sivil ve askerî bürokraside sağlam dayanakları bulunan aydın tabaka tarafından bile bir süre desteklendiği halde, iktidara bir türlü tam anlamıyla hâkim olamamıştır. Sam Amca'nın da büyük çabalarıyla idarede kendilerine bağlı önemli klikler kurabilmelerine rağmen, Asya-tipi toplumda hâkim sınıfı teşkil eden memur aristokrasisinin mirasçıları olan aydın tabakanın, ya da moda deyimi ile zinde kuvvetlerin etkili mukavemetiyle karşılaşmıştır. Komprador-eşraf koalisyonunun memleket meselelerini çözmekteki aczi ve hızla değişen bir dünyada Türkiye'nin geri kalışı, zinde kuvvet mukavemetini güçlendirmiştir. Bu mukavemeti kırma inadıyla şiddet tedbirlerine girişen Menderes, 27 Mayıs Hareketiyle devrilmiştir.

Şimdi Menderes tipi davranışları önlemek amacıyla -daha uygun bir deyim bulamadığımız için aydın tabaka dediğimiz- zinde kuvvetlerin hazırladığı bir hukuk düzeni içinde, İkinci Demirkırat iktidara gelmiştir. Fakat kendini bir türlü iktidarda hissedememektedir: Sayı çoğunluğuna rağmen, bir Seçim Kanunu çıkartmakta, bir Af Kanunu'nu gerçekleştirmekte büyük engellerle karşılaşmaktadır. Muhalefetin kesinlikle istemediği kanunları

çıkartmanın, hemen hemen imkânsız olduğu anlaşılmaktadır. İktidarın daha ilk günlerinde, basından ve üniversiteden sert tenkitler yükselmektedir. Zorunlu saydığı memur değiştirmelerinde dahi iktidar, Danıştay kararlarıyla hukuk dışına düşmektedir. Anayasa Mahkemesi, henüz işlememişse de, Demokles'in Kılıcı gibi tepede sallanmaktadır. İktidarın kâbusu haline gelen bağımsız radyoya ilişmek, kolay mümkün olacağa benzememektedir.

Bu nedenlerdendir ki iktidar çevreleri, "azınlığın çoğunluğa tahakkümü"nden söz etmeye başlamışlardır! Bu çevreler, iktidarda oldukları halde, kendilerini Cumhuriyet balolarında salonun bir kenarına ilişen belde eşrafının aczi içinde görmenin öfkesi ve şaşkınlığı içindedirler. İnönü hükûmetleri sırasında varlığı duyulmayan Anayasa engelleri, yeni iktidarı dikenli teller gibi çevirmektedir. Daha şimdiden rejim buhranı meselesi, gündemin ilk maddesini teşkil etmektedir. Temeldeki durgunluğa rağmen, çatıda huzursuzluk şiddetlidir.

Komprador-eşraf ittifakı, iktidarı herhalde iktidarsızlığa rıza göstermek için istemiş değildir. İktidardaki ekibin iktidarsızlığı, kendi saflarında, eninde sonunda tepkilere yol açacaktır. İktidarda olup iktidarsızlığı kabullenmek gibi dengesiz bir durum uzunca bir süre sürdürülemez. İktidarı ele geçirenler, Anayasanın dar elbisesini zorlayarak, hattâ yırtarak onu vücutlarına uydurmayı, ister istemez deneyeceklerdir. Zekâları ölçüsünde karşı güçleri aldatarak ve komünistlik tabuları ile bölmeye uğraşarak iktidarlarını güçlendirmeye çalışacaklardır. İktidarın kanunu, bir de dış etkiler eklenince, bu yönde işlemektedir. Ne var ki, yeni Anayasa düzeni sayesinde iktidara gelenler, Anayasayı zorlamakla bindikleri dalı kesme durumuna düşeceklerdir. Politik hayat, önümüzdeki yıllarda, ciddî sosyal ve ekonomik meselelere el atılamadan, bu zorlama ve zorlamanın yarattığı tepki arasında huzursuz geçeceğe benzemektedir.

Komprador-eşraf egemenliğine son verilerek, tarihî bir handikap olarak ortaya çıkan aydın tabaka-emekçi kütleler uçurumu doldurulunca ya kadar, Türkiyemiz kısır görünüşlü, fakat çalkantılı yıllar yaşamaya namzettir.

Yön, Sayı 154, 11 Mart 1966

Marksizm

Komünizmin "K"sından habersiz ortaokul öğrencisinin komünizm propagandası yapmak suçuyla cezaevinde saçları traş edilirken, 14 Mart 1966 tarihli *Le Monde* gazetesi, Fransa'da devamlı tertiplenen "Marksist Düşünce Haftası" hakkında şu haberi veriyordu:

"Dinleyici sayısı, koltuk sayısından çok fazlaydı. Dinleyicilerin kimisi ayaktaydı, kimisi yere oturmuştu. Orkestraya ayrılan basık yer bile işgal edilmişti. Çoğu liseli ya da öğrenci olan beş bin genç, ekseriya not alarak, Cuma gecesi *Mutualite*'de, 'Marksist Düşünce Haftası'nın, 'Özgürlüğün Felsefî Mesleleri' konulu tartışmasını izliyordu."

Toplantıda, Marksist İncelemeler ve Araştırmalar Merkezi Direktörü Roger Garaudy ve birçok ünlü Marksist ile birlikte bir Protestan rahip (Andre Dumas), bir Katolik üniversite hocası (d'Harcourt) tartıştılar. Garaudy, Komünist Partisinin, Sosyalizmin inşasında çok partililiği, plüralizmi kabul ettiğini anlattı. Bunun devlet ve parti arasında bir ayırımı zorunlu kıldığını belirtti. Ateizmin devlet dini yapılmasının ilkelerine aykırı olduğunu söyledi. Protestan rahibin, kolektif kurtuluş biçiminde anladığı Marksist özgürlük görüşünün, bütün bireysel özgürlük mese-

lelerini çözmeye yetmeyeceği yolundaki endişelerini cevaplândırdı. Ve beş bin genç öğrenci, komünistlerin, Katolik ve Protestan aydınlar ve din adamları ile yaptıkları tartışmayı notlar alarak izlediler.

Bu tabloyu, bizde polis ve savcının çizdiği "taş devri" manzarası ile karşılaştıracak değiliz. Ünlü lûgat *Larousse*'u, "rus" hecesi geçiyor diye suç delili yapan ve kırmızı ışık altında gitar çalmayı komünizm propagandası sayan polis zihniyetiyle "komünist avı"na çıkan iktidara da söyleyeceğimiz bir şey yok. Uyanış halinde bir Türkiye'de, köhne toplumsal yapılar ile bundan yararlananların savunuculuğuna talip olanların, bir komünistlik fırtınasıyla, ortalığı toz dumana katmaktan başka çareleri bulunmadığı açıktır. Öte yandan Sam Amca da en büyük aferini, komünistlik konusunda en çok yaygara koparan müttefikine vermektedir. New York'ta çıkan *Nation* dergisinin deyimi ile, "Komünizme karşı girişilen haçlı seferinde, Amerika'ya katılan her ülkede mutlu azınlığın refahı garantilenmiş olmaktadır." Antikomünizm adı verilen bu refah ve güvenlik sigortasına, mutlu azınlığın bir cankurtaran simidi gibi sarılmasını ve gücü yettiği ölçüde bir takım işler karıştırmasını, fazla anormal saymamak gerekir. Ama hiç değilse üniversitenin, Marksizm ve Komünizm konusunda, "*Larousse*"çu polisin kör taassubundan kurtulmasını beklemek hakkımızdır. Komünizm propagandasını tespitle görevlendirilen bazı üniversite profesörlerinin hazırladıkları bilirkişi raporları, tam bilgisizlik örnekleridir. Marksizm hakkında en ufak bilgisi olmadığını belli eden bir profesör, "Marksist doktrine sadakat" ölçüsüne göre, komünistlik fetvası verebilmektedir.

Bilirkişi raporlarının uyandırdığı merakla, birkaç ders kitabını karıştırdık ve üniversitelerde Marksizmin nasıl okutulduğunu anlamaya çalıştık. Gördük ki, üniversitelerde, öğrencilere sunulan Marksizmin en kötü cinsten tahrifatından ibarettir: İnsandan önce ve insan bilincinin dışında objektif bir gerçek bulunduğunu ileri süren ve bilimsel araştırmalarla doğrulanan maddeci görüş, en adî cinsten bir maddeye tapma gibi gösterilmektedir. Marksizm, her şeyi madde ile, ekonomi ile açıklayan, fikrin ve düşüncenin rolünü reddeden, tek taraflı, mekanik oluşların savunucusu bir taassup halinde takdim olunmaktadır. Kitaplarda Marks'ın fikirlerine değil, Marksizmin kasıtlı tahrifatına yer verilmektedir.

Fransa'da "Marksist Düşünce Haftası"na katılan lise öğrencilerinin, bu

kitapları yazan ünlü profesörlere, Marksizmden kocaman birer sıfır vermeye yetkileri vardır. Bırakalım Fransa'yı, ama Marksizmin hiç değilse Amerikan üniversitelerindeki kadar Türkiye'de okutulmasını istemek hakkımızdır. Şu sebeple ki, Marksizmi bilmeden sosyal bilimleri, çağımızı, tarihimizi ve Türkiye'nin kalkınma meselelerini zerrece anlamaya imkân yoktur. Marksizmin insafsız eleştiricisi Columbia Üniversitesi profesörlerinden müteveffa C. Wright Mills, "On dokuzuncu yüzyıl ortasından beri, sosyal düşünce tarihi, Marks'ın fikirlerini anlamadan anlaşılamaz... Marks'ın fikirlerini hesaba katmadan önemli hiçbir milletin tarihi bilinemez." derken mübalâğa ediyor değildir. Bugün ciddî bir Türk tarihi yazılamadıysa, Türkiye'nin sosyal yapıları ve bu yapıların evrimi hakkında çok az şey biliniyorsa, ekonomik ve sosyal meselelerimizde toplu, sistemli ve aydınlatıcı bir görüş ortaya konulamadıysa, bunda Marksizm konusundaki bilgisizliğimizin büyük payı vardır.

Üniversitelerimizin, Marksizmi bilmeyen profesörlerin elinde modern görünüşlü medreseler olarak kalmaya mahkûmdur. Medreselikten kurtulma yolunda atılacak ilk adımı, üniversitelerimizde, Marksist araştırma enstitüleri kurulması teşkil edecektir.

Kırmızı ışık altında gitar çalmanın komünistlik sayıldığı ve Mülkiye'nin basılmasına cür'et edildiği şu günlerde dahi, bu gerçeği belirtmenin faydalı olacağı inancındayız.

Yön, Sayı 155, 18 Mart 1966

Dış Politika Tabuları

NATO meselesi daha uzun süre tartışılacağa benzemektedir. İktidar, klâsik dümen suyu politikasını benimsemiştir. Kökleşmiş tabulara yaslanan bu politikanın sakıncalarının kamuoyuna anlatılması, hayli zaman alacaktır. Bunun içindir ki, kökleşmiş tabuları, enine boyuna, sabırla tartışmak gereklidir.

Önce büyük bir yalan gözler önüne serilmelidir: Amerika, Stalin'in şantajlarından Türkiye'yi korumuş değildir. Aksine, Yalta ve Potsdam'da, Boğazları Stalin'e peşkeş çeken Amerikalılar ve İngilizlerdir. Stalin, Anglosaksonlardan cesaret aldığı için üs ve toprak talebini yapabilmiştir. O tarihlerde Amerika'nın Moskova Büyükelçisi bulunan Harriman'ın Sayın Nihat Erim'e büyük bir sâfiyetle söylediği sözlerin anlamı açıktır: Türkiye'nin Stalin'e hayır demesi üzerine, Batılı büyükelçiler, bir araya gelip Kızıl Ordu'nun topraklarımızı istilâsını bir televizyon seyircisi rahatlığıyla sabaha kadar beklemişler, istilâ gerçekleşmeyince de pek şaşırmışlar.

Türkiye, Stalin'in şantajlarına tek başına karşı koymuştur. Eğer bir istilâ denemesine girişilmediyse, bu Türkiye'nin azimli davranışının ve Stalin'in, ömrü boyunca, rizikolu hareketlerden dikkatle kaçınışının sonu-

cudur. Stalin, en ufak riziko almamak şartıyla İkinci Dünya Harbi'nden yararlanarak, eskiden Çarlık Rusyası'na ait olan bazı toprakların ilhakına gitmiştir. Fakat durumu azıcık rizikolu görünce, harpte işgal ettiği İran'dan hemen çekilmiştir. Anlaşmalara göre, silâhlandırma teşebbüsleri üzerine, bütün Almanya'yı işgal hakkına sahip bulunduğu halde, Rusya, bu açık hakkını kullanmaktan kaçınmıştır. Batılılardan tepki gelmesi zayıf bir ihtimal olmakla beraber, millî bir mukavemetle karşılaşacağını bildiği için, Tito Yugoslavyası'nın Sovyet Blokundan kopmasını da sineye çekmiştir.

Avrupa'da Rus istilâsı korkusu da, gerçekten böyle bir istilâ beklendiğinden değil, içeride komünist ihtilâllerinden endişe edildiği için yaratılmıştır. Zamanın Dışişleri Bakanı Acheson, bunu açıkça belirtmektedir: "Batı Avrupa'da büyük bir kara kuvveti bulundurmak zorunluluğu vardır. Batı Avrupa ülkelerinde içerden yapılacak bir ihtilâl tehlikesi bu yolla önlenebilir."

"NATO ve Avrupa Birliği Hareketi" adlı eserinde Margaret Balla, bu gerçeği daha az diplomatik bir dille açıklamaktadır: "Batı Avrupa'daki NATO üyeleri için en büyük tehlike, Sovyetler'den değil, içerden gelmekteydi. Bu tehlike özellikle Fransa ve İtalya'da gün meselesi idi. Bu ülkelerde komünist partileri, harpten büyük bir kuvvet ve prestijle çıkmışlardı. Komünistlerin girişebilecekleri bir kütle hareketi sonucu, iktidara gelmeleri ihtimali çok kuvvetliydi."

Stalin'den değil, fakat kendi proletaryasından korkan Avrupa burjuvazisi, kurtarıcı Amerikan ittifakına dört elle sarılmıştır.

Türkiye'de ise dün olduğu gibi bugün de böyle bir tehlike, mutlu azınlığın ticarî bir oyunundan ibarettir. Bu nedenledir ki, Johnson ve Dean Rusk'ın Türkiye'yi komünizmden kurtarma iddiası, çok kaba bir aldatmacadır. Bugün artık kesinlikle söylenebilir ki, Stalin Anglosaksonların vaatlerine güvenerek, Türkiye'ye karşı bir blöf yapmıştır. Türkiye, bu blöfü görerek, toprak bütünlüğünü ve bağımsızlığını, İngiltere ve Amerika'ya rağmen, tek başına korumuştur.

Amerika, ne zaman ki kendi savunması için Türk topraklarına ihtiyaç duymuştur, ancak o zaman Türkiye'nin koruyucu meleği kesilmiştir. Amerikan yetkilileri bunu açıkça belirtmektedirler. O tarihlerde ünlü

General Bradley'in Kongre'ye söylediği sözler şöyledir: "Denizaşırı ülkelerde üsler kurmamız gereklidir. Düşmanı kendi özgüvenlik sınırlarımızın ötesinde karşılamak ve ilk darbeyi, elde edilecek üsler yardımıyla vurmak zorunluluğunu, bütün Amerikalıların anlaması lâzımdır. Silahlı kuvvetlerimizin ve Amerikan topraklarının yeni bir harpten en az kayıplarla çıkması, kanaatime göre, başka türlü olamaz. Düşmanı canevinden vuracak bu üsler, düşman topraklarına en yakın bölgelerde kurulmalıdır."

Bu egoist ve saldırgan politikayı, General George C. Reinhardt, daha da açıklığa kavuşturmaktadır: "Vurucu güçlerin yoğun şekilde yığınak yapılmaları gereken en elverişli bölge, Yakın Doğu'dur. Yakın Doğu, Sovyetler Birliği için en hassas ve alerjik bölgedir. Burada bulundurulacak kara, hava ve deniz kuvvetlerinin kısa bir süre sonra, Rusya'nın içerilerine, stratejik yerlerine ulaşması ve buraları tahrip etmesi mümkündür... Yakın ve Ortadoğu'nun böyle bir harp operasyonu için ifade ettiği elverişli stratejik durumdan yararlanmak amacıyla, Amerikan Hükûmeti, bu bölgelerdeki devletlerden, özellikle Türkiye ve İran hükûmetlerinden askerî üsler sağlama yollarını aramalıdır."

Koruyucu melek pozundakiler, sâdece üslerle de yetinmemişler, gittikleri ülkelerde ucuz asker bulmaya çalışmışlardır. Truman'ın Ekim 1949 tarihli "Karşılıklı Savunma Yardımı Kanunu", şu gerekçeyle çıkarılmıştır: "Yabancı hükûmetlere yapılacak yardımlar, onların iktisadî ve siyasî güvenliklerini sağlamakla beraber, aslında Amerika'nın güvenliği uğruna yapılmış yatırımlar olarak düşünülmektedir. Amerika'nın bu güvenliğinin artırılması için, yabancı devletlerin askerî güçlerini arttırma yönünde çaba göstermelerini istememiz gereklidir."

Demek ki gerçekte, Amerika Türkiye'yi değil, Türkiye Amerika'yı korumaktadır. Ve bugün artık Stalin zamanında bile çok şüpheli olan bir Rus istilâsı tehdidine Batıda ciddîyetle inanan kimse kalmamıştır. Dünya jandarması Sam Amca'nın uykusunu kaçıran şey, artık daha çok millî kurtuluş hareketleridir. Müttefik hükûmetleri, dolaylı saldırıdan, yani iç hareketlerden koruma teorisi, bu endişenin ifadesidir.

Bir Rus tehlikesi, hâlâ var sayılsa dahi, ittifaklar bugün anlamlarını yitirmişlerdir. Johnson, İnönü'ye yazdığı mektupta, NATO'nun ancak Amerika'nın işine geldiği takdirde Türkiye'yi koruyabileceğini kaba bir dille bildirmiştir. O hâlde bize bir sürü külfet yükleyen ittifaka ne lüzum

vardır? İttifak, ancak Sam Amca'nın çıkarlarına uygun düşerse bizi koruyacağına göre, Amerika, çıkarları gerektirince ittifak olmadan da yardımımıza gelecek demektir. Nitekim Çin tehdidi karşısında, Amerika, Hindistan'ın savunmasına gönüllü olarak koşmuştur. Müttefiki Pakistan'ı ise, Hindistan saldırısından korumamıştır. Hattâ müttefiki Pakistan'ı bırakıp, tarafsız Hindistan'ı tercih eden bir tutum takınmıştır.

Bütün bunlar tesadüfî olaylar değillerdir. Çağımızın siyasî ve askerî gerçeklerinin sonucudur. Amerikan dış politika otoritelerinden Kissinger, nükleer çağ diplomasisinin, ittifakları nasıl anlamsız kıldığını şöyle anlatmaktadır: "Nükleer çağın özelliklerinden biri, büyük devletlerin millî çıkarlarının daha belirli hâle gelmesidir. İki başlı bir dünyada, taraflardan birinin nispî bir kazancı, ötekinin mutlak zayıflamasına tekabül etmektedir. Bu sebeple nükleer silahlara sahip devletlerden hiçbiri, ötekinin herhangi bir bölgede büyük ilerlemeler kaydetmesini kabul edemez. Bahis konusu bölgenin bir ittifakla korunmuş olmaması, artık önemli değildir. Nitekim tarafsız bir Hindistan, Çin saldırısı sırasında, benzer şartlarda müttefik Pakistan'a gösterilecek olandan farksız biçimde Amerikan desteğinden yararlanmıştır. Bu şartlar altında, Bağlantısızlar ile müttefikler arasında ayrım azalma eğilimindedir. Bir ülkenin müttefik olmaktan kazanacağı çok az şey vardır ve tarafsızlığı seçmekle de göze alacağı tehlike pek azdır."

Bu durumda, ciddîyetten uzak vehimlere dayanarak, bir dümen suyu politikasını sürdürmek niye? Amerika bir sürü üsleri, istihbarat şebekesi, dünya dengesi ve 15 tümen için Türkiye'ye muhtaçtır. Ama bu çok pahalı ve sahte himayeye biz muhtaç mıyız? Türkiye'deki üslerin kontrolümüz dışında tahrikçi faaliyetlerde kullanılması çıkarlarımıza uygun mudur? Topraklarımızda nükleer silâhlar bulunmasına ve nükleer bomba taşıyan uçakların göklerimizde tur atmasına müsaade etmek, Türkiye'yi lüzumsuz yere tehlikeye atmaktan başka ne anlama gelmektedir ki? Amerika'nın bir "ileri karakol"u olmaya boyun eğecek miyiz?

Bugün NATO taraftarlığı yapanlar dahi, sıkıştırılınca, "Efendim, NATO'dan çıkarsak bu pahalı silâhları sonra nasıl sağlayabiliriz?" tarzında sudan gerekçelere sarılmaya başlamışlardır. Sanki Amerika'nın müsaadesiyle ve Amerikan çıkarları için kullanılacak silâhların fazla bir önemi varmış gibi. Türkiye'ye tehdit bugün Yunanistan'dan gelmektedir. Ame-

rika da, Türkiye ve Yunanistan'a yeni silahlar vermeye hazırlanmaktadır. Ama bu silahların bir Türk-Yunan çatışmasında kullanılması yasaktır.

Bakımı fakir bütçeye ağır yük teşkil eden pahalı savunmaya ve silâhlara büyük ihtiyacımız olduğunu kabul etsek dahi, bugünkü aleyhte durumu sürdürmek yine de gerekli değildir. Amerika, yıllardır tarafsız Hindistan'a silah yardımı yapmaya, NATO üyesi müttefiki Türkiye'ye olduğundan çok daha heveslidir. Hindistan silâhları almış, fakat Amerika'nın avanslarına rağmen, bir ittifakla bağlanmaktan kaçınmıştır.

Meseleye neresinden bakarsanız bakınız, bugünkü dümen suyu politikasından ve ileri karakol durumundan bir an önce kurtulmak gereklidir. Ama Amerika'ya dört elle sarılmayı, servet ve güvenliğinin vazgeçilmez sigortası sayan statükocu bir mutlu azınlık, anlamını çoktan yitirmiş tabularla ayakta duran bağımlı politikayı sürdürmek için elinden geleni yapacaktır. Bu sebepledir ki, dış politikada bağımsızlık, iç politikada da köklü reformların ön şartı olmaktadır.

Yön, Sayı 156, 25 Mart 1966

Parlâmentoculuk

Çalışsa Ne Olur?

Seçim Kanunu kavgası, bir gerçeği ortaya koymuştur: Bütün muhalefet partilerinin tasvip etmediği bir kanunu Parlâmento'dan geçirmek mümkün değildir. Anayasaya bağlı kalındığı müddetçe, ufacık bir siyasî grup bile, 89. maddenin verdiği imkânlardan yararlanarak, okunması dahi günlerce süren gensorular ile Parlâmento'yu felce uğratabilir. Ancak bütün grupların arzuladıkları tasarılar kanunlaşabilir. Bunların da çeşitli zümrelere nimet dağıtan, genellikle demagojik nitelikte kanunlar olacağı âşikârdır. Bu durumda ya Parlâmento'nun felce uğramasını kabul etmek, ya da 89. maddeyi herhangi bir biçimde rafa kaldırmak gerekecektir. Parlâmentoculuk, bir anlama "reaksiyon" niteliği taşıyan Anayasanın dar elbisesi içinde, böyle çetin bir çıkmazla karşı karşıyadır. Öyle görünür ki, bu çıkmazdan sıyrılabilmek için Başkan Sunay'ın arabuluculuğuna sık sık başvurmak gerekecektir. Fakat daha Başkanlık seçimlerinde, iki partinin Sunay'a oy vermekten kaçınışı, arabuluculuk çabalarının geleceği hakkında hayale kapılmayı önlemektedir.

Bu, meselenin bir yönüdür. Öteki yönü ise şudur: İktidardaki çoğunluk partisinin önünde hiçbir engel bulunmasa da, Parlâmento gerçekten çalışabilecek

midir? Zorunluluğunu akıllı kapitalistlerin bile kabul ettikleri vergi ve toprak reformu gibi konular çözülebilecek midir? Menderes'in en prestijli dönemini hatırlıyoruz: 1954 seçimlerinden ezici bir zaferle çıkmıştır. İktisadî durum son derece parlaktır. 1950-53 döneminde hava şartlarının çok iyi gitmesi, ekilen arazinin büyük ölçüde genişlemesi ve dış piyasalarda tarım ürünleri fiyatlarının önemli bir sıçrama yapması, tarım gelirlerinin büyük ölçüde artmasına yol açmıştır. İşte politik ve ekonomik bakımdan böyle elverişli bir durumda Menderes, biraz da Amerika'nın telkinleriyle, arazi vergisini bir miktar artırmak istemiştir. Ne var ki Meclis kazan kaldırmış ve Menderes, bütün uğraşmalarına rağmen, mütevazi bir tasarıyı kanunlaştıramamıştır. 1961'den sonra Sayın İnönü de, son derece ılımlı Toprak ve Vergi Reformlarını gerçekleştirmeyi başaramamış, büyük prestijine rağmen partisi içinde dahi büyük mukavemetle karşılaşmıştır. "Çalıştırılmamak"tan şikayetçi şimdiki iktidar ise, Toprak ve Vergi Reformuna karşı olduğunu söyleyerek işbaşına gelmiştir. Bu sebeple "Sanki iktidar çalışsa ne olur?" sorusu, haksızlığa düşmeden sorulabilir. İstediği gibi çalışabilse, yapacağı ilk iş, herhalde solu tamamen tasfiye etmek ve yabancı sermaye imtiyazlarını artırmak olacaktır!

Parlâmentocu Ağalar

Genel oya dayanan çok partili sistemin yirmi yıllık bilânçosu, tutucu gülerin devamlı zaferini sağlamaktan ibaret kalmıştır. Genel oy, Batı ülkelerindeki ilerici rolünü Türkiye'de oynayamamıştır. Genel oy, halkın değil, ilerici güçler aleyhine olarak, eşrafın ve kompradorun egemenliğini gerçekleştirmiştir. Bu gözlem, bizi, sosyal yapı meselesine götürmektedir.

Seçmenler, egemen zümrelerin ekonomik ve ideolojik baskısı ile aşiret, ırk, mezhep bağlarının tutucu etkilerinden kurtulabilmiş ve sınıf çıkarlarını az çok görebilecek duruma gelebilmiş olsaydılar, hiç şüphe yok, genel oy Batıdaki gibi ilerici bir rol oynayacaktı. Ama yanız Türkiye'de değil, azgelişmiş ülkelerin çoğunda durum bu değildir. Anonim şirket, nasıl yönetimde etkisi sıfır olan küçük hissedarlar sâyesinde, az sayıda kapitalistin sınırlı sermaye ile diktatörlüğüne yol açıyorsa, yarı feodal bir sosyal yapı içinde de, Batı politik sistemi, ağa ve eşrafın, "oy paketleriyle", politik hayatta ağır basmasını sağlamaktadır.

Bize hayli benzeyen Güney Amerika'nın sosyal yapıları ile politik kurumları arasındaki ilişkileri derinlemesine inceleyen Prof. Jacques Lambert, Türk aydınlarını çok ilgilendirmesi gereken kitabında şu gözlemi yapmaktadır:

"Genel oy sonuçları hayal kırıcı olmaktadır. Onu, yalnız bir politik özgürlük değil, fakat aynı zamanda bir sosyal ilerleme aracı olarak kabul ettirenler, görmektedirler ki, o, geçmişin kalıntılarını tasfiyeyi geciktirici bir rol oynayabilir.

"Bu hayal kırıklığının sonuçları, demokratik kurumların işlemesinde kaçınılmaz biçimde karışıklıklar yaratmaktadır: Ya totaliter rejimlerin propagandasıyla etkilenenleri, temsilî demokrasinin, geri sosyal yapıların değişimini hızlandırmaktan âciz kaldığı kanısına sürüklemekte, ya da, ekseriya, temsilî demokrasi ilkelerine bağlı, fakat geri sosyal yapılı toplumların mahiyetinden habersiz olan şehirlerdeki ileri grupları, beklenmedik sonuçları dolayısıyla, seçimlere hile karıştırıldığı inancına götürmektedir. Her iki halde de, ya demokrasiye son vermek, ya da demokrasiyi gerçekten muzaffer kılmak için devrim istenebilir.

"Hileli seçim inancı, yalnız Güney Amerikalılar değil, yabancı gözlemciler ve özellikle Kuzey Amerikalılar arasında da sık sık görülmektedir. Bu gözlemciler, serbestçe kullanılan oyların, oybirliği ile nefret edilmesi gerektiğini düşündükleri gerici sömürücülerin iktidarını sürdürebileceğini kabul edememekte ve seçimi ancak hile karıştığı için kaybettiklerini iddia eden adayların sözlerine tereddütsüz inanmaktadırlar. Uygulandıkları toplumların yapısından bağımsız olarak temsilî demokrasi kurumlarının değerine inanış, Kuzey Amerikalıların azgelişmiş ülkelerdeki politikasını, bir çok kez yanlış yollara sürüklemiştir. Kendilerinkinden çok farklı bir toplumun olduğu gibi temsilini, hileli seçimlerin sonucu saymışlardır."

Statükocu Solculuk

Batı politik sisteminin ve genel oyun, azgelişmiş ülkede gericiliğin aracı olması, elbette insanlığın uzun mücadelelerle elde ettiği bu değerli kurumların suçu değildir... Kötülük, sosyal yapıdan gelmektedir. Sosyal yapı aynı kaldığı müddetçe, genel oyun kaldırılması, ya da çok partili düzenden vazgeçilmesi, işlerin daha da kötüleşmesine yol açacaktır. Ama bu durum, yirmi yıllık çok partili denemenin Parlâmentolarda tutucu çoğunluklar sağladığını ve gerçek bir demokrasinin kurulmasını engellediğini görmezlikten gelmemize yol açmamalıdır.

Sistem ancak köklü reformlardan yana ilerici politik güçlerin devamlı gelişmesine imkân verdiği takdirde savunulabilir. Fakat bu bakımdan da son

seçimler hayal kırıcı olmuştur. "Olağanüstü" bir seçim kanununa rağmen, tutucu güçler, geçmiş seçimlere nazaran ilerleme kaydetmişlerdir. Reformcu iddialar taşımadığı zaman oyların yüzde 35 ilâ 40'ını kolaylıkla alan ve hattâ 1960'ta seçim kazanabilecek duruma gelen CHP, yirmi yıldır ilk kez, hâkim sınıfların çıkarlarını az çok zedeleyen görüşlerle ortaya çıkınca, en büyük seçim yenilgisine uğramıştır. Birkaç bin CHP'li eşrafın partiden uzaklaşması, milyona yakın oyun kaybına yol açmıştır. TİP ise, esas itibarıyla, onun yokluğunda CHP'ye yönelebilecek olan bir kısım ilerici güçlerin oylarını almıştır.

Öyle görünür ki, sağ-sol ayrımının politika hayatında yer almaya başlaması eşrafı az çok toparlanmaya ve "oy paketini" tutucu siyasî teşekküllere kaydırmaya, hiç değilse çekimser tutmaya itmiştir. Eşraf, aynı zamanda solu tasfiyeyi ciddî ciddî plânlamaya başlamıştır. Bunu yapamıyorsa, herhalde Anayasaya, özgürlüğe ve demokrasiye saygısından değil, iktidara tam yerleşme imkânını bulamayışındandır.

Önümüzdeki Senato seçimleri, bu bakımdan yeni bir ölçü olacaktır. Fakat yirmi yıllık denemeden sonra, fazla yanılma payı olmadan, bir gerçek artık açık açık söylenmelidir: Sosyal yapıda köklü bir değişiklik gerçekleştirilmedikçe, Batının politik kurumları, sosyal yapı değişikliğini sağlamakta son derece yetersiz kalmakta ve hattâ tutucu güçleri kuvvetlendirmektedir. Bunun içindir ki, Batı politik sisteminin inançlı savunucularından bir Duverger, hattâ aşırı sağcı bir Adenauer, "Solcu otoriter rejimler, derebeylik egemenliğine son vererek, sanayileşmeyi hızlandırarak, eğitimi geliştirerek kendilerinden önce var olmayan bir demokratik ortamı yaratmışlardır." gibi, Türk düşünce hayatı için oldukça yeni sonuçlara, ister istemez varmaktadırlar.

Türkiye'de de artık, yirmi yıldır tekrarlanan gerçek dışı klişeleri bırakarak, geri sosyal yapıyı hızla tasfiye etmek, demokrasi ve kalkınmayı gerçekleştirmek için en uygun düşen politik yolların ve kurumların tartışması serbestçe yapılabilmelidir. "Sonra daha kötü olursa..." tarzında en ilerici çevreleri bile sarmış görünen bir kötüye rıza gösterme ve düşünmeyi reddetme psikolojisinden sıyrılmak gerekir. Zira daha kötüden korkarak, kötüyü kabullenme, ilerici ve devrimci değil, fakat herhalde statükocu bir davranıştır. Hem solcu, hem de statükocu olma garabetinden kurtulma yolunda çaba göstermeliyiz.

Yön, Sayı 158, 8 Nisan 1966

Üçüncü Dünya

Politik hayatın manzarası bulantı veriyor. Hâkimleri sola karşı açıkça "cihad"a çağıran bir Adalet Bakanı, servet düşmanlığı gelişiyor gerekçesiyle servet beyannamelerini kaldıracağını ilân eden bir Maliye Bakanı, "tesis var, üs yok" gibi kelime oyunlarını marifet sayan ve *USIS* bültenlerindeki propaganda malzemesini büyük dış politika gerçekleri olarak tekrarlayan bir Başbakan ve Vatan Cephesi paralelindeki miting maskaralıkları, politik hayatın günlük gösterileri haline gelmiştir. Bunları bir süre çekeceğiz. Olup bitenlerin şaşırtıcı bir yanı da yok. Başka türlü davranışları, herhalde beklemiyorduk.

Bu kısır manzara üzerinde fazla çene yoracak değiliz. Her şey uzun uzun söylenmiştir ve bu konuda artık söz, anlamını yitirmiştir. Bu inançla, YÖN'ü daha çok dünyaya açmaya ve Üçüncü Dünya ülkelerinin Türkiye'yi de yakından ilgilendiren mücadelelerini en geniş biçimde duyurmaya çalışacağız.

Bu sayı "orta sayfa"mızda, Brezilyalı iki toplumcu köylü liderini tanıtıyoruz. Köylüleri örgütlemeyi başaran bu iki ünlü toplumcu, köylülerin oyları ile parlamentoya da girmiştir. Fakat Washington'dan gelen işaretle

düzenlenen faşist bir darbe, ılımlı reformist Goulart Hükûmetini devirmiş, ilerici liderleri ya hapse ya da sürgüne yollamıştır. Brezilya'da mücadele, içerideki faşist güçlerden çok, Amerika'ya karşı verilmektedir. Halktan yana güçler, seçimleri kazansalar da, Washington ve içerdeki müttefikleri, onların iktidara gelmelerine müsaade etmeyeceklerdir. Kıt'adaki bütün toprak ağalarını tir tir titreten köylü lideri Juliao, bu gerçeği şöyle belirtmektedir:

"Bizim devrimimiz uzun, çok uzun sürecek. Amerika'nın müdahalesi kaçınılmaz bir şey. Zira Brezilya, peşinden bütün Güney Amerika'yı sürükleyecek.

"Brezilyalı halkı oligarşiye karşı başını kaldırınca, Amerikan emperyalizminin kıt'adaki bütün temelleri sarsılacak. Ama burada, Vietnam'dakinden beş kat fazla kuvvet gerekli. Güney Amerika'nın kurtuluşu, Küba'da başladı; Vietnam'da devam ediyor. Mücadele gittikçe daha sert olacak. Biliyoruz ki, kimseden yardım gelmeyecek. Kimseden yardım beklemiyoruz. Düşmanın silahlarını elinden kendimiz alacağız."

YÖN okuyucularının iki yazısı ile tanıdıkları İngiliz Guyanı'nın solcu lideri Cheddi Jagan, serbest seçimlerle iktidara geldiği halde, bir takım seçim oyunları ile işbaşından uzaklaştırılmıştır. Jagan, başına gelenleri şöyle anlatmaktadır: "Partimiz hukuk dışı metotlarla iktidardan düşürüldü... İngiliz İşçi Partisi muhalefetteyken, Harold Wilson, Guyan seçimlerini 'sözde Anayasacı tertip' diye nitelendirmişti. Bu, son derece doğru bir teşhisti. Ama Anayasa dışı seçimleri düzenleyerek, Muhafazakârların başlattığı adaletsizliği, İşçi Partisi tamamladı."

Perulu lider Garcia Urritia da, hukuk yollarının kapanışının çaresizliği içindedir: "Ekonomik ve politik iktidar, dev tekellere ve toprak ağalarına bağlı büyük burjuvazinin elindedir. Bu durumda hukuk yoluyla bir mücadele nasıl yürütülebilir?"

Açıktır ki, Güney Amerika'da normal yollar kapanmıştır. Dominik olayının da gösterdiği üzere, halkçı hareketler, karşılarında Amerikan Deniz Piyadelerini bulacaklardır.

Washington, Asya ve Afrika'da da aynı yola yönelmiştir. Buna rağmen kıt'anın dört bir yanında, Asya ve Afrika'da devrimci bir mücadele gelişmektedir. Johnson'un yardımcısı Humphrey'nin "Askerî bakımdan

önemi, barutun keşfi ile kıyaslanabilecek yeni ve cür'etkâr bir saldırı biçimi" saydığı bu millî kurtuluş çabalarını, liderlerini ve ortaya çıkardığı sorunları YÖN okuyucularına duyuracağız.

Çin ve Hindistan

Öte yandan hiç bilmediğimiz bir Çin var. Amerika'ya ve Sovyetler Birliği'ne kafa tutan ve dış yardımsız kalkınma yoluna giren 700 milyon nüfuslu bir Çin. Üstelik öteki azgelişmiş ülkelere yardım veriyor ve tek başına atom bombası yapıyor. Liderlerinin, Amerikan iddialarını destekleyen ateşli nutuklarına rağmen, saldırgan bir ülke olmasa gerek. Çinli nüfusun barındığı, burnunun dibindeki İngiliz Hong Kongu'nu ve Portekiz Macaosu'nu dahi zorla ele geçirmek için Çin en ufak bir teşebbüste bulunmuş değil. Ama görünüşe göre, kaçınılmaz saydığı bir Amerikan saldırısını soğukkanlılıkla beklemekte.

Kurtuluş Savaşı başarımız üzerine, gözlerini ümit ve hayranlıkla Mustafa Kemal'e çeviren Mao'nun Çin'ini, peşin fikirleri bırakarak tanımak zorundayız. YÖN, bu hususta da üstüne düşen görevi yerine getirecektir.

Çin'in karşısında 500 milyon nüfuslu Hindistan var. Sosyalistlik iddialarına rağmen, Hindistan, toprak ağaları ile kompradorların egemenliğinde geri bir kapitalizmin bütün hastalıklarını yaşamakta. Çin, 10 milyar dolardan fazla dış yardım alan Hindistan'a nazaran, hektar başına iki kat fazla gıda üretiyor.

Ekonomik kalkınma yolundaki bu gevşekliğine rağmen Hindistan, şimdiye kadar tarafsız dış politika ve bağımsız plânlama ilkelerine bağlı kalmıştı. Fakat bu yılın büyük açlığı, Hindistan'ı yavaş yavaş bu ülkelerden vazgeçmeye zorlamaktadır. Johnson'dan 12 milyon ton hububat isteyen Bayan Indira Gandi, dış politika tavizlerinin yanı sıra, artık klâsikleşen "Daha az plânlama, daha az devlet teşebbüsü, daha az sanayi, daha çok özel teşebbüs ve yabancı sermaye" taleplerine boyun eğmeye itilmiştir. Hindistan, az devletçilik ve az plânlama yaptığı için, bugünkü kötü durumdadır. Bu kadarından dahi vazgeçmeye zorlanan 500 milyon nüfuslu aç bir ülkede Washington, miyop ve egoist politikasıyla, yeni bir millî kurtuluş savaşının tohumlarını ekmektedir. Nüfuzlu *Time* dergisi, Hindistan dize getirilirken devrimci tepkilere karşı, kütlelerin sefalet ve ümitsizlikten gelen tevekkülüne güvenildiğini yazmaktadır: "Hâlen Hindistan, sefa-

let ve ümitsizlikten çıkmak için gerekli enerjiden ve bilgiden yoksundur. Bu hareketsizlik, Marksist tedbirlerle Hindistan'ın dertlerine çare getirmek isteyen ateşli devrimcilerin karşısında, değerli bir perde teşkil etmektedir." Fakat aç mideler, *Time*'ın değerli saydığı atalet perdesini, herhalde bir süre sonra devirecek ve devrimci kuvvetler genişleyecektir. Bu sebeple, Hindistan'daki gelişmeleri de dikkatle izlemek gereklidir. Endonezya keza, ciddî mücadelelere gebe gözükmektedir.

Daha yakınımızda bir Ortadoğu, büyük petrol zenginlikleriyle, yeni sömürgeciliğin pençesinde kıvranmaktadır. Afrika da, esas itibarıyla, aynı durumdadır. Yalnız Mısır, büyük ekonomik güçlüklerine ve gıda sıkıntısına rağmen, istikrarlı bir durum göstermekte ve Washington'un baskılarına karşı direnebilmektedir. Mısır'da kapitalizmi geliştirmekle işe başlayan Nâsır, ancak kapitalizmden gittikçe daha fazla uzaklaşarak bağımsızlığını koruyabilmiş ve istikrarlı bir durumu sürdürebilmiştir. Nâsır, 1750 kişilik Kongreye, birkaç yıl önce sunduğu Yasa'da yeni yolunu şöyle açıklamaktadır: "İlerlemeyi sağlamak için gerçek bir plân hazırlanmasında en uygun düşen biçim, Bilimsel Sosyalizmdir. Başka türlü plân, istenen ilerlemeyi getiremeyecektir. Sosyalist çözüm, ekonomik ve sosyal ilerlemeyi gerçekleştiren tek metottur. Bu, sosyal ve politik her türlü biçimiyle demokrasiye götüren yoldur."

Görülüyor ki, Türkiye'nin istese de, istemese de kader birliği içinde bulunduğu, 2 milyarı aşan nüfusu barındıran Üçüncü Dünya, ümit ve ümitsizlik arasında çırpınarak, emperyalizmin ağır ve artan baskısı altında, bir çıkar yol aramaktadır.

Bütün bu çabaları, olumlu ve olumsuz yönleri ile iyi tanımak ve iyi değerlendirmek, Türkiyemizin sorunlarını da, daha genişlemesine ve derinlemesine anlamaya yardım edecektir.

YÖN, Üçüncü Dünya'yı, hayale yer vermeden, ümitleri ve ümitsizlikleriyle olduğu gibi tanıtacaktır.

Yön, Sayı 159, 15 Nisan 1966

Amerikancı Milliyetçilik ve Mukaddesatçılık

Amerika ve Kanada'da din kisvesi altında politika yapan ve bu ülkeler hükûmetlerince de desteklenen din tüccarları, Türk milletine karşı açtıkları yeni Haçlı Seferini yoğunlaştırmışlardır.

Amerikan Dışişleri Bakanlığının açıklaması hatırlardadır. *State Department*'ın açıklaması, "Patrikhane durumunun bir süredir Amerika için endişe kaynağı teşkil ettiğini, bu endişenin birkaç kez Türk makamlarına duyurulduğunu ve meselenin incelenerek gereken tedbirlerin alınacağını" belirtmekteydi.

Gene aynı tarihlerde, Kanada Parlâmentosu'nda, muhalefet Başkanı, hükûmete şu soruyu yöneltmiştir: "Türkiye Hükûmetinin, vicdan özgürlüğünü, ibadet serbestliğini, Lozan Anlaşmasının Ortodoks Ökümenik Patrikliğine tanıdığı hakları çiğnediği hakkında bilgi edinmekteyiz. Hükûmet bu konuda ne düşünüyor ve ne yapıyor?" En sudan meselelerde dahi muhalefet liderinin söylediklerinin aksini iddia eden Kanada Hükûmeti adına Dışişleri Bakanının bu soruya verdiği cevap şudur: "Evet muhalefet liderinin dedikleri doğrudur. Kuzey ve Güney Ortodoks Kiliseleri Başpatriği Yakovos Cenaplarına yazdığım mektupta da izah ettiğim gibi, Hükûmetimiz, Türkiye'nin giriştiği takibata karşı protestoda bulunmuştur. Hâlen yapılmakta olan müzakerelerden bir sonuç çıkmadığı

takdirde, Hükûmetimiz daha ileri tedbirlere başvuracaktır."

Görülüyor ki, Yakovos Cenapları, *Morrison* şirketinden de nüfuzlu bir kişidir. Patrik Hazretlerinin parmağını oynatması üzerine, bize silâh, dolar ve akıl veren Amerika ve Kanada Hükûmetleri, "büyük dost" Türkiye'nin şeref ve haysiyetini unutmuşlar ve bir "kapıkulu"nu azarlar biçimde konuşmakta sakınca görmemişlerdir.

New York Times'da ve kim bilir daha kaç Amerikan gazetesinde bir bildiri yayınlanmıştır. Bildirinin altında 17 din ve kilise örgütü temsilcilerinin imzaları bulunmaktadır. Bunlar, Protestan, Ortodoks ve Katolik kiliselerinin iki yıl önce Patrik Athenagoras'ı savunmak amacıyla kurdukları bir örgüt adına hareket etmektedirler. Aralarında McCarthy çapında ünlü Kardinal Spellman, New York Patriği ve Athenagoras'ın gelecekteki halefi Yakovos ve Amerika'nın en yaygın kilise örgütleri olan Baptist, Episcopalian, Lutheran, Unitarian ve Ermeni Kilisesi Başkanları ile bir Musevî din adamı vardır.

New York Times'da iri harflerle yayınlanan bildiri şudur:

"Konstantinopl Ökümenik Patrikliğinin, hâlen İstanbul denilen tarihî merkezinde bulunan Grek Ortodoks Kilisesinin güvenliği ve geleceği hakkında yükselen endişeler üzerine, aşağıda yazılı üzücü olaylara âcilen dikkati çekiyoruz:

"**1.** Türkiye Hükûmeti, Ökümenik Patrikliğin güvenliğini garanti eden Lozan Anlaşmasını temelinden ve tek taraflı olarak ilga eylemiş ve şimdi de bu makamın görevini yapma, Grek Ortodoks azınlığına karşı ruhanî riyasetini yerine getirme, dinî yayınlarla uğraşan matbaasını ve eğitim kurumlarını yaşatma haklarını tehdit ve ihlâl etmiştir.

"**2.** Bütün Müslüman olmayan halklara yöneltilmiş bulunan, Ortodoks kilise ve mâbetlerinin kirletilmesine ve Ortodoks cemaatinin yarım milyar dolar değerinde zarara uğramasına sebebiyet vermiş olan 1955 Eylül olaylarının felâketli sonuçlarından beri, sırf Patriklik makamının dünyadaki nüfuzunu kırmak ve ona hakkı olan tarihî yerini terk ettirmek amacını güden bilinçli hareketlerle, Patriklik makamı üzerine baskılar yapılmaktadır.

"**3.** Milletlerarası düzenin temel unsuru olan din özgürlüğüne saygı göstermeye dair Birleşmiş Milletler Anayasasının hükümleri, bugün Türkiye tarafından açıkça ve saklanamaz biçimde çiğnenmiş, Ortodoks din adamları sınır dışına atılmış, mallarına el konulmuş, eğitim ve hayrat kurumları kapatılmış,

rahipler tard olunmuş, Patriklik matbaası susturulmuş ve son günlerde bir Amerikan vatandaşı bulunan Başpiskopos Yakovos'un sırf kilise işleri ile ilgili ve resmî sıfatla yapacağı ödevlere hiç sebepsiz müdahale edilmiştir.

"Bu olayları bütün Amerikan halkının vicdanına sunuyoruz ve kendilerini her türlü kanunî ve haklı yollarla medeniyetin temeli olan mukaddes prensiplerin çiğnenmesi anlamına gelen bu olayları protesto etmeye çağırıyoruz."

Çarlık Rusyası'ndan sonra Ortodoksluğun hâmisi kesilen Amerika, Kanada Hükûmeti ile birlikte, "medeniyetin temeli olan mukaddes prepsipler"in çiğnenmesi üzerine, harekete geçmiştir.

Peki ama, saflarında tüm "mukaddesatçı ve milliyetçi"leri topladığını söyleyen Müslüman iktidarın, bu olaylar üzerine tepkisi ne olmuştur? O iktidar ki, ciddîyetten uzak bir Yakup Demir olayında dahi, bir sahtekârın bildirilerini radyolarda okutmaya kalkışacak kadar ölçü dışı bir hassasiyet göstermiştir. Böyle hassas, milliyetçi ve Müslüman bir iktidar, Türkiye Cumhuriyeti'nin egemenliğine kasteden ve "dost" hükûmetlerce de desteklenen, kudretli Hıristiyan örgütlerinin giriştikleri bu tehlikeli iftira kampanyası karşısında ne yapmaktadır? Bütün yaptığı, Ankara barında çıplak kadın seyrederken fotoğrafla suçüstü yakalanmaktan öte tasası olmayan küçük politikacılar gibi, "Aman, olan biten Türkiye'de duyulmasın." demekten ve gazetecilere, "N'olur yazmayın, n'olur bu işi alevlendirmeyin." biçiminde ricalarda bulunmaktan ibarettir!

Üstelik, hesap soracak yerde, Ortodoksluğun hâmisi kesilen efendilere, hesap vermekteyiz. Hariciyemiz son günlerde "utanç bildirileri" yayınlamıştır, "Vallahi suçsuzuz, bir kabahat işlemedik." diye...

Bu iktidar, Ayasofya'yı cami yapma vaatleriyle gelmişti. Müslüman iktidarın bir Bakanı, bunu cakalı cakalı ilân etmişti.

Bu gidiş ve tutumla, Ayasofya cami değil kilise, İstanbul ise, Kostantinopl olma yolundadır.

Meselelerimize neresinden bakarsak bakalım, Türkiye yeniden 1919 yılında bulunmaktadır.

Yön, Sayı 162, 6 Mayıs 1966

Durum

Her gün bir yenisine tanık olduğumuz maskaralıklar, yüz yıldır süren ilerici-tutucu çatışmasının kimi zaman komik, kimi zaman ise, son Meclis olayında olduğu gibi, vahim belirtilerinden ibarettir. Çatışmanın, ağızları ile kuş tutsalar bile, şu ya da bu biçimde tutucu güçlerin yenilgisiyle sonuçlanacağı açıktır. Ama bu yenilginin, mahalle muhtarlığı yapma yeteneğinden yoksun, beceriksiz yöneticiler elinde çok çabuk olacağı anlaşılmaktadır.

Şüphesiz alttan gelen zorlamalar, yeterli otoriteden yoksun yöneticileri yalpalatmaktadır. Seçim Kanunu konusundaki kendilerinin aleyhinde işleyen anlamsız ısrar, bu tip baskıların sonucu olsa gerektir. Öte yandan, AP yöneticileri, partililerin 27 Mayıs aleyhtarı kabadayılık gösterilerine, Ordu'ya karşı homurdanmalarına ve din istismarcılığına istemeseler de, göz yummak zorundadırlar. Mevlût Yılmaz, kabadayı çıkışıyla, AP teşkilâtının gözünde kahramanlaşmıştır. Yöneticiler El Ezher'den çıkma bu milletvekilini cezalandırıyorlarmış gibi yapsalar bile, bu, zinde kuvvetleri yatıştırma amacı güden bir aldatmacadan ibaret kalacaktır. Hamido ve benzerleri, 27 Mayıs'ı yapanlara karşı gösterdikleri kabadayılık gösterileriyle teşkilâtta

puan toplamaktadırlar. Eğer Hüryolcu Muammer Dirik, derhal partiden atıldıysa, bu, ileri sürdüğü fikirler yüzünden değil, bu fikirleri çok müstehcen biçimde ve dangalakça dile getirdiği içindir. Din tüccarı Hacı Şevki Güler'in suçu, Hüryolcununkinden bin kat daha ağırdır, ama onun cezalandırılması işi, bilinçli olarak sürüncemede bırakılmaktadır. AP yöneticileri, hem dayandıkları güçleri, hem de zinde kuvvetleri idare etmek durumundadırlar.

Bir gerçeği açıkça belirtmek gerektir: AP iktidarı, 27 Mayıs ile karşı devrim arasındaki yazısız bir anlaşmaya ve uzlaşmaya dayanmaktadır. Ordu liderleri, kilit noktaları elde tutmak, Millî Güvenlik Kurulunun özel durumundan yararlanmak ve zaman zaman gerekli uyarmaları yapmak suretiyle, karşı devrimin tehlikeli gelişmeler göstermesinin engellenebileceği ve bir AP iktidarının mümkün olabileceği inancındadırlar. Fakat bu uzun vadede imkânsız deneme, AP yöneticilerinin aşırı ehliyetsizlikleri yüzünden kısa vadede bile güç yaşatılabileceğe benzemektedir. Mecliste arama olayı, Ocak Başkanlığında dahi sıfır numara alacak, ciddîyetten ve ehliyetten uzak gayretkeşlerin tam bir lâubalilikle başlarını yok yere derde sokmalarının vahim bir örneğidir. Daha geçenlerde, hiçbir delile dayanmadan, bir takım soyut iddialar üzerine, İstanbul Polis Teşkilâtını rüşvetçilikle suçlayan İçişleri Bakanı Sükan, bir ihbar üzerine, herhalde Başbakanı da uyardıktan ve tasvibini aldıktan sonra, giriştiği için vehametini zerrece idrak etmeden, bir "ihtilâl tertibini suç delilleriyle ortaya çıkarma" hevesinin büyük heyecanı içinde, Meclis aramasını düzenlemiştir. Sükan ve ona yardımcı olan Meclis İdare Amiri, inkâr edilmez suç delillerini elleriyle koymuş gibi bulacaklarından emin oldukları için herhalde, gece aramasını Şerlok Holmesvâri bir gizlilik ve ustalık içinde yürütme ihtiyatlılığını dahi lüzumsuz saymışlardır! Böylece, "suç işlenmesine değil de, suçun beceriksizce işlenmesi"ne kızan ünlü Talleyrand'ın bile affetmeyeceği bir idraksizlik örneği vermişlerdir. Aradıkları müthiş suç delillerini bulamayışın verdiği hayal kırıklığı içinde sabahlayan baskıncılar, ancak her taraftan yükselen sert tepkiler üzerinedir ki yaptıkları işin vahametini nihayet idrak etmişler ve Sükan'ı kurtarma çarelerini aramaya başlamışlardır!

Bu şahane idraksizlikte, kudretli gizli kuvvetlerin parmağını ve çok ince oyunların varlığını aramak, muhayyileyi çok fazla zorlamak olur. Nihayet unutmamak gerekir ki, kudretli güçler, yok yere işleri berbat eden yöneticilerden hiç hoşlanmazlar ve akılsız dostlardan kurtulma yollarını vefasızca

ararlar.

Dr. Faruk Sükan'ın, bu apaçık ve vahim suçtan sonra, yerinde kalabilmesi düşünülemez. Bu iş, görünüşe göre, er geç Yüce Divan'da bitecektir. Ne var ki, iktidarın başının ve AP grubunun tepkileri, muhalefet liderinin eşkıyalıkla nitelediği suçu, Meclis İdare Amirine yükleyerek, sorumlu bakanı kurtarmaya çalışma yönünde olmuştur. Bu tutumda ısrar, Sükan ile birlikte bütün yöneticilerin yeni ve daha büyük çıkmazlara sürüklenmesine yol açabilecektir. Doğrusu, bir iktidarın, sebepsiz yere kendi kendini yıkmasının daha ibret verici bir örneği kolay kolay bulunamaz. Hitler, Reichstag'ı yakıyordu ama, bu soğukkanlı ve plânlı bir şeytanca tertibin sonucuydu. Bizim pehlivanlar ise, kendi oyunlarıyla yenik düşüyorlar.

Türk milleti, böyle bir talihsizliğe herhalde lâyık değildir. Fakat öyle görünür ki, değil devlet, aşiret yönetecek yetenekten yoksun kişiler, önümüzdeki seçimlerde de oy çoğunluğunu sağlayacaklardır. Bir sürü maskaralıklar arasında sürüp giden yüz yıllık ilerici-tutucu çatışmasının can alıcı noktası burada yatmaktadır. Ve bundan da Abdülhamit'ten bugüne kadar, tutucu güçler değil, ilericiler sorumludurlar. İlerici güçler, tutucuların iktidarına her zaman son verebilmişler, ama tutuculuğun nedenlerini de hiçbir zaman ortadan kaldıramamışlardır. YÖN'ün ilk çıktığı günden beri üzerinde ısrarla durduğu bu temel tersliğin nedenlerini burada araştırmaya kalkışacak değiliz. Ama belirtmek gerekir ki, Türkiyemizin bugünkü acıklı manzarasının gerçek sorumluları ilerici güçlerdir. İlerici güçler, gerçekten ilerici olamadıkları içindir ki, tutucular iktidardadırlar.

Bu sorumluluğun yeni yeni farkına varılmakta ve Türkiye'de ilericiliğin yüz yıllık başarısızlık bilânçosu, ancak birkaç yıldan beridir, ortaya konmaya çalışılmaktadır. Fakat birkaç yıllık çaba dahi, halka karşı bir gardrop ilericiliğinden temel sorunlara yönelmiş gerçek bir ilericiliğe geçişte önemli mesafe alınmasına imkân vermiştir. Yüz yıllık ilerici-tutucu çatışmasının kesinlikle son bulması ve Türkiyemizin bir çıkmazdan ötekine sürüklenmekten kurtulması, bu çabaların gelişmesi ve güçlenmesiyle mümkün olacaktır.

Şüphesiz işin henüz başındayız. Fakat hiç değilse, ilk defa olarak, ilericilik doğru yönde gelişme yolundadır.

Yön, Sayı 163, 13 Mayıs 1966

Türkiye'nin Açlığı ve Amerika

Ne zaman ki Sam Amca'nın elden nasıl çıkartacağını bilemediği gıda fazlaları tükenmeye başladı, Amerikan yetkilileri, Türkiye'nin de -Hindistan ölçüsünde değilse bile- ciddî bir açlık tehlikesiyle karşı karşıya bulunduğunu birden keşfediverdiler. Şimdiye kadar Amerikan geleneği, dış yardımlar sayesinde, Türkiye'nin nasıl hızlı bir kalkınma içinde bulunduğunu belirtmekti. Dean Rusk bile, Ankara'daki son CENTO toplantısında, Türk kalkınmasını öven bir sürü tatlı rakam okumaktaydı.

Amerikan yetkilileri, "Buğday mı, soya yağı mı? Buyurunuz, istediğiniz kadar verelim. Hele siz kalkınınız." demekteydiler. Ama şimdi Amerikan gıda stokları tükenmiş ve yetkililer, "Kalkınmak mı? Açlığa doğru gidiyorsunuz. Önce gıda üretimini arttırın." türküsünü çığırmaya koyulmuşlardır. Bu bakımdan, Amerikan Yardım Teşkilâtı Direktörü James P. Grant'ın, Amerika'dan dönen Türk tarım uzmanlarına başarı sertifikaları dağıtırken geçenlerde yaptığı konuşma öğreticidir. Endişe verici, korkunç grafiklerle süslenen konuşmasında Mr. Grant şunları söylemektedir: "Türkiye ... gelecek 10 ilâ 20 yıl içinde gittikçe artan ciddîyette bir gıda sıkıntısı ile karşı karşıyadır.

"Yakın zamana kadar, yeni toprakların ekilebilmesi mümkün bulunduğundan Türkiye şanslı olmuştur... Ekilmekte olan arazinin artmasının durması, ancak 1960'tan bu yana görülmüştür. 1950 yıllarında genellikle ekilen toprağın artması sonucu olmak üzere, Türkiye, halkını doyurmayı başarmıştır.

"Türkiye'de hububat veriminde artış, yeteri kadar sür'atli değildir. 1957, 1958 ve 1959 yıllarında Türkiye insan başına 550 kilo hububat istihsal etmekteydi. Son yıllarda bu rakam, 500 kiloya yakın bir seviyeye inmiştir ve yakın bir gelecekte, belki de 500 kilonun altına düşecektir.

"Bu temayül değişmediği takdirde, Türkiye gelecek yıllarda geniş ve gittikçe artan miktarda hububat ithal etmek mecburiyetinde kalacaktır."

İthalât zorunluluğunun, öteki azgelişmiş ülkelerin de geniş ölçüde gıda sıkıntısı çekeceği bir döneme rastlayacağını, yâni Amerika'nın Türk parası ile gıda maddesi sağlamakta artık güçlük çekeceğini belirten Grant, bugünkü eğilim devam ettiği takdirde, Türkiye'nin 1970 yılında 1 milyon tonun üstünde, 1980'de ise 2 milyon tondan fazla hububat ithaline ihtiyacı olacağını ileri sürmektedir. Grant'a göre, gerekli gıda maddelerini dövizle ithâl etmek zorunluğu vardır ve kıt dövizlerin gıda ithaline gitmesi, makine ve hammadde ithal imkânlarını baltalayacaktır. Amerika, şimdiden tarım fazlası satışlarını azaltmış ve soya yağı için bu yıl döviz istemiştir.

Bugünkü tarımsal üretim artışı, yılda ortalama yüzde 1,7 civarındadır. Gıda sıkıntısını önlemek için, AID direktörüne göre, bir yandan nüfus artışı yavaşlatılmalı, öte yandan tarım üretimi artışı yüzde 3'e çıkarılmalıdır.

Grant, doğumları sınırlamanın başarılı sonuç vereceği inancındadır: "Türkiye son yıl içinde, memlekette milyonlarca insana, ailelerinin ne büyüklükte olması kadar, bunların sağlık ve refahının geliştirilmesini de sağlayacak geniş bir aile plânlaması gayretine başlamıştır. Başarılı bir aile plânlaması gayretiyle, nüfus artışı nispetinde önemli bir azalma olacaktır."

Mr. Grant'ın aile plânlaması konusundaki iyimserliğine katılmak çok güçse de, önümüzdeki yıllarda ülkemizi bekleyen gıda sıkıntısı hakkındaki görüşleri doğrudur. Yıllardır süren kolaylık politikası, hayli geniş imkânlarına rağmen, Türkiye'yi açlık tehlikesinin eşiğine getirmiştir. Cömertçe verilen Amerikan gıda fazlası yardımları ise, bir morfin etkisi göstererek ve yerli üretimi baltalayarak, bu kolaylık politikasının önemli bir

desteği olmuştur. Ne var ki, Sam Amca, bugün elinde satacak mal kalmayınca, "tarım üretiminizi artırın." derken, yeni bir çıkarcı kolaylık politikasının şampiyonluğunu yapmaktadır. Zira teklif edilen politika, "sanayii yavaşlatma pahasına, tarıma öncelik tanıma" biçimindedir. Mr. Grant, aslında kalkınmadan vazgeçme anlamına gelen bu teklifi, "Modern tarım aslında endüstriyel kalkınma demektir" formülü ile sunmakta ve formülünü şöyle açıklamaktadır: "Traktör kullanan bir şahıs, tıpkı bir fabrikanın işçisi gibi bir makine kullanmaktadır. Petrol rafinerilerinden elde edilen yakıtı kullanmaktadır. Baraj inşaatından sağlanan suyu kullanmaktadır. Bir araç montaj fabrikasından çıkan traktörü kullanmaktadır."

Görüldüğü gibi, Mr. Grant'ın tarımsal kalkınma programında bir traktör sanayiine dahi yer yoktur! "Endüstriyel kalkınma" anlamına gelen modern tarımı geliştirme çabalarında, yabancı traktörün montajı ile yetinilecektir. Sun'i gübre tesislerinden söz edilmesi ise, dünya çapında tasarlanan yeni bir soygunun ilk belirtileridir. Şöyle ki, büyük Amerikan petrol şirketleri, azgelişmiş ülkelerde yüksek fiyatla sun'i gübre satacak tesisler kurmak için geniş bir taarruza girişmişlerdir. Amerikan hükûmetini, "önce tarım" politikasına iten nedenlerden biri de, petrol şirketlerinin sun'i gübre üretimine talep hazırlama çabasıdır. Nitekim büyük bir kıtlık geçiren Hindistan, Amerika'dan muhtaç olduğu hububatı sağlayabilmek için, ilk önce, yabancı şirketlerin gübre tesislerinde hisselerin çoğunluğuna sahip olmaları şartını kabullenmek zorunda kalmıştır. Başbakan İndra Gandi, bu yüzden muhalefetin sert eleştirmeleriyle karşılaşmıştır. Muhalefet, "Batı baskısı altında hükûmetin satıldığını" ileri sürmüştür. Washington'da yayınlanan "*The New Republic*" dergisi ise, bu konuda şu bilgiyi vermektedir: "Amerikan Yardım Teşkilâtı halen büyük petrol şirketlerinin Hindistan'da gübre fabrikaları kurmalarını ve işletmelerini öngören bir plânı saldırgan bir biçimde desteklemektedir. Bu plân, petrol şirketlerinin gübre için hâlen uyguladıkları yüksek fiyatları muhafaza edebilmelerini sağlayacak şartları taşımaktadır. Bu teklif, Hintlileri son derece rahatsız etmektedir. Onlar, daha ucuz yakıtlardan gübre imal ederek maliyetleri geniş ölçüde düşürmek arzusundadırlar."

Hindistan, Amerikan yardımına son derece muhtaç olduğu için, gübre kazığını istemeye istemeye kabul etmiştir. Türkiye ise, sun'i gübre işinin plânlamasını gönüllü olarak Amerikan Yardım Teşkilâtına bırakmıştır!

AID, sun'i gübre işini, Amerikan petrol şirketlerinin çıkarlarına göre plânlamakta herhalde kusur etmeyecektir. Halbuki, devlet sermayesi ile kurulmuş olan Petkim, sun'i gübre işini plânlamış bulunmaktaydı ve bu çok kârlı alanda millî fabrikalar kurma hazırlığı içindeydi. Yabancı sermaye hayranı bir iktidar, bu hazırlıkları yok sayarak, AID'nin telkinleriyle, gübre fabrikaları işini yabancı petrol şirketlerine peşkeş çekme yolundadır.

Türk kamuoyu, konunun önemini henüz kavramış değildir. Fakat, millî gübre fabrikaları kurulması meselesi de, petrol dâvası gibi önemli bir konudur. Türk milliyetçileri, petrol ve madende olduğu gibi, gübre fabrikaları meselesinde de mücadele etmeye hazırlanmalıdırlar.

Yön, Sayı 164, 20 Mayıs 1966

27 Mayıs

27 Mayıs'ı yapan şerefli subayların Parlâmento'da sistemli saldırılara uğradığı ve karşı devrim güçlerinin iktidarı tam olarak ele geçirme ve yerleşme çabasında bulunduğu bir ortamda, 27 Mayıs'tan bir iç ezikliği duymadan konuşmak kolay değil. "Bütün bunlar bir ihtilâle değer miydi?" diyen Tabiî Senatör, bu hayal kırıklığını dile getirmektedir.

Aslında, 27 Mayıs başarıya ulaşmıştır. Şu anlamda ki, 1946-60 döneminde, memleket aydınlarının, üniversitelerin ve ilerici sayılan siyasî teşekküller yöneticilerinin "Kurtuluş yolu" olarak gösterdikleri bütün tedbirleri, 27 Mayıs Hareketi gerçekleştirmiştir.

1946-60 döneminin politik ve entellektüel mücadelesi, "nispî temsil, çift meclis, Anayasa Mahkemesi, adaletin bağımsızlığı, toplu sözleşme ve grev hakkı" gibi konular etrafında dönmekteydi, 1961 Anayasası ile, bu taleplerin hepsini yerine getiren 27 Mayıs'ı başarıya ulaşmış saymak gerekir.

Bir başarısızlık varsa, bu, her şeyden önce, 27 Mayıs'ı yapan askerlerin değil, üniversite içi ve dışı aydınların ve Menderes'e karşı çıkan siyasî teşekküller yöneticilerinin başarısızlığıdır. Dışarıya tamamen bağımlı kılın-

mış ve Toprak Reformunu dahi gerçekleştirememiş geri sosyal yapılı bir toplumda, klâsik parlamenter sistemin, tutucu güçlerin egemenliğini sağlamaktan başka sonuç vermeyeceği görmezlikten gelinmiştir. Bu gerçek şimdi denemeyle ve yavaş yavaş anlaşılmaktadır.

Kısaca, 1946-60 döneminde ilerici güçler, temeldeki sorunları kavramakta başarı gösterselerdi, 27 Mayıs'ın kaderi de herhalde farklı olacaktı.

Bugün Türkiyemizi, ilerleme, kalkınma ve demokrasi yoluna girmekten alıkoyan engelleri ve bu engellerin nasıl kaldırılacağını, düne nazaran daha iyi anlamakta ve değerlendirmekteyiz. Ama pahalıya mal olabilecek yanlış teşhisler koyma ve romantik çözüm yollarına bel bağlama tehlikesi ortadan kalkmış değildir.

Her şeyden önce, memleketimizin bugün karşı karşıya bulunduğu temel sorunu iyi teşhis etmek gereklidir. Türkiye'de bugün temel çelişme, Batıdaki gibi işçi-burjuva çatışması değil, 1919'dakine benzer biçimde, emperyalizme karşı milletçe mücadeledir. Kalkınma, ilerleme ve demokrasi yolunda ilk durağı teşkil eden bu ekonomik ve politik bağımsızlık mücadelesi, elbette ki, kendilerini milletten koparmış olan kompradorlara ve emperyalizmin içerdeki öbür müttefiklerine de yönelecek ve onlara yöneldiği ölçüde bir sınıfî nitelik kazanacaktır. Fakat mücadele, özünde, emperyalizme karşı milletçe girişilen milliyetçi bir hareket olarak gelişmektedir.

Emperyalizm-bağımlı ülke temel çelişmesini, bugün en derinden duyanlar ve bilincine varanlar, genellikle küçük burjuva çevrelerden çıkan ve siyasî edebiyatımızda artık yerleşmiş bir deyimle, Zinde Kuvvetler adı verilen güçlerdir. Üçüncü Dünya ülkelerinin birçoğunda da görüldüğü üzere, ekonomik ve politik bağımsızlık mücadelesinin öncülüğünü, istesek de, istemesek de, onlar yapmaktadır. Kapitalist emperyalizmin "Dünya tekeli"ni kaybettiği bugünkü milletlerarası durumda, Zinde Kuvvetler, kalkınmamızın ilk şartı olan bağımsızlık savaşını yürütecek güce ve yeteneğe sahiptirler. Batı toplumları için doğru olan ve oradaki toplumsal güçler dengesini göz önünde tutarak, işçi-burjuva çelişmesine dayandırılan düşüncelerin etkisi, Türkiye'nin bu temel gerçeğini görmemize engel teşkil etmemelidir.

Mezhep, ırk, aşiret ayrılıklarını alabildiğine sömüren, ekonomik ve ideolojik egemenliklerini, din istismarcılığı ve emperyalizm uşaklığı ile pekleştiren çevrelerin halkın etrafında inşa ettikleri "Demirperde" kırıl-

madıkça, geniş işçi ve köylü kütlelerinin, ileriye yönelişin öncüsü hâline gelebilmeleri imkânsız gibidir.

Çağımızda ancak devletçi, halkçı ve devrimci metotlarla yürütülmesi mümkün olan ve yabancı tekel, yabancı amca, komprador, ağa, tefeci hegemonyasına ve bunların elbirliği ile geliştirdikleri maddî, manevî istismar şebekesine kesinlikle son verme anlamına gelen ekonomik ve politik bağımsızlık mücadelesidir ki, iç ve dış çıkar çevrelerinin kurdukları demirperdeyi yıkarak, işçi ve köylü kütlelerine tarih sahnesinde ön plâna çıkma ve Sosyalizmi gerçekleştirme yolunu açabilecektir.

Bu noktada, tarihten miras büyük bir talihsizlik, görmezlikten gelinemez. Bu talihsizlik, sömürücü çevrelerin de maharetle körükledikleri, işçi ve köylü kütleleri ile Zinde Kuvvetler arasındaki büyük uçurumdur. Geniş kütleler, yüzeyde kalan ve onlara genellikle ıstırap getiren yüz yıllık yanlış bir modernleşme politikası yüzünden, ilerici güçlere inançlarını yitirmişlerdir. Kökü çok derinlere inen bu güvensizliği, doğruları dile getirmekle gidermek, imkânsıza yakın bir iştir. Uçurum, ancak geniş kütlelerin kaderini değiştiren bir eylem içinde ve zamanla kapanabilecektir. Öte yandan, kütlelerin hiç değilse başlangıçta inançlı desteğinden yoksun bulunan devrimcilerin, emperyalizmle bir süre sonra uzlaşma, köklü dönüşümler karşısında gerileme ve bir memur burjuvazisinin bütün hastalıklarına yakalanma eğilimleri göstermeleri, ciddî bir tehlikedir. Ne var ki toplumsal ilerleme yolu, geniş ve rahat Londra Asfaltı değildir. İniş ve çıkışlarla, bir sürü engellerle doludur. Ufukta gözüken başka bir yol da yoktur.

Çıkarlarını emperyalizme bağlamış gayrimillî çevrelerle, imkânsız bir uzlaşma ve asgarî müşterek arama yerine, çabalar, milliyetçilerin bilinçlenmesi yolunda harcanır ve miliyetçilerin açık seçik bir asgarî program etrafında birleşmeleri gerçekleştirilebilirse her türlü engeli ve güçlüğü aşmak mümkündür.

27 Mayıs, bu birleşmenin ve bilinçlenmenin yolunu açmıştır. Bu sebepledir ki, 27 Mayıs, başarısızlığı içinde önemli bir başarıdır.

Yön, Sayı 165, 27 Mayıs 1966

Seçimler

Aslında önemsiz olan kısmî Senato Seçimleri, muhalefet tarafından Başbakan Demirel'e verilecek bir güvenoyu meselesi hâline getirildiği için büyük önem kazanmıştır. Muhalefet lideri Sayın İnönü, iktidar değişikliğine yol açan milletvekili seçimlerinde gösterdiğini kat kat aşan bir çabayla şehir şehir dolaşmakta ve doğru yola girmesi için AP'ye seçmenin ders vermesini ısrarla istemektedir. Bir kısım AP seçmenini etkileyebilecek durumda bulunan Bölükbaşı, Demirel ekibini hırpalama yolunda bütün hitabet silâhlarını seferber etmiştir. TİP ve öteki partiler de olanca güçleriyle AP yöneticilerine yüklenmektedirler.

Seçmen, muhalefet partilerinin arzuladıkları biçimde, oy kaybına yol açarak, Demirel ekibine gerekli dersi verecek midir? Milletvekili seçimlerinde oyların yüzde 53 küsurunu alan AP, diyelim, yüzde 50'nin altına inecek midir? Normal işleyen çok partili bir sistemde, AP'nin büyük oy kaybı ile seçimden çıkacağı muhakkaktır. Bir parti ki, yedi aylık koalisyon dönemini, "Ortaklarım beni çalıştırmıyor." diye tam bir aciz içinde geçirmiştir; tek başına iş başına gelince de, kendi yetkililerinin bile kabul ettiği apaçık iktidarsızlığının kabahatini tam bir fütursuzlukla muhalefete yüklemiştir.

Eğer uyguladığımız siyasî sistem, temelinden sakat değilse, mevcut şartlar altında AP'nin bir miktar oy kaybetmesi gerekecektir. Kaybedecek midir? En iyimserlerimiz bile bu soruya "elbette" cevabını vermekten çekinmektedirler. İktidar değişikliğine yol açmayan bir seçimde, iktidarda bulunmanın verdiği avantajla, AP'nin, oy yüzdesini artırması dahi korkulan, fakat ciddî bir ihtimal olarak ileri sürülebilmektedir. Eğer bu son ihtimal gerçekleşirse, rejimin bir seçmen "müeyyide"sinden yoksun bulunduğuna hükmetmek gerekecektir.

Ortanın Solu!..

İsmet Paşa, sanırız ki, rejimin iflâsını ilân eden böyle bir ihtimali önlemek için, bütün ağırlığıyla, seçim mücadelesine atılmıştır. Fakat ne pahasına? CHP, AP'nin ilerlemesini durdurabilmek için, "ortanın solu" sloganını terk ederek, sağa kaydığı intibaını uyandırmak ihtiyacını duymuştur. AP'yi önlemenin yolu, eğer sağa yönelmekteyse, rejimin, bu takdirde de sıhhatli bir gidiş içinde bulunduğunu söylemek güçtür.

"Ortanın solu"nun bir slogan olarak terki önemsiz sayılabilir. Fakat unutmamak gerekir ki, CHP, varlıklı sağcı seçmenlerinin oylarını bu slogan yüzünden kaybetmiş değildir. İngiltere'de Sosyalistler, uyguladıkları politika işlerine gelince, kapitalistlerin, son seçimlerde olduğu gibi, cömertçe oylarını alabilmektedirler. CHP, 1965 seçimlerinde, tarımın vergilendirilmesi, servet beyanı, Toprak Reformu ve dış politikada bağımsızlığa yöneliş eğilimi gibi, aslında memleket ihtiyaçlarına nazaran çok yetersiz kalan mütevazi tedbirler, bir kısım varlıklı partililerin çıkarlarına dokunduğu içindir ki, yenilgiye uğramıştır. Varlıklılar, nüfuzları altındaki seçmen kütlesini de peşlerinden sürükleyerek, partinin hezimetine yol açmışlardır. Kabahat, masum bir sloganda değildir. Çıkar çevreleri, boş sloganlardan ürkmeyecek kadar, çıkarlarını bilen kişilerdir.

CHP, şimdi bu seçmenleri yeniden kazanmak ve sandık başına getirmek çabası içindedir. Bu sebeplerdir ki, CHP, yalnız "ortanın solu" sloganından vazgeçmekle kalmayıp, çıkar çevrelerini ve hattâ Washington'u ürkütebilecek davranışlardan da dikkatle kaçınmaktadır.

Bir partinin, Anayasa ilkeleri ve programının hudutları çerçevesinde, oy kaybettirici davranışlardan kaçınmasını ve kaybettiği oyu kazanmaya çalışmasını anlayışla karşılamak gerekir. Nihayet bir partinin başlıca görevi, oy

sayısını arttırmaktır. Ne var ki, dünyanın birçok ülkelerinin bir kalkınma humması içinde bulundukları bir çağda, ilerici olma iddiasındaki bir büyük partinin, daha köklü reformist görüşlere yönelmesi şart iken, yarı yoldan geriye dönüş yapıyormuş intibaını vermek zorunda kalması, memleket ve çok partili sistem hesabına cidden büyük bir talihsizliktir.

Denebilir ki, bu bir seçim taktiğidir. Değişen bir şey yoktur. CHP seçimlerden sonra, tekrar "ortanın solu"na doğru yönelecektir. Belki. Fakat, çoğunluğu statükodan yana olan bir partinin sola açılışı, aslında normal değildi. Reformizmi benimseyiş, büyük prestije sahip bir liderin bütün ağırlığını koyması sayesinde, teşkilâta rağmen gerçekleştirilme yolundaydı. Reformizm, liderin azimli ve tâviz vermez tutumu ile, parti teşkilâtına az çok mal edilerek, zamanla bir güç kazanabilecekti. Daha ilk adımda gösterilen tereddüt, bir seçim taktiği dahi olsa, statükocu unsurları güçlendirerek, partinin gidişini olumsuz yönde etkileyebilecektir.

Aslında talihsizlik, küçük kasaba burjuvazisini ve onun aracılığı ile kütleleri nüfuzu altında tutan büyük burjuvazinin, her tarafından çöken köhne düzeni her ne pahasına olursa olsun sürdürme hırs ve miyopluğundan ileri gelmektedir. Yirmi küsur yıllık denemenin gösterdiği üzere, oy mekanizması, geniş ölçüde bu statükodan yana güçlerin elinde bulunmaktadır. En mütevazi reform teşebbüslerine dahi karşı koyan hâkim sınıf, oy kudreti sayesinde, parlâmenter sistemin ve büyük siyasî partilerin az çok reformist bir nitelik kazanmalarını fena halde engellemektedir.

TİP'e Gelince!..

Statükodan yana güçlerin, görünüşe göre, oy mekanizmasını ellerinde tuttukları böyle bir siyasî ortamda, köklü değişiklikler isteyen ilerici çevrelerin ümit bağladıkları TİP ne yapabilecektir? Milletvekilleri seçiminde 15 kişiyle parlâmentoya girerek, TİP, küçümsenmeyecek bir başarı sağlamıştır. Bu ilk büyük adımdan sonra TİP'in, önümüzdeki seçimlerde, normal olarak, oyunu, önemli ölçüde artırmasını beklemek gerekecektir. TİP'in oylarında bir duraklama ve gerileme, memleketin hayâl kırıklığı veren siyasî manzarası içinde, önemli bir ümit ışığını daha zayıflatabilecektir. Temenni edelim ki, TİP, bugünkü siyasî sistemin de kaderini tâyin edebilecek nitelikte gözüken seçim imtihanını başarıyla atlatsın ve seçmen "mücyyide"si AP'ye karşı işlesin.

Yön, Sayı 166, 3 Haziran 1966

Rejimin Geleceği

Seçimlerden önceki yazımızda şöyle diyorduk: "Eğer uyguladığımız siyasî sistem, temelinden sakat değilse, mevcut şartlar altında AP'nin bir miktar oy kaybetmesi gerekecektir. Kaybedecek midir? En iyimserlerimiz bile bu soruya 'elbette' cevabını vermekten çekinmektedirler. İktidar değişikliğine yol açmayan bir seçimde, iktidarda bulunmanın verdiği avantajla AP'nin oy yüzdesini artırması dahi korkulan, fakat ciddî bir ihtimal olarak ileri sürülebilmektedir. Eğer bu son ihtimal gerçekleşirse, rejimin bir seçmen müeyyidesinden yoksun bulunduğuna hükmetmek gerekecektir."

Korkulan ihtimal doğru çıkmış, 3 milyondan biraz fazla geçerli oyun 2 milyona yakın kısmını alarak, AP oy yüzdesini yüzde 52,7'den yüzde 56,3'e çıkartmıştır. İştirak düşüklüğü dolayısıyla AP oylarındaki mutlak azalma, ancak 200 bin kadardır.

CHP ise, "ortanın solu" sloganından vazgeçerek, 1965'te kaybettiği seçmenlerini yeniden kazanmaya çalışmışsa da, bu çabalar semeresiz kalmış ve bu köklü parti, sadece geçen seçimdeki çok düşük oy yüzdesini muhafaza edebilmiştir.

İlk bakışta TİP'in oy yüzdesini 3,7'den yüzde 3,9'a çıkararak mücadeleden başarı ile çıktığı ileri sürülebilirse de, seçmenleri öteki partilere nazaran çok daha bilinçli ve imanlı olması gereken Türkiye'nin tek Sosyalist partisi için de, seçim sonuçlarının sevinç verici sayılabileceğini söylemek güçtür. Zira sekiz ay öncesine nazaran, mutlak rakam olarak TİP'in oylarında artış yerine, 15 bin kadar bir azalma vardır. TİP, milletvekili seçimlerinde, 21 ilde 135 bin 587 oy almıştı. Bu sefer Uşak'ta da seçime katıldığı halde, 22 ilde aldığı oy miktarı 120 bin 496'dır. Bu rakam, yüzde 11,2 oranında bir oy azalmasını göstermektedir. Özellikle İstanbul gibi büyük şehirlerdeki oy azalması endişe verici niteliktedir. TİP ancak mezhep ve ırk sorunları ile kişilerin çok daha etkili olduğu Doğu illerinde, önemli sayılabilecek ilerlemeler kaydetmiştir. Ne var ki Doğudaki ilerleme, Batıdaki oy kaybını telâfi edebilecek ölçüde değildir.

Bu durumda muhalefet tarafından AP iktidarına verilecek bir güvenoyu meselesi hâline getirilen kısmi Senato seçimlerinden Demirel'in tam bir başarı ile çıktığını kabul etmek gerekecektir. Yedi ay koalisyonlu dönemde, sekiz ay ise tek başına tam bir iktidarsızlık örneği veren AP ekibi, buna rağmen, oy oranını beklenmedik ölçüde arttırmıştır. Seçimlerden önce ancak 32 koltuk beklediklerini ilân eden AP yetkilileri 35 koltuk almışlardır. Demirel, bu zaferi ile bol bol övünebilir. Ama Demirel'in zaferi, aynı zamanda, siyasî sistemimizin hastalığını da artık apaçık gözler önüne sermiştir: Sistem, bir "seçmen müeyyidesi"nden yoksundur. Hiçbir iş yapmadan on beş ayı israf edeceksiniz, akıl almaz beceriksizlik örnekleri vereceksiniz, yok yere tehlikeli meseleler yaratacaksınız, buna karşılık, aldığınız oylar büyük artış kaydedecek! Böyle bir sistemin sıhhatinden elbette şüphe etmek gerekecektir. Temenni ederiz ki, Demirel, büyük seçim zaferi ile, sıhhatli işlemediği kesinlikle ortaya çıkan rejimin idam fermanını da imzalamış olmasın...

Çok büyük bir iktisadî bunalıma düşülmediği takdirde, AP'nin önümüzdeki milletvekili seçimlerini de rahatlıkla kazanacağını söylemek, bir kehanet sayılmasa gerektir. Büyük bir iktisadî bunalımın ortaya çıkması ise zayıf bir ihtimaldir. Avrupa'ya işçi akını devam ettiği sürece -ki kapitalist dünyada önemli bir iktisadî buhran patlak vermedikçe edecektir- Türk ekonomisi, hiç değilse üç beş yıl, kör topal yürüyebilecektir. İşçi akını, yalnız büyük miktarda döviz sağlamakla kalmamakta, işçilerin geride

bıraktıkları ailelerine maddî destek getirmektedir. İktidarlar da, bu yıl 100 milyon doları aşması beklenen işçi dövizleri sayesinde, sıkıntısı çekilen malları derhal ithal edebilerek, israf ve kolaylık politikalarının şiddetli bir enflâsyona yol açmasından kurtulmaktadırlar. Bu sebeple, Menderes dönemindeki tehlikeli enflâsyon yıllarının geri gelmesi, ya da kalkınma plânlarının geniş ölçüde aksamasına rağmen işsizliğin tahammül edilmez bir artış göstermesi zayıf bir ihtimaldir. Kör topal yürüyen bir ekonomi, Demirel'in Menderes'ten fazla oy toplayabilmesini sağlayacaktır. Üstelik sağ-sol ayırımının gittikçe açıklık kazanması, oylar üzerinde büyük etkisi olan eşrafın kısmen CHP'den ayrılarak AP'ye kaymasına yol açmıştır. Bunun içindir ki, Menderes'in Genel Müdürü, Menderes'in en güçlü zamanında alabildiğinden fazla oy toplamaktadır. CHP ise, son iki seçimde, yirmi yıllık çok partili hayatın en büyük yenilgilerine uğramaktadır. CHP 1954'te dahi, bu duruma düşmüş değildi...

Bütün bunlardan çıkan sonuç, aylardır ısrarla yazdığımız üzere, henüz mezhep, ırk ve aşiret bağlılıklarının, millet ya da sınıf bağlılıklarından çok güçlü olduğu, eşraf egemenliğine dayanan bir toplumda, siyasî sistemimizin, tutucu güçlerin zaferini sağlayacağı ve ilerici bir rol oynayamayacağıdır. Daha millet bile olmayı başarabilmiş değiliz...

Hiç değilse verdiği son seçim dersinden sonra, Türk aydınları, Batı maymunluğuna ve aktarmacılığına paydos diyerek, Türk toplumsal yapısı ve bu toplumsal yapıyı modernleştirmeye uygun düşecek siyasî sistem üzerinde düşünmeye ve tartışmaya başlamalıdırlar.

Türk toplumunda köklü değişiklikler isteyen pırıl pırıl insanların önemli kısmının oylarını toplayan TİP de, hangi aşamada bulunduğumuzu, bugünkü mücadele amaçlarının neler olduğunu ve bunun hangi toplumsal güçlere dayanarak yürütülebileceğini, 1969 seçimlerine henüz hayli zaman varken, şimdiden tam bir açıklık ve doğrulukla teşhis etme ve politikasını ayarlama durumundadır. TİP'in karşı karşıya bulunduğunu sandığımız meseleleri, gelecek hafta incelemeye çalışacağız.

Yön, Sayı 167, 10 Haziran 1966

TİP'e Dair

TİP, güç şartlar altında şerefli bir görev yapıyor. Gittikçe artan, ağır ve haksız saldırılarla karşı karşıya. Bu bakımdan, toplum hayatında köklü değişiklikler isteyen ilerici güçlerin önemli bir kısmının ümidini teşkil eden TİP hakkında soğukkanlılıkla düşünmek kolay değil. Fakat inanıyoruz ki, üzerine titrenen bir varlığı korumak için, her türlü tartışmayı reddetmek ve objektif olarak "TİP ne yaparsa doğrudur" anlamına gelen bir tutumu benimsemek, Sosyalistçe bir davranış sayılamaz. Sosyalist düşünce ve Sosyalist eylem, iyi niyetle, dostça yapılacak tartışmalarla zenginleşecek ve güçlenecektir. Bu düşünce ile YÖN, konu ile ilgilenen herkesin katılmasını arzuladığı geniş bir tartışmayı başlatma ümidindedir. Aşağıdaki satırlar, kesin hükümlerin değil, daha çok faydalı olacağına inandığımız böyle bir tartışmayı açma hevesinin akla getirdiği sorunların ve tereddütlerin ifadesidir.

Bir noktada, sanırız ki tereddüde yer yoktur: TİP, Anayasaya titizlikle bağlı kalarak, parlâmenter sistem içinde faaliyet gösterme durumundadır. Mesele, bu imkândan en iyi şekilde yararlanma ve mücadeleyi hayale kapılmadan, doğru yönde yürütme noktasında toplanmaktadır.

Yavaş yavaş anlaşılmaktadır ki, Sosyalist mücadele, çok çalışma, sabır, ciddîyet ve doğru teşhis isteyen uzun vadeli bir çabadır. Bu sebeple, "1969'da başa güreşmek", ya da "Sosyalizmi gerçekleştirme yolunda yeni bir çığır açmak" iddiaları, gerçeklere pek uygun düşmemektedir. Hâkim sınıfların kütleler üzerinde kurdukları "demirperde"nin kırılması, toplumsal yapıyı ve bu yapıdan gelen mukavemetleri iyi tanımayı, burjuvazinin çeşitli tabakaları arasındaki çelişmeleri iyi değerlendirmeyi, sabırlı ve bilgili çalışmayı gerektirmektedir.

Bu noktada hayli hazırlıksız yola çıkıldığı kabul edilmelidir. TİP programındaki toplumsal yapının tahlili ile ilgili uzun açıklamalar, elli yıl önce yazılmış Batı kitaplarından yapılmış çok genel plânda kalan bir "çeviri"den ibarettir. Ne var ki, bunun kabahati TİP'te değil, Türkiye'de Sosyalist düşüncenin kısırlığında aranmalıdır. Sosyalist düşünce de, kapitalist düşünce gibi, bir Batı aktarmacılığından öteye pek gidebilmiş değildir. Sosyalist düşüncenin, Türk toplum yapısını evrimi içinde aydınlatacak verimli bir metot olarak kullanılması, hâlâ el sürülmemiş bir konudur.

Türkiye'de Sosyalizmin bu büyük zaafının sorumluluğunu hepimiz taşımaktayız. Yalnız "işçi sınıfı öncülüğü" konusundaki kısır tartışmalara ve hatalı politikalara yol açan davranışlar, bu genel plândaki zaafın değil, Sosyalist teorinin çoktan açıklığa kavuşturduğu sorunları yanlış değerlendirmenin sonucudur.

Öncü, işçi sınıfı değil, işçi sınıfının öncüsü olan partidir. İşçi ve köylü olmak, partinin yönetiminde en ufak bir imtiyaz sağlamaya yol açamaz. Partide ilerlemeyi mümkün kılacak tek ölçü, üyenin Sosyalistliğidir. Sosyalist olmak için, işçi ve köylü olmak zorunluluğu yoktur. Ne var ki, bu konuda, burjuva menşeli Sosyalisti küçümseme duygusu ile birlikte giden Saint-Germain kahvelerinde görülen biçimde bir soyut işçi hayranlığı, bir ırgat efsanesi hatalı davranışların kaynağını teşkil etmiştir. "En iyi Sosyalistler Meclise" yerine, oy getirici değeri de bulunmadığı anlaşılan "Eli nasırlılar Meclise" sloganı, bu hatalı değerlendirmenin sonucudur.

Parti organlarına seçileceklerin yarısının işçilerden gelmesi zorunluluğu, aslında çoğunluğu Sosyalizmden habersiz, oportünist ve bürokrat küçük burjuvalar olan sendika yöneticilerine, değerli unsurların feda edilmesi pahasına, haksız imtiyazlar tanınmasına yol açmıştır. İşin garibi, işçiden

kopuk ve işçi oyu üzerinde etkisiz sendika yöneticilerine bu imtiyazlar verilirken, TİP'in dayandığı en sağlam güç olan gençlik, bir sınıf teşkil etmiyor gerekçesiyle küçümsenmiştir. CHP'nin Kurultaydan sonra en yüksek organı olan Parti Meclisinde, gençlik kollarının iki temsilcisi yer almaktadır. TİP ise, gençlik kollarından gelen talebe rağmen, gençliğin parti organlarında temsilini reddetmiştir. Bir yandan bütün gücünüzü köklü değişikliklerden yana "zinde kuvvetler"den alacaksınız, öte yandan bu gücü küçümseyeceksiniz. Ortada bir tersliğin bulunduğu muhakkaktır.

TİP'in Parlâmento'da yeteri kadar güçlü bir kadro ile temsil edilemeyişinde de, yanlış bir sınıf öncülüğü anlayışının payı olsa gerektir. Bu anlayış, TİP'in Parlâmento'da ümit edilen başarıyı göstermesini engellemiştir. Gerçi Parlâmento faaliyetlerinin büyük kısmı, Seçim Kanunu çıkmazı dolayısıyla boşa gitmiştir. Ama bütçe sırasında da TİP, ayrıca ciddî bir çalışmayı gerektirecek olan somut meselelere inememiş, programında yer alan çok genel plândaki prensipleri tekrarlamakla yetinmiştir. Seçim öncesi Meclis'e verilen kanun teklifleri ise, üzülerek söyleyelim, ciddî bir çalışmanın değil, çalışıyor görünme hevesinin sonucudur. Bunlar arasında bir işsizlik sigortası kanun teklifi vardır ki; eğer önceden okumuş olsalardı, TİP yöneticileri, onu Meclis'e sevketmekten herhalde vazgeçerlerdi.

Bütün bu sebeplerle TİP, işçi-işçi olmıyan gibi sun'î ayırımları bırakarak, parti kademelerinde ve Parlâmento'da en güçlü unsurları ile temsil edilmeye önem vermelidir. Ayrıca parti örgütüne hâkim olma endişesiyle delege sayısının son derece dar tutulması ve Merkez Yürütme Kurulu üyelerinin liste başlarına kendilerini tâyin etmesi gibi, dar bir yönetici kadrosu dışında kalanlara güvensizlik ifade eden "kapalı tutum"a son verilmelidir.

Teorik plânda kesin ve gerçekçi görüşlerden yoksun olarak yola çıkışın başka bir sonucu, başlangıçta çok sert formüllerle ortaya atılan görüşlerin, özellikle Parlâmento'ya girildikten sonra, hızla yumuşama eğilimi göstermesi olmuştur. Bütçede karma ekonominin geçici niteliğini savunan TİP, Radyoda karma ekonomiyi daimî bir sistem olarak tanıyormuş intibaını veren konuşmalar yapmıştır. Emperyalizmin Enosis politikasının hatalı bir değerlendirilmesiyle ilk önce, "Rumlar kurtuluş savaşı vermekteler. Bizim ise Kıbrıs dâvamız yoktur." biçiminde ele alınan ve sonradan antiemperyalist ciddî ve gerçekçi bir temele oturtulan Kıbrıs tezi, Meclis müzakerele-

rinde Çağlayangil'in teşekkürlerini kazanacak ölçüde, tutarsız ve tanınmaz bir hâle getirilmiştir. TİP'in bütün davranışlarında, bu tavizkâr gidişin dikkat çekici belirtileri görülmektedir. Bu tavizci eğilime, şimdilik sâdece işaret etmekle yetiniyoruz. Fakat bütün bunların hepsinden çok daha hayatî olduğuna inandığımız bir vuzuhsuzluk üzerinde durmayı zorunlu saymaktayız: Türkiye'nin bir numaralı meselesinin, bugünkü bağımlı durumdan kurtulmak olduğu noktasında, sanırız, bütün Sosyalistler birleşmişlerdir. Bu görüşün gerektirdiği antiemperyalist milliyetçi mücadele, henüz Sosyalizme hazır olmayan, fakat sağlam Atatürkçü geleneği ile, antiemperyalist mücadeleye açık olan önemli çevrelerde destek bulmaktadır. Milliyetçi mücadele, bu çevrelerin bilinçlendirilmesi ve kazanılması ile ancak gerçek bir ağırlığa kavuşacaktır. Ne var ki TİP, bir yandan antiemperyalist mücadeleyi bir numaralı mesele sayarken, öte yandan klâsik bir proleter-burjuva mücadelesinin sloganlarını ön plâna çıkararak güçleri dağıtmakta ve zayıflatmaktadır. Başka bir deyişle, TİP, aynı anda iki meydan muharebesi vermekte, üstelik ikinci muharebe yüzünden, ilk muharebeye hazır güçlerin azalmasına ve amaçların dağılmasına yol açmaktadır. Çok güçlü ve bilinçli kütlelerin bulunduğu ülkelerde iki mücadelenin birlikte yürütülmesi mümkündür. Türkiye'de durum böyle olmadığına göre, emperyalizme ve işbirlikçilerine karşı milletçe mücadeleye kesin öncelik tanımak ve onu proleter-burjuva mücadelesinden dikkatle ayırmak, kanımızca, hayatî bir meseledir. Bu konuda teorik vuzuhsuzluk, zararlı olmaktadır.

1969 seçimlerine daha üç yıl vardır. Bu zamanı iyi değerlendirmek ve doğru teşhislere varmak zorundayız. Onun içindir ki, görüşlerimizi, bu konuda olumlu bir tartışmaya yol açmak üzere iyi niyetle, fakat açıkça yazmaya çalıştık. Çok muhtemeldir ki, bir sürü konuda haksız ve insafsız davrandık, yanlış değerlendirmeler yaptık ve önemli meseleleri unuttuk. Yanlış değerlendirmelerin ve noksanların, TİP yetkililerinin ve konu ile ilgilenen bütün aydınlarımızın açıklamalarıyla düzeleceğine ve vuzuh kazanacağına inanmaktayız. YÖN, bu konudaki bütün iyi niyetli görüşleri yayınlamaya hazırdır.

Yön, Sayı 168, 17 Haziran 1966

Türkiye'nin Ötesinde

Yarı sömürge bir durumu sürdürmenin gerekçesi olarak kullanılan kör bir antikomünizmin ve mezhep kavgalarının içinde Türkiyemiz bocalarken, Batıda bir şeyler kıpırdamaya başlamıştır. *L'Express* dergisinin Amerika'ya yakın başyazarı, General de Gaulle'ün Moskova ziyaretini, "Dünyanın iki büyük başkentine, bir dönemin sona erdiğini, yeni bir döneme girildiğini belirten işaret" olarak selâmlamıştır. General de Gaulle de, Sovyet Başbakanına gezinin önemini şöyle anlatmıştır: "Ülkenize yapmak şerefine eriştiğim bu geziye verilen önemi, siz de, ben de biliyoruz. Sovyetler Birliği ve Fransa da bilmektedir. Avrupamız bilmektedir. Dünya bilmektedir."

General, Moskova'da, Sovyetler Birliği'ne "müreffeh, kudretli ve barış arzuları ile dolu" ülke diye övgüler düzmekte, "Rusya ve Fransa'nın dünya barışı için birleşmesi"nden söz etmektedir. Şimdiden iki ülkenin gelecekte devamlı istişarelerde bulunması kararlaştırılmıştır. Kremlin ve Elysee Sarayı arasında bir "kırmızı hat" kurulması söz konusudur.

Atlantik İttifakının askerî örgütünden çekilme kararı alan Fransa, "Avrupa, Avrupalılarındır" tezini savunmakta, Amerika'nın dışında, Av-

rupa sorunlarını çözme yollarını araştırmaktadır. Generalin Avrupasında, iki dev devletin hegemonyasına da yer yoktur. Bir hegemonyadan kurtulmanın, ötekine düşmek demek olmadığını General, yeni dostlarına şu sözlerle belirtmiştir: "Sovyetler Birliği'nin varlığının, Amerikan hegemonya eğilimlerine karşı denge sağlamasından şikâyetçi değiliz. Ama Amerika'nın varlığının, Sovyet hegemonya eğilimlerini dengelemesinden de şikâyetçi değiliz."

Generalin Avrupasında, iki dev devletin hegemonyasına da yer yoktur. Bir hegemonyadan kurtulmanın, ötekine düşmek demek olmadığını General, yeni dostlarına şu sözlerle belirtmiştir: "Sovyetler Birliği'nin varlığının, Amerikan hegemonya eğilimlerine karşı denge sağlamasından şikâyetçi değiliz. Ama Amerika'nın varlığının, Sovyet hegemonya eğilimlerini dengelemesinden de şikâyetçi değiliz."

İki ülke, Soğuk Harbin sona erdirilmesi, Almanya'nın harp sonrası fiilî hudutlarını tanıması ve onun nükleer silâhlardan yoksun bırakılması gibi konularda görüş birliği halindedir. Şimdi daha öteye giderek, Avrupa'da bir çözüm yolu bulma çabasındadırlar. "Bağımsız bir Avrupa" görüşü, artık tamamen boş bir hayâl değildir. Son derece ihtiyatlı bir muhafazakâr fikir adamı olan Raymond Aron, de Gaulle'ün gezisinden çok önce kaleme aldığı "Polisantrizm" adlı bir incelemesinde, bu gerçeği şöyle ifade etmektedir: "Generalin Atlantik'ten Ural'a kadar Avrupa sloganı, bugün gerçek bir aktüalite kazanmıyor mu? Halbuki bir kaç yıl önce bu görüş filozofik spekülasyon ya da tarihî kehanet alanında kalmaktaydı."

Şüphesiz bu, uzun vadeli ve sayısız engellerle dolu bir iştir. Sovyet ve Amerikan askerlerinin Avrupa'dan çekilmesi, Almanya'nın birleştirilmesi çok çetin müzakereleri gerektirecektir. Bunun için, en azından Batı Almanya'nın, Washington'un dümen suyundan koparak "Avrupa, Avrupalılarındır" tezini benimsemesi gereklidir. Halbuki Bonn Hükûmetinin gözü, ekonomik çıkar çatışmalarının artmasına rağmen, şimdilik Washington'a çevriktir. Ama Almanya'da da bir takım tabular yıkılmaya başlamıştır: Antikomünizmin şampiyonu ihtiyar kurt Adenauer, Sovyetler Birliği'ni "Barış aşığı" ilân etmiştir. Muhalefetteki Sosyal Demokratlar, önümüzdeki günlerde, Doğu Almanya'nın komünist parti liderleri ile televizyonda açık tartışmalara hazırlanmaktadırlar. Erhard'ın partisinin ikinci adamı Barzel, Almanya'nın birleştirilmesine karşılık, Sovyetler

Birliği'ne, Almanya'da asker bulundurma hakkının verilmesini, Komünist Partisi faaliyetinin Doğu Almanya'da serbest bırakılmasını ve Sovyet kalkınmasına Almanya'nın katkıda bulunmasını ileri sürmüştür. Almanya'da, de Gaulle tipi bir politikadan yana olanların sesleri de gittikçe yükselmektedir. Amerika'dan çok Amerikacı bir ülkede bile, artık bir şeylerin kıpırdamaya başladığı muhakkaktır.

Fransa'nın Amerikancı sol muhalefetinde de yeni bir uyanış görülmektedir. Sol muhalefetin lideri Mitterand, NATO'nun demode olduğunu açıklamıştır. NATO ve Varşova Paktları arasında saldırmazlık paktı imzalanmasını isteyen Sosyalist Partisi lideri Guy Mollet, "Avrupa plânlaması" ve "Sosyalist Avrupa"dan söz etmektedir. Dev Amerikan tröstlerinin egemenliği altındaki kapitalist bir 6'lar Avrupası yerine, bu egemenliğe karşı büyük bir Avrupa fikri güç kazanmaktadır. Yakın zamanlara kadar tecrit edilen Komünist Partisi, sol cephenin önemli bir kanadı hâline gelme yolundadır.

Öte yandan, Doğu Avrupa ülkelerinde de, 1956 yılında başlayan ve gittikçe belirlenen bir bağımsızlığa yöneliş vardır. Bu ülkeler, Batı ile olan ekonomik, kültürel ve hattâ diplomatik ilişkilerini serbestçe yürütmektedirler. Doğunun Ortak Pazarını teşkil eden *Comecon*, milliyetçi eğilimler yüzünden hemen hemen işlemez hâle gelmiştir. Bu yolda en önde giden Romanya, askerî paktların feshedilmesinden ve yabanca üslerin kaldırılmasından yana olduğunu ısrarla belirtmektedir. Yugoslavya, tarafların yarı yolda buluşmaları suretiyle, NATO ve Varşova Paktlarının kaldırılması fikrinin şampiyonluğunu yapmaktadır.

Bütün bunlar iki katı bloka bölünmüş "Harp Sonrası" Avrupasının ve Soğuk Harbin, çok gerilerde kaldığının belirtileridir. Şüphesiz, gerek Amerika, gerekse Sovyetler Birliği, saflarını bir disiplin altında tutma çarelerini araştırmaktadırlar. Washington, General'in Avrupa'da Amerikan nüfuzunu kırmaya yönelmiş teşebbüslerine şiddetle karşıdır. Sovyetler Birliği, Romanya'nın sert çıkışlarını frenlemeye çalışmaktadır. Gerek Moskova, gerek Paris, Almanya'yı belki de daha fazla Washington'un kucağına atacak acele davranışlardan dikkatle kaçınmak zorundadır. Ama Soğuk Harbin bölgede iflâs ettiğini gösteren Avrupa'daki bu gelişmeleri, Washington da, Moskova da göz önünde tutma durumundadır. Nitekim son NATO Konseyi toplantısında, üyelerin Varşova Paktı üyeleri ile

diledikleri gibi temasa geçmeleri kararlaştırılmıştır. Amerikan Senatosunun iki önemli komisyonu, NATO ittifakını gözden geçirmeye ve ABD'nin Avrupa politikasını incelemeye koyulmuştur. Amerika'nın dış politika alanındaki nüfuzlu kişilerinden McGeorge Bundy, komisyonda Batı Almanya'nın, Polonya ve Çekoslovakya hudutlarını tanımasını, nükleer silâhlara sahip olma heveslerinden vazgeçmesini ve Doğu Avrupa ülkeleri ile diplomatik ilişkiler kurmasını istemiştir.

Avrupa, artık "Harp Sonrası" Avrupası değildir. Bloklar, bir hayli yumuşamıştır. Ne Washington, ne de Moskova, saflarındaki Avrupa ülkelerine, eskisi gibi söz geçirememektedirler. "Demirperde", geniş ölçüde aralanmıştır. Avrupa'da bir Sovyet saldırısına gerçekten inanan kişiler kalmamış gibidir. Öte yandan, Avrupa artık bağımsız bir ekonomik temele sahiptir. Üstelik, Amerika ve Avrupa ekonomileri arasındaki keskinleşen çıkar çatışmaları, bağımsızlık yönünde işleyen güçlü bir etkendir. Böyle bir durumda, Avrupa ülkelerinde gittikçe belirlenen iç gelişmelerin sonucu, Avrupa'nın, askerî paktları ve Doğu-Batı duvarlarını yıkarak, Soğuk Harbe kesinlikle son vermesi ve birleşmesini gerçekleştirmesi, çok güç de olsa, imkânsız bir iş değildir. Bunun içindir ki, General de Gaulle'ün Sovyetler Birliği'ni ziyareti, yeni bir dönemin başlangıcı sayılmıştır.

Bu gelişmelerde Türkiye'nin rolü nedir? Gelişmelerin tamamen dışında kaldığımız açıktır. McCarthy'cilik iç ve dış politikaya hâkimdir. İktidarların Avrupalı olma iddialarına rağmen, her şey gibi, Avrupa'nın yolu da Washington'dan geçmektedir. Peyk dediğimiz Romanya'nın, ekonomi ve diploması alanlarında bizden çok daha bağımsız olduğunu bilelim.

Değişen dünya şartları, muhafazakarlarımız iktidarlar için dahi, hayli geniş hareket serbestisi yaratmıştır. Bizim muhafazakârlarımız ise, sanki en çok bağımsızlıktan korkuyorlarmış gibi davranmaktadırlar.

Yön, Sayı 170, 1 Temmuz 1966

Vietnam Harbi ve Korkunç Bir Teori

Önce sahte bir barış teşebbüsü yapılıyor, sonra Çin'e doğru uzatılan harp merdivenincle bir basamak daha tırmanılıyor. Bu "tırmanma"nın nerede duracağı belli değildir. Görünüş odur ki, Washington, Güney Doğu Asya'da her ne pahasına olursa olsun, zorbalıkla kalma azmindedir.

Dünya kamuoyunun "barbarlık" saydığı ve en yakın müttefiklerin dahi karşı olduğu bir harpçı tutumda Johnson yönetimin ısrarı neden? Washington Üniversitesi Sosyoloji Profesörlerinden Jules Henry, herkesin sorduğu bu soruya korkunç, fakat büyük bir ihtimalle gerçeğe yakın bir cevap getirmektedir. Amerikalı profesörün, Lenin'in yirminci yüzyılın başlarında ortaya attığı emperyalizm teorisini bir anlamda doğrulayan ve bütün Üçüncü Dünya ülkelerini yakından ilgilendiren tezi, kendi ifadesiyle, şudur:

"Amerika'nın azgelişmiş ülkelere yerleşmesinin nedenini görebilmek için, ABD ekonomisini öteki gelişmiş ülkelerin ekonomilerinden ayıran fark anlaşılmalıdır. İngiltere ile Japonya ve daha ufak ölçüde Fransa ile Batı Almanya, sermaye de ihraç etmekle beraber, aslında büyük çapta emtia ihracatçısı ülkelerdir. ABD'de, ise, sermaye ihracatı, ciddî bir dolar

buhranına yol açacak biçimde, emtia ihracını kat kat aşmaktadır. ABD, esas itibarıyla, sermaye ihracatçısı bir millet olarak yatırım için pazarlara muhtaçtır.

"1939 yılından beri, ABD'nin millî geliri, geniş ölçüde Soğuk Harbi yürütmek ve Amerika'nın evrensel jandarmalığını sürdürmek için silâh talebinin genişlemesi yüzünden, hızla artmıştır. Bu faaliyetin temel amacı, Sosyalizmin ilerlemesini engellemekti. Bu engellemeye iten başlıca neden de, Sosyalist ülkelerin, büyük çapta sermaye ihracına dayanan bir ülkeye yararsızlığı idi. Zira Sosyalist ülkeler, ticaret yapmakta, fakat imkân ölçüsünde yabancı sermaye olmadan kalkınmak istemektedirler. Komünist ülkeler ile ekonomik ilişkilerimizin çok zayıf kalışı, onlarla ticaret yapmaktaki isteksizliğimizden çok, bizim ticaretten fazla sermaye ihracı ile ilgilenişimizin sonucudur.

"Öte yandan, Amerikan yatırımı için dünyayı açık tutma yolundaki askerî çabalarımız, muazzam ekonomik fazlalar, yâni yatırılması gereken sermaye yaratmaktadır. Zira harple beslenen sanayiler, ABD'de ekonomik fazlayı genişletmektedir. Böylece, dünyayı Amerikan yatırımı için koruma süreci, yatırım yapılacak alanlara duyulan ihtiyacı daha da artırmaktadır. Çok büyük çapta olan ve gittikçe çoğalan ekonomik fazlanın varlığı, Amerikan yatırımı için dünyanın açık tutulmasını mutlak bir zorunluluk haline getirmektedir. Bu sebeple, bugünkü ekonomik sistem altında, azgelişmiş ülkelerden askerî birliklerimizi, onun yerini alacak bir jandarma düzeni kuramadığımız müddetçe, asla çekemeyiz. Büyük şirketlerin kârları için gidecek başka yer yoktur. Zira ABD'de yatırım alanları gittikçe daralmaktadır.

"Asya sermaye yatırımı açısında son hudutlardan birini teşkil etmektedir.

"Asya'da hâlen, bize orada İkinci Dünya Harbini yaptıran nedenler yüzünden savaşıyoruz. 1941'de, Çin'in ekonomik imkânlarını büyük kısmını tekelleştiren Japonya'ya, oradan çıkıp gitmesini söylemiştik. Şimdi de Asya'nın -Çin de dâhil- ekonomik imkânlarını Çin'in tekeli altına almasını önlemek için savaştığımız kanısındayız. Böylece, Asya'da Amerikan yatırımına kapıyı açık tutmak amacıyla, İkinci Dünya Harbinden başlayarak bugüne kadar hemen aralıksız bir seri harpte dövüşmekteyiz. Güney Doğu Asya'da ekonomik yerleşme, Amerikan sermayesinin orada genişlemesini sağlayacaktır. Hattâ Amerikan sermayesinin Çin'e bile muhtemel bir akışı, ekonomiden anlayan uzak görüşlü bir devlet adamı için tamamen boş bir

hayal değildir.

"Eğer Çin, "Mâkul" hareket ettirebilseydi, herhangi bir biçimde Amerikan sermayesine açılmaya rıza gösterirdi.

"Ekonomik fazla, bir mahreç elde etmek için kendini savunur, sonra ısrar eder ve muhtemelen kuvvete başvurabilir. Fakat hiçbir zaman ümidini yitirmez. Zira ümidin yitirilmesi, ekonomik fazlanın Amerika'da hapsedilmesi, bu da Amerikan ekonomisinin boğulması demektir. Azgelişmiş ülkelerin Sosyalizme yönelmelerini önlemeye çalışmaktayız. Fakat Sosyalist olsun olmasın, ekonomik ayağımızı bu ülkelerin kapılarından içeri atmak istiyoruz.

"Hükûmet'in Vietnam ile ilgili sözlerindeki çelişmeleri ve karışıklığı görünce ve oradaki askerî taahhütlerimizin muazzam ölçüde arttığını düşününce, Washington'daki yöneticilerin çıldırdıklarına hükmolunabilir. Fakat bir adamın deliliğini ilân etmeden çâreler tüketilmelidir. Sanırım ki, Asya'daki ekonomik durumumuzun incelenmesi, Hükûmet'in, tamamen aklı başında olduğunu gösterecektir. Ne var ki, yöneticiler, davranışlarının gerçek nedenlerini açıklamaya cesaret edememektedirler. Zira bunların açıklanması, harbin derhal millet desteğinden yoksun kalmasına yol açacaktır. Aslında ABD, Vietnam'da her zaman yaptığını yapmaktadır. Bu da doların peşinden gitmek ve doları oraya çekmektir. Theodore Roosevelt'in günlerinden beri sözler değişmiştir, fakat bizim dış politikamız değişmiş değildir. Ekonomik şartların ışığı altında, Çin ile tam anlamıyla kavgadayız. Bu kavga, Çin'in Güney Doğu Asya'yı fizikî bakımdan yutacağı anlamında değildir. Fakat Çin ile, -Japonya ile- ekonomik rekabet, nâhoş da olsa, kaçınılmaz bir olaydır. Biz şimdi, İkinci Dünya Harbinde Japonya'ya karşı yaptığımız gibi, silâh gücü ile bir pazarı tekelimiz altına almaya çalışıyoruz.

"Bu sebeple, belki de yüz yıl sürebilecek olan bir askerî kamp yaşayışına hazırlanmalıyız. Zira kafamıza yazmalıyız ki, bütün zaferlerimiz, ele geçirilen bölgenin jandarmalığını gerektirecektir ve boyunduruk altına aldığımız halklar, bize karşı ayaklanacaklardır. Bu alınyazısının değiştirilmesi, ekonomimizin yapısı ve psikolojik tabiatı yüzünden güçtür. Otomasyonun Batı Almanya'da uygulanışı ile bizdeki uygulanışı arasındaki farkı belirtirsek, mesele kolayca kavranabilir. Batı Almanya'da fiyatları düşürmek için otomasyona gidilmektedir. Fiyatlar düşünce, tüketim artmakta ve tüketim artışıyla genişleyen pazar, otomasyonun yarattığı işsizliği önlemektedir. Fiyatlarda düşüş, ayrıca dış pazarlarda başarılı rekabete imkân vermektedir. Nitekim

Almanya, Batı Avrupa'nın hâlen en kudretli ekonomisine sahiptir. ABD'de ise, otomasyon yolu ile, fiyatların düşmesi sağlanmakta değildir. Otomasyon sâyesinde elde edilen tasarruflar, kâr olarak dağıtılmakta, ya da gelecekteki yatırımlar için saklanmaktadır. Böylece, büyük Amerikan şirketleri, borçlanmaksızın yeni yatırımlara gidebilmektedir.

"Kapitalizm, bir cadı değirmenidir ve bu değirmenin ekonomik fazla öğütmesini durduracak sihirli sözü kimse bilmemektedir. Değirmen, ülkeden ülkeye yer değiştirir, fakat ekonomik fazla öğütmekten bir an bile vazgeçmez." (*The Nation*, 25 Nisan 1966).

Prof. Jules Henry'nin çizdiği tablo korkunçtur. Bu tabloya göre, Amerikan emperyalizmi, sermaye ihracı zorunluluğu ile, Üçüncü Dünya'yı boyunduruğu altında tutmaya çalışacak ve bu yüzden millî kurtuluş hareketlerini kanla boğmayı deneyecektir. Yirminci yüzyılın başlarında Lenin de, emperyalizm çağında kapitalizmin belli başlı özelliklerinden birinin, bütün sonuçları ile, sermaye ihracı olduğunu ileri sürmüştü. Genişlemekte olan üretim güçleri ile sınırlı bir tüketim arasında görülen ve gittikçe büyüyen zihniyet, sermaye fazlasına mahreç bulma zorunluluğunu yaratmaktaydı. Fakat harp sonrası dönemde, Üçüncü Dünya'ya giden yabancı sermayenin azalma kaydetmesi, emperyalizmin bu temel özeliğini yitirdiği düşüncesini yaratmıştı. Hattâ Pierre Jalee, "Yoksul Ülkeler Nasıl Soyuluyor" adlı kitabında bu azalmanın geçici bir olay olmadığı ve gelecekte de süreceği sonucuna varmıştı. Fakat son yıllarda, Amerikan sermayesinin azgelişmiş ülkelere olan ilgisinin arttığını gösteren belirtiler vardır. Millî kurtuluş hareketlerini kanla boğacağını ilân eden Johnson Doktrini, sermayenin Üçüncü Dünya'ya karşı artan ilgisinin bir ifadesi olsa gerektir. Henüz bu konuda, kesin bir kanıya varmak hayli güç ise de, Prof. J. Henry'in çizdiği tablonun gerçekleşmesi, kuvvetli bir ihtimaldir.

Bu tablo, yabancı sermayenin kanlı hegemonyasından habersiz onun çığırtkanlığını yapanların, nasıl bir "gaflet, dalâlet ve hatta ihanet içinde" bulunduklarını göstermeye yeterli değil mi?

Yön, Sayı 171, 8 Temmuz 1966

Durum Muhakemesi

Amerikan casusluk örgütü yetkililerinin imzalarını da taşıyan "ihanet belgesi" karşısında iktidar çevrelerinin ve bâzı millî teşekküllerin başında bulunan kişilerin meseleyi örtbas etme telâşı ve bir kısım basının suç ortaklığı korkunçtur. Ama olayları yakından izleyen milliyetçiler için, bu "gaflet ve dalâlet" örnekleri, pek fazla şaşırtıcı değildir. Öte yandan, ABD'nin kendine yakın saydığı partiyi, emin ellerde iktidara getirmek ve orada tutmak azmi de, çeşitli belirtilerle, çoktan beri açığa çıkmış bulunmaktadır.

Atatürk Türkiyesinde bu plânlar ve ihanet ortaklıkları elbette korkunçtur. Fakat daha korkunç olan, Sayın Tunçkanat'ın açıkladığı belgedeki ihanet plânının, Türkiye'de başarı ile uygulanabilmesidir.

Plân, Amerikan emellerinin karşısına dikilen belli başlı engel olarak, "Atatürk'ün millî politikası"nı görmektedir. İhanet plânına göre, Atatürk'ün millî politikasının en tehlikeli sayılan ön plânda üç dayanağı vardır. Bunların başında, kendisinden "çetin ceviz" diye söz edilen Millî Kurtuluş Savaşımızın ikinci adamı Sayın İnönü gelmektedir. İhanet ortaklığı, açıklanan belgede İnönü'den korkusunu şu sözlerle dile getirmekte-

dir: "Çetin ceviz, beklendiği üzere yaptığı gibi, Atatürk'ün millî politikası, ikili anlaşmalar, üsler vesaire gibi can sıkıcı soruları tekrar tekrar ortaya atmaya çalışarak, hükûmete karşı entrika ve tecavüzlerini artırmaktadır."

İhanet ortaklığının ikinci korkusu, YÖN'ün ısrarla savunuculuğunu yaptığı, çok geniş ve azimli bir milliyetçi muhalefetin teşekkülüdür. Bu geniş milliyetçi cephe, köklü reformlardan yana antiemperyalist bir program etrafında kurulabilecekti. Vatan satıcıları, açıklanan belgede bu korkularını, "muhalefetin tedricî şekilde parçalanması ve bütün arzulanmayan sonuçlarıyla birlikte, sol ve sol eğilimlerin benzeri bir birlik yaratılması" formülü ile belirtmekte ve böyle bir milliyetçi birliğin teşekkülünü mutlaka engellemeyi amaç edinmektedirler.

İhanet ortaklığının üçüncü korkusu, milliyetçi subaylar ve memurlardır. Plânda, vatansever subay ve memurların günahları şöyle belirtilmektedir: "Hâlihazır subayların büyük çoğunluğunun reform psikozunun nüfuzu altında İnönü'ye körü körüne hayranlıkları ve Adalet Partisi'ne körü körüne düşman oluşları, rejim için potansiyel bir tehlike arz eder. Aynı zamanda bütün devlet cihazı, maalesef muhalefete bağlı kimselerin elindedir." Plânda, ayrıca CHP'nin âletleri olan bâzı hasım kuruluşlardan söz edilmektedir. Bu "hasım kuruluşlar", TİP ile öğretmen ve gençlik örgütleri olsa gerektir. (Atatürk milliyetçiliğini yok etmek amacıyla, en başta gelen önemli engelleri ortadan kaldırmak isteyen ihanet ortaklığının plânında, proletarya ve sendikaların yer almayışı, üzerinde dikkatle durulacak bir noktadır.)

Devleti Ele Geçirme Çabası

Türkiye'deki Amerikan hegemonyasına ön plânda karşı durabilecek güçleri böylece tespit eden ihanet ortaklığı, bu güçleri zararsız hâle getirme çabası içindedir. Onlara göre, "Ordu Komutanlığı", ihanet ortaklığının, "memleketteki gerçek nüfuzunu kabule başlamıştır." Milliyetçi memurlar ve subaylar ise, sistemli olarak elenmektedir: "Rejime sâdık olmayan devlet memurları ve subaylardan en tehlikelileri tasfiye olunmak üzere, tespit edilmektedirler."

Vatan satıcıları vatansever memur ve subayların tasfiyesinde, beklediklerinden daha zayıf bir tepki ile karşılaştıklarını da itiraf etmektedirler. Onlara göre, muhalefet gereken tepkiyi gösterebilmiş değildir: "Şimdiye

kadar yapılmış olan değişikliklere karşı gösterilen reaksiyon, muhalefetin zayıflığının bir tezahürü olarak değerlendirilmektedir." Ortaklık, bundan cesaret alarak, geniş anlamıyla devlet örgütündeki vatanseverlerin temizlenmesinde herhalde daha cür'etkâr davranma yolundadır. Yabancı bir petrol şirketine casusluk yaparken kişiler, TPAO'nun en önemli mevkilerinde, artık görev alabilmektedirler!

AID'nin Türkiye'de üç yıl süreyle devlet örgütümüzün içinde çalışmış uzmanı Mr. Podol, hazırladığı uyarıcı raporda, on yıla kadar Türk devlet idaresinin bütün üst kademelerinin, Amerikalıların arzusuna göre beyni yıkanmış kişilerin eline geçeceğini müjdelemekte ve bu yolda şimdiden önemli başarılar sağlandığını söyleyerek övünmektedir: "On yıldan fazla zamandır Türkiye'de faaliyette bulunan Amerikan yardım programı, bir zamandan beri meyvalarını vermeye başlamıştır. Önemli mevkilerinde, Amerikan eğitimi görmüş bir Türk'ün bulunmadığı bir Bakanlık, ya da bir iktisadî devlet teşebbüsü hemen hemen kalmamıştır... Bu kimselerin kısa zamanda genel müdürlük veya müsteşarlık mevkilerine geçmeleri beklenir. AID, bütün gayretlerini bu yola tevcih etmelidir."

Görüldüğü gibi, devlet örgütünü ele geçirme oyunu, bu ölçüde açık ve plânlı oynanmaktadır. Milliyetçi genç subaylar, hâkimler, savcılar, kaymakamlar, mühendisler, iktisatçılar, doktorlar ve öğretmenlerle her yıl beslenen Atatürkçü geleneğe sahip devlet örgütünün, Amerikan beşinci kolu haline asla gelmeyeceğine inancımız tam olmakla beraber, ihanet ortaklarının sistemli faaliyeti, devlet örgütünde, hiç şüphe yok, önemli tahribata yol açmaktadır. Bu politikanın başka bir yönü, Amerikan kuklası bütün askerî diktatörlüklerde görüldüğü üzere, orduyu halktan tamamen kopuk, nimetlere gark edilmiş, yüksek ücretli ve millete karşı bir kast hâline getirme çabalarıdır.

CHP'nin Sağa Kayışı

Bu sistemli ihanet politikası, oynanmak isten oyunların iyice farkına varmış milliyetçilerin azimli ve el ele mücadelesiyle, her türlü zorluğa rağmen, boşa çıkarılabilirdi. Böylece, Amerikalıların arzuladıkları değil de, korktukları biçimde ciddî bir muhalefet cephesi doğabilirdi. Amerika'nın rüyasındaki muhalefet, TİP'in tecrit edildiği ve Seçim Kanunu değişikliği ile etkisiz kılındığı bir ortamda, Amerikan çıkarlarını savunmada AP'ye

hayli yaklaşarak sağa kaymış bir CHP'dir. Demirel-Gülek ikilisi, Washington için idealdir. Korktukları muhalefet ise, "Çetin ceviz"in tabiî önderliğinde toplanmış bir milliyetçiler cephesinin teşekkülüydü. Ne var ki, CHP'deki son gelişmeler, ihanet ortaklığını sevindirici yönde olmuştur. CHP üst kademeleri, partinin genç ve kararlı milliyetçi kanadı tarafından verilen, ABD'nin politik hayatımıza müdahaleleri konusunda bir önergenin görüşülmesini, emperyalizm ile bir uzlaşmanın mümkün olacağına inandıkları ya da ondan aşırı ölçüde çekindikleri için, engellemişlerdir. Öte yandan bir kısım mütegallibenin de imzasını taşıyan ve CHP'nin İnönü'den sonraki bâzı ağır topları tarafından teşvik edilen 76'ların "kazan kaldırma" hareketi karşısında, Sayın İnönü, herhalde biraz da aşırı ihtiyatlı mizacının etkisiyle ve partide görüş ayrılıklarının bölünmelere yol açacak ölçüde genişlemesi tehlikesini önlemek endişesiyle sağa kayışa râzı olmuş intibaını vermiştir. Tartışmalar sonunda yayınlanan Grup Bildirisi, CHP'ye şeref getirmekten uzaktır. Mazlum milletlerin özgürlüklerini yok etme yolunda Amerikan emperyalizminin Hitler'le yarıştığı ve Duverger gibi siyasal bilimcilerin Üçüncü Dünya'ya faşizm ihracatçısı ABD'nin kendisinin de faşizme düşmesinden ciddiyetle endişe ettikleri bir dönemde, "Hür dünya"ya bağlılıktan söz eden bu bildiri, çok tehlikeli bir gidiş içinde bulunan koskoca iktidardan belki de daha fazla, ufak muhalefet partisi TİP'e hücum edecek ihanet ortaklığının Türkiye üzerindeki plânlarını kolaylaştırmaktadır. Şüphesiz İnönü, başında bulunduğu sürece, CHP, yerli-yabancı çıkar ortaklığını hayli rahatsız eden ciddî bir engel teşkil edecektir. Fakat bugünkü gidişle, CHP ancak, mevcut durumun fena halde ve hızla kötüleşmesini engelleyen pasif bir direnme mihrakı olarak kalacaktır. Durumun vehametinin gerektirdiği aktif bir direnmeye, CHP bugünkü hâliyle hazır değildir. İhanet ortaklığının estirdiği sun'i antikomünist fırtına ve ince çalışmalar, CHP içindeki tutucu kanadın taarruzunu kolaylaştırarak ve liderleri ürküterek, arzulanan sonucu, hiç değilse şimdilik, vermiştir. İhanet plâncıları, başlayan TİP-CHP kavgasını, rahat koltuklarında pipolarını tüttürerek, zevkle seyrediyor olmalıdırlar.

Hiç şüphe yok, Sayın Tunçkanat'ın Türk kamuoyuna duyurduğu ihanet plânı, hâlen başarıyla yürümektedir. İhanetin bu geçici başarısı, gerçek milliyetçileri, daha uyanık, daha soğukkanlı ve daha kararlı olmaya sevk etmelidir.

Ortaklığın en çok hangi güçlerden korktuğu ve hangi güçler ile ilk plânda uğraştığı, son belge ile, artık açık seçik ortaya çıkmıştır. Kabul etmek gerekir ki, ihanet şebekesi, Türkiye'nin gerçeğini, kendi çıkarları açısından, hayli doğru değerlendirmektedir. Bu belge, Sosyalistleri de artık uyarmalı ve onları Avrupa toplumlarındaki sosyal güçlerin durumları ve davranışları göz önünde tutularak hazırlanmış tahlillerin yanıltıcı taassubundan kurtulmaya yöneltmelidir. Sosyalistlik, bir takım klişelerin papağanlığını yapmak değildir. Sosyalistlik, her şeyden önce, Sosyalist metodu somut şartlara uygulamayı öğrenmek ve toplumdaki sosyal güçlerin durumunu, her an doğru tahlil etmeye alışmak demektir. Bunun içindir ki, ihanet şebekesinin en büyük engel gördüğü güçlerin uyarılması, bilinçlendirilmesi ve sabırla bir araya getirilmesine çalışılması, gerçek milliyetçilerin en başta gelen millî görevi olmalıdır.

Yön, Sayı 172, 15 Temmuz 1966

Orta Yolculuk

CHP'deki yön tartışmalarında, Sosyalizmi, artık modası geçmiş bir "tarihî hatıra" olarak takdime özellikle önem veren "orta yol" ideologları, özel teşebbüsçülüğü dolaylı yoldan savunarak, tam millileştirmenin özgürlüklerin ortadan kalkmasına yol açacağını ileri sürdüler. Dogmatizme karşı ve "tutarlı bir pragmatizm"den yana olduklarını söyleyen Sayın Feyzioğlu ve Kırca, Keynesvâri bir devlet müdahaleciliği çerçevesinde, özel teşebbüsün "özgürlüğün teminatı"nı teşkil ettiği iddiasını, bilimsel bir gerçekmiş gibi tekrarladılar. Aslında bu iddia, Sosyalizmin rasyonelliği karşısında, kapitalizmi ekonomik plânda savunamayan Batılı ideologların ortaya attıkları, çürütülmesi çok kolay bir dogmadır. Nitekim Sosyalizmin insafsız eleştiricisi Raymond Aron "Sanayi Toplumu" adlı kitabında bu dogmanın saçmalığını kesin delillerle belirtmekte ve "İkinci Dünya Savaşı sırasında, kapitalistin mülkiyet hakkından doğan yetkilerini sıfıra indiren topyekûn bir plânlamaya giden İngiltere'de özgürlük rejimi ortadan kalkmış mıdır?" sorusunu sormaktadır. Bunun gibi, Üçüncü Dünya'ya "Hür Teşebbüs" ihracatçısı ABD'nin, "Hür Teşebbüs" ile birlikte, genel olarak faşist askerî rejimler getirdiği açık bir gerçek değil midir?

Sosyalizmin amacı, teşebbüslerde yönetimi çalışanlara bırakarak, ekonomik demokrasiyi gerçekleştirmektir.

"*Autogestion*" fikri, Sosyalizmin temel ilkelerinden biridir. Kapitalizmde bugün dahi, sermaye sahibi, teşebbüsün diktatörüdür. Teşebbüslerin diktatörleri, politik hayatta da, sendikaların bir karşı güç olarak gelişmesine rağmen, büyük ağırlıklarını duyurmaktadırlar. Teşebbüslerde demokrasiyi gerçekleştirmek isteyen bir sistemin siyasî rejiminin diktatörlük olduğu iddia edilirken, teşebbüslerde sermaye diktatörlüğüne dayanan özel teşebbüscülüğün, "özgürlüğün teminatı" olduğu nasıl savunulabilir?

Ekonomik altyapı ile politik rejim arasında, orta yol ideologlarının ileri sürdüğü gibi mutlak bir bağ olmadığı âşikârdır. Kapitalizm, diktatörlükle de, demokrasiyle de bağdaşabilmiştir. Batı ülkeleri bugün Sosyalizme de geçseler, bu ülkeler halkları, bugün mevcut özgürlüklerinden herhalde vazgeçmeyecekler, aksine daha fazla özgürlük isteyeceklerdir. Batıda Sosyalizm, özgürlük içinde gerçekleştirilecektir.

İşin tuhafı, dogmatizmlerle savaş çıktığı halde, bu kapitalist dogmayı rahatlıkla benimseyen Sayın Kırca'nın, Sosyalistleri "ekonomik altyapının bir toplumun öteki bütün kurumlarını tâyin ve tesbit ettiği" dogmasına inanmakla suçlamasıdır. Böyle bir iddiada bulunan Sosyalist sanırız ki, yoktur. Sosyalistler, ancak uzun sürede, ekonomik altyapı ile bağdaşmayan kurumların -bütün kurumların değil- bu altyapıya uygun hâle gelmek zorunluluğunu ileri sürmektedirler ki, bu da, Sosyalist olmayan ciddî sosyologların da kabul ettikleri bilimsel bir gerçektir. Sosyalistler, üstyapının altyapıya etkisini de inkâr etmiş değillerdir. Etselerdi, Sosyalistlerin, teknolojik ilerlemenin altyapıda yaratacağı değişiklikler dolayısıyla, Sosyalizmin kendiliğinden geleceğine inanıp yan gelip yatmaları gerekmez miydi? Halbuki Sosyalistlerin ideolojik mücadeleye büyük önem verdikleri âşikârdır. Öte yandan bir üstyapı kurumu olan devleti ele geçirme yolu ile altyapıyı değiştirmeyi öngören bir düşünce sisteminin, üstyapının önemini tamamen reddettiği elbette ileri sürülemez. Sosyalist görüşe göre, altyapı ile üstyapının etkileri karşılıklıdır. Fakat çok uzun sürede, altyapı, kendine uygun düşen üstyapı kurumlarını zorunlu olarak yaratır.

Ne var ki, Sosyalistleri haksız yere suçlayan ve "aynı altyapının bâzen değişik üstyapılar doğurabileceğini" söyleyen ideolog Kırca, üretim araçlarının tüm kamulaştırılması söz konusu olunca, Sosyalistlere

yakıştırdığı bu "altyapı dogması"na sahip çıkmaktadır. Kırca'ya göre, Sosyalist altyapının siyasî rejimi diktatörlüktür, kapitalist altyapının siyasî rejimi ise demokrasi! Tahrif edilmiş bir tarihî maddecilik görüşünün eleştirisini yapan Kırca, bu tutumu ile, tahrif edilmiş bir tarihî maddeciliğin savunuculuğunu yapmış olmuyor mu?

Hele Türkiye gibi azgelişmiş ülkelerde sahip bulunduğumuz bir miktar özgürlüğü, özel teşebbüsün varlığına borçlu olduğumuz nasıl ileri sürülebilir? Kapitalistlerimiz, bugün yarım yamalak demokrasiden bile şikâyetçidirler. Çıkarlarına azıcık dokunan kişileri, komünistlikle suçlayıp ezilmelerini istemektedirler. Toprak ve vergi reformları hazırlıkları üzerine, CHP'yi ve İnönü'yü komünistlikle suçlayanlar, özgürlüğün teminatı sayılan mülk sahipleri değiller miydi? CHP devletçiliğini, sosyal adaletin, demokrasinin ve kalkınmanın gerçekleştirilmesi için yeterli sayan orta yol ideologları, parti programına göre özel ellerde bulunması gereken dış ticaret devletleştirilirse, demokrasinin tehlikeye gireceği, hiç değilse zedeleneceği inancında mıdırlar? Görülüyor ki, Sosyalistleri dogmatiklikle suçlayıp, pragmatizmin savunuculuğuna özenenler, aslında kapitalist ideologların dogmalarını dile getirmektedirler. Bu, pragmatik değil, dogmatik ve sekter bir tutumdur.

Orta yol ideologlarının bütün çabaları, bir tek amaca yönelmiş bulunmaktadır: Ortanın solu deyimiyle unutturmak. Bir deyimi yıkmak için, Sosyalizm, pragmatizm, TİP, YÖN vs. üzerinde saatlerce süren hârikulâde fikir cambazlıkları yapılmaktadır. Aslında mesele çok basittir. Orta yol ideologları açısından, bütün dâvâ, parti içinde çoğunlukta bulunduğu anlaşılan reformlara kesinlikle karşı tutucu güçleri kazanmaktır. Ortanın solu deyimi, bu tutucu güçleri fena halde ürküttüğü içindir ki orta yol ideologları, CHP'de reformculuğun turnusol kağıdı hâline gelen bu deyimi yıkma yolunda zekâ ve kabiliyetlerini seferber etmişlerdir. Onlar, tutucu güçlere yaslanarak, adını söylemeden "ortanın solu politikası" uygulayabileceklerini iddiasındadırlar. Bu ideologlara, pragmatizme sâdık kalarak, sormak gerekir: Toprak ağalarıyla, Toprak ve Vergi Reformu yapmak mümkün müdür? Orta yol ideologları, kendilerinin kabul ettikleri ve yürütülmesinde baş sorumluluğu yüklendikleri plânı neden uygulayamamışlar ve yüzde 7 devamlı kalkınma hızı sağlamak için gerekli reformların hiçbirini neden yapamamışlardır? Toprak Reformu işi, yıllarca neden

uyutulmuştur? O zamanlar, orta yol ideologlarının, "Sağcı bir Maliye Bakanı ile plân uygulanamaz." diye feryad ettiklerini ve "Biz Sosyalistler" diye nutuk attıklarını, onlar unutmuş bile olsa, biz çok iyi hatırlamaktayız. "Ortanın solu" sloganı, kısa küredc bir miktar oy kaybetmeye ve partiden ayrılmalara yol açsa dahi, CHP'dc bir yapı değişikliğinc yönelmenin ifadesi olduğu için önemliydi. Ondan vazgeçiş, CHP'de yapı değişikliğinden vazgeçiş anlamına gelmektedir. Bu tutumun, bir kısım orta yol ideologlarına parti liderliği yolunu açtığı doğrudur. Zira, orta yolculuk, ilerici sayılabilecek bol sayıda boş formüllerle süslenmiş sağcı politikanın ta kendisidir.

Yön, Sayı 173, 22 Temmuz 1966

Ölçü

Türkiye'nin ötekilere nazaran en ileri iki siyasî partisi, iktidardan çok birbirleriyle en sert biçimde kavgaya başlamışlardır.

Bir yıl önce Sayın İnönü, "programı itibariye iki ciddî parti CHP ve TİP'tir." görüşünü ileri sürüyor ve "Hiçbir teşekkülün hizmetlerinin değerinin az görülmesi iddiasında değiliz. İsteriz ki bizden daha ileri, daha hamleci olsunlar. Bu bizim için üzüntü değil, gayretleriyle bize ilham veren, harekete geçiren bir durum olur." diyordu. AP'nin zorba davranışlarına karşı TİP'i azimle savunuyordu.

TİP Genel Başkanı Sayın Aybar da, milletvekilleri seçimlerinden hemen önce, YÖN'ün sorularını cevaplandırırken, emperyalist mücadelede CHP-TİP işbirliğini şart saymaktaydı. Aybar, "Türkiye'de yabancı nüfuz ve hâkimiyetini reddeden bütün siyasî ve gayrisiyasî kuruluşların ve namuslu bütün yurtseverlerin Anglo-Amerikan emperyalizmine karşı tek bir cephe halinde mücadele etmelerini zorunlu görmekteyiz." diyordu. "Programları ve yolları birbiriyle açıkça çelişmeyen partiler arasında" bir koalisyondan söz ederek "Programı ve yolları TİP ile açıkça çatışmayan" bir siyasî teşekkülün varlığını belirtiyordu.

Bugün ise, İnönü'nün dışındaki CHP liderleri, TİP'i Carthy'cilere yakışır bir üslûpla suçlamaktadırlar. "Komünistlik, vatan mefhumundan habersiz olmak, vatana ihanet" kolayca yağdırılan çamurlardır. Partinin İnönü'ye halef görülen bir lideri, her gittiği yerde, "aynı zamanda ve aynı kararlılıkla AP'ye ve hem de TİP'e karşı savaşmak zorunluluğu" görüşünü işlemektedir.

TİP yetkilileri de, CHP'yi "faşist zihniyetli, halkla dışarıdan bakan Osmanlı tipi devletin mirasçısı, ceberrut bir iktidar olmak ve memleketi adım adım Amerikan nüfuzuna sokmak" ile suçlamaktadırlar. Geçen yıl geniş bir antiemperyalist cephe sloganını ortaya atan Sayın Aybar, bu yıl "Sosyalizm ile antiemperyalist mücadelenin aynı şey olduğunu" ve bunu ancak Sosyalist partinin başarabileceğini söyler gözükmektedir. TİP yetkilileri, artık CHP ile AP'yi aynı sepete koymaktadırlar.

Şüphesiz, TİP ile CHP arasında büyük farklar vardır. TİP Sosyalist bir partidir, CHP değildir. Ama CHP, Amerikalılar ile kompradorların AP gibi "bizim partimiz" dedikleri bir siyasî teşekkül de hiç değildir. Başında İnönü bulunduğu sürece, antiemperyalist bir zemin üzerinde CHP, bütün kusurlarına ve telifçiliğine rağmen, herhalde AP'den çok TİP'e yakındır ve partinin içinde antiemperyalist mücadelenin en ön safhalarında dövüşmeye azimli dinamik bir grup vardır.

Farklardan çok yakınlıkların önemli olduğu bir dönemde, iki parti arasındaki bu ölçüsüz kavga üzücüdür. Kavganın en çok AP'nin kompradorları ile "Milliyetçi cephe, mutlaka parçalanmalıdır." diyen Albay Dickson'ın patronlarını sevindirdiği muhakkaktır. Temenni olunur ki, Sayın İnönü, TİP'e karşı CHP liderlerinin açtığı McCarthy'ci iftira kampanyasını durdursun.

TİP'in de, CHP'nin de eleştirilerinde daha ölçülü davranması ümit edilmelidir. TİP, şüphesiz ki, CHP'yi gerekirse en sert biçimde eleştirecektir ve eleştirmelidir. Ama insaf ölçülerini de elden bırakmamak, sanırız ki TİP'in savunduğu fikirlere zarar değil, fayda getirecektir.

Meselâ CHP'yi Amerika'ya Türkiye'nin kapılarını açmakla suçlamak, pek basitleştirilmiş bir iddiadır. O günlerin havasını hatırda tutmak gerekir: Kızıl Ordu'nun Türk hududunu her an aşması, bütün dünyada beklenmiştir. Türkiye, Stalin'in tehditlerine karşı iki yıl boyunca haklı olarak,

Anglosakson desteğini sağlamaya çalışmıştır. Stalin ile Türkiye'yi iki yıl tek başına bırakan Washington, ancak kendi çıkarları gerektirince, 1947'de Türkiye'ye yardım elini uzatmıştır. O tarihte, Stalin'in tehdidi, blöften de ibaret olsa, devam etmekteydi ve bu durumda Türkiye'nin Amerika ile bir askerî ve iktisadî yardım anlaşması imzalaması, herhalde "hesabı sorulması gereken" büyük bir suç değildi. Amerikan üslerinin kurulması ve bir sürü gizli ikili anlaşmaların imzalanması 1950'den sonradır.

İnönü'nün Bakanlar Kurulunda iki yıl önce, yüksek memurların da huzurunda yaptığı konuşma, bu bakımdan önemlidir: "Bir görev veriyorum, neticesi bana gelmeden Washington'un haberi oluyor. Sonucu, memurumdan önce sefirden öğreniyorum. Böyle mi teslim ettik biz devleti... İstiklâl Harbinden sonra, sulh anlaşmasında esas mücadele, bu uzmanlar konusunda oldu. Yoksa hudutlar meselesi fiilî bir durumdu. Tazminat işini iki devlet aramızda hallederdik. Bütün mücadele, idaremize tasallut yüzünden çıktı. Bir tek uzman vermek için, büyük tâvizlerde bulunmaya hazırdılar. Dayattık. Biz onların niçin ısrar ettiklerini biliyorduk. Onlar bizim niçin inatla reddettiğimizi biliyorlardı. Böyledir bu işler. Peygamber edası ile size dünyaları vaat ederler, imzayı attın mı ertesi gün gelmişlerdir. Personeli gelmiştir, teçhizatı gelmiştir, üsleri gelmiştir. Ondan sonra sökebilirsen sök... Gitmezler. Ancak bu meselenin üstüne vakit geçirmeden eğilmek lâzım. Yoksa ne bağımsız dış politika, ne bağımsız iç politika güdemeyiz. Havanda su döversiniz. Fakat zannetmeyiniz ki kolay bir iştir. Savuşturulan iki üç bâdire bunun yanında çok kolay kalır. Teşebbüs ettiğimizde başımıza neler geleceğini kestiremem."

İşler, bu ölçüde nâziktir ve Türkiye, içinde bulunduğu duruma herhalde bu sözleri söyleyen kişi tarafından getirilmiş değildir. Farz edelim ki, CHP, Amerika ile askerî yardım anlaşmasını imzalamaktan kaçınmıştır. Durum değişecek miydi? 1950'den sonra iktidara gelen komprador ve ağa takımı vatanın kapılarını ardına kadar Amerikalılara açmayacak mıydı? Kesinlikle açacaktı. Bütün bu işlerde bir sorumluluk varsa, Millî Kurtuluş Savaşını yapan kadronun, 1923 yılından itibaren toprak ağalarını ve kompradorları güçlendirecek biçimde yürüttüğü ekonomi politikasıdır. Komprador iktidarı ve Amerika'nın kucağına atılma, bu yanlış ekonomi politikasının kaçınılmaz sonucudur. Bu sebeple, bir Millî Kurtuluş Savaşı liderinin, "Vatanı Amerikalılara peşkeş çektiği" intibaını verecek sözler söy-

lemeden önce çok dikkatli olmak gerekir.

Dikkat edilecek başka bir husus, CHP'yi, "Sarayın, Osmanlı tipi devletin devamı" gösteren sözlerdir. Biliyoruz ki, arkadaşlarımız bu sözlerle, Türkiye'de köklü bir devlet geleneğinin, güçlü bir bürokrasinin var olduğunu ve CHP'nin bunu temsil ettiğini belirtmektedirler. Ne var ki, Osmanlı tipi bürokratik devlet ile bu devleti yıkan ihtilâlci kadronun bürokratik devleti arasında mahiyet farkı vardır. İhtilâlcilerin yıktıkları Osmanlı tipi devlet, onların kurdukları devlete değil, Amerikalıların ve kompradorların Türkiye'de kurmaya çalıştıkları devlete daha çok benzemektedir. Abdülhamit devrine ufak bir bakış, bunu ispatlamaya yeterlidir: "Panislâmist Abdülhamit, İmparatorluğun bir numaralı kompradoru olmuştur. Sultan ve memurları, Osmanlı İmparatorluğu'nu kişisel çıkar karşılığı, yabancı bankalara ve tekellere peşkeş çekmişlerdir. Osmanlı Bankası'na ve onunla işbirliği halinde çalışan Düyunu Umumiye'ye vatanın satışa çıkarılmasından Saray, kişisel çıkar sağlamıştır. Osmanlı Bankası'nın Direktörü Pangaris, Sultanın malî müşaviridir. Osmanlı Bankası, Sultanın kişisel servetini yönetmekte ve sıkıştığı zaman ona para vermektedir. Yabancı alacaklıla. konsorsiyumunun ve daha sonra *Vickers* tekelinin direktörlüğünü yapan Sir Vincent Caillard, Sultanın uzun yıllar, İngiltere Başbakanı ile ilişkilerini yürüten mutemet aracı olmuştur. Hariciye Nazırlarından Noradungiyan Efendi, Osmanlı Bankası'na bağlı Genel Sigorta ile İzmir ve Selânik Elektrik Şirketi'nin İdare Meclisi Başkanıdır. Sultanın yakınları, yabancı şirketlerin mutemet adamları kesilmişlerdir. Başmabeyinci ve Sultanın sırdaşı Kâmil Bey, yabancıların ünlü ajanlarındandır. Sultandan İstanbul'un su işlerini ıslah için imtiyaz almış ve bunu Fransız Bankalarına satmıştır. Sultanın yakını Hasan Fehmi Paşa, bir Osmanlı-Fransız şirketinin başkanıdır. Saray erkânı demiryolu, tramvay, elektrik ve gaz tesisleri imtiyazların yabancı şirketlere peşkeş çekerek büyük kârlar sağlamışlardır. Yabancılara verilen tütün tekelini yöneten Türk rejisinin yönetim kurulu üyelerinden biri, Sultanın hususî kâtibi Nuri Bey'dir. Diğer bir kâtibi Süreyya Paşa, kurşun madeni işleten yabancı bir şirketin başkan yardımcısıdır. Hamdi Bey, Galip Paşa, Selim Paşa gibi Sultanın yakınları, Osmanlı Bankası'na bağlı Alman ve Fransız şirketlerinin ortaklarıdır. Tek kelime ile, Sultan Hamit'in Sarayı, bir kompradorlar kumpanyasından ibarettir."

Şimdi bu Osmanlı devleti denilen kompradorlar kumpanyasını antiemperyalist bir mücadele sonucu devirip millî devleti kuranlar, Sayın Aybar'ın deyimi ile Osmanlı tipi devletin temsilcisi midirler? Bu tip komprador devlet geleneğini sürdürenlerin kimler olduğu artık apaçık ortadadır. Komprador devleti yıkıp bağımsız devleti kuran ihtilâlci milliyetçilerin, hiç şüphe yok, birçok büyük hatâları olmuştur. İyi niyetle de yapılsa, nihayet bir millî kurtuluş savaşını ekonomik alanda gerçekleştirmeyip ikinci bir millî kurtuluş savaşı zorunluğunu ortaya çıkartan bu büyük hataları ve millî devletin halkı kendinden soğutan "ceberrut" tutumunu en sert biçimde eleştirmek görevimizdir. Ama "komprador" devletini halka yakın, bunu yıkan devrimci milliyetçilerin bağımsız devletini halkın dışında ve halka karşı ilân etme yanılmasından kaçınmak şartıyla...

Türkiye'de bugün "asla gitmem" diyen ve sandıklardan çıkan oylarla durumu güçlenen bir deve karşı antiemperyalist mücadele yapılmaktadır. Bu mücadelede, milliyetçilerin en bilinçli kesiminin görevi, güçleri dağıtmak değil, toplamaktır. Bilinçli milliyetçiler en haksız ve insafsız davranışlar karşısında dahi, tarihten gelen bir millî kurtuluş savaşı liderini, Johnson'un kartviziti sayesinde birkaç günde imâl edilen liderlerle aynı sepete koymaktan mutlaka kaçınmalıdırlar.

Türkiye'de er geç bir milliyetçiler cephesi kurulacaktır. Bu cephenin kurulmasını güçleştirmek yerine, kolaylaştırmak görevimizdir.

Yön, Sayı 174, 29 Temmuz 1966

Gericilik-İlericilik

Birkaç yıl öncesine kadar, ilericiliğin ya da gericiliğin tanımı çok kolaydı: Kompradorlar dahi, kravat taktıkları ve "Avrupaî" yaşadıkları için ilerici sayılmaktaydılar. Bu gardrop ilericiliğine, nedenlerini pek anlamadan bir cins içgüdü ile karşı çıkanlar ise gerici etiketine lâyık görülmekteydiler.

Sosyalist düşüncenin getirdiği aydınlıkla, bu sahte ilericilik-gericilik anlayışı, temelinden sarsılmaya başlamıştır. Batı burjuvazisinin kötü bir kopyası olan ve onlarla ortaklaşa Türk milletini sömüren kompradorların çok "Batılı" görünüşlerine rağmen, gericinin ta kendisi oldukları anlaşılmıştır. Türkiye'ye uygarlık ve ilerleme yolunu açması hayâl edilen "Büyük dost" Amerika'nın ülkemizde kompradorlarla el ele nasıl müthiş bir gericilik kalesi teşkil ettiği görülmüştür. Din istismarcılığının perde arkası kapitalist plânlayıcıları tanınmıştır. CHP'de birkaç yıl öncesine kadar zerrece farkına varılmayan bir "Çelikbaş ilericiliği" ile bir "Ecevit ilericiliği" arasındaki uçurum, kesinlikle ortaya çıkmıştır.

Sosyalist düşüncenin son yıllarda, Türk toplumuna yaptığı en büyük hizmetlerden biri sanırız ki, sahte bir ilericilik-gericilik anlayışını yıkarak, ilericiliği ve gericiliği gerçek ölçülerine getirmesi ve bu ölçülere göre safların

belli olmaya başlamasını sağlamasıdır.

Bu gerçek ilericilik ölçüsü, kendisine milliyetçi ve mukaddesatçı diyen çevrelerde de dalgalanmalar yaratmaktadır. Bu çevrelerde, CIA ile işbirliği yapan mukaddesat ve milliyetçilik tüccarları ile söyledikleri ve düşündüklerine gerçekten inananlar arasında bir mesafe doğmaya başlamıştır. Düne kadar kendilerini ülkü arkadaşları sayan bir Tevetoğlu ile bir Evliyaoğlu'nun yolları ayrılmıştır. Bir Özarda, bir Evliyaoğlu, bir Serdengeçti, ancak Amerikalıların ve kompradorların çıkarlarına uygun düştüğü ölçüde milliyetçi ve mukaddesatçı olanların karşısında açığa düşmüşlerdir. Hem milliyetçi olacaksınız, hem de "Yaşasın Amerikan petrol şirketleri" diye alkış tutacaksınız. Hem Müslüman olacaksınız, hem de kapitalist sömürmeye ve kapitalizmin değer sistemimizi ahlâksızca tahribine seyirci kalacaksınız. Bu kadar büyük ve açık bir tersliğin, milliyetçi ve mukaddesatçı çevrelerde, bir uyanış ve arayışa yol açmaması imkânsızdı. Nitekim bir Gökhan Evliyaoğlu, neticede kompradorlara ve efendilerine uşaklık etmekten başka sonuç vermeyen McCarthy'ci kısır bir milliyetçilik anlayışının terk edilerek, milliyetçiliğin ekonomik temellere oturtulması yolunda kampanya yapmaktadır. Evliyaoğlu şöyle diyor: "Günün iktisadî, toplumsal, sosyolojik terimleriyle düşünmeye ve hareket etmeye mecburuz, bütün aydınların her gün, her saat millî gelir, millî kalkınma, kalkınma hızı, plân, istatistik, vergileme, yatırım, üretim, tüketim, sömürgecilik, bağımsızlık, petrol, maden, tarım, endüstri, reform vs. gibi sözcük ve kavramlarla konuştuğu bir çağda, böyle bir dünyada ve gelişmemiş bir yurtta sâdece kutsal, tarihsel ve moral terimlerle düşünmek veya siyaset kamplarında karşı karşıya gelip kavgaya girişmekle hiçbir başarıya ulaşılamayacağını, çok rahat ve inanmış bir ifadeyle ortaya koyan Genç Milliyetçiler karşısında inşirah duydum." Bir Doç. Nurettin Topçu, kurucusu olduğu Hareket dergisinde, kapitalizme ve büyük burjuvaziye karşı çıkarak, ufak aile işletmelerine dayanan bir cins ütopik Sosyalizmin savunuculuğunu yapmaktadır. Aynı dergide, YÖN'ün "Sosyalizm ve İslâmiyet" tartışmalarına katılan Hüseyin Perviz Hatemî, İslâmiyet ve Sosyalizmin felsefe plânındaki temelden ayrılığını belirttikten sonra, İslâmda maden ve toprak mülkiyetini incelemektedir. İncelemede, ünlü İslâm yazarlarının görüşleri açıklanmaktadır. Meselâ Muhammed Fazl-urrahman Ensaarî madenler hakkında şöyle demektedir:

"İslâm, maden zenginlikleri gibi, istihsal servetlerinin devlet elinde

olmasını iltizam eder, bu suretle kendi cemiyeti içinde çelik asılzadeleri, petrol kodamanları gibi eşhasın türemesini önler."

Seyyid Kutub'un görüşü ise şudur:

"Asrımızda umumî hizmetlerin meselâ maden ocakları, petrol kuyuları, içme suları, elektrik tesisleri, nakil vasıtaları, av sahaları gibi umumî gelir kaynaklarının devletleştirilmesi gerekir, tâ ki bunlar bir takım muhtekirlerin ve insafsızca halkın aleyhinde hareket eden fert ve şirketleri ellerinden kurtarılsın.

İslâm şeriatını infaz eden Müslüman bir devlet başkanına düşen, bütün bunları devletleştirmek ve bunların değerlerini, halkın en fakirinin satın alma gücüne göre ayarlamaktır."

Sayın Hatemî de, YÖN'ün yayınladığı vesikalara dayanarak, emperyalizmin din istismarcılığını ve komprador oyunlarını açıkladıktan sonra, İslâm'da toprak mülkiyeti konusunda şu görüşe varmaktadır:

"İslâm Hukukunun toprak ile ilgili hükümlerinin incelenmesinden, ziraat arazisi ve millî servetler, tabiî kaynaklar üzerinde hiçbir kimsenin keyfî ve mutlâk bir hak sahibi olamayacağı sonucu çıkmaktadır. Haiz olunan haklar, daha önce de söylediğimiz gibi, camiaya vekâleten kullanılan -ve sağlanılan istifadeye mukabil mahsul üzerinden devlete vergisi verilen- intifa ve tasarruf haklarıdır. Araziyi ihmâl edenin, ölü bırakanın bu tasarruf hakkı düşer.. Hattâ 'İslâm ve Malikiyet' yazarının fikrine göre, fetholunmuş arazide, sonradan ihya olunmuş ölü topraklar hariç, hukukî tasarrufta bulunma hakkı da olmayacaktır. Araziyi ekip biçen, ondan yararlanan kimse, bir kiracı gibi, devlete verdiği vergi karşılığında, ondan yararlanacaktır...

"Resul-i Ekrem'in (S.A.) getirdiği İslâm'ın hükümlerine bir göz gezdirdikten sonra, acaba tahcir edilmiş arazide veya tahcir edilip de ihya edilmeden bırakılmış arazide, devletin de izni olmaksızın, mutlâk bir mülkiyet hakkı iddia edenlere, hattâ bununla da yetinmeyip kendilerine (hükümranlık ve derebeylik) hakkı da vehmedenlere, mübah olan, bütün insanların istifadesine açık olan şeylerden başkalarının yararlanmasına engel olanlara başkalarının ihyâ ettiği arazinin mahsulünü gasp edenlere, Devlet Reisi imiş gibi vergi alan zorbalara mancvî nüfuz tâcirlerine ve onların durumunu meşru göstermek için zorbalığın 'mülkiyet hakkı' olduğunu ileri sürüp, 'mülkiyet hakkı kutsaldır' diye iri iri konuşan 'giydirilmiş odunlara' Müslü-

man diyebilir miyiz?

Sayın Hatemî'nin sorusu bir başka biçimde de ortaya atılabilir: "Mülkiyet hakkı mukaddestir." diyen, Avrupaî yaşayışlı yabancı şirket komisyoncusu komprador mu ilericidir, yoksa "Mülkiyet hakkı topluma aittir." diyen ve kompradorlar ile efendilerinin karşısına dikilen sakallı ve sarıklı din adamı mı? Aynı şekilde, Amerika'nın Türkiye'deki ekonomik ve politik egemenliğinin avukatlığını yapan Nurculuk düşmanı çok Avrupaî Aydın Yalçın mı gericidir, yoksa mütegallibelere, kompradorlara ve efendilerine karşı çıkan kravatsız Nurcu Serdengeçti mi?

Atatürk'ün Millî Kurtuluş Savaşı günlerinde, ilericilik ve gericilik, gerçek yörüngesine oturmuştu. O zamanlar Şişli kompradorları ve Amerikan mandacıları Avrupaî yaşantılarına rağmen, asla ilerici sayılmıyordu. Ama Kurtuluş Savaşına katılan ve emperyalizme karşı "Halkçılık Beyannamesi"ni yayınlayan bir kısım hoca ve eşraf, ilericiler safında bulunuyordu. Bugün de ikinci bir kurtuluş savaşı içinde bulunan Türkiyemizde, ilericiliğin ve gericiliğin ölçüsü, tıpkı 1919 yıllarındaki gibi, emperyalizmden yana olmak ya da emperyalizme karşı çıkmaktır. Gericiliğin ölçüsü, dindarlık, kravatsızlık değildir. Temel ölçü, bilerek ya da bilmeyerek yapılan emperyalizm uşaklığıdır. Bu sebepledir ki, bizden çok farklı düşünüş ve inanca sahip çevrelerdeki milliyetçi uyanış belirtilerini sevinçle karşılıyoruz. Bu sebepledir ki, emperyalizmden yana gardrop ilericileri endişelidirler ve bir kültür sömürgeciliği teşebbüsüne karşı TİP temsilcisiyle milliyetçi bir AP milletvekilinin aynı yönde oy kullanmasını "uçlar birleşti" diye çürütmemeye kalkışmaktadır.

Bu gardrop ilericilerine hatırlatalım ki, uçlar, hiçbir zaman birleşmezler, ama vatan satıcılarına karşı, çok farklı inançlara ve felsefî görüşlere sahip namuslu kişiler, inançlarından fedakârlık etmeksizin, vatanı kurtarmak için, Millî Kurtuluş Savaşı yıllarında olduğu gibi birleşebilirler ve bu birleşme, er geç olacaktır.

Yön, Sayı 175, 5 Ağustos 1966

Dünya Harbine Doğru mu?

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin, Vietnam Savaşı'nın bir Dünya Harbine yol açabileceği yolundaki sözleri, savaşın büyüyeceğine genellikle ihtimal verilmediğinden, şaşkınlık yarattı. Fakat Çin'i ve Amerika'yı yakından tanıyan ciddî uzmanların birçoğu, adım adım bir Dünya Harbine gidildiği kanısındadırlar. Mao'nun yakın arkadaşı olan ünlü gazeteci Edgar Snow'a göre, Amerika-Çin Harbi başlamıştır. Şimdilik Kuzey Vietnam, harbi, "vekâleten" yürütmektedir, ama görünüş odur ki, harp, geriye dönüşü olmayan biçimde genişleyecektir.

Bu konuda, Uzak Doğu, Sovyetler Birliği ve ABD uzmanlarının incelemelerine dayanarak bir yazı serisi yayınlayan *Le Monde* gazetesi de tehlike çanlarını çalmaktadır. Hayatını Uzak Doğu'da geçiren *Le Monde* muhabiri Robert Guillain'e göre, ABD, Vietnam'da giriştiği tırmanma politikasına karşı Çin'in göstereceği tepki hakkında fena halde yanılmaktadır. Bu yanılma, bir Dünya Harbine yol açabilir. ABD, Kuzey Vietnam'ı yerle bir etse dahi, Çin'in müdahale cesaretini gösteremeyeceği inancındadır. Zira Çin bilmektedir ki, bir müdahalede bulunması nükleer tesislerinin ve büyük emeklerle kurulan bütün sanayiinin yok edilmesi demek-

tir. Çin'in bunu göze alabilmesi imkânsızdır. Pekin, ancak ABD Çin sınırını aşınca harekete geçecektir. ABD ise, Çin sınırını Kara Kuvvetleriyle hiçbir zaman aşmayacaktır. Pekin tarafından bir saldırıya uğramadığı sürece de, Amerikan bombardıman uçaklarının Çin sınırını geçmesi bahis konusu değildir. Bu sebeple, ABD, Kuzey Vietnam'daki tırmanma politikasında, çok geniş bir güvenlik sınırına sahiptir. Kuzey Vietnam'da taş üstünde taş bırakmasa dahi, Çin seyirci kalacak ve harp genişlemeyecektir.

Robert Guillain, bu tezin çok hatalı ve tehlikeli olduğunu, Çin'deki son gelişmelere dayanarak yazmaktadır. *Le Monde*'un Uzak Doğu uzmanına göre, Pekin'in Kuzey Vietnam'ın yere serilmesine seyirci kalması imkânsızdır, Hanoi'nin mukavemetinin kırıldığını görünce Pekin müdahale edecektir. Ve Pekin bu yolda gerekli kararı, 1966 yılı başlarında almıştır. Çin'deki son tasfiyeler, bu konu ile ilgilidir. Savaşı göze alamayan ılımlılar görevlerinden uzaklaştırılmıştır. Savaştan yana olan Mareşal Lin Piao Amerikalılara şöyle seslenmektedir: "Amerikan emperyalistlerine bir kez daha hatırlatmak isteriz ki, silâhlı yüzlerce milyon Çinli'nin teşkil ettiği geniş okyanus, birkaç milyon saldırgan askeri boğmak için kat kat yeterlidir. Ne övündüğünüz hava ve deniz üstünlüğünüz, ne de atom bombası tehdidiniz Çin halkını korkutamaz. Çin üzerine birlikler sevk etmek istiyorsanız, bunu hemen yapınız ve mümkün olduğu kadar çok asker gönderiniz. Gönderdiklerinizin hepsini yok edeceğiz." Başbakan Chou En-lai da, Çin'in "en yüksek fedakârlığa hazır bulunduğunu" ve "sonuna kadar savaşacağını" açıklamıştır.

R. Guillain'e göre, Çin'in bu sert tutumu, hayati jeopolitik nedenlere dayanmaktadır. Ve aynı zamanda Mao'nun tezlerine uygundur; Mao şöyle demektedir: "Bağımsızlık, yalnız politik eylemle değil, bir Kurtuluş Savaşında silâhlı mücadeleyle kazanılır. Halk savaşı, yenilmezdir. Sosyalist düşünceyle silâhlanmış bir insan, atom bombasından güçlüdür. Amerikan emperyalizmi, kâğıttan bir kaplandır. Proletarya enternasyonalizmi, bütün komünist ülkeler halklarını, yalnız kendi ülkelerinde ihtilâli gerçekleştirmekle yetinmeyerek, ihtilâli gerçekleştirme yolunda olan öteki ülkelere yardım etmekle yükümlü kılmaktadır."

Çin'in bu ideolojik tutumunu, onu müdahaleye iten jeopolitik zorunlulukları ve savaş hazırlıklarını dikkatle inceleyen, *Le Monde* yazarı şu sonuca varmaktadır: "ABD bilmek zorundadır ki, nükleer tesislerinin ve

bütün Çin sanayiinin bombardımanını Pekin, gerektiğinde göze almaktadır. Bu darbeler, Çin'in dayanma gücünün çok altında kalacaktır. İlk yazımızda, Çin'in sabrının sınırları var demiştik. Buna eklemek gerekir ki, Çin'in mukavemeti ise, muhtemelen sınırsızdır. Bir Çin-Amerikan harbinde, Çin'in muazzam büyüklüğü çerçevesinde, hâlen Vietnam'da olan biteni göreceğiz. Amerikan Hava Kuvvetleri, bombalarla istediklerini elde etmekten âciz kalacaklardır. Bir Amerikalı havacı generalin, Vietnam ile ilgili olarak şu müthiş sözü söylediği ileri sürülmektedir: 'Vietnam'ı taş devrine geri götüreceğiz.' Çinliler, Mao'yu dinlerler ise, taş devrine götürülseler dahi, Amerika'nın topraklarını işgaline karşı koyacaklardır."

Çin'in, on beş yıllık kalkınma çabalarını yok edecek bir savaşı arzulamadığı aşikârdır. Ama Amerikalıların, Mao'nun sözlerini ters çevirerek ileri sürdükleri gibi, Çin kâğıttan bir kaplan da değildir. Bu sebeple, Kore Harbi'nde görüldüğü üzere, Çin, gerektiği an, büyük fedakârlıklar pahasına da olsa, riziko almaktan herhalde kaçınmayacaktır.

Hâlen sorumsuz bir gidiş içinde bulunan ABD bunu anlayacak mı? *Le Monde*'un ABD sorunlarında ihtisaslaşmış yazarı Claude Julien, bu soruyu incelemektedir. İncelemeye göre, Amerikan kamuoyu, memleketlerinin güçlü ve haklı olduğu ve savaşı mutlaka kazanacağı inancını taşımaktadır. Nabız yoklamaları, savaş yavaşlayınca Johnson'un prestijinin düştüğünü, "tırmanma" yolunda yeni bir darbe indirince yükseldiğini göstermektedir. Amerikalı barışçılar, çok azınlıkta kalmışlardır ve hareketleri hâlen yavaşlamıştır. Bunlar bir alternatif politika da ortaya koyabilmiş değillerdir. Johnson, barış taarruzları ile süslediği tırmanma politikasını kamuoyuna kabul ettirmiştir. Yalnız Kuzey Vietnam'ı dize getirme amacı güden "tırmanma" politikası, beklenenin aksi sonuç vermiştir. Gittikçe daha fazla tırmanmaya ihtiyaç vardır. Claude Julien'e göre, bu tırmanma, bir noktada Çin ile doğrudan doğruya karşılaşmaya götürebilir.

Peki, bütün bu olup bitenler karşısında Moskova ne yapacaktır? Amerikalılar Kruşçof'un Küba'da geri çekilişinden beri, çok güçlü ABD karşısında Moskova'nın riziko almaktan titizlikle kaçınacağı inancındadırlar. Washington'da Çin'e indirilecek bir darbeden Moskova'nın memnun bile olacağını düşünenler vardır. Ne var ki, *Le Monde*'un Moskova

muhabirinin yaptığı araştırma, bu görüşün pek yalınkat kaldığını göstermektedir. Sovyetler Birliği'nin Amerika ile doğrudan doğruya bir çatışmadan (*Showdown*) dikkatle kaçındığı açıktır. Moskova, içeride hayat seviyesini yükseltmeye öncelik tanımakta ve bu sebeple kapitalist ülkelerle barış içinde bir arada yaşama politikasına büyük önem vermektedir. Ama öte yandan da, savaşın gittikçe genişlemesiyle, olaylara seyirci kalamayacağını gördüğü için, Moskova durumdan son derece endişelidir. Moskova'nın Washington'a yönelttiği ihtarlar gittikçe sertleşmektedir. Varşova Paktı üyeleri, Bükreş'te, Vietnam'a istek üzerine gönüllü göndereceklerini resmen açıklamışlardır. Sovyet Yüksek Şûrası, Vietnam'a yapılan yardımın artırılmasını istemiştir. Moskova, Wilson, U-Thant ve Bayan Gandi'nin ısrarlarına rağmen, diplomatik plânda bir teşebbüse girmekten kesinlikle kaçınmaktadır. Kuzey Vietnam'ın "Önce Amerikalılar çekilsin, sonra müzakere" formülünü benimsemiş görünmektedir. Hanoi'ye yaptığı askerî ve ekonomik yardım gittikçe artmakta, Vietnam'daki Sovyet teknisyenlerinin sayısı çoğalmaktadır. Moskova Haiphong bombardımanlarında, limanda bulunan Sovyet gemilerinden birinin isabet almasının çok tehlikeli sonuçlara yol açabileceğini, Amerika'ya ısrarla bildirmektedir. Hükûmet, daha çok iç sorunlarla ve hayat seviyesinin yükseltilmesiyle ilgilenen kamuoyunda Vietnam için büyük bir hassasiyet yaratmıştır. Sovyet liderleri, şimdi kendi yarattıkları bu hassasiyetin baskısı altındadırlar. Kısaca Moskova, hiç arzulamadığı hâlde, Amerika'nın pervasız gidişi yüzünden bir cins "tırmanma" politikasına sürüklenmektedir.

Büyük soru: Çin saldırıya uğrarsa Moskova'nın ne yapacağıdır. Bu konuda Sovyetler, açık bir resmî beyanda bulunmuş değillerdir. Yalnız Sovyet basını, ülkelerinin savaşın daha fazla gelişmesi hâlinde seyirci kalamayacağını ısrarla yazmaktadır. Esasen Çin, resmen hâlâ "Sosyalist bloka dâhil" ülke sayılmaktadır. Bundan başka, Sovyet dış politikasının bir temel dayanağı "barış içinde bir arada yaşama" ilkesi olmakla beraber, öteki dayanağı da ekonomik ve politik bağımsızlık yolunda mücadele eden devrimci hareketlerin desteklenmesidir. Bu sebeple, Sovyetler Birliği'nin "Her ne pahasına olursa olsun, barış içinde bir arada yaşama" ilkesine sonuna kadar bağlı kalması kolay değildir. Bu düşüncelerledir ki, *Le Monde*'un Moskova muhabiri, Sovyetler'in bir noktada müdahale etmek zorunda kalabilecekleri hükmüne varmaktadır.

Bu araştırmaların ortaya koyduğu gerçek şudur: Washington'un kamuoyuna benimsettiği "Ben o kadar güçlüyüm ki, her istediğimi yaparım. Bana kimse yan bakamaz." ile özetlenebilecek zorba politikası, dünya barışı için büyük bir tehlike teşkil etmektedir. Moskova, gittikçe yaklaştığını gördüğü bir savaşı önleme endişesi içindedir. Amerikan bombaları ile bütün sanayiinin yok edileceğini bilen Çin dahi harbe karşıdır. Ancak Amerika'nın savaşı gittikçe genişletmesi üzerinedir ki, Pekin, "kaçınılmaz" saydığı bir savaşın hazırlıklarına girişmiştir. Washington, ne Moskova'nın ısrarlı ihtarlarına, ne de Avrupa'dan ve Amerika'dan gelen zayıf muhalefete kulak vermektedir.

Avrupa bu bakımdan üstüne düşeni yerine getirmiş değildir. General de Gaulle, yalnız bırakılmaktadır. Bütün Avrupa'nın, bir dünya harbine yol açabilecek bir Amerika-Çin çatışmasına kesinlikle karşı olduğuna şüphe yoktur. Ama Londra ve Bonn Hükûmetleri, Washington'u "idare etmek" amacıyla, gereken enerjik teşebbüslerden kaçınmakta ve kamuoylarını yatıştırmaya yönelmektedirler. Halbuki Avrupa'dan gelen güçlü ve ısrarlı uyarmalar, Amerika'yı gaflet uykusundan uyandırma yolunda çok etkili olabilirdi.

Temenni edilmelidir ki tehlikenin büyüklüğü önce Avrupa'da, sonra Amerika'da gerekli uyanışı sağlasın.

Yön, Sayı 176, 12 Ağustos 1966

Sahillerimizi Kurtaralım!..

Bir ara "Memleketin tek bir çakıl taşını satmam." diyen iktidarın başı, sahillerimizi en iyi şartlarla yabancı emlâk firmalarına satma hazırlıkları içindedir.

Hikâye, 10 Ekim seçimlerinden sonra, Alman emlâk firmalarının temsilcisi gibi davranan Prof. Baade'nin Türkiye'ye gelişi ile başlamaktadır. Ankara'dan önce İzmir'e uğrayan Prof. Baade hakkında, o tarihlerde ünlü "Haber Ajansı" İzmir'den şu haberi vermişti: "Prof. Baade, dün telefonla Ankara'da bulunan Süleyman Demirel ile bir telefon konuşması yapmış ve kendisinden hafta arası bir gün için randevu almıştır... Prof. Baade'nin Almanya'nın Türkiye'ye olan borçlarına karşılık, memleketimizde yapmak istediği turistik yatırımlar konusunda bir rapor vereceği öğrenilmiştir. Baade, bunun için Demirel'in Başbakan olmasını beklemiştir."

Prof. Baade de, İzmir'de gazetecilere, Demirel ile çok iyi dost olduğunu ve onu eskiden beri tanıdığını söyledikten sonra, yabancıların köysel bölgelerde taşınmaz mallar edinmelerini yasaklayan Köy Kanunu'nun düzeltilmesinin turizmi geliştirmek için şart olduğunu ileri sürmüştür: "Sizin Köy

Kanununuzun değiştirilmesini beklerim. Bu hususta ilgililerle konuşacağım. Ama değişmese bile, muayyen bölgeler şehir statüsüne verilebilir. Bu da kolay iştir... Fakat Köy Kanunu'nun değiştirilmesi daha kolay olacaktır. Türkiye'nin elinde kilometrelerce turistik sahalar bulunmaktadır... Satışından neye korkuluyor?"

Prof. Baade, bu görüşlerini, 7 Mayıs 1965 tarihli *Die Zeit* gazetesinde, Yunanistan'la ilgili olarak, çok daha samimî bir dille belirtmektedir: "İspanya Hükûmeti, yalnız sahillerinde ev yapmak isteyen yabancı kişilere değil, aynı zamanda büyük yabancı firmaların, geniş arazi alımlarına da izin vermiştir. Bir Alman firması, bu sayede büyük kazançlar sağlamıştır. Firma, kazançlarını İspanya dışına çıkartmaya başlayınca, İspanya Hükûmeti kısıtlayıcı kararlar almak zorunda kalmıştır. Fakat yine de yabancı firmaların 20 hektara kadar arazi almasına izin verilecek ölçüde cömert davranılmaktadır.

"Yunanistan'da özel toprakların, özel yabancı kişilere satışı, her ne kadar serbest ise de, yetkililerin satışları güçlük çıkararak önledikleri anlaşılmaktadır... Devlet topraklarına gelince, bunların şimdilik sadece uzun süreli kiraya verilmesi düşünülmektedir...

"Satış ile kiralama arasında, toprağın işletmeye açılmasının hızı yönünden önemli bir fark vardır: Kiralama, 50 ya da 90 yıl gibi uzun süreli de olsa, ancak sahilde yahut sahile yakın yerde tatil evi yapmak isteyen yabancı özel kişiyi ilgilendirebilir. Ama yabancı bir emlâk firması için ilgi çekici değildir. Bunun için kiralama ya da satış arasında yapılacak tercih, Yunanistan'ın gelecek on yılda turizmden sağlayabileceği gelirin miktarını etkileyecektir."

Prof. Baade, yabancılara sahil satışının ülke içinde bir muhalefetle karşılaşacağını, "Hükûmet, memleketin en güzel yerlerini yabancılara satıyor." deneceğini çok iyi bilmektedir, ama "yeni bir Riviera olmak" için başka çare yoktur!

Alman profesörü, yabancı emlâk firmalarına sahilleri peşkeş çekme sayesinde Türkiye'yi "yeni bir Riviera yapma" projesini, Başbakan Demirel'e anlatmış ve fikirlerinin büyük ilgiyle karşılandığını belirtmeyi unutmamıştır. Bunun üzerinedir ki YÖN, ilk basın toplantısında Başbakan'a şu soruyu yöneltmiştir: "Türkiye'de turizmin gelişmesiyle ilgilenen yabancı şahıs ve teşekküller, Köy Kanunu değiştirilerek, köysel bölgelerde yabancı şahıs ve firmaların mülk edinmelerini lüzumlu saymaktadır. Hükûmet, Köy

Kanunu'nda bu yolda bir değişikliğe taraftar mıdır?"

Soru üzerine, Başbakan, yabancıların mülk edinmesi konusunda Turizm Endüstrisini Teşvik Kanunu'nun bazı imkânlar getirdiğini belirtmekle yetinmiş, Köy Kanunu'nun değiştirilip değiştirilemeyeceği konusunda tek kelime söylemekten kaçınmıştır. Yalnız birkaç ay sonra, bankacılarla yaptığı yemekli bir toplantıda, Başbakan Demirel'in tıpkı Baade gibi konuştuğu görülmüştür: "Bizim bazı arkadaşlarımız, turizm gelirimizin 10 milyon dolardan 15 milyon dolara çıkmasıyla övünüyorlar. Ben övünmüyorum. Bu gelir, 150 milyon dolar olmalı. İspanya gelirini, tamamen turizmden elde ediyor. İspanya, bütün sahillerini turizm şirketlerine vermiştir. Bir gün bizde de bu yola gidildiğinde, 'memleketi sattınız' vaveylaları devam edersе, fakir kalmaya mahkûmuz."

Şimdi Demirel, sahil satarak fakirlikten kurtulmak için harekete geçmiştir. Yeni Gazete'nin geçenlerde bildirdiğine göre, İçişleri Bakanlığı'nın hazırladığı yeni Köy Kanunu Tasarısı'nda, yabancılara köylerde toprak sahibi olabilme hakkı tanınmıştır. Demirel'in çok yakını Adalet gazetesi de, bir süre önce, Turizm Endüstrisini Teşvik Kanunu'nda, yabancıların çok daha elverişli şartlarda arazi edinmelerini sağlayacak değişiklikler yapılması için, Turizm ve Tanıtma Bakanlığında çalışmaların başladığını belirtmekteydi.

Görüldüğü gibi Baade Planı uygulanma yolundadır. Gerçi, Baade Planına da ihtiyaç kalmadan, çeşitli kombinezonlara başvurularak, yabancı firma-komprador işbirliği sayesinde, sahillerimizin yağmasına çoktan girişilmiştir.

Ancak bu tek konuda görüş birliğinde olduğumuz Falih Rıfkı Atay, başlayan yağmayı şöyle anlatmaktadır: "Şehir kıyıları, vurguncu imar oyunları yüzünden kumsalsız kalmıştır. Bütün Anadolu kıyıları parsel parsel özel mülkiyet halindedir. Şimdi bu salgın Tekirdağ ve ötelerine doğru Trakya kıyılarına bulaştığı gibi, il bütçesinden milyonlar harcanarak yapılan yollarla ulaştığımız Karadeniz kumsalları da aynı tehlike altında. Bütün dünyada yasak bu. Güneş gibi, hava gibi, deniz de kimsenin malı olamaz."

Yeni Gazete ise, geçenlerde yayınladığı bir başyazıda, Kalkınma Planı'nın işlemez hale getirmeye çalıştığı Turizm Endüstrisini Teşvik Kanunu'nun yabancılara arazi satışıyla ilgili maddesinin bir Bakanlar Kurulu kararı ile

işler hale getirildiğini yazmaktadır: "Sahillerimizin değeri, yabancı sermaye sahipleri tarafından da anlaşılmıştır. Ancak Köy Kanunu, yabancıların köylük yerlerde taşınmaz mal edinmelerini engellemektedir. Bu sınırlamadan kurtulmak için yabancılar, uzun sürelerle bu yerleri köylülerden kiralamak yoluna gitmektedirler. Turizm Endüstrisini Teşvik Kanunu, yabancı firmalara, kamu elindeki malları devretme müsaadesi vermektedir. Kalkınma Planı ve yıllık programlar ise, bunun aksini istemektedir. Fakat bu ilke, maalesef, Bakanlar Kurulu'nun bir kararı ile işlemez hale getirilmiştir. Bu kararla Turizm Bakanlığına, elverişli gördüğü takdirde, kamu mülkünü yabancılara devretme yetkisi tanınmıştır."

Meseleye neresinden bakarsanız bakınız, yabancılara sahil satışı planı yürümektedir. İleri kapitalist ülkelerde sahil şeridinin devlet elinde olması tartışılmaz bir kural iken, bunların sözcüleri, geri kalmış ülkeleri sahil satışına zorlamaktadırlar. Halbuki birkaç yıl önce, aşırı özel teşebbüsçü Nurettin Ardıçoğlu gibi Turizm Bakanları dahi, sahillerin devletleştirilmesinin zorunlu olduğunu söylemekteydiler. Şimdi rota tamamen değişmiştir, fakat kamuoyunda da sahil yağmasına karşı bir uyanış başlamıştır. CHP sözcüsü Ali İhsan Göğüş, bütçe konuşmasında, sahillerimizin yabancılara satılamayacağı görüşünü savunmuştur. CHP'nin ortanın solundaki milletvekillerinden Kemal Sarıibrahimoğlu, bir soru önergesi vererek, sahil yağmasındaki son durumun tespitini istemiştir. Sarıibrahimoğlu, önergesinde tehlike çanlarını çalmaktadır: "Sahillerimiz, bazı açıkgözler tarafından yağma edilmektedir. Turizm kazancının artması üzerine, yağma, tedirgin edici bir hal almıştır... Vatandaş deniz havası almak istese, sahil bulamıyor. Sahil bulmayı bırakalım, gerekli tedbirler alınmazsa, birkaç yıl sonra denizi görmemiz dahi mümkün olmayacaktır. Halbuki Anayasamızın 36. maddesi mülkiyet hakkının kamu zararına kullanılmasını yasaklamıştır."

Falih Rıfkı Atay ise, uzun yıllardır tek başına, sahillerin kamulaştırılması tezinin ısrarla savunuculuğunu yapmıştır. Ama bu kadarı yeterli değildir. Bir avuç yerli yabancı yağmacının dışında sağcı-solcu herkesin birleşebileceği bu konuda, Prof. Baade Planını boşa çıkartmak ve sahillerimizi millete mal etmek için, politikacılarımızı, yazarlarımızı ve gençliği göreve çağırıyorum.

Yön, Sayı 177, 19 Ağustos 1966

Demirel'in Dış Politikası

Romen Başbakanı ile Bulgar Dışişleri Bakanının ülkemize gelmesi ve Sovyet Başbakanına evvelce yapılan davetin yeni Hükûmet'çe teyit edildiğinin açıklanması, Demirel'in İnönü tarafından başlatılan nispeten daha bağımsız bir dış politika izleme eğilimini sürdürdüğü kanısını uyandırdı. Basında çok iyimser yorumlar çıktı. Hatta TİP Genel Başkanı Sayın Aybar dahi, şüphelerini belirtmekle beraber, AP iktidarının "Atatürk dış politikası doğrultusunda atacağı her adımı, partisinin samimiyetle desteklemek kararında olduğunu." açıkladı. Bu iyimserlik, gerçeklere uygun düşmekte midir?

Milletlerarası durum, Washington'dan az çok bağımsız bir politika izlemeye elverişlidir. Çin ile yakın dostluk kuran Pakistan bu yolda en ileri giden ülkedir. Topraklarında Amerikan üslerinin kurulmasına müsaade etmeyen İran Şahı da, Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa ülkeleriyle, Washington'un hoşnutsuzluğuna rağmen, hayli geniş ilişkiler kurmuştur. Şah, "İran kaderini, bunlar çok yakın dostlar da olsalar yabancıların fantezisine bırakamaz." demektedir. İran, traktör satış tekelini Romanya'ya vermekte ve Sovyetler Birliği'nden ağır silâhlar almayı tasarlamaktadır.

Amerika'nın Akdeniz'in öteki ucundaki sâdık dostu Franco, Anglosaksonlara kafa tutmakta, Moskova ve Havana ile ilişkilerini düzeltmeye çalışmakta ve kendi şartları ile "Avrupa Ailesi"ne girmeyi istemektedir. İspanyol Dışişleri Bakanı, "değişen dünya şartlarının ışığı altında, ikinci sınıf bir mevkiden çıkıp, tamamen bağımsız bir dış politika izlemek gerektiğini" açıklamıştır.

Demirel Hükûmeti de, Amerika'nın sadık dostları olan bu ülkeler gibi, az çok bağımsız bir dış politika izleme yolunda mıdır? Yoksa Romen ve Bulgar devlet adamları ile yapılan müzakereler, Washington'un da tasvip ettiği, hiç değilse sakınca görmediği, önemsiz temaslardan mı ibarettir? Yayınlanan ortak bildiriler, ikinci ihtimali doğrulayacak biçimdedir. Bildirilerde, Avrupalılararası konferans, Almanya'nın birleştirilmesi, NATO ve Varşova paktlarının durumu, Balkan ülkeleri yakınlaşması, Vietnam vs. gibi Bükreş ve Sofya'yı çok ilgilendiren politik konularda, Türkiye'nin herhangi bir bağımsız teşebbüste bulunduğunu gösterecek en ufak belirti yoktur. Ekonomik işbirliği alanında da bildiriler son derece pısırık kalmıştır. Buna karşılık, Demirel Hükûmetinin, İnönü politikasından ayrıldığını gösteren belirtiler çoğalmaya başlamıştır. Kıbrıs, bu ayrılışın en çarpıcı örneklerinden biridir. İnönü, Kıbrıs sorununu, bütün antiemperyalist ülkelerin desteğini sağlayarak çözmeye yönelmişti. Bu destek sayesinde Washington-Londra ve Atina'nın Enosis'ten yana tutumlarını değiştireceklerini ve onların bağımsız federatif devlet tezine yaklaşmaya zorlanacaklarını düşünmekteydi. Demirel Hükûmeti ise, antiemperyalist ülkelerin Türk tezine getirdikleri desteği tehlikeye atmak pahasına, Kıbrıs sorununu, Anglosakson şemsiyesi altında çözmeye çalışmaktadır. Böylece çoktan iflâs etmiş tek taraflı politikaya dönülmüş olmaktadır.

İkinci endişe verici belirtiyi, Cumhuriyetçi ve Devrimci Arap ülkelerini kızdırmak pahasına, Orta Çağdan kalma Arap sultanlıklarıyla başlayan yakınlaşma teşkil etmektedir. Anglosaksonlar, gelecek sayımızda uzun uzun inceleyeceğimiz üzere, 10-15 yıldır "Müslüman" ülkeleri devrimciliğe karşı birleştirme çabası içindedirler. Tahtlarını sağlamlaştırmak için, Müslüman ülkeler krallarının pek benimsedikleri İslâm Paktı fikri, Anglosaksonların talihsiz Bağdat Paktı denemesinin yeni bir biçimde ihya edilmesinden ibarettir. Kral Faysal'ın ziyareti dolayısıyla önümüzdeki günlerde Ankara'da uzun uzun görüşülecek olan İslâm Paktı teşebbüsü

konusunda Batı gazeteleri, Türkiye'nin de tertibin içinde olduğunu yazmaktadırlar. 1 Ocak tarihli *Daily Telegraph*, Türkiye'nin böyle bir pakta katılması ihtimalinden söz etmişti. 22 Ağustos tarihli *Le Monde* gazetesi de Tahran mahreçli bir haberinde, "İran politik çevrelerinin, Panislamik mukaddes ittifaka Türkiye'nin katılmasının sağlandığı düşüncesinde olduklarını" bildirmektedir! Bu haberlere rağmen, Demirel Hükûmetinin, böyle bir gericiler paktına katılmaya kolay kolay cesaret edebileceğini sanmıyoruz. Fakat plânları Washington ve Londra'da hazırlanan İslam Paktı'nı gerçekleştirme yolunda, Kral Faysal'ın Demirel'i bir hayli zorlayacağı muhakkaktır. Sayın Sunay da, Tahran ve Washington gezileri sırasında, İslam Paktı'nın ısrarla karşısına çıkarıldığını görecektir.

Menderes, Anglosaksonlar hesabına Ortadoğu ülkelerini bir ittifak etrafında toplama politikasının şampiyonluğunu yapmıştı. Bu politikada Suriye ve Irak'ı işgale kalkışmayı düşünecek kadar ateşliydi. Şimdi AP iktidarı da, bir İslâm Paktı'na katılmaya cesaret edemese dahi, Ortadoğu'da Menderes gibi bir rol oynamaya hevesli gözükmektedir. Irak'ı Nâsır'dan koparıp Anglosaksonlara yaklaştırmak için bir hayli çaba harcanmıştır. Bazzaz Hükûmetinin devrilmesiyle, bu çabalar şimdilik başarısız kalmışsa da, Washington'un Nâsır'a karşı imâl ettiği ve 500 milyon dolarlık silâh satışıyla güçlendirdiği Kral Faysal'ın Ankara ziyaretinden sonra, Türkiye'nin gerici Arap cephesine daha çok yaklaşacağı muhakkaktır.

Görüldüğü gibi, bağımsızlığa yönelmiş İnönü politikasından Menderes'in dümen suyu politikasına doğru bir kayışın belirtileri ortaya çıkmaya başlamıştır. Bazı iç olaylar da bu belirtileri doğrulamaktadır. Nitekim Kıbrıs buhranından sonra, NATO dışında bağımsız birlikler kurma fikri güçlenmişti. Bu yolda hazırlıklar yapıldığı söyleniyordu. Ne var ki Cumhuriyet gazetesinin, geçenlerde, NATO'ya bağlı olmayan çekirdek birlikler kurulduğunu yazması üzerine, Başbakan, "Yok böyle bir şey" demiştir. Genelkurmay Başkanlığı derhal bir bildiri yayınlayarak haberi yalanlamış ve böyle yanlış haberlerle, "ittifakları örseleyici hâle koymak istemesinden" üzüntü duyulduğunu açıklamıştır. Çankaya'da köşk kurma, Amerikan propaganda broşürleri dağıtma ve politik konuşmalar yapma yüzünden haklı eleştirilere uğrayan Sayın Tural, yayınladığı bildiride, bu hücumların NATO ve CENTO müttefikleriyle bu anlaşmaları şerefle uygulayan kişileri hedef aldığını ve dış kaynaklardan yönetildiğini ileri sür-

müştür! Böyle bir zihniyetle yürütülecek olan ikili anlaşmaların düzeltilmesi müzakerelerinin, bir aldatmacadan öteye gidemeyeceği açıktır. Sayın Sunay'ın Genel Kurmay Başkanı iken yakından ilgilendiği kaçakçılığın önlenmesi ve suç işleyen Amerikalılar'ın hangi mahkemede yargılanacağının tespiti gibi basit meseleler dahi hâlâ çözülebilmiş değildir. Türkiye'de her şey, Tunçkanat'ın açıkladığı ve Demirel'in sahteliğini ispat edemediği ve edemeyeceği anlaşılan belgeye uygun biçimde yürür gibidir.

Dış politikada da gidiş, muhalefetten gelen ciddî baskıya ve dünya şartlarındaki önemli değişikliklere rağmen, Menderes döneminin dümen suyu politikasını hatırlatır yöndendir.

Yön, Sayı 178, 26 Ağustos 1966

Gıda Emperyalizmi

Üçüncü Dünya'da açlık tehlikesinin yıldan yıla arttığı hususunda görüş birliği vardır. Ünlü tarım uzmanı Rene Dumont'un geçenlerde açıkladığına göre, 1976-1980 yılları arasında Üçüncü Dünya'yı büyük bir kıtlık beklemektedir. Amerikan uzmanları da gıda buhranının 1980 yıllarına doğru ortaya çıkacağını tahmin etmekteydiler. *New York Times*'da ise, Robert Kleiman, "1980 yıllarına doğru beklenen buhranla dünya şimdiden karşı karşıya gelmiştir." görüşünü savunmaktadır.

Açlık tehlikesinin bilincine varılışı, Amerika'nın elindeki gıda fazlası stoklarının tükendiği bir döneme rastlamaktadır. ABD'nin 40 yıllık tarım politikası, çiftçilerine az üretim yapsınlar diye yardımda bulunma ilkesine dayanıyordu. Ama ekim alanlarının kısılmasına rağmen, elde tarım fazlaları birikiyor ve ABD Hükûmeti de bu tarım fazlalarından kurtulmak için, fakir dost ülkelere yerli para karşılığı satışlara yöneliyordu. Bu satışların, yardım gören ülkenin tarım gelişmesini zaman zaman baltalamasına pek aldırış eden yoktu. Yerli tarım üretiminin baltalanması, Amerikan gıda satışlarını artırdığı için, hattâ memnuniyetle karşılanıyordu.

Şimdi stoklar tükenince Amerika'yı bir telâş almıştır. Bu yıl dış yardım

programları çerçevesinde yürütülen gıda satışı, yüzde 25 azaltılmıştır. Hindistan'a yapılan 9-10 milyon ton hububat taahhüdünü yerine getirebilmek için başka ülkelere verilecek gıda maddelerinin miktarını yüzde 25'in de üstünde kısmak gerekecektir. Daha fazla gıdaya ihtiyaç varken, üretimin kısılması yüzünden, ABD'de tarım maddeleri fiyatları bir yılda yüzde 9 artış göstermiştir! Robert Kleiman, üretimi kısma politikasını şu sözlerle eleştirmektedir: "Ekonomik cephe generalleri, son harbi çok uzun sürdürerek, asker meslektaşlarının klâsik hatasını yaptılar. Tarım fazlalarını azaltma yolunda kırk yıldır verilen savaştan dünyada açlığı kaldırma savaşına geçiş şimdi başlamıştır. Fakat bu işte çok geç kalınmıştır."

Başkan Johnson, bu yılın başlarında kongreye gönderdiği mesajında "ABD, dünyayı açlığa karşı bir harbe yöneltmektedir." diyerek açlıkla savaş ilân etmiştir. Şimdi parola, tarım üretimini kısmak yerine, içte ve dışta üretimi hızla artırmaktır. Bu amaçla da, büyük teknik üstünlüğü ve boş tutulan geniş ekim alanlarının varlığı dolayısıyla en çok Amerikan tarım üretiminin artışına güvenilmektedir. ABD uzmanları, artan Amerikan üretimi sayesinde 1984 yılına kadar dünya gıda ihtiyacını karşılayabilecekleri inancındadırlar. Meselâ bu yıl ABD'de, evvelce ekim yapılması yasaklanan 50 milyon akr araziden 17 milyon akrı ekilmektedir. Buğday üretiminin 340 milyon kentalden gelecek yıl 430 milyon kentale çıkması beklenmektedir.

Başkan Johnson, Üçüncü Dünya ülkelerinin artan gıda ihtiyacını karşılamak için de yeni bir Gıda Yardım Kanunu Tasarısını Kongre'ye sevk etmiştir. Tasarı, hâlen iki meclisten çeşitli değişikliklerle geçmiştir. Şimdi, iki meclis, aralarındaki görüş ayrılıklarını çözerek tasarıyı kanunlaştıracaklardır.

Açlık savaşçısı Başkan Johnson, işe yardım programının adını değiştirerek başlamıştır. Bu yılın sonunda bitecek olan Kennedy Programının adı, "Barış İçin Gıda" idi. Johnson ise "Özgürlük için gıda" etiketini seçmiştir. Tasarıya göre, Amerikan gıda yardımından yararlanmak için Üçüncü Dünya ülkelerinin önce kendilerine yardım etmesi şarttır. Bu ülkeler, gerekirse sanayi yatırımlarını azaltacaklar, tarım yatırımlarını büyük ölçüde artıracaklardır. Sanayie sıra, açlıktan kurtulduktan sonra gelecektir. Yalnız bu ülkeler başarılı bir tarım politikası uygulasalar dahi, daha uzunca bir süre gıda açıklarını kapatamayacaklar ve muhtemelen artan ölçüde

Amerikan gıda yardımlarına muhtaç olacaklardır. Ne var ki, açlık savaşçısı Başkan, yardım şartlarını büyük ölçüde zorlaştırmaktadır. Amerikan gıda maddesi satışları, genellikle dolarla ödenecek, kredi şartları ve faizler ağırlaştırılacaktır. Daha 1965 yılında, stokların azalmasına kadar, gemi nakliyat giderlerinin dolarla peşin ödenmesi, 1964'te 1,7 milyar dolar olan yardımın 1,4 milyar dolara düşmesine yol açmıştır. Döviz sıkıntısı çeken ülkeler, pahalı Amerikan gıda maddelerini satın almak için gerekli dolarları nasıl bulacaklardır? Bunu düşünen yoktur. Yalnız tasarı, dolarla peşin ödenen gemi nakliye giderlerini karşılamak için, yardım alan ülkelere taşıma kredisi açılmasını öngörmektedir! Yâni Amerikan Hükûmeti, taşıma ücretini kendi armatörlerine peşinen verecek, sonra yardım alan ülkeler bu taşıma ücretini Amerikan Hükûmetine dolar olarak taksitle ödeyeceklerdir. Gıda yardımının dolar bedellerini ise, hiç bir Üçüncü Dünya ülkesinin ödeyemeyeceği açıktır. "İlle de dolar" diyen Johnson'un birkaç yıl sonra, borç tecil talepleriyle karşılaşacağı ve bu talepleri yerine getirmezse, Amerika'da yığılan gıda maddelerini yakmak zorunda kalacağı muhakkaktır.

Özgürlük için açlıkla savaş programı, işte böyle büyük bir çelişmeyi, daha işin başında sinesinde taşımaktadır. Tasarının Temsilciler Meclisi'ndeki müzakereleri de, meselenin nasıl tam bir emperyalist egoizm içinde ele alındığını ortaya koymuştur. Sayın Temsilciler için açlıkla savaşta tek amaç, Amerikan gıda maddelerinin dünyayı istilasıdır. Meclis'te eğlenceli sahneler geçmiştir: Tarım Komisyonunun ünlü Başkanı Cooley -ki, North Carolina'da bir tütün bölgesinin temsilcisidir-, "dış ülkelerde tütün satışını" teşviki için bir fonun serbest bırakılması sağlanana kadar, tasarının komisyondan çıkmasını engellemiştir. Temsilciler, Tarım Bakanlığının hazırlattığı "Zevk Dünyası" adlı bir filmin dış ülkelerde en geniş ölçüde gösterilmesini ısrarla istemişlerdir "Zevk Dünyası" filminde sigara içmenin faziletleri anlatılmaktaydı!..

Tasarıda önemli bir değişikliği, Teksas'ın bir pamuk bölgesinden gelen Komisyon İkinci Başkanı W. R. Poage sağlamıştır. Bu değişikliğe göre, yardım alan ülke, dünyada üretim fazlası bulunan sanayi bitkilerini yetiştirmekten vazgeçecek, onların yerine gıda maddeleri ekecektir. Meselâ Hindistan pamuk ekim alanlarında buğday ve pirinç ekecek, muhtaç olduğu pamuğu ise Amerikan çiftçilerinden alacaktır! Pamuk gibi, tütün

alanları da daraltılacaktır. Böylece kıt döviz gelirini, tütün ve pamuk gibi maddelerin ihracından karşılayan ülkeler, bu gelirlerini yitirecekleri gibi, üstelik, kendi tütün ve pamuk ihtiyaçları için belki de döviz ödemek zorunda kalacaklardır! Bu zorla pazar istilâ etme, fakat kendi pazarlarını koruma kavgasında, sayın Temsilciler, tarım fazlası satışlarından biriken karşılık paraların, Amerikan iç pazarlarıyla rekabet edebilecek dallarda Amerikalı müteşebbislere verilmesini dahi yasaklamışlardır. Türkiye'de bir Amerikalı, Amerikan pazarında California şaraplarıyla rekabet için bir fabrika kurmak istese, Amerikan Hükûmeti karşılık paralardan bu vatandaşına para vermeyecektir. Türkiye'de şarap fabrikası kuran Amerikalının görevi, Türk pazarını ve Amerika'nın dışındaki pazarları vurmaktır! O kadar ki, Amerikan Yardım Teşkilâtı (AID) mevzuatındaki bazı hükümler, gıda emperyalizminin şaheser örneklerini teşkil etmektedir. Mevzuata göre, AID kredileri ile ABD'den pirinç, buğday, narenciye, süt ve yağlı tohumları işleyerek değerlendirmeye imkân verecek makinelerin ithali yasaktır! Bereket, bazı "hile-i şer'iye" yollarıyla, bu mevzuat tam uygulanmamaktadır. Ama açlık savaşı gibi çok insani gözüken bir konuda dahi tam bir emperyalist istilâ zihniyeti hâkimdir. Öte yandan, sayın temsilciler, Küba ve Kuzey Vietnam ile ticaret yapan ve gemilerinin bu ülkelere mal taşımasına müsaade eden ülkelerin, gıda yardımından yararlanmasını yasaklamışlardır. Zavallı Hindistan, yüz milyonlarca vatandaşının açlıktan ölmesini istemiyorsa, Küba'ya Hint keneviri ya da çuval satamayacaktır!

Başkan Johnson, işte böyle bir mevzuat ile, "ABD'nin dünyayı açlığa karşı bir harbe yönelttiğini" iddia etmektedir. Öyle görünür ki, bu tip bir savaşın sonucu, Amerikan çiftçilerini zenginleştirmek pahasına, daha fazla açlık ve sefalet olacaktır. Aç midelerden ise neler doğacağını şair söylemiştir.

Türkiye geleceğini kurtarmak istiyorsa, gıda açısından en kısa sürede ihtiyacını tamamen karşılayabilecek duruma gelmeye büyük önem vermelidir.

Yön, Sayı 180, 9 Eylül 1966

Sınıf Mücadelesi, Sosyalizm ve Milliyetçilik

Türkiye'de en büyük küfür sayılan ve savcıları yerlerinden hoplatan deyimlerden biri de "sınıf mücadelesi"dir. Ülkemizde "Sosyalizme evet, sınıf mücadelesine hayır" diyen ve yine de Sosyalist olduğuna inanan iyi niyetli kişilerin sayısı az değildir. Halbuki Moliere'in kırk yıldır "nesir" konuştuğunu öğrenince pek şaşıran kibarlık meraklısı zengin tüccarı Mösyö Jourdain örneği sınıf mücadelesinin göbeğinde yaşamaktayız: "Türkiye'de ağa yoktur." gerekçesiyle Toprak Reformuna karşı çıkan yetkili, büyük toprak sahipleri yararına ve fakir köylü aleyhine bir sınıf mücadelesi yürütmektedir. "Büyük toprak sahiplerinin arazileri parçalanır verim düşer ve aç kalırız." diyen uzman bilerek ya da bilmeyerek, ağaların hizmetinde bir sınıf mücadelesinin sözcülüğünü yapmaktadır. "Özgürlüğün teminatı özel teşebbüstür; özel teşebbüssüz demokrasi olmaz. Kalkınma da ancak özel teşebbüsle mümkündür." propagandası da kapitalist sınıf çıkarına sürdürülen bir sınıf mücadelesinin ideolojik görüntüsüdür. Ünlü 141 ve 142'nci maddeler, hâkim sınıfın düzenini koruma amacını gütmektedirler. Toplum hayatının neresine bakarsanız bakınız, bazen en mâsum biçimde, bazen de eli sopalı saldırılar hâlinde sınıf müca-

delesinin "türlü çeşitli" belirtileri ile karşılaşacaksınız.

Bu mücadele, yalnız millî plânda kalmayıp *Wall Street*'e kadar uzanmaktadır. *Wall Street*, beynelmilelci kapitalist sınıfın çıkar savaşının genel karargâhıdır. Üçüncü Dünya'nın komprador-ağa ittifakı, ideologları; avukatları, uzmanları ve politikacıları ile birlikte, *Wall Street* genel karargâhının emrindedir. Komprador-ağa iktidarı, çok iyi anlamıştır ki, temeli çok zayıf ve dar olan egemenlik ve refahı, ancak Sam Amca'nın koltuğunda güven altındadır. Sam Amca'nın çıkarı, onun da çıkarıdır. Bunun içindir ki, ağa-komprador ittifakı, millî çıkara karşı yabancı çıkarı savunmakta ve milletlerarası kapitalizmin hizmetkârlığını yapmaktadır.

İttifakın, kökü dışarda kapitalizmin dümen suyunda yürüttüğü yoğun sınıf mücadelesinin, her gün çeşitli belirtilerine tanık olmaktayız: Bağımsızlık mı? Bağımsızlık istemek, Türkiye'yi koruyucu Amerika'nın kollarından koparıp Rusya'nın kollarına atmak demektir. Bağımsızlıktan söz edenler, Pekin ya da Moskova uşaklarıdır. Milliyetçilik mi? Sam Amca başımızdan giderse pusuda bekleyenler Türk milletini yok ederler. Kendi gücümüzle kalkınmak mı? Amerikan cömertliği olmasa, açlıktan ölür gideriz. Millî petrol mü? Yabancı şirketler olmasa, petrolsüz kalırız. Yabancı sermaye soygunu mu? Yabancı sermayesiz kalkınılmaz, Ruslar bile yabancı sermaye peşindeler. Atatürkçülük mü? Atatürkçülük, Batılılaşma demektir. Batıya sıkı sıkıya bağlıyız.

Bütün bunlar, *Wall Street* hizmetindeki sınıf mücadelesinin, ideolojik plânda her gün rastlanan çeşitli belirtileridir. "Ben Amerika'nın adayıyım." diye sahneye çıkan bir politikacının kendini zirvede bulması, CIA'nın vatanseverleri tasfiye plânının Amerikan Elçisinin sözleriyle çürütülmeye kalkışılması, en yüksek tirajlı bir gazetenin bir deprem felâketini müşfik Amerikalı çavuş tablosuyla okuyucuya sunması, bu sınıf mücadelesinin yüz kızartıcı örnekleridir.

Komprador-ağa ittifakının merhametsiz savaşına karşı, emekten yana güçlerin giriştikleri mücadele de hiç şüphesiz bir sınıf mücadelesidir. Çabalar, ağa-komprador egemenliğine son vermeye yönelmiştir. Ama bu, aynı zamanda, kökü dışarıda gayrimillî unsurlara karşı yürütülen millî bir mücadeledir.

Amaç, her şeyden önce, ilerlemenin ilk ve vazgeçilmez şartı olarak,

ekonomik ve politik bağımsızlığı gerçekleştirmektir. Bu maksatla, emperyalizm ile olan bağımlılık ilişkileri koparılırken, içerde emperyalizmin "beşinci kol"unu teşkil eden gayrimillî unsurlar, zararsız kılınacaktır. Bu yapılmadıkça, emperyalizm, bir ara gider gibi davransa bile, içerde beslediği "Truva atı" sayesinde, eskisinden daha güçlü geri gelecektir.

Bu noktada milliyetçi mücadele ile sosyal mücadele tamamen birleşmektedir. Gerçekten antiemperyalist hareket, işçisi, köylüsü, aydını, gençliği, esnafı ve millî sanayicisi ile birlikte, milletçe yürütülen millî bir mücadeledir. Ama sömürge kapitalizminin ve emperyalizminin iki büyük dayanağını tasfiye eden bu milliyetçi hareket, içerde kapitalist gelişme temellerini son derece daraltarak, köklü sosyal ve ekonomik reformlara yönelmiş halkçı ve devletçi bir gidişe açıldığı için, aynı zamanda, sosyal bir mücadeledir. Köklü reformlara yönelmiş halkçı ve devletçi politika, kütlelerin devlet üzerindeki ağırlığını artırdığı ve üretim güçlerini hızla geliştirdiği ölçüde -çeşitli zigzaglar yapsa dahi-, az çok uzun bir süre sonra, kaçınılmaz biçimde Sosyalizme ulaşacaktır.

Milliyetçi mücadele ile Sosyalizm arasındaki bu çok sıkı bağ açıktır ve günümüzde, bunun aksini iddia eden Sosyalist düşünür, sanırız ki, pek yoktur. Tartışmalar, daha çok bu milliyetçi mücadelenin öncülüğü noktasında toplanmaktadır. Milliyetçi mücadelenin ancak Sosyalist güçlerin öncülüğünde yürütüldüğü takdirde başarıya ulaşabileceğini, aksi halde yeniden emperyalizmin kucağına düşüleceğini ileri süren birçok düşünür vardır. Şüphesiz bu, en ideal çözüm yoludur. Fakat gerçeklere her zaman uygun düşmekten uzaktır. Çağımızda, değişen dünya kuvvet dengesinin ve kütlelerin artan politik ağırlığının etkisi ile, milliyetçi mücadele, Sosyalist olmayan güçlerin liderliğinde de başarıya ulaşabilmekte ve Sosyalizme yönelebilmektedir. Esasen, öncülüğün "Biz öncüyüz." demekle kazanılamayacağı aşikârdır. Faşist darbeden sonra günah çıkartan bir Brezilyalı Sosyalist bu konuda şöyle demektedir: "Milliyetçi cephenin kuruluş anından itibaren, işçi sınıfının yönetimine verilmesi gerektiği inancındaydık. İşçi sınıfının öncülüğünü, kendi verdiğimiz bir kararla olmuş bitmiş, *a priori* bir şey sanıyorduk. Bunun bir oluş içinde elde edilen bir fetih olduğunu düşünmüyorduk."

Yalnız Brezilya'da değil, daha birçok ülkede, geçilmesi zorunlu aşamaları atlayarak bir çırpıda Sosyalizme ulaşmaya heveslenen, bu yüzden ister

istemez öteki milliyetçi güçlerle çatışmaya düşen ve sonunda fiilen milliyetçi mücadelenin dışında kalan bütün Sosyalist hareketler hüsrana uğramışlardır. Ancak stratejisini ve taktiğini, toplumdaki kuvvet dengesini göz önünde tutarak, antiemperyalist mücadele aşamasının zorunluluklarına uyduran Sosyalist hareketler, milliyetçi mücadelenin sınırları içinde birleştirici rol oynamışlar ve giderek başarıya ulaşmışlardır.

Türkiye'de de bugün Sosyalist hareket, toplumdaki kuvvet dengesini ve geçilmesi zorunlu aşamaları hiç hesaba katmadan, antiemperyalist mücadele ile Sosyalist mücadeleyi eş anlamda sayma ve kendi dışındaki milliyetçi güçlerle savaşma eğilimi göstermektedir. Bu eğilim önlenemediği ve geliştiği takdirde, henüz ilk adımlarını atan Sosyalist hareket, kendini zorla öteki milliyetçi güçlerin dışına itecek ve çok korkulur ki, etkisizliğe mahkûm olacaktır.

Bir an önce, derinlemesine bir düşünce çabası göstererek, toplumdaki kuvvet dengesinin ışığı altında, milliyetçi antiemperyalist mücadele ile Sosyalist mücadele arasındaki ilişkileri tam bir açıklığa kavuşturmak ve aksiyon plânını ona göre çizmek, sanırız ki, Türk Sosyalistlerinin bugün karşı karşıya olduğu meseledir.

Yön, Sayı 182, 23 Eylül 1966

Gurur

Çin'de bir geziden dönen Prof. Ahmet Şükrü Esmer, bu ülke hakkında ilgi çekici bir yazı serisi yayınladı. Bu yazılardan öğreniyoruz ki, yakın bir mazide İngilizler'in Şanghay'da bir parkın kapısına "Köpekler ve Çinliler giremez" diye tabela asabildikleri bu ülke, tek başına yürüttüğü bir hızlı kalkınma ve "Batılılaşma" hareketinin gururu ve sarhoşluğu içindedir. Emperyalizmin düne kadar afyonladığı, kaçak afyon ticaretini yürütmek için kana buladığı eski boynu bükük Çinlinin yerini, mağrur insanlar almıştır. Prof. Esmer, yeni Çin'i şöyle anlatıyor: "Başkalarının yardımına güvenilemeyeceği ve kurtuluşun da, kalkınmanın da kendi çabalarıyla gerçekleşeceği, Mao Tse-Tung'un Çin halkına telkin ettiği en önemli inançtır. Bu gerçek, Rusların 1960 yılında ansızın yardımı keserek, teknisyenlerini de geri çekmesiyle, yüreklere daha derin yerleşmiştir. Bu olay üzerinedir ki, kendimize güvenmeliyiz felsefesi, hele işçiler arasında yayılmış ve kamçılayıcı bir kural olmuştur.

"Bugün bir Çinli, bütün başarılarının yabancı yardımıyla değil, kendi emekleriyle elde edildiğini övünerek söyler. Fabrikaları gezerken, her makinanın, Çinli mühendis ve teknisyen tarafından yapıldığına müdür

daima işaret eder. Böyle 'kendi kendine' yardım felsefesinin Çin'in kalkınma ve kuvvetlenmesinde büyük rol oynadığı şüphe götürmez. Yardım bahsi geçince, gururla 'Biz yardım almaz, veririz.' diyorlar.

"Gezdiğim bütün fabrikalarda daima makinaların nerede yapıldıklarına dikkat ediyor ve üzerinde Çince yazılar okuyordum. Bir bu kablo fabrikasında Berlin'de yapılmış, bir de Şanghay'da bir mensucat fabrikasında İsveç'te yapılmış iki yabancı makina gördüm. Şanghay'da üzerinde Stockholm yazılı makinanın önünde durduğumu gören müdür dedi ki:

"- Şimdi artık kullanmıyoruz.

"Görüyorsunuz, üstü örtülmüştür. Sökeceğiz, zira biz daha iyisini yaptık. Anladım ki, yabancı makina kullanmak bile, Çinlinin gururuna dokunuyor. Burada kendine olan güvenin bir örneğini daha gördüm."

"Şimdi kendi makinalarıyla, 12 bin ton ağırlığında baskı yapan pres de yapıyorlardı. İddialarına göre, bunu dünyada ancak üç ülke yapabiliyormuş... Üniversitenin fizik laboratuarlarını gezdik. Laboratuarların hayli zengin olduğunu gördüm. Aletlerin hemen hepsi de Çin'de yapılmıştı.. Dolaştığım binlerce kilometre içinde, işlenmemiş bir karış toprak görmedim. Her taraf yemyeşildi."

"Çinliler, refah içinde değillerdir. Dar geçiniyorlar, fakat eskiden olduğu gibi açlıktan ölen yoktur ve ayağı çıplak kimse görmedim... Bu geçim seviyesi, bütün 700 milyon insana ait yaşama şartıdır..

"Çin'i eskiden tanıyan bir diplomat bana dedi ki, eskiden Pekin'de açlıktan gece ölenlerin cesetleri, sabah sedyelerle çöplüklere taşınırdı."

"Herhalde Çin, kısa zamanda, kendi çabalarıyla ve sergi müdürünün de söylediği gibi, Amerika'nın ve dostlarının engellemelerine rağmen, bir endüstri kurmuştur. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, Almanya ve Japonya'nın endüstrilerini düzene koymalarına bakarak, her iki ülkenin de hârika yarattıklarından bahsediliyor. Hakikaten bir Alman ve bir Japon hârikası vardır, fakat unutulmamalıdır ki, her ikisi de savaştan önce, ileri teknikte endüstri ülkeleriydi. Savaş, kollarını, kanatlarını kırmış, endüstrileri de felce uğramıştı, fakat teknisyenler, işçiler ve tecrübe orada idi. Amerika'nın da yardımı ile engeller kalkınca ve fırsat sağlanınca, Almanya'da, Japonya'da endüstriciler kollarını sıvayarak çalışmaya başladılar. Endüstrinin çarkları dönmeye başladı ve hârika yaratıldı.

"Oysa, Çin, sömürge örneği bir ülke idi. Yardımlarla değil, engellemelere rağmen, on beş yıl içinde tekniği ileri bir endüstri kurmaya muvaffak olmuş, atom bombası için de, hayli para ve emek harcamıştır. Asıl hârika, bu başarıdır. Bu gezide beni en çok etki altında bırakan, bu hârika olmuştur. İnancım odur ki, dünya kuvvetler dengesini değiştirecek olan Çin askerî gücünden ziyade, Çin'in endüstri gücü olacaktır."

"Çin komünistlerini Çan Kay Şek'ten ayıran bir husus, komünistlerin kendi kuvvetleriyle başarı kazanılabileceğine inanmaları karşısında, Çan Kay Şek'in yabancı ve hele Amerikan yardımına güvenmesidir. Böyle bir ayrılık olduğu içindir ki, komünistler, iktidara geçmezden önce ve ondan sonra da Moskova'nın baskılarına mukavemet etmişlerken, Çan Kay Şek, Washington'dan gelen baskılara boyun eğmek zorunda kalmış ve çoğu zaman kaybetmiştir. Komünistler, iktidara geçmeden de, bağımsız hareket edebilirken, Yalta ve Potsdam'da, arkasından da Rusya ile yapılan pazarlıklardan da anlaşılacağı gibi, Çan Kay Şek iktidarda iken de, Amerika'nın peyki olmuştu."

İşte bugün böyle bir Çin, bir sürü taşkınlık, ölçüsüzlük ve yanlışlık içinde de olsa, kendi gücüyle kalkınmanın ve kendine güvenmenin gururu içinde yaşıyor. Biz, bu gururu Çin'den çok önce tanıdık. Mustafa Kemal'in en önem verdiği husus, kendine güvenen gururlu bir millet yetiştirmekti. Bir kısım dil ve tarih teorilerindeki aşırılıklar, herhalde kendine inanan, mağrur bir millet yaratma sabırsızlığının sonucuydu. Atatürk, her işin başının kendine güven olduğunu çok iyi bilmekteydi.

Çin o zamanlar daha, "Köpekler ve Çinliler giremez" hakaretini alnında taşıyordu. Mao ve arkadaşları, "Ah, biz de Türkiye gibi yapabilsek." diye kıvranıyorlardı. Bugün Çin'in liderlerinden biri 1922 Eylülünde şunları yazıyordu: "Emperyalizmin baskısı altındaki büyük ve eski ülkeler arasında en çok ıstırap çeken Türkiye ve Çin oldu.. Ey benim 400 milyon mazlum kardeşim, gördünüz mü olan biteni? Bizim gibi milletlerarası emperyalizmin baskısına uğrayan Türk halkı, şimdi emperyalizmi yendi! Türklere hayranız ve onların verdiği büyük örneği, biz de gerçekleştirmek istiyoruz.

"Türk mücadelesi karşısında, kör ve sağır kalamayız. Asya'nın her yerinde, mazlum halklar, Türkiye'nin zaferini yürekten istemektedirler. Milletlerarası emperyalizmin zulmüne uğrayan biz, 400 milyon kardeş,

sıcak sevgi ve temennimizi göstermeli ve hep birlikte haykırmalıyız: Yaşasın mazlum Türk halkının zaferi!"

Mustafa Kemal'in mağrur Türkiyesi, böyle bir Türkiye idi. Ya "Henüz zelzele üstünden 35 gün geçmiştir. 15 bin çadır tevzi edilmiş ve kurulmuştur. Bu zor bir meseledir." diyen Demirel'in Türkiyesi? "Amerikasız, yabancı sermayesiz mahvoluruz" haysiyetsizliği, sıkılmadan kalkınma programı hâline getirilmiştir. Komprador-ağa egemenliğinin, bu memlekete yaptığı en büyük kötülük, milletin kendine güvenini ve gururunu yok etme yolunda gösterdikleri haince çaba olsa gerektir.

Bereket, bu milletin yalnız ekonomisini değil, beynini de sömürgeleştirme ve benliğini emperyalist pazarlarda satışa çıkarma çabalarına rağmen, Atatürk'ün ruhu hâlâ taze ve güçlüdür. Bu ruh, milletçe uşaklığı bir hayat felsefesi hâline getirenlerin suratına, millî gururun kurtarıcı yumruğunu indirmekte gecikmeyecektir.

Yön, Sayı 183, 30 Eylül 1966

Milliyetçi Mücadele Yavaş Gidiyor

Yüzeyde kalan gündelik politik çekişmelerin gürültüsü içinde, "ikinci kurtuluş savaşı"ndan söz edenler dâhi, Türkiye'nin yabancı tröstler tarafından işgalinin hızlandığının farkında değilmiş gibi davranmaktadırlar. Halbuki Türkiye, sistemli ve plânlı bir istilâ karşısındadır. Demirel iktidarı, yabancı tröstlerin ve Washington'un ona bağladığı ümitlere lâyık çıkmıştır.

Tröstlerin, Türkiye'de en başta ilgilendikleri iki alan, petrol ve madendir. Bu iki alanda, tröstlerin önüne çıkan iki büyük engel, Türkiye Petrolleri AO ile Etibank'tır. Bu iki teşekkülü çökertmedikçe, hiç değilse zayıflatmadıkça, maden ve petrol zenginliklerimiz üzerinde tröstlerin egemenliğini gerçekleştirmek mümkün değildir.

Petrol boru hattının TPAO bünyesinden koparılarak yeni ortaklara açılması, yabancı rafinerilerin tevsiine gidilmesi ve Etibank'ın zengin Karadeniz bakır madenlerine petrol borusu formülünün uygulanmaya kalkışılması, bu iki temel kurumu iskeletleştirme plânının uygulamalarıdır.

Boru hattı ve Karadeniz bakırları işi, İnönü Hükûmeti zamanında millî

şirketler yararına sonuçlandırılmış iki teşebbüstü: Bu tesisler için gerekli parayı kendi öz kaynaklarımızdan karşılayacaktık ve TPAO ile Etibank tesislerin tamamına sahip olacaktı. Böylece TPAO, petrol nakliyesinde hâkim duruma geçerek ve bu kârlı işten önemli ek yatırım fonları sağlayarak yabancı şirketlerin karşısında büyük güç hâline gelecekti. Bu güç, millî bir rafineri ile desteklenecekti. Etibank projesi ile de, bütün bakır zenginliklerimiz yabancı iştihalardan kesinlikle kurtarılacaktı.

İktidar değişikliğinden sonra, Etibank ve TPAO'nun en yetkili kişilerine şu soruyu sormuştuk:

"Bunlar yabancı tröstlerin, Hükûmetlerinin de desteğiyle, yıllardır el koymaya çalıştıkları teşebbüslerdir. Demirel iktidarı sırasında yapılanların bozulması tehlikesi yok mu?" Yetkililer, "Sanmıyoruz. Artık bunlar, bir sonuca bağlanmış işlerdir. Ama kim bilir, olmaz olmaz..." cevabını vermişlerdi.

İşte Demirel iktidarı, olmazı oldurma çabasıyla, yapılanları tamamen bozmaya ilk adımda cesaret edememekle beraber, usta bir formülle "vatandaş ortaklığı" plânını sahneye koymuştur. "Bu hayırlı işlerden yabancıları değil, kendi vatandaşlarımızı yararlandıracağız." demektedirler. Belki de aradan bir iki yıl geçince, ikinci bir adım atarak hisse senetlerinin "hâmiline muharrer" olması kabul edilecek ve bunların yabancı şirketler elinde toplanması sağlanacaktır.

Ama bugünkü düşünülen şekliyle dahi, "vatandaş ortaklığı" formülü, iki millî şirkete indirilmiş sert darbelerdir. Boru hattının TPAO bünyesinden koparılmasıyla, millî şirketin kârları azalacağı gibi, TPAO kıt fonlarından milyonlarca lira nakliye ücreti ödeme zorunda kalacak, ancak yıl sonunda bunun bir kısmını kâr olarak geri alabilecektir. Güçlenmek için yatırım sıkıntısı çeken TPAO'nun, böylece zayıf düşeceği ve petrol nakliyesinin kontrolünü geniş ölçüde kaybedeceği açıktır.

Karadeniz bakırları işi ise, kamuoyunca çok daha az bilinmektedir. Bu mesele hakkında 27 Mayıs 1966 tarihli YÖN'de şunları yazıyorduk: "Amerikalı dostlarımızı hâlen en çok ilgilendiren konu, Karadeniz'in bakırıdır. *Cyprus Mining Company* ve *Metal Climax* adlı iki Amerikan şirketi uzun süredir, bakırın peşindedir. İsviçre'de yerleşen eski MTA Genel Müdürlerinden İhsan Ruhi Berent'in gerçekte yönettiği Polar Madencilik

AŞ ve R. Berent'in oğlu, Amerikan şirketlerinin sözcülüğünü ve aracılığını yapmaktadırlar. Tabii ki işe, kredi sağlama oltasıyla, AID Başkanı Grant da karışmış ve eski Genel Müdür Tahsin Yalabık'tan 'Amerikan sermayedarlarına bir şans tanınmasını' istemiştir. Bu şans verilmişse de, Amerikan şirketleri Etibank'ın karşısına çok açıkgöz tekliflerle çıkmışlardır. Bakır, Türkiye'ye yılda 50 milyon dolar döviz getirebilecek bir zenginliktir. Amerikalı açıkgözler ise, Etibank'a 3,1 milyon dolar tutarında yüzde 25 hisse ve 10 yıl sonra 630 bin dolar kâr vermek şartıyla, daha bugünden 1,5 milyon dolar kâr sağlayan bakıra el koymaya kalkışmışlardır. Yalabık, ağır politik baskıya rağmen, açıkgözlere kesin bir hayır demiş ve Plânlama Teşkilâtı 'Şimdiye kadar yabancı sermaye teklifleri, memleket menfaatleri yönünden faydalı bulunmadığından kabul edilmemiştir.' diyerek, Yalabık'ı desteklemiştir. Maliye de, Etibank tesislerinin genişletilmesi için gerekli dövizi sağlamayı taahhüt etmiştir. Ama meselenin kesinlikle kapandığı hâlâ söylenemez. Yabancı sermayeden yana bir Hükûmetin iş başına gelmesinden beri, Amerikan şirketleri ümitlidir. Etibank ile şu, ya da bu biçimde bir ortaklık kurarak, Karadeniz bakırlarını hâlâ ele geçirmek istemektedirler."

Ortaklık formülü şimdi bulunmuştur. Ve 8 yıldır Etibank'a istediği krediyi bir takım oyunlarla vermeyi reddeden ve "Amerikan şirketlerine şans tanıyın" diyen AID, tröstlerin şu ya da bu biçimde katılacakları ortaklık formülüne göre kurulacak tesisin dış finansmanını cömertçe sağlamayı kararlaştırmıştır. Böylece, Demirel iktidarı, olmazı oldurmuş ve sonuca bağlanmış bir işi bozarak, Amerikan tekellerine Türk bakırını açmıştır. Uludağ'ın *Volfram*'ı ise, karara bağlanmış bir iş olmadığından, doğrudan doğruya nüfuzlu Amerikan tekeli *Union Carbide*'a peşkeş çekilmiştir.

Bunlar gibi, Ataş ve İpraş tevsiine müsaade edilmesi de, TPAO'nun kuracağı millî rafineriyi baltalama amacını gütmektedir. Bunu anlamak için, ele geçirerek 24 Eylül 1965 tarihli YÖN'de yayınladığımız *Mobil* Genel Müdürü Fricker'in raporuna bir göz atmak yeterlidir: "Çok emin kaynaklardan öğrendim ki, TPAO İzmir'de 3 milyon ton kapasiteli bir rafineri kurmak için Petrol Dairesine müracaat etmiş, izin istemiştir. Yaklaşık olarak 270 milyon liraya mal olacak bu rafineri gerçekleşirse, *Mobil*'in Ataş Rafinerisi iş yapamaz duruma gelecektir.. *Mobil*, hiç bir fedakârlıktan kaçınmayarak, TPAO'nun rafineri teşebbüsünü önleme-

lidir." Yabancı petrol şirketleri, Demirel iktidarı sayesinde, bunu da başarmışlardır. TPAO rafinerisini kursa bile, tesis artık "işe yaramaz" duruma getirilmiştir.

Şimdi sıra, kimyevî gübre alanına gelmiştir. Kimyevî gübre üretimi, petrol tröstlerine yüzde 40-50 kâr sağlayan çok kârlı bir iştir. Türkiye'de, gübre fiyatlarının yüksekliği dolayısıyla bu kâr, yüzde 100'ü bulabilir. AID, yardım yaptığı ülkelerde, gübre fabrikaları kurma işinin Amerikan petrol tröstlerine bırakılması için büyük baskı yapmaktadır. Nitekim Hindistan'a yapılan son gıda yardımının baş şartlarından biri de kimyevî gübre üretiminde Amerikan petrol tröstlerinin egemenliğinin sağlanması idi. Hindistan Başbakanı, bu şartı istemeyerek kabullenmiş ve muhalefet tarafından "Amerika'ya satılmak" ile suçlanmıştır! Bizde ise, Plânlama Müsteşarı Memduh Aytür'ün şiddetli muhalefetine rağmen, Aytür ayrıldıktan sonra, gübre plânlaması işi AID'ye bırakılmıştır. Demirel, şimdi her gittiği yerde, bir sürü gübre fabrikasının kurulacağını ilân etmektedir. Ama aslında bu fabrikaları kuracak olanlar, yabancı petrol şirketleridir. Halbuki millî Pet-Kim Şirketi, İkinci Beş Yıllık Plâna alınmak üzere, sun'i gübre proje ve plânlarını çoktan yetkililere vermiştir. Ama TPAO ve Etibank gibi, Pet-Kim de yabancı şirketler yararına baltalanacaktır.

Öte yandan, Demirel ve Bakanlarının imzalarını taşıyan 1966 Programında belirtilen tedbirlere tamamen aykırı olarak, başka alanlarda da yabancı sermaye yatırımları, başıboş biçimde, hızla yükselmektedir. Sanayi Odası'nın açıkladığına göre, 1965 yılında İstanbul'daki sanayi yatırımlarının yüzde 19,5'u yabancı sermaye tarafından gerçekleştirilmiştir! Bu oran 1960 yılında yüzde 3,5 idi. Son dört yılda yabancı yatırımlarda artış oranı yüzde 272'dir! Yatırımların hızı, gökten düşen bir cisim gibi, gittikçe artmaktadır. Yabancı sermaye yatırımları hızla artarken, Türk sermayesi ile yapılan yatırımlar hızla düşmektedir. Plânlama Teşkilâtının belirttiği üzere, yabancı şirketler, otofinansman ve yerli kredi imkânlarını büyük ölçüde kullanma yoluyla, tamamen kontrolsuz biçimde ve zararlı bir gelişme göstermektedirler. Ortalama kârları 1959-64 döneminde yüzde 36 ilâ 57 arasında değişen bu yabancı şirketler hakkında, 1966 Programı, şu hükme varmaktadır: "Kontrolsüz büyümeleri bu teşebbüslerin karşısına yerli teşebbüslerin çıkma şansını zamanla azaltmaktadır. Bu durum, yabancı sermayenin gelecekteki transfer edilecek kâr-

larını çoğaltmak ve Türkiye'deki yatırılabilir fonları azaltma gibi bir eğilim gösterebilir." Bu sebeplerdir ki, Program, kârın plafone edilmesini, yabancı şirketlere açılan kredilerin sınırlandırılmasını, otofinansman yoluyla büyümenin müsaadeye tâbi tutulmasını ve Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu'nun aradığı "memleketin ekonomik kalkınmasına yardım" şartının bir Hükûmet kararı ile tanımlanmasını istemektedir. Tedbirlere imzasını atan Demirel, bunları yerine getirmediği gibi, bir süre önce yaptığı basın toplantısında, "yabancı sermaye ile ilgili kanunların islâh edileceğini ve yeni kanunlar getirileceğini" açıklamıştır. Son OECD Raporu da, Türk Hükûmetinin, yabancı sermayeye yeni avantajlar tanımayı vaadettiğini yazmaktadır. Bu yeni imtiyazlar da sağlanınca, yabancı tröstler gönüllerinde yatan dikensiz gül bahçesine kavuşacaklardır. Görülüyor ki, yabancı tröstler, yeni iktidarla, Türkiye'de özledikleri ortamı bulmuşlar ve sermaye istilâsını hızlandırmışlardır. Yeraltı zenginliklerimiz ve sanayimiz gibi, sahillerimiz de istilâ tehdidi altındadır. Önce askerî üsleri ile gelen emperyalizm, şimdi ülkemiz de sermayesi ile daimi olarak yerleşme yolundadır.

Peki bu "görünmeyen istilâ" karşısında milliyetçiler ne yapmaktadır? Gösterilen tepkilerin çok yetersiz kaldığı açıktır. "Görünmeyen işgal," tröstlerin istilâ plânı, bütün teferruatı ile kamuoyunun gözleri önüne serilerek, görünür hâle getirilecektir. Milliyetçilerin baş görevi bugün budur.

Eğer tröstlerin istilâsını görmezlikten geleceksek, yabancı sermayenin oyunlarını birer birer ve ısrarla kamuoyuna duyurmayı ihmal edeceksek, "ikinci bir millî kurtuluş savaşının içindeyiz" demeye hakkımız yoktur. Savaşın, gittikçe anlamını yitiren soyut sloganlarla değil, somut meselelerin teker teker mücadelesi yapılarak kazanılacağını bilmeliyiz. Acaba durumun vahametinin mi farkında değiliz?

Yön, Sayı 184, 7 Ekim 1966

CHP İçindeki Mücadele

Ortanın solu nedir, ne değildir tarzındaki lâf kalabalığı arasında, CHP, en ciddî buhranlarından birini yaşamaktadır. Parti içindeki sağ ve sol mücadelesi, artık liderlerin uzlaştırıcı çabalarıyla geçiştirilebileceğe benzememektedir.

CHP aslında uzlaşması mümkün olmayan iki unsuru, şimdiye kadar bir arada tutmayı başarmış bir partidir. Bunlar tutucu ağa-eşraf-komprador takımı ile reformlardan yana, "ara tabakalar" dediğimiz güçlerin temsilcileridir.

CHP, çok partili hayata geçene kadar, ara tabakaların hemen hemen tam egemenliği altında kalmıştır. Ağa-eşraf-komprador takımı, ara tabakaların bu egemenliğini kabullenmek şartıyla, varlıklarını sürdürebilmiş ve gelişebilmiştir. Kuvvet dengesi tamamen ara tabakalardan yana olduğu içindir ki, 1940'ta Köy Enstitüleri kurulabilmiş, ormanlar millileştirilmiş ve İnönü, "toprak ağalarının kökünü kazıyacağım." diyebilmiştir. Sağcı Şemsettin Günaltay dahi, 1937 yılında, "Bir liberal çıkıp, liberalizmin esaslarını savunamayacaktır. Teşkilâtı Esasiye Kanunu'na muhalif bir hareket nasıl bir cürüm ise, devletçiliğe muhalefet de aynı şekilde cürüm sayılacaktır." görüşünü sa-

502

vunmaktaydı. 1945'te de İnönü, ünlü 17. madde sayesinde çok ufak bir tazminat karşılığı toprak ağalarının gerçekten kökünü kazıyabilecek bir Toprak Reformu Kanunu'nu Meclisten büyük oy çoğunluğu ile geçirebilmiştir.

Dış politikada harp sonrası şartlarının sonucu tarafsızlıktan Amerika'ya doğru kayış ve harp yılları sıkıntılarının yarattığı büyük hoşnutsuzluk sonucu çok partili hayata geçiş, bu dengenin bozulmasına ve Cumhuriyet'in ilk yıllarından beri gittikçe güçlenen komprador-ağa-eşraf takımının egemen duruma gelmesine yol açmıştır. Kesif bir propaganda ile devletçiliğin gözden düşürülmesi ve feodal kalıntılardan arınmamış bir toplumda ne sonuçlar vereceği düşünülmeksizin parlâmentoculuğun ilerici bir hareket sayılması, ara tabakaları da etkilemiş ve bunların bir kısmı, komprador-ağa-eşraf takımının CHP içinde ve dışında yürüttükleri iktidar mücadelesini ilerici bir hareket diye desteklemiştir. Böylece sağa kayış başlamış, büyük bir itiraza uğramadan Toprak Reformu rafa kaldırılmış, Devletçilik unutulmuş ve Köy Enstitüleri yıkılmıştır. Harp yıllarının sıkıntılarını ustaca istismar eden komprador-ağa-eşraf takımı ideologları "hür teşebbüs eliyle kalkınma" fikrini ara tabakalara da kabul ettirmiştir. Bu dönemde, CHP içinde ara tabakalar ile komprador-ağa-eşraf takımı arasındaki temel ayrılık konusu din istismarcılığı olmuştur. Ara tabakalar Laikliğe sıkı sıkıya bağlıdırlar ve din istismarcılığına karşıdırlar. Fakat CHP'nin eşraf takımı da hayli laikleşmiş olduğu için, din istismarcılığında rakip partiler kadar ileri gidememiş, İnönü'nün tutumu da, Laiklik konusunun parti içinde önemli bir çatışma konusu hâline gelmesini engellemiştir. Bu dönemde parlâmentoculuğa inanç tamdır. Dört başı mâmur bir Anayasa yapıldığı takdirde, kalkınma ve ilerleme yolunun açılacağı kanısı güçlüdür. Ekonomik sistem ve reformlar tartışması yok gibidir. Kompradorların temsilcisi Çelikbaş ve büyük toprak sahibi Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu'ndan Muammer Aksoy ve Bülent Ecevit'e kadar herkes dört başı mâmur bir Anayasa yapma fikrinde birleşmiştir. Parti içinde çekişmeler, kişiler arasındaki rekabetten öteye gitmemektedir.

Bu durum 27 Mayıs'tan sonra yavaş yavaş değişme yoluna girmiştir. 27 Mayıs, yüzeyde ileri sürülen çeşitli nedenlerin ötesinde, ağa-eşraf-komprador takımına karşı ara tabakaların tepkisini ifade etmektedir. Menderes kapitalizmi ve ağa-eşraf-komprador egemenliğinin bunaltıcı baskısı, ara tabakaları tedirgin etmiştir. Bunun sonucu, sosyal görüşler, Devletçilik ve reformculuk ara tabakalar arasında yeniden itibar kazanmaya başlamıştır.

Kurucu Meclis, Millî Birlik Komitesi üyelerince desteklenen CHP'nin azınlıktaki ilerici aydınları ile komprador-ağa-eşraf takımının ilk mücadelelerine sahne olmuştur. CHP liderlerinin aracılığı ile, bu mücadele karşılıklı tâvizlerle tatlıya bağlanmış ve bugünkü Anayasa ortaya çıkmıştır. Ama olaylar, emperyalizm-komprador-ağa ittifakı, kütleler üzerindeki egemenliğini devam ettirdiği sürece, dört başı mâmur bir Anayasanın dahi fazla bir anlam taşımayacağını kısa sürede ispatlamıştır. Buna Sosyalistlerin yoğun aydınlatma çabaları da eklenince, ara tabakaların bilinçlenmesi hızlanmıştır. Anlaşılmıştır ki, Türkiye'nin geri kalışının temel nedeni, emperyalizm-ağa-komprador egemenliğidir. Ara tabakaları saran bu görüşler, CHP'de bir sol kanadın teşekkülüne ve güçlenmesine yol açmıştır. Ara tabakaların etkisi iledir ki, bu tabakaların desteğini kaybetmenin fiyatını çok iyi bilen Sayın İnönü, reformculuk şiarına sarılmıştır. CHP'nin ortaya yakın da olsa, solda bulunduğunu ilân etmiştir. Yalnız ara tabakalardaki hızlı uyanış, CHP'nin komprador-ağa-eşraf takımının da tehlikenin verdiği telâşla toparlanmasını ve direnmesini sağlamıştır. Anadolu'da Anglosakson petrol şirketlerinin bayileri ve yabancı firmaların temsilcisi İstanbul büyük burjuvazisinin acenteleri yalnız AP'nin değil, CHP teşkilâtının da önemli kişileridir. Vergi ve Toprak Reformu gibi, petrol mücadelesi ve bağımsız dış politika eğilimlerinin de yabancı firma acenteliği ve bâyiliğiyle zenginleşen eşrafı ve ağaları ne kadar rahatsız ettiği aşikârdır. İçişlerimize nasıl karıştıkları artık ortaya çıkan yabancıların da bu mukavemetleri tahrik ettiği ve geliştirdiği hesaba katılmalıdır.

CHP yöneticileri, mücadele, yüzeydeki sorunlardan temeldeki sosyal ve ekonomik sorunlara indiği için, artık uzlaştırılması mümkün olmayan bu iki kanadı uzlaştırmayı denemişlerdir. Komprador-ağa-eşraf takımını ürkütmeden, bunların çıkarlarına karşı reformlar yapmaya uğraşmışlardır. Ne var ki, Türkiye'nin bugünkü bilinçlenme seviyesinde, ne İsa'yı, ne de Musa'yı memnun etmek mümkün olmamıştır. Reform sözü dahi, partinin tutucu güçlerini fena halde ürkütmüştür. Ara tabakalarda ise, ortada ciddî bir şey olmadığı için, reformlar, bir aldatmaca intibaı yaratmıştır. Oysa görünür ki, CHP yöneticileri, partinin ağa-eşraf-komprador kanadını ürkütmeden ara tabakaları tatmin edecek bir reformculuk ve ilericilik iddiasını daha uzunca bir müddet yürütemeyeceklerdir. Şüphesiz, yöneticilerin tabii eğilimi, bir iki yıldır denedikleri üzere, hayli güçlü sağ kanadı kaybetmeden reformculuk taslamaktır. Kurultayda da, sol kanat ağır basmazsa, bu denge politikasını,

büyük bir ihtimalle başarıya ulaştırmaya çalışacaklardır. Bu sebeplerdir ki, çok partili hayata girildiğinden beri, ilk kez temeldeki sorunların tartışılmasına sahne teşkil edecek olan Kurultayda, mücadele, açık bir sağ-sol çekişmesi yerine, sağın desteğine dayanarak ortanın solculuğu taslayanlar ile ılımlı, fakat gerçekten sol bir politika isteyenler arasında geçecektir.

Aslında maskeli sağcılığın ta kendisi olan sahte ortanın solculuğunun, partinin ünlü isimlerinin çabalarıyla başarı kazanması imkânsız değildir. Ama ara tabakaların gittikçe radikal görüşlere kaydığı bir ortamda, bu aldatmaca politikası, partinin asıl gücünü teşkil eden ara tabakaların CHP'den soğuyuşunu ve uzaklaşışını hızlandıracaktır. AP'nin ileri görünüşlü bir benzeri olan partiyi, ne seçmen, ne de ara tabakalar tutacaktır.

Ortanın solculuğu taslayanlar ile ortanın solcuları arasındaki mücadelenin tatlıya bağlanması da -ki bu yol, CHP geleneğine uygundur- kaçınılmaz çatışmanın geciktirilmesinden ve hayal kırıklığından başka sonuç vermeyecektir. Ancak Bülent Ecevit liderliğinde, ortanın solu ekibinin hâkim duruma gelişi, Partide hayli ciddî sarsıntılara yol açsa bile, CHP'yi ara tabakaların eğilimlerine uygun ve toplumun gidişinde önemli rol oynayabilecek bir teşekkül hâline getirebilir.

"Devlet adamları deposu"nun sağcılarla açık cephe yapmasına rağmen, ilericilikte tâviz tanımayan Aksoy'un Kongre Başkanlığına önemli bir farkla seçilmesi, partinin ikili karakterine son verme zorunluluğunu CHP içinde anlayanların bir hayli kalabalık olduğunu göstermektedir.

Ümit edilmelidir ki, daha uzun süre partinin başında kalamayacak olan CHP lideri, anlamsız uzlaşmalarla vakit kaybetmek yerine, bu kaçınılmaz tercihin bir an önce gerçekleştirilmesi yolunda büyük ağırlığını kullansın. Zira CHP'de bir İhsan Topaloğlu ile bir Çelikbaş'ın "barış içinde bir arada yaşama"sı ve bunun normal karşılanması artık mümkün değildir.

Yön, Sayı 186, 21 Ekim 1966

CHP'de Sola Açılış

CHP içinde Ecevit ve arkadaşlarının âdeta bir devrim yaparak parti yönetimini ele almaları iyi değerlendirilmelidir. AP müteahhitlerinin basını, Ecevit'in zaferini büyük bir telâş ve korku ile yorumlamışlardır. AP'nin ideologlarından Prof. Aydın Yalçın, CHP'deki sola açılış için şunları yazmaktadır: "Türkiye bir yol ayırımındadır. Muarrızlarımız bu memleketi nereye götürmek istediklerini açıklamamışlardır...

"CHP'de sol ekibin başı memlekette sosyal ve ekonomik bir devrim yapacaklarından bahsediyor, Toprak Reformuyla çok topraklıdan alınıp az topraklı veya topraksıza arazi verileceğini söylüyor. Türk ekonomisinde aracılığın kaldırılacağından bahsediyor. Memleketten yabancı sermayenin kovulacağını söylüyor.

Bu suretle, yarım asırlık CHP, Marksistlerin ve TİP'in ağzıyla daha fazla konuşmaya başlayacaktır. Orta sınıfın ve mutedil bir siyasî akımın hâkim olduğu eski CHP yerine, müfrit, sorumsuz ve maceracı elemanların hâkim olduğu bir CHP ile karşı karşıya gelmemiz çok muhtemeldir.

Bizim vazifemiz, Anayasanın temel müesseselerinden başlıcası olan

mülkiyet haklarının kutsiyetini korumak, memleketi kooperatifleştirip aracıları ortadan kaldırmak isteyenlere karşı ticaretin ve iktisadî faaliyetin hürriyetini savunmaktır. Aynı zamanda İkinci Dünya Harbi'nden sonra, Hür Batı dünyasının yardımı ile ve yetersiz iç kaynaklarımızı yabancı sermayenin takviye etmesi ile hızlanan iktisadî kalkınmamıza devam edebilmek için ileri ve medenî Batı memleketleriyle sıkı işbirliğine devam etmemizin millî menfaatlerimiz bakımından çok daha önemli olduğunu halkımıza anlatmamız lâzımdır."

Görülüyor ki, AP'nin ideologu partisinin uygulamak istediği politikanın tam karşısında antiemperyalist ve antifeodal görüşleri savunan bir CHP'nin ortaya çıkmasından endişelidir. Görüşlerdeki bu kesin ayrılık, Washington'un gönlünde yatan "tatlı demokrasi" hayalini öldürmektedir. Amerika'nın azgelişmiş ülkeler için tasarladığı ideal rejim, Filipin ve Kolombiya'da görüldüğü gibi, Washington'a sıkı sıkıya bağlı, statükodan yana iki partiden kurulu bir sistemdir. Bu sistemde ilerici bir üçüncü partiye yer yoktur. Seçim Kanunu, çeşitli sandık oyunları ve baskı tedbirleri ile, üçüncü partinin yolu kesilmiştir. Bu düşünceyle, Washington, Gülek ya da Feyzioğlu elinde "güvenilir" bir CHP ile Demirel tipi demokrasiyi teminata bağlamaya çalışmaktaydı. Antiemperyalist tutumunu açık seçik ortaya koymuş bir Ecevit öncülüğünde CHP'nin sola açılışıyla bu hayaller yıkılmakta ve Tunçkanat'ın açıkladığı CIA Raporundaki "tehlike"nin gerçekleşmesi ihtimali doğmaktadır. Raporda belirtilen bu tehlike, "sol eğilimlerin bir birlik yaratması", yâni milliyetçi bir cephe teşkili idi. CIA belgesindeki şu sözleri Türk Milliyetçileri akıllarından bir an dahi çıkarmamalıdır: "Çetin ceviz, beklendiği üzere yaptığı gibi, Atatürk'ün millî politikası, ikili anlaşmalar, üsler vesaire gibi can sıkıcı soruları tekrar ortaya atmaya çalışarak hükûmete karşı entrika ve tecavüzlerini arttırmaktadır.

"Bu sebeple herkes müttefiktir ki, bu tehlike, muhalefetin tedrici şekilde parçalanmasını ve bütün arzulanmayan sonuçlarıyla birlikte sol ve sol eğilimlerin benzeri bir birlik yaratmasını önlemek üzere tahrik eder, hattâ buna zorlar."

Görüldüğü gibi, CIA, solda milliyetçi bir birleşmeden müthiş ürkmekte ve böyle bir birliği mutlaka yok etme azmini belirtmektedir. Başta Ecevit, milliyetçileri bekleyen en büyük tehlike bu noktada yatmaktadır. CIA ve içerdeki müttefiklerinin, CHP'deki milliyetçi uyanışı ve sola açılışı boğ-

mak için her türlü namussuzluğa başvuracağını, bilmeliyiz.

Partilerinin "bağımsızlık mücadelesinin öncüsü, itici ve yönetici kuvveti" olması gerektiğini ileri süren TİP yöneticilerinin dar particilik zihniyetinden kurtularak, bu büyük tehlikeyi iyi değerlendirdiklerini söylemek güçtür. Sayın Prof. Sadun Aren, CHP'de sola açılışı hâkim çevrelerin bir oyunu şeklinde nitelemektedir: "Artık CHP'nin iktidara namzet muhalefet partisi olarak fonksiyonu kalmamış ve iktidar için siyasî mücadele sâdece AP ile TİP arasında olmaya yönelmiştir. Bu durum, yâni iktidara geçmesi bahis konusu olan tek muhalefet partisinin TİP olması, mevcut ekonomik ve sosyal yapının olduğu gibi devamında çıkarı olan çevreleri tedirgin etmiştir. Bu tedirginlik, AP'nin karşısına, iktidara namzet olarak, bir de ılımlı bir sol partinin çıkarılması ihtiyacını yaratmıştır."

Çetin Altan arkadaşımız da, "Sosyalist Bir İnceleme" başlıklı yazısında Ecevit hareketine "burjuva revizyonizmi" etiketini yapıştırmaktadır. Burjuva revizyonizmi, bir takım tâvizler vererek burjuva egemenliğini sürdürme ve güçlendirmeye çalışma anlamına gelmektedir.

Sanırız ki, arkadaşımız önemli bir değerlendirme hatasına düşmektedir. Türkiye'de bugün, emperyalizm-komprador-ağa ittifakı, burjuva egemenliğinin temelini teşkil etmektedir. Bu ittifak etkisiz hâle getirilebildiği takdirde, Türkiye'de burjuvazinin ve kapitalizmin temelleri son derece daralacaktır. Ecevit hareketi, emperyalizm-komprador-ağa ittifakının kesinlikle karşısında olduğunu ilân etmiştir. O halde bu nasıl bir burjuva revizyonizmidir ki, temel dayanaklarını yıkmaya çalışmaktadır? Tutunduğu dalı kesmek isteyen bir harekete, revizyonizm denmeyeceği aşikârdır. Şüphesiz ki Ecevit hareketinin başarıya ulaşıp ulaşamayacağı tartışılabilir ve tartışılmalıdır. Ama ona "burjuva revizyonizmi" etiketi yapıştırılmadan önce, emperyalizm-ağa-komprador ittifakını fena halde ürküten ve onlara yönelmiş bulunan hareketin bu niteliği üzerinde sonuca varmak gereklidir. "Burjuva", neden "burjuva"nın karşısına dikilmektedir? Sanırız ki, yanlışlık, "burjuva"yı tek bir blok hâlinde düşünmekten ileri gelmektedir. Tekrar tekrar yazdığımız üzere, bugün Türkiye'de ön plândaki çelişme, emperyalizm-komprador-ağa ittifakı ile onlardan nispeten bağımsız ve kudretli bir güç olan ara tabakalar arasındadır. Emperyalist ittifakın, kalkınma ve sosyal adaleti gerçekleştiremeyeceğini gören ara tabakalar, radikalleşme eğilimi göstermekte ve emperyalizm-komprador-ağa üçlüsüne

karşı halkı seferber etmeye yönelmektedirler. Bu sebepledir ki Ecevit hareketi, halka karşı değil, halkçı bir harekettir ve halkı üçlü ittifaka karşı seferber edebildiği ölçüde başarıya ulaşma şansı artacaktır.

Ara tabakaların bilinçlenmesinde ve halkçı bir yöneliş göstermesinde, ilerici kuruluşların, Sosyalist yazarların, bazı gazete ve dergilerin payı büyüktür. Bütün Sosyalistlerin ortak çabası olan böyle bir uyanış karşısında, sâdece ve sâdece, sevinmeliyiz.

Emperyalizmin Türkiyemizi nasıl korkunç bir uçuruma sürüklediğinin bilincine en iyi varmış kişiler olarak Sosyalistler, Ecevit'in bir gençlik kongresinde yaptığı şu çağrıya, sorarız, ne cevap vereceklerdir? Ecevit, şöyle haykırmaktadır:

"Demokrasimizi, yabancı nüfuz ve baskısının Türkiye'ye girmesini kolaylaştırıcı bir kapı hâline getirme yolundaki davranış ve oyunlara göz yummayacağız, meydan vermeyeceğiz. Hiçbir Türk buna razı olamaz. Parti farkı olmaksızın, bütün Türk Milliyetçileri, bu türlü oyunların elbirliği ile karşısına çıkmalıdırlar."

Yön, Sayı 187, 28 Ekim 1966

İhtilâl Ekonomisi

İhtilâl lâfları, yine pek fazla söylenmeye başlanmıştır. Sayın İnönü, macera hevesine kapıldığı ileri sürülen önemli bir kişinin önüne, bir siyasî bahar havası içinde, baş yetkililerin ve partilerin barajını dikme çabasındadır. İnönü, bunda şimdiden başarıya ulaşmış sayılabilir. Zira Türkiye'de henüz bir ihtilâl ortamı yoktur. Bunu anlamak için Ankara kulislerinde yıllar boyudur zaman zaman fısıldanan iddialı söylentiler yerine, ekonomik barometreye şöyle bir göz atmak daha isabetli bir yoldur.

Ekonomik barometre, gelecek için fırtına belirtileri göstermekle beraber, hâlen "güzel hava"yı işaret etmektedir. Türk ekonomisinin şimdilik 1954-55 yılı refaveti içinde bulunduğunu söylemek, pek yanlış bir benzetme olmayacaktır... Bunun içindir ki, milliyetçi-mukaddesatçı muhalefetin bütün çırpınmalarına rağmen, 1954-55 yılının Menderes'i gibi, Demirel de partisi içinde ezici bir galibiyet sağlamaktadır. Görünüş odur ki, milliyetçi-mukaddesatçı muhalefetin bir kısmı "masonik koekzistans"a rıza gösterecek, bir kısmı ise Türkeş'in partisine sığınacaktır.

Ekonomik tablo, "yarına Allah kerim" diyenler için yüzeyde parlaktır: Tarım üretimi, ümitlerin üstündedir. Üreticiye, bugünkü fena halde sö-

mürücü ticarî yapıyı değişmez sayarak fikir yürüten iktisatçıların oybirliği ile çok aşırı buldukları yüksek fiyatlar ödenmiştir Millî gelir, olağanüstü bir artış göstermektedir. İthalât, görülmemiş bir seviyeye ulaşmıştır. Bedelsiz ithalât, lüks mallar ihtiyacını yeterince karşılamaktadır. İşçi dövizleri 100 milyon doları bulacaktır. İhracatta, geçen yıla nazaran bir yükselme ümit edilmektedir. Vergi gelirlerinde önemli bir artış vardır. Yatırım uygulaması, geçen yıla göre, biraz daha iyidir.

Yalnız bu parlak görünüşe rağmen, tehlike çanları çalmaya başlamıştır: İthalât ve ihracat arasındaki büyük dengesizlik, döviz ihtiyatlarını tüketmiştir. Cılız altın stoku, rehine gitmektedir. Para Fonu ve Avrupa Para Anlaşması kaynaklarından yararlanabilme olanaklarımız çok azalmıştır. OECD Ekonomik Perspektifler Komitesi, son raporunda Türkiye'nin "ödemeler dengesinin vahim bir şekilde bozulduğunu, altın ve döviz stoklarının son derece alçak bir seviyeye düştüğünü" belirtmektedir. Devalüasyon söylentileri yaygınlaşmıştır. Devalüasyonu pek seven ve her derde deva gören Para Fonu yöneticileri, bu yolda telkinleri artırmışlardır.

Hazine ciddî bir para sıkıntısı içindedir. Ödemelerde gecikmeler, milyarı aşmıştır. Yapılan hesaplara göre, bütçe açıkları çok büyük miktarlara ulaşmaya namzettir. Memurların yıllardır bekledikleri Personel Reformu, önümüzdeki yılda da herhalde uyutulacaktır. Esas itibariyle millî bir strateji ve millî bir harp sanayii geliştirmeyi amaç edindiğini söyleyen Millî Savunmanın milyarın üstündeki talebi, karşılanamayacaktır. Muhtemelen cârî giderleri ve yatırımları kısma yolları aranacaktır. Ama bütün bunlara rağmen, bütçe açığının milyarları aşması beklenmektedir.

İktisadî Devlet Teşebbüslerinin durumu, daha az berbat değildir... Yıllardır yatırım kaynakları yaratması beklenen devlet teşebbüslerinin bırakınız yatırım fonu sağlamasını, işletme açığını karşılamak için dahi, 1,5 milyar liraya ihtiyacı olduğu hesaplanmaktadır. İşçi ücret artış taleplerine de "hayır" demeye hazırlanmaktadırlar.

Esas itibarıyla, kamu kesimi ihtiyacını karşılamak için 1966 yılının ilk dokuz ayında çok fazla açılan Merkez Bankası, ya özel sektör ve bankalar sistemine ayırdığı kaynakları kısarak piyasada bir sarsıntı yaratmak ya da enflâsyon mekanizmasını işletmek tercihi ile karşı karşıyadır.

Bu durumu Demirel iktidarına çok yakın ve çok iyimser iktisatçılar dahi

tehlike çanları çalmaya ve tedbir istemeye başlamışlardır. İktidar, Menderesvari bir fütursuzlukla tedbir almaktan kaçınırsa, bilinen enflâsyon mekanizması, bütün şiddetiyle işlemeye namzettir. "Önce zorunlu olarak, ithalâtın kısılmasına gidilecektir. İthal malları sıkıntısı başlayacaktır. Karaborsa döviz fiyatları yükselecek, bu yüzden işçi dövizi gelirleri büyük düşüş gösterecektir. Daha önce başlayan fiyat yükselmeleri, şiddetlenecektir. Sonuç, 1958 tipi sert bir operasyon olacaktır."

Böyle bir ortamda, politik mücadelenin diyalektik bir zorunlulukla nasıl sertleştiğini, bunun yurt sathında genişleyen tepkiler yarattığını ve ihtilâl ortamının doğduğunu tecrübelerle bilmekteyiz. Enflâsyon, ihtilâllere götüren en kestirme yoldur. Hele Türkiye'nin şartları içinde rejimin, ciddî bir enflâsyona dayanabilmesi mümkün gözükmemektedir. Demirel, kapıda bekleyen bu tehlikeyi önleyebilecek midir? Zorunlu yapısal reformları gerçekleştirmeyen, kaynaklarını israf eden, artan nüfusuna dahi iş, okul, mesken vs. sağlamayan bir ekonominin uzun vadede büyük buhranlarla karşılaşacağına hiç şüphe yoktur. Demirel tipi bir ekonomi politikasından beklenen sâdece buhranın belirli bir süre tecilidir. Bu tecili elde edebilmek için dahi, Demirel, şimdiden ciddî tedbirler almak durumundadır. Maliye ve Plânlama uzmanları kadar, dış çevreler ve milletlerarası teşekküller, Demirel'i bu yolda zorlamaktadırlar. Başbakan, uzun tereddütlerden sonra, bir enflâsyonun nereye götüreceğini anlamışa ve tedbirler almaya razı olmuşa benzemektedir. Petrol ve sigaraya zam; kömür ve elektrik fiyatlarının yükseltilmesi, ithalat vergilerinin artırılması, bir cins karayolu vergisine gidilmesi derhal gerçekleştirilmesi beklenen tedbirler arasındadır. Transferlerin gecikmesiyle şimdiden spekülâtif faaliyetlere yol açan ithalâtta ister istemez bir takım sınırlamalara gidilecektir.

Bu tedbirler durumu kurtarmaya yetecek midir? Şimdiden kestirmek güçtür. Fakat bu tedbirler alınmazsa, enflâsyonist gidişin hızlanacağı ve tedbirlerin hiç değilse tehlikeyi biraz uzaklaştıracağı muhakkaktır. Yalnız bu tedbirlerle birlikte Demirel'in "balayı" dönemi de bitmektedir. İktidarın ilk yılı, Merkez Bankası imkânlarını zorlayarak, döviz kaynaklarını tüketerek ve hazineyi tamtakır ederek, hayli hovardaca, fakat tatlı geçmiştir. Bol vaatlerle iktidara ulaşan Demirel'in takkeyi önüne koyup düşünme zamanı şimdi gelmiştir. Özgürlüğümüzün bekçisi sayılan ve Başbakandan çok şeyler bekleyen "hür teşebbüs erbabı", döviz tahsislerinin a-

zalmasını ve elektrik, kömür, çelik gibi sınaî faaliyetleri bir hayli etkileyen malların fiyatlarının yükselmesini herhalde büyük hayal kırıklığı içinde karşılayacaktır. AP ile flört eden sendikacılar, devlet teşebbüslerinin ücret artış talepleri karşısında ateş püskürmesi üzerine, greve gidip gitmemek konusunda hayli şaşıracaklardır ve şaşkınlıklarını işçilere anlatmakta hayli güçlük çekeceklerdir. Tarım kesiminde üreticiler, gelecek yıl çok çekingen bir iktidar bulacaklardır. Yüksek kademe memurlarını dolaylı yollardan tatmin etmek şartıyla, her zaman ilk önce harcanan memur kütlesi için ise bir şeyler söylemeyi lüzumsuz buluyoruz. Temenni edelim ki, kötü mahsul yılı, işçi dövizlerinin azalması ve işçi talebinin durması gibi etkenler, güçlükleri daha fazla artırmasın.

Görüldüğü gibi, tedbir alınsa da, alınmasa da, ekonomik güçlükler dönemi başlamak üzeredir. Fakat yerli, yabancı uzmanların sözleri az çok dinlenmezse, uçurumun kenarına çok çabuk varılacaktır. Bakalım Demirel, Menderes denemesinden ekonomik alanda ders almasını bilecek mi?

Yön, Sayı 192, 2 Aralık 1966

Avrupa'da Milliyetçilik

Kıbleleri Washington'a dönük politikacılarımızın, Almanya'daki son değişikliklerden alacakları büyük dersler vardır: Alman "mucize"sinin babası sayılan Erhard, Washington'a körü körüne bağlılığının kurbanı olmuştur. Herr Erhard, Amerikan "kara sevda"sı uğruna, Fransa ile arasını bozmuş ve Doğu Avrupa ülkelerine karşı Soğuk Harp politikası izlemiştir. Ne var ki, efendiye bu aşırı sadakat, ümit edilen sonuçların hiçbirini vermiş değildir

İhtiyacı olmayan silâhları zorla Almanya'ya satmaya kalkışan ve bu yüzden Herr Erhard'ı fena halde haşlayan Johnson, Amerika'nın çıkarları gerektirince, sâdık bendesini elinin tersiyle bir kenara itip Sovyetler'le flörte başlamıştır. Johnson, Almanya'nın nükleer silâhlardan yoksun bırakılması konusunda Sovyetler'le anlaşarak, Herr Erhard'a fütursuzca ihanet etmiştir Bu ihanetin sonucudur ki, Erhard, tepetaklak devrilip gitmiştir. Alman "mucize"sinin babası, artık kendi ülkesinde ve bütün dünyada, merhametsizce alay edilen bir "siyasî mevtâ"dır.

Washington'un ihaneti, Almanya için tabiî ki büyük bir ders olmuştur. Almanya'nın çıkarlarını Washington'un çıkarlarına feda etmenin saçmalı-

ğı nihayet anlaşılmış ve Almanya, kendi çıkarlarını ön plânda tutmaya doğru yönelmiştir. Fransa'dan sonra Almanya'da da böylece, milliyetçi bir gidişin ilk belirtileri görülmeye başlamıştır.

Alman milliyetçiliğinin, Naziliğin hortlaması biçiminde ortaya çıkan bazı belirtileri endişe vericidir. Kendilerine "Milliyetçi Demokratlar" adını veren yeni Naziler kısır, yıkıcı ve tehlikeli bir milliyetçiliği temsil etmektedirler. "Amerikan nüfuzuna son verilmesi", "NATO ile bağların gevşetilmesi" gibi plânların yanı sıra, yeni Naziler, Hitler'inkini hatırlatan bir sürü saçma sapan iddia ile sahneye çıkmışlar ve seçimlerde küçümsenmeyecek başarılar elde etmişlerdir. Yalnız, iç ve dış şartlar, 1933 Almanyasına nazaran o kadar değişiktir ki, Naziliğin ciddî bir tehlike hâline geleceğine inanmak çok güçtür. Alman milliyetçiliği, herhalde Nazilerinkinden hayli farklı bir yönde gelişecektir.

Erhard'ın devrilmesinde başrolü oynayan ve hâlen Hıristiyan Demokrat Partisi'nin bir numaralı adamı sayılan Strauss, Nazilikle en ufak ilgisi bulunmamakla beraber, uyanan Alman milliyetçiliğini temsil etmektedir. *Express* dergisi, Almanya'da asıl korkulacak kişinin Nazi lideri Thielen değil, Strauss olduğunu yazmaktadır. Strauss, Amerikan etkisinden nispeten kurtulmuş bir kıta Avrupası fikrinin şampiyonluğunu yapmaktadır. Hıristiyan Demokratlar ile ortaklık kuran Sosyalistler de, Amerika'dan daha bağımsız bir politikanın taraftarıdırlar. Bu durumda, yeni koalisyon Hükûmeti, izleyeceği dış politikada, Almanya'da güçlenen milliyetçi akımı herhalde göz önünde tutmak zorunda kalacaktır. Prof. Ahmet Şükrü Esmer, Bonn'daki hükûmet değişikliğinin büyük önem taşıdığını belirtmektedir: "Almanya'daki bu iktidar değişimi, yalnız Almanya'nın iç politikası bakımından değil, Avrupa, hattâ dünya bakımından önemli bir olaydır. Milletlerarası ilişkiler yeni bir dönüm noktasına gelmiştir."

Doğuda ve Batıda hayli korku yaratan Alman milliyetçiliği nasıl bir gelişme gösterecektir? Almanya, harpte kaybettiği toprakların fethine mi çalışacaktır? Tek başına nükleer güce sahip olmaya mı yönelecektir? Bu takdirde Almanya, bütün büyük devletlerin kendisine karşı birleştiğini görecektir. Maceracı bir milliyetçilik yolları kapalıdır. Hayli muhafazakâr görüşlü bir dış politika uzmanı olan Andre Fontaine'in belirttiği üzere, "Alman milliyetçiliğine, bugün açık bulunan tek yol, Doğu ile yakınlaşmadır. Esasen bu milliyetçiliğin en çarpıcı özelliği, Sovyetler Birliği'nden

çok daha fazla Amerika'ya karşı duyulan güvensizlik, hattâ düşmanlıktır." Dulles'ın Soğuk Harp politikasına şimdiye kadar sâdık kalan Almanya nihayet gözlerini Doğuya çevirmektedir.

Amerikan hegemonyasına karşı Avrupa'da ilk isyan bayrağını açan General de Gaulle Fransasının bağımsızlık politikasının da temel dayanağını Sovyetler'le yakınlaşma t şkil etmektedir. Sovyet-Fransız dostluğu, hızla gelişmektedir.

İşin tuhafı, Washington ve Londra da, Sovyetler'e "ilanı aşk" etmeye başlamışlardır!.. İngiliz Dışişleri Bakanı "Rusları çok, pek çok severim" türküsüyle Moskova'dan dönmüştür. Başkan Johnson, Bonn ve Paris'te yeni bir Yalta korkusu uyandıracak biçimde Sovyetler'le flörte girişmiştir. Washington, Almanya'nın nükleer silâhlardan yoksun bırakılmasına rıza göstermiştir. Moskova ile, nükleer silâhların yayılmasını önleme ve uzayın barışçı amaçla kullanılması gibi anlaşmalar imzalama yolundadır. Johnson, "önce Almanya'nın birleştirilmesi, sonra Doğu-Batı yakınlaşması" biçimindeki sertlik politikasını ters çevirip, "Önce yakınlaşma, sonra Almanya'nın birleştirilmesi" formülünü benimsemiştir. Amerikan politikasındaki bu değişiklik, Vietnam politikasının yarattığı büyük engele rağmen, Washington ve Moskova arasında ciddî bir yakınlaşmaya yol açmaktadır.

Demek ki, bir yandan Washington-Londra ikilisi, öte yandan Paris ve Bonn, kendi açılarından Sovyetler'le yakınlaşmaya büyük önem vermektedirler. Sovyetler, herkesin sevgilisi olmuştur! Tabiî ki Washington, Sovyetler'e yaklaşmakla beraber, Avrupa'da hegemonyasını sürdürme çabasındadır. Fransa ve son değişiklikten sonra muhtemelen Almanya ise, Amerikan hegemonyasından kurtulmak için Sovyetler'e yanaşmaktadır. Sovyetler'e gelince, onlar Doğu Almanya'nın tanınmasını, Almanya'nın toprak taleplerinden vazgeçmesini, NATO ve Varşova Paktlarının askerî ve politik örgüt olarak kaldırılmasını istemektedirler. Ama Sovyetler Birliği de, Doğu Avrupa ülkeleri üzerindeki politik ve ekonomik nüfuzunu yitirmeye niyetli değildir.

Bu zıt çıkarlar arasında, bağımsız bir Avrupa doğabilecek midir? Ortak Pazar ülkeleri, özellikle Almanya ve Fransa, anlaştıkları ölçüde, bağımsız bir Avrupa'nın sağlam bir ekonomik temeli vardır. ABD yardımıyla güçlenen Avrupa kapitalizmi, gittikçe artan ölçüde, Amerika'nın karşısına di-

kilmektedir. Amerikan tröstleri ise, kilit sektörleri ele geçirerek, Avrupa ekonomisine hakim olma çabası içindedirler. Fakat Fransa'nın hegemonyadan kurtulma çabasına yeni Alman Hükûmeti de katılırsa, Ortak Pazar, öteki üyeleri de sürükleyerek, ciddî bir bağımsızlık politikasının temellerini atabilir. Doğu-Batı yakınlaşmasının gittikçe belirlenmesi, blokların çözülme eğilimi göstermesi ve NATO'nun anlamını yitirmeye başlaması, Avrupa'da Soğuk Harbin parçaladığı sol güçlerin birleşmesini ve iktidara gelmesini kolaylaştırmaktadır. Sol güçlerin yönetiminde bir Avrupa, bağımsızlığın ekonomik temellerini sağlamlaştırmaya yönelecektir.

Türkiye'de hâlâ Erhard politikası izlemekte ısrar eden iktidarlar, dünyada vuku bulan bu önemli değişikliklerin farkında mıdırlar? Avrupa'da Amerikan hegemonyasına karşı ciddî bir gelişmenin başladığı ve Batı başkentlerinin Sovyet dostluğunu kazanma yarışına girdiği bir dönemde, tek kıblesi Washington olan bir dış politikanın yakın bir gelecekteki tehlikelerini görebiliyorlar mı? Ekonomik bakımdan Türkiye'nin çıkarlarının, Amerika'dan çok, en geniş plânda düşünülen bir Avrupa'ya bağlı bulunduğunu biliyorlar mı? Washington tekelinden kurtulup bir an önce bütün ülkelerle karşılıklı çıkarları ön plânda tutan dost ilişkiler kurmanın hayatî önemini anlıyorlar mı? Sanmıyoruz. Ama hiç değilse, kendi çıkarları bakımından Erhard'ın akıbetinden ders almayı öğrenmelidirler.

Yön, Sayı 193, 9 Aralık 1966

Kürt Meselesi

27 Mayıs'tan beri bir çok tabu yıkıldı. Dünün tabuları olan dış politika ve millî savunma konuları artık hayli serbestçe tartışılabilmektedir. Ama bir tabuya, Sosyalistler de dahil, kimsenin el atmaya cesareti yoktur. Bu tabu, Kürt meselesidir.

Kürt meselesi, hem yok, hem var saydığımız bir konudur. Resmen, böyle bir mesele mevcut değildir: Kürt yoktur ki, Kürt meselesi olsun. Ama buna rağmen, Bakanlar Kurulu toplantılarında sık sık ele alınan bir Kürt meselesi vardır. Zaman zaman Doğulu bir sürü aydın tevkif edilmekte, Kürtçülükten yargılanmaktadır. Gizli servislerin faaliyetlerinin büyük bir kısmını bu konuya ayırdıkları herkesçe bilinen bir gerçektir. Son yıllarda rağbet gören Doğu kalkınması fikrinin arkasında Kürt meselesine bir çözüm bulma endişesinin yattığı herkesin meçhulü değildir. Elâzığ, Erzurum, Van, Diyarbakır ve Gaziantep'te seri hâlinde radyo istasyonu kurulması da bu mesele ile ilgilidir.

Resmî tez ne olursa olsun, bütün bunlar göstermektedir ki, bir Kürt meselesi vardır ve uzun yıllardır uygulanan politika, meseleye bir çözüm yolu bulmakta başarısız kalmıştır.

Hayli sert metotlarla uygulanan bu politika, mutlak bir entegrasyonu amaç edinmişti. Bir etnik grubun, dili ve kültürü unutturularak, hakim etnik grupla tam kaynaştırılması söz konusu idi. Ne var ki 40 yıldır uygulanan bu entegrasyon politikasının başarılı olduğunu, herhalde kimse iddia edemeyecektir. Doğu illerinde Türkçe bilmeyen vatandaş oranının Mardin'de yüzde 91, Siirt'te yüzde 87, Hakkâri'de yüzde 61, Muş'ta yüzde 53, Van'da yüzde 52 olduğu iddiası karşısında bir başarıdan elbette söz edilemez. Doğu kalkınması ise, henüz bir edebiyattan ibarettir. Kalkınma Planı, normal olarak Batıya yığılan yatırımları, Doğuya kaydıracak ciddî hiçbir tedbir alabilmiş değildir. Doğu, eski Doğudur.

Doğu meselesine nasıl bir çözüm yolu uygun düşecektir? Sosyalistler de dahil, mesele üzerinde ciddîyetle duran düşünürlerimizin bulunduğu söylenemez. Bu konudaki tabu o kadar güçlüdür ki, düşünceleri bile kurutmuştur. Hemen açıklayalım ki, bu satırların yazarı da, meselenin varlığına işaret etmekten ve şimdiye kadar gerçekçi bir çözüm yolu ileri sürülmediğini belirtmekten öte bir şey söyleyebilecek güçte hissetmemektedir kendisini.

Sosyalistler, şimdiye kadar meseleyi yuvarlak sözlerle geçiştirmişlerdir. Denilmiştir ki Sosyalizm, Doğu meselesini de çözecektir. Ortaçağ kalıntısı ağalık ve şeyhlik kurumlarının tasfiyesi ve herkese eşit imkân sağlayan bir kalkınma yoluna girilmesi sayesinde, mesele, kendiliğinden ortadan kalkacaktır.

1925 yılının ünlü "Takriri Sükûn Kanunu"ndan önce, tam bir fikir özgürlüğünün bulunduğu dönemde, en keskin fikirleri savunan aşırı sol yayın organlarında dahi, bir takım genel plândaki fikirlerden öte görüşlere pek rastlanmamaktadır. O günlerin en ateşli aşırı sol gazetesi, Şeyh Sait isyanına şiddetle cephe aldıktan sonra, tedbir olarak derebeyliğin tasfiyesi formülüyle yetinmektedir:

"Yobazların sarıkları yobaz zümresine kefen olmalı! Yobazlarıyla, ağalarıyla, şeyhleriyle, Halifeleriyle, Sultanlarıyla birlikte kahrolsun derebeylik!.. Ayaklanmanın bastırılması ve elebaşılarının cezalandırılmasından sonra, mutlaka Doğuda toprak meselesi çözümlenmelidir... Arazi ve meralar parçalanmadıkça, Şark Vilâyetlerimizde intizamın iadesine imkân yoktur. 'Şeyh Sait' ayaklanmasının gerisinde Kürdistan derebeyleri vardır. Cumhuriyet Hükûmeti, derebeyliği tasfiye edecektir..."

Şüphesiz, derebeyliğin tasfiyesi, Doğu meselesinin çözülmesinin ön şartlarından biridir. Türkiye çapında köklü bir Toprak Reformunu gerçekleştirmekte çok geç kaldığımız muhakkaktır. Yalnız, etnik yönü de olan bir meselenin, sadece ekonomik ve sınıfsal açıdan alınacak tedbirlerle çözülmesi mümkün müdür? Yeryüzündeki çeşitli denemeler, meselenin etnik yönünü de hesaba katmayan çözüm yollarının başarılı olmadığını göstermektedir. Ne var ki, en cesur ve ileri fikirli kişiler dahi, bu noktaya gelince zınk diye durmakta ve daha geniş bir plânda düşünmeyi reddetmektedirler.

Bir noktada en ufak tereddüde yer yoktur: Tek bir milletiz ve tek karış toprağımızı asla feda etmeyiz. Türkiye toprakları üzerinde ayırıcı ve bölücü emeller besleyen gafiller varsa, bir an önce akıllarını başlarına devşirsinler ve bir karış toprak için, en başta Sosyalistlerin dövüşeceklerini bilmelidirler.

Bu topraklar üzerinde tek bir millet olarak yaşayacağız. Yalnız bizim milliyetçiliğimiz, ırkçılık üzerine kurulu değildir. Anayasamız, ırkçı millet görüşünü kesinlikle reddetmiştir. Anayasamızın 54. maddesi, vatandaşlığı şöyle tanımlamaktadır: "Türk devletine vatandaşlık bağıyla bağlı olan herkes Türk'tür." Demek ki, Türk vatandaşlığını belirten tek şart, Türk devletine olan bağlılıktır. Vatandaşlığın ölçüsü, din ve mezhep değildir. Anayasamızın 12. maddesi, hiç bir ırka ve dine imtiyaz tanımamaktadır. Irkçılık ve ümmetçilik kanundışıdır. Bir Doğulu aydınımızın belirttiği gibi, "Türkiye Devleti, Atatürk'ün çizdiği millî misak hudutları içinde yaşayan, Kurtuluş Savaşımızı yapmış olan, bu yurda bağlı, bu yurdun kalkınmasına, ilerlemesine gönül vermiş ve bu yurdun insanlarını seven herkesin devletidir. Türkiye hepimizindir... Bu yurt, hepimizin yurdudur."

Gerçekten, çağdaş millet, kader birliği yapmış, birbirlerini seven ve bir arada yaşamak isteyen insanların milletidir. Bu milletin içinde, çeşitli etnik grupların bulunması, millet bütünlüğüne engel teşkil etmez. Atatürk milliyetçiliği ve Anayasamız, bu çağdaş millet görüşü üzerine kuruludur.

Bu çerçeve içinde bir Doğu meselemiz olduğunu kabul etmeliyiz ve Doğudan yeni yeni gelmeye başlayan seslere kulak vermeliyiz. Bir Doğulu Sosyalist şunları söylüyor: "Sosyalizmin millet görüşünde din, dil, ırk, etnik özellikler kurucu unsurlar değildir. Bu ayrımlar millet hayatına bir renklilik verdiği, kültürüne zenginlik sağladığı için yok edilmesi değil,

aksine yaşatılması gereken unsurlardır. Çeşitli ırklar, etnik gruplar birbirlerinin diline, dinine, kültürüne, etnik özelliklerine saygı göstererek birbirlerini yemeden, yok etmeden, yan yana, beraberce, kardeşçe yaşayabilirler.

"Bir ırkın, etnik grubun ve sahip olduğu kültür değerlerinin eritilmesi Sosyalizmin temel felsefesine aykırıdır. Eritilmeyi bırakın, bu kültür değerlerinin ve etnik özelliklerin yaşaması ve gelişmesi için gerekli fırsat ve imkânların sağlanmaması, kendi haline bırakılması bile Sosyalist düşünce ile bağdaşmayan bir durumdur.

"Sosyalist bir düzende hiç kimse rengi, dini, dili, ırkı, kültürü ayrı olduğu için istismar edilmeyecek, üstelik kişiliğine bağlı bu özellikleri geliştirmesi için kendisine fırsat ve imkân verilecektir."

Sosyalistler olarak, sanıyoruz ki, bu önemli mesele üzerinde düşünme zamanı gelmiştir.

Yön, Sayı 194, 16 Aralık 1966

AP İktidarı ve Sovyetler

Ciddî *New York Times*, 28 Ocak tarihli sayısında şaşırtıcı bir ihtimal üzerinde durmakta ve ABD'nin Sovyetler Birliği'ne, Türkiye ve İran'ın sırtından tâviz verebileceğini ileri sürmekteydi. C. L. Sulzberger imzalı yazıda şöyle denilmektedir: "Başka yerlerde tâvizler sağlanırsa, Moskova, Vietnam buhranında aracılık yapmaya daha istekli olabilir. Avrupa'da tâviz verme imkânı yoktur. Bazı diplomatlar, tâvizin Asya'da verilmesi gerektiğini ve Asya'da bir Amerikan yumuşamasından Rusya'nın doğrudan doğruya yararlanabileceği tek bölgenin 'İran ve Türkiye' olduğunun aşikâr bulunduğunu ileri sürmektedirler."

İddia etmiyoruz ki, yakın bir gelecekte, Sovyetler Birliği ile anlaşan Amerika, Türkiye ile İran'ı kuzey komşuları ile başbaşa bırakacaktır. Yalnız Amerikan dış politikasını plânlayanların böyle bir ihtimal üzerinde dahi durduklarını bilmekte fayda vardır, öte yandan, Vietnam Savaşına rağmen, Washington-Moskova yakınlaşması adım adım gerçekleşmektedir. Vietnam Savaşı son bulursa, Amerika'nın gözünde Türkiye'nin önemi hâlâ büyük olmakla beraber, eskisine nazaran azalmıştır. Bol sayıda uzun menzilli füzeler imal etmeden önce, Sovyetler Birliği'ni etkili biçimde füze tehdidi altında

tutabilmek için, Türkiye'deki Amerikan üsleri hayatî idi. ABD'nin Küba buhranı sırasında, Türkiye'deki üslerini Sovyetler'le pazarlık konusu yapmasının da ortaya koyduğu üzere, Türkiye artık askerî bakımdan eskisi kadar önemli değildir. Ülkemiz askerî plânda, daha çok Amerika'nın dünya çapındaki haber alma sisteminin bir unsuru olarak önem taşımaktadır. Bununla beraber, petrol diyarı Ortadoğuda, temel bir istikrar unsuru teşkil eden ülkemizin jeopolitik değeri, ABD için çok büyüktür. Amerikan sisteminden kopan bir Türkiye'nin, hâlen Batıda müthiş bir endişe yaratacağı muhakkaktır. Ne var ki Ortadoğu'da şimdiye kadar ciddî rekabet hâlinde bulunan Washington ve Moskova arasında, bu bölgede de yakınlaşma belirtileri görülmektedir. Taşkent Konferansında, Keşmir Savaşını durdurup Pakistan ve Hindistan'ı uzlaştırdıktan sonra, Sovyetler Birliği Ortadoğu'da da, ılımlı ve uzlaşıcı bir politika uygulamaya koyulmuştur. Washington'da da, Sovyetler'le Ortadoğu'da uzlaşma fikri gittikçe güç kazanmaktadır. Nitekim *New York Times*, Sovyetler'in katılacağı bir Ortadoğu Konferansı fikrini aylardan beri ısrarla işlemektedir. Böyle bir anlaşma henüz çok yakın bir ihtimal olarak gözükmüyorsa da, gerçekleştiği takdirde, Türkiye'nin Amerika'nın gözündeki jeopolitik önemini hayli azaltacaktır.

Türkiye, baş dostları tarafından bir gün yüzüstü bırakılma tehlikesinden kurtulabilmek için, Sovyet-Amerikan ilişkilerindeki bu muhtemel gelişmelerin ışığı altında, millî çıkarlarını NATO çıkarlarının üstünde tutan çok daha bağımsız bir dış politika izlemek ve Sovyetler'le, Amerika'dan önce davranarak, sağlam bir dostluk kurma çarelerini araştırmak zorundadır. Türkiye'nin iki vefalı dostu bu yakınlaşmanın hızlanacağı herkesçe kabul edilmektedir. Böyle bir durumda, ABD'nin hayli gerisinde kalan bir Türkiye'ye, şu ya da bu biçimde, bunun fiyatının ödetileceği açıktır. Esasen İran ve Pakistan, bu gerçeği bizden çok daha önce anlamışlardır. Tahtını Amerika'ya borçlu olan İran Şahı, Washington'u hayli kızdırmak pahasına, Sovyetler Birliği ile ve Doğu Avrupa ülkeleri ile, Türkiye'den kat kat ileri ilişkiler kurmuştur. Sovyet-Amerikan ilişkilerinin gelişmesi ihtimali üzerine, İran Şahı, daha 1963 yılında topraklarında Sovyetler Birliği aleyhine füze üssü kurulmasına rıza göstermeyeceğini taahhüt etmiştir. Şah, Vietnam'daki Amerikan politikasını ve CENTO'yu rahatlıkla eleştirmektedir. Komünist ülkeler ile geniş bir ekonomik işbirliğine girişmiştir. Bir boru hattıyla Sovyetler Birliği'ne ulaştırılan petrol gazı karşılığı, Sovyetler, İran'da önemli çelik ve makine fabrikaları kurmaya başlamıştır. İran, bedeli ham petrolle

ödenmek üzere, Romanya ve Bulgaristan'la, Batı tröstlerini pek kızdıran uzun vadeli anlaşmalar imzalamıştır. Hele Şahın Sovyetler'den yarı fiyata ve krediyle yeni silâhlar alma teşebbüsü, Washington'da panik yaratmıştır. ABD bu teşebbüsü, İran'a, yanılmıyorsak bizden esirgenen en mükemmel jet uçaklarından (*F-4 Fantom*) vermek şartıyla son dakikada ve şimdilik durdurabilmiştir. Petrol Konsorsiyumu, İran'ın karşısında, boyun eğmiştir. Tahran Hükümeti, bir Fransız grubu ile, kartelin klasik yarı yarıya politikası yerine, kârın yüzde 91'ini İran'a bırakan ve Petrol Konsorsiyumunu fena halde ürküten bir anlaşma imzalamıştır. Şah, Washington'dan hayli bağımsız bir politika izlemekte ve bunun meyvelerini toplamaktadır. 24 Ekim 1966 tarihli Amerikan *Nation* dergisi, Şahın nispeten bağımsız politikası karşısında Washington'un tutumunu şöyle değerlendirmektedir: "ABD.... Şahı bir askerî darbeyle devirmeye kolay kolay kalkışamaz. Esasen Vietnam'da Diem darbesi kötü sonuçlar verdiği için, Şahı devirmekle meselenin çözüleceğine ihtimal vermek güçtür. Pratik nedenlerle, son tahlilde Şah, ABD için yine de en iyi alternatiftir."

Öteki dostumuz Pakistan ise, yalnız Sovyetler Birliği ile değil, Çin ile de yakın ilişkiler kurmuştur.

Şimdi gelelim Türkiye'ye... Sovyet Başbakanının ziyareti, politika çevrelerinde şüphesiz olumlu bir hareket diye değerlendirilecektir. Ana muhalefet partisi, dış politikaya millî bir nitelik vermek ve AP'nin iç politikada istismar silâhını elinden almak endişesiyle, ziyareti herhalde olduğundan daha önemli göstermeye yönelecektir. Fakat Kossigin'in gelişini, Türk-Sovyet yakınlaşmasında gerçekten önemli bir adım saymak zordur. Ziyaret, koalisyonun AP kanadının isteksizliğine rağmen Moskova'ya giden Başbakan Ürgüplü'nün yaptığı davetin yerine getirilmesinden ibarettir. AP iktidarının teyit etmekle hayli geciktiği bu daveti iptale kalkışması herhalde mümkün değildi. AP'yi tutan basın, Kossigin ziyaretinin arifesinde, Sovyetler Birliği'ne küfürler yağdırmakla bu imkânsızlığı belirtmektedir!

Sovyetler'le yakınlaşmayı gerçekten isteyen bir iktidarın, Kossigin ziyaretinden önce, 1964'te imzalanan basit kültür anlaşmasını, herhalde Parlâmento'nun tasdikinden geçirmesi gerekirdi. AP iktidarı, buna nedense lüzum görmemiştir. Kültürel ilişkiler bir göstermelikten ibaret kalmaktadır. Keza Sovyetler Birliği ve Romanya ile petrol konusunda yararlı bir işbirliği kurmak mümkün iken, AP sözcüsü, daha geçenlerde Parlâmento'da

Sovyetler'den ucuz ham petrol almanın düşünülemeyeceğini, bunun tehlikeli bir şey olduğunu söylemiştir! Sovyetler'in rafineri inşa teklifi, tereddütsüz bir kenara itilmiştir. Romanya Petrol Bakanı, Türkiye'den eli boş dönmüştür.

Öte yandan, iktidarın Anglosakson tekelinde Kıbrıs meselesine bir çözüm yolu araması, Sovyetler'i hayli tedirgin etmişe benzemektedir. Anadolu Ajansı, Sovyet basınının, "Kıbrıs'ı bir NATO saldırı üssü hâline getirme teşebbüslerini" şiddetle eleştirdiğini bildirmektedir. Asla tasvip edilemeyecek bir hareket olmakla beraber, Makarios'a Çek silâhları verilmesi, Anglosakson tekeline bırakılmak istenen Kıbrıs politikasını bir cins protesto etme anlamı taşısa gerektir. Sovyetler, tek taraflı değil, çok taraflı bir çözüm yolu aradığı için İnönü Hükümetinin Kıbrıs politikasını desteklemişlerdi. AP iktidarının, yalnızca Anglosaksonlardan medet ummaması, Sovyet desteğini zayıflatmıştır. Üstelik AP iktidarı, son NATO Bakanlar Konseyi toplantısında dahi, eski yılların kraldan fazla kralcı tutumunu sürdürmüştür.

Bu şartlar altında, şüphesiz faydalı olmakla beraber, Kossigin ziyareti politik plânda önemli sonuçlar vereceğe benzememektedir. Esasen NATO'nun yeni politikası, bağımsız politika yürütmekten kaçınmak şartıyla, bu tarz temaslara karşı değildir. NATO lideri için önemli olan, bütün üyelerin politikasını kendisinin çizmesi ve yürütmesidir. Bu sebeple, İnönü'nün Dışişleri Bakanını Moskova'ya yollamasından asırı ölçüde kuşkulanan Washington, Kossigin-Demirel müzakerelerini rahatlıkla izlemektedir. Bilmektedir ki, AP iktidarı, müzakerelerde NATO politikasının dışında en ufak bir adım atacak değildir. Müzakereler, esas itibarıyla, ekonomik ilişkiler ve Kıbrıs konuları etrafında dönecektir. Kıbrıs meselesinde, Sovyetlerin, Anglosakson tekelindeki bir çözümün sakıncalarını anlatmaya çalışacakları ve bilinen görüşlerini tekrarlamakla yetinecekleri sanılmaktadır. Türkiye'yi, mevcut şartlarda daha ileri ölçüde desteklemekten kaçınacaklardır. Ekonomik ve ticarî ilişkilerde ise AID ve Amerikan tekellerini inciteyecek biçimde bir miktar gelişme kaydedileceği şüphesizdir. İhracat tüccarları, bu ilişkilerin geliştirilmesine şiddetle taraftardırlar ve ekonomik durumumuz, Türkiye'yi buna zorlamaktadır. Ama AP iktidarı, İran ve Pakistan tipinde bir dış politika izlemekten henüz çok uzaktır. Temenni edelim ki, kaçınılmaz görünen Amerikan-Sovyet yakınlaşmasının bedelini, bu dümen suyu politikası yüzünden bir gün Türkiyemiz ödemek zorunda kalmasın.

Yön, Sayı 195, 23 Aralık 1966

141 ve 142 Elbet Tartışılacaktır!

Prof. Sadun Aren, Karma Bütçe Komisyonunda ünlü 141. ve 142. maddeleri haklı olarak şiddetle eleştirmiş ve "Anayasamızın ve fikir hürriyetinin sırtına saplanmış iki hançer vardır. Bunlardan biri 141, diğeri 142. maddelerdir... Biz Anayasa Mahkemesi kararına rağmen, bu maddelerin Anayasaya aykırı olduğunu kabul ediyoruz." demiştir.

Normal karşılanması gereken bu sözler, nedense Adalet Bakanı Hasan Dinçer'in sert tepkilerine yol açmıştır. Adalet Bakanı Anayasa Mahkemesi kararını eleştirmeyi, demokrasiye inançsızlık sayacak kadar ileri gitmektedir. Bakanın sözleri şöyledir: "Demokrasiye inanıyorsak, onun müesseselerine de inanmalıyız. Bunlardan biri Anayasa Mahkemesidir. Anayasa Mahkemesi, 141 ve 142. maddeleri Anayasaya uygun bulmuştur. Demokrasiye inanıyorsak. Bu karara hürmet etmek gerekir. Bu maddelerin hançer olduğunu söylemek, demokrasiye inançla bağdaştırılamaz."

Adalet Bakanı fikrin suç sayılıp cezalandırılmasını eleştirmeyi, bir Anayasa Mahkemesi kararı var diye, demokrasiye aykırı saymaktadır. Halbuki Adalet Bakanının hayran olduğu demokratik ülkelerde fikir suçları çoktan tarihe karışmıştır. Fikir suçlarının kaldırılması yolunda mücadele etmek,

demokrasiye inançsızlığın değil, inancın delilidir. Bunun içindir ki, biz 141 ve 142. maddelerin de, Tedbirler Kanunu'nun da kaldırılmasından yanayız ve fikir suçu diye bir şey tanımıyoruz. Üstelik ünlü 141 ve 142. maddeler, Menderes döneminde dahi, en muhafazakâr politikacılar tarafından tartışılmıştır. Maddelerin kabulüne yol açan Meclis müzakerelerinde, Adalet Komisyonunun sözcülüğünü yapan eski Yargıtay Başkanı ve Adalet Bakanı Halil Özyörük bile cebir unsurundan yoksun olduğu için Dinçer'in fütursuzca savunduğu maddeleri şiddetle eleştirmiştir. Kasaba avukatlığından gelen Dinçer, Yargıtay Başkanlığından Adalet Bakanlığına geçen selefinin, Menderes döneminde 141 ve 142. maddeler konusunda söylediği şu sözleri ibretle okumalıdır:

"Cebir kulanma saiki hususî kasıt hâlinde kanunda yer almazsa, şu dört mühim netice ortaya çıkar:

1- Cebir unsuru konulmazsa, bütün siyasî teşekkülleri yok etmek mümkündür. Yürürlükte olan kanun bu bakımdan çok tehlikelidir.

2- Cebir saiki kanunda yer almazsa, demokrasi yıkılır, ferdin fikir hürriyeti çiğnenir ve 141. maddeye girmeyecek sosyal bir fikir tahayyül etmek dahi mümkün olmaz.

3- Cebir saiki unsur sayılmazsa, herhangi bir hükûmet elinde bu madde, müthiş bir silâh olur.

4- Cebir saiki unsur sayılmazsa, bilhassa iki şey tehlikeye girer: "Matbuat hürriyeti ve kürsü hürriyeti."

Menderes'in zorlamasıyla kabul edilen 141 ve 142. maddelerin bugünkü şekline yalnız eski Yargıtay Başkanı değil Prof. Çelikbaş, Prof. Necip Bilge, Faik Ahmet Barutçu, Cezmi Türk, Feridun Fikri Düşünsel ve hattâ Bölükbaşı gibi kapitalizmden yana politikacılar antidemokratiktir diye şiddetle karşı durmuşlardır. Bölükbaşı'nın partisinde çok uzun yıllar bulunan Dinçer de şansı yaver gidip 1950-54 döneminde milletvekili bulunsaydı, bugün pek savunduğu maddeleri, o zaman herhalde antidemokratik ilân edecekti...

Öte yandan 141 ve 142'nin Anayasaya uygunluğunu pek acele ilân eden Anayasa Mahkemesinde dahi, kararın tartışılması bitmiş değildir. Bu tartışmalar yüzündendir ki, Yüksek Mahkeme, 1,5 yıldır kararın gerekçesini yazamamaktadır! Öteki sayfalarımızda önemli kısımlarını yayınladığımız 141 ve 142 ile ilgili "Esas İnceleme Raporu"ndan anlaşılacağı üzere, Yüksek

Mahkeme, Anayasanın Komünizmi yasakladığı fakat Sosyalizmi serbest bıraktığı esasından hareket etmiş ve Komünizmi yasakladığı düşüncesiyle 141 ve 142'yi Anayasaya uygun bulmuştur. Ama görmüştür ki, açıklıktan yoksun olan maddeler, yalnız Komünizmi değil, Sosyalizmi de yasaklar niteliktedir ve bu hâliyle Anayasaya aykırıdır. Gelgelelim Komünizm ile Sosyalizm nasıl ayırt edilecektir? Sosyalizm konusunda 244 sayfalık bir etüd hazırlayan maddelerin raportörü bunu başaramamış ve başaramadığı için de Yüksek Hâkimlere acı bir itiraf teşkil eden şu tavsiyede bulunmuştur: "İptâl dâvâsına konu teşkil eden maddelerin Sosyalizmi de kapsadığı kabul edilirse, ki münhasıran maddelerin lâfzından hareketle, bu sonuca varmak kabildir, Anayasanın men etmediği bir şeyi cezalandırma sonucu doğacaktır, ki bu takdirde sözü geçen maddeler Anayasaya aykırı olacaklardır...

"Ancak bu esas (maddelerin Komünizmi hedef tuttuğu) Yüksek Mahkemece benimsendiği takdirde, Sosyalizmin maddenin dışında kaldığı Anayasa Mahkemesince, açıkça ve genel bir şekilde teyid olunmamalıdır. Zira bir defa Sosyalizmin anlam ve kapsamını kesin bir şekilde belirtilemeyen bir şeyin serbest olduğunu beyan birçok pratik güçlükler doğurabilir."

Görüldüğü gibi saygıdeğer raportör, "Sosyalizm serbesttir ama, madem Sosyalizmi açık seçik tanımlamayı beceremiyoruz, o halde bırakalım 141 ve 142 fikir hürriyetinin üzerinde eskisi gibi Demokles'in kılıcı olarak sallanıp dursun." demeye getirmektedir! Bu bir hukukçu için acı ve ciddîyetten uzak bir davranıştır. Ne var ki Yüksek Mahkeme maddeleri Anayasaya aykırı ilân ettiği takdirde Komünizmin serbest kalacağı endişesine kapılmıştır. Nitekim Anayasa Mahkemesi raportörüne verdiği mütalâada Ceza Profesörü Sahir Erman bu endişeyi belirtmektedir: "Bugünkü durumda Anayasa Mahkemesi, sözü edilen maddelerin Anayasaya aykırı olduğuna karar verecek olursa Komünizmin de serbest bırakılması tehlikesi mevcuttur." İşte bu tehlikeden çekinerek, Anayasa Mahkemesi, Sosyalizmi de kapsadığını bile bile maddelerine Anayasaya uygun olduğunu kararlaştırmıştır. Yalnız böylece gerek raportörün, gerekse Prof. Erman'ın ileri sürdüğü "Komünizmden başka, Sosyalizmi de cezalandırma tehlikesi" doğmuştur. Bunun içindir ki, Prof. Erman tam bir kesinlikle "141 ve 142. maddeleri, gâyeye uygun bir tarzda değiştirmek icap ettiği âşikârdır." hükmüne varmaktadır. Yüksek Mahkeme herhalde bu sakıncayı 141 ve 142. maddeler kararı gerekçesinde yorum yoluyla düzeltmeyi tasarlamış olacaktır. Gerekçede, Komünizm ile Sosyalizmin

sınırlarını açık seçik çizerek Sosyalizmin cezalanmasını önleyebilecektir... Ama ne var ki, muhtemelen Komünizm ile Sosyalizmin kesin bir tanımlanmasında Yüksek Mahkeme üyeleri anlaşmaya varamamakta ve gerekçe, 1,5 yıldır bir türlü yazılamamaktadır!

Bu durumda, Anayasa Mahkemesini de güçlükten kurtarmak için Parlâmento üyelerine düşen bir görev vardır. Ünlü maddelerin bugünkü hâliyle, yalnız Komünizmi değil Sosyalizmi ve hattâ ortanın solunu yasakladığında ünlü hukukçular birleşmektedir. Anayasa Mahkemesinin "Esas İnceleme Raporu"nda da bu durum kabul edilmektedir ve ortada, sırf mevcut düzenin değişmesini istedi diye mahkûm edilmiş bir sürü aydın vardır. Sayın Ecevit'in isabetle ileri sürdüğü şu çok haklı sözlerine benzer görüşler yüzünden birçok aydın cezalandırılmıştır. CHP Genel Sekreteri şöyle demektedir: "Muhafazakâr olmak demek, mevcut durumu korumak demektir. Biz, bu mevcut durumu korumak istemiyoruz. Tamamen sermaye ve büyük toprak sahibinden yana olan bir ortamda, sizin karnınız açtır. Elbiseniz, işte sizin üstünüzde olduğu gibi, kırk yama içindedir. İşleyebileceğiniz el kadar toprağınız yoktur. Ağanın baskısı altında olduğunuz için, serbest oy verme hürriyetiniz kağıt üzerinde kalmaktan öteye geçemez. Türkiye gibi sefalet içinde olan bir memlekette muhafazakârlık olamaz. Mağarada yaşayan insanın durumunu mu muhafaza edeceğiz? Elbette karşısındayız muhafazakâr tutumun."

Ne var ki, antidemokratik olduğu Prof. Çelikbaş tarafından dahi Meclis kürsüsünde belirtilen bu maddelerin esas amacı, mevcut köhne düzeni muhafaza etmektir. Bu sebeple, Menderes gibi köhne düzenin savunulması değil de yalnız Komünizmin yasaklanması isteniyorsa, 141 ve 142. maddeler mutlâka düzeltilmelidir. Komünizm, proletarya ihtilâli ve proletarya diktatörlüğü demektir. O halde, ortanın solunda olduğunu yâni köhne düzenin muhafazasını değil, değiştirilmesini istediğini ilân eden CHP, önce bu yoldaki hukukî engeli kaldırmak ve ünlü maddeleri yalnızca Komünizmi yasaklar hâle getirmek için mücadele etmek durumundadır.

Rahmetli Barutçu, 15 yıl önce, Meclis kürsüsünde bu görüşü savunmuştur. Barutçu'nun 15 yıl önce savunduğu görüşün mücadelesini yapmaya, ortanın solundaki CHP bugün cesaret edemezse bu konuda muhafazakârlığın da gerisinde bir çizgiye düşülmüş olmayacak mıdır?

Yön, Sayı 196, 30 Aralık 1966

Büyük Oyun!

Sanki gizli bir el bir orkestrayı hareket geçirmiştir: "En sağ uçtan en sol uca kadar bütün enstrümanlar, bir "tepeden inmecilik" marşı çalmaya başlamışlardır. Dünc kadar TİP'e ateş püsküren ünlü Profesör Aydın Yalçın, Bernstein modelinde bir gelişme ümidiyle, TİP'e kaşı hayli yumuşak davranmakta, TİP dışındaki Sosyalistlere veryansın etmektedir. Gülek'in elinden CHP sağının liderliğini alan Feyzioğlu, düne kadar TİP'in en amansız düşmanı olduğu halde, TİP kaynaklarından gelen söz ve yazılara "vesika" adını vererek, TİP dışındaki Sosyalistlere en ağır hücumları yöneltmektedir. Amerikanofil Tevetoğlu'nun ünlü Komünizmle Mücadele Komisyonun üyelerinden, Türkeş yetiştirmesi bir istihbaratçı, Feyzioğlu'nun gölgesinde aynı hücumları tekrarlamaktadır. Amerika'ya aşırı sempatisi ile tanınan büyük bir gazete, düne kadar TİP hakkında kasıtlı yazı ve eserler yayınlarken bugün TİP'in savunucusu kesilmekte, "TİP'i kötü yollara sürüklemek isteyen solcular"a yüklenmektedir. Bu gazete Feyzioğlu'na da, cepheden hücumu bırakarak Ecevit'i çevresinden tecrit etme tavsiyesinde bulunmaktadır! Kompradorların yayın organı Dünya gazetesi ortanın solunun Kurultay zaferinden itibaren, TİP dışın-

daki solcuları baş hedef seçmiştir Ecevit ise, bütün bu suçlamalara şu cevabı vermiştir: "Bu kimselere yöneltilen 'tepeden inmeci', 'ihtilâlci' ithamı, CHP'deki ortanın solu hareketine şiddetle hücum eden bazı TİP çevrelerinden gelmektedir. İthamın ne derece doğru olduğu tartışma konusu olabilir... Benim müşahadem o değildir."

Kendi hesabımıza, hemen hepsinin adları çeşitli cunta hareketlerine karışmış bu kişilerin suçlamalarına, cunta ve darbe tertiplerinin daima dışında kalmış insanlar olarak, gülüp geçmekteyiz. Hepsinin ipliği belgeleriyle çoktan pazara çıkmıştır. Bizlere ise, aleyhimizde bir şeyler bulmak çabasıyla her yola başvurulduğu halde, delilsiz ispatsız bir takım kaba yakıştırmalardan öte bir şey söylenememiştir. Söylenemez de. Bu sebeple, kendimizi savunmak ihtiyacını duymuyoruz. Aksine, kendimizden iki satırla da olsa, söz etme zorunda kaldığımız için mahçubuz.

Yalnız meselenin önemli başka bir yönü var: Neden bir takım Amerikanofiller, birdenbire TİP'e karşı yumuşamışlar. TİP çevrelerinden gelen bir takım dedikodulara mal bulmuş mağrıbî gibi sarılmışlardır? Türk milliyetçileri olarak, memleketimizde döndürülmek istenen bir büyük oyunu aydınlatabilmek için, bu sorunun cevabını araştırmak zorundayız.

Emperyalizmin ve işbirlikçilerinin hâlen en çok korktukları şey, Türkiye'de geniş bir milliyetçi sol güçbirliğinin kurulmasıdır. Milliyetçiler için bir ibret vesikası teşkil eden Haydar Tunçkanat'ın açıkladığı CIA Raporu hatırlanmalıdır. Raporda en büyük tehlike olarak milliyetçi bir güçbirliğinin doğması gösteriliyor ve bunun mutlaka önlenmesi isteniyordu. CIA raporundaki şu sözleri, Türk milliyetçileri bir an dahi akıllarından çıkarmamalıdırlar:

"Çetin Ceviz, beklenildiği üzere yaptığı gibi, Atatürk'ün millî politikası, ikili anlaşmalar, üsler vesaire gibi can sıkıcı soruları tekrar ortaya atmaya çalışarak Hükûmet'e kaşı entrika ve tecavüzlerini arttırmaktadır.

"Bu sebeple herkes müttefiktir ki, bu tehlike, muhalefetin tedrici şekilde parçalanmasını ve bütün arzulanmayan sonuçlarıyla birlikte sol ve sol eğilimlerin benzeri bir birlik yaratmasını önlemek üzere tahrik eder, hatta buna zorlar."

Görüldüğü gibi, CIA, solda milliyetçi bir birleşmeden müthiş ürkmekte ve böyle bir birliği mutlaka yok etme azmini belirtmektedir. Halbuki

Ecevit'in zaferiyle, CHP, Amerika'nın arzuladığı Filipin tipi bir parti olmaktan çıkma yoluna girmiştir. Ecevit şöyle haykırmaktadır: "Demokrasimizi yabancı nüfuz ve baskısının Türkiye'ye girmesini kolaylaştırıcı bir kapı haline getirme yolundaki davranış ve oyunlara göz yummayacağız, meydan vermeyeceğiz. Hiçbir Türk buna razı olamaz. Parti farkı olmaksızın, bütün Türk milliyetçileri, bu türlü oyunların elbirliği ile karşısına çıkmalıdırlar."

Ecevit'in bu milliyetçi çağrısıdır ki, başta Washington olmak üzere, komprador çevrelerini, AP'yi ve Feyzioğlu tipi politikacıları fena halde telâşlandırmıştır. Ecevit'i yıkmaya, çevresinden tecrit ederek etkisiz kılmaya, hiç değilse ürkütmeye çalışmışlardır.

Bütün bunlar normaldir. Meselenin normal olmayan yanı, iyi niyetlerinden şüphe etmediğimiz TİP'li arkadaşlarımızın, emperyalizmin ustaca oyunlarını unutarak, olaylara dar particilik açısından bakmalarıdır. Ufak particilik ve tekkecilik hesapları, Türkiye'nin ileri gitmesi dâvâsının üstüne çıkmıştır. Bunun içindir ki, CHP'nin Ecevit'le sol milliyetçiliğe açılışını "ay çiçeğinin olduğu yerde dönmesi"ne benzetmekteler ve tıpkı Washington, Adalet Partisi, Aydın Yalçın ve Feyzioğlu gibi, CHP'deki olumlu yönelişten rahatsız olmaktadırlar. Milliyetçileri bölen bu aynı paralele düşüşten dolayıdır ki, Feyzioğlular, Aydın Yalçınlar ve benzerleri, dün yerin dibine batırdıkları TİP'i, bugün büyük bir müsamaha ile karşılamaktadırlar! Çünkü TİP âdetâ Feyzioğlu'nun başarısını temennî ediyormuş gibi davranmaktadır.

AP ve YTP koalisyonları döneminde, yâni TİP'in CHP'yi karşısına almaktan dikkatle kaçındığı günlerde, başta İnönü olmak üzere CHP'yi en şiddetli dille eleştiren YÖN ise, Üçüncü İnönü Hükûmetinin anormal biçimde düşürülmesinden beri, bu Amerikan oyununu Türk kamuoyuna anlatabilme çabasındadır. Milliyetçilerin bölünmesini önlemeye çalışmakta ve ayırıcı davranışlara gücü ölçüsünde karşı durmaktadır. 23 Eylül 1966'da şunları yazıyorduk:

"Türkiye'de de bugün Sosyalist hareket, toplumdaki kuvvet dengesini ve geçilmesi zorunlu aşamaları hiç hesaba katmadan antiemperyalist mücadele ile Sosyalist mücadeleyi eş anlamda sayma ve kendi dışındaki milliyetçi güçlerle savaşma eğilimi göstermektedir. Bu eğilim önlenemediği ve geliştiği takdirde, henüz ilk adımlarını atan Sosyalist hareket ken-

dini zorla öteki milliyetçi güçlerin dışına itecek ve çok korkulur ki, etkisizliğe mahkûm olacaktır."

Milliyetçi güçlerle, hatta Sosyalistlerle savaşma eğilimi, son aylarda maalesef gelişmiştir. O kadar ki TİP çevrelerinden gelen suçlamalarla, emperyalizmin işbirlikçileri milliyetçileri parçalamaya ve birbirine düşürmeye kalkışmışlardır! Bu son derece sıhhatsiz bir gidiştir. Sâdece ve sâdece başarılı olmalarını dilediğimiz arkadaşlarımızın soğukkanlılıkla ve Sosyalistçe düşündükleri zaman, bu tehlikeli çıkmazdan kendilerini kurtaracakları ümidindeyiz. Türkiye'de büyük oyunlar oynanmaktadır ve bizler hâlâ küçük particilik hesapları peşindeyiz...

Yön, Sayı 197, 6 Ocak 1967

Biz Ne İstiyoruz?

İlericilik iddiasındaki Amerikanofil politikacılar, Sosyalizmi "umacı" göstermek için, hayli eğlenceli bir kampanyaya girişmişlerdir. Tunçkanat'ın açıkladığı CIA Raporuna uygun biçimde, solda milliyetçi bir birleşmeyi engellemek için çırpınan bu sahte ilericiler, düne kadar Avrupa Sosyalizmini övdüklerini unutup, şimdi "Sosyalizmin temelinde Marks yatar." tarzında müthiş ifşaatla, Sosyalizmi gözden düşürmeye kalkışmışlardır. Çağımızın en büyük hümanisti ve bilimadamı olduğunda bütün namuslu düşünürlerin birleştiği Marks, şimdi bir "kolera mikrobu"dur. Düne kadar pek övdükleri Avrupa Sosyalizmi, aslında kötü olduğu için değil, temelinde Marks bulunduğu için kötüdür!

Sosyal bilimlerde yeni bir çığır açan ve insanların her türlü tutsaklıktan kurtarılarak en geniş özgürlüğe kavuşturulmasına isteyen Marks'ı savunmak haddimiz değildir. Ama emperyalizmin hizmetindeki teorisyenler, temelinde Marks yatıyor diye Sosyalizmin Atatürkçülüğe aykırı olduğunu ilân etmektedirler! Bu noktada Sosyalistlerin ne istediklerini hatırlatmakta fayda vardır.

Sosyalistler, her şeyden önce, Atatürk'ün sağladığı, fakat sağcı politika-

cıların hovardaca sattıkları haklarımızı yeniden kazanma yolunda mücadele vermektedirler. Atatürkçülüğün özünde, tam bağımsızlık vardır. Atatürk'ün deyimiyle tam bağımsızlık, "piyasada, maliyede, adalette, askerlikte, kültürde ve bu gibi konularda tam bağımsızlık ve özgürlük demektir." Ve Atatürk şöyle devam etmektedir: "Bu saydıklarımın herhangi birinde bağımsızlıktan yoksunluk, ulus ve ülkenin gerçek anlamıyla, bütün bağımsızlığından yoksunluğu demektir." Sosyalistler, gerçek anlamıyla böyle bir bağımsızlığın peşinde koşmaktadırlar. Bağımsızlık dâvâsı yanında, bütün öteki meseleleri ikinci derecede önemli saymaktadırlar.

Daha yakınlara gelelim: 1940-45 döneminde gerçekleştirilmek istenen bütün reformlar, bugün Sosyalistlerin baş talepleri arasındadır. O dönemin en önemli iki dâvâsının savunuculuğunu yapmaktadırlar. Hattâ TİP'in istediği Toprak Reformu, malî hükümleri ve kamulaştırma sınırları bakımından 1945 Kanunu'nun hayli gerisindedir!

Çeyrek asır önceki dönemin başka bir özelliği, plânlı bir devletçiliğin geniş hazırlıklarına girişilmesi idi. 1933'te ilk adımları atılan plânlı Devletçiliğin, harpten sonra büyük ölçüde geliştirilmesi öngörülmekte idi. Sosyalistler, bugün plânlı Devletçilik derken, bu eski dâvânın savunuculuğunu yapmaktadırlar. Şüphesiz, o tarihlerde büyük hâtâlar işlenmiştir. Halk kütlelerine mal edilmeden, köklü reformların başarılacağı sanılmıştır. Feodalite kalıntısı unsurların ve kompradorların mukavemeti ve sabotaj teşebbüsleri hesaba katılmamıştır. Bu yüzdendir ki, girişilmek istenen işler başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

Sosyalistler, plânlı Devletçiliğin ve köklü dönüşümlerin, ancak geniş demokratik reformlar ile birlikte başarıya ulaşacağı inancındadırlar. Nitekim CHP Genel Sekreteri de, 27 Mayıs Millî Devrim Derneğinde verdiği son bir konferansta bu gerçeği dile getirmektedir: "Çâre, halkın ekonomide hâkim unsur durumuna getirilmesidir. Bunun için gerekli iktisadî düzen değişikliğinin ve imkân eşitliğinin sağlanması şarttır. Demokrasi, halkın, devlet ve toplum yönetiminde hâkim olması oranında gerçek demokrasi olur. Halk ekonomiye hâkim olamaz. Dolayısıyla insanlar da kendi hayatlarının hâkimi olamazlar."

Görüldüğü gibi, sahte ilericilerin iddialarının tam aksine, Sosyalistlerin hâlen istedikleri, 19 Mayıs 1919'ta Mustafa Kemal'in Anadolu toprağına ayak basmasıyla başlayan "Büyük Uyanış"ın bugünün şartlarıyla deva-

mından başka bir şey değildir. Sosyalistler kesinlikle Atatürk'ün yolundadırlar ve her şeyden önce, son çeyrek asırda yitirdiklerimizi kazanma dâvâsındadırlar.

Sosyalistlerin bugünkü taleplerini paylaşmak için Sosyalist olmaya dahi lüzum yoktur. Gerçekten milliyetçi olmak yeterlidir. Temel dâvâ, bağımsızlık dâvâsıdır. Ama bu dâvâ, köklü ekonomik ve sosyal reformları gerçekleştirmedikçe çözülemez. Bu sebeple, bugünün "Misakı Millî"si, yalnız politik plânda kalmayıp, ekonomik ve sosyal alanları da kapsayacaktır. En bilinçli milliyetçiler olduklarını söyleyen Sosyalistlerin görevi, ikinci derecede meseleleri bir yana bırakıp, bütün milliyetçileri tereddütsüz etrafında toplayabilecek yeni bir "Misakı Millî" programını ortaya koymaktır.

Bu noktada bir kısım Sosyalistlerin, herkesi birleştirecek ortak görüşleri araştırmak yerine, ayrılıkları büyük göstermeye çalışmaları üzücüdür. Meselâ dış ticaretin devleştirilmesini isteyenler ile "iç ve dış ticaretin halklaştırılmasını" ileri süren Ecevit arasında önemli bir fark olmasa gerektir. Ecevit görüşünü şöyle açıklamaktadır: "İç ve dış ticaretin halklaştırılması yoluyla yatırım kaynağı israfının ve döviz kaçırmanın önlenmesini istiyoruz. Kısaca bu iki alanda da halkı ekonomiye hâkim kılmak istiyoruz. Devlet kesiminde üretken malların devlet kanalıyla, üretici köylünün de devlet öncülüğü ile kooperatifleşerek ürünlerinin bu kooperatif kanalıyla ihraç etmesi gereklidir." Görüldüğü gibi, CHP'nin sağcı baskı altında 1954'te liberalleştirilen en tâvizci programı çerçevesinde dahi, Ecevit'in sözleri, en çok tartışılan bu konuda bile, farklı sanılan görüşlerin hayli yakın olduğunu ortaya koymaktadır. Dış politika, petrol, maden, Toprak Reformu vb. gibi ön plânda dâvâlarda da, milliyetçiler arasındaki ayrılıklar, tahmin edildiğinden çok daha önemsizdir.

O halde nedir bu çekişmeler? Nedir bu "Yalnız biz varız, başka kimse yoktur." tarzındaki milliyetçileri bölücü, parçalayıcı davranışlar? En bilinçli milliyetçi olduklarını söyleyenler, gerçekten bilinçli iseler, birleştirici ve toplayıcı olmak zorundadırlar.

Bugün Sosyalist harekette bir bölünmeden söz edilmektedir, Sosyalistler birleşsin, denilmektedir. Eğer bu birleşme en geniş bir milliyetçi hareket içinde olmayacak da, dar bir Sosyalist çerçeve içinde kalacaksa, asıl bu, en korkulacak bölünme ve parçalanmadır. Esasen CIA'nın plânı da,

Sosyalistleri tecrit etme ve etkisiz kılma amacını gütmektedir.

Biz faşizmin de, emperyalizmin de ekmeğine yağ sürecek bu tip bir sekterizmin, Türkiyemiz için en büyük tehlike teşkil ettiğine inandığımızdan dolayıdır ki, asıl büyük bölünmenin tarihî sorumluluğunu reddediyor ve "İstiklâlciler, millîciler, birleşiniz" diye sesimizi yükseltiyoruz.

Yön, Sayı 198, 11 Ocak 1967

Açık Seçik

Bazıları sanıyorlar ki, Sosyalizm tartışmaları, teorik plânda bilgiçlik taslamak için başlatılmıştır. Hayır. YÖN, eyleme ışık tutmayan bilgiçliği, aydın gevezeliği saymış ve bundan daima kaçınmıştır. Esasen YÖN'ün gücü ve başarısı Türkiye'nin somut dâvâlarını teker teker gün ışığına çıkarmasından ileri gelmektedir. Sosyalizm gevezelikleri yapmaktan değil.

Sosyalizm tartışmalarını da, TİP yöneticileri tehlikeli bir yola girme eğilimi gösterdikleri için başlattık: İkinci Kurtuluş Savaşından söz eden, emperyalizm ile işbirlikçilerine karşı ön safta şerefli bir mücadele veren ve bütün milliyetçilerin birleşmesini haklı olarak isteyen TİP yöneticileri, Parlâmento'ya alıştıktan sonra, tehlikeli tezler ileri sürmeye başlamışlardır. İnönü Hükûmetinin anormal biçimde düşürülmesi üzerine, "Türkiye'nin politik ve ekonomik bakımdan tam bağımsız bir devlet haline gelmesi ve yaşaması, bugün Türk milleti için bir ölüm kalım meselesidir. Tıpkı Kurtuluş Savaşı yıllarında olduğu gibi, milletimizin bütün namuslu, yürekli ve gerçekten yurtsever kuvvetlerinin bir millî cephe hâlinde işbirliği etmeleri ve dayanışmaları kutsal bir ödevdir." diye Sayın Aybar'ın imzasıyla bir "Millî Cephe Çağrısı" yayınlayan TİP yöneticileri, önemli bir politika değişikliği yaparak,

"Antiemperyalist mücadele, Sosyalist mücadeledir. Bunu Sosyalistler gerçekleştirir." demeye başlamışlardır. Artık, Sosyalist olma şartına bakmadan "milletimizin namuslu, yürekli ve gerçekten yurtsever bütün kuvvetlerini bir millî cephede toplama" söz konusu değildir. Aksine, Millî Cephe Çağrısında, "Geç de olsa, bağımsız ve kişiliği olan bir dış politika yürütme zorunluluğunu anlayarak ABD'yi endişelendirdi." diye övülen İnönü aleyhine "vatanı Amerikalılara peşkeş çekmek"ten, "bunun hesabının sorulacağından" söz açan parti bildirileri yayınlanmıştır. Emperyalizm ve işbirlikçileriyle mücadeleyi ihmal pahasına, emperyalizmin en çok çekindiği güçlere yüklenme politikası, parti programı ile çatıştığı anlaşılan yeni ve çok orijinal teorilere bel bağlanmıştır. Yeni teorilere göre, ilk Kurtuluş Savaşını yapan ve 27 Mayıs'ı gerçekleştiren güçler "Osmanlı tipi ceberrut devletin halk düşmanı temsilcileri"dir. Emperyalizm ile işbirlikçilerinin egemenliğini sağlayan DP ve AP hareketleri ise, "yörüngesine oturmamış halk devrimleri"dir. Bu mantıkla, Mustafa Kemal hareketinin ve 27 Mayıs'ın, faşist nitelikte karşı devrim sayılması gerekmektedir!

Milliyetçi güçleri bölen ve Sosyalizmi tehlikeli bir "halk dalkavukluğu" halinde dejenere edebilecek olan bu tehlikeli eğilimler üzerinedir ki, Sosyalist strateji tartışmalarını zorunlu saydık. Tunçkanat'ın açıkladığı CIA Raporunda, milliyetçi güçlerin birleşmesi en büyük tehlike olarak gösteriliyor ve bunun mutlaka önlenmesi isteniyordu. TİP yöneticilerinin herhalde iyi niyetli tutumu, objektif olarak, CIA planının uygulanmasını kolaylaştırıyordu. Tartışma, gerekli idi.

Tabiî ki, Türkiye'de çok zaman görüldüğü üzere, tartışma, yörüngesinden kaydırılmak istenmiştir. "Tepeden inmecilik, halk düşmanlığı, faşistlik, halksız Sosyalizm" gibi yakıştırmalar, esas anlaşmazlık konusunu bir toz ve duman bulutu içinde unutturma çabasının sonucudur. İşçi ve köylülerin iktidara gelmesi yolunda mücadele veren bütün Sosyalistlerin, en geniş demokrasi talebinden ve halkın safından ayrılamayacakları âşikârdır. Faşizme kesinlikle karşı ve tam demokrasiden yana olduğumuz içindir ki, faşizm ihracatçısı emperyalizmle ve işbirlikçileriyle mücadeleyi, bütün demokratik güçlerin elbirliği ile yürütmelerini baş görev saymaktayız. Bunun içindir ki, emperyalizme ve işbirlikçilerine karşı çıkan bütün milliyetçi demokratik güçlerin birleşmesini engelleyen her türlü bölücü, ayırıcı davranışı şiddetle eleştirmekteyiz ve demokratik devrimi savunmaktayız.

Üzülerek söylemeliyiz ki, ısrarlı uyarmalara rağmen, TİP yöneticilerinin milliyetçi demokratik güçleri bölücü davranışları değişmiş değildir. TİP'in görüşlerini dile getirdiği belirtilen bir dergi, başyazısında TİP'li gençliğe Kızılay ve Beyazıt meydanlarına bağımsızlık sloganlarıyla dökülen öteki Atatürkçü gençlerden uzak durmayı önermektedir. TİP'in kontrolündeki bir öğrenci kulüpleri federasyonu, yayınladığı bültende, emperyalizme karşı cesur mücadelesiyle gururlandığımız Türkiye Millî Talebe Federasyonu da dahil, "mevcut gençlik kuruluşlarının, aslında egemen güçlerin birer uydusu" olduklarını yazmaktadır. Hukuk Fakültesi Öğrenci Derneği seçimlerinde TİP'e bağlı grup, antiemperyalist "Kemalist Cephe"ye, AP'li grupla birlikte karşı çıkmaktadır. İlerici güçlerin bölünmesi, Sosyalistliğin ve Halkçılığın gereği sayılmaktadır. Geçen yıldan beri geliştirilen Halkçılık teorisine göre, "Halk, zinde kuvvetlere düşmandır. Sosyalistler, zinde kuvvetlerin paralelinde görünürlerse, halkla aralarında bir duvar çekmiş olacaklardır. Sosyalistler, zinde kuvvetlerin uzağında ve hattâ karşısında yer almalıdırlar." Zinde kuvvetler ile halk arasındaki uçurumu doldurmaya çalışacak yerde, zinde kuvvetleri "halk onları sevmiyor, Menderes'i seviyor" diye aforoz eden "halk dalkavukluğu" teorisi, bu düşünce sahiplerini, zinde kuvvetlerin paraleline düşmekten kurtarmakta, ama onları emperyalizm ile işbirlikçilerinin paraleline itmektedir.

TİP yöneticileri, ilerici gençliği bölücü bu tutumları ve teorileri önleyecek yerde teşvik etmektedirler. TİP yöneticilerinin Sosyalist strateji konusunda son zamanlarda ileri sürdükleri görüşler, zinde kuvvetleri halk düşmanı sayan bu bölücü tutuma gerekçe hazırlamaktadır. Yöneticilerin görüşü şöyle özetlenebilir; "Öncülüğünü bizim yapmadığımız antiemperyalist bir hareket ki, Sosyalist hareketten ayrılamaz, dejenere olmaya, faşizme kaymaya ve tekrar emperyalizmin kucağına düşmeye mahkûmdur." Pek iyi, pek güzel. Sosyalizme göre aslında çok daha mütevazi bir hedef olan antiemperyalist mücadelede, işçi sınıfını temsil ettiğini ileri süren TİP buyursun öncülüğü ele alsın. Buna kimsenin itirazı yok. Ama TİP teorisyenleri diyorlar ki: "Öncülüğü millî burjuvazi kapacaktır." Çok zayıf olduğunu kendilerinin söyledikleri millî burjuvazi önderliği ele geçirebileceğine göre, TİP hâlen harekete öncülük edebilecek güçte değildir. Peki TİP hareketin öncülüğünü yapacak duruma gelene kadar ne eyleyeceğiz? Tarih, duracak ve TİP yöneticilerinin "Hazırız" demelerini mi bekleyecektir?

Türkiye'de Demirel-Feyzioğlu ikilisi ile bir "Filipin Demokrasisi" kurma yolunda ciddî çaba gösteren emperyalizm, Sosyalist güçlerle, tarihî görevlerini yapacakları güne kadar bir mütareke mi imzalayacaktır? Haydi tarihi de durduralım ve emperyalizme mütareke imzalatalım. Bu bekleme döneminde TİP yöneticilerine düşen iş nedir? Emperyalizm ve işbirlikçilerini ihmal edip, enerjilerini öteki antiemperyalist güçleri kötüleme yolunda harcamak mı? Pasif direnme kampanyasını, Amerikalılara ters bakmaktan ibaret bir mizah konusu hâline getirmek mi? Kendi teşkilâtının, kanun çerçevesinde, antiemperyalist mitingler düzenleme isteğine karşı çıkmak mı? "Sonra emekçi sınıflara aranıza duvar çekilir." gerekçesiyle, TİP'li gençliği öteki ilerici gençlik hareketlerinden ayırmak mı? Kızılay ve Beyazıt meydanlarına dökülen ilerici gençliği halk düşmanı ilân etmek mi?

Sayın Behice Boran, "Birinci Kurtuluş Savaşı, millî burjuvazinin önderliğinde kaldığından dejenere oldu." diyor. İkinci Kurtuluş Savaşını yapmaya çıkan Boran, ilk savaşta bulunsaydı, "Kurtuluş Savaşı nasıl olsa dejenere edilecektir, çünkü bizim liderliğimizde değildir." diye savaşı mı bırakacaktı? Proleteryaya "Madem öncü değilsiniz, savaştan vazgeçin, öncülüğe hazırlanın." direktifini mi verecekti?

TİP'in son teorileri, bu ölçüde anlamsız sonuçlara götürmektedir. Şüphesiz, parti olarak TİP, öteki ilerici siyasî teşekküllerle rekabet hâlindedir. Bu rekabette TİP'e düşen görev CIA'yı fena halde telâşlandıran olumlu gelişmeleri, ille de olumsuz göstermek ve milliyetçi güçbirliğini engelleyici teoriler icat etmek değil, daha büyük bir güçle, emperyalizmin ve işbirlikçilerinin karşısına dikilerek ve daha kararlı bir mücadele örneği vererek, taraftarlarını çoğaltmaktadır.

TİP yöneticileri, AP iktidarından önce bu doğru yoldaydılar. "Tıpkı Kurtuluş Savaşı yıllarında olduğu gibi, milletimizin bütün nâmuslu, yürekli ve gerçekten yurtsever kuvvetlerinin bir millî cephe hâlinde işbirliği etmeleri ve dayanışmaları kutsal bir ödevdir" derken, bizim de yürekten paylaştığımız ve bugün de ısrarla savunduğumuz bir çağrıyı dile getirmekteydiler. AP iktidara geldiğinden beri ne değişmiştir de, dün kutsal ödev sayılan Millî Cephe Çağrısı yırtılıp atılmıştır? TİP yöneticilerinden emperyalizmi ve işbirlikçilerini pek sevindiren bu önemli politika değişikliğinin nedenlerini açıklamalarını istemek hakkımızdır.

Yön, Sayı 199, 20 Ocak 1967

Faşistler!

Orgeneral Tural'ın "*John Birch Society*" üslûplu "Yıkıcı Faaliyetlerle Mücadele Emri" kadar, hattâ ondan daha fazla, iktidarın başının olay karşısında gösterdiği tepki, nasıl bir siyasî rejim içinde yaşadığımız göstermesi bakımından ibret vericidir.

21 Kasım 1966 tarihli emir, İnönü'nün Parti Meclisinde "vahim bir tehlike atlattık" diye söz ettiği bir takım teşebbüslerin gerekçesini hazırlar niteliktedir. Orgeneral Tural, 2500 adet basılan ve erlere kadar bütün askerî birliklere dağıtılan emrinde, "Bütün fenalıkları bir anda temizlemeye muktedir ve disiplini ile meşhur bir lider, bir büyük komutan zuhur edince..." sözleriyle niyetlerini açığa vurmaktadır.

Tural, emirde kendisi ile "Atatürk arasında benzerlikler" kurmaktadır.

Böyle bir liderin "zuhur"u üzerine eğer 1961 Anayasası gerçekten yürürlükte ise, Sunay'ın, iktidarın başının ve Parlâmento'nun kesinlikle Orgeneralin karşısına dikilmeleri gerekmez miydi? Tural'ın Anayasayı çiğneyen tutumunu takbih etmek şöyle dursun, iktidarın başı, verdiği beyanatta Orgeneralı övmektedir! Bir takım çevrelerin demokrasi anlayı-

şını yansıtan Demirel'in faşizme alkış tutan sözleri şöyledir: "Genel Kurmay Başkanının kendi hizmet anlayışı içinde, bu meseleyle ilgili olarak yapmış olduğu bir tâmimi gayet tabii olarak tasvip ediyorum. Komünizmi kötüleyen, tel'in eden her gayret, Türk Anayasası ve hukuk düzenine uymak demektir. Bu gibi gayretleri teşvik etmek gerekir."

Şimdi bakalım: Kennedy'yi komünist ilân eden ve öldürülmesinde büyük bir ihtimalle parmağı bulunan *John Birch Society*'nin General Walker'ını akla getiren tâmim, komünizmi mi, yoksa Anayasa düzenini mi tel'in etmektedir? Orgeneral, her şeyden önce, "komünist" dediği faaliyetlere fırsat verdiği için "çok partili sistem ve geniş hürriyet havasından" şikâyetçidir ve "bütün fenalıkları bir anda temizlemeye muktedir olduğunu" ilân etmektedir! Bu fenalıkların başında ise, Türk basınının ilerici kanadı ve ilerici yazarlar gelmektedir. Emperyalizmi eleştiren ilerici basın, Orgenerale göre, "Batıya düşmanlık yaptığı için" komünisttir. Bütün Sosyalistler, maskeli komünistlerdir. Emperyalizmi protesto eden gençler ve gençlik teşekkülleri komünistlerin elindedir. Kadınlara sarkıntılık eden Amerikalılara karşı Adana halkının gösterdiği tepki, Gangster Necdet Elmas'ın banka soygunu gibi, komünist oyunudur. Amerikan Haberler Merkezi önündeki gençlik protestosu, komünist tahrikidir. Meslekî bir dâva peşinde koşan teknikerlerin yürüyüşü, komünist teşvikidir. Kapitalist basının ve sinemanın şehvet ticareti, bir komünist plânıdır. Tiyatroların çoğu komünizm propagandası yapmaktadır. Nurculuk, Kürtçülük, Alevîlik vb. "komünist merkezinin boyaları değişik oyunları"dır.

Görüldüğü gibi, Demirel'in tasvip ve teşvik ettiği "Yıkıcı Faaliyetlerle Mücadele Emri", ünlü McCarthy'nin ve hattâ Hitler'in komünistlik ölçülerini çok aşmakta ve kaskatı bir faşizmin propagandasını yapmaktadır. Orgeneralin hoşuna gitmeyen her şey komünistliktir ve Türkiye'de Orgeneralin hoşuna gitmeyen çok şey vardır. Ve öyle anlaşılmaktadır ki, bu hoşa gitmeyen şeylerin başında "1961 Anayasasının hürriyet ve insan haklarından kötü kişilerin istifade etmesi" gelmektedir!

Tural, "bütün fenalıkları bir anda temizlemeye muktedir lideri" bile eleştirme cüretinde bulunan gazetecilerin, siyasî cinayet teşebbüslerine rağmen, susturulmalarına imkân vermeyen Anayasa düzeninden şikâyetçi olmakta, kendi açısından elbette haklıdır. Ama bütün varlıklarını 1961 Anayasasına borçlu olan iktidarların baş görevi, Anayasa düzenine

yönelmiş bu saldırıları, "tasvip ve teşvik" değil, kesinlikle önlemektir. Son yıllarda Arjantin ve Brezilya gibi ülkelerde, bazı faşist generallerin, emperyalizmin de teşviki ile, Anayasayı alaya aldıkları görülmüştür. Fakat bu ülkelerde, sivil hükûmetler, faşist zorbalığa, iktidardan zorla uzaklaştırıldıkları güne kadar cesaretle karşı koymuşlardır.. Perde arkasındaki kudretlerin yürüttüğü, demokratik vitrinli, güdümlü bir faşizmin uysal âletleri olmayı reddetmişlerdir. Zira faşist davranışları tasvip ve teşvikin, perdeli bir faşizmin ilânı anlamına geldiğini bilmekteydiler.

Orgeneralin tamimi, Hükûmet'in dış politikası bakımından da büyük önem taşımaktadır. Tural, Moskova'nın Türkiye'yi parçalama ve Türklüğü yok etme amacını güden bir plân uyguladığı iddiasındadır. Orgenerale göre, "Türklerin Türk, Arap, Kürt, Lâz, Çerkez diye bölünme gayretleri, Nurcu, Pilâvcı, Ticanî, Bektaşî, Alevî, Sünnî diye gösterilme hevesleri, sağcı, solcu, Nurcu, gerici, ilerici diye parçalanıp birbiri karşısına sürdürülme gayretleri" Moskova'nın eseridir. Eğer Moskova, Tural'ın ileri sürdüğü tarzda bir plân uygulamaktaysa, Sovyetler'le derhal diplomatik ilişkileri kesmek gereklidir. Halbuki daha geçenlerde Demirel, Ankara'da Kossigin ile "barış içinde bir arada yaşama şerefine" kadeh kaldırmıştır. Sovyetler, Türkiye'de Demirel'in iktisadî güçlüklerini bir ölçüde hafifletecek olan büyük tesisler kurmaya hazırlanmaktadır. Bu sebeple, Tural tamimi, Hükûmetin dış politikasını sabote etme amacı güden bir belge niteliğindedir. Sovyetler, Tural tamimini herhalde ciddîye alacaklardır. Hele böyle bir tamimin, Hükûmet Başkanı tarafından "tasvip ve teşvik" gördüğünün bilinmesi, işleri daha da karıştıracaktır.

Bir zamanlar, Amerika'da ünlü bir komutan, General MacArthur, hükûmetin dış politikasını baltalamaya kalkışmıştı. Generalin büyük prestijine rağmen, Truman, onu azletmekte tereddüt eylemedi. Kennedy, Almanya'daki Amerikan birliklerine Tural'ınkilere benzer politik nitelikteki broşürler dağıtan General Walker'i derhal emekliye sevk etti. Memleketimizde de, ikinci bir Hükûmet Başkanı gibi davranma eğilimleri, politik skandal ölçülerine ulaşan Orgeneral, görevinden alınmadıkça, Anayasa egemenliğinden söz etmek kolay olmayacaktır.

Bu arada belgelendiremediği ihanet plânlarını Ordu'ya tamim eden Tural'a, belgelendirilmiş bir ihanet plânını hatırlatmakta fayda görürüz. Tunçkanat'ın açıkladığı ve doğruluğu artık kesinleşmiş bulunan CIA

Raporunu, Orgeneral, kendi tamiminin ışığı altında değerlendirmelidir. Öteki sayfalarımızda metnini yayınladığımız CIA Raporunda bakınız neler yazılıdır:

"Hâlihazır subayların büyük çoğunluğunun, Reform psikozunun nüfuzu altında İnönü'nün körü körüne hayranları ve Adalet Partisi'ne düşman oluşları, rejim için potansiyel bir tehlike arz eder.. Rejime sâdık olmayan devlet memurları ve subaylardan en tehlikelileri bir program dahilinde tasfiye edilmek üzere tespit edilmektedirler.. Ordu Komutanlığı bizim memleketteki gerçek nüfuzumuzu kabule başlamıştır."

Durum, gören gözler için bu ölçüde açıktır.

Yön, Sayı 200, 27 Ocak 1967

Milli Güvenlik Kurulu Ne Yapar?

Millî Güvenlik Kurulunun yazarlarla ilgili toplantısından beri, iktidar çevreleri sola karşı geniş bir kampanyaya girişmişlerdir. Demirel hücum işaretini vermiş, onu AP Grubunun "her türlü kanunî tedbiri almaya hazırız" yolundaki dehşetengiz bildirisi izlemiştir. Senato'da ünlü İçişleri Bakanı Sükan, "Maocu yazarı tevkif ettik" diye çalım yaptıktan sonra şu açıklamada bulunmuştur: "Türkiye Cumhuriyeti'ni payidar kılmak için bu çeşit hareketlere yeltenenleri susturmak üzere yaptığımız hazırlıklar son safhadadır!" Onbeş yaşındaki çocukları komünistlikten içeri attırmakla işe başlayan Sükan, Senato'da, bizim yerli komünizm tüccarlarının uydurdukları "Moskova'nın Türkiye'deki solculara verdiği 18 maddelik son talimat"ı ciddî ciddî okumuştur! AP müteahhitlerinin gazetelerinde yıllardır sık sık boy gösteren bu deli saçması, "Moskova'nın son talimatı" diye, devlet ajansı tarafından yayınlanmıştır! Ardından "ilerici yazarlarla mücadele kanun tasarısı" piyasaya sürülmüştür. "Temel hak ve hürriyetler"i koruduğu söylenen tasarı, Hitler'in bile başaramadığı bir hukuk şaheseridir. Tasarı, kapkaççı sınıf ve zümrelerin eleştirisini, "millî bütünlüğe zarar verir" gerekçesiyle yasaklamaktadır. Karikatüristlerimize

sermaye teşkil eden bu kapkaççı sınıf ve zümreleri "tezyifkâr sıfatlarla toptan kötülemek" ağır bir suçtur. "Sovyet Rusya kalkınmıştır." demenin cezası, 10 yıl ağır hapistir. "Kamu düzenini bozabilecek" yayınlar yasaktır. Başında bulunduğu millî şirketi değil de, yabancı petrol şirketlerini savunan genel müdürü eleştirenlerin, savcılar doğrudan doğruya yakasına yapışacaklardır. Üstelik, bütün bu cezaları, Adalet Bakanlığınca lüzum görülen yerlerde kurulacak "özel mahkemeler" verecektir. Bilirkişiler dahi, özel bir listeye bağlanacaktır. Bu haliyle tasarıya, "hâkim sınıfları ilerici yazarların şerrinden koruma tedbiri" adı verilebilir. Gerekçesi bir türlü yazılamayan 141. ve 142.yi çok yetersiz buldukları için, AP iktidarının yüksek hukukçuları, bütün açık kapıları kapayan bir ucubeyi dünyaya getirmişlerdir. "Temel hak ve hürriyetlerin korunması" gibi çok asil bir kılıf taşıyan bu tasarıyı, kanunlaştığı takdirde, Anayasa Mahkemesi, Anayasaya aykırı bulmaya herhalde cesaret edemeyecektir.

Fakat ne yalan söyleyelim, her şeyi yasaklamaya yönelen bu hukuk ucubesini biz çok yetersiz bulduk. Zira ilerici yazarlar, genellikle, Marks'ın yaşadığı günlerdeki tipte klâsik bir sınıf mücadelesinin peşinde değillerdir. Yürütülen, bir millî mücadeledir. Solcular, emperyalizme ve emperyalizmin işbirlikçileri olan gayrimillî unsurlara karşı milletçe bir mücadele verilmesini istemektedirler. Bu sebeple, tasarının gerçekten etkili olabilmesi için, "milliyetçilik yasaktır", "yabancı petrol şirketleri eleştirilemez", "soyguncu yabancı özel sermayeye toz kondurulamaz", "emperyalizme karşı çıkmak vatana ihanettir", "dostumuz Amerika Birleşik Devletleri'nin dokunulmazlığı vardır", "ikili anlaşmalardan söz edilemez" gibi yeni hükümlerle zenginleştirilmesi gereklidir. Ne var ki, tavsiyelerimiz üzerine, bu boşluklar doldurulsa dahi, sayın kompradorlarımızı korumak yine mümkün olmayacaktır. "Millî birliğimizin vazgeçilmez unsuru komprador ların, vatanseverlik gereği giriştikleri marifetlerin" çoğu, kanuna uygun bir üslûpla yine yazılacaktır. Menderes iktidarının en şiddetli baskı günlerinde, yayın yasaklarına rağmen, meselâ Topkapı olayını "tarih" başlığı altında, olduğu gibi yazdığımızı hatırlamaktayız. Bu sebeple, "bütün fenalıkları bir anda kaldırmaya muktedir bir lider" zuhur etmedikçe, derme çatma bir demokrasi düzeninde dahi, basın hürriyetini kısıtlama teşebbüsleri ters tepmeye mahkûmdur. Menderes denemesi ortadadır. Ama bu denemeden akıllanmayanlar, canları istiyorsa buyursunlar, güçlerinin yettiği bütün tedbirleri alsınlar, vız gelir.

Üzüldüğümüz tek nokta, Millî Güvenlik Kurulunun, asıl görevleri unutturularak, hiç ilgilenmemesi gereken bu tip konuların içine sokulmasıdır. Yazar Çetin Altan'ın dokunulmazlığının kaldırılması, özel surette hazırlanan İlhami Soysal dosyasının incelenmesi, herhalde millî güvenliğimizi ilgilendiren önemli konulardan değildir. Savcıların görevini, Millî Güvenlik Kurulu değil, savcılar yapmalıdır. Üstelik, Millî Güvenlik Kurulunu ilgilendirmesi gereken çok önemli konular ortadadır. Her şeyden önce, millî savunma ve güvenliğimizin özünü teşkil eden ikili anlaşmalar meselesi vardır. 1960'tan önce mevcut Millî Savunma Yüksek Kurulunun, bu hayatî konudaki ilgisizliğinin nelere mal olduğu açıktır. Tabii Senatör Haydar Tunçkanat, daha geçen hafta Senato'da bu acı gerçeği dile getirmiştir: "Millî Savunma ve güvenliğimizle yakından ilgili olan ikili anlaşmalar üzerine de bu kurul eğilmemiş, sayıları 55'e varan anlaşmaların neler olduğu ve bunların her biri ile yabancılara ne gibi imtiyazlar verildiği dahi, Dışişleri ve Millî Savunma Bakanlıkları tarafından bilinmemekteydi. En gizli askerî sırlarımız yabancılara verilirken, bu kurul vazifesi olduğu halde müdahale etmemiştir." Bu büyük ihmali açıklayan Tunçkanat sormaktadır: "Bu anlaşmalar, değiştirilmeleri bahis konusu olduğu şu günlerde, temel görüşleri alınmak üzere Millî Güvenlik Kuruluna götürülmüş müdür?" Ve yine Tunçkanat sormaktadır: "Petrol boru hattının inşasında çalışan işçilerin müteahhitle alacak ve verecek yüzünden çıkan grevi, millî güvenliğimizle ilgilidir diye karar alarak durduran Millî Güvenlik Kurulu, acaba çok daha önemli olan, Batman-İskenderun boru hattının askerî ve stratejik öneminin millî güvenliğimizle yakın ilgisi ortada dururken, bu hattın yabancıların eline geçmesi için sarf edilen çabalara niçin bir set çekmez? Bu hususiaki temel görüşü nedir?" Bu arada Tunçkanat, Kurulun önemli bir noksanını belirtmektedir: "Bugün hâlâ millî güvenlik ve kalkınmamız için çok önemli olan maden cevherlerimizin ve ürünlerimizin değerini anlamış değiliz. Millî güvenliğimizle, iktisadî kalkınmamızı ve sanayileşmemizi bir türlü irtibatlandıramıyoruz. Ve modern sömürgeciliğin nasıl uygulandığını bilmiyoruz." Bunun içindir ki, Anglosakson tekeli, bor madenimizi, NATO'nun stratejik maddeler listesine aldırıp kendi satışını garantilemekte, bizim satışımızı engellemekte ve sonra Türkiye'ye yardım yapan Konsorsiyumda müşavir hissedarı Wilkinson Efendi'nin baskısı ile bor yataklarımızı kapatmaya kalkışmaktadır. Yardımın bedeli, zengin maden kaynaklarımızın Anglosakson tekeline

peşkeş çekilmesidir.

Savcıların görevi olan konulara eğilen Millî Güvenlik Kurulundan, yeni sömürgeciliğin bu tipik örnekleri ile ve ikili anlaşmalarla ilgilenip ilgilenmediğini sormak hakkımızdır. Bir Çetin Altan'ın, bir İlhami Soysal'ın susturulması ve fikir özgürlüğünü kısıtlayıcı tasarılar hazırlanması AP iktidarının güvenliği ile ilgili olabilir, ama herhalde Türkiye'nin güvenliği ile ilgili değildir.

Yön, Sayı 202, 10 Şubat 1962

Seçim Ekonomisi

Son zamlar, haklı olarak insafsızca eleştirilecektir. Bununla beraber, biz zamları eleştirmekten kaçındık. Zira AP iktidarının zengini daha çok zengin eden kolaylık politikası, Türk ekonomisini tehlikeli bir noktaya getirmişti. İşleri biraz daha oluruna bırakmak, şiddetini artıran enflâsyonist gidişin tahribatına seyirci kalmak anlamına gelecekti.

İstikrar, politikacılar kadar iktisatçıların da çok sevdikleri bir sözdür. Ama Türkiye'nin politik istikrarı gibi, ekonomik istikrarı da pamuk ipliğine bağlıdır. 1966 yılının iktisadî kolaylık politikası, ipi neredeyse kopartmak üzereydi. Ancak döviz ihtiyatını, hemen hemen sıfıra indirmek pahasına yürütülen cömert ithalât politikası, ipin kopmasını bir ölçüde geciktirmiştir. Ama döviz ihtiyatlarının tükenmek üzere olduğu noktada, biraz daha ısrar, ekonomiyi tam bir istikrarsızlık içine atabilecekti. İşler oluruna bırakılsaydı, iç fiyatlar alabildiğine yükselme yarışına girecek, ihracat yavaşlarken ithalât talebi daha fazla artacak, döviz sıkıntısı genişleyecek, paranın dış değeri hızla düşecek ve büyük ümit bağlanan işçi dövizleri kuruyacaktı. Enflâsyonun yarattığı ithalât güçlükleri ve döviz sıkıntısı, diyalektik bir süreç uyarınca, içeride enflâsyonu kamçılayacaktı.

Menderes yalancı bir kalkınma vecdi içinde, kapitalist yolu seçen azgelişmiş ülkeleri çok daha insafsızca sürükleyip götüren bu basit ekonomi kanunlarının girdabına yakalanmıştı. Demirel ise aynı girdaba düşmek üzereydi. Yalnız dış çevrelerin uyarmalarına Menderes'ten çok daha fazla kulak veren Demirel, girdaba sürüklenmek üzereyken tedbir alma ihtiyacını duymuştur. Bir yandan, kredileri ve ithalâtı sınırlar ve kamu yatırımlarını kısmaya rıza gösterirken, öte yandan sosyal bakımdan son derece adaletsiz zamlar ve vergilerle, kamu sektörü açığını frenlemeye yönelmiştir. Böylece, hızla yükselme istidadı gösteren fiyatları, daha yüksek bir seviyede nispî bir istikrara kavuşturma imkânı belirmiştir. Bu anlamda zamlar, tehlikeli bir enflâsyonist gidişe nazaran bir "ehveni şer" teşkil etmektedir. Gelecek yılları ipotek altına almak pahasına, ağır şartlarla, Konsorsiyumdan 1967 yılı ek döviz ihtiyaçlarını karşılayan Demirel, zamların yarattığı büyük hoşnutsuzluğa rağmen, öteki tedbirlerle birlikte, zamlar sayesinde devrilmek üzere bulunan ekonomi trenini az çok rayına oturtabilecektir. Adaletsiz, insafsız ve sosyal açıdan yüzde yüz haksız zamları, bu yüzden eleştirmekten kaçındık. Zira alternatif, başını alıp giden bir enflâsyondu. Demirel, seçmen zamların acısını zamanla unutur ümidiyle bu yoldan enflâsyonu önlemeye çalışmıştır.

Bununla beraber, Demirel'in kapitalist kolaylık politikası, kalkınma sağlamak şöyle dursun, az çok sağlam bir istikrarı bile getirebilecek nitelikte değildir. Zira "günü kurtarma" çabasındaki AP iktidarı, ancak en kolay yollardan, nispi ve geçici bir istikrarı sağlama peşindedir. Tütün, pancar, fındık vb. gibi ürünlerde satılamayan fazlanın devletçe finansmanı, bütçenin carî giderlerindeki önlenemeyen büyük artış eğilimi, iktisadî devlet teşebbüslerinin yapısal dengesizlikleri, Konsorsiyumun yardımları kısması ekonomik istikrarı her an bozabilecek, büyük tehditlerdir. Millî Birlik Hükûmetinin, sosyal ve politik sonuçlarını hesaba katmadığı için, kısa görüşlü kalan tedbirleri bir kenara bırakılırsa, şimdiye kadar hiçbir hükûmet istikrarı tehdit eden bu ciddî dengesizliklere karşı bir tedbir alabilmiş değildir. Demirel de alamadığı için bu pamuk ipliğine bağlı istikrar her an tehlikededir. Üstelik nüfusu yüzde 3 artan ve halkın talepleri hızla büyüyen bir ülkede, az çok bir kalkınma sağlamak zorunludur. Kamu kesiminin büyük açıkları karşısında, köklü bir vergi reformuna gidemeyen Demirel, kamu yatırımlarını bir miktar kısmaya rıza göstermiş gibidir. Kalkınma, esas itibarıyla, yerli-yabancı özel sektörün çabalarına bırakılmaktadır. Yabancı

sermayenin kuracağı büyük gübre fabrikaları, rafineriler, maden ortaklıkları, Sovyet kredileriyle kurulacak tesisler, Demirel iktidarının 1969 seçimlerini kazanma yolundaki büyük ümitlerini teşkil etmektedir.

Kabul etmek gerekir ki, uzun vâdeli gerçek bir gelişmeyi gözden çıkartmak pahasına, Demirel, belki de yabancı müşavirlerinin uyarmalarına daha hassas olduğu için, Menderes politikasını Menderes'ten daha ihtiyatlı ve akıllı biçimde yürütmektedir. Sovyet kredileri de dahil, dış yardımlara, yabancı yatırımlarına ve özel sektöre dayanan kalkınma politikası ile, içerde nispî bir ekonomik istikrarı sağlayabildiği ölçüde, artan hoşnutsuzluğa rağmen Demirel, Seçim Kanunu da ayarlanabilirse, 1969 handikabını atlayabilir. Muhalefet seçim hesaplarında bu noktayı göz önünde tutmak zorundadır. Handikap, elbette ki Türkiye'nin gelecekteki sıkıntılarını ve güçlüklerini artırma ve kalkınmasını ipotek altına alma pahasına atlatılabilecektir. Ama kapitalizmin hizmetindeki politikacılardan, uzun vadeli düşünen başka türlü bir davranışı beklemeye hakkımız yoktur. Bununla beraber, kısa vâdeyi kurtarma peşindeki Demirel tipi kapitalist kolaylık politikasını, yakın gelecekte iki tehlike beklemektedir.

Tehlikenin birincisi, üstüste kıtlık yıllarının gelmesidir. 1965 ve 1966'nın bereketli mahsulü Demirel'in işlerini bir hayli kolaylaştırmıştır. İşler tersine dönerse, Demirel'in güçlükleri artacaktır. Nitekim Başbakan, Karma Bütçe Komisyonunda normal hesaplara göre dahi, "1968 yılında Türkiye'nin hububat sıkıntısı çekeceğini, hububat ithal etmek zorunda kalacağını" açıklamıştır. ABD, yeni "Barış İçin Gıda" Kanunu ile, şimdiden gıda satışının bir kısmının dövizle yapılacağını, birkaç yıl sonra tamamının dövizle ödeneceğini şart koymaktadır. Ancak çok istisnaî hallerde Amerikan gıda maddeleri, Türk parasıyla karşılanabilecektir, Demek oluyor ki, hava şartları kötüye döndüğü takdirde, ülkemiz dövizle gıda maddeleri ithal etme zorunda kalacaktır. Bunun, Türk ekonomisinde yaratacağı büyük karışıklıklar kolayca tahmin edilebilir. ABD, Demirel iktidarını, sanayi yerine tarım yatırımlarına yönelmeye ve sulama işlerini geliştirmeye zorlayarak ve yabancı petrol şirketlerine sun'i gübre konusunda tatlı bir pazar açtırarak, kıtlık tehlikesini önlemeye çalışmaktadır. Bu çabaların ihtiyaçlar ölçüsünde başarılı olacağı hayli şüphelidir.

İkinci tehlike, Almanya'daki "altın yumurtlayan" işçilerimizin durumudur. Almanya'nın işçi talebinde görülen azalma devam ettiği takdirde, bu

yüzden uğranılacak döviz kaybı ve artan işsizlik, Demirel iktidarına güç günler yaşatacaktır.

Demirel iktidarından pek memnun görünen ABD'nin ümidi, tarım ve maden alanlarındaki gelişmenin yanı sıra, özellikle turizme bağlanmıştır. 1973 yılında Türkiye'nin dış yardıma ihtiyacı olmayacağını açıklayan ABD, Akdeniz'in öteki ucunda "yeni bir İspanya" doğacağı hayalindedir. Ne var ki, turizm yatırımları şimdiye kadar, rantabilitesi çok düşük, verimsiz yatırımlar olarak kalmıştır. Bu gidişin birdenbire nasıl değişeceği, gerekli muazzam turistik yatırımların nasıl sağlanacağı belli değildir. Turizmde mucizeler beklenmektedir.

Demek oluyor ki, dışarıya işçi ihracı kapısının kapanması ve tarımda kötü hava şartları, yabancı uzmanların telkinleriyle yürütülen "kör-topal" istikrar politikasını bozabilir ve Demirel'in seçim şartlarını altüst edebilir. Ama bu iki büyük tehlike geçiştirilebilirse, gittikçe artacağı muhakkak olan güçlüklere rağmen, AP iktidarının 1969 handikabını aşması mümkündür. Ekonomik güçlükler altında AP'nin kendiliğinden çökeceği hayali terk edilmelidir.

DP ve AP'nin seçim gücünü, kasaba burjuvazisi ve geniş esnaf kitlesi sağlamaktadır. AP geniş esnaf kitlesi sayesinde, köy oyunun önemlice bir kısmına hâkim olmaktadır. Sol akımların gelişmesinin gittikçe palazlanan kasaba burjuvazisinde yarattığı "bilinçlenme", şimdiye kadar öteki partilere de dağılmış bulunan bu sınıfın daha büyük bir tesanüt içinde, AP etrafında toplanmasına yol açabilecektir. Bu, "sol akımlar"ın AP'ye sağladığı bir avantajdır. Kasaba burjuvazisinin oy getirme gücü büyüktür.

Öte yandan, emekçi kitlelerde ve esnaf kesiminde herhalde bir uyanış vuku bulmaktadır. Bu uyanış AP'nin gücünü teşkil eden muhafazakâr sınıf ve tabakaların uyanışından hızlı olduğu ölçüde, parlâmenter sistem, tutuculuğun siyasî egemenlik aracı olmaktan kurtulabilecektir.

Ciddî araştırmalara dayanmamakla beraber, sezişle bilinen, Türk seçimlerinde esnaf kesiminin stratejik unsur olduğudur? Burjuvazinin ve AP'nin egemenliğinden kurtarılarak, esnafın, emekçi kitleler safında yer alması nasıl sağlanabilecektir? İlerici, siyasî teşekküllerin şimdiden cevaplandırması gereken temel mesele budur.

Yön, Sayı 203, 17 Şubat 1967

Emperyalizmin Yeni Oyunu

Rockefeller Moskova'dan Yana!

Türkiye'nin kaderi, Amerikan dış politikasındaki uzun vadeli gelişmelerle sıkı sıkıya ilgilidir. Bu sebeple, Amerikan politikasını çok yakından izlemek zorundayız. Artık her şey göstermektedir ki, Moskova-Washington arasında devamlı bir yakınlaşma gerçekleşme yolundadır. Nükleer denemelerin durdurulmasından sonra, uzayın askerî amaçlarla kullanılmasından vazgeçilmesi konusunda iki dev anlaşmışlardır. Nükleer silâhların yayılmasını önleme anlaşmasının imzalanması, nükleer enerjiyi barışçı alanlarda kullanmaktan dahi yoksun kalacaklarını ve iki dev ülke denetimi altına girme ihtimalini endişe ile karşılayan Almanya ve İtalya gibi ülkelerin itirazları yüzünden gecikmektedir. Yoksa Washington ve Moskova, bu önemli meselede çoktan görüş birliğine varmışlardır. Vietnam işinde de, ufukta henüz bir çözüm yolu gözükmemekle beraber, Moskova ve Washington ilk kez barışı sağlamayı ciddîyetle düşünmeye başlamışlardır.

Bu gelişmeler, sağlam bir ekonomik temele dayanmasaydı, belki küçümsenebilirdi. Halbuki asıl ekonomik alanda, baş döndürücü bir ekonomik yakınlaşmanın temelleri atılmak üzeredir. Millî geliri şimdiden Batı

Avrupa'ya yaklaşan Doğu Avrupa pazarı, büyük Amerikan işadamlarının ağızlarının suyunu akıtmaktadır. Devlet içinde devlet olan Rockefeller'ın bir şirketi, çoktan Doğu ülkeleri teşebbüsleri ile işbirliğine girişmiştir. David Rockfeller, Moskova ile ekonomik ve malî yakınlaşma tezinin şampiyonluğunu yapmaktadır. Üretimlerini kısmak zorunda kalan *Ford* ve *General Motors*, *Fiat* ve *Renault*'dan sonra Doğu Avrupa pazarlarına göz dikmiştir. Amerikan İşçi Konfederasyonu bu gelişmeye karşı iken, "*big business*" ittifak hâlinde, Sovyetler'le geniş ekonomik işbirliği istemektedir!

Sovyetler de kendi açılarından, "*American big business*" ile tam anlaşma durumundadırlar. Moskova, kapitalist ülkelerin geleneklerine uyarak *New York Times*'a iki sayfa boyunda bir ilân vermiş, Sovyet pazarında nasıl başarı sağlanacağını açıklayarak Amerikan işadamlarına çağrıda bulunmuştur. Şimdiden kapitalist basın, Doğu-Batı Teknik ve Sanayi İşbirliği Anlaşmalarının kısaltılmış ismi olan *ITC* rümuzunu *(Industrial Technical Cooperation Agreements)* kamuoyuna ezberletmiştir.

ITC, kapitalist ve Sosyalist sistemler arasında, her iki taraf da sistemlerinden vazgeçmeden, teknik ve sanayi işbirliğini kurmayı gerçekleştiren formüldür. Sosyalist ülkelerde, bizim çok bilmiş politikacılarımız aksini iddia etseler de, yabancı sermaye yatırımları kesinlikle yasaklanmıştır. Üretim araçlarının özel mülkiyetini kendi vatandaşlarına yasaklayan bir sistemin, yabancılara bu hakkı tanımayacağı aşikârdır. Öte yandan "*big business*" ise, yalnız ve yalnız kâr peşindedir.

ITC anlaşmalarının orijinal bir biçimi olan "ortak üretim" teşebbüsleri, bu iki zorunluluğu uzlaştırmaktadır. Genellikle, Batılı ortak, makine, teknik yardım ve dış ülkelerde pazarlama imkânları sağlamaktadır. Yönetime, müşavir sıfatıyla katılabilmektedir. Doğu Avrupalı ortak ise, fabrika binasını, işçiyi, teknik personeli ve hammaddeyi getirmektedir. Teknik yardımın tek taraflı işlediği sanılmamalıdır. İleri bir teknolojiye sahip Doğu Avrupa, büyük kapitalist teşebbüslerle teknik bilgi mübadelesi yapabilecek güçtedir. Nitekim dev kimya tekeli *Imperial Chemical*, Sovyetler'in bu alandaki ekonomik araştırmalarından yararlanmaktadır. Doğunun Batıya karşı bir aşağılık kompleksi yoktur, aksine daha çok sayıda teknik personele sahiptir. Bu sebeple, "ortak üretim" tam bir eşitliğe dayanmaktadır. Batılı kapitaliste, getirdiği makina bedeli uzun vâdede ödenmektedir. Ekseriya bu bedel, üretilen malın bir kısmını dış pazarlar-

da satmak üzere kapitalistin almasıyla karşılanmaktadır. Üretilen mal, *Fiat* otomobilinde olduğu üzere, iç pazar için ise, makina bedeli, başka bir ihraç malıyla -*Fiat*'ta petrol ile- ödenmektedir. Dövizle ödeme enderdir. Kurulan tesis, tabii ki devletin olmaktadır.

Bol sayıda ve ucuz teknik elemanın varlığı, hammadde zenginliği ve Doğu Avrupa pazarının hudutsuz genişliği, kapitalistler için bu tip anlaşmaları câzip kılmıştır. Belki de yakın bir gelecekte *General Motors*, Moskova'da imâl edilen *Chevrolet*'leri Türk pazarına sürmeye kalkışacaktır! Doğu Avrupa ülkeleri ise, bu anlaşmalar sayesinde, ekonomik sistemlerinde bir değişiklik yapmadan, kapitalistlerin yardımıyla, kapitalist ülkeleri bir an önce sanayi alanında geçme şansına kavuşmaktadırlar.

Bu kapitalist-Sosyalist işbirliğinin, Soğuk Harbe kesinlikle son vereceği gibi, Washington ve Moskova arasında çok yakın dostluğa yol açacağı aşikârdır. Böylece nükleer silâhların kurduğu terör dengesi, ekonomik işbirliği ile çok daha sağlam bir temele oturma yoluna girmektedir.

Ustalaşan Emperyalizm

Bu Moskova-Washington kucaklaşmasının, Amerikan hegemonyası altındaki Üçüncü Dünya ülkeleri üzerinde etkisi ne olacaktır? Washington, fakir ülkeler üzerindeki hegemonyasını kesinlikle sürdürme kararındadır. Washington'un gözünde, Sovyetler'le kucaklaşma, ileri kapitalist ülkelere özgü bir imtiyazdır.

ABD, son yıllarda bu bakımdan hayli başarı kazanmıştır. Güney Amerika'da, birkaç yıl önce birbiri ardına patlak vereceği sanılan Castro tipi ihtilâller uzunca bir süre için önlenmiştir. Ortadoğu'da Nâsır ilerlemesi durdurulmuş, Suudî Arabistan ve bir dereceye kadar Ürdün, emperyalizmin hayli sağlam kaleleri hâline getirilmiştir. Uzak Doğu'da Endonezya esir edilmiş, Hindistan Amerika'ya sığınma zorunda kalmıştır. Afrika'da devrimcilik gerileyen bir eğri çizmektedir. Yalnızca Vietnam, emperyalizmin dişlerini kıran çetin bir cevizdir.

Sanılmasın ki, emperyalizmin Üçüncü Dünya'da kaydettiği bu ilerleme, yalnız kaba kuvvetle gerçekleşmektedir. ABD'de Üçüncü Dünya'yı fethetme politikası, artık çok ince bir bilim hâline gelmiştir. Bu konuda binlerce bilimsel araştırma yapılmakta, yeni yeni teoriler hazırlanmaktadır. Washington sınıf mücadelesi metotlarını, Marksistlerden öğrene-

rek, kendi yaslandığı sınıflar emrinde geliştirme ve kullanma yolundadır. CIA dahi, hükûmet darbeleri tertiplemekten çok, Üçüncü Dünya ülkelerindeki hasım güçleri, çeşitli yollardan bölme, parçalama ve "nötralize" etme metotlarında ustalaşmıştır. Son günlerde Amerika'da açıklanan CIA marifetleri, bu örgütün nasıl dünya çapında geniş bir "entellektüel savaş" yürüttüğünü göstermiştir. AID, burjuva yetiştirme, kapitalist sendikacı imâl etme, ufak tefek reformlarla devrimci yönelişleri frenleme hususunda acemilikten kurtulmuştur. Gıda sıkıntısı dahi, birçok devrimci ülkeyi, Amerikan buğdayı karşısında boynu bükük bırakmıştır. İkinci Dünya Harbi'nden sonraki bir bocalama dönemini atlatan emperyalizm, artık tecrübelidir ve dünya çapında sistemli, plânlı bir mücadele yürütmektedir.

Washington'un Yeni Plânları

Sovyetler'le kucaklaşmaya yönelen emperyalizm, Üçüncü Dünya hegemonyasını pekleştirmek için yeni metotlar uygulamaktadır. Güney Amerika'da, bazı ülkelerden gelen büyük mukavemete rağmen, Washington "komünist" tehlikesine karşı koymak için ortak bir müdahale kuvveti kurma çabasındadır. Sömürgeciliğin "Asyalıları Asyalılara kırdırma" metodundan esinlenen, Pentagon emrindeki bu "Amerikalılararası Seyyar Kuvvet", Moskova ya da Pekin'in düzenlediği "komünist ihtilâlleri"ni kıt'anın her tarafında bastıracaktır. Moskova, ABD için büyük dosttur, ama Güney Amerika için büyük bir tehlikedir!

ABD, Asya'da da buna benzer bir plân peşindedir. Japon ve Amerikan kapitalizminin öncülüğünde, Güney Doğu Asya ülkelerini gruplaştırma çabası içindedir. Bu ülkeler arasında toplantılar yapılması, bir kalkınma bankasının kurulması bu yolda ilk adımlardır. Endonezya'yı "kurtarma" işini, Amerika ve Japonya birlikte yüklenmektedirler. Bunu "Asyalılararası Seyyar Kuvvet"in izlemesi beklenebilir. Zengin Ortadoğu petrol kaynaklarının korunmasında ve Sovyet Güney hududunda Dulles'ın kurduğu kordonun yaşatılmasında, öyle anlaşılmaktadır ki, büyük görev Türkiye'ye düşmektedir. Bunun içindir ki, Washington, Türk-Yunan işbirliğini yeniden kurma ve Kıbrıs'ı "Natolaştırma" yolunda her iki tarafa da büyük baskı yapmaktadır. Silâh yardımını artırarak NATO'nun Güney Doğu kanadı içinde iki ülkeyi sıkı bir şekilde bağlamaya çalışmaktadır.

Türkiye'den, Kıbrıs'ı "komünizmden kurtarmak için", Enosis'e kadar giden bir "NATO fedakârlığı" istemektedir.

Demek oluyor ki, Amerika bir yandan komünist Rusya ile sarmaş dolaş olacak, öte yandan ise, Üçüncü Dünya ülkelerini "komünist Rusya" tehlikesine karşı koruyacaktır! Oyun, doğrusu çok ustacadır. Ne var, ki, Üçüncü Dünya'yı iyice köleleştirme anlamına gelen bu kaba oyunu sevinçle kabullenmeye hazır sınıfları, emperyalizm, birçok ülkede iktidara getirmeyi başarmıştır. Güvenlik içinde daha fazla zenginleşmenin tek sağlam sigortasını emperyalizme uşaklıkta gören komprador iktidarlar, "Komünist Rusya" tehlikesi yaygaralarıyla, her türlü Amerikan oyununun gönüllü uygulayıcılarıdırlar. Komünist Rusya'nın emrinde gösterip bütün sol milliyetçiliği ezmenin özlemi içindedirler. Antikomünizm, bu bakımdan milletleri köleleştirmenin ve milliyetçileri yok etmenin ideolojik silâhı hâline gelmiştir.

Komünizmin diktatoryal, sert metodlarını reddetmek başka şeydir, antikomünizm iddiasıyla, emperyalizmin ve işbirlikçilerinin âleti olmak başka şeydir. Ne var ki Üçüncü Dünya'da bu ayırımı yapamayan bir takım kudret sahibi kişiler ve kurullar, Amerika'nın Sovyetler'le kucaklaştığı bir dönemde, emperyalizmin ve kompradorların yarattıkları bir Komünist Rusya tehlikesi ortamı içinde, milletleri köleleştirmek isteyenlerin oyununa gelmektedirler. Üçüncü Dünya'da Amerika, Komünist Rusya'yı kendisi için dost, uyduları için umacı göstermeyi, kudretli kişi ve kurulların, ihanet ölçülerine varan gafleti ve cehaleti sayesinde başararak işini yürütmektedir.

Üçüncü Dünya ülkelerinde oynanan bu oyundan, Türkiye'nin de alacağı dersler vardır. Son günlerde Soğuk Harp döneminden kalma, dış politika açısından zararlı beyanlar, önemlî saygıdeğer kişilerin ağzından sık sık işitilmeye başlanmıştır. Bir kısım politikacılar, Washington'un dümen suyunda bir "parlâmenter faşizm" kurmak için, bu Soğuk Harp edebiyatından yararlanmaktadırlar. ABD, kendisinin inanmadığını kendi davranışıyla ispatladığı bir tehlike bahane edilerek, Amerikan hegemonyasına karşı çıkan güçlerin ezilmek istenmesinde ve dış politikanın tamamen Washington'a bağımlı kılınmasına imkân verecek bir ortamın yaratılmaya çalışılmasında elbette baş teşvikçidir. Rus düşmanlığı ve "komünizm geliyor" yaygaraları, günümüzün ortamında, sâdece ve sadece,

Türkiyemizi sömürgeleştirmeyi plânlayanların ekmeğine yağ sürmektedir. Prof. Nihat Erim, dünyadaki son gelişmeleri iyi değerlendiren ve "Atlantik'ten Ural dağlarına kadar uzanan bir Avrupa" idealini benimseyen son bütçe konuşmasında, "komşularla iyi ilişkiler konusunda, bizim önem verdiğimiz ilk adım, bütün NATO müttefikleri içinde, Sovyet Rusya ile uzlaşmaz, en ileride düşman olmak zihniyetinden kesin surette ayrılmaktır" derken herhalde emperyalizm ve işbirlikçilerinin sahneye koymayı denedikleri bu oyuna dikkati çekmekteydi. Yalnız bu usta oyuncuların unuttukları bir nokta vardır: Türkiye, ilk kurtuluş savaşı yapan ülkedir. Bu topraklar üzerinde Atatürk milliyetçiliği hâlâ çok güçlüdür. Bunun içindir ki, Türkiye'yi bir Filipin yapamayacaklardır.

Yön, Sayı 204, 24 Şubat 1967

Demirel-Feyzioğlu Ekibinin Sınıf Mücadelesi!

Sınıf Kavgası Atatürkçülüğe aykırıdır" diyen Demirel-Feyzioğlu ikilisi, ideolojik plânda şiddetli bir sınıf kavgası yürütmektedir. Demirel, açık açık söylemiştir: "Bugünkü mücadele, partilerin ötesinde iki cephe arasındadır." Demirel, kendi bulunduğu cepheye "Demokrasi Cephesi" adını vermektedir. "Temel Hak ve Hürriyetleri Koruma Tasarısı", Demirel ekibinin her türlü sosyal eleştiriyi reddeden sahte bir demokrasiden yana olduğunu açıkça gösterdiğine göre, bu cepheye "İşbirlikçiler" cephesi demek, gerçeğe daha uygun düşecektir. Bunların karşısında ise, "Filipin tipi demokrasi istemiyoruz" diyen ve "Bağımsız Türkiye'" özlemi çeken gruplar yer almaktadır. İşbirlikçiler, kendilerine karşı çıkan herkese komünist damgasını vurmayı gelenekleştirdiklerinden, bu gruplar, işbirlikçilerin gözünde "Komünist Cephe"yi teşkil etmektedir.

Cephelere yakıştırdığı adların komikliği bir yana bırakılırsa, Demirel'in tahlili esasta doğrudur. Türkiye'de bugün, parti farklarının ötesinde, gerçekten iki cephe vardır ve mücadele bu iki cephe arasındadır.

Sol milliyetçiliğin güçlenmesi, şimdiye kadar çeşitli siyasî partilere dağılmış bulunan komprador-ağa-tefeci takımını bilinçlendirmiştir.

Güvenlik içinde zenginleşme sigortasını, bu takım, emperyalizme iyice yaslanmakta görmektedir. Emperyalizm de, ancak onlara dayanarak, borusunu öttürebileceğini gayet iyi bilmektedir. Bu sebeple, sol milliyetçi akımların, gerek emperyalist çevrelerde, gerekse komprador-tefeci takım içinde yarattığı korku, emperyalizm ile işbirlikçiler arasındaki ittifakı, perçinlemiştir. Böylece, köhne düzeni her ne pahasına olursa olsun korumaktan yana olan bir cephe teşekkül etmiştir. İktidarın başı, bu gruplaşmaya "Demokrasi Cephesi" demektedir.

Demirel pek şaşacaktır ama, parti ayrımlarını hiçe sayarak, sınıfî plânda ileri sürdüğü görüş, hayli "Marksist" bir anlayışa dayanmaktadır. Moliere'in Monsieur Jourdain'inin bilmeyerek kırk yıl "nesir" konuşması gibi, Demirel de bilmeyerek Marksizm yapmaktadır. Temsil ettiği sınıfları bu köhne düzeni düzeltmek ve değiştirmek isteyen güçlere karşı, tek bir cephe içinde mücadeleye çağırmaktadır.

Doğrusu, Demirelci cephe, bu mücadelesinde önemli başarılar kaydetmiştir. Sağ ve sol arasında bir süre tereddütten sonra, CHP içindeki tutucu sınıfların liderliğini seçen Feyzioğlu, peşindekilerle birlikte Demirelci cepheye iltihak etmiştir. Bu cephe şimdi CHP içinde, işbirlikçi sınıflar hesabına, amansız bir sınıf mücadelesi yürütmektedir. McCarthy metotları ile çalışan İşbirlikçiler Cephesi, komünizm korkusunu sömürerek, milliyetçileri bölmeye, parçalamaya ve şaşırtmaya çalışmaktadır. AP Sözcüsü Prof. Aydın Yalçın, İnönü'yü Sokarno, Kerensky ve Benes'in akıbetine uğrayabileceğini söyleyerek tehdit etmektedir. Son Havadis'teki yeni yazısında, bu listeye Musaddık'ın adını da eklemiştir. Bir zamanlar Menderes iktidarına karşı güçbirliği kurmaya çalışan Prof. Yalçın, İşbirlikçiler Cephesine karşı milliyetçilerin güçbirliği yapmasını isteyen Ecevit ekibini, 81 Komünist Partisinin Moskova Bildirisinde yer alan "ortak cephe" tavsiyesini uygulamakla suçlamaktadır! İşbirlikçiler, vukufla ileri sürdükleri 81 Komünist Partisinin bildirisinden esinlenerek "ortak cephe"yi çoktan kurmuşlardır, ama milliyetçilerin de onlara karşı güçbirliği yapmasından fena halde telâşlandıkları için, "Sakın birleşmeyiniz, birleşmek komünistliktir" diye kıyameti koparmaktadırlar. Kendileri, öteki siyasî partiler içindeki "beşinci kol"larıyla, işbirlikçi bir cephe yaratacaklardır, sonra da yavuz hırsız örneği, "Vay, karşımızda cephe kurmak istiyorlar, bu, Moskova oyunudur." şantajına başvuracaklardır.

Demirelci cephenin Feyzioğlu kanadı, bu şantajı CHP içinde uygulamaktadır. O kadar ki, Filipin demokrasisi hayaliyle, CHP'nin tamamını Demirel cephesine çekmek için çaba gösteren Feyzioğlu, "Biz atılırsak, CHP'yi ele geçirmek isteyen komünistlerin işi kolaylaşır" diyebilmektedir. McCarthy metotlarına pek yatkın çıkan bu eski hürriyetçi profesörün, İnönü'ye dolaylı bir cevap teşkil eden sözleri şöyledir: "Aşırı sağ tehlikesi gibi, bir aşırı sol tehlikesinin de mevcut olduğunu görüp söyleyenleri CHP'den uzaklaştırırlarsa, hedeflerine daha kolay varabileceklerini uman aşırı sol tahrikçilerinin oyunlarını görememek için insanın, gözlerini inatla ve sımsıkı kanamış olması gerekir." İnönü, gözlerini "inatla ve sımsıkı" kapamıştır, Feyzioğlu'nun uyanıklığı olmasa, komünistler CHP'yi neredeyse ele geçireceklerdir!

İşbirlikçiler Cephesi, McCarthy metotlarıyla yürütülen bu sınıf kavgasının baskısıyla, CHP içindeki "beşinci kol"un partiye hâkim olabileceği, hiç değilse sola açılışı durdurabileceği inancındadır. İşbirlikçiler için, ortanın solu ekibinde endişeler ve şüpheler yaratmak, onu, kendisini savunma zorunda bırakmak dahi büyük bir avantajdır. Bu sebeple, içten ve dıştan, McCarthy'ci baskıyı arttırmaktadırlar.

İnönü geçen haftanın sonunda, partililerle yaptığı konuşmada, bu kaba oyunu, bir kurmay açıklığı ile gözler önüne sermiştir: "Onlar (AP), bize kendi şahitleri olarak, bu partililerimizi (Feyzioğluları) gösteriyorlar, onların sağladıkları haksız silâhları bizim bağrımıza dayayarak bizi teslim almak istiyorlar. Bunu başarabileceklerini de ümit ediyorlar. O takdirde, gerçekte arzuladıkları rejime daima karşı koymuş en güçlü kaleyi yıkabileceklerini sanıyorlar."

Bununla beraber, CHP yöneticilerinin durumun vehametine uygun bir kararlılık ve sür'atle, "Truva Atı"na karşı tedbir alma yolunda olduklarını söylemek güçtür. Kaleyi içeriden fethederek, emperyalizme ve işbirlikçilerine teslim etmek çabasında bulunan "Truva Atı"nın, sadece grup yönetiminden uzaklaştırılmasını, esaslı bir tedbir gibi görmektedirler. Unutulmaktadır ki, "Truva Atı"nı CHP içine yerleştiren güçler, muazzam iç ve dış destekleriyle, memlekette iktidardadırlar. CHP'yi Filipin demokrasisinin tahterevalli partisi hâline getirebilmek için her türlü çabayı harcamaya kararlıdırlar. Bu sebeple, yönetim görevlerinden uzaklaştırılmış bir "Truva Atı", kalenin içinde kaldığı sürece, faaliyetlerini belki de daha ra-

hat bir biçimde sürdürebilecektir. En azından, işbirlikçilerin kaleyi fethetme ümitleri canlı kalacaktır. Kalenin güvenliği, beşinci kol faaliyetlerinin durdurulmasını ve işbirlikçilerin ümitlerinin kesinlikle boşa çıkarılmasını gerektirmektedir. Onun içindir ki, "Truva Atı"nın bir an önce kapı dışarı edilmesi zorunludur. Üstelik, "Temel Hak ve Hürriyetleri Koruma Tasarısı" ile Filipin demokrasisini kurma yolunda esaslı bir adım atılmak istenmektedir. Kalenin bugünkü güvensiz durumunun, Anayasayı rafa kaldırmak isteyenleri cesaretlendirdiği açıktır. Bu sebeple "Truva Atı"nın fırlatılıp atılması, Sokarno rüyası gören İşbirlikçiler Cephesine, karşılarında sağlam bir mücadele cephesi bulacaklarını ispatlamanın ve belki de onları niyetlerinden caydırmanın ön şartı olmaktadır.

Kurtuluş Savaşının en kritik günlerinde, Çerkez Etem'i yenmeden Yunan'ı yenmenin mümkün olmayacağını gören ve aynı anda ikisine karşı savaş vermekte tereddüt etmeyen İsmet Paşa, bu gerçekleri herkesten iyi bilme durumundadır.

Yön, Sayı 206, 10 Mart 1967

İlaç Sanayiinde Aristokrat-Proleter Kavgası!

27 Mayıs'tan önce, kamuoyunun dikkatinin yalnızca rejim meselesine çekilmesinin fiyatını çok pahalı ödedik. Bu sebeple, son rejim tartışmalarının, öteki sorunları unutturmasına imkân verilmemelidir. Son günlerde patlak veren ilâç kavgası, ikinci derecede önemsiz bir dâva imiş gibi, bir kenara itilmemelidir.

Aslında son ilâç kavgası, Türkiye'de kapitalizmin gerçek yüzünü tanımak bakımından, üniversitelerimizde okutulan binlerce sayfalık iktisat kitaplarından çok daha öğreticidir, ilâç sanayiinde, kodaman "aristokrat" firmalarla, ufak yerli "proleter" firmalar arasında, bir gladyatör savaşı vuku bulmaktadır.

Aristokratlar, genellikle, arkalarını dışarıdaki dev ana şirketlere dayamış yabancı sermaye teşekkülleridir. Memleketimize ilâç sanayii kurmaya değil, yerli firmaların baskısı altında ilâç ithali yasaklanabilir endişesiyle, ithalât garantisi sağlamak ve yüksek fiyatla ilâç satabilmek için gelmişlerdir. Bunların, dışarıdaki ana şirketten getirdikleri ilâçları, ambalajlayıp sattıklarını söylemek, fazla mübalâğalı bir iddia değildir. Meselâ ünlü Amerikan şirketi *Squibb*'i ele alalım. Şirket 1 milyondan az sermaye ile

Türkiye'ye gelmiştir. Ama yıllık satışı hâlen 30 milyon ve kârı 7-8 milyon liradır. Ayrıca bu tip firmalar, hammaddeyi ana şirketten çok yüksek fiyatla ithal ederek, dışarıda da önemli miktarda kâr bırakmaktadırlar. Meselâ, *Hydrochlorthiazide*'in Amerika'dan ithal fiyatı 250 ve İtalya'dan ithal fiyatı ise 8 dolardır! 8 dolarlık hammaddenin 250 dolara ithaliyle, 242 dolar ana şirkette kalmaktadır. Bu yabancı firmaların, görünmeyen kârıdır. Yalnız kendilerinin Maliye'ye resmen bildirdikleri görünen kâr dahi korkunçtur.. Bu sebeple, dev yabancı ilâç şirketleri Türkiye'ye yerleşmişlerdir. Gelemeyenler ise, yerli laboratuarlarda kendi mamullerini imâl ettirerek, Türkiye'ye "çengel" atmışlardır. Aristokratlar, yalnız yabancı firmalardan ibaret değildir. Yabancı firmalarla sıkı işbirliği yapan bazı yerli teşebbüsler de, "Aristokratlar Klubü"nde yer almışlardır. *USIS* ve *AID*'nin ortak yayını *Participant* dergisinin son sayısında, *Squibb* ile birlikte pek övülen Eczacıbaşı firması bunlardan biridir. *USIS-AID* dergisi, Eczacıbaşı firmasını şöyle tanıtmaktadır: "Aşağıdaki listede Eczacıbaşı hikâyesini anlatmaktadır. Bu liste, bir yazarın yapabileceğinden çok daha iyi biçimde Eczacıbaşı hikâyesini anlatmaktadır." Listede, Eczacıbaşı'na lisans sağlayan 23 büyük yabancı firmanın ismi yer almaktadır. Yıllık satışı, 1955-66 döneminde 7 milyon liradan 106 milyon liraya yükselen Eczacıbaşı'nın bu sebeple, yabancı firmalardan bir şikâyeti yoktur. Proleterler ise, yabancılar kadar, bu tip yerlilerden de şikâyetçidirler. Nitekim proleterlerin hızla gelişen lideri DEVA, bu şikâyeti şu sözlerle dile getirmektedir: "Memleketimizde, başka sahalarda olduğu gibi, ilâç sahasında da dikkat ve ihtimamla yürütülen kıyasla bir yerli-yabancı mücadelesi vardır. Yabancı firma derken bundan, menşei yabancı olan sermaye ile kurulmuş firmalar olduğu kadar, yerli sermaye ile kurulmuş ve fakat yabancıların ameline hizmet eden firmaları da kastediyoruz. Hatta bu sonuncular, zaman zaman kendilerinin yerli olduklarını iddia ederek ve buna câzip şöhretlerini de katarak, hakiki mânâdaki yabancı firmalardan daha da tehlikeli olmakta ve memleket menfaatlerini yabancı firmalarla birlikte paylaşmakta tereddüt göstermemektedirler."

Aristokratlar, ülkede güçlü biçimde temsil edilmektedirler. Türkiye İlâç Endüstrisi İşverenler Sendikası, aristokratların sözcülüğünü yapmaktadır. Hükûmet'ten "millî sermayenin mevcut yabancı sermaye ile sıkı işbirliğini sağlayacak bir politika" izlemesini isteyen İlâç İşverenler Sendikasının tezleri, Odalar Birliği tarafından da sadakatle savunulmaktadır.

Bununla beraber, aristokratlar, 27 Mayıs'tan sonra iki darbe yemişlerdir. Bunlardan birincisi, Kurucu Meclisin ihtira beratlarını kaldırmasıdır. İhtira beratının kaldırılmasıyla, aristokratların yüksek fiyatlı tekel durumu sarsılmış, proleterlere de aristokratların tekelindeki ilâçları imâl yolu açılmıştır. İkinci darbe, ilâç hammadde ithal fiyatlarının, büyük yolsuzluklar üzerine, son zamanlarda kontrol edilmesi olmuştur. Aristokratlar hâlen kaybettikleri bu mevzileri yeniden işgal çabasındadırlar.

Şimdi gelelim proleterlere. Ezici imkânlara sahip aristokratlar karşısında, proleterler bozguna uğramışlardır. 1958 yılından bu yana, ilâç tüketimi müthiş bir hızla arttığı halde, 8 yerli ilâç firması kapılarını kapamak zorunda kalmıştır. Proleterler, ya yabancılara sığınarak ya da ihtira beratının kalkması sayesinde, aristokratların tekelindeki ilâçların benzerlerini ucuz fiyata piyasaya sürerek ve hatta bazen kalite düşürerek yaşamaya çalışmışlardır. Doktor ve eczacıları ortak etme fikri, bu yaşama kavgası içinde doğmuştur. Dinamik bir teşebbüs olan DEVA'nın ortaya attığı hekim-eczacı ortaklığı formülünün başarısı üzerine, proleter firmalar, bu yolu tutmuşlardır. Böylece onlar, gittikçe artan ölçüde yerli yabancı aristokratların egemenliği altına düşen Türk pazarının bir kısmını ellerinde tutabilmekte ve bazı alanlardaki nispeten ucuz fiyatlı satışlarla aristokratları rahatsız etmektedirler. Bu sebeple, dar meslek çevresinde, aristokratlar ile proleterler arasında yıllardır süren bir kavga başlamıştır. Aristokratlar, proleterleri, doktor ortaklığının hekimlik mesleğinin gerekleriyle bağdaşamayacağını ve yaptıkları ilâçların düşük kaliteli ve hileli olduğunu ileri sürerek, yıkmaya çalışmışlardır. Bu konuda *Roche* firması, yayınladığı bir yazıda, yerli firmaları çok ağır bir dille suçlayarak, mahkemelik olmuştur: "Hasta, yatağında ateşler içinde yatarken, vereceği paranın bir yerli milyoner cebine veya yabancı şirketin kasasına gireceğini düşünmez. Hastanın isteği, hastalığını süratle iyileştirecek temiz, kaliteli ve tesirli ilâçtır. Siz bu hastaya daha ucuz diye damda kurutulmuş ve üzerine kedi işemiş tablet satamazsınız." Yerli firmaları kalitesizlikle suçlayan aristokratlar, "milletlerarası işbirliği çerçevesinde özel bir kalite kontrol laboratuarı" kurulması talebiyle ortaya çıkarak, proleterleri tasfiye etmek çabasındadırlar. Kalite kontrolü, aristokratların baş savaş silâhıdır.

Öte yandan, Türkiye İlâç Endüstrisi İşverenler Sendikası, ilâç firması-hekim-eczacı ortaklığının mevzuatımıza aykırı düştüğü yolunda hukuk

otoritelerinden raporlar alarak, bunları Sağlık Bakanlığına sunmuş ve bu yoldan proleterleri yıkmayı denemiştir.

Şimdiye kadar Bakanlık kapısında hayli sessiz yürütülen bu mücadele başarısız kalmış olmalı ki, Aristokratlar, reklâmlarına muhtaç durumda bulunan basının da kendilerini destekleyeceği düşüncesiyle, meseleyi kamuoyu önüne getirmişlerdir. Kavganın içyüzünü bilmeyen, bazı milletvekili ve senatörler de yerli-yabancı Aristokratların, millî firmaları tasfiye amacı güden bu oyununa, iyi niyetle, âlet olmuşlardır.

Aristokratların, kavgayı kamuoyu önüne getirmeleri, ne tesadüftür ki, proleterlerin ve özellikle DEVA'nın önemli hamlelere giriştiği bir sıraya rastlamıştır: DEVA, 1967 yılının başında, 7 millî ilâç firmasıyla işbirliği yapmak suretiyle, antibiyotik imâl edecek bir fabrika kurmayı kararlaştırmış ve bu amaçla ANSA şirketini kurmuştur. ANSA, Türkiye'de ilâç hammaddesi imâlini reddeden ve ambalajcılıkla yetinen aristokratların tatlı kârına önemli bir darbe indirecektir. Yabancı firmalar için, memleketimizde ilâç hammaddesi yapma çığrının açılması, tehlikeli bir gelişmedir. Öte yandan 1553 hekim ve eczacının ortaklığı ile kurulan DEVA dinamik bir teşebbüstür, gittikçe büyüme istidadı göstermektedir. Sermayesini 10 milyon liradan 40 milyon liraya yükseltmek üzeredir. Üstelik DEVA, yabancı bir ilâç şirketinin göz diktiği İbrahim Ethem firmasının yan hissesini satın almıştır. *Abbott*, bu hisseleri ele geçirmek için teşebbüse geçmiş ve tam başarıya ulaşmak üzereyken, DEVA atik davranarak *Abbott*'u yarı yolda bırakmıştır. Bu atik davranış, aristokratları öfkelendirmiştir. Ayrıca DEVA'nın bazı ilâçlarda giriştiği fiyat rekabeti, aristokratları, rahatsız etmişe benzemektedir. Onun içindir ki, aristokratlar, kalite düşüklüğünü ve hekim ortaklığını ileri sürerek kavgayı kamuoyunda başlatmışlardır. DEVA da, "millî sanayii mahvetmek isteyen yabancı kapitalistler" teması ile açık kavgayı kabul etmiştir. Büyük gazetelerde, Amerikanvari paralı reklâm yazıları yayınlatarak devlerle boy ölçüşmeyi denemektedir.

Bu kavgada, sempatimiz elbette yabancılar ve yabancıların paralelindeki yerli şirketlerle mücadele eden DEVA ve benzerlerinin yanındadır. Yalnız bu hastalara derman getirme iddiasındaki ilâç sanayiinin bütünü ile hasta olduğu gerçeğini görmekten bizi alıkoyamaz. Hastalığın adı kapitalizmdir. Halk sağlığının tatlı bir ticaret konusu yapılması, ilâç israfına, yabancı sermaye soygununa, anarşik bir sanayinin gelişmesine, kalitesiz

ilâç imâlinc, keyfî fiyatlara ve nihayet ilâç imâlâtçısı-hekim ortaklığı gibi asla savunulamayacak ticarî usullere yol açmıştır. Hekim ve Eczacılar Sendikası Genel, Başkanı Prof. Kâzım Aras'ın açıkladığına göre, başka ülkelerde 500 çeşit ilâç, ihtiyaçları karşılamaya yeterliyken, Türkiye'de 20 bin çeşit ilâç vardır! 20 bin çeşit ilâç, gayrimeşru rekabet, tutturabildiğine fiyat, bozuk kalitc, yetersiz kontrol, aşırı tüketim ve lüzumsuz döviz israfı demektir.

İlâç sanayisinde hekimleri bile tüccarlaştırmaya yönelen bugünkü ahlâk bozucu, israfçı ve soyguncu durum, millileştirmeye gidilmeden nasıl çözülebilir, biz göremiyoruz. Nitekim, Fransa'da dahi, sol partiler, son seçim programlarında, orada çok daha derli toplu işleyen ilâç sanayiini, millileştirme listelerinin başına yazmışlardır.

Yön, Sayı 207, 17 Mart 1967

Washington Geleceği Nasıl Tasarlıyor?

Dünya çapındaki uzun vadeli Amerikan politikası, esas itibarıyla, Başkan Johnson'un iki özel müşaviri tarafından çizilmektedir. Askeri alanda bu işi "tırmanma" politikasının mucidi General Maxwell Taylor yapmaktadır. Dünya çapında politikanın öteki yönlerini ise, "İktisadi Kalkınma Aşamaları" ve "Dünya Arenasında Amerika" kitaplarının yazarı iktisat tarihi profesörü Walt Rostow yapmaktadır. Uzun yıllar Dışişleri Bakanlığında Siyasi Plânlama Komitesi Başkanlığını yapan Rostow, şimdi Johnson'un özel müşaviri ünvanı ile Beyaz Saray'a yerleşmiştir.

Rostow, önce ekonomik sistem ve sınıf gerçeklerini gizlemeye çalışan iktisadî kalkınma aşamaları teorisiyle ün kazanmıştı. İktisat tarihi profesörü, bu teorisini, sonraları bir Soğuk Harp aracı haline getirmiştir. Rostow'a göre, kalkınmanın başladığı "*take off*" yılları, kendi kendini besleyen kalkınma aşamasına ulaşıncaya kadar, sosyal açıdan en tehlikeli dönemdir. *Take off* aşaması, milli kurtuluş hareketlerine -ki Rostow için emperyalizmle savaşan bütün milliyetçi hareketler komünisttir- en elverişli zemini getirmektir.

Bu gözlemden hareket eden emperyalizmin ünlü teorisyeni "önce istikrar, sonra özgürlük" diyerek, *take-off* aşamasında demokrasinin rafa

kaldırılabileceği sonucuna varmaktadır. "Temel Hak ve Hürriyetleri Koruma Tasarısı"nın, bu bakımdan, Rostow'un tezlerine uygun düştüğü muhakkaktır. Hele Demirel'in geçen hafta geliştirdiği "devletin güvenliğini ileride tehdit edebilecek akımlara karşı şimdiden önleyici tedbir alma" tezi, Rostow'un görüşlerini hatırlatmaktadır. Demirel'in iktidarı alması üzerine, Rostow'un önemsiz bir semineri vesile ederek Türkiye'ye geldiğini ve Prof. Aydın Yalçın'ın huzurunda Demirel ile uzun uzun konuştuğunu bilenler için bu görüş benzerliği anlamlıdır..

Johnson'un bu çok nüfuzlu müşaviri, geçenlerde Leeds Üniversitesi'nde verdiği bir konferansta, son derece ilgi çekici yeni teoriler geliştirmiştir. Rostow, artık "Soğuk Harp sorunlarına çare bulma, uzlaşma ve işbirliği" döneminin başlamak üzere olduğunu ilan etmektedir. Vietnam, dünya çapında son büyük tartışmadır. Vietnam savaşı kazanılınca, milli kurtuluş hareketleri sorunu çözülmüş olacaktır. Johnson'un özel müşaviri, "Büyük İntikal Dönemi: Harp Sonrası Birinci ve İkinci Nesillerin Görevleri" adlı konferansında, Vietnam savaşını ele alarak milli kurtuluş hareketlerini şöyle değerlendirmektedir: Kuzey Vietnam'ın Güneyi ele geçirme çabası, Mao'nun halk savaşı metodunun önemli bir uygulamasıdır. Hanoi için, Mao metodunun işe yarayıp yaramayacağının tayini söz konusudur.

Kuzey Vietnam Savunma Bakanı Giap, bu gerçeğin tamamen farkında olduğunu açıklamıştır. Giap, şöyle demiştir: "Güney Vietnam, çağımızın milli kurtuluş hareketi modelidir. ABD emperyalistlerinin Güney Vietnam'da denedikleri özel savaş metodu başarısızlığa uğratılabilirse, bu demektir ki, ABD, dünyanın her tarafında yenilebilir."

Rostow, General Giap'ın bu sözlerini ileri sürerek, Vietnam savaşının mutlaka kazanılması gerektiğini söylemektedir. Burada bir başarısızlık, "Asya bölgesel işbirliğinin ve doğan güvenin temellerini yıkabilir, bütün öteki kıtalarda ters sonuçlar" doğurabilir. Ama emperyalizmin teorisyeni, Vietnam savaşının kazanılacağından emindir ve gelecek için son derece iyimserdir. Ona göre, Vietnam savaşının sona ermesiyle modern tarihte bir dönem kapanacak, yeni bir dönem başlayacaktır. Rostow şöyle demektedir: "Milli kurtuluş savaşları görüşünün modası geçmiştir." ABD ve müttefikleri, Vietnam'da arazi üzerinde bu görüşü yenme yolundadır. Ayrıca, "gittikçe yaygınlaşan ılımlı ve pragmatik tutumlar ve tarih tarafından, bu tez aşılmak üzeredir." Kısaca, Rostow, milli kurtuluş hareketlerini tarihe karış-

maya mahkum ümitsiz bir çaba saymaktadır.

Yalnız milli kurtuluş hareketleri mi? Rostow, Sovyetler Birliği'nde de, romantik ihtilâlcilik döneminin kapandığını ve pragmatizmin hakim olduğunu söylemektedir. "Mao, 1789'a kadar giden romantik ihtilâlciler dizisinin sonuncusudur." Çin'de dahi romantikler ile pragmatizmden yana olanlar arasında bir savaş başlamıştır. Savaşın sonucunda, "başlıca çabası, milletin hayatını modernleştirmek olan ve bölgede milletlerarası hudutların zorla değiştirilemeyeceğini kabul eden bir Kıta Çin'i doğabilir." Bu tip, "ılımlı komünist" bir Çin ile normal ilişkiler kurulabilecektir. Sovyetler Birliği ile ise Üçüncü Dünya'nın açlık ve kalkınma sorunlarını çözmek için işbirliği yapılacaktır. Büyük devletlerin anlaşmazlığı yüzünden felce uğrayan Birleşmiş Milletler, böylece 1945'te öngörülen görevlerini yerine getirebilecektir.

Emperyalizmin teorisyenine göre, bu "yeni nizam"da hakim prensip, "milletlerarası statükonun, dış kuvvetler kullanılmasıyla değiştirilemeyeceği"dir. Ne var ki Washington, Dominik olayının açıkça gösterdiği üzere, Amerika çıkarlarına aykırı düşen her devrimci hareketin, dışarıdan yönetildiği iddiasındadır. Bu sebeple "yeni nizam"da, Metternich sisteminde olduğu gibi yalnız milletlerarası statüko değil, ülkelerin içinde de statüko korunacaktır. Johnson Doktrini ile -en azından Güney Amerika'da- bu sistem yürürlüğe girmiştir.

İşte Johnson'un özel müşaviri böyle güzel bir dünya hayal etmektedir. Komünist ülkeler uslu duracaklar ve her türlü genişleme ümidini terk eyleyeceklerdir. Üçüncü Dünya ülkeleri, emperyalist hegemonyayı değişmez sayacaklar, kapitalizme ve emperyalizme karşı mücadeleyi akıllarından geçirmeyeceklerdir. Bu çerçeve içinde, Sovyetler'in de yardımı ile, Üçüncü Dünya açlığı yenmeye ve kalkınmaya çalışacaktır.

Tablo, doğrusu, çok iyimserdir. Ne var ki, son yıllardaki gelişmeler, Johnson'un özel müşavirini modern bir Metternich rüyası görmeye itmiştir. Washington, İkinci Dünya Savaşı'nı izleyen yirmi yıllık bir dönemden sonra, geleceğe güvenle bakmaya koyulmuştur. Daha beş altı yıl önce, bir Castro, bir Lumumba, Washington'un paniğe kapılmasına yetmekteydi. Castroların ve Lumumbaların bütün Güney Amerika'yı ve Afrika'yı tutuşturacağı sanılmaktaydı. Bu korkular, gerçekleşmemiştir. Güney Amerika'da, bütün devrimci hareketler söndürülmüş gibidir. Afrika'da devrimci atılış yavaşlamıştır. Çin'in kucağına düşeceği sanılan Endonezya, bir darbede ele

geçirilmiştir. Nehru'nun tarafsız Hindistan'ı dize getirilmiştir. Vietnam savaşı bitirilince, Asya'da da "emperyalist huzur" gerçekleştirilmiş olacaktır. Üçüncü Dünya'nın, 1967 yılında Washington'dan görülen manzarası budur.

Çin-Sovyet anlaşmazlığının uzlaşmaz gözüken bir aşamaya ulaşması, Batı ile işbirliğine yönelen Sovyetler Birliği'nin Üçüncü Dünya'da Amerikan emperyalizmine karşı gevşek tutumu askeri gücünü büyük ölçüde geliştiren Washington'un iyimserliğini artırmıştır. Ayrıca Washington, bir ilim haline getirdiği "devrimci hareketleri etkisiz kılma teknikleri"nin başarılı olduğuna ve kapitalist metotlarla bir ölçüde kalkınma yapılabileceğine inanmıştır. Bu sebeplerle, Washington, komünizmden artık eskisi gibi korkmamakta ve Üçüncü Dünya'da statükoyu sürdürebileceğine güvenmektedir. Yalnız Üçüncü Dünya halkları statükoya rıza gösterecekler midir? Emperyalizme ve işbirlikçilerine boyun eğecekler midir? Herhalde eğmeyeceklerdir. Yeni milli kurtuluş hareketleri denemeleri, Rostow'un iyimserliğine rağmen, herhalde eksik olmayacaktır. Şimdilik içişleriyle fazla meşgul görünen Çin, ilerde uslu çocuk rolünü benimseyecek midir? Sovyetler Birliği, Amerikan emperyalizminin milli kurtuluş hareketlerini ezme çabaları karşısında seyirci kalacak mıdır? Bugünkü haliyle, Amerika'nın Üçüncü Dünya üzerindeki hegemonyasını sürdürmeye yönelen bir işbirliğini Moskova kabul edecek midir? Yoksa, Sovyet ve Amerikan işbirliği, her iki devletin nüfuz bölgelerini yeniden tespit etmelerine mi yol açacaktır? Bu durumda Türkiye'nin durumu ne olacaktır? Dulles'in Sovyetler'in Güney hududunda Amerikan ileri karakolu haline getirmek istediği ülkelerin, bir Sovyet-Amerikan anlaşması sonucunda tarafsızlaştırılmasına gidilebilir mi? Mevcut durum sürdürüldüğü takdirde, mesela Güney Amerika'daki milliyetçi güçlere asla müsamaha göstermeyeceği iyice bilinen ABD Türkiye'de de aynı katı davranış içinde bulunacaktır. Washington'un gözünde Türkiye'nin önemi kesinlikle nedir?

Emperyalist teorisyenin çizdiği çok iyimser tablonun ilk bakışta akla getirdiği bu sorunları ve benzerlerini Türk milliyetçileri olarak, derinlemesine araştırmak zorundayız. Milliyetçi bir stratejinin dünya gerçeklerine oturtulması ve başarı ile uygulanması günlük mücadelenin heyecanı içinde kolayca unutulan bu soruların doğru cevaplarının bulunmasına geniş ölçüde bağlıdır. Bunun içindir ki, Johnson'un özel müşavirinin dünya çapındaki Metternich Planı üzerinde ciddiyetle düşünmeliyiz.

Yön, Sayı 208, 25 Mart 1967

Sunay'ın Amerika Gezisi

Ne saklayalım, Sayın Cumhurbaşkanının Amerika gezisini endişe ile izlemekteyiz. Bundan on üç yıl kadar önce de bir Türk Cumhurbaşkanı Amerika'ya gitmişti. Orada petrol şirketleri temsilcileriyle yediği bir yemekte, petrolcülerin adamı Max Ball'un hazırladığı Petrol Kanunu'nun çıkmak üzere olduğu müjdesini vermişti. Meclis'te muhalefetin etkili müdahalesiyle, kapitülasyon hükümlerinin düzeltilmesi yolunda bir akım doğduğu halde Cumhurbaşkanının Amerika'dan yaptığı müdahaleler sayesindedir ki, tasarı petrol şirketlerinin arzuladığı biçimde kanunlaşmıştı.

ABD, büyük şirketlerle devlet yöneticilerinin iç içe oldukları bir ülkedir. Başkan Johnson'un politik başarısında dahi, petrol şirketlerinin iş takipçiliği önemli bir rol oynamıştır. Bunun içindir ki yabancı devlet adamlarının Amerika gezilerini, şirketler ve politikacılar "*business*" açısından değerlendirmeyi normal bulmaktadırlar.

Herkesçe tanınan Amerikan sistemini kınayacak değiliz. Üzücü olan bizim Washington'a daima "Aman bize daha fazla yardım verin" ricaları ile gitmek zorunda kalışımızdır. Ricacı durumunda bulunanların ise, ne kadar iyi niyetli olurlarsa olsunlar Amerikan taleplerine mukavemet etmeleri

kolay değildir.

Bu acı gerçeği iyi bilmek gereklidir: Emperyalizmin himmetiyle gerçekleştirilmek istenen sanayileşme hareketi kökü dışarıda bir sanayinin doğmasına yol açmıştır. Bu sanayinin yalnız makineleri değil hammaddesi de geniş ölçüde dışardan gelmektedir. Cılız Türk sanayinin, yıllık hammadde ithalat ihtiyacı, 300 milyon dolar civarındadır. Büyük gelişme gösterdiği ileri sürülen tekstil alanında dahi, yünlü kumaşların hammaddesi dışarıdan getirilmektedir. Nebati yağ ülkesi olması gereken Türkiye'de soya yağı ithali biraz aksadığı için derhal margarin karaborsası baş göstermiştir. Ekmeklik buğdayı bile birçok yıl dışarıdan getirtmek zorunda kalmaktayız. Tek kelimeyle Türk ekonomisi komprador iktidarların elinde kökü dışarıda bir ekonomi yapılmıştır. Bu sebeple iktidarlar için en hayati mesele yeter miktarda dış yardımın devamlı akışını sağlamaktır. Gerekli dış yardımda ufak bir azalma en azgın bir muhalefetten çok daha fazla iktidarların başına dertler açabilir.

Bu yardımı halen sağlayan ülke, ABD'dir. Konsorsiyumun Avrupalı üyeleri ancak, Sam Amca'nın zorlamalarıyla yardım paylarını arttırmaya rıza göstermektedirler. Askeri yardımlar konusunda ise Amerika tekel durumuna sahiptir. Türkiye yıllardan beri Amerika'nın askeri yardımı artırması yolunda çaba göstermektedir. Demirel dahi, Başbakan Yardımcılığı sırasında "Dört yıldan beri Amerika ve NATO'dan doğru dürüst askeri yardım gelmediğinden" dolayı şikayetçi olmuştur. Onun içindir ki Johnson'dan yalnız ekonomik yardımın değil, askeri yardımın da artırılması rica edilecektir.

Bu yolda 1965 seçimlerinden hemen sonra Amerika'ya koşan Çağlayangil, meslektaşı Rusk nezdinde ilk teşebbüsleri yapmıştır. Çağlayangil, Amerikalıları en hassas noktalarından yakalamak endişesiyle "solu temizleyeceğiz bize yardım edin." demiştir. Hariciye kaynaklarından sızan bu haber 1966 yıl başında Akis dergisinde yazılmış ve o tarihten beri yalanlanmamıştır. Akis'in, hatırlatılmasında fayda gördüğümüz haberi şöyledir:

"İhsan Sabri Çağlayangil'in Amerika'da Amerikan Dışişleri Bakanı Rusk ile yaptığı görüşmede son derece esef verici bir durum meydana gelmiştir. Cumhuriyet Hükûmetinin Dışişleri Bakanı nihayet yabancı bir devletin dışişleri bakanı olan Rusk'a AP'nin seçimlerde sol ile mücadele edip onun elinden iktidarı aldığını AP iktidarının solculukla daimi surette uğraşıp ona

Türkiye'de imkan vermeyeceğini söyledikten sonra, Amerika'nın bu iktidara yardım etmesini istemiştir Cumhuriyet Hükûmetinin Dışişleri Bakanı, Amerika'nın Dışişleri Bakanına buna karşılık, AP iktidarının Amerikan dostluğu konusundaki teminatını sunmuştur. Çağlayangil görüşmenin bu kısmında Türkiye'nin sola kaydırılması tehlikesini AP'nin önlediğini iftiharla anlatmıştır."

Çağlayangil'in hatasının Amerika gezisinde yeniden işleneceği iddiasında değiliz. Böyle davranışlara herhalde müsaade edilmeyecektir. Belirtmek istediğimiz sadece Amerikan yardımıyla yaşadığımız ve Beyaz Saray'a esas itibarıyla ekonomik ve askeri yardımın artırılması için gittiğimizdir. İkili anlaşmalar, Kıbrıs gibi meseleler bu açıdan değerlendirilmelidir. Gündelik yaşayışımız bakımından dahi Sam Amca'ya tam bağımlı durum devam ettiği sürece Kıbrıs meselesi, hiç şüphe edilmesin, Amerika'nın istediği biçimde ve Amerika'nın uygun gördüğü gün çözülecektir. New York Üniversitesi Ekonomi Profesörü Stephen Rousseas'ın Atina dönüşü 27 Mart 1967 tarihli *The Nation* dergisinde yazdığı şu sözler Kıbrıs gerçeğini gözler önüne sermektedir: "Yunan politik hayatında, ABD Büyükelçiliğinin tasvibi olmadıkça hiçbir şeyin yapılamayacağı hususunda herkes birleşmektedir. Bununla beraber, Atina'da en güçlü durumda olan kuruluş, Amerikan Dışişleri Bakanlığı değildir. CIA ve Amerika Savunma Bakanlığı çok daha önemli ve kesin rol oynamaktadır." Eğer Kıbrıs Yunan işgali altında ise bu Amerika öyle istediği içindir. Yunanistan ile anlamsız ikili görüşmelere bir türlü son verilemiyor ve işler aleyhimize olarak uzayıp gidiyorsa, Washington öyle uygun bulduğu içindir. Biz de Amerika'ya karşı "Aman biraz daha taviz verin" diyebilmekten öte durumda değiliz. Gerek Atina'da, gerek Ankara'da Kıbrıs işinde biraz direnmek isteyen liderlerin iktidardan uzaklaştıkları unutulmamalıdır.

İkili anlaşmalar konusunda da işler farklı değildir. Anlaşmalarda ancak Amerika'nın lütfettiği ufak tefek biçimsel değişiklikler yapılabilecektir. Nitekim 1961 yılından beri, Türkiye'de suç işleyen Amerikan askerlerinin hangi mahkemelerde yargılanması gerektiği konusunda söz sahibi olmak istemekteyiz. Yıl 1967'dir, bir sonuç alınamamıştır. İktidarlar durumu değiştirecek bir şey yapamamaktadırlar. Tunçkanat'ın açıkladığı CIA Raporundaki ikili anlaşmalarla ilgili sözler, meseleye ışık tutacak niteliktedir: "Benim tahkik ve iskandillerimin sonucu olarak ikili anlaşmalar ve üsler

problemlerini şöyle tespit ettim: Amerika ve NATO ile birlik olmamız lüzumunu hatırdan çıkarmayarak ki bu karşılıklı anlaşmalar olmadan mümkün değildir-halen mevcut durumu etkilemeyecek bazı değişiklikleri kabule mütemayil durumunuz yapıcı olarak kabul ediliyor" Yani ikili anlaşmalar ve üsler konusunda, ABD kamuoyunu yatıştırıcı önemsiz değişikliklerle yetinme eğilimindedir. Ve bizim fazla bir şey elde edebilmemiz mümkün değildir. Ne var ki, Sam Amca Türkiye'den yeni şeyler isteyince bunlar kolayca sağlayabilecek durumdadır. Mesela Johnson'un Saygon'a askeri gözlemciler gönderme kararımızı "Vietnam Savaşına Türkiye'nin katkısı" diye değerlendirerek büyük memnuniyet duyacağı açıktır. Türk kamuoyunun tepkisine ve muhalefet partilerinin itirazlarına rağmen, bu yola sürükleniş nedenleri bellidir. Öte yandan, Johnson, Türkiye'nin Yunanistan ile yeniden sarmaş dolaş olması ve NATO'nun Güneydoğu kanadını güçlendirmesi lüzumu üzerinde herhalde duracaktır.

André Fontaine'in bu sayımızda yayınladığımız yazısı, Türk-Amerikan ilişkilerinin geleceği konusunda bazı uyarıcı düşünceler getirmektedir. *Le Monde*'un dış politika yazarına göre Moskova ve Washington, "yeni bir Yalta" konusunda anlaşmışlardır. İki süper devlet, birbirlerinin nüfuz bölgelerini bugünkü biçimiyle tanımışlar ve dünya barışının korunmasında ortak sorumlulukları bulunduğunu kabul etmişlerdir. Büyüklerin anlaşması küçük devletlerin hareket serbestisini artırmak ve blokların çözülmesini sağlamak yerine blokların gruplaşması eğilimini güçlendirmektedir. Süper büyükler, nüfuz bölgelerindeki hakim durumlarını daha da sağlamlaştırma yolundadırlar. Küçük devletler, artık Washington ile Moskova'yı birbirine karşı oynayarak az çok bir hareket serbestisi ve bağımsızlık sağlama imkanından yoksun kalacaklardır. Zira iki büyükler birbirlerinin değişmez saydıkları nüfuz bölgelerine saygı göstereceklerdir.

André Fontaine'in tahlilleri doğru ise, gelecekte Türkiye'de Amerikan nüfuzunun azalması değil artmasını beklemek gerekecektir. Hiç şüphe yok ki, Türk milliyetçileri süper büyüklerin çizdikleri kadere boyun eğecek değillerdir. Bir milletin bağımsızlık azmi yeni tip Yalta anlaşmalarıyla kırılamaz. Yalnız artan güçlerin iyi bilinmesi ve doğru "durum muhakemesi" yapılması, başarılı bir mücadelenin ilk şartıdır. Durum vahimdir ve Türk milliyetçileri her şeyden önce durumun vahametini idrak etmek zorundadırlar.

Yön, Sayı 209, 31 Mart 1967

Teknoloji Emperyalizmi

Avrupanın Meselesi

Teknoloji emperyalizmi deyiminin patenti, Amerikan Savunma Bakanı McNamara'ya aittir. Bu deyimle, bilimsel araştırmalarda ve bu araştırma sonuçlarının sanayiye uygulanmasında büyük ilerlemeler kaydeden ABD'nin genellikle Avrupa sanayiini geride kalmaya mahkûm edişi, teknolojik üstünlüğü ile Avrupa'da geleceğin kilit sanayiini ele geçirişi, Amerikan patentleri ve lisanslı tekniklerin kullanma haklarının satışlarıyla Avrupa'yı sömürüşü belirtilmek istenmektedir. Amerikan lisanslı teknikleri ve patentleri kullanmak için 1962 yılında 200 milyon dolar ödeyen Batı Avrupa'nın şimdi net 1 milyar lira ödediği tahmin edilmektedir. Ama asıl dert, Batı Avrupa'nın ileri teknoloji bakımından geride kalışıdır. Araştırmaya ABD yılda 24 miyar dolar, Batı Avrupa ise 6 milyar dolar harcamaktadır. ABD araştırma personeli 1,2 milyon, Batı Avrupa araştırma personeli yarım milyon kişidir. ABD sanayii milli savunma gerekçesiyle, Hükûmetin tekellere yaptığı cömert araştırma yardımları sayesinde elektronik, jet uçakları, uzay araştırma ve buluşlarında çok ileri gitmiştir. Tekeller, bu alandaki bilgilerini genellikle kendilerine saklamakta ya da çok pahalıya satmaktadırlar. Üstelik, Avrupa ve Üçüncü Dünya'dan en

değerli araştırma personeli, cazip şartlar sağlayan ABD'ye akmaktadır. Türkiye dahi karınca kararınca "beyin" ihraç ederek, dünyanın en ileri ülkesine teknik yardım yapmaktadır. ABD'ye göç etmiş bilginlerimizin başarılarından Amerikan ekonomisi yararlanmakta, bizlere de "Ne zeki milletiz, dünya çapında bilginler yetiştiriyoruz." diye gururlanmak düşmektedir. Batı Avrupa'da ise, "beyinlerimizi Amerika çalıyor" diye kıyamet kopmaktadır.

Halen ABD-Batı Avrupa ilişkilerinin eski sıcaklığını yitirmesine yol açan en büyük nedenlerden biri, bu teknoloji emperyalizmdir. Daha geçenlerde Amerikan Başkan Yardımcısı Humphrey "Dikkat etmezsek, Atlantik ortaklığı, Amerikan sermayesi ve teknolojisinin yarattığı korku ve endişe yüzünden bozulabilir." demek zorunda kalmıştır Ortak Pazar'ın Başkan Yardımcısı Fransız teknotratı Robert Marjolin ise "Azgelişmiş ülke olmaya gidiyoruz." diye tehlike çanlarını çalmaktadır: "Eğer Ortak Pazar ülkeleri, dünyada buluşların belli başlı ithalatçısı ve beyinlerin ihracatçısı kalırlarsa, kendilerini gittikçe genişleyen bir azgelişmişliğe mahkûm edecekler ve gerilemeleri yakında çare bulunmaz hale gelecektir." Bunun içindir ki yarının sanayiine hükmedecek olan ileri teknolojideki geriliğini bir an önce gidermek Avrupa'nın baş sorunu olmuştur. İtalyan Dışişleri Bakanı Fanfani, "Teknolojik Marşal Plânı" fikrini ortaya atmıştır. Ne var ki, Amerikan tekellerinin dünyada hegemonyalarını sağlayan bilimsel ve teknik buluşlarını, Avrupa firmalarında hediye etmelerini beklemek zayıf bir ihtimaldir. Amerikan ekonomik sisteminin bilimsel ve teknik buluşları paylaşmadaki engellerini iyi bilen Sovyet Başbakanı Kossigin, Batı Avrupa'ya, "Teknolojik geriliğiniz, ancak Sovyetler Birliği ile beraber çalışır, onunla bilimsel ve teknolojik işbirliği yaparsanız yenilebilir." demektedir. Birçok Batılı ise, çıkmazdan kurtuluş yolunu, Avrupa Ekonomik Topluluğu (Ortak Pazar) gibi bir Avrupa Teknoloji Topluluğu kurulmasında görmektedir.

Türkiye'nin Meselesi

Bütün bunlar ABD ve Sovyetler Birliği'ne nazaran azgelişmişliğe mahkum olmaktan korkan gelişmiş Avrupa'nın meseleleridir. Bizim derdimiz ise, harcıalem sanayi kurabilmektir. Henüz motor bile yapabilmiş değiliz. Makine imal eden sanayi, son derece cılızdır. Sayın Prof. Ahmet Şükrü Esmer, Çin'i gezerken bir fabrikada nasılsa İsveç malı bir

makine keşfedince, Çinlilerin fena halde utandıklarını yazmıştır. Çin'de yabancı makine kullanmak ayıp sayılmaktaydı. Bizim fabrikalarımızda ise, tamamen yerli makineye rastlamak mucizedir. Ve işin başka bir acı tarafı, en basit imalâtta dahi yabancı tekellerin teknik bilgisine muhtaç kalmamızdır. Plânlı dönemin getirdiği Bilimsel Araştırma Kurumu, henüz kuruluş safhasındadır. Üniversitelerimizin sanayie doğrudan doğruya yardımı sıfıra yakındır. Büyük devlet teşebbüslerinin, bilimsel araştırma ve teknik buluşlar alanında bir çabası yok gibidir. Özel sanayi, bütün ümidini yabancı tekellerle işbirliğine bağlamıştır. Yabancı tekel-yerli sanayi işbirliği ise Türkiye'nin sanayileşmesini baltalayan ve Kalkınma Plânının önceliklerini hiçe sayan pahalı ve israflı bir biçimde işlemektedir. Bu tip ortaklıkta, yabancı firma genellikle teknik bilgi ve makineyi getirmektedir. Yabancı tekelin amacı birçok halde, yüksek gümrük duvarlarının himayesinde, kendi yarı mamûllerini aşırı fiyatlarla satabilmektedir. Teknolojik bakımdan Türkiye'ye pek bir şey kazandırmayan montaj ve ambalaj sanayiinin hikayesi budur. Ne var ki Türkiye, yabancı tekelin pahalı yarı mamûl satışı ve kâr transferi yoluyla sağladığı kazançların dışında teknik bilgi, *patent* ve *royalty* için de, 1955-64 döneminde 60 milyon lira civarında döviz ödemiştir. Yabancı tekeller, yerli kapitalistlerle giriştikleri işbirliğinde yalnızca imtiyazlı şartlarla yarı mamûl ve hammadde satmak ve kâr transfer etmek peşinde değillerdir. İzledikleri belli başlı amaçlardan biri, teknik işbirliği yoluyla, yerli kapitalistleri tamamen kendilerine bağımlı kılmaktır. Yüzde yüz yerli sermaye ile kurulmuş sanayi teşebbüslerimizin çoğu en azından lisans anlaşmalarıyla yabancı tekellere bağlanmışlardır. Mesela Türkiye'nin en büyük yerli ilaç firması, yabancı tekellerle 23 lisans anlaşması imzalamıştır: "Biz milli sanayiiz" diye böbürlenen öteki ilaç firmalarının da durumu pek farklı değildir. Özellikle kozmetik, diş macunu, gazoz gibi alanlarda yabancı tekeller, hatta bazen *royalty* dahi istemeksizin, marka ve isimlerinin kullanılmasına izin vermektedirler. Dünyanın dört bucağına yayılmış ünlü traş kremi, diş macunu, sabun markaları ve benzerleri, böylece yerli kapitalistler aracılığıyla millî pazarları istila etmektedirler. Kapitalistlerimiz *Coca Cola* ve *Fanta* gibi ünlü isimlerden yararlanabilmek için yabancı firmalara yalvar yakar olmaktalar ve içerdeki nüfuzlarını kullanarak bu lüzumsuz maddelere kapılarımızı açtırmaktadırlar. Bu zararlı işbirliğine dikkati çeken Devlet Plânlama Teşkilatı bir araştırmasında şöyle yazmaktadır: "*Patent*, *know how* ve *royalty* verilirken

titiz bir araştırma yapılması gereklidir. Birçok hallerde *royalty* verilmesi memleketimiz şartları bakımından yani dış ticaret politikamızın sağladığı garantiler göz önünde bulundurularak, yersiz ve lüzumsuz bir fedakarlık sayılmalıdır." Daha açık Türkçeyle, Plânlama Teşkilatı "Nasıl olsa yüksek gümrük himayesi var. İçeride yapılan malların dışarıdan getirilmesini yasaklıyoruz. O halde yabancı marka için ne diye para ödersiniz. Mamûlleriniz *Colgate*, *Palmolive*, *İpana* gibi ünlü isimleri taşımasa kıyamet mi kopar?" demeye getirmektedir.

Bütün bunlarla belirtmek istediğimiz şudur: Milli sanayi diye gönüllü olarak savunduğumuz firmaların da birçoğu, *patent*, *know how* ve *royalty* yoluyla memleketin teknolojik gelişmesine ciddî bir katkıda bulunmadan, yabancı tekellerin egemenliği altına düşmüşlerdir. Bu, görünüşte milli sanayiin varlığı, *patent*, teknik yardım yedek parça ve malzeme oltalarıyla yabancı tekellerle sıkı sıkıya bağlanmıştır.

Önümde Makine Mühendislerinin dergisi var. Dergi, bu alandaki yabancı firma mümessillerinin reklamlarıyla dolu. Yerli firmalar dahi, "Biz şu ünlü yabancı firmanın lisansı ile çalışıyoruz" diye kendilerine itibar sağlamaya çalışmaktadırlar. En başarılı mühendislerimizin kurdukları yerli firmalar bile, yabancı kazanların montajcılığını yapmaktadırlar. Bu kazanların kurulup yakılması dahi genellikle yabancı mühendislerin Türkiye'ye çağrılarak hünerlerini göstermelerini gerektirmektedir.

Emperyalizm, son derece ustalaşmıştır. Yalnız askeri ve mali yardım oyunları ile değil, teknolojik tuzaklarıyla da, bu teknolojiden yoksun bıraktığı ülkeler üzerinde hegemonyasını kurmaktadır. Emperyalizm sermaye ortaklıklarının da ötesinde, *royalty*, *patent* ve lisanslı tekniklerin kullanma haklarını satarak, azgelişmiş ülkelerde bütün kapitalist sınıfı sıkı sıkıya kendine bağlamaya çalışmaktadır. Bunun içindir ki, yerli sanayicilerden çok, ilerici ve Sosyalist aydınlar "Milli sanayii koruyacağız" diye, korkarız ki boş yere, haykırmaktadırlar.

Yön, Sayı 210, 7 Nisan 1967

Türkiye'nin Dünyadaki Yeri

Birkaç yıl önce Konsorsiyum toplantılarında Türk temsilcilerin bir Sovyet yardımı ihtimalinden söz etmeleri, bize para veren ülkelerin "yardımlarımızı derhal durdururuz" biçiminde sert tepkilerine yol açmaktaydı. Bugün Sovyetler'le imzalanan 200 milyon dolarlık kredi anlaşmasına pek itiraz eden yoktur. Hele Hindistan'da seçim arifesinde açlıktan kıvranan bu ülkeye yiyecek yardımı yapmak için, Başkan Johnson, önce Sovyetler'in yiyecek vermelerini şart koşmuştur. Sovyet buğdayı geldikten sonradır ki, Johnson, Amerikan buğdayını yollamıştır. Moskova ve Washington, Hindistan'ın ekonomisini ve savunmasını desteklemekte hayli ahenkli işbirliği kurmuşlardır. Washington, tamamen kendine bağlı İran'ın Sovyet silahları almasını oldukça müsamahalı karşılamıştır.

Öte yandan, 1960 yılında Menderes'in Moskova'ya gitmeye kalkışması, onun Amerikan desteğini kaybetmesine ve kendi kaderi ile baş başa bırakılmasına yol açarken, İnönü'nün 1964'te Dışişleri Bakanını Moskova'ya göndermesi, Washington'da etkilerini iç politikamızda gösteren tepkiler doğururken, bugün Demirel'in Sovyetler'le ilişkileri geliştirmesine iyi gözle bakılmaktadır. Muhtemelen Washington resmi çevrelerinin görüşü-

nü yansıtan başyazısında *New York Times*, Ankara-Moskova yakınlaşmasını şöyle yorumlamaktadır. "Mevcut şartlar altında, Türkiye'nin Rusya'ya yakınlaşmasından ABD'nin korkması için hiçbir sebep yoktur. Türk-Sovyet ilişkilerinin düzeltilmesi zamanı çoktan gelmiştir. Bir yumuşama döneminde, Türk-Sovyet yakınlaşması, dünyanın bu bölgesinde istikrarsızlık değil, istikrar getirecektir."

Bütün bunlar, Moskova-Washington ilişkilerinde yeni bir dönemin başladığını gösteren belirtilerdir. Avrupa'da halen, iki büyük devletin dünyayı yönetmesine dayanan "yeni bir Yalta"nın gerçekleştiği endişe ile ileri sürülmektedir. Avrupalı muhafazakâr politikacıların "Amerika sizi sattı. Bizim sırtımızdan Moskova ile anlaştı." feryatlarının artması üzerinedir ki, Johnson, yardımcısı Humphrey'i, "Biz dostlarımızı asla satmayız." teminatını vermek için Avrupa'ya göndermiştir. Ama gelenek haline gelmiş Berlin Duvarı ziyaretini yapmaktan dikkatle kaçınan Başkan Yardımcısının asıl amacı, nükleer silahların yayılmasını önleme ile ilgili Moskova-Washington plânını Avrupalılara kabul ettirmek ve NATO'nun zayıflamasını engellemektir.

Le Monde'un dış politika uzmanı André Fontaine'e göre, iki büyükler dünya politikasının "oyun kuralları"nda anlaşmışlardır. "Oyun"un üç temel kuralı vardır: Dünya barışının korunmasında, büyükler söz sahibidirler. İki süper devlet nüfuz bölgelerinin sınırlarını değiştirmeye kalkışmayacaklardır. Birbirlerini güç duruma düşürmekten kaçınacaklar, nüfuzları altındaki ülkelerin barışı tehdit eden davranışlarını önlemeye çalışacaklardır.

Ünlü *The Economist* dergisi ise bu konuda daha ince bir tahlil yapmaktadır. Derginin görüşü şöyledir: "Son altı aydır, Moskova-Washington arasında yarı açık, yarı gizli bir diyalog cereyan etmektedir. Önümüzdeki on yılda, Doğu-Batı ilişkilerinin muhtemel biçimini, bu diyalog çizmektedir." Dergiye göre, "bu şimdilik, belli başlı buhran bölgelerinde, durumun olduğu gibi karşılıklı kabulü esasına dayanan bir ilişki olabilir." Batılılar, Avrupa'da iki Almanya'nın varlığına rıza gösterecek, Sovyetler ise, Vietnam'ın bölünmesini ve güneyde komünist olmayan bir devletin kurulmasını kabulleneceklerdir. *Economist*, iki süper devletin halen bu yolda çaba gösterdiklerini ileri sürmekte ve Avrupa ile Güney Doğu Asya'da 1967 yılı içinde sonuç alma ümidini belirtmektedir. Ne var ki, bu iki önemli bölge-

de buhran çözülse bile, Soğuk Harp son bulacak değildir. İki ayrı sistem arasında ideolojik mücadele kaçınılmaz olarak devam edecektir. Yalnız Soğuk Harp bölge ve biçim değiştirecektir. Dergi, Soğuk Harbin, İran ve Somali başkentleri arasında çizilen üçgenin içinde kalan bölgeye yerleşeceğini yazmaktadır. Washington ve Moskova, gerek Avrupa, gerekse Güney Doğu Asya'da rekabetten fena halde çekinmektedirler. Moskova, ABD'nin çok yakınındaki Güney Amerika'dan uzak durmaya çalışmaktadır. Siyah Afrika ülkelerindeki önceden kestirilmesi ve anlaşılması mümkün olmayan büyük değişiklikler, iki süper devleti bu ülkelerde devamlı taahhütlerden kaçınmaya itmektedir. Geriye Türkiye'nin güneyinde yer alan üçgen içindeki bölge kalmaktadır. McNamara, Kızıldeniz'i kontrol etmesi ve NATO'nun güney kanadında bulunması dolayısıyla, ABD'yi Afrika'da en yakından bu bölgenin ilgilendirdiğini Senato'ya sunduğu bir raporda açıklamıştır. Sovyetler açısından da bölge, stratejik öneme sahiptir. *Economist*'e göre, bölge Sovyet askeri plâncılarının son altı yıldır kafa patlattıkları bir stratejik meseleye çözüm getirebilecektir. Sovyetler, bu durumda kendilerini elleri kolları bağlanmış hissetmektedirler. Eğer onlar, zayıf hava taşıma güçlerine uygun biçimde hudutlarına yakın birkaç yerde indirme noktaları tesis edebilirlerse, "elleri kolları bağlı olma" duygusundan kurtulabileceklerdir. Dergi, Sovyetler'in Kuzey Afrika ve Kızıldeniz kıyılarında indirme noktaları aramasını, "eski Boğazlar yoluyla çıkış özleminin yirminci yüzyılın sonlarındaki mantıkî genişlemesi" diye nitelemektedir. Gerçekten Sovyetler, Mısır'dan sonra Cezayir'e ve özellikle Somali'ye önemli silah yardımı yapmaktadırlar. ABD ise, Mısır'a karşı Suudi Arabistan ve Ürdün'ü, Cezayir'e karşı Fas'ı ve Somali'ye karşı Habeşistan'ı silahlandırmaktadır. Bölgede böylece iki büyükler arasında bir rekabet gelişmektedir. Ama bu, Avrupa ve Asya'da evvelce görüldüğü gibi, komünistlerle komünist olmayanların doğrudan doğruya karşılaşmalarına yol açan bir rekabet değildir, dolaylı bir rekabettir. Üstelik tarafların bölgede vazgeçilmez milli çıkarları yoktur. Bu sebeple, rekabet çok daha az tehlikelidir. Taraflar için, bölgede, kendi ekonomik sistemlerinin üstünlüklerini ispatlama yolunda ideolojik mücadele daha önemlidir.

Demek ki, Türkiye'nin güneyinde kalan sınırlı bir bölgede Sovyet-Amerikan rekabeti devam etmekle beraber, iki süper devlet esas itibarıyla anlaşma yolundadır. Bu sınırlı bölgede de taraflar, tehlikeli çatışmalar

yaratmaktan kaçınacağa benzemektedirler.

Bu gelişmeler karşısında ülkemizin durumu nedir? Olaylar, Sovyet-Amerikan büyük pazarlığında, Türkiye'nin bir ağırlığı olmadığını göstermektedir. 1962 Küba Buhranı dolayısıyla vuku bulan ilk Moskova-Washington pazarlığında, topraklarımızda bulunan füzeler, bize danışma lüzumu bile duyulmadan kaldırılmıştır. En son nükleer kara mayınlarının kullanılmasında, belli şartlarda ve sınırlı ölçüde söz sahibi olma talebimiz nazikâne geçiştirilmiştir. Türkiye'nin Doğu bölgesinde büyük tahribata yol açabileceği anlaşılan ve sözde bizim savunmamızı sağlama gerekçesiyle yerleştirilen mayınların ne zaman ve nasıl kullanılacağını yalnız Amerika bilecektir.

Süper devletlerin anlaşması, şüphesiz, mayınlar, nükleer bombalar ve füzelerle, her an infilak edebilecek müthiş bir cephanelik haline sorumsuzca getirilen ülkemizi büyük tehlikelerden kurtaracaktır. Bu bir kazançtır. Fakat ABD, ülkemizde sağladığı avantajlı askeri mevkii, Sovyetler'le pazarlıklarında, bizim sırtımızdan önemli bir koz olarak kullanmakta herhalde kusur eylemeyecektir. Bize söylenen, Sovyet tehlikesinin hâlâ mevcut olduğu ve NATO'nun uslu çocuğu olmakta devam etmemiz gerektiğidir. NATO gerçek bir ihtiyacı karşıladığı için değil, büyük pazarlıkta önemli bir koz sağladığı ve safları disiplin altında tutmaya yaradığı için sürdürülmek istenmektedir.

Washington-Moskova yakınlaşmasının en şaşırtıcı yönü, bu olsa gerektir. Dünya Harbi ihtimalinin uzaklaşması ve devlerin kendi kaderlerini çizmekte daha serbest kalacakları beklenirken, tam aksi vuku bulmakta, ABD uyduluk sistemini sürdürmeye çalışmaktadır. Süper devletlerin birbirlerinin nüfuz bölgelerine karşılıklı saygı göstermeleri esası, uyduluk sisteminin korunmasını kolaylaştırabilecektir. Görünüş odur ki, büyük pazarlık sonucu üsler temizlense ve Amerikan askerleri çekilse bile, ekonomik ve politik kontrolün eskisi gibi devamına büyük önem verilecektir. Yalnız yeni durum, kalenin içten fethedilmesine daha büyük ağırlık tanımayı gerektirmektedir. Zorba metotlarla başarı sağlanması nüfuz bölgelerine saygı kuralına rağmen, değişen dünya şartlarında herhalde gittikçe zorlaşacaktır. Nüfuz bölgelerinin güvenlik içinde elde tutulması, kapitalizmin bu ülkelerde az çok hayatiyet göstermesini ve işbirlikçi kapitalist iktidarların gelecekleriinin teminat altına alınmasını lüzumlu kılmaktadır.

Bu bakımdan Ankara'daki Amerikan yetkililerinin Türkiye'de kapitalizmin geleceği konusunda ileri sürdükleri çok iyimser görüşleri hayretle karşılamamaya imkan yoktur. Amerikan yetkililerine göre, sulama, gübreleme ve Meksika tohumluğu, buğday üretiminde olağanüstü bir artış sağlayacaktır. Türkiye on yıla kadar, yalnız kereste ihracından 200 milyon dolar elde edecektir. Tarımda hızlı bir kalkınma yabancı sermayenin de desteği ile sanayileşmeyi kolaylaştıracaktır. Eğer bu büyük iyimserlikte, küçümsenmeyecek bir gerçek payı varsa, Batıya ihraçta önemli güçlükler çektiğimiz tütün, fındık, üzüm gibi malların satışı karşılığı Sovyet yardımı ile kurulacak sanayi tesislerinin, kapitalist gelişmeye belki de uzunca bir süre destek olacaklarına hükmetmek gerekecektir. Herhalde Türkiye'de kapitalizmin şansları sürekli ve sağlam bir kalkınmanın sağlayamayacağı muhakkak olmakla beraber, klişe gerçeklerden sıyrılarak ciddiyetle araştırılmalıdır.

Öte yandan, siyasî mücadeleyi tartışılması yasak bir kapitalist temel üzerinde, kapitalizmden yana partilerin bir tahterevalli oyunu haline getirme çabaları dikkat çekicidir. Yunanistan'da sola doğru ılımlı bir açılışı sabote etmek için ABD ve işbirlikçilerinin sahneye koydukları şeytanca plânlar uyarıcıdır. Bu tersine gidiş, milletten kopuk bol ücretli ve dışarıya bağımlı profesyonel bir ordu ile teminata bağlanmak istenmektedir. Ülkemizde de solda milliyetçi bir birleşmeyi engelleme amacı güden çabaların hangi merkezlerden yönetildiğini hâlâ görmezlikten gelmek için çok saf olmak gerekir.

Ne var ki, bütün bu usta emperyalist plânlara rağmen bir Dünya Harbi ihtimali azaldığı ölçüde, milletlerin uyduluktan kurtulma ve istedikleri kalkınma yolunu serbestçe seçebilme imkanları, nüfuz bölgelerine saygı kuralına rağmen artmaktadır. Kapitalist mucizeler yaratmak mümkün olmadığına göre kendilerinin korkmadıkları umacılarla fakir ülkeleri korkutma çabaları eninde sonunda fiyasko ile bitecektir. Milliyetçilerin baş görevi, emperyalizmin ustaca hazırladığı Bizans tuzaklarını iyi tanıyıp boşa çıkartarak, bir an önce Türkiyemizi, Atatürk'ün dünya haritasında ona çizdiği özgür bağımsız ve güçlü yere oturmaktır.

Yön, Sayı 211, 14 Nisan 1967

CHP'nin Süleymancıları

Bir grup, tefeciye, aracıya, mütegallibeye, kompradora açıkça cephe alıyor. "Anayasaya aykırı bu düzeni değiştireceğiz, Anayasaya uygun hale getireceğiz." diyor. Ekonomik ve politik bağımsızlığı savunuyor.

Öteki grup, McCarthy çığırtkanlığı ile, Sosyalizm-komünizm çağrışımlarından yararlanarak, "Partiyi komünizme götürüyorlar." diye feryat ediyor. Tefeci, aracı, mütegallibe ve kompradordan alkış topluyor. Pek iyi, pek güzel diyelim. Yalnız CHP içindeki bu "Süleymancı"ların, onları AP'li "Süleymancı"lardan ayıran büyük bir özellikleri vardır: Bir yandan mevcut sömürü düzeni değişmesin diyenlerin avukatlığını yaparlar, değişiklikten yana güçleri McCarthy iftiralarıyla yıldırmaya çalışırlar, öte yandan da ilericiliklerine toz kondurmazlar. CHP Süleymancıları ilericidir, devletçidir, köklü reformlardan ve sosyal adaletten yanadır, hatta ortanın solundadır. İtirazları yalnız bir kelimeye, Sosyalizm kelimesine karşıdır. İddialarına göre, orta sol Süleymancıları, CHP'de bir kelimeyi, Sosyalizm kelimesini yasaklatmak için isyan bayrağını açmışlardır. Yoksa sağcı değil solcu, özel teşebbüsçü değil devletçidirler. "Biz sağcıyız, özel teşebbüsçüyüz." diyen AP Süleymancıları, hiç değilse bunlardan çok daha dürüst ve samimidir.

Süleymancıların lideri Feyzioğlu, bir medrese kavgası, bir kelime yobazlığı uğruna kazan kaldırmayacak kadar akıllı, hesaplı-kitaplı bir kişidir. Safını, kurulu düzenin sürüp gideceği inancı ile, bilinçli olarak seçmiştir. Bu, tefecilerin, aracıların, mütegallibenin ve kompradorların safıdır. Azgelişmiş ülkelerde, bu köhne sosyal güçleri destekleyerek hegemonyasını sürdürmek isteyen emperyalizmin safıdır. Emperyalizmi, kurulu düzenin sosyal sigortası ve bankası diye kucaklayan işbirlikçilerin safıdır.

Tefeci, aracı, mütegalibe ve kompradora yasaklanarak ve bunlara açıkça karşı koyanlara söverek politikada mevkilerini alanların, ne kadar ilerici laflar söyleseler de, kökü dışarıda sömürücü düzenin savunucuları oldukları açıktır. Bunlar, sahte halkçı, sahte devletçi, sahte ilerici, sahte milliyetçi ve sahte sosyal adaletçidir.

1967 Türkiyesinde, kökü dışarıda sömürü düzeninin savunuculuğuna çıkanların, kompradorlarla, emperyalizmle ve CIA ile noter tasdikli mukavele imzalamalarına ihtiyaç yoktur. Önemli olan iyi niyetle bile çıkılsa, seçilen yolun nereye götüreceğidir. Sosyal olayları bireysel psikolojik nedenlerle açıklamayı seven pek çok aydınımızın inandığı gibi, Süleymancıların kişisel ihtiraslarla ve hatta iyi niyetle kazan kaldırdıkları kabul edilse dahi, bu davranışları, onları kaçınılmaz biçimde emperyalizmin ve işbirlikçilerinin kucağına itmiştir. Hüküm, sübjektif plândaki niyetlere göre değil, objektif duruma göre verilecektir. Objektif durumları itibarıyla, sahte orta sol CHP Süleymancıları ile açıkça sağcı AP Süleymancıları arasında hiçbir fark yoktur. Her ikisi de aynı sosyal güçlerin rotasını çizdiği geminin yolcularıdır.

CHP Süleymancıları, sahteciliği en son noktasına kadar götürerek, bir de Atatürkçülük tutturmuşlardır. İzmir kompradoru, bağımsızlık diye haykıranların karşısına geçip, "Biz Atatürkçüyüz, biz Kemalistiz." demektedir. Bu sözleri işitince Büyük Atatürk'ün Nutuk'ta söz ettiği Sivas Kongresinin Kara Vasıf'ını hatırlamamaya imkân yok. Kara Vasıf'ın Nutuk'ta yer alan sözleri şöyledir: "Milyonlarca lira borcumuz var. Her yıl bunun anasını değil, faizini bile ödeyemeyecek kadar fakiriz. Bu şartlar içinde düşmanlarımız, bağımsızlığınızı tanıyoruz deseler bile, biz kabul etmemeliyiz. Manda istemeliyiz." Bu sözlerin sahibi Kara Vasıf, ne kadar Atatürkçü ise, emperyalizm safında yer alanlar da o kadar Atatürkçüdür.

Emperyalizmin bugünkü Türkiye'de en korktuğu şey, Atatürkçü bir direniş ve şahlanıştır. Atatürk'ün partisi CHP, Süleymancıların baskısı altında 20

yıllık bir bocalamadan sonra, ortanın solu hareketiyle, tekrar Atatürkçü bir yöneliş gösterdiği içindir ki, Süleymancılar harekete geçmişlerdir. Büyük güçlerin onlara tanıdığı rol, değişmez ilkesi bağımsızlık olan Atatürkçü yönelişi durdurmak ve Atatürk'ün partisini "Süleymancılaştırmak"tır. İki Süleymancı kanada sahip ve kanatların baş patronunun teveccühlerini kazanmak için yarış ettikleri bir Kara Vasıf demokrasisi, emperyalizmin Üçüncü Dünya'daki ideal siyasî sistemidir. Uzun zaman başarıyla işletilen sistem, şimdi tehlikeye girmiş denge bozulur gibi olmuştur. Emperyalizmin ve işbirlikçilerinin güvenliği, dengenin yeniden kurulmasını gerektirmektedir. Feyzioğlular bu denge ihtiyacının araçlarıdır.

Deniliyor ki, Feyzioğlu neden beklemedi de partiden ihracına yol açabilecek böyle acele bir çıkış yaptı? Feyzioğlu'nun beyninin içinden neler geçtiğini bilemeyiz. Aklının mı ihtiraslarının, yoksa ihtiraslarının mı aklının kaç karış üstünde olduğunu kestiremeyiz. Bildiğimiz, emperyalizmin ve işbirlikçilerinin her alanda tam güvenliğini sağlayan denge, onlarca tehlikeli biçimde bozulma yolunda sayılınca, bir takım politikacıların dengeyi yeniden kurma iddiası ile sahneye mutlaka fırlayacaklarıdır. Feyzioğlu sessiz sessiz yerinde otursa da, bir başkası Süleymancıların liderliğine hiç şüphe yok talip olacaktı. Feyzioğlu, kendine layık gördüğü liderliği, başkalarına kaptırmamak için, acele adaylığını koymuş ve elhak, bunda büyük başarı sağlamıştır. Kabul etmek gerekir ki, Kara Vasıf zihniyetini, Kayseri hünerbazlığı ile telleyip pullayıp Atatürkçülük diye satmaya kalkışacak ölçüde bir "kavram sahtekârlığı" her politikacının başarabileceği bir iş değildir. CHP'nin Süleymancıları, Profesör Feyzioğlu'nun şahsında, çok marifetli bir lider bulmuşlardır.

Bu çok marifetli, fakat telaşlı lider, bozulan dengeyi kurma yolunda fazla ateşli davrandığı CHP'deki Atatürkçü kanadın gücünü küçümsediği ve ihtiyatlı Genel Başkanın kararlılık derecesini yanlış değerlendirdiği için, arkadaşları ile birlikte ve pek yakında parti dışına düşeceğe benzemektedir. Parti dışında Feyzioğlu, Parlâmento'daki bir miktar taraftarıyla, bağımsız bir grup teşkil edip mücadeleyi bu yoldan mı yürütecektir, yoksa yeni bir parti kurmaya mı gidecektir, kesinlikle belli değildir. Yalnız hangi yolu seçerlerse seçsinler, Süleymancıların misyonu, sağcı iktidara karşı, CHP'nin solda bir alternatif teşkil etmesini engellemeye çalışmak olacaktır. Orta sol ekibi yönetimindeki CHP'yi seçimlerde başarısızlığa uğratmak için, CHP Süleymancıları AP Süleymancılarından çok daha büyük bir çaba göstere-

ceklerdir. Orta solun bir seçim başarısı iddialı Feyzioğlu'nun ekibiyle birlikte bir siyasî mevta haline gelmesi demektir. Nitekim Yunanistan'da, Feyzioğlu hareketinin bir benzeri hüsranla sonuçlanmıştır. Bu ülkede sola kayarak kutsal dengeyi bozan Merkez Birliği Partisi'ni hizaya getirmek için, ikinci adam Stefanopulos'un 40 kadar milletvekiliyle birlikte partiden ayrılması sağlanmıştır. Ama genel kanıya göre, Parlâmento'da zayıflayan parti, memlekette çok daha güçlenmiştir. Bu durumda bir zamanların ikinci adamı Stefanopulos ve ekibi, işe yaramaz hale gelmiş ve onları işlerine yaradığı sürece kullanan büyük güçler tarafından bir kenara atılmıştır. Feyzioğlu ekibi de şimdi Stefanopulos'un akibetine uğrama tehlikesiyle karşı karşıyadır.

Parti örgütüne hakim olamayınca, iddialı lider, kaçınılmaz biçimde bir açmaza sürüklenmiştir: CHP güçlenirse Feyzioğlu ekibi batacaktır, ancak CHP batarsa Feyzioğlu ekibi gelecek için bir ümit besleyebilecektir. Ecevit ekibinin, yani bugünkü CHP örgütünün başarısı Feyzioğluların başarısızlığı demektir.

Başarısını, partinin başarısızlığında gören ve bu yolda elinden geleni esirgemeyeceğini belli eden parti içindeki "Beşinci Kol"un, safra boşaltır gibi atılması artık farz olmuştur. Marifetlerini parti içinde değil de parti dışında göstermeleri herhalde çok daha tercihe şayandır. Son CHP Merkez Yönetim Kurulu bildirisinde belirtildiği üzere, "böyle isyan hareketlerinin tabiî sayıldığı ve müeyyidesiz kaldığı bir partinin, parti olmaktan çıkacağı ve en azından yurttaşlara güven vermez hale geleceği" açıktır. Yalnız hatırda tutmak gerekir ki, bir Feyzioğlu ekibinin etkisiz hale getirilmesiyle, emperyalizm ve işbirlikçilerinin "bozulan dengeyi yeniden kurma" çabaları sona erecek değildir. Memlekette egemen güçler onlardır ve arzuladıkları dengeye yeniden kavuşabilmek için, akla hayale gelmez daha bir sürü oyuna başvuracaklardır. Bu oyunlar, milliyetçilerin uyanıklığı ve halkın desteği ile boşa çıkarılabilecektir.

Yön, Sayı 212, 21 Nisan 1967

Washington ve Ortanın Solu

Yunanistan'daki askeri darbe, apaçık gerçeklerin bile nasıl yoğun bir duman perdesi ile kamuoyundan gizlenmeye çalışıldığını göstermek bakımından ilgi çekici. Yunanistan'dan beslenen Batı kaynakları, Kralı temize çıkarmak, onu faşist bir hizbin değil, milletin lideri diye tanıtmak için çaba gösteriyor. Daha önce de, Başbakan Papandreu'yu istifa etmeden istifa etmiş sayarak bir hükûmet darbesi yapan ve kukla hükûmetlerle ülkeyi yönetmeye kalkışan Kralın, bu marifetleri unutularak, son darbeyi baskı altında mecburen kabullendiği ileri sürülüyor. İnsaf edilsin: Askeri darbe Kral adına, Kralın kararnamesi ile yapılıyor, yeni hükûmet Kralın önünde yemin ediyor ve Kralın açıkça hasım ilan ettiği solu tasfiyeye yöneliyor. Kral, darbecilerin lideri olarak, muzaffer bir kumandan gibi ortalıkta dolaşıyor. Durum bu kadar açık. Ama yine de, Kralın darbeye karşı çıktığı, demokrasiden yana olduğu ciddî ciddî yazılabiliyor! Bu mantıkla, Sultan Vahdettin'in de Mustafa Kemal ile birlikte İngilizlere karşı Kurtuluş Savaşı yapmaya niyetli olduğunu ileri sürmek mümkündür.

Kralın gerisindeki büyük güçten ve CIA'dan ise hiç söz yoktur Washington'da yetkililer *New York Times*'ın yazdığına göre tatlı tatlı "Darbe sizi

şaşırtmadı. Bu iş Krala yarayacak; hiç değilse geçici bir süre için kudretli hasımları Yorgi Papandreu ile oğlu Andrea'yı susturmuş olacak." demektedirler. Dominik'te Anayasacı subayların halk safında ayaklanması üzerine Adaya acele on binlerce asker indirerek hareketi bastıran Amerika, Yunanistan darbesini köşesinden rahat rahat seyretmektedir. *State Department*, Kral başta olduğu için yeni yönetimi ayrıca tanımaya lüzum kalmadan tanıdığını belirtmiştir. Washington, demokratik dünyaoyunun sert tepkileri karşısında, Yunanistan'a yapılan askerî ve ekonomik yardımın "gözden geçirileceğini" açıklamak gibi aldatmacalarla Kralın darbesine getirdiği tam desteği maskelemeyi denemektedir. Aslında 1965 hükûmet darbesinden beri, Saray politikasını çizen ve yürüten Washington'dur. Bu, Atina'da herkesçe bilinen ve belgeleriyle ortaya konmuş bir gerçektir. Birkaç olay, bu konuda fikir edinmeye yeterlidir: Papandreu'nun hükûmetten düşürüleceğini, birkaç ay önce bir CIA şefi açıklamıştır. CIA yetkilileri, Andrea'nın Amerikalılarca "istenmeyen adam" sayıldığını yüksek sesle ilan etmişlerdir.

CIA şefi diye tanınan Amerikan Askeri Ataşe Yardımcısı, sık sık Kral ile beraber, ortalıkta görünmektedir. Ön plândaki bazı Yunan politikacıları, faaliyetlerinden ötürü, bu zatı Washington'a şikayet etmişlerdir. Amerika, Saray yoluyla subayların terfi ve tayininde büyük nüfuz sahibidir. Yunan Milli Emniyeti, CIA'dan doğrudan doğruya para almakta, onun bir şubesi gibi çalışmaktadır. (Esasen Krallık, İkinci Dünya Savaşından sonra, Anglosakson süngü zoruyla tekrar Yunanistan'a girebilmiştir). Papandreu'yu solculuktan vazgeçirmek ve yola gelmezse oğlunu partiden attırmak amacıyla düzenlenen gizli toplantılarda Amerikan Büyükelçiliği Maslahatgüzarının oynadığı rol, konuşmalar gizlice banda alınarak kamuoyuna duyurulduğu için ortaya çıkmıştır. Amerikalılar, Andrea ile Kral ile barışması ve yumuşaması için temasa geçmişlerdir. Ordu, Saray ve polis, Amerika ile bu ölçüde iç içedir. Atina'da herkesin ağzında dolaşan cunta sözü, artık Saray-CIA-Ordu ve polis cephesi anlamına gelmeye başlamıştır.

Durum bu iken, halk oyunun yüzde 65'ini alan orta sol ve sol teşekküllere karşı büyük rizikolu bir darbe macerasına Kralın tam CIA desteği olmaksızın cür'et edebileceğine inanmak için çok saf olmak gerektir. Nitekim bu çıplak gerçeği, darbeden bir ay önce yaptığı konuşmada, orta sol lideri Andrea dile getirmiştir: "Cunta tek başına harekete geçemez. Kralın yeşil ışık yakmasına, sağ kanadın bir kısmının tasvibine ve müttefiklerin el altın-

dan yardımına ihtiyaç vardır. Bu sebeple, sorumluluk yalnız cuntaya düşmeyecektir. Anayasayı çiğnemekte sonuna kadar gitmeyi deneyecekler bunu ancak silah zoruyla yapabileceklerdir. Bu silahlar, Yunanistan'a NATO ittifakı çerçevesinde sağlanmış silahlar olacaktır. O andan itibaren müttefik devlet, halka zulmeden işgal kuvveti durumuna düşecektir. Bugünün müttefikleri, düşmanlar gibi karşı karşıya geleceklerdir".

Darbeden birkaç gün önce de Andrea bir İsveçli gazetecinin, "ABD, Yunanistan'da bir diktatörlüğü hoş görebilir mi?" sorusunu şöyle cevaplandırmıştır: "Böyle bir ihtimal mevcut olabilir. Amerikalılar bulundukları ülkelerde uşak hükûmetler isterler, onlar Merkez Birliği'ne karşı daima bir alerji duymuşlardır. Partimiz ittifaklara taraftardır, ancak uyduluğa karşıdır." Başka bir konuşmasında da Andrea, şunları söylemiştir: "Müttefiklerimiz, Merkez Birliği'nin zayıflamasını ve seçimlerin ertelenmesini öngören plânlar üzerinde çalışmışlardı. Anlaşılan himayeleri altında başka ülkelerdeki hataları, kendilerine ibret dersi olmamıştır."

Sanırız ki bu açıklamalar, Yunan gerçeğini bütün çıplaklığı ile ortaya koymaktadır. Saray ve birtakım darbeci subaylar, Washington politikasının araçlarıdır. Gerçek darbeci, ipleri elinde tutan Washington'dur. ABD, seçimleri kazanacağı kanısına vardığı orta solun iktidara gelmesini önlemek amacıyla cuntayı hareketc geçirmiştir.

Olay, birkaç yıl önceki Brezilya darbesinin bir tekrarıdır. Brezilya'da, orta sola kayan Goulart Hükûmeti, Washington'un yaktığı yeşil ışık üzerine cunta tarafından devrilmiş, yerine emir kulu bir ekip getirilmiştir. Nitekim Dominik'te de, seçimle iş başına gelen ortanın solundaki Juan Bosch, Amerikan müdahalesiyle etkisiz kılınmıştır. Johnson Doktrini, orta sol yasağının Güney Amerika'daki resmi ifadesidir. Bu, kesinlikle bilinen bir gerçektir. Kesinlikle bilinmeyen, NATO'nun tutumunun ne olacağı idi. ABD, Yunanistan'da seçimle işbaşına geleceği anlaşılan orta sola müsaade edecek miydi? ABD'nin hayli rizikolu bir darbeyi göze alması, onun NATO Güney Doğu kanadında da orta sola müsaade etmeye niyetli olmadığını göstermektedir. Filipin tipinden başka bir demokrasi, ABD'nin Truman Doktrini ile İngiltere'den devraldığı Yunanistan'da yasaktır. Darbenin anlamı budur.

Bir iç harp ihtimali karşısında, Amerikan nüfuz bölgesinde bulunduğu için, Sovyetler'in Yunanistan'da seyirci kalacağını kesinlikle bilmesi, ABD'nin cür'etini artırmaktadır. Milliyetçilerin, ayaklanırlarsa yardım ümit

edebilecekleri tek ülke, Maocu Arnavutluk'tur! Yani demokrasi ve bağımsızlık mücadele vermeye niyetli Yunan milliyetçileri, dışarıdan pek yardım göremeyeceklerdir. *New York Times*'da Sulzberger, solcuların elinde ciddî silah bulunmadığını, yalnızca av tüfekleri olduğunu, herhalde Amerikan yetkililerinden aldığı bilgiye dayanarak, yazmaktadır. Bunun içindir ki, ABD, Güney Amerika'da olduğu kadar rahat ve cür'etkardır. Yunanistan'da işler umulduğu gibi giderse, solu darmadağın ettikten sonra, uygun bir zamanda Dominik'teki gibi bir seçim düzenleyerek, sağcı bir iktidarı işbaşına getirmeyi herhalde deneyecektir. Bu arada Kralı, faşist cuntanın değil milletin lideriymiş gibi göstermeye dikkat edecektir. Böylece Merkez Birliği Partisi'nin Andrea'nın liderliğinde sola kayışı ile bozulan denge, yeniden kurulacaktır.

NATO'nun Güneydoğu kanadındaki iki ülkeden biri olmak dolayısıyla, Amerika'nın gözünde Yunanistan ile aynı durumda bulunan ülkemizde de, son yıllarda bir sola açılış başlamıştır. İki büyük partiden CHP'nin sola kayışı ile, Filipin tipi demokrasi dengesi bozulmuştur. 8'ler, var güçleri ile, eski dengeyi korumaya çalışmaktadırlar. AP'ye birkaç gün içinde bir Genel Başkan imal eden güçler Feyzioğlu safında yoğun bir faaliyete girişmişlerdir. Demirel'i lanse eden yayın organları, düne kadar yerdikleri Feyzioğlu'nu bugün göklere çıkarmaktadır. Yeni Gazete, Kurultayda 8'lere destek olmak üzere, onların sağladığı malzemeyle hazırladığı yazı serisinde, İnönü'nün yazın Heybeliada'da kendisini ziyaret eden "76'lar"a şunları söylediğini yazmaktadır: "Amerikalılar bir Başbakan buldular benim yerime... Amerikalılara müracaat ediniz, belki size bir Genel Başkan da bulurlar..."

8'ler, Kurultay arifesinde, Simavi kardeşlerin gazetesinde kendilerini böyle reklam etmektedirler! Reklam, Demirel'in AP Kongresindeki "Johnson'un yakın arkadaşı" propagandasına pek benzemektedir. Atatürk'ün Türkiyesinde ve Atatürk'ün kurduğu parti içinde işler bu noktaya kadar gelmiştir. Daha ne söyleyelim? Gerisi Kurultay delegelerinin bilecekleri iştir.

Yön, Sayı 213, 28 Nisan 1967

İşbirlikçilerin Yeni Partisi

Feyzioğlu'nunki ile birlikte Parlâmento'da temsil edilen siyasî partilerin sayısı sekize çıkmak üzere. Sanılırdı ki, nispi temsil sisteminin parti sayısını alabildiğine çoğaltan kanunu Türkiye'nin sosyal politik ve psikolojik yapıları yüzünden işlemeyecek. Politik hayat, az sayıda büyük parti etrafında dönecek. Bu tahmin, görünüşe göre, bugüne kadar gerçekleşmemiş, neyi temsil ettikleri pek iyi bilinmeyen küçük partiler çoğalmıştır.

Feyzioğlu'nun partisi de, Parlâmento'daki hayli büyük koltuk sayısına rağmen, bu cüce partilerden biri mi olacaktır? Hiç şüphe yok ki, işbirlikçilerin gönüllerinde büyük ümitler yatmaktadır. Onlar yeni iltihaklarla Parlâmento'da ana muhalefet partisi haline gelmeyi, bunun verdiği güçle memlekette genişlemeyi ve ortanın solundaki CHP'yi zayıflatarak Filipin tipi tahterevalli demokrasisinin iki oyuncusundan biri olmayı hayal etmektedir.

Feyzioğlu'nun partisi, sınıfsal açıdan temel gücünü AP'de Demirel'i iktidara getiren kuvvetlerden alacaktır. Bu sebeple Feyzioğlu'nun partisi, gardrop Atatürkçülüğünü bayrak edinen, AP'nin ilerici görünüşlü ikinci

bir nüshası olacaktır. Halkçılıktan, sosyal adaletten, milliyetçi dış politikadan, devrimcilik ve devletçilikten söz edecek, fakat bütün bunları komprador burjuvaziyi ve Büyük Patron'u ürkütmeyecek ölçüde yapacaktır. Feyzioğlu Partisi, şüphesiz AP ile rekabet halinde bulunacaktır. AP'ye karşı herhalde sert bir muhalefet yürütmeyi isteyecektir. Ama bu muhalefet, Demirel'i iktidara getiren ve bugün de Feyzioğlu'nu destekleyen hakim güçlerin çıkarlarına dokunmayan belli bir çerçeve içinde tutulacaktır. Rakipler ölçüyü kaçırsalar dahi, iyice bilinçlenen iç ve dış çıkar çevreleri, çatışmayı Filipin demokrasisinin oyun kuralları içinde tutmayı sağlayacak güçlü frenlere sahiptirler. Bu sebeple Demirel-Feyzioğlu çatışması, çok sert bile olsa, sahte bir çatışmadan ibaret kalacaktır.

Deniyor ki, bu durumda yeni bir partiye ne lüzum var? CHP orta sola kaydığı için, CHP'den ayrılan zengin takımı ve temsilcileri AP'ye transfer ederler ve mesele biter. Feyzioğlu'nun, Demirel'den ehliyetli güçlü ve bilgili olma iddiaları saçmadır. Demirel'i iktidara getiren sosyal güçler onların politikasını yürüten bu işadamı genç mühendisten son derece hoşnutturlar. Üstelik ülkemizde bol sayıda uzman kullanan Amerikan Yardım Teşkilatı AID gerçek bir "plânlama dairesi" gibi çalışmaktadır. Demirel, "türlü çeşitli" dediği için dayandığı güçler, herhalde ondan soğuyacak değillerdir. O halde Feyzioğlu partisinin akıbeti, Hürriyet Partisi'ninkinden pek farklı olmayacaktır.

Şüphesiz ki bu görüş, Filipin demokrasisinin şampiyonluğunu yapan kudretli çevrelerin oyunları boşa çıktığı ve sol teşekküller büyük bir güç haline geldiği ölçüde uzun vadeli bir gelişme çizgisi içinde tamamen doğrudur. Bu takdirde demokrasi tahterevallisinin iki ucuna birden oturmayı en güven verici çözüm yolu sayan işbirlikçi takım, bütün ağırlığını tahterevallinin bir ucuna koyacaktır. Hatta 1969 seçimlerinde dahi sol partiler büyük bir başarı elde ederlerse Feyzioğlu'na Hürriyet Partisi'nin akıbetine katlanmaktan başka çare kalmayacaktır.

Feyzioğlu'nun hesabı şudur: CHP'nin geleneksel nedenlerle henüz AP'ye gitmeyen, fakat sola açılıştan ürken bir varlıklı takımı vardır. Feodal ilişki kalıntılarının henüz yaşadığı bir toplumda, bu varlıklı takım ekonomik kudreti sayesinde, partinin bir miktar oyunu peşinden sürükleyebilecek güçtedir. Nitekim 1965 seçimlerinde CHP, Vergi Reformu, servet beyannamesi, petrolleri millileştirme, Toprak Reformu, bağımsız dış poli-

tika tedbirlerine yönelmiş bir parti olarak çıkınca, aldığı oy yüzde 40 civarından yüzde 28'e düşmüştür. Menderes'in altın dönemi olan 1954'te dahi, CHP bu ölçüde bir yenilgiye uğramış değildir. 1965'te uğramıştır, zira CHP'nin reform tedbirlerinden ürken varlıklı takımının önemlice bir kısmı partiden uzaklaşmış ve milyona yakın bağımlı oyu peşinden sürüklemiştir. Ama bu varlıklı takım, genellikle AP'ye de gitmemiş çekimser kalmıştır. İşte Feyzioğlu, partisinin nüvesini, CHP'nin oy üzerinde hayli nüfuzlu bu varlıklı takımına dayandırmak çabasındadır. Varlıklı takımın yüzde 10 civarında bir oyu temsil ettiği inancındadır. Ayrıca AP'ye gitmeyen küçük sağcı partilere dağılmış oyları, bu partilerin nüfuzlu kişilerini kendi saflarına almak suretiyle toplamaya çalışacaktır. Bu çabalarında AP'nin solcu değil, fakat sağcı bir alternatifi bulunmasını hayati bir güvenlik unsuru sayan büyük şehirlerin bilinçli komprador burjuvazisinden ve Büyük Patron'dan azami destek göreceğini bilmektedir. Onun içindir ki, Feyzioğlu denemesini Hürriyet Partisi macerası ile eş plânda tutmak gerçeğe uygun düşmemektedir. Hürriyet Partisi bir sınıfî temele dayanmayan ve büyük parti CHP'nin hürriyetler beyannamesinden başka bir şey getirmeyen sun'i bir kuruluştu. Üstelik o tarihlerde çoğunluk sistemi uygulanmaktaydı. Bu şartlarda partinin Parlâmento'da güzel konuşuyorlar diye bir kısım aydını cezbetmekten öte bir varlık göstermesi imkânsızdı. Feyzioğlu partisi ise, bir sınıf temeline sahip olma, Büyük Patron ve komprador burjuvazinin desteği ile, CHP'nin varlıklı takımını peşinden sürükleme ve bu varlıklı takımın nüfuzu altındaki bağımlı oylara el koyma iddiasındadır. "İspat hakkı-İsmail Hakkı" safsatasının değil, gittikçe bilinçlenen hakim güçlerin verdikleri sınıf kavgasının peşindedir. Bu sebeple, Feyzioğlu isyanı Hürriyet Partisi denemesine benzeyen yeni bir durumdur.

Feyzioğlu partisinin hesapları ne ölçüde doğru çıkacaktır? Bilemeyiz. Bunu 1969 seçimleri gösterecektir. Bildiğimiz, Feyzioğlu'nun, kurulacak partiye asıl temel teşkil eden CHP varlıklı takımını ve onların peşindeki bağımlı oy kütlesini bütünüyle kazanmak için her türlü çareye başvuracağıdır. Eski partisini zayıflatabildiği ölçüde başarı şansı olan Feyzioğlu, CHP'nin varlıklı takımının mütereddit kanadını ürküterek kendi safına çekme ümidiyle, McCarthy'ciliğin bütün hünerlerini dencyecektir.

Bu McCarthy taarruzu karşısında CHP savunmaya geçer, mütereddit

varlıklıları yatıştıracak biçimde tavizkâr davranırsa işbirlikçilerin açtıkları, insaf ve ahlak dışı sınıf kavgasından belki az zaiyatla kurtulma, yenilgiyi kabullenme anlamına gelmektedir. Dâvâ az zaiyat vermek değil, varlıklıların nüfuzu altındaki bağımlı oy kütlesini hızla bilinçlendirerek bağımsız kılmak dâvâsıdır. Bu da güçlü ve inandırıcı bir akımın yaratılmasını ve dalga dalga vatan sathına yayılmasını gerektirir. Böyle bir akımı geliştirebilmenin ilk şartı ise McCarthy taarruzlarını hiçe sayan ve CHP'nin kökleşmiş üst kademe denge hesaplarını reddeden cesur ve tavizsiz bir davranışın bütün parti yöneticilerine hakim olmasıdır.

Ortanın solundaki CHP için, bugün Feyziğlu partisinden çok daha büyük bir tehlike, müterediddit ve tavizci bir tutumdur.

Yön, Sayı 214, 5 Mayıs 1967

Sosyalizmde Ciddiyet

27 Mayıs'tan sonra Sosyalist düşünce birdenbire fışkırdıysa, bunda biraz da ileri sürülen fikirlerin ağırlığı ve inkâr edilmesi mümkün olmayan olaylara ve rakamlara dayandırılması rol oynamıştır. Gelir dağılışı, petrol, maden, dış ticaret, yabancı sermaye, dış yardım, Amerika ile ilişkiler vs. gibi konularda ortaya konan gerçekler, toplum hayatının kilit noktalarında bulunan genişçe bir çevreyi büyük ölçüde etkilemiştir. Bir avuç Sosyalist, bu ciddî tutum sayesinde, küçümsenemeyecek bir güç teşkil etmişlerdir.

Ne var ki, son zamanlarda mübalağaya, hafifliğe ve demagojiye hiç ihtiyacı olmayan bir hareketin bazı temsilcilerinin ciddîyetten uzaklaşma eğilimleri gösterdiklerini üzüntü ile izlemekteyiz. Düşüncemizi birkaç örnekle belirtelim: Mesela, topraklarımızda bulunup bulunmadığı dahi kesinlikle bilinmeyen ve Savunma Bakanı tarafından bulunmadığı ileri sürülen nükleer mayınlar konusunda, herhangi bir patlama olmadığı halde, bu mayınların "Doğu Anadolu bölgesini kirletilmiş bölge haline getirdiği, 32 milyon Türk'ün ölüme mahkum edildiği" ısrarla yazılmaktadır.

Başka bir örnek verelim: Memleketimizde haklı bir endişe uyandıran

besinlerin ışınlandırılması meselesinde, Amerikan emperyalizminin Türk halkını kobay olarak kullanmaya kalkıştığı hiçbir delile dayanmaksızın ileri sürülmektedir. Hemen bütün dünya devletlerinin katıldığı Milletlerarası Atom Enerjisi Ajansı, Birleşmiş Milletler Özel Fon Teşkilatı ve Birleşmiş Milletler Gıda Yardım Teşkilatı gibi kuruluşların yardımlarıyla yürütülen ve atom enerjisinin barışçı amaçlarla kullanılmasını öngören bir projenin, sağlık açısından sakıncalar taşıması mümkündür. Bunun üzerinde hassasiyetle durulması yerindedir. Ama insanî amaçlı ve milletlerarası nitelikte bir teşebbüsün muhtemelen tehlikelerini belirtmekle, Amerikan emperyalizminin Türk halkını bu konuda kobay olarak kullandığını iddia etmek arasında büyük bir fark olsa gerektir.

Son bir örnek daha: Ortadoğu Teknik Üniversitesi'nde hocalık yapan barış gönüllülerine, evvelce Türkiye'de bulunmuş arkadaşlarının gönderdiği bir mektup ele geçirilmiştir. Genç Amerikalı, ülkemizde solcu yazarların tevkifinden duyduğu üzüntüyü belirtmekte ve çeşitli konularda görüşlerini açıklamaktadır. Üzerinde durulmaya değmeyecek bir mektup, CIA'nın "Türkiye'deki Barış Gönüllülerine verdiği talimat" diye yayınlanmıştır. Bu yakıştırma, en azından en geliştirilmiş metotları uyguladığı bilinen CIA'ya hakarettir!

İnsan akıl ve mantığı ile alay eden, ciddiyetten uzak bu yakıştırmalar Sosyalizme herhalde itibar kazandırmamaktadır.

Ortanın Solu ve Bazı Sosyalistler

Bir kısım Sosyalistlerin ortanın solu hareketine karşı tutumu da -tutumun doğruluğu yanlışlığı bir yana- çok zigzaglı ve tutarsız olmuştur. Başlangıçta denmiştir ki, bu bir aldatmacadır, hakim sınıfların bir oyunudur. Bir Sosyalist profesör, sonbaharda, bu görüşü şöyle dile getirmekteydi: "İktidara geçmesi bahis konusu olan tek muhalefet partisinin TİP olması, mevcut ekonomik ve sosyal yapının olduğu gibi devamında çıkarları olan çevreleri tedirgin etmiştir. Bu tedirginlik, AP'nin karşısına iktidara namzet olarak, bir de ılımlı bir sol partinin çıkarılması ihtiyacını yaratmıştır." Bu görüş, "burjuva revizyonizmi" deyimi ile ifade edilmiştir. Ayrıca, sosyal yapısı aynı kalan bir partinin, ilerici sözler söylemekle değişmeyeceği ileri sürülmüş ve bu sebeple, ortanın solu hareketi "ayçiçeğinin olduğu yerde dönmesi" sayılmıştır.

Ortanın solu hareketinin ancak son günlerde antiemperyalist ve milliyetçi bir nitelik taşıdığı, 8'ler hareketinin ise, Filipin tipi demokrasi dengesini yeniden kurma amacı güttüğü kabul edilmiştir. Bu, ilk teşhislerden esasta ayrılan, yeni bir değerlendirmeydi.

Eski ve yeni tez, uzlaştırılmaya, çalışılmıştır. Özetle denilmiştir ki, "Ecevit hareketi, bir yandan antiemperyalist niteliktedir. Öte yandan ise cılkı çıkmış ve rezil olmuş bulunan komprador burjuvazisine yeniden meşruiyet kazandırmanın tek yoludur." Hem antiemperyalist olacaksınız, hem de emperyalizmin uşağı bir komprador burjuvaziyi meşrulaştıracaksınız... Uzlaşmazları uzlaştırmak, tabiatıyla mümkün olamamıştır.

Bu hafta içinde ise, gerçekten hayret verici yeni bir tez ortaya atılmıştır. İddia edilmektedir ki, CHP'nin sol milliyetçiliğe kayışı ile antiemperyalist cephe değil, işbirlikçiler partiden ayrıldıkları için emperyalist cephe güçlenmiştir! Bu görüşe göre, işbirlikçileri saflarında "idare eden" bir CHP, antiemperyalist mücadelede zaman zaman AP'ye karşı dikilebilir ve en önemlisi AP ile TİP arasında bir tampon olarak kullanılabilirdi. TİP üzerindeki AP baskısı, tampon CHP sayesinde hafifletilebilirdi. Halbuki CHP, şimdi birdenbire ortasından bölünmüş ve partinin etkenliği azalmıştır. Böylece Sosyalist strateji tartışmalarında, CHP'nin önemli bir antiemperyalist rol oynayabileceği görüşünü savunanların yanıldıkları ortaya çıkmıştır. Bu hatalı tutum sahipleri, CHP'yi yanlış yola iterek, antiemperyalist güçleri zayıflatmışlardır.

Kısaca özetlemeye çalıştığımız bu yeni tez, yazarının kendi ifadesiyle şöyledir: "Sosyalist örgüt mihverinin hizasını ihmal ederek antiemperyalist bir cephe kurmak çabasına katılanlar, antiemperyalist cepheyi güçlendirelim derken, emperyalist cepheyi adamakıllı genişletmişler ve Meclis'te Anayasayı bile değiştirebilecek bir çoğunluğa çıkartmışlardır. (...)

"Oysa CHP'yi gereğinden daha fazla zorlamadan Sosyalist örgütün etkisi altında bırakarak, kendi niteliği içinde tutmak daha hesaplı ve basiretli olurdu. (...)

"Bundan sonra da yine CHP'yi taşımaya hazır olmadığı yükü taşımaya zorladıkça bir çok fire verecek ve nihayet ya Sosyalist örgütün çok gerisinde kalacak, ya antiemperyalist cepheden iyice kopacaktır. (...)

"Onu (Ecevit'i) bu kadar sert ve bol fire karşılığında bir mücadeleye

sokmak yerine, CHP'yi AP'ye karşı tampon olarak kullanma çerçevesinde tutmak çok daha yerinde olurdu.

"Hızla değişmekte olan Türkiye'de satılmışlar kanadı yeni kadrolar bulmakta zorluğa uğrarlardı. Ve son bölünmeyle emperyalistler yoğunlaşacağına antiemperyalistler CHP'yi tümüyle zaman zaman da olsa AP'nin karşısına dikebilirdi.

"Şimdi ise saflar çok erken bölünmüştür ve bu bölünme CHP'nin antiemperyalist kanatta almaya çalıştığı yeri önem bakımından zayıflatmıştır. İsmet Paşa'nın siyasî hayattan ayrılmasıyla bu önem daha da zayıflayacaktır.

"Örgütler, dokularının dayanamayacağı yönlere itilmemelidir. İtildikleri takdirde, aynı hacmi ve aynı etkenliği sürdüremezler (...)

"Ayranı mürekkep yapmaya kalktın mı, ayrandan da olursun mürekkepten de..."

Görülüyor ki, birkaç ay önce "CHP sola kayamaz" dendikten sonra, bu yeni tez ile CHP'nin sola kaydığı kabul edilmektedir. Yalnız bu sola kayış, işbirlikçilerin partiden ayrılmasına yol açtığı için zararlı ve antiemperyalist mücadeleyi zayıflatıcı sayılmaktadır. Ne tuhaftır ki, Tunçkanat'ın açıkladığı CIA raporunda da "Çetin Ceviz"in sola kayışı, emperyalizm açısından en büyük tehlike olarak gösterilmektedir. CHP içindeki ve dışındaki işbirlikçi takım da, bu sola kayış yüzünden telaşa kapılmışlardır. Şimdi tamamen farklı nedenlerle de olsa, bir kısım Sosyalistler, CHP'deki sola açılışı, tıpkı CIA ve işbirlikçiler gibi zararlı bulmaktadır! İki taraftan birinin fena halde yanıldığı muhakkaktır.

Bazı Sosyalistlerin bu yeni tezi hakkında söylenebilecek çok şey vardır; ama asıl belirtmek istediğimiz, Sosyalistlerin ciddî ve tutarlı olmak zorunda bulunduklarıdır.

Yön, Sayı 215, 12 Mayıs 1967

Tehlikeli Tırmanma

Geçen haftanın sonlarına doğru Başkan Johnson, Beyaz Saray'da verilen bir resepsiyonda, bir yıl kadar önce kızı Lucie ile aralarında geçen bir konuşmayı açıkladı. Kuzey Vietnam benzin depolarının bombalanması emrini verdiği günün gecesi, Johnson, kızına şunları söylemiş: "Baban, tarihe Üçüncü Dünya Savaşını başlatan insan olarak geçebilir. Yarın sabah, yatağından bir daha kalkamaman mümkün." O geceyi baba-kız ayakta uyanık geçirmişler ve Kuzey Vietnam benzin depolarını bombalayan Amerikan pilotlarının güvenliği için Tanrıya dua etmişler...

Johnson'un "Üçüncü Dünya Savaşını başlatan adam" rolüne adaylığını koyduğu sırada, dünya barışını korumakla görevli Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri U-Thant, "Bugün bir dünya savaşının ilk safhasında bulunduğumuzdan endişe etmekteyim." demekteydi. Portekiz'de bir milyona yakın Hıristiyanın önünde Papa Altıncı Paul, "Dünya tehlikede." uyarmasını yapıyordu. Sovyet Genel Sekreteri Brejnev, ilk kez olarak, "Kuzey Vietnam'a yardım" formülünü reddederek, Amerikan saldırısına "hemen karşılık" verileceğini açıklıyordu. Çin Başbakanı Çu En Lay, "ABD Kuzey Vietnam'a çıkartma yaparsa, Çin'in asker göndereceğini" bir kez daha belirtiyordu. Ve

bu arada, Kuzey Vietnam'a silah götüren gemilere refakat eden Sovyet muhripleri ile Amerikan muhripleri arasında ilk "sürtüşme" vuku buluyordu...

Sovyet-Amerikan yakınlaşması ve barıştan söz ederken, dünyanın üzerine birdenbire kara bulutlar kaplamıştır. *Le Nouvel Observateur* dergisi başyazarı Jean Daniel, "Pax Amerikana" adlı yazısında, Amerikan kaynaklarına dayanarak durumu şöyle değerlendirmektedir: "Bugün dünyanın özgürlüğünü tehlikeye koyanların komünistler değil, fakat Özgür Dünya yöneticileri olduğu bir gerçektir. Tarihin şu anında ABD, dünyanın bir kısmında terör estirmekte, öteki kısmını ise kedere boğmaktadır. Bunu anlamak için, New York, Chicago ve San Fransisco'dan gelen haberlere bakmak yeterlidir. Her gün ABD'de yayınlanan haberler, Amerikalılar için bütün dünyada, hatta Hanoi ve Pekin'de yayınlananlardan daha ürkütücüdür. Yalnız *New York Times*'da çıkan haberleri yan yana getirmekle şunlar görülebilmektedir: Son Hayfong bombardımanları, 1944'te Almanya'ya yapılan en şiddetli bombardımanlar ölçüsündedir. Hayfong'a dakikada bin tondan fazla bomba atılmıştır. Sivillerin, kadın ve çocukların bombardımandan zarar görmesini önlemeye imkan yoktur. General Westmoreland, silah altındaki kişilerin sayısının artırılmasını ve Vietnam'a 300 bin asker daha gönderilmesini istemektedir. Westmoreland, yıl sonundan önce, Vietnam'da bir milyon askere sahip olma yolunu hazırlamaktadır. Amerikan havacıları kendilerine 'takip hakkı' tanınmasını sağlama çabasındadırlar. Böylece, hasım kuvvetleri, hangi devlet arazisinde olursa olsun, kovalayabileceklerdir. Önümüzdeki günlerde tırmanma politikası, Delta uzak alanlarının, Hayfong liman tesislerinin, Kızılnehir üzerindeki bentlerin tahribiyle devam edecektir. Açlık yaratacak biçimde Vietnam tarımına zarar verilecektir. *New York Times*, bir yıpratma savaşıyla işe başlandı demekte ve şunlar eklemektedir: 'Bir yıpratma savaşı hayli uzun sürerse, bir imha savaşı haline gelir. Aradaki fark, yavaş yavaş ölüm ile çabuk ölüm arasındaki fark kadardır.' Savaş yalnız Kuzey Vietnam çerçevesinde kalacak mı? Hayır. *New York Times*, çok daha ileri gitmektedir. Bütün Çin füze ve Sovyet uçak üsleri tahrip edilirse, Vietnam çaresiz Çin üslerine çekilecektir. Amerikan Hava Kuvvetlerine takip hakkı verilirse, Çin hudut bölgesinin bombardımanı kaçınılmaz olacaktır. Bu takdirde Çin ve Sovyetler Birliği ne yapacaktır?"

İşte en ciddî Amerikan gazetelerinde yer alan bu endişelerledir ki, Birleş-

miş Milletler Genel Sekreteri U-Thant, "Üçüncü Dünya Savaşının ilk safhasında bulunmak"tan söz etmektedir. Bütün bunlar olup biterken, yalnızca Amerikan yetkilileri iyimserdir. Onlara göre, bir dünya savaşı tehlikesi mevcut değildir. Ne var ki Johnson yönetimi savaş merdivenini adım adım tırmanmaktadır.

ABD, Vietnam'da bir an önce sonuç alma çabasındadır. Komünist Kuzey Vietnam'ın varlığına Washington'un bir itirazı yoktur. Ama Vietnam'ın ikiye bölünüşünü devamlı kılmaya ve Güneyde Amerika'ya bağlı ayrı bir devletin varlığını herkese kabul ettirmeye kararlıdır. Bu duruma rıza göstermesi ve Güneyde savaşı yürüten Milli Kurtuluş Cephesi'ni feda etmesi için, Kuzey Vietnam üzerindeki askeri baskısını gittikçe arttırmaktadır. ABD, ezici askeri gücü sayesinde, Kuzey Vietnam'a ve Milli Kurtuluş Cephesi'ne boyun eğdireceğinden emin gözükmektedir. Vietnamlılar ise, kahramanca direnerek, Amerikan plânlarını şimdiye kadar boşa çıkartmayı başarmışlardır. Bu direniştir ki, Amerikan tırmanmasını tehlikeli bir noktaya getirmiştir.

Washington, Çin ile başı dertte olan Sovyetler Birliği'nin pasif kalacağı ve Amerikan nükleer bombalarının tehdidi altında Çin'in kıpırdayamayacağı inancındadır. Bu sebeple, cür'etini günden güne arttırmaktadır. Ne var ki, son olaylar, Sovyetler Birliği'nin sanıldığı kadar pasif kalmayacağını göstermektedir. Brejnev, Sovyetler Birliği'nin Amerikan tırmanma politikasına uygun biçimde, Kuzey Vietnam'a yardımı çoğaltarak bir karşı tırmanma politikası izleyeceğini kesin bir dille belirtmiştir. Nitekim Kuzey Vietnam'a Sovyet yardımı hızla yükselmekte ve Moskova'nın Amerika'ya karşı tutumu sertleşmektedir. Çağımızın terör dengesi şartlarında, Sovyetler'in bir nükleer tehdide kadar gitmesi imkansız gözükmektedir. Ama Washington'un da füze, roket ve *Mig* uçağı biçimindeki artan Sovyet yardımını engellemeye kalkışması da aynı ölçüde güçtür. Öte yandan, Amerika'nın hiç hesaba katmadığı bir Çin-Sovyet yakınlaşmasının ilk belirtileri görülmektedir. Vietnam'a gönderilen büyük çaptaki Sovyet malzemesinin Çin topraklarından geçmesi hususunda Pekin ve Moskova anlaşmaya varmıştır. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, Amerika'ya yönelttiği uyarmasında, Çin-Sovyet Savunma Anlaşmasının hala yürürlükte bulunduğunu hatırlatmaya özellikle dikkat etmiştir. Bu durumda, Amerika'nın cür'etkar tırmanma politikasının hayli rizikolu olduğu açıktır. Nitekim Amerikalı Senatör McGovern geçen hafta bu gelişmelerden Amerika'da da endişe edenlerin bulunduğunu belli

etmiştir: "Yeni tırmanma tedbiri, bizi Üçüncü Dünya Savaşına yaklaştırmıştır. Bu savaşta, tükenmez sayıda Çin askerleri, Sovyetler Birliği'nin sonsuz ateş gücüyle desteklenecektir. Tarihimizin politika ve ahlâk açısından en trajik iflası ve bir politik çılgınlık söz konusudur."

Tarihe Üçüncü Dünya Savaşını başlatan adam olarak geçme endişesini kızına açıklayan Johnson'un temsil ettiği emperyalizm, gerçekten bir Üçüncü Dünya Savaşı çıkarma çılgınlığı içinde midir? Buna inanmak istemiyoruz. Ama ABD'nin ezici askeri ve ekonomik kudretinden sarhoş olduğu ve bu kudrete dayanarak Üçüncü Dünya ülkelerini, bir Sovyet ve Çin müdahalesi olmaksızın, serbestçe dize getirebileceği inancını taşıdığı muhakkaktır. Sanırız ki, tehlike bu noktada yatmaktadır. Vietnam'da ABD, evdeki hesaplar çarşıya uymadığı halde, ülkeyi zorbalıkla ikiye parçalamak ve güneyde Kore tipi bir kukla hükûmet kurmak inadından vazgeçmemektedir. Hattâ Rostow gibi Johnson Müşavirleri, yeryüzündeki bütün milli kurtuluş savaşı heveslilerine kesin bir ders vermek için, Vietnam'da askeri bir başarının mutlaka kazanılmasının şart olduğunu ileri sürmektedirler. Johnson'u ve bir kısım harp sanayi tekellerini saran bu zorbalıkla mutlaka sonuca varma eğilimi ve zorbalıkla direncin yol açtığı cür'etkar tırmanma politikası, bir noktada Sovyet ve Çin tahammül sınırını, taraflardan hiçbirine istenmeyen sonuçlarıyla birlikte aşabilir. ABD ateşle oynamaktadır ve atasözünün belirttiği üzere, ateşle oynamak tehlikelidir.

Temenni edelim ki, ABD bir an önce, Vietnam halkının direnme gücünü zorbalıkla kıramayacağını kesinlikle anlasın. Tırmanma politikasının gittikçe yaklaşan bir noktada, Çin-Sovyet dayanışmasına ve müdahalesine yol açabileceğini hesaba katsın. Dünyada, Avrupa ve özellikle Amerika'da kamuoyu, emperyalizmin çılgın çevreleri üzerinde baskısını artırsın ve onları frenlesin. Ve nihayet Amerika'nın müttefiki olan ülkeler hükûmetleri, U-Thant örneğini izleyerek, Büyük Patron'u kızdırmak pahasına da olsa, seslerini yükseltebilsin. Bir müzakere zemini doğması için Kuzeyin bombardımanı kayıtsız şartsız durdurulabilsin.

Bu frenler işlemediği takdirde, Amerikan emperyalizmi, dünyanın başına, Hitler'den çok daha büyük bir bela olacaktır.

Yön, Sayı 216, 19 Mayıs 1967

İnsan ve Orman

Orman Kanunu'ndaki son değişiklik tasarısı, Atatürk geleneğine uygun biçimde, ormanı kutsal sayan bir zihniyetle yetişmiş geniş bir çevrede haklı ve yaygın bir tepki yarattı. Ne var ki, bu tepkiler, bir "istemezük" kampanyasından ibaret kalmaz ve orman davasında milletçe bir "otokritik"e yol açarsa, çok yararlı olacaktır. Bu bakımdan önümüze çıkan ilk soru şudur: 1937 yılında iyi sayılabilecek bir Orman Kanunu ile yola çıkılmıştır. Davayı yürütmek için adeta bir "prenslik" denebilecek olan büyük bir teşkilât ortaya konmuştur. Teşkilât bol sayıda, bilgili uzmanla güçlendirilmiş ve hayli geniş mali imkanlara kavuşturulmuştur. Nitekim Orman Fakültesi Profesörlerinden Sayın Selahattin İnal, geçen hafta Cumhuriyet gazetesinde yayınlanan yazı dizisinde, durumu şu sözlerle dile getirmektedir: "Türkiye Ormancılık Politikası doğru bir istikamete yöneltilmiş ve amaçları da uygun olarak seçilmiştir. Bu amaçları gerçekleştirmek üzere geniş bir teşkilât kurulmuş ve teşkilât teori ve tatbikat bakımından iyi yetiştirilmiş bir personel kadrosuyla donatılmıştır."

Şimdi yıl 1967'dir. Aradan 30 yıl geçtikten sonra, doğru bir politika, geniş bir teşkilât ve iyi yetişmiş personelle alınan sonuç nedir? Sanırız ki,

Orman davasında ilk cevaplandırılması gereken soru budur. Bu sorunun ortaya atılmasını gerektiren acı rakamları, ormancılarımızın kendileri vermektedir. Açıklanan rakamlara göre, Türkiye'de mutlak orman arazisi niteliğindeki alan 20 milyon hektardır. Ama fiili orman alanı 10,5 milyon hektardır. Bunun 6,5 milyon hektarı, bozuk ormandır. Bozuk ormanın en az 3-4 milyon hektarını ağaçlandırmak şarttır. Ormanların ancak yüzde 36'sı verimlidir, yüzde 64'ü bugün için verimsizdir. Türkiye'deki Amerikan yetkililerinin, orman ürünleri ihracından 10 yıl sonra 200 milyon dolar, 20 yıl sonra 400 milyon dolar döviz sağlayabileceğimizi iddia etmelerine rağmen, memleketimiz son yıllara kadar, orman ürünleri ihracatçısı değil, ithalâtçısı olmuştur! Tarım Bakanı, meyve yetiştirilebilecek 6,5 milyon hektarlık arazinin ölü durduğunu ileri sürmektedir. Bakana göre, Orman Kanunu engeli kaldırılıp bu araziye meyve ekilirse, 30-40 milyar lira gelir sağlanabilecektir.

Orman servetinden yararlanmaktan çok, servetin korunmasına önem verildiği halde, orman varlığı gerilemektedir. Prof. İnal'ın ifadesiyle, "Yangınlar, tarla açmaları, izinsiz kesimler ve hayvan otlatması ve orman içine yerleşmelerle, orman varlığımız hızla azalmaktadır." Son 30 yılda 21 bin 729 yangın olmuş ve 1 milyon hektardan fazla orman yitirilmiştir. Buna karşılık 1965 yılı sonuna kadar ağaçlandırılabilen alan, orman içi 196 bin, orman dışı 14 bin olmak üzere 210 bin hektardan ibarettir!

Öte yandan, Orman İdaresi ile orman köylüleri arasındaki ilişkiler büyük bir sosyal huzursuzluk kaynağıdır. Halen İdare ile orman köylüsü arasında 160 bin dava vardır.

Bu kısa tablo, gerek ormanların korunması ve geliştirilmesi, gerekse ormanlardan yararlanılması ve insan-orman ilişkilerinin düzenlenmesi bakımından kesin bir başarısızlığın ifadesidir. Doğru bir politika, geniş bir teşkilât, iyi yetiştirilmiş personel, 30 yıllık çaba ve sonunda büyük bir başarısızlık! Bu başarısızlığın nedenleri ayrıntılarıyla ortaya konmadan, "şu yapılmalıdır, bu yapılmalıdır" tarzında 30 yıldır bilinen ve tekrarlanan klişe gerçekleri, tedbir diye ileri sürmek, davaya bir aydınlık getirmemektedir. Önemli olan, "şu yapılmalıdır, bu yapılmalıdır" demek değil, "yapılmalıdır" denenlerin neden yapılamadığının tespitidir.

Sorunun klasik cevabı, "Ah, tavizci politikacılar. Oy için ormanların mahvedilmesine göz yumuyorlar." biçimindedir. Bu, yüzeyde kalan bir

cevaptır. Ormanın hâkim çevrelerin geniş bir kısmınca tabu sayıldığı ve bu konuda hassas bir Orman Teşkilatının bulunduğu bir ülkede, politikacılar davayı dejenere edecek ölçüde önemli tavizler vermeye sürüklenebiliyorlarsa, bunun ciddî sebepleri olmak gerekir. Eğer bir politika, onu etkisiz kılacak kadar büyük tavizleri zorunlu kılıyorsa, kağıt üzerinde ne kadar mükemmel görünürse görünsün, doğru bir politika değildir. Bu bakımdan orman politikasının çizilmesinde ve yürütülmesinde, esaslı bir yanlışlık bulunduğunu düşünmek zorundayız.

Bu esaslı yanlışlığın, ayrıntılarıyla ortaya konulması, bizim bilgi ve tecrübemizi çok aşar. Yalnız hissedebildiğimiz kadarıyla, orman politikasındaki temel terslik, politikanın, "ağacı her şey, insanı hiçbir şey" sayan Falih Rıfkı tipi bir orman anlayışına geniş ölçüde dayandırılmasından ileri gelmektedir. Ormanları korumak ve geliştirmek için Cumhuriyet'ten beri çırpınmışızdır, ağaç sevgisini bayrak edinmişizdir, ama orman içinde ve civarında yaşayan 10 milyona yakın insanın yaşama dâvasını ikinci plânda bir mesele saymışızdır. Orman politikasının esas unsuru yapılması gereken 10 milyon insanın yaşama dâvası yeterince hesaba katılmadan, ormanı korumaya ve geliştirmeye kalkıştığımız içindir ki, insan-orman çatışması, neredeyse burjuva-proletarya zıtlaşması gibi uzlaşmaz bir mahiyet kazanmış ve proletaryanın her türlü şiddet ve baskı tedbirlerine rağmen, ormanları tahribine yol açmıştır. Ormanda yaşayan insanın çıkarı ile orman çıkarının bağdaştırılmasına, politikanın çizilmesi ve uygulanmasında en büyük öncelik verilmediği içindir ki, 10 milyon kişinin kaçınılmaz baskısıyla, politikacı, davayı dejenere edebilecek tavizlere yöneltmiştir. Eğer orman-insan zıtlaşması, gerçekten uzlaşmaz bir çatışmaysa, milyonlarca insanı daha çok uzun bir süre, orman dışına çıkartmak bir hayal olduğuna göre, ormanların tahribini önlemeye imkân yok demektir. Meselenin güçlüğüne rağmen, böyle bir imkânsızlığın varlığına, herhalde kimse inanmamaktadır. O halde, ormanda insanı esas alan ve insanı koruduğu ölçüde ormanı koruyup geliştirebileceğini bilen yeni bir politikanın esaslarını ortaya koyabilmek için kafa yormalıyız.

Bu bakımdan, Dağdaş tasarısına karşı mücadelenin bayraktarlığını yapan üç büyük ormancı teşekkülünün, bu hafta yayınladıkları bildiride görülen zihniyeti, doğrusu endişe ile karşıladık. Bildiride, orman insanından "zararlı bir yaratık" olduğu peşinen kabullenilerek söz edilmektedir:

"Köylünün çevresinde bulunan bütün tabiî servetler ve gelir kaynaklarıyla olan ilişkileri de düzensiz ve tahrip edicidir. Bu sebeple, özellikle orman tahribinden değil, genel olarak tabiat tahribinden bahsetmek ve ormanla olan ilişkileri bu ortam içinde değerlendirmek ve çözüm yollarını buna göre aramak lazımdır."

Görüldüğü gibi, orman davasında yetkili üç kuruluş, zararlı ve tahripkâr bir yaratığı zararsız hale getirmenin çarelerini aramaktadır. Bu zihniyete dayanan bir politika ile, insanı yapıcı ve yaratıcı sayan ve onu, bu kabiliyetini geliştirecek ortama ulaştırmayı esas alan politika arasında teorik ve pratik plânda, temelden bir fark olsa gerektir. Kanımızca, orman dâvasındaki başarısızlığı, "temeldeki bu fark" açıklamaktadır.

Şimdi gelelim Dağdaş tasarısına. Tasarıda, esas itibarıyla, iki unsur yer almaktadır. Birinci nokta, genişçe bir arazinin "ilmen ve fiilen" orman olmadığı halde kanuna göre orman sayılması, bu yüzden mesela meyvecilik alanında önemli gelir getirecek arazinin öldürülmesi ve davalara yol açılması meselesidir. İkinci nokta, orman sayılmayan bu arazinin kimlere dağıtılacağı hususudur. Tek maddelik tasarıya, geçici bir madde ekleyerek, eskiden arazileri kamulaştıranlara mülklerinin bedelsiz geri verilmek istenmesi münasebetsizliğinin de açıkça gösterdiği üzere, AP iktidarı, yabanî zeytinlik, fıstıklık ve benzeri araziyi uzun süredir bunlara göz diken büyük tarım kapitalistlerine peşkeş çekmek çabasındadır. Nitekim başında, Tarım Bakanlığı ile sıkı ilişkiler kuran ünlü Fahri Tanman'ın bulunduğu Türkiye Ziraat Odaları Birliği, orman sayılmadığı ileri sürülen bu araziye uzun süredir göz dikmiştir. Büyük tarım kapitalistlerinin tam etkisi altında bulunan Ziraat Odaları Birliği, yayınladığı bir raporda, orman işletmeciliği ile meyve işletmeciliği arasında bir fark bulunmadığını belirttikten sonra, "Devlet ormanlarının işletilmesi ve korunması işlerinin halka terk edilmesini ve bu maksatla Anayasanın ormancılıkla ilgili hükümlerinin değiştirilmesini" istemiştir! Ondan sonradır ki, Dağdaş tasarısı ortaya çıkmıştır. Anayasanın değiştirilmesi mümkün görülmediği için, tarım kapitalistlerinin talebi, tasarıda, Anayasaya uygun biçimde formüle edilmeye çalışılmıştır.

Orman sayılmayan bu arazinin, fakir köylülerin aleyhine olarak, büyük tarım kapitalistlerine peşkeş çekilmek istenmesine, elbette en sert biçimde karşı çıkmak gerektir. Yalnız CHP iktidarı tarafından getirilen ve

kamuoyunda o zaman hiçbir tepki ile karşılanmamakla beraber Anayasa Mahkemesince iptal edilen kanunda da belirtildiği üzere, eğer "yurdumuzda fiilen ve ilmen orman olmaktan çıkmış, orman bütünlüğünü bozmayan ve daha verimli kültüre tahsis edilmiş" veya edilmesi mümkün bulunan arazi varsa, bunun değerlendirilmesini, Orman Kanunu o araziyi orman sayıyor diye, reddedemeyiz. Bilimsel ölçülere göre orman değeri taşımayan ve zeytin, yemiş ağaçları yetiştirilmesi mümkün olan alanlarda muhtaç köylünün tarım yapmasına veya yemiş ağaçları yetiştirmesine, orman serveti tehlikeye girmiyorsa "Bu alanlar kanuna göre ormandır, Anayasaya göre ormanlar daraltılamaz." gibi yalınkat bir gerekçeyle karşı koyamayız.

"İstemezük" devrimciliğini, gerçek bir devrimcilik haline getirmek için her alanda olduğu gibi, orman davasında da emekçi halk temeline oturtmak zorundayız.

Yön, Sayı 217, 26 Mayıs 1967

Kökü Dışarda Sanayi

Eğer döviz ihtiyacı karşılanabilirse, Türk ekonomisi kör-topal yürüyebilecektir. Ekonominin en zayıf tarafını, borçlanarak kapatılan dış ticaret açıkları teşkil etmektedir. İthalâtı azaltmadan açığı hafifletebilecek bir çare bulunamadığı sürece, ekonomi treni, her an yoldan çıkma ve devrilme tehlikesinden kurtulamayacaktır. Bu bakımdan ümitler, sanayi mamulleri ihracına bağlanmıştır. İkinci Beş Yıllık Plânı sunuş konuşmasında Demirel, "Sınaî mamul ihraç etmeye mecburuz. Dış piyasaya rekabet şartı ile çıkmak gereklidir. Türk müteşebbisi şunu bilmelidir ki yük ağırdır." demiştir.

Gerçekten geniş ölçüde sanayi mamulleri ihraç etmekten başka çare yoktur. Ne var ki gelişigüzel bir sanayileşme hareketi sonucu, yalnız teknik bilgi ve makine-teçhizat bakımından değil, hammaddesi ile de ithalâta bağlı, kökü dışarıda bir sanayi kurulmuştur. 1965 yılında imalât sanayiinin ithalât girdisi 4 milyar lirayı bulmaktaydı. Zeytinyağ, deri, küspe gibi maddelere dayanan sanayi mamulleri ihracı ise 668 milyon liradan ibaretti. Öte yandan, ithalâta dayanan sanayimizin imal ettiği malların fiyatları müthiş pahalıdır.

Sanayimizin feci durumunu belirtmek için, altında Demirel'in imzası bulunan Beş Yıllık Kalkınma Plânı 1967 yılı programında yazılanları aktarmakla yetineceğiz. Gerçek bir sanayileşmenin belkemiğini teşkil eden makine imalâtı konusunda program şunları yazmaktadır:

"Makine imalât sanayi ithalâtı ile ihracatı arasında büyük bir dengesizlik görülmektedir. İhracatın az olmasına karşılık, yıllık ithalât 1 milyar liranın üzerindedir. İhracatın ithalâta oranı, bire karşı dört yüzdür."

Firma sayısına bakılırsa, müthiş bir gelişme gösteren kimya sanayiinin durumu mu? Aslında ithalâtçılıktan ibaret bulunan bu sanayi hakkında, programın verdiği hüküm şudur: "Türkiye'de kimya sanayii daha çok tüketim malları üretimine yönelmiş durumdadır. Gerçekten üretimin yarısından fazlası kibrit, ilaç, sabun, kozmetik vb. tüketim mallarıdır. Oysa gelişmiş bir kimya sanayiinde ara mallar, üretimin en büyük kısmını meydana getirir. Bu nevi malların genellikle yurtdışından sağlanması, ithalâtın hızla artmasına sebep olmaktadır. 1961 yılında 536 milyon lira olan kimyevî maddeler ithalâtı 1965 yılında 1 milyar lirayı geçmiştir. Aynı dönemde kimyevî maddeler ithalâtının genel ithalât içerisindeki payı da yüzde 11,7'den yüzde 20'ye çıkmıştır. 1967 yılında kimyevî maddeler ithalâtının 1 milyar 500 milyon lirayı bulacağı tahmin edilmektedir.

Plânda ele alınan ve ara mallar ithalâtının bir kısmını yerli üretimle karşılayacak projelerle ilgili yatırımların gecikmesi sonucu, ithalât, öngörülenden daha hızlı artmıştır.

Kimya sektöründe çok önemli bir yer tutan ilaç sanayiinde, yabancı sermayeli firmalar, asıl çalışma alanları olması istenen ilaç aktif maddeleri üretimi yerine, hazır ilaç üretimindeki ağırlıklarını artırma eğilimindedirler."

Bir an önce kurulması hususunda herkesin ittifak ettiği "Tarım araç ve makineleri" imalâtı ne alemdedir? Demirel imzalı programa göre, durum şöyledir: "Tarım araç ve makineleri sanayi üretimi büyük ölçüde traktör imaline yönelmiştir. Traktör imalâtına önemli sayılabilecek bir yatırım yapılmamıştır. Bu yüzden üretimde yerli parça oranı çok yavaş arttığı gibi, imalât sanayiinde önemli bir katkı yapacak nitelikte yeni bir parça üretimi de yoktur. Bu durum tüm yerli üretime erişilmesini geciktirecektir." Esasen 70 kadar firmayı toplayan, resmi ithalâtın yanı sıra dalaverceli

ithalât yoluyla büyük miktarda döviz yutan montaj sanayiinin, girişilen çabalara rağmen, gerçek bir sanayi haline gelmesi çok zordur. Karayolu taşıtları ile ilgili olarak, program, montaj işinde şu hükme varmaktadır: "Montaj Sanayi Yönetmeliği tam olarak 1965 yılında uygulanabilmiştir. Ancak bu yönetmeliğin, sanayiin bugünkü yapısı ile tüm imalâta geçiş süresini kısaltabileceğini söylemek güçtür."

Elektrik Makine Araç ve Gereçleri Sanayi mi? Programın hükmü açıktır: "Elektrik Makine Araç ve Gereçleri Sanayii üretiminde kullanılan hammadde ve yarı mamullerin önemli kısmı ithal edilmektedir." Plastik Sanayii mi? Durum şöyle: "Plastik işleme sanayiinin büyük ölçüde hammadde ithal etme zorunluluğu ve döviz güçlükleri sebebiyle ihtiyaca yetecek kadar ithalât yapılamaması sonucu, mevcut kapasite düşük bir oranda kullanılmaktadır." Gemi Sanayinin de durumu farksız: "Türk ticaret filosunun yaşlılığından ötürü büyüyen gemi talebi, çoğunlukla hazır gemi ithaline yönelme eğilimindedir." Lastik Sanayii mi? Yabancı sermayeli üç firmanın imalâtı için 1967 yılında 180 milyon lira ithalât yapılacaktır. Odalar Birliği Genel Kurulunda 60 milyon lira sermayeli *US Royal* Lastik Fabrikasının yılda 92 milyon lira kar sağladığı açıklanmıştır. Lastik fabrikaları kuracak yerde, lastiği tamamen dışardan getirmeye gitsek, döviz sarfiyatımızın daha az olacağı Parlâmento'da ileri sürülmüştür!

İmalât Sanayii üretiminin yüzde 25'ini yapan en gelişmiş sanayi kolumuz olan tekstili ele alalım. Program bu alanda dahi "büyük ölçüde girdi ithalâtı"ndan şikayetçidir. Tekstil alanında, Merinos yapay ve sentetik elyaf ithali için 1967 yılında 350 milyon lira döviz ödenmesi beklenmektedir. Halı ve iplik biçimindeki tekstil ihracatı ise, 1965 yılında 39 milyon liradan ibaretti.

Demek oluyor ki, hammadde ihracatçısı Türkiye; hammaddesi esas itibarıyla dışardan gelen bir sanayi kurmuştur! Hammaddesi ile dahi kökü dışarıda olan bu sanayiin ihracat şansları nelerdir? Metodumuza sadık kalarak, yine Demirel'in imzasını taşıyan 1967 yılı programına bir göz atalım: "Makine imalât sanayiinin gelişmesini engelleyen unsurların en önemlisi üretim maliyetlerinin, özellikle temel girdi fiyatlarının yüksekliğidir. Yurtiçinden sağlanan saç profil vb. hammadde fiyatları, ithal fiyatlarına göre yüzde 200-250 oranında daha pahalı olduğundan, üretim maliyeti, malın *CIF* ithal bedelini aşmakta, bu yüzden Petrol Kanunu'ndan

yararlanan ve özel gümrük muafiyeti olan kuruluşlar ithalâta yönelmektedir. Yabancı sermayenin katıldığı kuruluşların, yurtiçinde imali mümkün olan birçok malı (aynî sermaye olarak) ithal ettikleri de görülmektedir."

"Lastik fiyatlarının devamlı olarak dünya fiyatlarının üzerinde oluşu, lastik kullanan öteki sektörlerde maliyetin yükselmesine yol açmaktadır." Program, yüksek maliyet konusunda bir de düşündürücü örnek vermektedir. İçerde çelik saç ve köşebent yeter miktarda imal edildiği halde, gemi maliyetlerini çok yükselttiği için sanayimizin acıklı durumunu iyi belirten bu hikaye, programda şöyle anlatılmaktadır: "Gemi inşa sanayiinin başlıca sorunu, hammadde fiyatlarının yüksek olması ve normlara uygun hammadde imal edilememesidir. Önceleri gümrüksüz ithalât yoluyla sağlanan çelik saç ve köşebent, Ereğli-Çelik Fabrikasının üretime geçmesiyle yurtiçinden, ithal fiyatının 2,5 katına sağlanmaya başlamıştır. Bu sebeple, gemi maliyetinin önemli ölçüde artması, bu sanayi dalının gelişmesini teşvik amacıyla 1966 yılında saç ve köşebent ithaline izin verilmesine yol açmıştır."

İşte böyle bir sanayi ile ihracat yapacağız. Demirel, "Sanayi mamulü ihracına mecburuz" demektedir. Yabancı dostlar, "Devalüasyon yaparsanız, sanayi mamulleri ihracatınız artar." tavsiyesinde bulunmaktadır. Ve pek yakında hazırlık dönemi sona ermek üzere olduğundan, Ortak Pazar'a katılma müzakerelerine başlanacaktır...

Yön, Sayı 218, 2 Haziran 1967

Pax Americana

Beklenmekteydi ki, Washington, kendi açısından geçen hafta hiç de parlak olmayan Ortadoğu durumunu kabullenecek ve Sovyetler'le birlikte, Araplar'ı, nispeten tatmin eyleyecek yeni bir Ortadoğu düzeni kurmaya rıza gösterecektir. Hatta, iyimserler, ilk manşı, Sovyetler Birliği'nin desteği ile Arapların kazanması üzerine "Bu, Amerika için iyi bir ders oldu. Kendisini istediği zorbalığı yapacak güçte vehmeden ABD, böylece meydanın boş bulunmadığını anlayacak ve ayağını denk atacaktır." diye sevinmekteydiler. Amerika'yı Vietnam'da tırmanmaktan vazgeçirmek için, Sovyetler Birliği'nin bir baskı aracı olarak Ortadoğu'da ikinci bir cephe açtığını ileri sürmekteydiler. Diyorlardı ki, pabucun pahalı olduğunu gören ABD, Ortadoğu'da Sovyetler'le anlaşmak için Vietnam'da onlara taviz verecektir. Onlara göre, Sovyetler Birliği, son bir iki aydır sertleşen tutumuyla kudretinden sarhoş ABD'yi ayılmaya zorlayarak barışa hizmet etmektedir. Sertlik, barış için zorunludur. Hatta bazı devrimci teorisyenler, Sovyetler Birliği'nin "emperyalizmi birçok cephede çarpışmaya zorlayarak, kuvvetlerini dağıtmak ve yenmek" biçimindeki Che Guevara'nın tezini benimsemeye yöneldiğini söylemekteydiler.

Gerçekten ilk bakışta, ABD'nin Ortadoğu'daki durumu güç görünmekteydi: Amerika'nın dostu Arap ülkeleri dahi Nâsır'ın safında yer almışlardı. Arap tezlerini tam destekleyen Sovyetler Birliği, Boğazlar'dan geçirdiği savaş gemileriyle, Akdeniz'in Altıncı Filo'nun tekelinde bir Amerikan gölü olmadığını Washington'a hatırlatmıştı. Hukuk açısından da Nâsır'ın Akabe Körfezi'ni kapatmasına ciddî bir itirazda bulunmak zordu. Mübalağalı iddiaların aksine, Eliath Limanı'nın kullanılması, İsrail için hiç de hayati değildi. İsrail, petrol dahil, bütün ihtiyaçlarını Akdeniz limanlarından kolayca karşılayabilirdi. Asıl bir İsrail-Arap Savaşı, Ortadoğu petrol üretiminin durdurulmasına ve Süveyş'in kapanmasına yol açarak, yalnız İsrail'i değil, bütün Avrupa'yı petrol sıkıntısına düşürebilirdi. Amerikan petrol yatırımları, büyük zarar görebilirdi. Ayrıca, zorbalıkla sonuç alma hevesi, bir arada yaşamaya mahkum gözüken Arap ve İsrail halkları arasındaki uçurumu telâfi edilmez biçimde genişletebilir ve yedisinden yetmişine kadar bütün Araplar'ın kalbinde Amerika'ya karşı olan kin ve nefreti kökleştirebilirdi. Halkların kalplerine yerleşen kin ve nefret duyguları, uzun vadede, nükleer silahlar kadar güçlü bir maddi kuvvet haline gelebilirdi. Nihayet Sovyetler'in de Ortadoğu'da varlığını hesaba katmak gerekti. Bir Sovyet-Amerikan nükleer çatışmasını önlemek için 1962 Küba buhranında, Sovyetler gerilemişlerdi. Bu sefer de Amerika gerileyebilir ve İsrail'in uslu durmasını sağlayabilirdi.

Ne var ki, bütün tehlikelere rağmen, Üçüncü Dünya'da "Var mı bana yan bakan!" fütursuzluğu ile hareket etmeyi gelenek haline getiren Johnson Amerikası, Ortadoğu'da da kuvvet zoruyla sonuç almayı seçmiştir. Araplar'ı kısa sürede ağır bir yenilgiye uğratacağını hesapladığı için, İsrail'e tereddütsüz yeşil ışık yakmıştır. Savaşın, dünya kamuoyunu yanıltmak amacıyla piyasaya sürülen bir sürü iddiaya rağmen, Mısır uçaklarını yerde iken tahribe yönelmiş sistemli İsrail hava hücumlarıyla başladığı kesindir. Yine aynı ölçüde kesindir ki, Araplar'a ağır bir ders vermek için sabırsızlanan ve Anglosaksonları zorlayan İsrail, Anglosaksonların tasvibini elde etmeden asla bir saldırıya girişemezdi. Aksi, İsrail açısından bir intihar olurdu. Nitekim Anglosaksonların Güvenlik Konseyindeki tutumları, İsrail ile nasıl bir suç ortaklığı içinde bulunduklarını açıkça göstermiştir. Anglosaksonlar, savaşın başladığı andaki durumun iade edilmesini şart koşan bir ateşkes kararını kabullenmeyi reddetmişlerdir. Suç ortaklarının başarısından emin bir soğukkanlılıkla, İsrail'in Arap kuvvet-

lerini ezmesini beklemişler ve nihayet İsrail'in işgal ettiği arazide kalmasını sağlayan bir ateşkesi -yangının genişlemesine aldırmadan- inatla savunmuşlardır. Sovyetler Birliği'nin, Araplar'ın protestoları arasında, Anglosakson görüşüne katılmasıyla ancak, Güvenlik Konseyi ateşkes kararı alabilmiştir. Sovyetler Birliği'nin bu yumuşak ve tavizkâr tutumu sayesinde, Ortadoğu'da barış şimdilik kurtarılmış sayılabilir. Yalnız çok korkulur ki bu barış, Amerika'nın empoze ettiği ve ilerici rejimlere hayat hakkı tanımayan bir barış olacaktır. Dünya jandarması ABD, Üçüncü Dünya'da ancak kapitalizmi seçmiş, kendine bağlı rejimlere müsaade etmeye kararlı gözükmektedir. Vietnam'da bunun için savaşmaktadır. Kongo'da, Dominik'te, Endonezya'da ve en nihayet en son Yunanistan'da sahneye konan darbeler, emperyalist kontrolden kaçma istidadı gösteren ülkeleri, Amerikan egemenliğine yeniden sokma amacını gütmektedir. Johnson yönetimi, orta sol rejimlerle bile tahammülsüzlüğünü, darbelerle ispatlamıştır. En son Ortadoğu'da, İsrail vurucu kuvvetini kullanarak girişilen darbenin amacı, Suriye ve Mısır gibi ilerici rejimleri, Johnson Doktrini uyarınca dize getirmektedir. ABD, milli egemenlikleri hiçe sayarak, "Üçüncü Dünya'da kanun benim" demektedir. Kimsenin kendisine dur diyemeyeceği ve milletlere zorbalıkla boyun eğdireceği inancındadır. Bu tehlikeli tutum, şimdiye kadar nükleer bir savaşa yol açmadıysa, bunun günahı da sevabı da, çok sabırlı ve aşırı barışçı bir politika izleyen Moskova'ya aittir. Sovyetler Birliği, belki de zorbalık politikasının uzun vâdede kendi mezarını kendinin kazacağı inancıyla, rizikolu davranışlardan kaçınmaktadır. Bu ihtiyatlı tutum sayesindedir ki, Ortadoğu'da, Anglosaksonlar ve İsrail, görünüşe göre şimdilik başarı sağlamışlardır. Ama aynı zamanda halkların gönlünde emperyalizmle mücadele azmini bilemişlerdir. Süper bir devletin amansız zorbalık politikası, mazlum milletlerin bağımsızlık mücadelelerini şüphesiz çok güçleştirmektedir. Ama yirminci yüzyılın ikinci yarısında, zorbalıkla milletleri köleleştirmek artık mümkün değildir. Yeni Vietnamlar bunu ispatlayacaktır.

Yön, Sayı 219, 9 Haziran 1967

Asıl Mesele

Amerikan aydınları da dahil, bütün dünyada aydın çevrelerin endişeyle cevap aradıkları günümüzün temel meselesi şudur: Sosyalist blok dışında, zorbalıkla bir dünya egemenliği kurmaya ve sürdürmeye yönelen ABD'nin bu gidişi nereye varacaktır? Cenevre'den Prof. Louis J. Halle, "Kudreti arttıkça bir millet, kudretini daha da çoğaltmak için, bu kudreti daha fazla kullanmak ihtiyacını duyar." biçiminde bir teoriye dayanarak, silahla ayakta tutulan bir Amerikan İmparatorluğu'nun kuruluşundan söz etmektedir. Bu profesöre göre, "Bir gün gelecek, Amerikan İmparatorluğu'nun genişlemesine dur demek amacıyla dünyanın geri kalan bütün ülkeleri, korku ve nefret içinde birleşeceklerdir." Prof. Maurice Duverger de geçen hafta yayınladığımız yazısında, "ABD'nin sağladığı hegemonya durumu ve her şeyi yapabileceğine olan inancı, dünya barışı bakımından muhtemelen en büyük tehlikeyi teşkil etmektedir." hükmüne varmaktadır.

Washington'da çıkan *The New Republic Dergisi* ise, *State Department*'a hakim görüşü şu sözlerle yansıtmaktadır: "*State Department*'taki kişiler, 'Amerikan On Yılı'ndan konuşuyorlar. Bunların teorileri şöyledir: Rusya

ve Çin ikiye bölünmüştür. Çin, kendi içinde mücadele vermektedir. ABD tek gerçek dünya devletidir. İstediği yerde istediğini yapmakta hayli serbesttir."

Gerçekten Kroşçov'un ric'atı ile sonuçlanan 1962 Küba buhranından beri ABD'nin dünya politikası, bu teoriye uygun biçimde gelişmektedir. Son beş yıldır, kapitalist kalkınma yolunu reddedip emperyalist hegemonyadan kurtulmaya çalışan Üçüncü Dünya'nın ilerici rejimleri, CIA'nın ya da "yeşil bereliler"in marifetli müdahaleleriyle devrilmiştir. Güney Amerika'da, Washington'un "karşı devrim" teorisyenleri ve uzmanları, en ufak ilerici kıpırdanışı boğma çabasındadırlar. Özgürlük şampiyonu NATO'nun üyesi ve Batının sevgili çocuğu Yunanistan'da dahi, halkın hafiften sola kaymasına müsaade edilmemiştir. Şimdi İsrail darbesiyle, Ortadoğu'da emperyalist kontrolden kaçar gibi olan ülkelerin hesabı görülmek istenmektedir. Elektronik bir duvarla Kuzeyden ayrılması kararlaştırılan Güney Vietnam'da, solcuların tasfiye edildiği bir rejim kurmak için, tarihin belki de en iğrenç savaşı verilmektedir. Amerikan politikasını çizen teorisyenler ve devlet adamları, Sovyet ya da Çin nüfuzunu artırır gerekçesiyle, milli kurtuluş hareketlerine karşı koymaları gerektiğini bile açıkça ilan etmişlerdir. Ve bütün bunları ABD, milletlerarası plânda, onu gerilemeye zorlayacak esaslı bir mukavemetle, hiç değilse şimdiye kadar, karşılaşmaksızın yapabilmiştir. Amaç, Üçüncü Dünya'ya bırakınız Sosyalizmi, kapitalist olmayan bir kalkınma yolunu dahi zorla yasaklamaktadır.

Johnson yönetimi tarafından sistemli biçimde uygulanan bu emperyalist dünya imparatorluğu politikası, bütün dünyada olduğu gibi Amerikan aydın çevrelerinde de şiddetle eleştirilmektedir. Roosevelt ve Kennedy geleneğine uyarak aydınlarla işbirliğini sürdürüyor görünmek isteyen Johnson'u hayli rahatsız eden bu tartışmaların anlamını, ünlü muhafazakâr dergi *The Economist* "Misyonlarından Şüphe Eden Amerikalılar" başlıklı bir yazıda iyi belirtmektedir. *The Economist*'e göre Johnson'un politikası şöyle özetlenebilir:

"İlerici aydınlar, Johnson'dan en çok, son yirmi yıldır alışılan Amerikan dış politikasını yeni bir yöne götürdüğü için şüphe etmektedirler. Şüphelerinde haklıdırlar. Gerçekten dış politika -yanlış ya da doğru- yeni bir yön almıştır. Johnson, yenilik getirici bir kişidir. Dış politikada, Amerikalılar, yeniliği güvensizlikle karşılar.

"Johnson, her şeyden önce, Amerika'nın kendi kabuğuna çekilme politikasının son kalıntılarını tasfiye etmiştir. ABD'nin dünyadaki sorumluluklarını sınırlandırmanın mümkün olmadığını anlamıştır. Vietnam Savaşında başarıya ulaşılsa dahi, ancak nispi bir istikrar dönemi sağlanacaktır. Belki komünist olmayan Asya'yı Çin'e karşı örgütlendirmek şansı doğacaktır. Ama bütün bunlar çabucak gerçekleşmeyecek ve Amerikan zaman tablosuna uygun düşmeyecektir.

"Asya'da nispeten demokratik rejimler kurmak ve ekonomilerin Marksist olmayan, kapitalist yönde gelişmelerini sağlamak için, ABD, karışık küçük buhranların birbirini izlemesini, hatta savaşı ve savaşa yakın durumları göze almak zorundadır. Asya, Asyadır. Bu sebeple, arzu edilmeyen 'gerici, faşist' müttefikler desteklenebilir ve Hitler olmayan düşmanlarla da savaşılabilir. Büyük bir ülke, uzun vâdeli bir amaç için kudretini kullanınca bunları önlemeye imkan yoktur. Johnson'a göre, 'komünist olmayan bir alternatifin muhafazası', Amerika'nın bir seri savunma aksiyonuna, ihtiyaç gösterecektir. Johnson, Batılıların değil, fakat Amerika'nın aksiyonu demektedir. Truman ve Eisenhower dönemlerinde ABD, müttefiklerinin muvafakatını almadan hiçbir büyük harekete girişmezdi. ABD şimdi tek başına hareket etmekte sakınca görmemektedir."

The Economist, Üçüncü Dünya ülkelerine kapitalizmi empoze etmeye yönelen Johnson politikasının geleceğini de şöyle değerlendirmektedir:

"Başkan Johnson, ülkesinin savunduğu inancı denemeye tabi tutmuştur. Amerikalılara, milli kalkınma liberal modelinin (kapitalist), Amerika dışındaki ülkelerde de uygulanıp uygulanamayacağını sormuştur. Buna evet diyenlerin, inançları için para harcamaya ve Amerikan kanı dökmeye hazır olup olmadıklarını tespit etmiştir. Bunu yaparken, Johnson, Amerikalıların dış politika alanında düşünmeye alışık oldukları muhtevayı değiştirmiştir. Eğer Vietnam hareketi başarıya ulaşır ve -Japonya'da gerçekleşen, Milliyetçi Çin, Meksika, Güney Kore ve Ürdün'de gerçekleşme yolunda olan biçimde- bir gelişme, savaş sonrası Güney Vietnam'ında da sağlanabilirse, şüpheciler, kısa sürede kendilerini bu yeni muhtevaya göre ayarlayacaklar ve kendilerine güveni yeniden kazanacaklardır. Eğer Johnson başarısızlığa uğrarsa, sonuç, Amerika'nın dünyanın büyük bir kısmına sunabileceği çok şey olduğu fikrinin iflasına yol açacaktır."

Gerçekten, ABD kendi kalkınma modelinin Üçüncü Dünya ülkelerin-

de de başarı sağlayacağını, dünya jandarmalığını yüklenerek, gerekirse silah zoruyla ispatlamak çabasındadır. Güney Kore, Milliyetçi Çin gibi ülkelerin, kapitalist yoldan hayli mesafe aldığı iddiasındadır. Ama bu yalnız bir iddiadan ibarettir. Üçüncü Dünya ülkelerinin çoğunu emperyalist sistem içinde tutmayı başaran ABD bu ülkelerde kapitalist kalkınmayı gerçekleştirmekten çok uzaktır. Hattâ bir iflâstan söz etmek gerçeğe daha uygundur. Nitekim bu iflâsı gören Amerikan aydınları, Johnson'un dış politikasını, "Üçüncü Dünya ülkelerinde kapitalizmi empoze etmeye yöneldiği için" eleştirmeye başlamışlardı. CIA marifetleri ve "yeşil bereliler"in zorbalıklarıyla renklenen Amerikan tahakküm politikası, son tahlilde, "Kapitalizm, nüfusu 40 yıla kadar daha 3 milyar kişi artacak olan fakir dünyada açlığı, sefaleti ve işsizliği kaldırmaya muktedir midir?" sorusunu cevaplandırmaya dayanmaktadır. Amerikan aydınları ile Johnson arasındaki tartışma bu noktada düğümlenmiştir. Birçok Amerikalı aydın, bu süper emperyalist politikanın, insanlık için feci sonuçlar vereceği inancındadır. "Amerikan Kapitalizminin Sınırları" adlı kitabın yazarı Robert L. Heilbroner, geçenlerde Colorado Üniversitesinde yaptığı bir konuşmada, Amerika'da Johnson politikasına karşı yöneltilen eleştirilerin, belki en aşırı, fakat en mükemmel örneğini vermiştir. Bütün Türk aydınlarının okuması ve üzerinde düşünmesi gerektiği inancıyla orta sayfamızda yayınladığımız bu konuşmasında ünlü Amerikalı aydın şöyle demektedir: "Şunu dünyaya bağıra bağıra ilan etmeliyiz: Geri kalmış milletleri kalkındırmaya bizim ne gönlümüz, ne de politik dileğimiz vardır. Daha önemlisi, onları kalkındırabilme gücünden yoksunuz." Ne Marksist, ne de Sosyalist olan Heilbroner, bu gücü Sosyalizmde ve hatta onun en aşırı biçimlerinde görmektedir.

Yön, Sayı 220, 16 Haziran 1967

Plân

Avrupalı anayasa uzmanının gözüyle 1961 Anayasası, hem ilerici, hem de gerici bir nitelik taşımaktadır. Getirdiği sosyal demokrasi esasları ve plânlı kalkınma görüşü ile, Anayasa, hiç şüphesiz, ilericidir. Ama Anayasa Mahkemesi, Çift Meclis ve yürütme organını bağlayıcı bir sürü teferruatlı hükümleri ile de Anayasa tutucu gözükmektedir. Avrupalı uzman, liberal kapitalist bir anlayışı yansıtan 1924 Anayasasını, getirdiği organlar ve organlar arasındaki ilişkiler bakımından çok daha ilerici bulabilecektir. Gerçekten yeni Anayasanın öngördüğü sosyal demokrasi ve plânlı kalkınma, bunun gerektirdiği köklü reform tedbirlerini ve kararları sür'atle alabilecek güçlü hükûmetlere ihtiyaç göstermektedir. 1961 Anayasasının kurduğu siyasî sistem ise hükûmetleri zayıflatabilecek, hatta felce uğratabilecek hükümlerle doludur.

Ne var ki, soyut plânda doğru olan bu görüş, Türkiye gerçeklerine aykırı düşmektedir. Seçimler iktidara, gerçek bir plânlı kalkınmadan yana ve köklü reformları yapmaya kararlı hükûmetleri değil, bunlara karşı olanları getirmektedir. İşin garibi, Avrupalı anayasa uzmanının, Batı tarihî gelişmesi içinde tutucu ve gerici bulacağı kurumlar, usuller ve bağlayıcı hükümler, Anayasa esprisine aykırı eylemleri az çok engelleyerek, hiç değilse

yavaşlatarak, bir bakıma -menfi yönde de olsa- ilerici rol oynamaktadır.

Demirel, şimdi gerçek bir plânlamaya gitmek ve köklü reformları gerçekleştirmek amacıyla değil bir "*businessman*" anlayışının önüne dikilen engellerden kurtulmak için geniş yetkiler istemektedir. Getirdiği Plân Uygulama Kanunu Tasarısı ile, Demirel aslında şunu söylemektedir: "Bırakınız, dış kredileri, bütçe ve sosyal güvenlik fonlarını gönlümce kullanayım. Uygun gördüğüm firmalara, bir belge verince, bir sürü imtiyaz kapısını açayım. Vergi indirimlerini tanıyayım. Başarılı saydığım ihracatçıların giderlerinin bir kısmını devlete ödeteyim. Sanayi ve turizmi teşvik gerekçesiyle kolayca istimlâklar yapayım. Sahil yağmasını hızlandırayım. Bir sürü Bakanlık temsilcisinin itirazından kurtulup, yabancı sermaye müsaadelerini tek başıma vereyim." Demirel, yalnız Parlâmento dengesinden değil, birçok halde kamu çıkarını inatla savunan ve Amerikan Senatosunda olduğu kadar Tunçkanat'ın açıkladığı CIA Raporunda da eleştirilen Maliye gibi Bakanlıkların da direnmelerinden kurtulma çabasındadır. Başbakan, Devlet Plânlama Teşkilatını gönlünce çalışan bir organ haline getirmiştir, Plânlama tasarısı kanunlaşırsa, Plânlama Teşkilatı ve Yüksek Plânlama Kurulu paravanalarının gerisinde, Demirel, kendi başarılı müteahhit anlayışına uygun biçimde, Türk ekonomisini tek başına yönetecektir.

Demirel, bu işadamı kalkınma anlayışını hayli samimi bir davranışla Kalkınma Plânına da geçirmiştir. Yeni plânda, kamu sektörü, esas itibarıyla enfrastrüktür yatırımlarına yöneltilmekte, doğrudan doğruya üretken yatırımlar, yerli-yabancı özel sektöre bırakılmaktadır. Plân dönemi sonunda yatırımların yarısını özel sektör gerçekleştirecektir. Demirel'in teşvik tedbirleri sayesinde, büyük kısmı verimsiz sayılan konut ve hizmetlere giden özel yatırımlar, birdenbire yön değiştirerek, sanayi ve tarıma akacaktır. Aynı zamanda özel yatırımlar, müthiş bir sıçrama yapacaktır. Özel sektör, artan gelirini tüketmeyip, iktisatçıların imkansız dedikleri ve ancak gelir dağılışı bir mutlu azınlık yararına füze hızıyla bozulduğu takdirde mümkün saydıkları oranlarda tasarruf edecektir. Müthiş sıçramaya bu da yetmeyecek, kamu fonları ve dış krediler özel sektöre aktarılacaktır.

Devletçiliğe sözde karşı çıkan ve aslında bir cins Devletçiliğin eseri olan özel sektörün, çeşitli devlet yardımlarıyla beslenmesi, dar gelirliden alınan verginin işadamlarına aktarılması Türkiye'de gelenekleşmiştir. Yalnız Demirel Devletçiliği ile, bu alanda da bir sıçrama yapılmaktadır. Özel sektöre

sağlanan çeşitli devlet sübvansiyonlarının yanı sıra, yeni plân, özel sektöre 3 milyar liraya yakın para akıtılacağını büyük bir samimiyetle açıklamaktadır. Demirel'in olağanüstü yetkiler tasarısı kanunlaşınca, devlet barajının özel sektör ovasını çok daha feyizli biçimde sulaması beklenebilir. Demirel Plânını övmek için fırsat arayan Feyzioğlu dahi, Menderes döneminin ünlü "karma teşebbüsler"inin ihyasına gideceği anlaşılan bu 3 milyar liraya yakın açık transferi, endişeyle karşılaşmıştır.

Kısaca, Demirel, yerli-yabancı sınırlı bir kapitalist sınıfta, "Buyurun efendiler, işte devlet hizmetinizde... Size mümkün olan her türlü kolaylığı sağlayacağız. Vergi yükünüzü artırmak şöyle dursun, topladığımız vergilerden bir kısmını sizlere vereceğiz. Zenginleşeceksiniz, ama yapacağınız yatırımlarla da plânda öngörülen kalkınmayı gerçekleştireceksiniz." demektedir. Demirel, kapitalist sınıf hesabına bir bahse tutuşmaktadır. Kapitalizm, bu bahsi kazanabilir mi?

Demirel politikasının gelir dağılışında adaletsizliği daha da artıracağı açıktır. Bu politikada plânda belirtildiğine göre, yıllık kişi başına geliri 478 lira olan ve faal nüfusun yarısını teşkil eden fakir köylüye yer yoktur. Toprak Reformu deyimini laf olsun diye bile söylemekten kaçınan Demirel plânında, tarımsal nüfusun yüzde 70'i cömert devlet transferlerinden, Meksika tohumluğundan bile ucuz gübre vs.den zerrece yararlanamayacaktır. Onların kaderi, kapitalist ekonominin dışında sürünmek ya da lumpen proletaryanın saflarına katılmaktır. Bu büyük adaletsizliğe göz yummak şartıyla dahi, Demirel plânı, ne sonuç verecektir?

Türk ekonomisi, bütün Cumhuriyet döneminde, ortalama yüzde 4 bir kalkınma hızı sağlamıştır. 1950-60 döneminde ekilen arazi alanının büyük ölçüde artışı ve ağır borçlanmalar sayesinde kalkınma hızı 5,5 oranını bulmuştur. Birinci Beş Yıllık Plânın ilk dört yılında da, çok iyi hava şartlarının etkisi hesaba katılmazsa, kalkınma hızı yüzde 5 civarındadır. Yani kapitalist gelişme yolundaki Türk ekonomisi, plânlı dönemde de, plânsız dönemde de, yüzde 5 civarında bir kalkınma hızı sağlamaktadır. Başka bir deyimle, Türk ekonomisinin normal ya da tarihi kalkınma hızı yüzde 5'tir. Köklü yapısal reformlardan ve ciddî vergi tedbirlerinden kaçınarak, kalkınmayı oluruna bırakan ve kapitalistlerin himmetlerine güvenen bir plânlama anlayışı, normal gelişmenin ötesinde bir başarı sağlayamamıştır. Demirel, şimdi bunu yüzde 7'ye çıkartacağım demektedir. Yeni plânda belirtildiği üzere, önümüzdeki

dönemde aynı kalkınma hızını sağlamak için, eskisinden daha fazla yatırım gerekecektir. Devlet Plânlama Teşkilâtında yapılan hesaplar, özel tasarruflarda bir sıçrama hayal sayıldığından, yüzde 7 kalkınma hızına ulaşmak için, esas itibarıyla vergileme yoluyla sağlanabilecek 20 milyar lirayı bulan ek finansmana ihtiyaç göstermektedir. Demirel'in özel tasarruflardaki sıçrama ümidi, günlerdir gazetelerde görüşlerini açıklayan iktisatçılarımızın birleştikleri üzere, kağıt üzerinde kalacağa benzemektedir. Yâni Demirel anlayışı ile, kalkınmayı yüzde 5'ten yüzde 7'ye çıkarmak için gerekli yatırım seviyesine ulaşılamayacaktır. Devlet fonlarının ise, plânın emredici olduğu devlet sektöründen yol gösterici olduğu özel sektöre aktarılması, sanayide sıçrama yapma iddiasını kuvvetlendirmek şöyle dursun, tehlikeye atmaktadır. Geçen dönemde, teşvik tedbirleriyle Plânda öngörülen yatırımlara yönelmesi beklenen özel sektör, bu ümidi boşa çıkartmış, sanayi ve tarımdan çok, verimsiz alanlara itibar etmiştir. Yeni Plân, özel sektörden üstelik tüketim malları sanayiinden uzaklaşıp külfetli ve daha az cazip olan ara mallar ve yatırım malları sanayiine kaymasını istemektedir. Demirel'in olağanüstü yetkiler kanunu ile ve devlet parasını hovardaca aktarmakla, özel sektörde böyle bir ihtilâlin, daha doğrusu mucizenin gerçekleşebilmesi çok şüphelidir. Geçmişte Menderes, Demirel'in bugün hayal ettiği yetkileri en geniş biçimde kullanarak özel sektöre müthiş imkânlar sağladığı halde, belli mahallelerde milyonerler yaratmış, fakat ciddî bir özel sanayi yaratamamıştır. Demirel politikası, fiyat istikrarına dikkat bakımından, Menderes'inkinden ayrılmaktadır. Ama esasta, plânlı kalkınma edebiyatına rağmen, aynı politika izlenmek istenmektedir. Olağanüstü ekonomik yetkiler kanunu, Demirel'e bu politikayı Menderes rahatlığı ile yürütmek imkânını getirecektir. Korkarız ki, aynı politika, daha akıllıca da yürütülse, eskisinden pek farklı sonuçlar vermeyecektir. Üstelik Demirel, Avrupa'ya işçi akını kadar Türk halkının geleneksel sabrı ve büyük tevekkülü sayesinde şimdilik ağırlığı yeterince hissedilmeyen bir işsizlik meselesi ile karşılaşılacaktır. İlk plân istihdam hedeflerinin çok gerisinde kalmıştır. Önümüzdeki dönemde, Avrupa pazarlarına akın herhalde yavaşlayacak, fakat köyden şehre akın hızlanacaktır. Ayrıca İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra görülen büyük nüfus artışı döneminin çocukları, iş pazarına şimdi akmaya başlamışlardır. Kapitalistlerin himmetine bırakılan yavaş ve israflı bir Demirel tipi kalkınma politikasının, artan işsizliğe çare bulması imkansızdır.

Yön, Sayı 221, 23 Haziran 1967

Son Söz

Kurucu Meclis günlerini hatırlıyorum: Anayasanın ilerici sosyal görüşlerinden telaşa kapılan bazı eşraf ve komprador sözcüleri, bu görüşleri etkisiz kılmak için Anayasaya "milliyetçilik" deyimini yazdıracağız diye çırpınıyorlardı. Anayasa Komisyonu üyeleri ve Kurucu Meclisin uyanık çevreleri de, milliyetçilik maskesi altındaki bu gerici taarruza karşı şiddetle direniyorlardı. Milliyetçilik, o tarihlerde Sam Amca dalkavuklarının tekelindeydi! Gerçekten vatansever ilerici ve toplumcu çevreler ise, milliyetçilik lafından pek hoşlanmıyorlardı..

YÖN, böyle bir ortamda milliyetçilik bayrağını en yükseklerde tutarak yayın hayatına başladı.. Bugün, Sam Amca dalkavuklarının ellerinden bayrak düşmüştür. Milliyetçilik bayrağı, artık kendi mutluluğunu, Türk halkının mutluluğunda görenlerin ellerinde dalgalanmaktadır.

27 Mayıs, yalnız bir sosyal uyanışın değil, aynı zamanda bir milli uyanışın dönüm noktası olmuştur. Velinimet Sam Amca'nın izindeki tefeci, komprador mütegallibe takımının "birlik, bütünlük" aldatmacasıyla milliyetçiliği, sosyal hareketi durdurma yolunda kullanma çabaları iflâs etmiştir. Milli uyanış ile sosyal uyanış, sımsıkı kaynaşmıştır.

Milliyetçiliğin ilk ve vazgeçilmez şartı, tam bağımsızlıktır. Günümüzde tam bağımsızlık, sosyal devrim yolundan geçmektedir. Sosyal devrim ise, ancak tam bağımsızlık içinde bütün sonuçlarıyla gerçekleştirilebilir. Milli ve sosyal hareket, bir fermuarın dişleri gibi birbirine kenetlenmiştir.

Milliyetçilik, sosyal potada eriyerek gerçek milliyetçilik haline gelmiştir. Sosyal talep, milliyetçilik ile yoğrularak, tarihi akış içinde tam anlamını kazanmıştır.

Bugün, birkaç yıl önce bilinmeyen bu gerçekler bilinmektedir. Mazlum milletlerin yenilmez gücü olan milliyetçilik, artık yörüngesine oturmuştur.

Bu gerçek milliyetçiliğin prizmasında, Türkiyemizin halen hangi noktada bulunduğu da, bütün ayrıntılarıyla ortaya çıkmıştır. Petrol, yabancı sermaye, dış yardım hesaplarından tutunuz da, ikili anlaşmalar ve CIA marifetlerine kadar her şey, açık seçik, gözler önüne serilmiştir. Saflar bu açıklık içinde belirmiş "Vatan, Millet, Silistre" edebiyatının gerisinde gizlenmeye çalışan işbirlikçilerin maskesi düşmüştür.

27 Mayıs hareketini gerçekleştiren milliyetçi subaylarımızın, çeşitli toplantılarda sık sık karşılaştıkları bir soru vardı: "Neden Petrol Kanunu'nu değiştirmeyi denemediniz? Neden ikili anlaşmaları kaldırmaya çalışmadınız?" Eski Milli Birlik Komitesinin dürüst ve samimi üyeleri, bu soruya daima şu cevabı vermişlerdir: "Bilseydik, değiştirirdik. Bilmiyorduk. Siz aydınlar, yalnızca Anayasa, babayasa, çift meclis, nispi temsil deyip duruyordunuz. Söylediklerniz gerçekleştirilmiştir."

Dün için doğru olan bu sözler, bugün için doğru değildir. Artık her şey bilinmektedir. Mesele, bundan böyle bilmek değil, bilinenleri gerçekleştirebilmektedir.

Bu, çetin, hem de çok çetin bir iştir. Emperyalizm usta, kudretli ve kararlı gözükmektedir. Johnson daha geçen hafta bir güzellik kraliçesine, "Öyle kudretliyiz ki, kudretimizi ancak kendimiz frenlemekteyiz." diyecek kadar kendini hayli geniş bir hareket serbestisi içinde hissetmektedir. Emperyalizm, ilk adımı geçen hafta atılan dünya pazarlığında, Türkiye'nin sırtından askeri plânda bir takım tavizlere gitse bile, ülkemizi nüfuz bölgesi içinde tutma iddiasından herhalde vazgeçecek değildir. Emperyalizmin içerde dayandığı güçler de, bir baskı ve dalaverege ihtiyaç kalmaksızın, serbest seçimleri üst üste kazanmaktadırlar. İlhan Selçuk'un deyimi

ile, emperyalizm, sandıktan çıkmaktadır. Bu, halkçı ve milliyetçi güçler için şu ya da bu yoldan mutlaka değiştirilmesi gereken büyük bir talihsizlik ve büyük bir handikaptır. Üstelik bu güçler artık iyice bilinçlenmişlerdir ve tam bir dayanışma halindedirler. İşbirlikçiler cephesi karşısında, milliyetçiler, dağınık ve kararsızdırlar. Hatta zaman zaman, işbirlikçiler cephesinin yürüttüğü usta ideolojik savaşın etkisi altında asıl mücadeleyi unutup birbirlerine saldıracak kadar, gerçeklerin dışındadırlar.

Bu simsiyah tabloyu neden çiziyoruz? Zira en büyük aydınlık ve en büyük iyimserlik, bu simsiyah tablonun içinden çıkacaktır. İyimserlik, doğru bir durum muhakemesine oturtulabildiği takdirde gerçek bir iyimserliktir. Karanlık 1919 yılının büyük iyimseri Mustafa Kemal, Kurtuluş Savaşını cephelerden önce, doğru durum muhakemesi yaparak fikir plânında kazanmıştır.

Emperyalizm ve işbirlikçileri, 45 yıl önce olduğu gibi, bugün de mutlaka yenileceklerdir. Ama bunun en basit ilk şartı, durumun vahametine uygun biçimde davranmayı öğrenmektir. "Ben en ilericiyim, benim kadar ilerici olmayan gericidir" kukuriko'suyla ilericilik çalımı satan küçük horozlar, ne kadar halisane niyetler taşırlarsa taşısınlar, durumun vahametini kavramış sayılmazlar. Bunlar -pek şaşacaklardır ama-, objektif olarak, aslında işbirlikçilere hizmet etmektedirler. Durumun vahameti, işbirlikçilerin bir "asgari müşterek"te kolayca birleşmeleri gibi, bağımsızlıktan yana bütün güçlerin de, hiçbir ayırım yapmaksızın bir "asgarî müşterek" etrafında toplanmalarını zorunlu kılmaktadır. En ilericiyim, en bilinçliyim diyenler, en çok fedakârlık yapmaya, büyük bir dâvanın isimsiz hazırlayıcılığını seve seve kabullenmeye hazır olmalıdırlar.

Günümüzün dâvası, büyük allâmeliklere ihtiyaç göstermeyecek kadar basittir: Tam bağımsızlık istiyoruz. Kendi kalkınma yolumuzun Washington'da değil, Ankara'da çizilmesini istiyoruz. Bir avuç işbirlikçinin dışında sanayicisindçn, esnafından tutunuz da, işçisinden köylüsüne kadar bütün milletin bunda çıkarı vardır. Bu bir sınıfın değil, bir milletin davasıdır.

YÖN, yıllar boyudur, bu milli davanın ısrarla savunuculuğunu yapmıştır. "Biz en ilericiyiz" tafrafuruşluğuna iltifat etmeyerek, işbirlikçilere karşı yönelmiş en ufak olumlu hareketi, hangi kişi ve teşekkülden gelirse gelsin var gücüyle desteklemiştir. Olayları değerlendirirken kullandığı temel ölçü, -hatta birçok halde tek ölçü-, işbirlikçiliğin reddi olmuştur. Bu

sağcı olma iddiasındaki çevrelerden, en ilerici olma iddiasındaki çevrelere kadar işbirlikçiliği reddeden bütün milliyetçi güçlerin yakınlaşması ve bir asgarî müşterekte birleşmesi için çaba göstermiştir. "Katkısız ilerici" olma iddiasıyla, milliyetçi güçbirliğini zorlaştıran bölücü ve ayırıcı davranışların karşısına en şiddetli biçimde dikilmiştir. İnancımız odur ki, her yandan dikilen engellere rağmen, bu milliyetçi güçbirliği mutlaka gerçekleştirilecektir.

İlerde daha sık ve daha güçlü biçimde sesimizi duyurmak ümidiyle, haftalık YÖN'deki son yazımızı, Bülent Ecevit'in gençlere hitaben söylediği şu çok doğru sözlerle bitirelim:

"Demokrasimizi, yabancı nüfuz ve baskısının Türkiye'ye girmesini kolaylaştırıcı bir kapı haline getirme yolundaki davranış ve oyunlara göz yummayacağız, meydan vermeyeceğiz. Hiçbir Türk buna razı olamaz. Parti farkı olmaksızın, bütün Türk milliyetçileri, bu türlü oyunların elbirliği ile karşısına çıkmalıdırlar."

Yön, Sayı 222, 30 Haziran 1967

Devrim Yazıları
(1969-1971)

Takke Düştü!

Tutucular Koalisyonuna Doğru...

Demirel, önümüzdeki 1969-73 dönemini, "sosyopolitik bakımdan fevkalâde mühim bir devre" diye tanımlıyor. Bu devreyi başarıyla atlattığımız takdirde, "demokrasi" güçlenecek diyor. Önümüzdeki "olağanüstü önemli" dört yıllık dönemde ise, politik durumu pek parlak görmüyor. Gerçekten, rahat sayılabilecek bir çoğunluk sağlamasına rağmen, AP iktidarı güç sorunlarla karşı karşıyadır. Her şeyden önce, parti içinde ve Parlâmento'da Bilgiç liderliğindeki "gelenekçi sağcılar", Demirel'in desteklediği "Batıcı sağcılar"a karşı güçlü bir grup haline gelmişlerdir. Bu durum, Demirel'in "Köşk ve büyük Paşalar" ile kurduğu dengenin korunmasını az çok güçleştireceğe benzemektedir. Demirel, seçim öncesi, Paşalara ve Vehbi Koç'un başını çektiği büyük iş çevrelerine, Bilgiç grubunu tasfiye edeceği vaadinde bulunmuştur. İstanbul'da Bilgiç'e karşı Demirel adına seçim mücadelesi yürütülmüştür. Ne var ki, Bilgiç grubu, Demirel'e rağmen seçimlerde önemli bir başarı sağlamıştır. Meclis'te bugün yüz kişiye yakın bir gücü vardır.

Bilgiç-Mehmet Turgut-Bozbeyli grubunu, Türk politika hayatının kuyruklu yıldızlarından olmaya mahkûm sandığımız ölçüsüz Erbakan'dan ayırmak

gereklidir. Toplumdaki kuvvet dengesini çok daha iyi hesaplayan bu grup, parti içinde Demirel'e karşı ölçülü ve sabırlı bir mücadele yürüteceğe benzemektedir. Meclis grubunu ikiye bölme rizikosunu göze almadıkça -ki bu en azından CHP'nin dolaylı iktidarı anlamına gelebilir- Demirel, Bilgiççilerin varlığını her adım atışında hesaba katma durumunda kalacaktır.

Daha önemlisi, ekonomik bakımdan Türkiye güç bir döneme girmektedir. Batı kapitalistlerinin görüşlerini yansıtan *Financial Times*, "En iyi şartlar altında dahi, Türk parasının devalüasyondan kurtulması artık çok zordur." demektedir. Yeni Gazete'nin yazdığına göre, *BBC*, 1970'te "mutlaka bir devalüasyona" gidileceğini dünyaya ilân etmektedir. Gerçi Demirel, gazetecilerin "Devalüasyon yapılacak mı?" sorusunu, "Yapılmayacak." diye cevaplandırmak zorunda kalmıştır, ama, Türk parasının ağır bir ameliyata yatırılması artık kaçınılmaz gözükmektedir. Demirel'in ameliyatı yaz aylarına kadar geciktirmesi mümkündür, fakat şimdiden Para Fonu ve OECD tavsiyelerine uygun biçimde, kemer sıkma tedbirlerine yönelme zorundadır.

Milletlerarası kapitalizmin görüşlerini yansıtan bu kuruluşların tavsiyeleri artık klasikleşmiştir: "Bütçede denklik yaratacaksın. Bir kısım yatırımları azaltacak, vergileri artıracaksın. Kredileri kısacaksın. İktisadî devlet teşebbüslerinin mal ve hizmet fiyatlarını yükselteceksin. Bunların Merkez Bankası'ndan beslenmesini sınırlayacaksın. İşçi ücret artış taleplerini frenleyeceksin. Tarım ürünleri fiyatlarının devlet desteğiyle yüksek düzeylerde tutulmasında ölçülü davranacaksın. Sonra devalüasyon yapacaksın ve dış ticarette imkân ölçüsünde serbestiye gideceksin."

Her an dış yardımlara muhtaç durumda bulunduğu için, Demirel'in ister istemez kabüllenceceği, fakat ciddiyetle uygulamakta güçlük çekeceği bu politika, kalkınma hızının düşürülmesi ve işsizliğin artmasına rıza gösterilmesi anlamına gelmektedir. Batılı dostlar, "Hele sen önce sağlam bir ekonomik zemin kur, sonra sana yardım edeceğiz. Hayvancılığı geliştireceksin. Orman ürünleri ihracında bir hamle yapabilirsin. Turizmde ümitler büyük. Avrupa'ya işçi ihracın yükselebilir. Yabancı sermaye artan ölçüde Türkiye'nin kalkınmasına yardımcı olur. Hatta dış ülkelere bir miktar sınaî mamûl dahi satabilirsin." demekte ve "kemer sıkma politikasının" bir an önce yürürlüğe konması için Demirel iktidarına baskı yapmaktadır. Ne var ki bu politikanın içeride çok güçlü tepkilerle karşılanması beklenmelidir. Her şeyden önce kredilerin kısılması, satışların yavaşlaması ve iflâsların artması

üzerine, Demirel iktidarının temel dayanağını teşkil eden iş çevrelerinin beklentileri yükselecektir. İşçiler geçimin daraldığını ileri sürerek, ücret artışları isteyeceklerdir. Grevler çoğalacaktır. İşsizler çeşitli yollardan hoşnutsuzluklarını belirteceklerdir. Hayat pahalılığı yaygın bir şikayet konusu olacaktır. Köylü huzursuzlukları genişleyecektir. Memurlar ve öğretmenler seslerini duyurabilme yollarını arayacaklardır. Gençlik hareketleri şiddetlenecektir.

Sandık Demokrasisi

Öte yandan son seçimler 27 Mayıs günlerinden beri "zinde güçler" denen aydın çevrelerde, rejime bağlanan ümitlerin azalmasına yol açmıştır. Düzen değişikliğinden yana gözüken TİP ve CHP gibi partilerin beklenen sonuçları elde edemeyişleri, parlâmentoculuk yoluyla düzen değişikliği ve kalkınmanın gerçekleşebileceği ümitlerini çok zayıflatmıştır. Düne kadar Sayın İnönü'nün seçimlerden bir gün önce söylediği şu sözlere inanan zinde güçlerin sayısı hayli kalabalıktı:

"1969 seçimleri bana kalırsa, Türkiye'de demokratik rejim içinde altyapı devrimleri, düzen değişikliği yapılabileceğini açıkça ispatlayan seçimler olacaktır.

"Bazıları, Türkiye gibi kalkınmakta olan bir ülkede demokrasi yürümez, yürüse de ekonomik ve sosyal yapıda köklü değişiklik yapacak reformları savunan partiler sandıktan çıkmaz iddiasındadırlar. Devamlı olarak tutucu partiler seçimi kazanır iddiasındadırlar.

"Oysa bu seçimlerde sandıktan tutucu AP iktidarı değil, biz çıkacağız."

Ne yazık ki, seçim sonuçları bu iddiayı doğrulamaktan çok uzak kalmıştır. AP, şehirlerde sınırlı sayıda bir sanayi işçisinin dışında geniş kitlenin hayat pahalılığından şikâyetlerinin arttığı, Devlet İstatistik Enstitüsü yayınlarına göre, köylü kitlesinin yaşama düzeyinin düştüğü ve parti içi hizipleşmelerin yoğunlaştığı bir sırada seçime gidildiği halde, iktidarı rahat bir çoğunlukla tek başına eline geçirebilmiştir. Bu sonucu alabilmek için AP'nin başlıca silâhı "düzen değişikliğine hayır" demek olmuştur. AP Toprak Reformuna açıkça karşı çıkmıştır. İthalât, ihracat dolaplarına, tefecilik rezaletine, kredi yolsuzluklarına, yabancı sermaye sorununa dokunmaktan dikkatle kaçınmıştır. "Anayasayı değiştireceğim. TRT'de solcu yayınları önleyeceğim. Üniversiteyi solcu yuvası olmaktan çıkartacağım. Anarşi yaratan solcu

gençliğe haddini bildireceğim. Güçlü hükûmet kuracağım." propagandasına ağırlık vermiştir. Bütün bunlar, Türkiye'de bozuk düzenin değişmeden sürmesini isteyen varlıklı sınıfların özlemleridir. Demirel bu doğrultuda giderek ve halkın örgütlü işçiler gibi sesini duyurabilen kesimine cılız kaynakların imkân verdiği ölçüde ufak tefek tâvizler sağlayarak, seçimleri kazanmıştır. Esasen Türkiye'de şimdiye kadar bütün seçimlerde varlıklı sınıfların düdüğünü en iyi çalan siyasî partiler devamlı sandıktan çıkmışlardır.

CHP'ye gelince, seçime büyük ümitlerle girmiştir. Parti içi hizipleşmeler AP'ye nazaran sınırlı ölçüde kalmıştır. Teşkilât şevkli bir çalışma yapmıştır. Yöneticiler, seçmene demagoji sınırlarını aşan büyük bir vaatler listesi sunmuşlardır. Dinsel duyguları okşamışlar, Alevi oylarını elde tutmak için özel çaba göstermişlerdir. "Halk kızar" diye gençlikten ve "bürokrasi"den uzak durmayı denemişlerdir. CHP'nin eski mirasını ve tek parti dönemini redde çalışarak yeni bir halkçı parti izlenimini seçmende yaratmayı ummuşlardır. CHP ile halk arasında varsaydıkları "duygu duvarını" yıkmak amacıyla "eski demokratların" affında öncülük etmişler, "devrim yobazlarına" ateş püskürmüşlerdir.

CHP'yi, DP ve AP gibi kitle gözünde sevimli kılmak için girişilen bu çabalara rağmen ilk sonuçlara göre CHP oyu, artmak şöyle dursun, bir miktar azalmıştır. Diğer listelerde varlıklı sınıfların bir kısım nüfuzlu temsilcileri yer almasaydı, varlıklı sınıflara ortanın solunun korkulacak bir şey olmadığını anlatmak için yoğun çaba gösterilmeseydi, CHP oyu belki de çok daha büyük ölçülerde düşebilecekti. Nitekim CHP çoğunluğu ciddî bir Toprak Reformuna karşı çıkmaya hazır bir grup ile Meclis'e girmiştir. Ama ne var ki, bir kısım varlıklı sınıfların temsilcilerine kucak açmasına rağmen, CHP, tutucu egemen güçlerin önemli bir kesimini karşısında bulmuştur. Tefeci, aracı ve kapkaççı sanayici ile mücadele, Toprak Reformu gibi sloganlar, varlıklı sınıfları, genellikle AP etrafında kümelenmeye itmiştir.

Henüz Millet Bile Olamadık

Bu neden böyle oluyor? Ezbere iddiaları bırakıp sorunun cevabını bilimsel açıdan araştırmanın zamanı çoktan gelmiştir. Gerçeklere artık apaçık bakmalıyız: Henüz millet bile olabilmiş değiliz: Aşiret ilişkileri, mezhep bağları, tarikatçılık, etnik özellikler, bölgecilik, feodal kalıntılardan temizlenememiş azgelişmiş bir kapitalist ekonomiye sahip bütün ülkelerde olduğu

gibi Türkiye'de de hayli ağır basmaktadır. Çok partili hayatın oy avcılığı, Atatürk döneminde az çok geriler gibi görünen bu eğilimleri, yeniden su yüzüne çıkarmıştır. Bugün bir parti, Alevilik iddiası ile ortaya çıkarak ve Alevi kodamanlarını liste başına oturtarak Parlâmento'da dördüncü parti olabilmiştir. Başka bir parti, Doğunun etnik özelliğine dayanarak ve Doğulu ağaları liste başı yaparak, az çok bir varlık gösterebilmektedir. Birçok nüfuzlu bağımsız aday, feodalizm kalıntısı benzer bağlardan yararlanarak Parlâmento'ya girebilmektedir. Öteki partiler de, aşiret, mezhep, tarikat ilişkilerinden, etnik özelliklerden ve bölgecilikten yararlanmakta, bu gruplara mensup varlıklıları listelerine alarak, seçimlerde başarı sağlamaktadır. Sanılmasın ki, bu yalnız Doğuya özgü bir durumdur. Türkiye'nin batısında da bölgecilik, Alevilik, Kürtçülük hesapları yapılmakta, parti listeleri buna göre düzenlenmektedir. Zira, Ankara ve İstanbul gecekondularına yerleşmiş ailelerin çoğu hâlâ aşiret, mezhep ve bölgecilik bağlarının etkisi altındadırlar. Gençlik hareketlerinde dahi, Karadenizli olma, Doğulu olma küçümsenemeyecek bir rol oynamaktadır.

Öte yandan feodal ilişkilerden sıyrılmış Batı bölgelerinde dahi yeni güvenlik mekanizmaları kurulamadığı için köylü kitlesi, feodal güvenlik fonksiyonunu yüklenen kapitalist aracı ve tefeciye bağımlı durumda bulunmaktadır. Tefeci tüccar ve büyük arazi sahibi sömürücüdür, ama aynı zamanda köylü kitlesine borç veren, hastasıyla uğraşan koruyucudur. Sosyolog Mübeccel Kıray'ın çeşitli araştırmaları bu gerçeği ortaya koymuştur. Prof. Kıray "büyük arazi sahipleriyle küçük kasaba tüccar ve tefecilerinin, sosyal güvenlik sağlayan kurumlar gibi çalıştıkları sürece muazzam kudretlerini devam ettirebilecekleri" yargısına varmaktadır. Bozuk düzeni sürdürmek isteyen bu çevreler, düzen değişikliği sözleri çoğaldıkça, AP etrafında kümelenme eğilimi göstermektedirler.

Bundan başka, Dr. Korkut Boratav'ın önemli gelir dağılımı araştırmasının ortaya koyduğu üzere azgelişmiş kapitalizme sahip Türkiye bir "küçük mülk sahipleri", bir "küçük üreticiler" ülkesidir. Tarımda ve tarım dışı faaliyetlerde küçük mülk sahiplerinin oranı yüzde sekseni bulmaktadır. Şehirlerde işçi sınıfının oranı düşerken, küçük üreticilerin oranı yükselmektedir. Türkiye'de halen kapitalist iş çevreleri ve büyük arazi sahipleri, küçük üreticiler üzerinde geniş ölçüde etkili olabilmektedirler. Düzen değişirse, mülklerini kaybedecekleri propagandasını yayarak onların mülkiyet duygularını gıdık-

lamakta ve bunda başarılı olmaktadırlar. Yorgun bir politik faaliyet gösteren dinsel irtica güçleri de, esasen muhafazakâr eğilimli olan küçük mülk sahiplerinin, büyük kapitalist çevrelerin yörüngesine girmelerini kolaylaştırıcı önemli bir rol oynamaktadır.

İşte bu nedenlerledir ki, "düzen değişikliğine hayır" diyenler, seçimleri devamlı kazanmaktadırlar. AP iktidardan düşse dahi, parlâmentolarda daha uzun bir süre, düzen değişikliğine karşı olan güçler çoğunlukta kalacaktır.

Günümüzde Devrimciliğin Ölçüsü

Türkiye'nin ise kalkınabilmek için, bir an önce köklü bir düzen değişikliğine ihtiyacı vardır. Bu ihtiyacı en bilinçli olarak duyan zinde güçler, bu durumda Parlâmentoculuktan ümitlerini kesmekte ve yeni çözüm yolları aramaya yönelmektedir.

Demirel'in ister istemez benimsemek zorunda kalacağı kemer sıkma politikasının şiddetlendirebileceği ekonomik ve toplumsal huzursuzluk, zinde güçlerdeki bu sinirlilik ve sabırsızlıkla birleşince, Türk politika hayatı, önümüzdeki günlerde çalkantılı bir döneme gireceğe benzemektedir. Sanırız ki, Demirel "sosyopolitik bakımdan fevkalâde mühim bir devre" derken, bu durumu belirtmektedir.

Washington'da Türkiye Masasına bakan yetkililer, bu muhtemel gelişmelerin çoktan farkına varmışlardır. Daha nisan ayında, Washington'da "Türkiye politikası üzerine söz sahibi" bir yetkili, Milliyet temsilcisine şunları söylemiştir:

"Türkiye'nin iktisadî durumu umutsuz görünmeye başlıyor. Yakın gelecekte, hatırı sayılır ölçüde kredi sağlamanıza imkân yok. İthalâtınız çok yüksek seviyede, buna karşılık ihracatınız önemli bir artış göstermiyor. Mevcut kaynaklarınızın bir çoğunu verimli olarak işletip, memleket içinde iktisadî canlılık sağlamak ve ihracat hacmini artırmak bakımından hükûmetiniz çok başarısız kaldı. Devalüasyondan kaçınmaya imkan yok. Türkiye iktisadî yönden feci durumda. Washington memleketiniz hakkında ümitsizlik içinde."

Bu tablo karşısında, Milliyet temsilcisi Amerikan yetkilisine "İflâsa benzer bir panaroma çiziyorsunuz. Bu iktisadî şartlar altında Türkiye'nin yakın gelecekte siyasal durumu değişebilir mi?" sorusunu yöneltmiştir. "1969 ge-

nel seçimlerinde AP'nin hezimete uğraması beklenemez." diyen Amerikan yetkilisinin bu soruya cevabı "Elbette." olmuştur. "Peki, çare?" denince, Amerikalı, "AP ile CHP tarafından kurulacak bir koalisyon, belki de Türkiye için en yararlı çözüm yoludur." karşılığını vermiştir.

Demek ki Washington'da rejimin temellerinin zayıfladığı ve siyasî hayatın çalkantılı bir döneme yöneldiği kanısı hâkimdir. Ne var ki, Washington'ca rejimin teminatı diye arzulanan "büyük koalisyon" gerçekleşmemiştir. Ama "Demokrasiyi koruma" gibi asil bir gerekçeyle böyle bir koalisyonun, buhranlı bir dönemde gerçekleşme ihtimali ortadan kalkmış değildir. Hatta AP tek başına iktidarda kalsa bile, zımnî bir siyasî partiler koalisyonu doğabilir. Nitekim Demirel, "Çatı çökerse herkes altında kalır." diyerek, böyle bir siyasî partiler koalisyonuna çağrıda bulunmaktadır. Demirel'in AP dışındaki politikacılara çağrısı şöyledir: "Demokratik rejimin bütün savunucuları dirsek temasında bulunmalıdır. Çatı çökerse herkes altında kalır. Bizim yanımızda olun, bizi savunun demiyorum. Demokrasinin savunuculuğunu sadece bize bırakmayın."

Bu tip "dirsek temasına" dayanan bir siyasî partiler koalisyonu her an kurulabilir. Belki şimdiden kurulmuştur bile. Ne var ki böyle bir partiler koalisyonu, "demokrasiyi koruma" iddialarına rağmen, aslında, egemen sınıfların bozuk düzeninin savunucusu ve AP iktidarının bekçisi olmaya mahkûmdur. Esas davanın halktan yana düzen değişikliğini gerçekleştirmeye çalışmak olduğunu görmezlikten gelip, bir siyasal biçime körü körüne bağlanarak, onu her şeyin üstünde tutanlar ve böylece biçimi öze tercih edenler, en ilerici iddialarla da ortaya çıksalar, bugün Türkiye'nin kalkınmasına en büyük engeli getiren tutucu sosyoekonomik güçler koalisyonunun ister istemez tutsağı ve siyasal sözcüsü haline geleceklerdir. 1960-73 döneminde, gerçek devrimcilerle, sahte devrimcileri ayıran çizgi bu noktadan geçmektedir.

Devrim, Sayı 1, 21 Ekim 1969

Çelişme

Ana muhalefet partisi lideri Sayın İnönü, "İktidarla dalaşmayacağız" derken, "Parlâmento dışı muhalefet" adı yakıştırılan köklü bir düzen değişikliği peşindeki çevrelere ateş püskürüyor. Böylece düzen değişikliğinden yana gözüken orta sol muhalefeti, düzen değişikliğini reddeden sağcı AP iktidarının bir cins bekçisi ve koruyucusu durumuna düşmektedir.

Parlâmentoculuğu koruma iddiasıyla benimsenen bu politik tutumun kaçınılmaz sonucu, tapusu, kompradorlardan tefecilere ve toprak beylerine kadar uzanan bir tutucu güçler koalisyonunun elinde bulunan bozuk düzenin savunuculuğu olmaktadır.

23 yıllık çok partili hayat denemesi, bu gerçeği gözler önüne sermiştir: Genel oyun ters işlediği Türkiye'de parlâmentoculuk, bozuk düzenin rejimidir. Parlâmentoculuğu her dâvasının üstünde tutan politik güçler, ister istemez bozuk düzenin çarklarından biri olmaya mahkûmdur. Ana muhalefet partisi lideri, belki de başka bir çıkış yolu göremediğinden bu rolü içtenlikle benimsemişe benzemektedir.

Demirel için doğrusu bu çok talihli bir durumdur: Kanlı Pazarlar tekrar-

lansa, TÖS kongreleri basılsa, gençlik kurşunlansa, işçi ve köylünün sömürüsü dayanılmaz ölçülere ulaşsa, Türkiye ekonomik iflâs masasına yatırılsa bile, rejimi koruma gerekçesiyle, ana muhalefet, Demirel'in üzerine yürümekte ölçülü davranacak, Parlâmento dışı çevrelerin artan baskısına karşı, tutucu iktidara kalkan olacaktır. Demirel, böylece, karşılığında hemen hiçbir bedel ödemeden, değerli bir destek sağlamış bulunmaktadır. Politik biçimi, özü unutacak kadar, her şeyin üstünde gören bir tutum, ana muhalefeti içinden çıkılması güç bir çıkmaza sürüklemiş gibidir. Usta bir satranç oyuncusu ve eski bir kurmay için, bu herhalde, iç açıcı bir manzara değildir.

Öte yandan Sayın İnönü, geçen dönemin son günlerinde Parlâmento'nun itibarından fedakârlık edip acele tatile girmesiyle sonuçlanan siyasî af sorununun bayraktarlığını, "Celâl Bey'e söz verdim." gerekçesiyle, en hayati bir dâvâymış gibi yeniden eline almıştır.

Biz, Bayar affını önemseyenlerden değiliz. Bayar'ın politik güçsüzlüğü çoktan ortaya çıkmıştır. Politikacılar kervanına Bayar ekibinin de yeniden katılması, Türk politika hayatında bir değişiklik getirmeyecektir. Ne var ki, Bayar affı, 27 Mayıs'ın tasfiyesine doğru bir yönelişin ifadesi olmuştur. Hiç değilse, 27 Mayıs'ı yapan güçler, Bayar affını böyle değerlendirmişlerdir. Bu çevrelerden gelen tepkiler üzerinedir ki, Sunay ile büyük Paşalar harekete geçmişler ve rotasını onlara göre çizen Demirel, siyasî affı durdurmuştur. İnönü ile 27 Mayıs'ı yapan güçleri karşı karşıya getiren satranç oyunu, böylece yarıda kalmıştır. Ne var ki, seçimler biter bitmez, yarıda kalan satranç oyununu, İnönü, 27 Mayıs'ı yapan güçlere karşı bir cins meydan okuma sayılabilecek bir acelecilikle tekrar başlatmıştır. Oyunu kimin kazanacağı henüz belli değildir. Ama akıldan çok inada dayanıyormuş gibi gözüken bu acelecilik, Parlâmento'yu, rejimin geleceği bakımından, tehlikeli bir tercihle karşı karşıya bırakmaktadır: Ya siyasî af gerçekleşecek ve bu, 27 Mayıs'ı yapan güçlerin bir yenilgisi diye yorumlanacaktır. Ya da Bayar affı yeniden uyutulacak ve bu, Parlâmento'nun itibarsızlığına yol açacaktır.

Her iki şık da Sayın İnönü'nün baş savunuculuğunu yaptığı parlâmentoculuğu güçlendirecek cinsten değildir. Bu nedenle, ana muhalefet partisi liderinin, 27 Mayıs'ı yapan güçlere karşı çıkmaktaki inadının, akıl ve mantıkla açıklanabileceğine inanamıyoruz.

Devrim, Sayı 2, 28 Ekim 1969

Gidiş Nereye

Sayın İnönü, Bayar affını kişisel bir prestij sorunu yapmıştır. "Celâl Bey'e söz verdim.", "Bu mesele hayatımın meselesidir." gibi gerekçelerle, anlamsız af dâvasını, neredeyse Türkiye'nin baş davası haline getirmiştir. Bu tutum üzerinde fazla bir şey söyleyecek değiliz.

Bayar affı konusunda, Ecevit ve takımının tutumu daha ilgi çekicidir: İnönü'nün affı ele alışı, başlangıçta bir takım politik hesaplar sonucu olsa bile, artık inatla yürütülen kişisel bir davadan ibarettir. Ecevit takımı ise, af sorununu, ilk günden beri, Türk toplumunun evrimiyle ilgili genel bir teoriye dayandırmaktadır.

Bu teoriye göre Türkiye'de bir yanda kendilerini "ilerici" sayan ve halkı "gerici" bulan "aydın bürokratlar" vardır. Karşı yanda ise aydın bürokratlara düşman halk yer almaktadır. Köklü bir düzen değişikliği ve gerçek demokrasi peşindeki devrimci zinde güçler dahi, aydın bürokratlar grubuna girmektedir.

CHP teorisyenleri, "Bu bir yanlış bölünmedir. Türkiye'nin baş sorunu yanlış bölünmenin giderilmesidir." demektedirler. Onlara göre, bu yanlış

bölünme yüzündendir ki, halk, ticaret burjuvazisi ile "zoraki bir evlenme" yapmıştır. Aydın bürokratlara öfkesinden, devamlı sömürücülerine oy vermekte, onları sandıktan çıkarmaktadır. Orta sol stratejisinin amacı, bu zoraki evlenmeyi bozmak, halkı AP'den koparıp, CHP'ye kazanmaktır.

Orta sol teorisyenleri, Bayar affını bu amaçla benimsemişlerdir. Ulus son bir başyazısında, "CHP'nin sahip çıkmak istediği kitleler, 27 Mayıs Devrimini, onları gerici diye bir kalemde silen, dikkate bile almayan bürokrat aydınların kendi iktidarlarına karşı giriştikleri bir hareket olarak görmek eğilimindedirler." noktasından hareketle, "Eğer halkı kendi yanımıza çekmek istiyorsak (...) 27 Mayıs'ın getirdiği yaraları sarmak zorundayız." sonucuna varmaktadır.

İşte bu düşüncelerle, Ecevit ve arkadaşları, Bayar affına İnönü'yle birlikte öncülük etmişlerdir. Teorisyenler, af şampiyonluğunu yaparlarsa, CHP ile kitle arasındaki "duygu duvarı"nın yıkılacağına inanmışlardır. Ne var ki, seçimler bu teoriyi doğrulamamıştır. Eski DP'lilerin affına, en itibar kırıcı şartlarda karşı çıktığı halde, Demirel, rahatlıkla sandıktan çıkmıştır. Varlıklı tutucular koalisyonu, bir ordu müdahalesine yol açabilecek Bayar'ı tehlikeli, büyük Paşalarla iyi geçinmeye önem veren Demirel'i ise güven verici buldukları içindir ki, AP bu sonucu elde edebilmiştir. AP'nin oyunu bir ölçüde kıran Bayarcılar değil, bölgelerinde kudretli bağımsız adaylar olmuştur. Duygu duvarını yıkma çabasındaki CHP ise, bir miktar oy yitirmiştir.

Seçimlerin, teorilerini yalanlamasına rağmen, orta sol teorisyenleri görüşlerinde ısrar etmekte ve Bayar affını aynı gerekçe ile hâlâ savunmaktadırlar.

Orta solun af tutumu için bir şey söyleyecek değiliz. Fakat bu genel teori şimdiden tehlikeli bir yönde gelişmektedir: Seçimlerde, orta sol stratejileri, halkı kazanmak gibi asil bir gerekçeyle, aydın bürokratlar diye küçümsedikleri toplumun zinde güçlerinden uzak durmuşlar, hattâ zaman zaman onlara karşı çıkmışlardır. "Devrim Yobazları", "Sözde Devrimciler", gibi deyimlerle, köklü bir düzen değişikliğinden yana olan asker-sivil aydınlara saldırmışlardır. Halk kızar diye, varlıklıları pek ürküten gençlik hareketlerini kınamışlardır. Öğrencilerin kurşunlanmasını, Kanlı Pazarları, Kayseri saldırılarını görmezlikten gelmişlerdir. İlerici yazarlara yüklenirken, dinsel irtica güçlerini karşılarına almaktan dikkatle kaçınmışlar,

hatta dinsel duyguları okşamışlardır. Eski CHP ile yeni CHP arasındaki büyük değişikliği kitlelere hissettirebilmek ümidiyle, tek parti dönemini bütünüyle redde yönelmişlerdir. Halkı kazanma iddiasıyla, aslında varlıklı sınıfların ideolojisini yansıtan bir halk dalkavukluğunu, CHP geleneğinin imkân verdiği ölçüde uygulamışlardır.

Orta sol takımı, genel teorilerinin doğruluğuna tam bir güvenle, bu yönelişte ısrarlı gözükmektedir. Halk dalkavukluğunu Halkçılık sanarak, bir cins "AP'leşme", daha doğrusu "DP'leşme" özlemini dile getiren ve partiyi Kemalist çizgiden uzaklaştıran bu yöneliş, CHP'den tüm devrimcileri soğutacak, fakat AP'nin tabanını CHP'ye kazandırmayacaktır.

CHP teorisyenlerini, aydın bürokrat-halk temel çelişmesi biçimindeki sınıf gerçeklerini maskeleyen ve onları devrimci Kemalist güçlerin karşısına düşüren bilimsellikten uzak tahlillerini, yeniden gözden geçirmeye dostça çağırırız.

Devrim, Sayı 3, 4 Kasım 1969

Kemalizmi İyi Anlamak Gerek

Atatürkçü bildiğimiz bazı çevrelerden dahî, gelen bir eleştiri var: Neden hâlâ Kemalizm? Kemalizm, bugünkü sorunlarımızı cevaplandırmaya yeterli mi? Kemalizm geride kalmadı mı? DEVRİM gazetesi, neden hâlâ "Kemalist Devrim"de ısrar eder?

Türkiye, politik bağımsızlığını ekonomik bağımsızlık temeline oturtarak tam bağımsızlığını gerçekleştirmiş, feodalizmin ülke çapında alt ve üst yapılardaki etkilerini kesinlikle silmiş, geniş kitleleri ekonomik özgürlüklerine kavuşturmuş ve kalkınmasını tamamlamış bulunsaydı, bu eleştiriler bir ölçüde geçerli sayılabilirdi: Kemalist Devrimin amaçlarına eriştiği ileri sürülebilirdi. Oysa bağımsız, kalkınmış, uygar ve gerçekten demokratik bir Türkiye, dün olduğu gibi bugün de bütün halkçı ve ulusçu güçlerin ortak özlemini teşkil etmektedir. Kemalizm, bu ortak özlemin ifadesidir. O halde Kemalist Devrim daha tamamlanmış değildir. Devrimcilerin baş görevi, ulusçu ve halkçı güçlerin bu ortak özlemini bir an önce hayata geçirmeye çalışmak olmalıdır.

Kemalizm, her şeyden önce, bâzılarının "Batılılaşma" adını verdikleri Tanzimat'la birlikte başlayan uydulaşma ve sömürgeleşme sürecine karşı

milliyetçi bir tepkidir. Bu tepki, daha Nâmık Kemal günlerinde, "Avrupa neden üstün? Türkiye Avrupa gibi üstün duruma nasıl gelebilir?" sorusuna cevap arama biçiminde ortaya çıkmıştır. Nâmık Kemaller, Ziya Gökalpler gibi vatansever düşünürler, bu soruyu cevaplandırmaya çalışmışlardır. Nâmık Kemal, "kurtuluş yolu" olarak, "İçeride şeriat düzeninden ayrılmayalım. Avrupa'nın demiryolunu, buhar makinasını alalım." görüşünü ileri sürmüştür. Ziya Gökalp, "Harsa bağlı kalma, medeniyeti ithal etme" formülüyle bu düşünceyi geliştirmiştir. Fakat her iki milliyetçi düşünürde de, emperyalizmin boyunduruğu altında açık pazar hâline getirilmiş bir ülkede, medeniyet ithalinin nasıl mümkün olacağı hususunda açık bir fikir yoktur. Emperyalizm, sömürgeleştirdiği bir ülkenin medeniyet ithaline, yâni sanayileşmesine ve kalkınmasına elbette müsaade etmeyecektir. Medeniyeti getirebilmek için her şeyden önce, emperyalizmin boyunduruğundan kurtulmak gereklidir. Bugün için de geçerli olan bu gerçek, ilk kez Atatürk tarafından tam bağımsızlık ilkesiyle ortaya atılmıştır. Tam bağımsızlık, duygusal bir milliyetçi talep değil, kalkınmanın ve çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmanın vazgeçilmez ön şartıdır. Peki, bağımsızlık elde edilince kalkınma nasıl gerçekleştirilecektir? Alt ve üst yapısıyla feodal olan bir düzen üzerine, buhar makinası ve lokomotifiyle medeniyeti ithal edip yerleştirmek mümkün müydü? Nâmık Kemal ve Ziya Gökalp, bunun mümkün olabileceğini düşünmüşlerdir. İlk kez Atatürk, "Feodal yapı üzerine sanayi uygarlığı aşılanmaz. Uygarlığa giden yol, içeride düzen değişikliğini gerektirir." tezini açıkça ortaya koymuştur.

Kısa bir sürede uygarlığa ulaşmak isteyen bir ülke, gerekli düzen değişikliğini nasıl sağlayacaktır? Devrimle.

İşte Kemalist tez, kısaca bundan ibarettir: "Bağımsızlık içinde, devrim yoluyla düzen değişikliğini gerçekleştirmek ve kısa sürede çağdaş uygarlığa ulaşmak." Ne var ki, üstyapıda esaslı değişiklikler yapılmakla birlikte, devrim altyapıya indirilmemiştir. Feodalizmi bütün kalıntılarıyla kökünden tasfiye edecek Toprak Devrimi başarılamamıştır. Bu başarısızlığın nedeni, kişilerde değil, tarihsel şartlarda aranmalıdır. Kurtuluş Savaşımızın devrimcileri feodal ve yarı feodal unsurlarla işbirliğine zorlayan şartları, altyapı devrimlerinin başarılmasını önlemiştir. Atatürk'ün devrimleri gerçekleştirme aracı olarak kurduğu parti, halkın değil, eşrafın partisi hâline gelmiştir. Devrimci olması gereken parti, bu yüzden kısa sürede tutucu ni-

telik kazanmıştır. Ama devrimcilerin bütün zorlamalarına rağmen, altyapı devrimlerinin başarılamayışı, Kemalist tezin doğru ve bugün için de geçerli olduğu gerçeğini değiştirmez.

Günümüzde çağdaş uygarlığa, halkın ve bütün ulusçu güçlerin el ele verecekleri tam bağımsızlık ve düzen değişikliği mücadelesiyle ulaşılacaktır. Bu da, yarıda kalan Kemalist Devrimin, günümüzün şartlarında sürdürülmesinden başka bir şey değildir. Kemalist Devrim bitmemiştir, devam etmektedir.

Devrim, Sayı 4, 11 Kasım 1969

Anglosaksonlar Açısından Türkiye'de Parlâmentoculuk

Anglosaksonlar, hegemonyalarını kurdukları Güney Amerika, Asya ve Afrika ülkelerinde, İngiliz biçimi parlâmentoculuğun ya da Amerikan biçimi prezidansiyel sistemin satıcılığını yapmışlardır. Afrika ve Asya'nın kabile kavgalarından kurtulamamış bölgelerinde bile İngiltere, daha sömürge yönetimi yıllarında, tepeden inme parlâmentoculuk denemelerine girişmiştir. Parlâmentoculuk çerçevesinde solcu, hatta aşırı solcu partilerin kurulmasına müsaade etmiştir. Sömürgecilik resmen son bulduktan sonra da, Anglosaksonlar, kendi politik sistemlerini Üçüncü Dünya ülkelerine benimsetmeye, şartların elverdiği ölçüde, önem vermişlerdir.

Bu azgelişmiş ülkelerde parlâmentoculuk, yaşayabildiği sürece, tutucu güçlerin ve dolayısıyla emperyalizmin işine yaramıştır.

Biçimsel bağımsızlığa rağmen, sömürgecilik yeni biçimlerde devam etmiştir. Feodal ve yarı feodal yapıları kırarak kalkınmak ve gerçek bir bağımsızlığa kavuşmak isteyen azgelişmiş ülkeler, emperyalizmin çıkarlarına yarayan ithal malı politik sistemi reddetmek zorunda kalmışlardır. Batılı profesör C. B. MacPherson'un deyimiyle, bağımsızlık ve kalkınma gereklerine daha uygun düşen "tek partili demokrasiler"e yönelmiştir. Batı tipi

çok partili rejimler, işbirlikçi kapitalistler ile feodal unsurların egemenliğini sağlarken "tek partili demokrasi" etiketi yapıştırılan ilerici yönetimler ise, emperyalizmle uyuşan bu sınıfların tasfiyesine koyulmuşlar ve becerebildikleri ölçüde eylemlerini emekçi kitleye dayandırmaya çalışmışlardır. Eskisine nazaran ileriye doğru bir adım teşkil ettikleri aşikâr olan bu rejimlerin başarı dereceleri ve yetersizlikleri tartışılabilir. Ama inkâr götürmez gerçek şudur ki, yeni sömürgeciliğin hegemonyasından kurtulmak isteyen azgelişmiş ülkelerin hiçbiri, bunu parlâmentoculuk yoluyla başarabilmiş değildir. Peru, Şili ve Hindistan gibi ender ülkelerde sandıktan çıkabilen orta sol iktidarlar da, ne emperyalist hegemonyaya son verebilmiş, ne de reform programlarını başarabilmiştir.

Hoşumuza gitsin ya da gitmesin, dünyada durum, yukarıda yazdığımız gibidir. Bu gerçeği görmezlikten gelmek, Türk aydınını başını kuma gömen devekuşu durumuna düşürmekten öte bir sonuç vermeyecektir.

Bu kısa girişten sonra şimdi gelelim Türkiye'ye.

Churchill ve Menderes

Türkiye, Tanzimat'la birlikte Batı politik kurumlarının ithaline ilk yönelen ülkelerden biridir. Bu ithalâta yönelişimizde emperyalist ülkelerden gelen baskı, önemli bir rol oynamıştır. Tanzimat Fermanı, İngiliz Büyükelçisi Lord Stratford'un eseridir. İlk Meşrutiyet'in ilanında Mithat Paşa'nın başlıca teşvikçisi ve destekçisi İngiliz Büyükelçisi Sir Henri Eliot'tur. İkinci Meşrutiyet'e yönelişte de "Kızıl Sultan Abdülhamit"e savaş açan İngiliz emperyalizminin rolü, üzerinde durulması gerekli bir konudur. Ancak devrimci düzen değişikliği ve tam bağımsızlık peşindeki Mustafa Kemal, bu açıdan Batı kurumlarının elverişsizliğini görmüş, kendine özgü bir politik sistem kurmuştur. Terakkiperver ve Serbest Fırka denemelerinin açıkça ortaya koyduğu üzere, Cumhuriyet'ten hemen sonra Türkiye, Batı politik sistemine yönelseydi, Kurtuluş Savaşıyla kazanılanları çabucak yitirebilecekti. Atatürk'ün en yakın arkadaşları tarafından kuruldukları halde, bu partiler yabancı sermaye ve Şeriatçılıktan yana tutucu çevrelerin esiri olmuşlar ve seçimle iktidara gelebilecek bir güç göstermişlerdir. Bu yolda ısrar edilseydi, İngiliz emperyalizmi Türkiye'de yeniden at oynatabilecekti.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, Amerika ile sıkı ilişkilerin başlaması üzerine, Türkiye, yeniden bir parlâmentoculuk denemesine girişmiştir. Batı

ittifakı ile parlâmentoculuğa dönüş arasında sıkı bir ilişki bulunduğu muhakkaktır. O günlerin içinde yaşayan düşünürlerimizden Nadir Nadi, parlâmentoculuğa dönüşte, dış politika kaygılarının ön plânda rol oynadığına "adeta gözleriyle görürcesine inandığını" yazmaktadır.

O tarihlerde Türkiye, Amerikan Kongresi'nde şiddetle eleştirilmekteydi. Birçok senatör, "Türk askeri diktatoryası"na yardımın durdurulmasını istemekteydi. Amerikan basını, "antidemokratik Türkiye'" temasını işleyen bir kampanya yürütmekteydi. Basın, "demokrasiyi korumak amacını güden Amerikan yardımının" demokrasiyi reddeden Türkiye'ye verilmesine karşı çıkmaktaydı. Nitekim Cumhurbaşkanı İnönü, Amerikan yardımının ilk günlerinde AP Ajansına verdiği bir demeçte, bu görüşe boyun eğmiş biçimde konuşmuştur. İnönü, "Amerikan yardımının demokrasiyi korumak yolunda bir adım olduğunu ve Türkiye ile Birleşik Devletler arasında daha sıkı münasebetler kurulmasının, demokrasinin Türkiye'de sağlam yerleşmesine yardım edeceğini" belirtmiştir.

Parlâmentoculuğa geçişle birlikte, Dünya savaşının sıkıntılı yıllarında girişilen köklü devrimler, rafa kaldırılmıştır. 1940'ta başlanan Köy Enstitüleri Hareketi, öteki tedbirlerle birlikte Türk köyünün çehresini değiştirebilecek büyük bir hamleydi. 1945'te çıkarılan Toprak Kanunu, CHP'nin 1969'da ana ilkelerini açıkladığı reform projesinden bin kat ileriydi. Devletçi görüşle hazırlanmış Üçüncü Beş Yıllık Plân, Türkiye'de bugün hâlâ özlemini çektiğimiz ağır sanayiin temellerini atabilecek nitelikteydi.

Parlâmentoculuk, Kemalist milli devrimcileri ikinci plâna geçirerek ve tutucu güçler koalisyonunun egemenliğini sağlayarak, Türk halkının mutluluğu ve ülkenin kalkınması için hayatî önem taşıyan bu köklü devrimin tasfiyesine yol açmıştır. Sayın İnönü, Abdi İpekçi ile yaptığı son konuşmada, bu büyük hamleleri, bizim kendi açımızdan demokrasi adını yakıştıramadığımız rejim uğruna, bile bile feda eylediğini rahatlıkla söylemektedir. İnönü'nün sözleri şöyle: "Demokratik rejime karar verdiğimiz zaman, büyük otorite ile büyük reformların hemen yapılabileceği devrin değiştiğini, değişmesi lâzım geldiğini kabul etmiş oluyorduk."

İnönü'nün deyişiyle, büyük devrimlerden böylece vazgeçtik. Parlâmentoculuk aşkıyla büyük devrimlerden vazgeçişin Türkiye'ye nelere mal olduğu üzerinde bir şey söyleyecek değiliz. Ülkemizin nerelere sürüklendiği bütün devrimcilerce bilinmektedir. Ama bu rejimden Anglosaksonlar,

kendi çıkarları hesabına son derece hoşnut kalmışlardır. Nadir Nadi'nin iki anısından öğrenmekteyiz ki, Menderes Anglosaksonlara, İnönü muhalefetini ortadan kaldırırsa, Batılılarla çok daha sıkı işbirliği yapacağını anlatmak istemiştir. Menderes, Kore'ye asker gönderilmesini eleştiren, Yabancı Sermaye ve Petrol Kanunlarına karşı çıkan bir muhalefetin tasfiyesinin, Batı çıkarlarına uygun geleceğini düşünmüştür. Ne var ki, Anglosaksonlar, kendi çıkarları açısından, parlâmentoculuğun devamını istemişlerdir. İngiltere Büyükelçisi Sir Noel Charles, bu niyetlerinden vazgeçmesi için, elçilikteki bir toplantıda Menderes'e adeta nasihat etmiş ve "İnönü harcanmamalı. İnönü bu şekilde harcanırsa, bu yalnız CHP hesabına değil, memleket hesabına ve dolaylı yoldan DP hesabına da ağır bir kayıp olur." görüşünü savunmuştur. Nadir Nadi, Sir Noel'in İngiltere'den gelen direktif gereği bu uyarıyı yaptığı kanısındadır. Nitekim, bir yıl sonra Londra'da Churchill, Menderes'e aynı yönde uyarıda bulunmuştur (Perde Aralığından, s. 287-290).

Gürsel ve Eisenhower

Anglosaksonların Türkiye'de parlâmentoculuğa bağlılıkları neden ileri gelmektedir? Nadir Nadi, bunu "Biçimsel yönü ile de olsa, demokrasi yürümeli idi Türkiye'de. Bir kere bu düzene sırt çevirdik mi, Batının etkisinden sıyrılmamız ihtimali de artacaktı şüphesiz." sözleriyle açıklamaktadır. Gerçekten Anglosaksonlar, Menderes'in sertlik politikasının, Kemalist geleneklere bağlı Ordu'nun müdahalesine yol açmasından ve böylece Türkiye'de Kemalizme yeniden dönüş ihtimalinin belirmesinden çekinmekteydiler. Kemalizme dönüş, her şeyden önce tam bağımsızlık demekti. Bu da yabancı sermaye, askerî üslere karşı tutumun değişmesi ve yeni bir dış politika izlenmesi anlamına gelmekteydi. Kardeş kardeş oynanan bir parlâmentoculuk, iktidar partisiyle ana muhalefeti Anglosaksonlara yaranma yarışına soktuğu için, "Kemalist Tehlike"yi önlemekteydi. Nitekim 27 Mayıs gerçekleşince, Anglosaksonlar, bir an önce parlâmentoculuğa dönülmesini istemişlerdir. Gürsel'in Eisenhower'e yazdığı bir mektuptan, ABD Başkanının, 27 Mayıs Hareketinden hemen sonra, parlâmentoculuğa geçiş tavsiyesinde bulunduğu anlaşılmaktadır (Cumhuriyet gazetesi, 30 Haziran 1960). Gürsel'in mektubundaki bu tutumu doğrulayan sözler şöyle:

"Sayın Başkan, memleketimizin idaresini seçimler neticesinde iktidara gelecek hükûmete devretmek hususundaki azmimizin, Türkiye'nin bütün

dostlarını sevindirdiğini ifade buyuruyorsunuz. Anayasa hazırlığına başlanmıştır... (Bu), sizin de ifade buyurduğunuz veçhile, şüphesiz başta Amerika olmak üzere, müttefiklerimizi de sevindirecektir."

Eisenhower'den sonra Başkanlığa seçilen Kennedy de Amerika'nın bu tutumunu sürdürmüştür. Böylece 1945'te başlayan karşı devrim, 27 Mayıs'ta geçici bir darbe yemekle birlikte, devam etme olanağını bulmuştur.

McGhee ve İnönü

Şimdi Türkiye, yeniden bir darboğaza doğru sürüklenmektedir. Çoğalan ekonomik sıkıntılarla birlikte, toplumsal huzursuzluk artacağa benzemektedir. Daha 1969 Nisanında Washington'da Türk Masasına bakan bir yetkili, Milliyet yazarı Talât Halman'a ABD'nin Türkiye'deki durumu nasıl değerlendirdiğini açıklamıştır: "Türkiye, iktisadî yönden feci durumda. Washington memleketiniz hakkında ümitsizlik içinde." Bu şartlarda rejimin çökebileceğini belirten Amerikan yetkilisi, rejimi kurtarmanın tek yolunun AP-CHP koalisyonu olduğunu söylemiştir. Bu değerlendirme sonucudur ki, Türkiye'ye gelen McGhee, ABD'nin ortanın soluna bir itirazı bulunmadığını belirttikten sonra, AP ile koalisyon yapma fikrini İsmet Paşa'ya telkine çalışmıştır. Ana muhalefetin "iktidarla dalaşmaktan kaçınma" politikası ve iktidarın "takunyalılar"ı tasfiyesi, böyle bir koalisyona yönelişin ilk belirtileri sayılabilir. Demirel, rejimi sağlamlaştırma yolunda işbirliği yapmak için muhalefete devamlı çağrıda bulunmaktadır.

Washington'un kendi çıkarları açısından tutumu açıktır: Ortadoğu'da Amerikan taraftarı gerici hükûmetlerin teker teker devrilmesi ve Sovyetler'in bir "Akdeniz Devleti" haline gelmesiyle, bölgede denge ABD aleyhine ciddî biçimde bozulma yolundadır. Bu şartlarda Türkiye'nin gerçekten bağımsız bir dış politikaya kayışı, ABD'yi son derece güç durumda bırakabilir. Türkiye'de önemli bir dış politika değişikliğinin sandık yoluyla sağlanabilmesi olanağı, görünür bir gelecekte yoktur. Esasen iki büyük parti, dış politikada birbirine yakın görüşleri savunmaktadır. Ne var ki, sandıktan çıkma tehlikesi olmayan bir dış politika değişikliğinin, ekonomik ve toplumsal güçlüklerin çoğalmasıyla başka yollardan gerçekleşme tehlikesi artmaktadır. Bu tehlikeyi önlemek üzere, siyasî partiler, bir "tutucular koalisyonu" kurmalıdır.

Görülüyor ki, parlâmentoculuk, Anglosakson çıkarlarına uygun düşen

bir politik sistemdir. Bu nedenle sistemi savunmaktadırlar. Bu yolda yalnız değillerdir. Türkiye'de de tefeciler, ağalar, beyler ve kompradorlar, parlâmentoculuğun şampiyonluğunu yapmaktadırlar. Feodallerin ve bütün işbirlikçilerin demokrasi şampiyonu kesilmesi gibi, ilk bakışta aklın almayacağı ters bir durum, Türkiye'de bugün yürürlüktedir! Böylece, parlâmentoculuk, tutucu güçler koalisyonu ile dış müttefiklerinin rejimi olmaktadır.

Bu tutucu güçlerle aralarında hiçbir asgarî müşterek bulunmayan devrimcilerin, körü körüne parlâmentoculuk şampiyonluğu yapmadan önce, tutucular yararına işleyen bir tabuyu daha yıkarak, parlâmentoculuğu enine boyuna tartışmaları gereklidir. Bu inançla, Fransa üniversitelerinde okutulan bir ders kitabından parlâmentoculukla ilgili bir pasajı ikinci sayfamızda yayınlayarak tartışmaları açıyoruz. Aktarılan bu pasajda, parlâmentoculuğun Batıda Türkiye'dekinden çok farklı biçimde okutulduğunu göreceksiniz.

Devrim, Sayı 5, 18 Kasım 1969

Ortak Pazar ve İki Rapor

Ortak Pazar'ın Türkiye açısından fayda ve zararları üzerinde uzun uzun durmak gerektiğini sanmıyoruz. Durum o kadar açıktır ki... Elde etmeye çalıştığımız korunma tedbirleri gerçekleşse dahi, Ortak Pazar, ülkemizi zengin Batılıların bir eğlence yeri ve çiftliği hâline getirecektir. Türkiye, en iyi ihtimalle, bir miktar tarım ürünü ve hammadde satan, fakat esas itibarıyla, turizm ve işçi ihracıyla yaşayan bir memleket olacaktır. Sanayi yerine bar, otel, gece kulübü, lokanta, kumarhane, çeşitli zevk evleri vb. biçiminde bir hizmet sektörü aşırı gelişecektir. Nüfusun önemlice bir kısmı, milyonlarca sayıda gelmesi beklenen Batılı turistlerin hizmetinde kullanılacaktır. Bir kısım işçilerimiz, Batı proletaryasının artık tenezzül etmediği madencilik, tarım ve çöpçülük gibi genel hizmetler alanlarında çalıştırılmak üzere, Batı ülkelerinin yolunu tutacaktır. Ama gerçek bir sanayileşmeden vazgeçildiği için, işsizlik büyük ölçüde genişleyecektir.

Tarımda sahil bölgelerinde bir gelişme ümit edilebilirse de, hububat gibi geleneksel ürünler üreten İç Anadolu tarımının Ortak Pazar rekabeti karşısında perişanlığının daha da artması beklenebilir.

Kısaca, Ortak Pazar, işsizlik, aylaklık ve hizmetçilik demektir. Aşırı bir

lüksün yanında aşırı sefalet demektir. Dün Avrupa'yı savaşçılığıyla titreten Türk'ün, Avrupalı zengin efendilerin uşaklığına talip olması demektir. Bu sayede Türkiye Batılılaşacaktır, ama efendi olarak değil, uşak olarak Batılılaşacaktır.

Fransız Sanayicilerinin Feryadı

Bu sözleri aşırı ölçüde kötümser ve bağnaz bulacaklarından şüphe etmediğimiz Ortak Pazarcılarımıza Fransa'da yayınlanan son bir rapordan söz etmek isteriz. Rapor, Sınaî Kalkınma Komitesi tarafından hazırlanmış ve Fransa Plânlama Teşkilâtı Genel Komiserinin önsözüyle yayınlanmıştır. Raporda, Ortak Pazar'a girildiğinden beri, Fransız ekonomisinin bir "uçuruma sürüklendiği" belirtilmektedir. Fransa, Ortak Pazar içinde, hammadde ve tarım ürünleri satıcısı olarak gelişme kaydetmiş, ileri sınaî mamullerinde ise gerilemiştir. Raporda, şöyle cümleler var:

"Fransa, azgelişmişlik yolunda bir ülkeye benzemeye yönelmiştir."

"Roma Anlaşması, Fransa'yı yüzyıl önce neyse o yapacaktır: Bir tarım ülkesi."

"Fransa, şimdiye kadar izlediği yolda devam ederse bir tarım ülkesi olabilecektir, yalnız daha bu noktaya gelmeden önce, işsizlik o kadar artacaktır ki, ihtilâl patlayabilecektir."

Bir sanayi geleneği ve gelişmiş bir sanayii olan Fransa'nın yetkili çevrelerinden gelen bu feryat, Ortak Pazarcılarımızı düşündürmelidir.

Girmek Bile Hayal!

Tulane Üniversitesi Profesörlerinden Seymar S. Goodman ise, Türkiye'nin Ortak Pazar sevdasını, dış ticaret ve ödemeler dengesi açısından incelemiştir. Prof. Goodman, Ortak Pazar'a katılma sevdasını, "bir nesilden fazla zaman için bir hayal" saymaktadır. Profesöre göre, Pazar'a katılmakla, yabancı sermaye akımında önemli bir gelişme olmayacaktır. İhracatı çoğaltma olanakları pek ümit verici değildir. İthalât ise "ister istemez önemli biçimde" artacaktır. Goodman, bugünkünden çok çok daha geniş ithalât ikâmesi gerçekleştirilse bile, "dış rekabete karşı bunca yıllık himayeden sonra, bu gibi yurtiçi üretimin kendi piyasasında rekabete dayanabileceği konusunda hiçbir garanti yoktur." demektedir. Dış rekabet karşı-

sında bu sanayi çökecek ve dış ticaret açığı önemli ölçüde çoğalacaktır. Prof. Goodman, bu nedenlerle, Ortak Pazar'a katılma sevdamızı "bir hayal" diye niteleyerek, incelemesini bitirmektedir.

Devrim, Sayı 6, 25 Kasım 1969

Erbakan Olayı

İlerici başının ve sol düşünürlerin çabasıyla bir Erbakan efsanesi yaratılmış bulunuyor. Son günlere kadar Almanlara ait *Magdeburg* Sigorta Şirketinin bürosunda faaliyetini yürüten Erbakan, komprador burjuvaziye karşı çıkan Anadolu burjuvazisinin temsilcisi, hatta Müslüman halkla birlikte Müslüman Sosyalizmi kuracak lider sayılmaktadır.

Türk toplumunun evriminin açıklanmasında, ekonomik temeldeki gelişmelerden, "Hıristiyan Batı" değerleriyle "Türk Müslüman" değerleri arasındaki çatışmaya ağırlık tanıyan Marksistlik iddiasındaki TİP'e mensup bâzı iktisat hocalarına göre, mevcut haliyle TİP'in "Türk toplumunun kurulması sürecindeki tarihi görevi bitmiştir." Ama Türk ve Müslüman değerlerini temsil eden mukaddesatçı akım, komprador burjuvaziye karşı çıktığı ölçüde, Hıristiyan Batı değerlerini reddeden Türk Sosyalizminin öncülüğünü yapacaktır. Erbakan hareketi bu bakımdan ümit vericidir

Bu görüş, Ecevit'in orta sol teorisyenlerince de az çok paylaşılmaktadır. Ulus başyazarı, mukaddesatçı hareketi komprador burjuvaziye yaslanan Demirel'e karşı Anadolu'nun dininc bağlı ulusal burjuvazisinin direnişi olarak selâmlamaktadır.

Ne var ki, bu ilginç değerlendirmeler, kaynağını Türkiye'de kapitalizmin gelişmesine dayanan tahlillerden değil, Erbakan'ın sözlerinden almaktadır. Şeriatçı Erbakan'ın Masonlara çatan ve Anadolu burjuvazisinin İstanbul burjuvazisi tarafından sömürüldüğünü ileri süren bir takım sözleri, "Anadolu'nun dindar ulusal burjuvazisi" ve "Doğu kültürüne bağlı Sosyalizm" teorilerine temel teşkil etmiştir.

Nedir bu Anadolu'nun dindar ulusal burjuvazisi? Eğer bunda coğrafya ağır basıyorsa, Ankara'da bakkallıktan gelme Vehbi Koç, Adana'da hamallıktan yetişme Hacı Ömer, koyuncu Ercanlar, aşiret beyi Bayazıtlar ve bir sürü armatör, Anadolu burjuvazisinden sayılmalıdır. Anadolu'da biraz sivrilen kapitalistler büyük şehirlerin kompradorlarıyla çatışmak şöyle dursun, onlar arasında saf tutmak için koşuşmaktadırlar.

Öte yandan komprador burjuvazi, Anadolu'da kendisine bağlı bir burjuva sınıfı var olduğu için kudretlidir. Bugün Anadolu şehir ve kasabalarında sivrilen burjuvazi, ezici çoğunluğuyla tüccardır. Bunlar genellikle İstanbul ve İzmir büyük burjuvazisinin bayileri ve acenteleridir. Yabancı petrol, lâstik, traktör, buzdolabı, radyo, otomobil vs. şirketlerinin satıcıları, Koç ve benzerlerinin acenteleri, büyük ihracat firmalarının ikinci elden adamları, Anadolu burjuvazisi denilen grubun en kudretli kesimini teşkil etmektedir. Şimdi bunlara, turistik tesis kurucuları da katılmıştır.

Anadolu'da ekonomik ve politik plânda nüfuzu gittikçe artan bu burjuvazi, kudret ve zenginliğinin kaynağının, yabancı sermayeye ve işbirlikçilere dayandığının bilincine çoktan varmıştır. Bu tutumlarıyla İstanbul kompradorları ne kadar ulusalsa onlar da o kadar ulusaldır. Böyle bir burjuvazinin mukaddesatçı harekete pek az bağlılık duyacağı açıktır. Ekonomik çıkarlar, Müslümanlık görüntüsünden çok daha ağır basmaktadır. Bu nedenlerle, İslâmcılık ve Anadoluculuk sloganlarıyla ortaya çıkan Erbakan hareketinin, bir gelişme gösterebileceğini sanmıyoruz. Erbakan, Türk politika hayatının çok rastlanan kuyruklu yıldızlarından biri olmaya mahkûm gözükmektedir. MHP ve MP'nin de bu yoldaki denemeleri başarısız kalmıştır.

Öte yandan "Müslüman Anadolu Burjuvazisine" dayanmayı amaç edinen mukaddesatçı hareketin, bir İslâm Sosyalizmine öncülük etmeye ne niyeti vardır, ne de kudreti. Erbakan, kayıtsız şartsız kapitalizmin savunuculuğunu yapmaktadır. İstanbul büyük burjuvazisine çatışı, kaynağını sı-

nıfsal bir ayrımdan değil, anlamsız bir coğrafî ayrımdan almaktadır. Erbakan hareketinde, bir İslâm Sosyalizminin öncülüğünün hayal edilmesi, bir aydın fantezisinden ibarettir.

Yeni bir ekonomik düzeni, üstyapısıyla birlikte getirmeye yönelmiş Sosyalizmin halkça benimsenmesi için aslında kapitalizm öncesi düzenin değerlerini yansıtan ve tutucu güçler koalisyonunun egemenliğini sürdürmeye yarayan bir mukaddesatçılık şalına bürünmeye ihtiyacı olmasa gerektir.

Devrim, Sayı 7, 2 Aralık 1969

Ecevit'in Atatürkçülüğü

Yakın bir zamana kadar, Anayasada değişiklik yapılması düşünülemez bir şeydi. Şimdi CHP yöneticilerinin öncülüğüyle, Anayasayla oynama yolu açılmıştır. Bayar affından sonra, 1961 Anayasasının öngördüğü orman düzeni, CHP yöneticilerinin çabalarıyla değiştirilecektir. Senato seçimlerini geri bırakmak üzere, siyasî partiler, yeni bir Anayasa değişikliğinin hazırlığına girişmişlerdir. Türkçe'deki "yol olur" deyimine uygun biçimde, 27 Mayıs Anayasasında daha köklü değişikliklere gitme heveslileri için uygun ortam böylece hazırlanmıştır.

Üstelik, inançlı, enerjik ve devrimci bir kişi diye tanımak istediğimiz Sayın Ecevit, bu Anayasa değişikliklerinin "devrimcilik" adına baş savunuculuğunu yapmaktadır Bayar affı devrimciliktir, AP iktidarına rahatça orman tahribi yolunu açmak devrimciliktir. Böyle bir devrimcilikte, Demirel'in karşı devrimcileriyle Ecevit'in devrimcileri yarış halindedir!

Devrim ve Karşı Devrim

Ecevit, ormanlarla ilgili son grup konuşmasında, Atatürk'ün tek partili demokrasiye dayanan devrimciliğinin birçok köklü devrimleri gerçekleş-

tirmekte yetersiz kaldığını belirttikten sonra, "Devrimcilik anlayışımızda bir değişiklik olmuştur. Bence bu sıhhatli ve olumlu bir değişikliktir." demektedir. Ecevit'e göre, Atatürk, tek partili rejimde gelişen güçlü çevreler engelini aşamadığı için, Toprak Reformu gibi köklü devrimleri gerçekleştirememiştir: "Bu çemberi yıkabilmek için" Atatürk, çok partili rejimi aranmış, ama bu imkânı bulamamıştır. Ecevit, çok partili rejimde, bu çemberin yıkılacağı ve köklü devrimlerin gerçekleştirileceği iddiasındadır. Ne var ki olaylar, Ecevit'in değerlendirmesini doğrulamaktan uzaktır. CHP Genel Sekreterinin tek partili diye kınar göründüğü dönemde, önemli devrimler yapılmıştır: Ülkenin bağımsızlığı gerçekleştirilmiş, yabancı sermaye imtiyazları tasfiye edilmiş, Devletçilik politikası sahneye konmuş, ormanlar millileştirilmiş, Köy Enstitüleri ve 1945 Toprak Kanunu ile, dünya savaşının sıkıntılı şartlarına rağmen, önemli atılımlara girişilmiştir.

Çok partili hayat ise, bütün bu hamlelerin tasfiyesine yönelmiş bir karşı devrim hareketi olarak gelişmiştir Ülkenin kapıları ardına kadar emperyalizmin ekonomik, askerî, politik ve kültürel çıkarlarına açılmış, Devletçilik tasfiye edilmiş, Köy Enstitüleri kapatılmış, Toprak Reformu rafa kaldırılmıştır. "Bağımsızlık" ve "Ulusal Ordu" Kemalistlerin özlemi hâline gelmiştir.

Çok partili hayatla, halkın değil, büyük arazi sahiplerinden tefecilere, aracılara ve kompradorlara kadar uzanan bir tutucu güçler koalisyonunun ve emperyalizmin egemenliğinin sağlandığı açıktır. Ecevit dahi konuşmasının bir yerinde, büyük kitle özgür olmadığı için, sandık demokrasisinin sömürücüler yararına işlediğini teslim etmektedir: "Bu seçimlerde en büyük ağırlığı orman konusuna ve orman suçlarına vermişiz, buna rağmen, orman köylülerinden oy alamamışız, hatta azalma olmuş... Nasıl büyük toprak adaletsizliği bulunan bâzı bölgelerde seçmen vatandaş özgür değilse, bugünkü orman düzeninde, orman köylüsü de özgür değildir."

Nitekim, büyük kitlenin özgür olmayışı yüzünden, 1969 seçimlerinde iktidara gelme ümidini beslediğini konuşmasında itiraf eden Ecevit, parti oyunu dahi artıramamış, aksine bir miktar oy yitirmiştir.

Halk Dalkavukluğu Halkçılık Değildir

Peki, o halde Ecevit'in Atatürk'ün bile yıkamadığını söylediği "bu çem-

ber" nasıl yıkılacak, "kısır döngü"den nasıl çıkılacaktır? Üstelik Atatürk günlerinde, emperyalizm çemberi kırılmıştı, şimdi bu kudretli çemberi de parçalamak gerekmektedir.

Ecevit, AP'nin ve karşı devrimcilerin araladıkları yönde Anayasa değişiklikleriyle çemberin kırılacağı iddiasındadır. "Suç işlemeye mahkûm zavallı yoksul köylü" edebiyatıyla yürütülen ve orman yağmasını hızlandıracağı besbelli olan Anayasa değişikliği teklifini, Ecevit, "orman köylüsünü özgürlüğe kavuşturacak" devrimci bir adım saymaktadır. Bayar affını da Ecevit, DP'li kitle ile CHP arasındaki "duygu duvarını" yıkacak bir devrimci hareket görerek, var gücüyle desteklemiştir.

Sandıktan çıkmadı diye, Atatürk döneminin devrimcilikte yetersiz kaldığını ileri süren Ecevit, oy goygoyculuğundan ibaret bu halk dalkavukluğunu, Halkçılık ve Devrimcilik etiketiyle sunmaktadır. Tutucu güçler yararına işleyen sandıkçılığı, Halkçılıkla eş anlamda kullanmaktadır. Halkı değil, ama halk sömürücülerini gocunduran devrimci gençlik ve öğretmen hareketlerinden "halk kızar" gerekçesiyle uzak durmaktadır. Altıncı Filo tahriklerini, Kanlı Pazarları, Nurcu ve Süleymancı saldırılarını, Taylan Özgür cinayetini kınamaktan kaçınmaktadır. "Devrim yobazları" dediği devrimcilere ise, veryansın etmektedir. Ecevit, bu tutumuyla sandıktan çıkarak, Atatürk'ün başaramadığı büyük devrimleri başarmak iddiasındadır. Sandıkçılık ile Devrimciliği, Halkçılık ile halk dalkavukluğunu karıştıran bu yeni tip devrim anlayışı, Ecevit'i özlediği halk devrimine herhalde ulaştırmayacak, ama onu Kemalizmden ve gerçek devrimcilikten kesinlikle uzaklaştıracaktır.

Devrim, Sayı 8, 9 Aralık 1969

Hastaş Olayı

Kapitalizmin ilk gelişme döneminde, Batıda sık sık patlak veren malî skandallar, yüz yıl kadar bir gecikmeyle, Türkiye'de de kendini göstermeye başladı. Menderes günlerinde, basında çıkan büyük reklâmlar sayesinde, İstanbul'da dağlar, taşlar, bataklıklar parsellenip Anadolu'daki vatandaşa satılmıştı. Dolandırıcılık çok geçmeden anlaşıldı, fakat küçük tasarruf sahiplerinin paraları uçup gitti. Bunu banka iflâsları izledi. Menderes'in "görülmemiş kalkınma" günlerinde yerden mantar gibi biten bankalar, 27 Mayıs'la birlikte kapılarını kapamak zorunda kaldılar. Yüz milyonlarca lira böylece dolandırılmış oldu. Banka furyasından sonra, 1961'den itibaren bir sermaye piyasası kurma ve halkın tasarruflarını kapitalistlerimize aktarma kampanyası hız kazandı. Ne var ki, bankacılardan geldiği söylenen engellerle, sermaye piyasası ve "halka açık" şirketlerle ilgili tasarı, bir türlü kanunlaştırılamadı. Ama işbilir kapitalistler, kanunun çıkmasını beklemeden, halkın küçük tasarruflarını toplamaya koyuldular.

İş çevrelerimizin "halk kapitalizmi" kurma propagandasının yanı sıra, ortanın solundaki CHP'nin "devlet sektörü ile özel sektörün karşısında

bir halk sektörü" yaratma edebiyatı, halkın küçük tasarruflarını değerlendirme kampanyasını kolaylaştırdı. Ecevit, "Ortanın Solu" kitabında, "Çalışanlar, kendi tasarruflarıyla, toplu yatırımlara yönelmeli ve bu yatırımlarla kurulacak halk teşebbüsleri, özel kesimin hâkim unsuru olmalıdır." demekteydi. Bu görüşe uygun biçimde Ecevit, Çalışma Bakanlığı günlerinde "halk teşebbüsü" denilen Türksan'ı desteklemişti. Daha sonra, ortanın solu ekibinin ön plândaki politikacılarından Suphi Baykam, ortanın solu fikriyatını hayata geçirmek ve bir "Halk Devrimi" yapmak gerekçesiyle, politikadan ayrılarak, "Halk Sektörü Türk Anonim Şirketleri"ni kurdu. Baykam, Orta Çağda papazların cennetteki arsaların tapularını satmalarını hatırlatır biçimde, halka cennet vaat eden yoğun bir reklâm kampanyasıyla, halktan yüz milyonun üstünde para topladı, milyar toplama çabalarına girişti. Bir tüzük hükmüyle de, Baykam, halkın yüz milyonları üzerinde tek başına diktatörlüğünü sağladı. Halk şirketleri, Baykam şirketleri oldu.

Vehbi Koç da şirketlerinin tek diktatörüdür, ama bu, kaynağını Koç'a ait sermaye çoğunluğundan alan bir diktatörlüktür. Baykam ise, halkın parasıyla yürütülen bir basın kampanyası sayesinde hiç sermayesiz, halkın yüz milyonu üzerinde diktatörlüğünü ilan etmiştir. Halk sektörü, romantik solcuların hayal ettikleri üzere, demokrasi aracı değil, kapitalizmi güçlendirme ve kapitalist diktatörlükler kurma aracı olmuştur. Halk şirketi denilen öteki kuruluşlarda da durum pek farklı değildir.

Hükûmetin Sorumluluğu

Hükûmet bu kapitalist yağmaya seyirci kalmıştır: Bir adam ortaya çıkmış, gerçeğe aykırı basın reklamlarıyla halkı iğfal ederek, 130 milyon lira toplamıştır. Bu para batarsa, halkın hiçbir teminatı yoktur. Ticaret Kanunu'nun yetersiz hükümleri dahi, halktan para toplayan şirketlerin, hesap durumlarını tam bir açıklıkta ortaya koymalarını ve her türlü aldatıcı beyandan kaçınmalarını şart koşmaktadır. Hastaş'ın ise hesap durumu bir sırdır. Uzmanlar, Hastaş şirketlerinin, kimsenin bilmediği konsolide bilançosunun mutlaka zarar göstermesi gerektiğini ileri sürmektedirler. Demek ki Hastaş, büyük kâr iddiaları ve cennet vaatleriyle, Ticaret Kanunu'na aykırı bir tutum içindedir. Nitekim eski Ticaret Bakanı Ahmet Türkel, Hastaş sermayesinin 100 milyon liraya çıkarılması konusunda, "Ben

şahsen uygun görmedim." demektedir. Ama Ticaret Bakanlığı bu müsaadeyi vermiştir. Şimdi de Hastaş, ciddî bir hazırlığa dayanmadan, aldatıcı vaatlerle, bir mesken sahibi olmak isteyenlerden yüz milyonlar toplama kampanyasına girişmiştir. Hükûmet'ten bir ses seda yoktur. Hatta mesken vaadiyle halktan milyonlarca lira toplama yolunda benzer bir teşebbüs, Demirel'in adının ticaret metaı yapılması vs. Demirel'in Bakanlarının şirketin reklâm müdürleri gibi çalışmaları sayesinde gerçekleştirilmiştir. Gazetelere reklamlar verilerek, okulu, camisi, sinema ve çarşısı bulunan, Boğaz'ın en güzel yerindeki Türksan Konut Sitesi'nin temelinin Demirel'in huzurunda atılacağı halka duyurulmuştur. Temel atma günü Çalışma ve Devlet Bakanları, bu ticari şirketin müdürleri gibi konuşmuşlardır. Seyfi Öztürk, şirketin "Yaşasın Türksan, Ahirette iman, dünyada mekân" sloganını "Ahirette iman, dünyada mekân" biçiminde kullanmakta sakınca görmemiştir. Sonra bu konuşmalar Bakanların resimleriyle birlikte, şirketin halktan milyonlar toplamak için giriştiği reklâm kampanyasında kullanılmıştır. Halk parasını, şirketten çok, Demirel'e ve Bakanlara güvenerek yatırmıştır.

Bakanların, halkın parasını çekmek amacıyla girişilmiş böyle bir ticarî reklâm kampanyasında başrollere çıkması, sanmayız ki, öteki kapitalist ülkelerde mümkün olsun. İşler bu noktaya geldikten sonra, Türkiye'de de Staviski rezaletlerine benzer olaylar birbiri ardına patlak verirse, bunun şaşılacak yanı yoktur.

Devrim, Sayı 9, 16 Aralık 1969

Paşa'nın Çıkmazı...

Siyasî Rejim, İsmet Paşa için artık, bir araç olmaktan çıkmış, bir amaç haline gelmiştir. Amaç, Türk halkının mutluluğu, özgür ve kalkınmış bir Türkiye'nin kurulması değil, iflâsın eşiğine yaklaşan cici demokrasinin, koltuk değnekleriyle de olsa, yaşatılmasıdır. Paşa, "ya demokratik rejim, ya da mahvolmak" demektedir. Eski devrimci, başka bir alternatif tanımayı reddetmektedir. Cici demokrasinin nimetlerinden yoksun bulunduğumuz Atatürk döneminde, hiç de mahvolmadığımızı, "İkinci Adam"a anlatmak mümkün değildir. Geçelim...

Bu cici demokrasi saplantısı, "sandıkta" çıkmayı bir türlü başaramayan ve partisinin aldığı oy oranı, 1957 yılından beri devamlı düşme gösteren İsmet Paşa'yı, iktidarın uydusu, göstermelik bir muhalefet partisi lideri haline getirme yolundadır. İnönü'nün kendi deyimiyle "Her gün bir 31 Mart içinde yaşanmaktadır." Ama Paşa, cici demokrasinin zembereği kırılır diye, bunları görmezlikten gelmek zorundadır. Ülkede gerilimin önemli ölçüde arttığı günlerde, iktidarın Altıncı Filo ziyaretine izin vermesi, en hafif deyimiyle siyasî bir basiretsizliktir. Bu basiretsizlik karşısında, ana muhalefetin sesini yükseltmesi gereklidir. Ama tecrübeli kaptan, cici

demokrasi teknesi kayalara bindirir korkusuyla susma durumundadır.

Koalisyonun İkinci Adamlığı

Son Parlâmento konuşmasında Paşa, iktidarın başıyla, "sen partindeki sağ irticai temizle, ben de sol irticai temizleyeyim" demeye gelen bir cins pazarlığa girişmiştir. Sonra iktidarın başıyla, ana muhalefet lideri el ele verip, partiler dışındaki "sol ve sağ irticai" da etkisiz kılacaklardır. Demirel, lüzumsuz sayarak, böyle bir pazarlığı reddetmiştir. Parlâmento'ya pek yakında "Anayasa Nizamını Koruma" tipinde özgürlükleri kısıtlayıcı tasarılar getireceğini açıklamış, ana muhalefeti, bu tasarıları desteklemeye çağırmıştır. Gerçekten, Demirel'in Paşa'yla pazarlık yapmaya ihtiyacı yoktur. Zira, Paşa, kendisini kayıtsız şartsız Demirel'i desteklemeye mahkûm etmiştir.

Demirel'in cici demokrasiyi koruma yolunda, şüphesiz bir itirazı yoktur. Paşa'nın ittifak teklifini hoşnutlukla karşılamıştır. Ama bu ittifak, Paşa'nın liderliğinde, Paşa'nın şartlarıyla değil, Demirel'in liderliğinde ve Demirel'in şartlarıyla olacaktır. Bu koalisyonda Paşa'ya düşen rol, liderlik değil, uyduluktur. Cici demokrasi çıkmazında sıkışarak, oynayacak başka taşı kalmayan usta satranç oyuncusu için doğrusu bu, biraz hazin bir durumdur. Ama "ya cici demokrasi, ya da mahvolmak" diyen Paşa için, cici demokrasiyi sun'i teneffüsle yaşatma amacını güden fiilî koalisyonda "ikinci adam"lığı kabullenmekten başka çaresi yoktur.

Paşa'nın Reçetesi

Peki, bu fiilî koalisyon, cici demokrasinin ömrünü uzatmaya yetecek midir? Bir mutlu rastlantı sonucu, Türkiye'de ilerici bir değişiklikten ürken Filipin demokrasisinin mucidi Washington da, tutucu güçler egemenliğinin sürdürülmesi ümidini, böyle bir koalisyona bağlamıştır. Washington'dan destek gören bu fiili koalisyon, cici demokrasiyi "mahvolmaktan" kurtarabilecek midir? Bizim karşı devrim saydığımız cici demokrasinin koruyucusu Paşa, bu konuda çok iyimserdir. Hele bir sol ve sağ irticaın hesabı görülsün, devlet kuvvetlerinin partilerüstü bir doğrulukla kullanılması sağlansın, her şey yoluna girecektir. Paşa, "Bunu yaptık mı, demokratik rejim içinde, demokratik hürriyetler içinde, Türkiye'yi dertlerinden kurtarmak, ileriye götürmek kabil olur. Dürüst seçimlerle iktidara gelip

gitmekte devam edecek hükûmetlerin birbirlerini tamamlayarak memleketi iyi istikametlere itmesi zor değildir." sözlerini 1969 Türkiyesinde ciddiyetle söyleyebilmektedir.

Saray Politikası

Elli yıldır devlet yöneten tecrübeli Paşa'nın Türkiye'nin dâvalarını, bu ölçüde hafife alması, gerçekten düşündürücüdür. Hükümdar ve Prensler, oyunun kurallarına saygı gösterirlerse, her şey yolunda gidecektir. Prensler oyunu dürüst oynadıkları takdirde, "tebaa"nın bütün sorunları kolayca çözülecektir.

Paşa, 27 Mayıs öncesi günlerde, aydınların çoğuna bu görüşü benimsetmişti. Politikacıları oyunun kurallarına uymaya zorlayacak sağlam bir Anayasanın her derde deva olacağına hemen herkesi inandırmıştı. Şimdi bu görüşler, Paşa'nın dar çevresi dışında, çok kişiye, pek sâfiyâne gelmektedir.

Cici demokrasi, son günlerin politik bunalımını yaratan gençlik ve öğretmen sorunlarını dahi çözmekte âcizdir. Demirel kürsüden öğretmenlerin ve öteki memurların geçim derdine çâre bulunamayacağını uzun uzun anlatmıştır. Bütün yapabilecekleri, 700 bin civarındaki memura, bir milyar kadar parayı dağıtmaktan ibarettir. Bu para, ufak memura, önemsiz bir maaş artışı sağlayacaktır. Vergiler, zamlar ve fiyat yükselmeleri, maaş artışını şimdiden yutmuştur. İlerici öğretmenlerin öteki dertlerinin ise tutucu güçler egemenliğindeki bir Türkiye'de çözülmesi hayaldir. Yıllardır sözü edilen Üniversite Reformuna gelince, herhalde bunun başarılabileceğine inanan pek az iyi niyetli kimse kalmıştır. Tutucu güçler egemenliğindeki cici demokrasi, bu nispeten basit sorunların çözümünde dahi, tam bir çöküntü ve aciz içindedir.

Sosyolojinin Şaşmaz Kanunu

Paşa'yı şimdiden endişelendiren politik bunalım, aslında artan ekonomik ve toplumsal bunalımın yansımasıdır. Politika prensleri, cici demokrasi oyununu, Paşa'nın hakemliğinde tam dürüstlükle oynasalar dahi, ekonomik ve toplumsal bunalım, önümüzdeki günlerde şiddetlenecektir. Demirel'in zorlandığı kemer sıkma politikası, işçiler kadar işverenleri de feryat ettirecek biçimde, işsizliği, durgunluğu ve hayat pahalılığını artıra-

caktır. Döviz sıkıntısı büyüyecektir. Dış borçlanma olanakları azalmaktadır. Üstelik kuraklık yüzünden yarı bedelini dövizle ödeyeceğimiz önemli miktarda buğday ithali gerekmektedir. Hacı dövizleri on milyonlarca doları yutacaktır. Uzun vâdede ise ülkenin bütün sorunları, hiçbir ciddî çözüm getirilmeden ağırlaşmakta devam edecektir

Tutucu güçler egemenliğindeki cici demokrasi, bu şiddetli ekonomik ve toplumsal bunalımı atlatmakta büyük zorluk çekecektir. Sosyolojinin şaşmaz kanunu görünebilir bir gelecekte kaçınılmaz biçimde işleyecektir: Sorunlarını çözemeyen rejimler, mutlaka çökmeye mahkûmdurlar.

"Ya cici demokrasi, ya da mahvolmak" çıkmazına hapsedilmiş 86 yaşındaki Sayın İnönü, bu gerçeğe gözlerini kapayabilir. Paşa, bir çıkış yolu aramayı reddetmekte mâzur sayılabilir. Ama genç nesiller, gerçeklere gözlerini yumamazlar. Onlar, mahvolmanın ötesinde bir çözüm yolu bulmaya mecburdurlar. Sonra daha kötü olur diye -daha kötüsü can sağlığı ya- yaklaşmakta olan bir iflâsa seyirci kalamazlar. Paşa yeryüzünün bütün şimşeklerini üzerlerine yağdırır diye, dünyanın yuvarlak olduğunu ve güneşin etrafında döndüğünü söylemekten vazgeçemezler.

İnönü-Demirel fiilî koalisyonu, Abdülhamit'in "Yıldız" lâfını etmeyi yasaklamasına benzer biçimde, "cici demokrasi"ye toz kondurmayı yeni kanunlarla engellese bile, Paşa'nın "ya cici demokrasi, ya da mahvolmak" ikilemini reddeden DEVRİM gazetesi, yolunda devam edecektir.

Devrim, Sayı 10, 23 Aralık 1969

Ekonomik ve Politik Bunalım

Politikacılarımız, artan gençlik, öğretmen ve memur eylemleri karşısında şimdiden telâşa kapılmışa benzemektedirler. "Aşırı" denilen uçlar hizaya getirilir ve devlet emniyet güçleri tarafsız davranırsa, politikacılar, çalkantının önleneceği kanısındadırlar. Oysa Türkiye bir ekonomik bunalımın eşiğindedir: İki milyarın üstünde yeni vergiler, zamlar, yatırım harcamalarında azalma ve kredilerde daralma; durgunluk, işsizlik ve hayat pahalılığı yaratacaktır. Şimdiden ithalât tıkanıklıkları, bir kısım sanayi teşebbüslerini kapılarını kapamak zorunda bırakmıştır. Beklenen satış zorlukları, çok daha büyük çapta işsizliğe yol açabilecektir. Nitekim Plânlama Müsteşarı, iş olanaklarının daralacağını belirtmiştir. Satışlardaki duraklama, işçiler gibi işverenleri de feryat ettirecektir. Fabrikaları kapama tehditleri ve iflâs feryatları, hükûmetleri güç durumda ve çaresiz bırakacaktır. İşçiler sertleşecek, grevler çoğalacaktır. Eninde sonunda gerçekleştirilecek olan devalüasyon, bu sarsıntıları daha da arttıracaktır.

Bu ekonomik bunalım, gençlik, öğretmen ve memur huzursuzluğunu aşarak genel bir bunalım yaratacaktır. Bu genel şikâyet ve hoşnutsuzluk havasında, gençlik, öğretmen ve memur eylemleri, çığ gibi büyüyüp geli-

şebilecektir. Ekonomik bunalım, politik bunalımı körükleyecektir.

Kapitalizmin Durgunluk Dönemi

Ekonomik bunalım, çoktan gelip kapıyı çalmıştı. Fakat Alman ekonomisinin çok hızlı gelişmesi sayesinde bunalımın büyümesi önlenmiştir. Avrupa'ya 1969 yılında 100 bine yakın işçi gönderilmiştir. Plânlama Müsteşarının sözleriyle, "Konsorsiyumdan 100-110 milyon dolar sağlanmışken, ikramiye gibi imdadımıza yetişen işçi dövizlerinden yurda 130 milyon dolar girmiştir." İşçi ihracı, yalnız döviz kazandırmakla kalmamış, işsizliği hafifletmiş ve enflâsyonist bir politikanın bir süre daha devam ettirilebilmesi olanağını getirmiştir. Ne var ki, bu kapı da 1970 yılında daralacağa benzemektedir. François Perroux ve Mandel gibi ünlü Avrupalı iktisatçılar, 1970-1980 döneminin kapitalist ekonomiler için duraklama yılları olacağı kanısındadırlar. Bu iktisatçılara göre, silâhlanma ve uzay yarışları, çok hızlı teknolojik buluşlar, teçhizatın çabuk yenilenmesi, Vietnam Savaşı gibi nedenlerle, ABD, on yıl süren tarihinin en uzun ekspansiyon (genişleme) dönemini tanımıştır. Bu ekspansiyon, dünya kapitalizmini aynı yönde etkilemiş, Avrupa ülkeleri de, ABD gibi hızlı bir gelişme tanımışlardır. Şimdi bu gelişme son bulmak üzeredir. Yatırım olanakları, 1960-1970 dönemine nazaran, azalmaktadır.

Öte yandan, ekspansiyon ABD'de daimî bir ödeme açığı ve yılda yüzde 6'ya ulaşan fiyat yükselmeleri yaratmıştır. Bu yüzden doların değeri düşmüştür. Oysa altının pabucunu dama atan dolar, başlıca uluslararası ödeme aracıdır. ABD'nin dünya egemenliğini sağlamasında önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle doların savunulması, krediyi daraltarak, paranın fiyatını ve vergileri yükselterek dolar darlığı yaratmak demektir. Bu da ekonomik gelişmenin yavaşlaması, işsizliğin artması anlamına gelmektedir. Nixon Hükûmeti, şimdi bile bile bu politikayı izlemektedir. İşsizlik oranı yüzde 4'e yaklaşmıştır ve işsizliğin daha da artması beklenmektedir.

ABD'deki durgunluk, ister istemez Avrupa'ya da yayılacaktır. En azından dev Amerikan tröstleri, iç pazarda azalan satışları, dış satışlarla kısmen gidermek için Avrupa'yla şiddetli bir rekabete girişeceklerdir. Bu rekabetten Almanya dışındaki ülkelerin yenik çıkması ve birçok firmanın kapılarını kapama zorunda kalması beklenebilir.

Bu bunalım, hafif atlatılabileceği gibi, çok ciddî ölçülere de ulaşabilir.

Bunalımın genişliğini, Alman ekonomisinin durumu belirleyecektir. Fakat Almanya da, Mark'ın reevalüasyonundan sonra, ekonomik faaliyetin yavaşlatılması pahasına, Mark'ın savunulmasına öncelik vermişe benzemektedir. Başbakan Brandt, Almanya'nın altı ay kadar sonra bir ekonomik durgunluk tehlikesiyle karşı karşıya bulunduğunu söylemektedir. Birçok ekonomist, 1970 baharında Alman ekonomisinde yavaşlama beklemektedir.

Yavaşlama, Avrupa'ya işçi gönderme kapısının daralması demektir. Almanya'daki 1967 durgunluğunun Türkiye'de nasıl bir sarsıntı yarattığı hatırlanmalıdır. Türk ekonomisinin hâlen içinde bulunduğu kritik şartlarda, bırakınız dışarda çalışan işçilerin geri gönderilmesini, işçi ihracında bir azalma bile önemli rahatsızlıklar doğurabilecektir.

Demek ki, iç şartlar gibi dış şartlar da elverişsiz olacağa benzemektedir. Üstelik, kötü hava şartları hububat üretimini etkilemiştir. Türkiye daha şimdiden büyük çapta buğday ithal etme teşebbüsüne girişmiştir.

Rejimi asıl tehdit eden, bu ciddî ekonomik bunalımdır. "Aşırı uçlar" denen unsurlar yerle bir edilse de, hiçbir şey değişmeyecektir. Ekonomik ve toplumsal bunalımın etkisiyle, politik bunalım şiddetlenecek ve cici demokrasi temellerinden sarsılacaktır.

Ekonomik çöküntüye çare bulamayanların, bu çöküntüyü görenlere küfür yağdırmaları, bir aczin itirafından başka birşey değildir.

Devrim, Sayı 11, 30 Aralık 1969

Dikta

Türk halkının büyük çoğunluğu, tutucu güçler koalisyonunun diktası altında yaşamaktadır. On milyonlarca köylü, ağanın, şeyhin, beyin, tefeci ve aracının diktasında perişandır. Topkapı'da kurşunlanan işçi, patron diktasının kurbanıdır.

Genel oy, bu tutucu güçler koalisyonunun diktasına göre biçimlenmektedir. Sandıktan devamlı bu gericiler koalisyonu çıkmaktadır. Dikta altındaki milyonların oyu, kendi oyu değil, şeyhin, beyin, ağanın, tefeci, aracı ve kompradorun oyudur. Tutucu güçler koalisyonunun kitle üzerindeki diktasına, köklü altyapı devrimleriyle son verilmedikçe, bu durum daha uzun süre devam edecektir.

Türkiye üzerinde ekonomik ve politik diktasını kuran tutucu güçler koalisyonu, ülkeyi kalkındırmaktan ve toplumsal sorunları çözmekten âcizdir. Şehirlerde toplumsal huzursuzluk çığ gibi büyümektedir. Tutucu güçler koalisyonunun siyasî rejimi, bir çöküntünün eşiğine gelmiştir. Politik barometre kaçınılmaz bir fırtınayı göstermektedir.

Bu noktada bazı iyi niyetli aydınlar, "fırtına geliyor" denmesinden ra-

hatsız olmaktadırlar. Bunlar, barometre kesin fırtınayı gösterdiği halde, "fırtına geliyor" denmezse, fırtınanın gelmeyeceğine inanmaktadırlar. Fırtınalı havadan hoşlanmadıklarından, gerçeklere gözlerini kapayıp arzularını gerçeklerin yerine geçirmektedirler. "Fırtına patlamak üzere" denince, fırtınaya göre rota çizmeyip, "olmaz inşallah" temennisiyle yetinmektedirler. Başını kuma gömünce saklandığını sanan devekuşu daha farklı bir tutum içinde değildir.

Fırtına kaçınılmazdır. Devrimcinin görevi, "olmaz inşallah" edilginliğinden silkinip fırtınadan devrim yolunda yararlanmağa çalışmaktır. Birçok şeyi yıkıp götüren fırtına, aynı zamanda bereketli yağmurların getiricisi de olabilir.

Türkiyemizin içine düşürüldüğü çıkmazdan kurtuluşu, bir politik biçim sorunu olmadan önce, sınıfsal bir sorundur. Temel dava, tutucu güçler koalisyonunun ekonomik ve politik diktasına kesinlikle son verilmesidir. Bu da tutucu güçler koalisyonu üzerinde, halkın diktasını kurabilmekle mümkündür. İşçi, köylü ve aydının en bilinçli unsurlarını sinesinde toplayan bir devrimci parti, tutucu güçler koalisyonunun tasfiyesi ve halk egemenliğinin gerçekleştitirilmesi için en etkin araçtır.

Bir askerî dikta, çözüm yolu değildir. Halktan kopuk bir askerî yönetim, tutucu güçler koalisyonu çemberini kıramayacağı gibi, kendi iç çekişmeleri içinde çöküp gitmeye mahkûmdur.

Son yüz yıllık tarihimizde Türk Ordusu, ilerici bir güç olarak daima ön plânda rol oynamıştır. Tutucular koalisyonu, bugün Türkiyemizi, tam bir Orta Çağ karanlığına gömmeye cesaret edemiyorsa, bu, her şeyden önce, Türk Ordusu'nun devrimci bilincinden çekindiği içindir.

1927 yılına kadar üniformasını sırtında taşıyan Atatürk, Ordu'yu günlük politikanın dışında tutmuştur. Ama Kemalist Türkiye'yi kurma savaşının başlıca desteğini Ordu teşkil etmiştir. Ordu, günlük politikanın dışında, devrim politikasının içinde olmuştur.

Atatürk, devrimleri gerçekleştirme aracı olarak, Ordu'nun bilinçli gözetimi altında partiye dayanmıştır. Ordu ve parti, Kemalist devrimin iki temel dayanağı olmuştur. Ne var ki, parti, tarihsel şartların elverişsizliği yüzünden, halkın değil, eşrafın partisi hâline gelmiştir. Bu elverişsiz şartlar, altyapı devrimlerinin başarısını sınırlamıştır. Ama bu, Kemalist yön-

temin doğruluğunu ve bugün için de geçerli olduğu gerçeğini değiştirmez.

Dâvâ, halkın partisi eliyle, tutucu güçler koalisyonu diktasına son verme ve yerine halkın diktasını, yâni gerçek demokrasiyi kurma davasıdır.

Devrim, Sayı 12, 6 Ocak 1970

Demirel'in Nurculari

Diyanet İşleri Başkanlığı, Demirel'in hizmetinde bir Nurculuğun, başkarargâhı haline getirilmiştir. Milli Birlikçi Mehmet Özgüneş'in Senato'da resmi belgelere dayanarak yaptığı açıklamalardan çıkan sonuç budur.

AP iktidarının mutemet adamı Yaşar Tunagür, Diyanet İşleri Örgütü üzerinde diktatörlüğünü kurmuştur. Bu zat, 1965 seçimlerinden önce, İzmir gezici vaizi bulunmaktaydı. İçişleri Bakanlığı, din işleriyle görevli Devlet Bakanlığına 12 Ağustos 1965'te bir yazı yazarak, bu zatın İzmir'deki karanlık faaliyetlerine dikkati çekmişti. Bu resmi yazıda aynen şöyle denilmekteydi:

"İzmir gezici vaizi Yaşar Tunagür'ün Cumhuriyet, Atatürk ilkeleri ve 27 Mayıs İnkılâbı aleyhtarlığı ve gericilik aşıladığı, milli birlik ve beraberliği bozduğu, İmam-Hatip ve Kuran Kursu öğrencilerini Komünizmle Mücadele Derneği ve Türk Ocağına kayıtlarını yaptırmaya ve bu derneklerin bilumum toplantılarına katılmaya zorladığı, bu zümrenin önümüzdeki milletvekili seçimlerinde din istismarı yoluyla partiler propagandalarında direkt ve endirekt rol oynayacakları anlaşılmaktadır."

Şimdi Emniyet Genel Müdürlüğü kaynaklı İçişleri Bakanlığı yazısı üzerine, gezici vaiz hakkında hiç değilse bir soruşturma açılması gerekir değil mi? Hayır, tam aksine, 1965 seçimlerini kazanan AP iktidarı gezici vaizi, Diyanet İşleri Başkan Yardımcılığına getirmiştir! Meslekteki bu büyük sıçramanın, seçimlerde AP iktidarına sağlanan büyük hizmetlerle bir bağlantısı olsa gerektir. Tunagür ayrıca İstanbul Müftüsü yapılmış ve Gima Dış Ticaret uzmanlığına getirilmiştir! İlgili bir devlet memurunun Başkan Sunay'a verdiği bir rapora göre, Tunagür, Demirel ailesiyle yakın ilişkiler kurmuştur.

Konuyla, Senatör Özgüneş ilgilenmiş ve Başbakan Demirel'e sormuştur: "İçişleri Bakanlığı bu adam için, 'Atatürk düşmanıdır, irticai yayma yolunda çaba gösterir.' diyor. Ne yaptınız? Bir soruşturma açtınız mı?" Demirel'in cevabı ilginçtir: "Hayır, bir soruşturma açılmış değildir, ama Tungür'ün ileri sürülen suçları işlemediği anlaşılmıştır." Nasıl anlaşılmıştır? Başbakan Demirel aynen şöyle demektedir:

"Emniyet Genel Müdürlüğünün, hangi ölçüde olursa olsun iddiaların zuhuru halinde, ilgili mercileri yeniden uyaracağı tabiidir. Ne yeni bir uyarma, ne de konu ile ilgili Adliye'ye intikal eden bir hadise bulunmadığına göre, kaynakta bir yanlış değerlendirme olduğunu kabul etmek hatalı olmayacaktır."

Görüldüğü gibi Demirel davayı, bilinen mantığıyla çözmektedir: Emniyet Genel Müdürlüğü, "Bu adam Atatürk düşmanıdır, irticai yaymak için çaba gösterir." demiş, ama bu uyarıyı bir kez yapmıştır, ikinci bir uyarı yok. Savcılar da Tunagür hakkında bir kovuşturma açmış değil. O halde Emniyet Genel Müdürlüğünün ilk uyarısının yanlışlığına hükmedilebilir.

Ne var ki, Demirel şüpheli bir mantık oyunuyla olayı geçiştirmek isterken, Tunagür dosyası giderek kabarmıştır. Başkan Sunay'a verilen rapordan, Tunagür'ün Diyanet İşleri Başkanlığını Nurcularla doldurduğu anlaşılmaktadır. Nurculuk yüzünden Ordu'dan tardedilen, ya da Nurculuktan hüküm giymiş kişiler, Diyanet İşleri Başkanlığının merkezde en üst kademelerine getirilmişlerdir. İllerde kilit mevkilerine Nurcular yerleştirilmiştir.

Dışişleri Bakanlığına ve Milli Emniyete gelen bir rapordan anlaşıldığı üzere, Tunagür, yurtdışında da şüpheli ilişkiler geliştirmiştir. *Aramco* pa-

ralarıyla beslenen *Rabıtat-ül-Alem-ül-İslam* tipi karanlık derneklerle yakınlık kurmuştur. Kuveyt, Irak ve İngiltere'ye mahiyeti bilinmeyen dikkat çekici geziler yapmıştır. Özgüneş'in açıkladığına göre, bazı Arap gazeteleri Tunagür'den "Şeyh Yaşar" diye söz etmekte ve onu Türkiye'de kurulacak bir hilafet devletinin en büyük mümessili saymaktadırlar.

Tehlikeli faaliyetler içinde gözüken bu zatla, Başkan Sunay da ilgilenmiştir. Sunay, Tunagür dosyasını Hükûmet'e ulaştırmış ve "bu Atatürk düşmanı"nın görevinden uzaklaştırılacağını birçok kez açıklamıştır. Fakat "Ben burada hükûmetin ajanıyım." diyen Tunagür hala yerindedir. 1969 seçimlerinde de Nurcular, Türkeş'in Millî Hareket Partisi'ne kesinlikle cephe almışlar, Adalet Partisi ve Demirel'i ise var güçleriyle desteklemişlerdir.

Bu şartlarda, Sayın İnönü'nün "Her gün bir 31 Mart yaşanıyor." sözünün şaşılacak bir yanı yoktur. Ama Demirel ve temsil ettiği çevrelerin, 31 Martçılardan arınabileceğine Sayın İnönü'nün inanır görünmesine şaşmamak elde değildir.

Devrim, Sayı 13, 13 Ocak 1970

Devekuşları

Bayar, "9 Subay işini sıkı tutsaydık, 27 Mayıs olmazdı." diyor. Bu eski İttihatçı, yakın tarihimiz hakkında ciltlerce hatırat yazdığı halde, tarihi anlamış ve ondan ders almışa benzemiyor: Abdülhamit, subaylar üzerinde en korkunç baskı rejimini ve hafiyelik düzenini kurduğu halde, genç subaylar hareketi, kısa bir sürede gelişmiş, "Ulu Hakan" yıkılıp gitmiştir.

Mustafa Kemal ile arkadaşları, Ordu'dan tardedilmişler ve Kurtuluş Savaşı'nı yaparken Halifenin idam fermanını boyunlarında taşımışlardır. Ama asker-sivil devrimci saflar, gittikçe çoğalarak, altı yüz yıllık bir saltanatı devirmişlerdir.

1960 öncesi günlerde, ülkeyi ekonomik, toplumsal ve politik şiddetli bir bunalıma sürükleyenlerin, Saidi Nursilerle kol kola girerek ve şiddet tedbirlerine başvurarak iktidarda kalmayı denemeleri, kaçınılmaz biçimde bir patlamaya yol açacaktı.

Binlerce subay, Ordu'dan tardedilse de, 27 Mayıs gelecekti. Bunun tarihi, 27 Mayıs olmayabilir, 28 Haziran, ya da 29 Eylül olabilirdi, ama, 27

Mayıs mutlaka olacaktı. "Sizi ben bile kurtaramam." diyen İsmet Paşa, bir gerçeği dile getirmekteydi.

Daha yakınlara gelelim: Celâl Bayar'ınkine benzer bir zihniyetle, binlerce Harbiyeli ve yüzlerce subay Ordu'dan uzaklaştırılmıştır. Ne değişmiştir? Ortalık yüksek makam sahiplerinin umdukları gibi süt liman olmuş mudur? Kısa bir süre sonra Hava Harp Okulu öğrencileri, "Tüfeklerimize barut yerine devrimci düşünceyi sürmek zorundayız, tetik o zaman güvenilir olur." sözleriyle hatırlanan bir kitap yayınlamışlardır. Deniz subayları, bir yıl arayla yüzlerce imzalı iki bildiri yayınlayarak, devrimci duygularını dile getirmişlerdir. "Mustafa Kemal'i nasıl döndüremedilerse yolundan, Türk Gençliği'ni, Türk Ordusu'nu, Türk Halkını da döndüremeyeceklerdir." demişlerdir.

Şimdi Bayar zihniyetini hatırlatan biçimde, savunmaları dahi alınmadan, Kemalist teğmenlerin Ordu'dan ihracına gidilmektedir. Kanun maddeleri değiştirilerek, Kemalist bildirileri imzalayanların beş yıl ağır hapisle cezalandırılmaları istenmektedir.

Bütün bunlar beyhude çabalardır. Beyhudedir, çünkü Türkiye bugünkü tarihsel koşullara ters düşen bir sosyoekonomik düzen içindedir. Yürürlükteki, geri ve ilkel yarı sömürge çözemeyen, tersine gittikçe ağırlaştıran bu düzen temellerinden sallanmaktadır.

Ağa, tefeci ve komprador gibi gerici sınıfların egemenliğini sağlayan, Nurculuk, Süleymancılık gibi çağdışı akımları besleyen bu yarı sömürge kapitalizminin, Türkiye'yi bağımsız, uygar ve kalkınmış bir ülke yapamayacağını devrimciler görmektedirler. "Cici Demokrasi"nin aslında karşı devriminin politik sistemi olduğunu, yarı sömürge kapitalizminin gerici ve tutucu egemen sınıfların hegemonyasını sürdürmekten başka bir sonuç vermediğini, yirmi beş yıllık bir denemeden sonra anlamaktadırlar.

İşte şimdi Türkiye, işçi ve köylünün en bilinçli unsurlarıyla, asker-sivil aydını ve gençliğiyle, çok geç kalan bu büyük uyanışın içine girmiştir.

Tarihsel kişiliğini iflâs masasına yatıran liderler, hayalci popülistler ve dar görüşlü yüksek mevki sahibi rütbeliler ile safları zenginleşen emperyalizmin hizmetindeki tutucu güçler koalisyonu ise, tarihsel gidişe aykırı düşen düzenlerini, devrimcileri sindirerek, tasfiye ederek sürdürme umudundadırlar. Bu yolda Abdülhamit'ten, Vahdettin'den ve Celâl Ba-

yar'dan daha başarılı olamayacaklardır, Mustafa Kemal'in Kurtuluş Savaşı'ndan hemen sonra söylediği şu sözler, tarihten ders almak isteyenlerin kulağına küpe olmalıdır: "Devrimin kanunu mevcut kanunların üstündedir. Bizi öldürmedikçe, bizim kafalarımızdaki cereyanı boğmadıkça başladığımız devrim bir an bile durmayacaktır. Bizim devrimizden sonra da bu böyle olacaktır."

Devrim, Sayı 14, 20 Ocak 1970

İkili Anlaşmalar ve İsmet Paşa

Sayın İnönü, son Meclis konuşmasında, Devrim sütunlarında uzun süredir işlenen bir gerçeği dile getirmiştir: NATO'nun kanattaki Türkiye'yi savunması şüphelidir. Bil saldırı karşısında, Türkiye'nin önemli bir kısmının işgaline NATO seyirci kalabilir.

Düşünen askerlerin 1956 yılından beri şüphelendikleri ve 1960'tan beri kesinlikle bildikleri bu gerçeğin, on yıldan fazla bir gecikmeyle de olsa, İsmet Paşa'nın ağzından kamuoyuna duyurulması olumlu bir adımdır.

Sayın İnönü'nün tam açıklamadığı ikinci bir gerçek ise, Türkiye'yi korumayan NATO'nun, ülkemizi iradesi dışında bir savaşa her an sürükleyebileceğidir. CHP Genel Başkanı, bu bakımdan iki teminata sahip bulunduğumuzu ileri sürmektedir. Paşa'ya göre, birinci teminat, bir NATO üyesi saldırıya uğradığı zaman, öteki üyelerin silâhla karşı koyma yükümlülüğünde olmayışında yatmaktadır. Norveç bir saldırıya uğradığı takdirde Büyük Millet Meclisi isterse bir protestoyla dahi yetinebilecektir. İkinci teminatı, NATO ittifakı yüzünden savaşa girmek gerekse bile, harp ilanına karar vermenin Meclis'in hakkı olması teşkil etmektedir. İsmet Paşa'nın görüşü budur. Ne var ki, Paşa'nın değer verdiği hukuk plânındaki

bu teminat, NATO'nun askeri organizasyonu göz önünde tutulunca, hiçbir anlam taşımamaktadır. Şöyle ki, çeşitli askeri plânlar önceden hazırlanmış ve birliklerimize dağıtılmıştır. Bu birlikler, Brüksel'deki NATO Başkumandanlığından gelen "şu plânı uygulayın" emriyle otomatik olarak harekete geçeceklerdir. Brüksel'den emir Napoli'ye, oradan İzmir'deki NATO Kumandanı Amerikalı Tümgenerale ve Tümgeneralden birliklere dağılacaktır. Meydanlarda alarm halinde bekleyen Türk uçakları, Brüksel'den gelen emir üzerine, önceden tespit edilmiş hedeflerine doğru derhal havalanacaklardır. Değil Meclis'in, Hükûmet'in ve Genelkurmay'ın dahi olan bitenden haberi olmayacak, Türkiye, kendini arzu etmediği bir savaşın içinde bulacaktır.

Öte yandan, "ortak savunma tesisleri" adını taşımalarına rağmen, kontrolümüz dışında bulunan ülkemizdeki Amerikan üsleri, Türkiye'yi arzulamadığı bir savaşa sürükleyebilir. İnönü haklı olarak, "Tahrikçi bir politika izlemekten kaçınmalıyız." demektedir. Fakat topraklarımız üzerinde Amerikan üslerinin, nükleer silâhlarının ve istihbarat şebekelerinin varlığı, devamlı bir tahrik teşkil etmektedir. İnönü'nün Başbakan olduğu günlerde, bizimle hiç ilgisi olmayan Küba bunalımı yüzünden, Washington, Türkiye'nin Sovyet füzelerine hedef olmasını beklemiştir. Küba bunalımını dakikası dakikasına yaşayan Robert Kennedy, bu gerçeği hatıratında açıkça yazmaktadır. Kennedy, Küba'daki Sovyet füzelerini tahrip edince, Rusya'nın da Türkiye'de bir karşı darbe indireceğini düşündüklerini hatıratında tekrar tekrar belirtmektedir. Kennedy, "Küba'ya saldırsak ve Ruslar Türkiye'ye saldırarak karşılık verse, Türk füzelerini ateşleyebilir miydik, ateşlememiz gerekir miydi?" demekte ve bir dünya savaşı kararını NATO'nun değil, ABD Cumhurbaşkanının tek başına alacağını söylemektedir. Ülkemizin savaşa girme kararını, Türkiye Büyük Millet Meclisi değil, ABD Başkanı verecektir.

Amerika, Türkiye'yi istediği anda savaşa sokabilir, ama bir saldırıya uğradığı takdirde Türkiye'yi tek başına bırakabilir. Acı gerçek, budur.

Temel Anlaşma Aldatmacası

Tamamen kaldırılması mümkün olmayan savaşa sürüklenme tehlikesini geniş ölçüde azaltmak için, Türkiye'nin Amerikan üslerinden ve nükleer silâhlardan arınması askeri birliklerinin kontrolüne her zaman tam

sahip olması gereklidir.

Parlâmento'da gizli oturumlarda görüşülen temel anlaşma, DEVRİM'in ilk sayısında uzun uzun açıkladığımız üzere, bu bakımdan hiçbir değişiklik getirmekte değildir. Anlaşmaya, amacın Türk ülkesinin savunulması olduğu ilkesi dahi açıkça koydurulamamıştır. Anlaşmaya göre, tesislerin kuruluş nedenini, yerini, kapsamını, işleyişini saptamak ve kullanma kararını vermek, Türkiye Cumhuriyeti'ne ait değildir. Kararı Washington alacak, Türkiye'nin rolü Amerikan kararını onaylamaktan ibaret kalacaktır. Genelkurmay'ın düşünen beyinlerinden birinin sözleriyle, "Anlaşma, bu haliyle, Türkiye'nin ülke bütünlüğünü ve egemenlik haklarını korumak şöyle dursun, tehlikeye düşürmektedir." Ne var ki, bütün bunlara rağmen, Parlâmento, açık bir oturumda bile değil, gizli bir oturumda bol bol konuşmaktan öte bir şey yapacak değildir. Temel anlaşma çoktan yürürlüğe girmiştir ve ana muhalefet, bu hayati konuda oldubittiye rıza göstermiş gibidir. Oysa, NATO ve İkili Anlaşmalar, CHP'nin en hazırlıklı olduğu bir konudur. Parti Meclisince kabul edilen CHP NATO Raporu, NATO ile ilişkilerde ve ikili anlaşmalarda esaslı değişiklikler yapılmasını öngörmüştür. Raporun vardığı sonuçları, kısaca hatırlatmakta yarar vardır:

- Türkiye'deki elektronik istihbarat şebekesi, bir tahrik vasıtası olmaktan çıkarılmalıdır.

- Türkiye'nin bir bölgesini nükleer hedef haline getirecek İncirlik üssünden, Türkiye'nin mümkün olduğu kadar çabuk arınması zorunludur.

- Türkiye'nin çeşitli yerlerine depo edilmiş bulunan taktik nükleer silâhları kullanma yetkisi ya bize devredilmeli, ya da bu silâhlar Türkiye'den çıkarılmalıdır.

- NATO'ya tahsisli kuvvetleri kullanma serbestisine sahip olunmalıdır.

- NATO stratejisiyle ulusal strateji arasında uyuşmazlıkta, ulusal stratejiden fedakârlık yapmayıp, NATO stratejisinin değiştirilmesine gidilmelidir.

- İzmir'deki Güneydoğu Avrupa Müttefik Kuvvetleri ve Altıncı Taktik Hava Kuvveti karargâhları kaldırılmalıdır.

Bütün bunlar, Türkiye'nin güvenliği açısından bazı asgarî tedbirlerdir.

Ne var ki, İsmet Paşa, CHP'nin en yüksek karar organının onayladığı bu tedbirlerin kamuoyuna açıklanmasını sakıncalı saymıştır. Sayın İnönü, şimdi de gizli oturumda, AP iktidarına bir takım nasihatlar ve tavsiyelerde bulunmuştur. Nasihatler dinlenecek, fakat hiçbir şey değişmeyecektir. Amerika ne istiyorsa o olacaktır.

Durum, düşündürücüdür: İsmet Paşa, NATO'nun Türkiye'yi koruma-yacağını, aksine Türkiye'yi tehlikeye atabileceğini kabul etmektedir. Fakat bu yargının gerektirdiği tedbirleri aldırmak için ciddî bir mücadele vermekten kaçınmaktadır. Bu tedbirler uğruna kamuoyunu seferber ederek, iktidara baskı yapmayı sakıncalı görmekte, kapalı oturumlarda bir takım nasihatlerle yetinmektedir. Bu, Amerika'yı kollayan, sonuçsuz kalmaya mahkum bir "idare-i maslahat" politikasıdır ve ikili anlaşmalar konusunda, iktidar kadar ana muhalefeti de sorumlu duruma düşürmektedir.

Devrim, Sayı 15, 27 Ocak 1970

Sol Tutuculuk

Deniyor ki, "Sonra daha kötü olur. Daha kötü olmayacağının teminatı ne?" Devamlı bu soruyu soranlar, olayları daima sınıfsal açıdan değerlendirme iddiasında olan bir kısım sol çevrelerdir.

O halde yukarıdaki sorunun cevabını, sınıfsal açıdan vermeye çalışalım: Bugün Türkiyemizde, ekonomik ve politik güç, esas itibarıyla kimlerin elinde? İlerici geçinen partiler dahi, feodal düzenin kalıntılarından medet umuyorlar. Ekonomik ve politik iktidar, beyler, şeyhler, ağalar ve tefeciler gibi Orta Çağ düzeninin artıklarından, ilkel yarı sömürge kapitalizminin çeşitli unsurlarına kadar uzanan bir tutucu güçler koalisyonunun elinde. Nurcusu, Süleymancısı, pilâvcısı vb. iktidarın koltuğu altında palazlanıyor ve örgütleniyor. Ülke, emperyalizme alabildiğine açık. Tutucular koalisyonu, emperyalizmi, bir zenginleşme aracı ve hayat sigortası diye, baştacı ediyor. Türkiye, 1919'da Kurtuluş Savaşı yapmaktan vazgeçip Amerikan mandasını kabullenseydi, büyük bir olasılıkla, bugünkünden daha kötü bir durumda bulunmayacaktı...

Konuya, sınıfsal açıdan bakılırsa, Türkiye'de politik ve ekonomik gücün, bugünden daha geri sınıfların eline geçmesi mümkün değildir. Çün-

kü çağımızın ölçüleriyle, emperyalizmin hizmetindeki en geri güçler, ülkemiz üzerinde egemenliğini kurmuştur. "Cici demokrasi", çeyrek yüzyıllık denemenin apaçık gösterdiği üzere, ülkenin en geri güçlerini iktidara getirme aracı olmuştur.

O halde, "sonra daha kötü olur" demenin anlamı ne? Sınıfsal açıdan, bugünkünden daha kötüsü tasavvur dahi edilemez. Türkiye sınıfsal açıdan daha kötüye gidemez. Ancak şu söylenebilir: "Evet, ama hiç değilse şimdi konuşabiliyoruz, az çok rahatlıkla yazıp çizebiliyoruz, hele özerk kurumlara kapağı attıysak, hem kurulu düzenin nimetlerinden yararlanabiliyor, hem de bir rizikoya girmeden, en keskininden solculuk taslayabiliyoruz."

İşte bu noktada sol kanat tutuculuğu başlamaktadır. Doğrusu, Demirel iktidarı, bir kısım sol çevrelere, bu iş az çok rizikolu olsa bile, boşalma olanağı sağlayarak kendi açısından, akıllıca davranmaktadır. Morrison temsilciliğinden yetişme Demirel'in, toprak ağalığından gelme Menderes'ten çok daha akıllı olduğunu teslim etmek gerekir. Ama bu noktada dahi, nispî özgürlük havasının Demirel'i iktidara getiren güçlerin hediyesi olmadığı açıktır. İşbirlikçi, ilkel yarı-sömürge kapitalizminin temsilcilerinin, Orta Çağ kalıntısı güçlerle ittifakına dayanan bugünkü egemen sınıflar, Demirel kadar ince hesapçı değillerdir. Solun boşalma olanağını dahi ortadan kaldırmak için sabırsızlanmaktadırlar. Eğer bunu şimdiye kadar gerçekleştiremedilerse, 27 Mayıs'ı yapan güçlerden çekindiklerindendir. Nispî özgürlük havası, gericiler koalisyonunun değil 27 Mayıs'ı yapan güçlerin eseridir.

Bir kısım sol çevreler, bu gerçeği kolaylıkla unutuyorlar: Sınıfsal açıdan en gerici bir koalisyonun ülkeyi yönetmesini, nispî özgürlük sağlıyor gerekçesiyle cheveni şer sayıyorlar. Nispî bir özgürlük havasının gerçek mimarları olan 27 Mayısçı güçleri ise, bu özgürlük havasını kaldırır iddiasıyla, umacı gibi görmek ve göstermek istiyorlar.

Sınıfsal açıdan, bu sol çevrelerin büyük bir terslik içinde oldukları açıktır: İleriye açılma olanakları bulunan güçler umacı sayılmakta, daha geriye gitmek için çırpınan, tarihin çoktan mahkûm ettiği gerici güçler koalisyonu egemenliği ise, "sonra daha kötü olur" gerekçesiyle bir ölçüde meşrulaştırılmaktadır.

Sol kanat tutuculuğu bu noktada ikinci bir adım atmakta ve dostunu düşmanını karıştırarak, iktidardaki gericiler koalisyonunun uyduluğuna doğru yönelmektedir. Artık sınıfsal tahlil, tamamen bir yana bırakılmıştır. Umacı korkusunun duygusallığı, ya da zincirlerinden başka kaybedecek şeyleri olanların sol görünüşlü çıkarcılığı konuşturulmaktadır.

Gaflet ve dalâlet diye nitelemek istemediğimiz bu duygusal terslik, ya da çıkarsal sol tutuculuk, şu gerekçeyle savunulmaktadır: Bugün ortamdan yararlanarak, emekçi halkımızı bilinçlendiriyoruz.

Çok iyi, çok güzel. Bizim şikâyetimiz, olsa olsa, ortamdan yeteri kadar yararlanılmadığı, meleklerin cinsiyeti üzerindeki Bizans tartışmalarını hatırlatan dostlararası anlamsız gevezelikler ve didişmelerle güçlerin israf edildiği ya da boş yere parçalandığı noktasında toplanabilir. Ne var ki, bu gerekçe sık sık, "Ancak bu ortamda biz emekçi halkımızı bilinçlendirebiliriz." demeye gelen bir biçimde kullanılmaktadır. Faşizme teşne gericiler koalisyonu, açıkça faşist bir yönetim kursa, sanki emekçi halkımızın bilinçlenmesi zınk diye duracaktır. Solcularımız sanki halkı bilinçlendirme görevlerini, gericiler koalisyonu müsaade ettiği sürece yapacaklardır. İcazetli solculuğa paydos denilince, bilinçlendirme çabası sona erecektir. Faşist bir yönetimde daha çok kurban verilmesi mümkündür, fakat gericilerden icazet beklemeyen devrimcilerin mücadelesi herhalde devam edecektir.

Faşist bir ortam, Türkiye şartlarında daha hızlı bir bilinçlendirme mi sağlar, yoksa bilinçlendirmeyi yavaşlatır mı? Bilemeyiz. Her ikisi de mümkündür. Ama Türkiye şartlarında faşizmin bilinçlenmeyi yavaşlatacağı hiçbir zaman önceden kesinlikle söylenemez. Türkiye bugün, ilkel yarı sömürge kapitalizmi, üretici güçlerin gelişmesini gerçekleştiremediği, feodal kalıntıları tasfiye edemediği için bir bunalıma doğru sürüklenmektedir. Otoriterizme kayış, hiçbir şeyi çözemeyeceği gibi, bunalımı şiddetlendirebilir. Bu nedenlerle, Türkiye şartlarında, faşizm gelir korkusunun bazı sol çevreleri gerici güçler koalisyonunu "ehveni şer" saymaya yöneltmesi, tutucu bir eğilimdir.

Gerici güçler koalisyonundan daha gerisi düşünülemez. Umacı diye görmek ve gösterilmek istenen güçlerin ise, ileriye açılma olanakları vardır. Gericiler koalisyonunun, feodalizm artığı gerilik kaynaklarını kurutmakta ve üretim güçlerini geliştirmekteki aczi, bu güçleri sola itmekte ve

onları gericiler koalisyonunun karşısına dikmektedir. Devrimcilik, faşizm korkusuyla bu gelişmeleri görmezlikten gelmek değil, tam tersine, bu gelişmeleri hızlandırmaya koşulmaktır.

Türkiye'de önümüzdeki yıllarda çok şeyler olacaktır. Fakat herhalde bugünkünden daha kötü bir şey olmayacaktır.

Devrim, Sayı 16, 3 Şubat 1970

Demirel Neyi Savunuyor

Başbakan, bütün ikili anlaşmaları NATO'ya bağladı. Amerikan üsleri, radar tesisleri ve İncirlik'teki nükleer silâhlarla yüklü Amerikan uçakları için "NATO'da oluşun bir neticesidir." dedi.

Ne var ki, bütün NATO ülkeleri, böyle bir durumu, Demirel tevekkülüyle "NATO'da bulunmanın kaçınılmaz sonucu" saymıyorlar. Fransa NATO üyesi, ama askerî örgütün dışında, NATO'lu Kuzey Avrupa ülkelerinin çoğu, topraklarında nükleer silâhlar ve Amerikan üsleri bulunmasını reddediyorlar. NATO'da olmak, Amerika'nın Türkiye'nin güvenliğini hiçe sayarak, kendi güvenliği için arzuladığı askerî tesisleri kurabilmesi anlamına gelmiyor. İkili anlaşmaların dayandırıldığı Kuzey Atlantik Anlaşmasında da böyle bir yükümlülük yok. Ortak savunmadan söz edilse de, nihayet ülkenin savunmasına yardımcı olunması söz konusu.

Geçmişte işlerin böyle geçmediği açık: Türkiye'nin ikili anlaşmalar yüzünden ne büyük tehlikeler atlattığı çok yazıldı. İşte bu yüzden, Türk kamuoyu, son Temel Anlaşma ile bu tehlikelerin ortadan kaldırılmasını ve anlaşmaların ABD'nin güvenliğine değil, Türkiye'nin güvenliğine öncelik tanınmasının sağlanmasını istiyordu. Savunulacak ülke, Türk ülkesiydi. O

halde hangi konularda, nerelerde ve ne gibi savunma tesisleri kurulacağına Türk Genelkurmayı'nın isteğiyle Türk Hükûmeti karar verebilmeliydi. ABD, bizim verdiğimiz kararın uygulanmasında yardımcı olmalıydı. Yıllardır tartışılan ikili anlaşmalar sorununun can alıcı noktası buydu.

Temel Anlaşma, bu noktada hiçbir değişiklik getirmemektedir. Bir değişiklik getirseydi, Temel anlaşmanın 3. maddesinde "tasvip eder" yerine, "Türk Hükûmeti tâyin eder" yazılırdı. İlk maddede sayılan ilkelerin başında "Amaç, Türk ülkesinin güvenliğinin korunmasıdır" ilkesi yer alırdı. Anlaşma, Amerika'nın Türkiye'de kurduğu ve kuracağı tesisleri esas almaktadır. Tesislerin kuruluş nedenini, yerini, kapsamını, işleyişini ve nihayet kullanma kararını vermek, Türk Hükûmetine ait değildir. Bu kararları Amerika almaktadır. Her şey Amerika'nın güvenlik ihtiyaçlarına göre düzenlenmektedir. Türk Hükûmetine, Amerikan kararlarını onaylamak kalmaktadır. Fiiliyatta da bu onaylama kayıtsız şartsız bir onaylamadır. Üstelik Temel Anlaşma, bir kez müsaade alındıktan sonra, onaylanan amaçlara ve faaliyetlere uygun olmak şartıyla, önceden haber vermeye ve müsaade almaya lüzum kalmadan ortak savunma tesislerinin düzenlenmesi ve teçhizatının yenilenmesi konusunda Amerika'ya tam serbesti tanımaktadır.

Görüldüğü gibi, ülkemizde kurulan tesislerin amacı, Türkiye'nin güvenliğinin değil, ABD'nin güvenliğinin sağlanmasıdır. Bunlara "ortak savunma tesisi" adı verilmesi, tebessümle karşılanacak bir aldatmacadır. DEVRİM'in geçen sayısında açıklanan TUSLOG ile ilgili belge dahi bunu göstermeye yeterlidir. Zira ortak savunma tesislerinin idaresi, Almanya'daki Amerikan Hava Kuvvetleri Komutanlığına bağlı TUSLOG'a aittir. TUSLOG, Türkiye'deki Amerikan tesislerinin harekât, istihbarat, eğitim ve lojistik karargâhıdır. Tesisler sözde ortaktır, tesislerin bağlı olduğu karargâh ise Amerikan Hava Kuvvetlerinin bir kuruluşudur, ortak savunmayla uzaktan yakından ilgisi yoktur. Ve hiçbir anlaşmaya dayanmadan Ankara'nın göbeğinde faaliyet göstermektedir.

Demirel'e göre, yalnızca Amerikan çıkarları göz önünde tutularak kurulmuş bu tesislerin hiçbir kışkırtıcı yanı yoktur, ABD kudretli radarlarla, bizim güvenliğimizi ilgilendirmeyen konularda, Rusya'nın derinliklerine kadar uzanan istihbarat yapacaktır, İncirlik'te nükleer başlıklarla donatılmış Amerikan uçakları bulunduracaktır, ama bunlar kışkırtıcılık sayılma-

yacaktır. Oysa, yine Demirel, NATO Avrupa Başkomutanı olan Amerikalı Generale bağlı bulunduğunu söylediği İncirlik'teki Amerikan uçaklarının başımıza dert açabileceği, Türkiye'yi bir nükleer karşı darbeye maruz bırakabileceği iddialarını dolaylı yoldan kabul etmektedir. Demirel'e göre, Avrupa'daki NATO Başkomutanının, NATO Konseyini hiçe sayarak, İncirlik'teki Amerikan uçaklarıyla nükleer bir savaşı başlatması mümkündür. Ama Demirel, kendi başının da derde girmesi ihtimali olduğu için, Amerika'nın bunu yapmayacağına inanmaktadır. Demirel'in gerekçesi şöyledir: "Amerika'nın Türkiye'nin başını belâya sokmak maksadıyla kendi başını belâya sokmak istemesi düşünülemez." Bu sözler, ABD, Türkiye'yi ilgilendirmeyen bir konuda Rusya'ya nükleer bir darbe indirmeye karar verdiği zaman, Türkiye'nin başının iradesi dışında derde gireceğinin itirafıdır. Zira İncirlik'teki nükleer silâhlarla donatılmış uçakları istediği gibi kullanabilecektir. Rusya da, Türkiye dışındaki bir yerden darbe yese dahi, İncirlik'teki Amerikan uçaklarının her an harekete geçebileceği ihtimalini hesaplayarak, önce davranmak isteyebilecek ve Adana'yı nükleer silâh yağmuruna tutabilecektir.

Öte yandan yine Demirel'in belirttiği üzere, olağanüstü hallerde, NATO Konseyinde görüşülüp ortak bir karar almadan, NATO Başkomutanı Amerikalı General harekete geçebilecek ve Türk Hükûmetinin ve Türk Genelkurmayı'nın haberi dahi olmadan, Türk pilotlarının yönetimindeki nükleer silâhlarla yüklü uçaklara hedeflerine doğru uçuş emri verebilecektir.

Türk kamuoyu, Başbakandan bu tehlikeleri ortadan kaldırmasını beklemekteydi. Başbakan ise, bu tehlikeli durumun savunuculuğunu yapmaktadır.

Devrim, Sayı 17, 10 Şubat 1970

İktidar Boşluğu

Bütün hayatını inandığı bir devrimin gerçekleştirilmesine adayan ünlü bir fikir ve eylem adamı, devrim olması için, halk kitlelerinin bilinçlenmelerini ve düzenin değişmesini istemelerini yeterli bulmaz. Egemen sınıfların da, "eskiden olduğu gibi yaşayamaz ve yönetemez duruma düşmelerini" gerekli sayar.

Türkiye'de devrimin birinci şartı gerçekleşmiş midir, bilemeyiz ama, ikinci şart gerçekleşmişe benzemektedir: Egemen sınıflar ve politikacılar, Türkiye'yi yönetemez duruma düşmüşlerdir.

Başbakan Demirel, Bütçe oylamasında azınlıkta kalmadan önce, ondan daha az ciddî olmayan bir darbeyi, Sunay'dan yemiştir. Cumhurbaşkanı, yardım veren uluslararası teşekküllerin de baskısıyla, Demirel'in izlemeye niyetlendiği istikrar politikasını, Gider Vergisi oranlarını değiştirmek için hükûmete yetki veren kanunu veto ederek, dinamitlemiştir.

Sunay'ın ilk kez uzun bir gerekçeyle açıklanan vetosu, sosyal adalet ve Anayasaya uygunluk gibi iddialardan da yararlanarak, aslında, enflâsyonla yaşamaya alışmış kapitalistlerimizin vergilere ve istikrar politikasına karşı

tepkilerini yansıtmaktadır. Gerekçeye göre, gider vergilerinin yükseltilmesi, iş hayatında "huzursuzluk ve istikrarsızlık" yaratabilecektir. Bazı işyerlerinin kapanmasına, düşük kapasiteyle çalışmasına, bir kısım yatırımların azalmasına yol açabilecektir.

Bütün bu iddialarda bir gerçek payı vardır, ama Demirel'in 2 milyarlık vergi programı rafa kaldırıldığı takdirde, alternatif, 1957-1958 yıllarındakine benzer biçimde kontrolden çıkmış bir enflâsyondur. Milletlerarası teşekküllerin dış yardımları geciktirerek cezalandıracakları böyle bir enflâsyon ise kısa bir süre sonra, bugünkünden çok daha büyük politik, ekonomik ve toplumsal çalkantılar yaratacak sert tedbirler almayı zorunlu kılacaktır. Durum bu kadar açık olduğu halde, egemen sınıflarımız, uzun vadeli sınıf çıkarlarına uygun istikrar politikasının bir kısım sıkıntı ve külfetlerine katlanmayı dahi reddetmektedirler. Tam aksine Odalar Birliğinin geçen hafta tesbit ettiği 13 maddelik "özel sektör" görüşü, "Vergiler iyice azaltılsın, devlet fonlarından yapılan yardımlar büyük ölçüde arttırılsın." anlamına gelmektedir.

Bu şartlarda Sam Amca, Hans Amca ve Konsorsiyum çok kızacaktır ama, istikrar programının yattığı söylenebilir. Demirelli ya da Demirelsiz bir AP iktidarı, gider vergilerini artıran, arsa, bina, otomobil alım satımlarını ve lüks inşaatı vergilendirmeye yönelen bir programı Parlâmento'dan geçirebilecek bir otoriteye kolay kolay sahip olamayacaktır. Hele bazı CHP çevrelerine sempatik gelen azınlıktaki bir AP Hükûmeti, ana muhalefet tarafından az çok kollansa dahi, aciz içinde bocalamaya mahkûmdur. Seçime gitmek, bir çözüm yolu değildir. Tam aksine, bu yüzden kaybedilecek aylar ve seçim demagojisi işleri daha berbat edecektir. Esasen AP yöneticileri istese de, ana muhalefet partisi ve Parlâmento çoğunluğu erken seçime karşıdır. Anayasanın 108. maddesinde öngörülen Meclis'in feshi mekanizmasının işletilmesini önlemek, Fransa'da de Gaulle öncesi dönemde sık sık görüldüğü üzere, muhalefet için güç bir iş değildir. Kısaca, erken seçim yolu kapalıdır ve mümkün olsa bile, derde deva getireceği çok şüphelidir. Seçimlerden yönetilmesi daha güç bir Meclis'in çıkması bile mümkündür.

AP ve CHP yöneticileri aksini söyleseler dahi, bugünkü durumda egemen sınıfların çıkarları açısından en akıllıca yol, bir AP-CHP koalisyonudur. Nitekim Washington'daki yetkililer, bizim egemen sınıflardan çok daha akıllı ve biraz daha uzak görüşlü oldukları için, bir yıl önce, "Devalüasyondan kaçınmaya imkân yok. Türkiye iktisadî yönden feci durumda. Washington,

memleketiniz hakkında ümitsizlik içinde. 1969 genel seçimlerinde AP'nin hezimete uğraması beklenemez. Ama AP ile CHP tarafından kurulacak bir koalisyon, belki de Türkiye için en yararlı çözüm yoludur." tavsiyesinde bulunmuşlardır. Ekonomik durumlarla pek ilgilenmeyen Ordu yüksek kademeleri de, "aşırı uçlar" denen akımların, özellikle "31 Martçılar"ın tasfiyesi için bir AP-CHP koalisyonuna yatkın gözükmektedirler.

Bir AP-CHP iktidarı gerçekleşir mi, gerçekleşmez mi, bilemeyiz, ama mevcut politik bunalımın en geçerli çözüm yolu böyle bir koalisyondur. Bu koalisyon, başta Toprak Reformu olmak üzere, aldatmaca bir düzen değişikliği programıyla bile sahneye çıkabilir. 1961 AP-CHP koalisyonunun programında "Toprak Reformu" vardı, hattâ Adana ağalarından Tarım Bakanı Cavit Oral, hazırladığı Toprak Reformu tasarısını kamuoyuna açıklamıştı!..

Koalisyon bir yandan bol bol sosyal adaletten söz edebilir, öte yandan da vasıtasız vergilere dayandırılan bir istikrar politikasını kör topal sahneye koymaya çalışabilir. Ne var ki, bu son çare de, egemen sınıflara biraz zaman kazandırsa bile, uzun ömürlü olacağa pek benzememektedir. Egemen sınıfların miyopluğu ve ülkenin ekonomik sorunlarını çözmekteki aczi, en ustaca gözüken politik kombinezonları kısa sürede iflâsa sürükleyebilecektir. Bu nedenle, egemen sınıfların aç gözlü baskıları altında, AP-CHP koalisyonu bocalamaktan kolay kolay kurtulamayacaktır. AP'nin yeminli, yeminsiz bölünmesine benzer biçimde, CHP içinde göbekli, göbeksiz çekişmesi de koalisyonun güçlüklerini arttıracaktır. Üstelik, AP ile ortaklık, lâfta ilericilik taslansa bile, aslında CHP'nin düzen değişikliği ve solculuk iddialarından vazgeçerek, egemen sınıfların baş temsilciliğini Demirel'den devralması anlamına gelecektir.

Devrimci ve karşı devrimci güçler arasındaki ayırımı tam bir açıklığa kavuşturacak ve mücadeleyi kesinleştirecek olan böyle bir koalisyon, devrimci güçlerin son parlâmentoculuk hayallerini de yıkıp götürecektir.

Kısaca, ülkenin egemen sınıfları ve politikacıları ülkeyi yönetemez duruma düşmüşlerdir. Türkiye'de bugün, Amerikalıların çok sevdiği bir deyimle, "iktidar boşluğu" vardır. Devrimci güçler, bu boşluğu doldurunca ya kadar, politik, ekonomik ve toplumsal bunalım sürüp gidecektir.

Devrim, Sayı 18, 17 Şubat 1970

Utanç Tablosu

Hükûmet'in Bütçe oylamasında azınlıkta kalarak istifasını vermesi, CHP Bütçe Sözcüsü Kemal Satır'ın dile getirdiği önemli bir gerçeğin gözden kaçmasına yol açtı. Kemal Satır, yüzde 7 oranında bir kalkınma hızının gerçekleştirildiği iddialarını çürüterek, 1969 yılında kalkınma hızının yüzde 3'ün altında kaldığını ileri sürdü: Tarımda yıllardır bir üretim artışı yoktu. Sanayi kesiminde yüzde 12'lik kalkınma iddiası asılsızdı. Endeksler, gerçek artışın yüzde 4'ü aşmadığın, göstermekteydi. Tarım ve sanayide milli gelir rakamları şişirilmekteydi. Fakat yüzde 7'lik hıza asıl, tarım ve sanayiin dışında, hizmetler kesiminde büyük artışlar sağlandığı ileri sürülerek ulaşılmaktaydı. Bunun anlamı şuydu: Türkiye buğday, pamuk, kömür, demir vb. gibi tarım ve sanayi üretiminde bir artış elde edemediği halde, bu ürünlerin ticaretini yaparak ya da hizmet satarak milli gelirde yüzde 7'ye yakın bir artış gerçekleştirmekteydi. Hizmetçi, aşçı, garson sayısı, diyelim, 100 bin çoğalınca, millî gelir milyar liraya yakın artmaktaydı! Gece kulüpleri, sosyete meyhaneleri, güzellik enstitüleri, banka şubeleri, benzin satış istasyonları vb. mantar gibi yerden bittikçe, lüks meskenler boy attıkça, ulaştırma ve ticaret faaliyetleri hızlandıkça, millî

gelir yükselmekteydi! Con Ahmet'in devridaim makinası gibi, hükûmetler, maddi üretimde bir artış sağlamadan plânın öngördüğü yüzde 7 kalkınma hızına varmanın yolunu bulmuşlardı. Kalkınma plânları, "Hizmet kesimlerinin yavaş, tarım ve sanayiin hızlı gelişmesi şart" diye yazıyordu, ama gerçekte bunun tam tersi oluyordu.

Kısaca, yüzde 7'ye yakın kalkınma hızı iddiası, son yıllarda bir aldatmacadan ibaretti. Türkiye kalkınmıyor, yerinde sayıyordu. Hizmet kesiminin aşırı genişlemesi, gelecekte kalkınmayı çok daha güçleştirecekti.

Amerikalı Profesörün Tablosu

Oysa çağımız, bir kalkınma çağı idi. Metodlarını ister beğenelim, ister beğenmeyelim, Türkiye'nin dün bir eyaleti olan Bulgaristan, bugün Bülent Ecevit'in de belirttiği üzere, kısa sürede kalkınmış bir ülkeydi. Enver Paşa'nın Turan hayalleriyle ayaklandırmaya gittiği Türkistan, dün Orta Çağ sultanlarının okuma yazma bilen insanların kellesini uçurduğu bir diyardı. Bugün Türkistan bir sanayi ülkesiydi. Amerikalı profesör Charles K. Wilber'in North Carolina Üniversitesi Kitabevi tarafından yayınlanan eserinden alınan aşağıdaki mukayeseli rakamlar, Türk milliyetçileri için bir utanç tablosuydu:

Kalkınmanın Parasal Olmayan Ölçüleri

Ülkeler	Yetişkinler okuma - yazma oranı	20 binin üstündeki şehirlerde yaşayan nüfus (%)	Orta ve yüksek öğretimde nüfus (%)	Adam başına elektrik üretimi (Kwh)	100 bin kişiye düşen doktor sayısı
Sovyet Türkistanı					
1926-28'den önce	16	9,3	0,16	4	17,4
1960-62'de	87	27,8	5,46	820	139,1
Kolombiya					
1960-62'de	62	22,4	1,88	259	41,3
Hindistan					
1960-62'de	24	11,9	2,34	51	17,4
Türkiye					
1960-62'de	30	14,5	2,00	99	34,4

Rakamlar acıdır, ama dün gerici emirlerin yönetimindeki Turan ülkesinin, anavatan Türkiye'yi kat kat geride bıraktığını göstermektedir.

Özbekistan Mucizesi

Mayıs 1969'da *Le Monde* gazetesinde yayınlanan uzun bir incelemede, arazisinin yüzde 80'i çöl ve dağ olan 11 milyon nüfuslu Özbekistan hakkında şu bilgi verilmekteydi: "100 bin Türk ve Müslüman uzman, nehirleri ters akıtarak çölün manzarasını değiştirmişlerdir. Çöl, bugün pamuk tarlaları, sebze ve meyve bahçeleri, pirinç tarlaları ile bezenmiştir. Maden zenginlikleri değerlendirilmiştir. Özbekistan'ın kimya kombinası, dünyanın en önemli kuruluşlarından biridir. Ordinatör ve elektronik sanayi tesisleri, *IBM*'e rakip olabilecek güçtedir. Bu ufak ülkede, 1179 fabrika ve 90 bin traktör vardır.

Le Monde yazarı, Özbekistan kalkınmasını, "Çağdaş tarihte Kaliforniya dahi böyle bir dönüşüme sahne olmadı." diye açıklamaktadır. Özbekistan etiketini taşıyan sınaî mamuller, 64 Asya ve Afrika ülkesinde satılmaktadır. 3 bin kadar Özbek teknisyeni, 70 azgelişmiş ülkede entegre sanayi tesisleri kurulmasında yardımcı olmaktadır. Ufak Özbekistan'da 118 bilimsel derginin yıllık tirajı 25 milyonu bulmaktadır. Okuma yazma sorunu çözülmüştür. 11 milyon nüfusun üçte biri, yâni 3,5 milyon kişi okullarda bulunmaktadır, *Le Monde*, bir "Özbekistan Mucizesi"nden söz etmektedir.

Kim Kimi Kurtaracak?

Turan ülkesi, çölleri münbit ovalar hâline getirirken, biz Türkiye'yi çölleştirmekle meşgulüz. Verimli Söke Ovası dahi çoraklaşmaktadır. Büyük Türkiye, bu yıl açlığı önlemek için buğday dilenciliği yapmaktadır. Sanayi diye kurulan derme çatma tesisler, makinası, hammaddesi yedek parçası bilgi ve uzmanıyla dışarıya bağlıdır. Yeteri kadar dış borç sağlanamadığından, her şeyi ile dışarıya bağlı birçok sanayi tesisi kapılarını kapama, ya da faaliyetini kısma durumunda bulunmaktadır.

Vaktimizi "esir Türkleri kurtarma" edebiyatı ile geçirirken, çok korkulur ki, Türkiye, ekonomik ve teknik yardım için Özbekistan'ın kapısını çalmak durumunda kalsın..

Demirelli-Demirelsiz, koalisyonlu-koalisyonsuz yeni bir hükûmetin kurulması, bu utanç tablosunda en ufak bir değişiklik yapacak değildir. Tu-

tucu güçlerin cici demokrasisi, saplandığı bataklıkta, çırpındıkça batmaya mahkûmdur. Oysa bugün geri kalmış bir ülkenin 20-25 yıl zarfında kalkınması ve çağdaş uygarlık düzeyine ulaşması mümkündür. Devrim, her şeyden önce bunun için gereklidir.

Devrim, Sayı 19, 24 Şubat 1970

Politik Durum

Cici demokrasinin dahi, bir fazilet görüntüsüne ihtiyacı vardır. Gerçi azgelişmiş bir ülkede kapitalist kalkınma, devlet kesesinden müteşebbis yaratma demektir. Milyonlar, serbest piyasada değil, bakanlık kapılarında kazanılır. Plânlama Teşkilâtının bir teşvik belgesi, dış ticaret yönetmeliğinde yapılacak ufak bir değişiklik, bir ithalât müsaadesi, ihaleler, insanı çabucak milyoner edebilir. Bu yüzden, firmalar arasında sert kavgalar görülür. Bir işin Ahmet yerine Mehmet'e verilmesi, büyük yolsuzluk söylentilerine yol açar. Bakanların, yüksek memurların rüşvet yedikleri ileri sürülür. Parlâmento kulisinde ve iş çevrelerinde, yolsuzluk hikâyeleri tartışılır durur. Bu, sistemin tabiatı gereğidir. Ama "cici demokrasinin" nimet dağıtma mevkiinde bulunan politikacıların yine de dikkat etmeleri gereken bâzı hususlar vardır: Politikacı, kendini ve yakınlarını zengin etmekten kaçınma durumundadır. İktidarın başındaki kişinin kardeşleri, sıfırdan başlayıp birkaç yılda 87 milyon lira servet sahibi olurlarsa, o kudretli görünen kişi koltuğundan tepetaklak düşmeye mahkûmdur. Yerinde kalmak için "mebus pazarı"nda şüpheli transferlere kalkışmak, düşüşün sertliğini artırmaktan başka sonuç vermez.

700

İşte İsmet Paşa, son konuşmasıyla, bu gerçeği hatırlatmaya çalışmış ve "cici demokrasi"nin fazilet görüntüsünü korumak istemiştir. İnönü, her şeyden önce, "cici demokrasi"yi kurtarma çabasındadır. Düşerse batacağına inanan Demirel ise, elli yıllık devlet hayatı ve tarihten miras bir dokunulmazlığa sahip bulunan İsmet Paşa'ya karşı, "Ya senin yakınlarının yolsuzlukları.." biçiminde talihsiz bir çıkış yaparak, idam fermanını imzalamıştır. Demirel, büyük tâvizler vererek Bilgiç kanadıyla faraza anlaşsa bile, bir süre sonra yıkılmaktan kurtulamayacaktır. Demirel, kalmak için çırpındıkça, yumuşak iniş yapma fırsatını da yitirecektir.

Peki, Demirelsiz bir AP iktidarının şansı nedir? CHP'nin Ecevit kanadı, İsmet Paşa, Demirel ve Çağlayangil'den arınmış bir AP ile koalisyona gider korkusuyla, AP'deki hiziplerin öpüşüp koklaşıp barışması için yalvar yakar olmaktadır. Fakat AP'nin derlenip toparlanıp az çok kuvvetli bir iktidar hâline gelme şansı artık pek azalmışa benzemektedir.

İsmet Paşa, Demirel ve Çağlayangil'den arınmış bir AP iktidarını "ciddî nedenler bulunmadıkça" devirmekten kaçınacağını açıklayarak, örneğin bir Bozbeyli'nin başkanlığındaki AP hükûmetine kol kanat gereceğini ve destek olacağını belirtmiştir. İnönü'nün tezi, muhalefette kalarak, iktidardaki AP ile bir cins koalisyon yapma anlamına gelmektedir. Ne var ki, politik bunalımı çözmeye yönelmiş bütün bu plânlar, ülkenin içinde bulunduğu ağır ekonomik ve toplumsal bunalımı hesap dışı tutmaktadır.

Ekonomi, bir çıkmaza doğru hızla sürüklenmektedir: Gerekli ithalâtı karşılayacak yeter miktarda döviz yoktur. Hammadde yokluğu yüzünden, fabrikalar faaliyetlerini yavaşlatmakta, ya da kapılarını kapamaktadırlar. İşsizlik büyümektedir. Artan hayat pahalılığı, büyük kitlenin yaşantısını tahammül edilmez ölçülere yaklaştırma yolundadır.

Türkiye'ye Yardım Konsorsiyumu, 1970 kredi programını tespit için hâlâ toplanamamıştır. Toplantı ertelenmektedir. Konsorsiyum, Türkiye'nin bir "kemer sıkma" politikasını uygulamaya koymasını beklemektedir. İşler oluruna bırakılırsa, enflâsyon alabildiğine şahlanacak, döviz ve hammadde yokluğundan fabrika kapanmaları, ekonomimizi iyice rayından çıkaracaktır. "Kemer sıkma" politikası zorunludur. Ne var ki, bu politika 2 milyardan fazla vergi alınması, iktisadî devlet teşebbüslerinin mal ve hizmetlerinin fiyatlarının yükseltilmesi, kredilerin daraltılması ve nihayet devalüasyonun gerçekleştirilmesi demektir. Söylemesi dile çok kolay gelen

bu tedbirler, iş çevrelerini ve Parlâmento'yu allak bullak edecek niteliktedir. AP içindeki kırmızı oylar asıl, konsorsiyumun ısrarla istediği "kemer sıkma" tedbirleri Meclis'e gelmeye başlayınca çığ gibi büyüyecektir. Biz, İnönü dışardan kol kanat gerse de, bir AP Hükûmetinin gerekli "kemer sıkma" politikasını yürütmeye gücünün yetebileceğine ihtimal veremiyoruz. İsmet Paşa, "cici demokrasi" uğruna partisini feda edip sonunda bir koalisyona gitse bile, AP-CHP karması hükûmet dahi "kemer sıkma" politikasını yürütmekte büyük güçlüklerle karşılaşacaktır.

İflâs eden yalnız AP iktidarı değil, Türkiye'deki kurulu düzen ve onun politik sistemidir. Köklü bir düzen değişikliğini gerçekleştirecek devrimci güçler doldurucaya kadar, hangi politik kombinezona başvurulursa vurulsun, Türkiye'deki iktidar koltuğu boştur.

Devrim, Sayı 20, 3 Mart 1970

İktidar Koltuğu Boş...

Bütçesi reddedilip istifasını vermek zorunda kalan Demirel, yeni hükûmetini kurarken, ya parti içinde, ya da öteki partilerle bir koalisyona gitme durumundaydı. Öteki partilerle koalisyona yanaşmayan Demirel'in, parti içinde 41'leri de kapsayan bir uzlaşmaya gidemese bile en azından 72'lerin beyaz oy veren 26'lar kanadıyla bir anlaşmaya varması, yeni hükûmette 26'lara yer vermesi gerekliydi.

Ne var ki, Demirel, "mebus pazarı"nda "şaibeli" bir takım transferlere girişerek, eski kabinesiyle ayakta kalmayı denemiştir. 26'lara bütün söyleyebildiği "Hele bir dar geçidi aşalım, ileride sizleri düşüneceğim, görüşlerinizi dinleyeceğim." demekten ibarettir.

Bu şartlarda yeni hükûmet, Meclis oylamasında "dar geçit"i aşsa bile, her an sallantıda, çok zayıf bir hükûmet olacaktır, içte de dışta da, Demirel Hükûmetinin her an yıkılması beklenecektir.

Sallantıdaki bir Hükûmetin, antienflâsyonist istikrar politikasının gerektirdiği sert tedbirleri alabilmesi olanağı yoktur. Ekonomik durum kötüye gitmeye mahkûmdur.

Dışta ise tehlikeli bulutlar çoğalmaya başlamıştır. Ortadoğu'da İsrail saldırganlığını artırmakta, Sovyetler Birliği ve ABD tutumlarını sertleştirmektedirler. Kıbrıs'ta bir patlama her an beklenmektedir. Yunan Cuntası, dostluk iddialarına rağmen, endişe verici teşebbüsler içindedir.

Le Monde gazetesinin Rum muhabiri Constantinides, Lefkoşe'den şunları yazmaktadır: "Makarios Hükûmetinin silâhlı gücü olan Millî Muhafız Kuvveti, uzun süreden beri Atina'nın kontrolü altındadır. Bu kuvvetin bütün subayları Yunanlıdır. Milli Muhafız Genelkurmayı, doğrudan doğruya Yunan Genelkurmayına bağlıdır. Kıbrıs'taki "sportif" faaliyetler, bir Yunan komitesinin elindedir. Komitenin başında Yunan Ordusundan bir Albay bulunmaktadır. Kıbrıs Polisinin yeniden düzenlenmesi işinin, Atina'dan bir polis yetkilisine bırakılması düşünülmektedir.

"Kıbrıs'ta, Yunan Cuntasının nüfuzu artmaktadır. Nüfuz artışı hemen her alanda görülmekte ve Kıbrıs demokratik çevrelerinde endişe yaratmaktadır."

Milli Muhafız Kuvvetinin Yunanlı Generali Gerakinis, "gerektiği takdirde Enosis'in zorla gerçekleştirileceğini" açıklamıştır. Enosis amacıyla Adada teröre girişen Milli Cephe yeraltı örgütünün, tıpkı Grivas hareketi gibi, Atina'dan yönetildiği âşikârdır. Kıbrıs'ı NATO paravanası gerisinde Ortadoğu'da bir cephanelik hâline getirme çabasındaki Anglo-Amerikan gizli servislerinin Enosisçi terörün teşvikçileri olduklarından şüphe edilebilir.

Öte yandan, Yunan kilisesinin baş mimarı olan Ortodoks Kilisesi harekete geçmiştir. Bir Rum'un ABD Başkan Yardımcısı bulunması, Amerika'daki Ortodoks Kilisesinin, cüretini arttırmıştır. Fener Patrikhanesine Enosis peşindeki dinamik Türk düşmanı Yakovas'ın oturtulması tezgâhlanmaktadır. Enosis'e taraftar gözükmeyen Makarios'un etkisiz kılınması için Kıbrıs'taki Ortodoks Kilisesinin ön plândaki bâzı kişileri harekete geçmişlerdir. Haberin gerisini yine *Le Monde* gazetesinden okuyalım: "Enosis taraftarları, Kıbrıs Kilisesinin ileri gelenlerinden biri bulunan Kitium Başpapazı Arşövek Anthimos'u kendi cephelerine çekmekle sağlam ve ağırlığı olan bir müttefik kazanmışlardır. Arşövek Anthimos, son günlerde basına verdiği bir demeçte ve Limasol'daki vaazlarında Makarios Hükûmetine şiddetle çatmış ve Kıbrıs Kilisesini, Kutsal Helenizm ülküsü olan Enosis için yeni bir milli haçlı seferine çağırmıştır. Bâzı siyasî

ihtirasları bulunduğu söylenen Kitium Arşövek'inc göre Kıbrıslı Rumların ve Ortodoks Kilisesinin ana amacı, Adanın Yunanistan'a katılmasıdır. Adanın Yunanistan'a katılması yolundaki yeni kampanya, Makarios'un prestijini yitirerek iktidardan düşmesine yol açacak mıdır? Milli Cephe yöneticilerinin gizli ümidi de budur."

Ve Yunan Cuntası, vargücüyle silâhlanmaktadır. Türkiye ile Yunanistan'a askeri yardım yaparken, daima dengeyi korumaya dikkat eden Amerika, dengenin bozulmasına seyirci kalmakta, hatta teşvikçi olmaktadır. NATO Altıncı Taktik Hava Kuvvetlerinin İzmir'deki Amerikalı komutanı Korgeneral Moore, Yunan silâhlanmasının yarattığı endişeyi dile getiren bir soruyu, NATO, "Her üye devleti, iktidarı dahilinde eş etkili ve modern askerî teçhizatı ve malzemeyi sağlaması hususunda teşvik eder" diye cevaplandırmıştır. Atina Cuntasının Oniki Ada'da, Lozan Anlaşmasını çiğneyerek, "turistik tesisler" görüntüsü altında, hava alanları inşa ettiğine, silâh yığınağı yaptığına inanılmaktadır.

Bütün bunlar, Yunan Cuntasının, sistemli bir Enosis hazırlığı içinde bulunduğundan şüphe etmek için yeterli kanıtlardır. Cunta, Türkiye'yi en zayıf gördüğü anda, Enosis'i bir oldubitti halinde gerçekleştirmeyi düşünebilir.

Meb'us Pazarından devşirme birkaç oyla ayakta durmayı deneyen sallantıdaki Demirel Hükûmeti, bu iç ve dış karanlık ihtimaller karşısında ne yapabilir ki? Türkiye'de görünüşte hükûmetler bulunsa bile iktidar koltuğu boştur. Devrimci güçler doldurana kadar, hükûmetler gelip gidecek, fakat koltuk boş kalacaktır.

Devrim, Sayı 21, 10 Mart 1970

Yahya Han Formülü

Türkiye'de parlâmenter rejimin yaşama şansı olduğuna içtenlikle inanan, galiba pek fazla politikacı yok: İktidarın başını "istenmeyen adam" ilân eden kısa açıklamasında, ana muhalefet partisi lideri, "Demirel kalırsa, rejim çöker" demeye getirdi. AP Genel Başkanının "Yeminliler"i ise, Demirel giderse, rejim yıkılır" propagandasını işlediler. Demirel kalsa da, gitse de rejim sallantıdadır!..

Sayın İnönü, son Meclis konuşmasında, Keynes öncesi ekonomi kitaplarında tartışılmaz bir bilimsel gerçek diye öne sürülen "kapitalist düzende on yılda bir kriz olur." teorisini hatırlatır biçimde, Türkiye'ye özgü bir teori ortaya atarak, on yılda bir politik kriz olabileceğini ileri sürdü. İnönü'nün dikkat çekici sözleri şöyle: "Adalet Partisi, onuncu yılını geçiriyor, daha geçmedi. Onuncu sene, onuncu sene.. Bizim demokratik hayatımızda siyasî hayatımızda kolay geçmiyor çok dikkatli davranarak geçirmek lâzımdır."

Demirel de 1 Şubat 1970 tarihli Cumhuriyet gazetesinde yayınlanan eski yakınlarının açıklamalarına göre, bir "Yahya Han" formülü ile selâmete çıkma çabasındaymış. Demirel'e atfedilen sözler şöyle: "Yığılan mese-

lelerin altında kaldığını gören Eyüp Han, çâreyi Ordunun başındaki Yahya Han'a devlet idaresini terk etmekte bulmuştur."

Demirel'in bir kurtuluş yolu saydığı söylenen bu fikre, gerçekten imrenip imrenmediğini bilmiyoruz. Ama Eyüp Han'ın, başta oğlu, bir avuç insanı milyarder yaptığını ve yığılan sorunların altında ezildiğini bilmekteyiz. Ülkenin hiçbir temel sorununu çözemeyen Eyüp Han, daha kötü bir akıbetten kurtulma ümidiyle, iktidarı Yahya Han'a teslim edip sessizce politika sahnesinden çekilmiştir.

Yığılan sorunların altında ezilen Demirel'i de bu kurtuluş yolunun imrendirmesi mümkündür. İktidarı yüksek mevkilerdeki güvenilir dost ellere bırakıp kenara çekilmek, kişisel açıdan, doğrusu akıllıca bir fikirdir. Ne var ki, Yahya Han açısından, durum hiç de parlak değildir. Yahya Han, işler daha fazla karışmadan, bir an önce iktidardan uzaklaşmaya çalışmaktadır.

Türkiye'de ise, bir Yahya Han, Demirel'in karşılaştığından çok daha ağır şartlar altında, kısa sürede bocalamaya ve tutucu iç ve dış güçlerin, ister istemez tutsağı olmaya mahkumdur. Eğer Türkiye'de "Yahya Han" formülüne özenen ve devrimci ruhtan yoksun bürokratlarla sorunlarımıza çâre bulacağı hayalini besleyen mevki sahipleri varsa, kendilerine ve ülkeye yazık edeceklerdir.

Mustafa Kemal Formülü

Son olayların açıkça gösterdiği üzere, Türkiye'nin bir rejim bunalımına sürüklendiğinde şüphe yoktur. Bunalımın temeldeki nedeni, 1946'dan beri bir tutucu güçler koalisyonunu sandıktan çıkaran ve tutucu güçler yararına işleyen rejimin ülke sorunlarını çözmekteki aczidir. Rejimin iflâsı, aynı zamanda egemen tutucu güçlerin iflâsı demektir. Çözüm yolu, yeni toplumsal güçlere dayanarak, egemen tutucu güçleri etkisiz kılmayı öneren köklü bir düzen değişikliğinde yatmaktadır. Türkiye'nin kalkınması ve çağdaş uygarlık düzeyine ulaşması için kesinlikle gerekli olan bu büyük devrimci düzen değişikliği, tam bir halk yönetimi kurmaya ve halk içinde erimeye azimli, asker-sivil bütün devrimcilerin kenetlenmiş iktidarıyla gerçekleştirilebilir. Halktan kopuk bürokratik bir Yahya Han yönetiminin, mevcut düzende ciddî bir değişikliği başarmak şöyle dursun, bozuk düzenin tutsağı olacağı açıktır.

Bu gerçeği, derin sezgisiyle ilk gören Atatürk'tür. Mustafa Kemal, Kurtuluş Savaşını, asker-sivil aydınları kenetleyerek başarıya ulaştırmıştır. Savaştan sonra, büyük devrimlere yönelirken, gücünü Ordu'dan almıştır. Devrimler, Ordu'nun tam desteği ile gerçekleştirilmiştir. Fakat Atatürk, Ordu'yu, devrimleri gerçekleştirme aracı olarak kullanmayı uygun bulmamıştır. Devrimleri gerçekleştirme aracı olarak, halkı sinesinde toplayacağını ümit ettiği bir devrimci parti kurmuştur. Parti eliyle devrimler yürütülmüş ve kitleye mal edilmeye çalışılmıştır. Bu yoldan, küçümsenemeyecek büyük işler yapılmıştır. Ne var ki, o günlerin özel şartları sonucu, devrimci parti, halktan çok eşrafın partisi olmuştur. Tutucu eşraf, hareketin devrimci hızını kesmiş, örneğin, bir Toprak Devriminin başarılmasını engellemiştir. Fakat bu, Atatürkçü yöntemin doğruluğunu ve geçerliğini değiştirmez: Tutucu güçlere sinesinde yer vermeyen, halkçı ve devrimci bir parti ancak, ülkemizin şiddetle muhtaç bulunduğu köklü düzen değişikliğini yapabilir ve yarıda kalan Kemalist Devrimi hedeflerine ulaştırabilir.

Yahya Han formülü, Türkiye'yi batırır; Mustafa Kemal formülü ise, kurtarabilir...

Devrim, Sayı 22, 17 Mart 1970

Faşizm Gelirmiş...

Gençlik eylemleri bir kısım ilerici çevreleri dahi ürkütüyor. Gençlikten, büyüklerin gösteremediği "olgunluğu" gösterip, uslu uslu oturması isteniyor. Ana muhalefet, "faşizme âlet oluyorsunuz, oyuna geliyorsunuz." diye gençliğe seslenen bildiriler yayınlıyor. Oysa artık kör gözlerin bile gördüğü "gaflet, dalâlet ve hıyanet" tablosu karşısında, gençlik hareketsiz kalsaydı, Türkiye'nin geleceğinden gerçekten umudu kesmek gerekti. Cumhuriyet'i, büyük bir sezişle gençliğe emanet eden Atatürk, yöneticilerin "gaflet, dalâlet ve hıyaneti" üzerine gençliğin ne yapması gerektiğini açıkça söylemiştir. Bugünkü eylemler Atatürk'ün, Cumhuriyet ve Devrimlerin sahibi gençlikten beklendiğinin daha çok gerisindedir.

Tabancalar patlıyor, kanlar dökülüyormuş. Bunun sorumlusu, herkesten önce, devrimci gençliğe karşı yobaz güruhları örgütlendirenler, faili meçhul cinayetleri düzenleyenler ve toplum polisini yobaz güruhunun hizmetinde kullananlardır.

Peki ama, sonra faşizm gelirmiş. Fildişi kulelerinde tatlı tatlı solculuk oynamayı seven bir kısım aydınların dışında gençlik için faşizm çoktan gelmiştir: Politik düzen, en geri ve çürümüş sınıfları egemen kılmaktadır. Sınıfsal açıdan

bugünkünden daha geri güçlerin iktidara gelmesi mümkün değildir. Bu geri güçler, gençliği, Franco İspanyasında olduğundan çok daha ağır baskı altında tutmakta, kurşunlatmakta, en aşağılık cinsten işkenceler yapmakta ve zindanları gençlik liderleriyle doldurmaktadır. Gençlik için gelebileceklerin hepsi gelmiştir, daha ne gelebilecektir ki.

Gerçek devrimci aydının bugünkü görevi, "Sonra faşizm gelirmiş" gibi korkulara ve paniğe kapılıp, tutucu düzene sığınmak ve ister istemez her düzenin tutsağı olmak değildir. Bir takım gerçekler artık, görmek isteyenlerin rahatlıkla görebilecekleri bir açıklıkla ortaya çıkmıştır: Bugünkü çürümüş politik düzende, Türkiye'nin hiçbir derdine çare bulmağa imkân yoktur. Sun'i teneffüsle yaşatmak için ne kadar çırpınırsak çırpınalım, dâvaları çözemeyen politik düzen, yakın bir gelecekte çökmeye mahkumdur. "Sonra daha kötü olur mu?" korkusuyla kurtuluşu batan gemide aramak devimciye yakışmaz. Merhumun arkasından gözyaşları dökmek herhalde devrimciye düşmez.

Gerçek devrimcinin görevi "ya daha kötü olursa" diye paniklemek değil, daha kötü olmasını önlemek ve şartların elverdiği en iyiyi gerçekleştirmek için ön saflarda savaşmaktır. Gençlik bunu yapmaktadır.

Faşizmden korkmuyoruz. Türkiye'de, emperyalizmin kuklası olmaya mahkûm faşist cunta heveslileri varsa, bunlar, kısa sürede çözemedikleri dâvâların gayyasında boğulacaklardır. Türkiye'de uzun süreli bir faşizm mümkün değildir. Ne Türk Ordusu'nun yapısı, ne de ülkenin ağır ekonomik ve toplumsal şartları buna elverişlidir. Faşizmden devrimciler değil, faşist cunta heveslileri korkma durumundadırlar.

Dâvâ, düzenin temelinden değiştirilmesi dâvâsıdır. Eğer ille de korkmak gerekiyorsa faşizmden değil, devrimci düzen değişikliğinin müthiş güçlüklerinden korkulmalıdır. Daha doğrusu güçlükleri iyi değerlendirerek, aşılmaz görülen engelleri aşacak biçimde kenetlenilmelidir. Biz, bu büyük güçlüklerin cuntalarla değil, asker-sivil bütün devrimcilerin kenetlenmesine dayanan Mustafa Kemal formülüyle yenileceği inancındayız. Bu devrimci kenetlenme, bugün halkın iradesini tutsak eden toplumsal yapıyı kırıp, halkla kaynaşabildiği ölçüde, Türkiyemizde kurtuluş yolunu açabilecektir.

Faşizm korkularını bırakıp, elbirliğiyle bu kenetlenmeyi gerçekleştirmeye çalışalım.

Devrim, Sayı 23, 24 Mart 1970

Dünya Pazarlığı

Sayın İnönü, son Meclis konuşmasında ve Milliyet'e verdiği bir beyanatta, Türkiye için hayati bir sorunu ele aldı. Kamuoyunun farkına bile varmadığı bu iki konuşmasında, İnönü, Sovyetler Birliği ile Birleşik Amerika'nın bir dünya pazarlığı içinde bulunduklarını ileri sürdü. Ana muhalefet liderine göre, iki süper devlet, "Şu ülke senin nüfuz bölgendir, bu ülke benim nüfuz bölgem" diye dünyayı paylaşma yolundaydı.

İnönü'nün yeni Demirel Hükûmetinin programını eleştirirken Meclis'te söylediği sözler aynen şöyle idi:

"Eğer herkes (Birleşik Amerika ve Sovyetler Birliği), kendisinin 'dokunulmaz' dediği yerlere karşı taraf dokunmamayı taahhüt ederse, eğer bu iki taraftan birisi, 'aradadır, dokunulabilir, henüz paylaşılacak mevkidedir' bunda, paylaşmada anlaşmaya varırlarsa ve bundan müzakereye katılmayan memleketler yeni bir felâkete uğramazlarsa, insanlık için büyük talih olur. Ama bu arada, birbirlerine bâzı şeyler bağışlamışlarsa, o bağışlananların başına geleceği kimse tahmin edemez."

Demek ki, iki büyük devlet, birbirlerine ülkeler bağışlayarak, dünyayı

paylaşacaklardır. Bağışlanan ülkelerin başına her türlü felâketin gelmesi mümkündür.

İnönü'nün bu görüşleri, General de Gaulle tarafından da defalarca ileri sürülmüş ve "yeni bir Yalta"dan söz edilmiştir.

Fakat günümüzde emperyalist hegemonyanın sürdürülmesi anlamına gelecek böyle bir paylaşma mümkün müdür? İki büyükler, şüphesiz, dünya çapında bir anlaşmanın peşindedirler. Helsinki'de başlatılan ve Nisanda Viyana'da devam edecek olan iki süper devletin başbaşa müzakerelerinde, dünya çapında bir anlaşmanın yolları aranmaktadır. Fakat bu müzakereler, yeni sömürgecilik düzeninin temellerinin sarsıldığı bir dünyada, "şu ülke senin, bu ülke benim" tarzında bir paylaşmaya kadar uzanabilecek midir?..

Biz, böyle bir paylaşmaya ihtimal vermeyenlerdeniz. Paylaşma yapılsa dahi, bunun işlemesini imkânsız sayanlardanız.

Avrupa'da cumhuriyetçi rejimlerin kurulmasını engellemek için, krallıkla yönetilen devletler, Meternich sistemini kurmuşlardı. Sisteme göre, Rus Çarının askerleri, Avrupa işlerinde cumhuriyetçi hareketleri ezmek için kullanılmaktaydı. Fakat sistem, çok geçmeden, krallık rejimleriyle birlikte çöktü: Avrupa'da cumhuriyetler yerleşti.

Türkiye'ye gelelim: Ülkemiz bugün Amerikan hegemonyası altında bulunmaktadır. Yabancı sermayeye bağımlı bir kapitalist gelişme, emperyalist ülkeler tarafından bize empoze edilmiştir. Yabancıların hazırladıkları Petrol Kanunu, Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu ve ikili anlaşmalarla, ülkemiz, kapitalizmin dünya sistemine zincirlenmiştir.

Günümüzün devrimcileri, bu bağımlılık çemberini kırmak, çağımızın ve ülkemizin şartlarına uygun düşen bir ekonomik sistemle bağımsız kalkınma olanağını elde etmek için mücadele vermektedirler. Başta ABD olmak üzere, kapitalist ülkeler, Türkiyemizin bağımlılık çemberini kırmasından elbette hoşlanmayacaklardır. Böyle bir gelişmeyi yok etmek için, CIA tipi örgütleri ve yerli işbirlikçileri eliyle türlü marifet göstereceklerdir. Fakat bu marifetler, açık bir askeri müdahaleye kadar gidebilecek midir? Böyle bir müdahaleye herkes seyirci kalacak mıdır? Hiç sanmıyoruz. Bir müdahaleyi arzulasalar bile, cesaret edemeyecekleri kanısındayız.

Angloamerikanların iktisadî ve askerî üssü olan Libya'da genç subaylar,

Orta Çağ kalıntısı işbirlikçi yönetimi devirmişler ve önemli Angloamerikan üslerini kapatmışlardır. Şeyh Sunusî'nin askeri müdahale taleplerine rağmen, Angloamerikanlar bir müdahaleye cesaret edememişlerdir.

Türkiye ise, emperyalist ülkeler tarafından paylaşıldığı ve kendilerini "gerçekçi" sayanların "ehven-i şer"dir diye Amerikan mandasını savunduğu en zayıf zamanında dahi, emperyalizmin paylaşma plânlarını boşa çıkarmasını bilmiştir.

Bir dünya pazarlığı, çok zayıf bir ihtimalle gerçekleşse bile, Türkiye, yeni bir kurtuluş mücadelesini mutlaka başarıya ulaştıracaktır. Bu nedenlerle, İnönü'nün endişelerini paylaşamıyoruz.

Devrim, Sayı 24, 31 Mart 1970

Bu Sese Kulak Veriniz

Türkiye'nin son yüz yıllık tarihi, bir zinde güçler tarihidir. Harbiye, Askerî Tıbbiye, Mülkiye vb., Türkiye'nin geleceğinden kendilerini sorumlu tutan zinde güçlerin yetiştiği ocaklar olmuşlardır. Bu ocaklarda gelişen fikirlerle yetişen kadrolar, Türkiye'nin mutlu, bağımsız ve uygar olması yolunda devamlı çaba göstermişlerdir.

İsmet Paşa'nın şu sözleri, zinde güçlerin ruh haletini yansıtır: "Ben daha yüzbaşı iken, devletin bütün işlerinde rol sahibiymişim gibi, sorumluluk duyardım. Ve bir şey yapamıyorum diye kıvranırdım."

Asker-sivil zinde güçlerin kenetlenmesine dayanan milliyetçi İttihat ve Terakki hareketi, İmparatorluğu kurtarmak için ümitsiz, fakat kahramanca bir mücadele vermiştir. Mustafa Kemaller, İsmetler, Enverler, sivil aydınlarla kenetlenmiş olarak genç yaşlarında, ihtilâl örgütlerine girmişler, vatanı kurtaracağına inandıkları reformları gerçekleştirmek için Abdülhamit yönetimini devirmişlerdir.

Kurtuluş mücadelemizi bu devrimci kadrolar başarıya ulaştırmış, zaferden sonra tam bağımsız ve uygar Türkiye'yi inşa savaşına bu kadrolar öncülük

etmiştir.

Günümüzde de, Türkiyemizi içine düşürüldüğü çıkmazdan kurtarmaya kesinlikle azimli zinde güçler vardır. İsmet Paşa'nın altmış yıl önce duyduğu sorumluluğu paylaşanlar sayıca çoğalmış ve bilinçlenmiştir. Bu güçlerin özlemleri, mutlaka gerçekleşecektir.

Yine tarihî bir olgudur ki, zinde güçlerin özlemlerine ters düşen iktidarlar, tepe taklak devrilmişlerdir. Çok kudretli sanılan Abdülhamitler, Vahdettinler, 600 yıllık saltanatla birlikte çöküp gitmişlerdir. En son, Menderes'i, İsmet Paşa dahi kurtaramamıştır.

İnönü, Türk politika hayatında elli yıl süreyle büyük bir kuvvet olarak ayakta kalabildiyse, bunun sırrı, Paşa'nın rotasını daima zinde güçlerin özlemlerine göre çizmesinde yatmaktadır. Ne var ki, İsmet Paşa da bugün, zinde güçlerin özlemlerinin çok gerisinde kalma yolundadır. Paşa'nın devrimci gençliğin en ılımlı kanadını teşkil eden CHP'ye bağlı Sosyal-Demokratlarla geçen hafta yaptığı dış politika tartışması, aradaki mesafenin ne kadar açıldığını göstermektedir. 27 Mayıs'ta Paşa'nın safında olan zinde güçler, bugün Paşa'nın karşısına dikilmektedir.

Paşa, bugünkü tutumuyla ister istemez, yabancı sermayeye bağımlı ilkel bir yarı sömürge kapitalizmi diye tanımlayabileceğimiz, devrimcilerin reddettiği kurulu düzenin saflarında yerini almaktadır. Büyük Paşalar da bu bozuk düzenin şampiyonluğunu yapan iktidarın görüşlerini dile getiren son talihsiz bildirileriyle, yerlerini belli etmişlerdir.

Şaibeli iktidar, aradan sıyrılarak, zinde güçlerle Büyük Paşaları karşı karşıya bırakmayı, büyük bir politik marifet saymış olabilir. Ama bu marifet, karşı devrim saflarını açıklığa kavuşturmaktan öte bir sonuç verecek değildir.

Kurulu düzen, tam bir çıkmazda, aciz içinde bocalamakta ve temellerinden sarsılmaktadır. Zinde güçlerin özlemini çektiği Türkiye, mutlaka kurulacaktır.

Yandaki sütunlarda tam metnini yayınladığımız, Atatürk geleneklerine uygun biçimde kenetlenmiş devrimcilerin bildirisi, zinde güçlerin "Manzara-i Umumiye"yi nasıl gördüklerini belirtmekte ve onların özlemlerini dile getirmektedir. Bu sese kulak veriniz...

Devrim, Sayı 25, 7 Nisan 1970

Cici Demokrasi Üzerine

Demokrasinin sağcısının da solcusunun da paylaştığı, klasik tanımlaması belli: Halkın, halk eliyle, halk için yönetimi.

Bizim cici demokrasinin de ne ölçüde bu tanıma uyduğu belli: Ön seçimlerde milli iradenin satışa çıkarıldığını, parayı verenin düdüğü çaldığını Mısır'daki sağır sultan bile duydu. Şaibe altındaki iktidarların kurdukları "mebus pazarları", bunların milli iradeyi mi, yoksa gayrimilli iradeyi mi temsil ettiklerini kamuoyuna düşündürdü.

Şimdi Parlâmento, büyük bir dayanışma içinde, 400 küsur imzalı önergelerle Anayasa değişikliğine hazırlanıyor: 1963 yılında, Anayasaya açıkça aykırı olarak, sayın senatörlerin süreleri uzatılmıştı. Uzatma seçim takvimini bozmuş, her yıl seçim yapma durumu ortaya çıkmıştı. "Milli İrade"nin altı yıl için görevlendirdiği senatörlerin hizmet süresi, "milli irade"den yetki almadan bir Anayasa değişikliği ile 7,5 yıla çıkarılarak bu durum düzeltilmek isteniyor.

"Büyük Koalisyon" yolunda bir ilk adım teşkil eden tam dayanışma içindeki Partilerarası Komisyon hazırladığı kanun teklifinin gerekçesinde,

Anayasa değişikliğini şöyle savunuyor:

"Yıldan yıla seçmen vatandaşta ilgi azalması işaretleri görülmeye başlamıştır. Millet iradesine dayanan parlâmenter demokrasilerde, iktidar ve muhalefet olarak siyasî güçlerin meşruiyet temelinde seçime katılma oranının düşüklüğü yönünden bir zaaf meydana gelmesi, şüphesiz caiz görülmez."

Demek ki, iktidar ve muhalefeti ile birlikte Partilerarası Komisyon, bir seçim yapılsa, katılma oranının çok düşük kalacağı, hatta yüzde 50'nin altına düşebileceği korkusundadır. Bunun "milli irade" iddialarını boşlukta bırakacağını kabul etmektedir.

Parlamanterlerimiz, bu kuşkularında çok haklıdırlar. Vatandaşta sandık başına gitme arzusu, hızla azalmaktadır. Ne var ki, politikacılarımız bu ilgisizliği her yıl seçim olmasına bağlamaktadırlar. Seçimler iki yılda bir yapılırsa, vatandaşın ilgisi artacaktır!..

Aslında çoğunluk seçimden değil, cici demokrasiden usanmıştır. Hiçbir davaya ciddî bir çözüm getiremeyen cici demokrasiden ümidini kesmiştir. Başına bir kaza gelirse, cici demokrasinin ardından gözyaşı dökecek değildir.

Böylece, milli iradecilik oynadığını sanan politikacılar oligarşisinin meşruiyet temeli iyice zayıflamıştır.

Meşruiyet temeli zayıfladıkça, oligarşinin kenetlenmesi artmaktadır. Gaflet, dalâlet ve hıyanet manzarası karşısında, Atatürk geleneklerine uygun biçimde protestolara girişen devrimci gençliğe karşı şimdiden fiilî bir koalisyon kurulmuştur. Anayasa dışı talihsiz bildirilerle, Büyük Paşalar da koalisyona kalkan edilmişlerdir.

Cici demokrasi temellerinden sallandıkça, bu fiili koalisyon, "çok partili faşizm"e kadar uzanacağa benzemektedir. Daha bugünden, Anayasaya ve yürürlükteki kanunlara kesinlikle aykırı olarak, sivil mahkemelerin serbest bıraktığı gençler, askeri mahkemelerde tutuklanmaktadırlar. Gençliğin karşısına, 27 Mayıs öncesi günlerde olduğu gibi, askeri birliklerin çıkartılmasına yönelinmektedir. Yargı organlarını etkileme ve cici demokrasinin eleştirilmesini yasaklama çabaları artmaktadır.

Olan bitenleri yadırgayanlardan değiliz. Cici demokrasi için bütün bun-

lar olağandır. Esasen cici demokrasinin göbeklenen oligarşisine, Anayasa elbisesi hayli süredir dar gelmekte ve elbise çeşitli yerlerinden patlamaktadır. Üzerine zaten bir türlü tam oturmayan elbiseyi, şaibeli oligarşinin vücuduna uydurarak, çok partili bir faşizme yönelmesi, her zaman mümkündür. Yalnız ne var ki, meşruiyeti su götürür hale gelmiş bulunan oligarşi, bu gidişle meşruiyetini tamamen yitirmiş olacaktır.

Meşruiyetini tamamen yitirme yolundaki politikacılar oligarşisine bizim söyleyeceğimiz, Anayasanın daha ilk satırlarında "Anayasa ve hukuk dışı tutum ve davranışlarıyla meşruiyetini kaybetmiş bir iktidara karşı direnme hakkını kullanarak 27 Mayıs 1960 Devrimini yapan Türk milleti" yazdığını hatırlatmaktan ibaret olacaktır.

Devrim, Sayı 26, 14 Nisan 1970

Kürt Devleti mi?

Yetkili makamlardan, sızan haberler, Bağdat Hükûmetinin Barzanî ile geniş bir muhtariyet üzerinde anlaşmaya varmasının Ankara'da büyük kuşkular yarattığını göstermektedir. Muhtariyetin, bağımsız bir Kürt Devleti kurulması yolunda bir ilk adım olup olmadığı tartışılmaktadır. En azından Irak muhtariyetinin bu yoldaki akımlara güç kazandıracağından korkulmaktadır.

Batı ülkelerinde kuşku yaratıcı propagandalar yapılmaktadır. Ciddi "*Le Monde Diplomatique*" gazetesi dahi, "Devletsiz bir milletin bahtsızlığı" adı altında incelemelerle birlikte, yeni sınırlar çizen haritalar yayınlamaktadır.

Barzanî'nin başlıca dayanağını teşkil eden Irak Kürdistanı Demokratik Partisi tüzüğünün 23. maddesi de kuşku uyandırıcıdır. Bu maddede şöyle denilmektedir: "Kürdistan'ın çeşitli kısımlarında, kurtuluşu ve meşru ulusal hakları için Kürt halkının giriştiği mücadeleyi destekliyoruz."

Barzanî, şimdiye kadar, belki de taktik nedenlerle, Pankürdizmi şiddetle reddetmiştir. Bunun bir ütopi olduğunu söylemiştir. "Kendi zaferinin,

Türkiye ve İran'daki kardeşleri hesabına barışçı bir fetih olduğunu" belirtmekle yetinmiştir. Barzanî ile çok yakın ilişkiler kuran "Ya Kürdistan, Ya Ölüm" adlı kitabın yazarı Rene Mauries'e inanmak gerekirse, İran ve Türkiye'den Kürt delegeleri Barzanî'ye gitmişler ve onun safında mücadeleye katılma teklifinde bulunmuşlardır. Barzanî kendi teşebbüsünün başarıya ulaşmasını olanaksız kılacak böyle bir işten vazgeçmelerini onlardan kesin bir dille istemiştir.

Türkiye'de bir Kürt Devleti kurma peşinde koşan kişilerin var olup olmadığını bilmiyoruz. Yalnız eğer böyle hayalleri besleyenler varsa bugüne kadar uyguladığımız politikanın temelinden yanlış olduğuna inanan bir Türk aydını olarak, bu kişilere akıllarını başlarına toplamaları gerektiğini hatırlatırız.

Hangi açıdan bakarsanız bakınız, bir Kürt Devleti kurmak hayaldir ve halkların çıkarlarına aykırıdır. Böyle bir hayal, milletlerarası plânda tehlikeli çatışmalar yaratmaktan ve gereksiz ıstıraplara yol açmaktan başka bir sonuç verecek değildir. Bazı kapitalist çevrelerce, bir Kürdistan Devleti kurma peşinde olduğu iddia edilen Sovyetler Birliği dahi, Kürt Devleti tezine karşıdır.

Sovyetler Birliği'nin bu konudaki en yetkili teorisyenlerinden Kürt asıllı Kurdayev'in geliştirdiği teoriler, Rusya'nın resmi görüşü sayılabilir. Kurdayev şöyle demektedir: "Kürt halkı arasındaki demokratik unsurlar çok iyi bilirler ki, Kürt sorununa tek çözüm yolu Kürt emekçilerinin İran, Türk ve Irak halklarının ilerici güçleriyle birlik içinde çalışmaları, demokrasi ve özgürlük için tek cephe kurmalarıdır."

Bu sözleriyle Sovyet teorisyenleri bir Kürt Devleti fikrini kesinlikle reddetmekte, Kürtlerin İran, Irak ve Türkiye'deki ilerici ailelerle kaynaşmalarını istemektedir. Bununla birlikte emperyalist devletlerin "parçala ve hükmet" değişmez kuralına uygun biçimde, çıkarları gerektirdiği zaman, Kürt sorununu körüklemeleri mümkündür. Bu nedenle Türkiye, şimdiye kadar yalnızca edebiyatı yapılan gerçekçi bir "Doğu politikası" çizmek zorundadır. Şimdiye kadar uygulanan ve çağımızın ölçüleriyle bir cins "sömürgecilik" sayılabilecek olan politikalar, iflas etmiştir.

Kanımızca, gerçekçi bir politika, feodalizmi tam tasfiye eden köklü bir Toprak Reformu, Doğunun Batı ile bütünleşmesini amaç edinen bir böl-

gesel kalkınma programı ve bölgenin etnik özelliklerini göz önünde tutan geniş kapsamlı bir plân çerçevesinde yürürlüğe konabilir.

Irak'ta on yıllık savaştan sonra Barzanî'nin elde ettiği geniş haklar, iflas etmiş politikalarda direnmeyip, bir an önce gerçekçi bir politikaya yönelmek için yeter nedendir.

Feodal ve yarı feodal unsurlara yaslanan bugünkü iktidarların böyle bir politikaya yönelmesi, elbette olanaksızdır. Gerçekçi bir politika, devrimci güçlerin iktidara gelmesiyle ancak yürürlüğe konabilir.

Emperyalizmin yararlanabileceği tehlikeli hayaller peşinde koşmak yerine Türkiye devrimcileri el ele, devrimci bir iktidarı gerçekleştirmeye çalışmalıdırlar.

Devrim, Sayı 27, 21 Nisan 1970

Bir Reform Şakası

Türkiye'de bugün devlet personel rejimi tam bir keşmekeş içindedir. Aynı işe, dairesine ve personelin statüsüne göre, ölçüsüz ücretler ödenmektedir. Benzer eğitim görmüş, benzer yetenekte iki kişiden biri, Türkiye şartlarında anormal ücret alırken, ötekisi sürünmektedir. İmtiyazlı devlet memurları akıl almaz yollardan çok yüksek ücretler sağlarken, geniş memur kitlesi sefalet şartlarına mahkum edilmektedir.

Durum, personel açısından olduğu kadar, rasyonel devlet yönetimi açısından da perişandır: Kadrolar aşırı derecede şişkindir ve bu kadroların gerçek bir ihtiyaca cevap verip vermediği belli değildir. Maliye Bakanlığınca yürütülen bir incelemede, kamu kesiminde yüzde 40 israf olduğu, önemli bir memur kitlesinin bir işe yaramadan maaş ve ücret aldığı saptanmıştır.

Şartlar bu iken, Personel Kanunu'nu çıkarma taahhüdünde bulunmuş olan hükûmetin Maliye Bakanı, maaş ve ücretlere zamdan önce, bir Personel Reformu tasarısı peşinde koştukları söylemektedir. Maliye Bakanına göre, tek ücret esası gerçekleştirilecek, eşit işe eşit ücret verilecek, taban ücret ile asgarî işçi ücreti arasında paralellik sağlanacak ve devlet yönetimi ıslah edilecektir.

Geniş olanaklı bütçelere sahip bulunabilsek, belki bütün bunların zaman içinde gerçekleştirilebileceğine inanırdık. Oysa uzmanlar, yeni bütçede kapatılması gerekli 3 ilâ 4 milyar lira tutarında bir açık bulunduğu ileri sürmektedirler. Şimdilik yatırımları ve öteki harcamaları kısma pahasına, Personel Kanunu için 1 milyar 159 milyon lira tutarında net bir ek olanak hazırlandığı belirtilmektedir. Bu yolda daha fazla ödenek ayrılabilmesi esasen iyice daraltılmış olan yatırımların çok daha geniş ölçüde kısılmasına bağlı gözükmektedir.

Öte yandan yirmi küsur yıldır Personel Reformu edebiyatı yapılmasına rağmen, bu konuda işe yarar en ufak ciddî hazırlık yapılmış değildir. Şimdiye kadar, siyasî iktidarlar, sesini duyurana az çok tâviz verme biçimindeki kolaylık politikalarıyla, bugünkü personel rejimi keşmekeşinin baş sorumluları olmuşlardır. Anarşinin baş sorumlularının, günün elverişsiz şartlarında bir reformu başarabileceklerine inanmak için çok safdil olmak gereklidir. Nitekim bunu bilen Maliye Bakanlığı uzmanları, ciddî bir Personel Reformuna yönelmekten vazgeçerek, mevcut anarşiye az çok bir çekidüzen vermeye çalışmakla yetinmişlerdir. Söz konusu olan Personel Reformu değil, sadece ufak bir başlangıçtır.

Bunun dahi gerçekleştirilebileceğinden şüphe etmekteyiz. Görünüş odur ki, memurların kaymak tabakası, imtiyazlarını sürdürmeyi başaracak, teşebbüsün beklenenin çok üstünde bir malî külfete ihtiyaç gösterdiği anlaşılınca, hükûmetler reform iddialarından, 1965-1969 döneminde görüldüğü üzere, kesin vaatlerine rağmen vazgeçecekler ve büyük bir ihtimalle maaşlara belli ölçülerde zam yapmakla yetineceklerdir. Maaş zammının, memur kitlesinde uyandırılan büyük ümitlerin çok gerisinde kalacağı kesindir.

Türkiye'nin, her alanında olduğu gibi, devlet personel rejimi konusunda da yerleşmiş çıkarları altüst eden, âtıl tutulan memur kitlesini verimli faaliyetlere aktaran ve yepyeni yönetim yaratan bir devrime ihtiyacı vardır. Devrimi ise, ancak devrimciler gerçekleştirebilir. Bugünkü personel rejimi anarşisini yaratan idare-i maslahatçılar değil...

Devrim, Sayı 28, 28 Nisan 1970

Ekonomik Rapor

27 Mayıs'ın onuncu yılı yaklaşırken, politik bir iflâs manzarasıyla karşı karşıyayız. İflâs o kadar açık ki, bunun üzerinde fazla durmanın gereği yok.

Çok daha önemli olan ekonomik iflâs ise, gözden kaçıyor. Güçlükle ayakta duran Demirel Hükûmeti, bu yıl 1962'den beri izlenen enflâsyonist hovardalık politikasının faturasını ödeme durumunda. Türk Hükûmeti, yardım veren ülkelere, onların uzun süredir ısrarla istedikleri "stabilizasyon-istikrar" programını Mayıs ayı içinde uygulayacağını vaat etmiş bulunuyor. Bu programın ilk maddesinde devalüasyon yazılı.

Demirel Hükûmeti, programı uygulama konusunda tereddütler içinde. Fakat başta Konsorsiyum olmak üzere, Para Fonu, Dünya Bankası gibi milletlerarası kuruluşlar, yardımları geciktirerek Türkiye'yi ağır baskı altında tutuyorlar.

Ülkenin döviz durumu feci. 1970 yılında 172 milyon dolar dış borç ödenecek. Ödenmesi gerekli borcun 92 milyon doları, gündelik sıkışıklıkları gidermek üzere Para Fonu ve APA'ya yapılan kısa vâdeli borçlar. 1970 yı-

lının dış finansman açığı ise 177 milyon dolar.

Demirel Hükûmeti, vâdesi gelmiş 172 milyon dolar borcun bir kısmını takside bağlatmak ve yeni kredileri bir an önce almak için çırpınıyor. Fakat Konsorsiyum işi çok ağırdan alıyor. "Temmuzda toparlanır, yardımları kararlaştırırız." buyuruyor. Türk yetkilileri "Aman, ihtiyaç çok müstacel, hiç değilse Mayısta toplanılsın." diye yalvarıyorlar. Para Fonu ve Avrupa Para Anlaşması (APA) yetkilileri ile de benzer temaslar yapılıyor. Dünya Bankası, 1968'de 90 milyon dolara yakın kredi vermeyi kabul ettiği halde, işi savsaklıyor. "Para Fonu ve APA ilişkilerinin dikkatle izlendiğini" ileri sürüyor. Bu kuruluşlar ise, yıllardır kemerlerin sıkılmasını ve devalüasyona gidilmesini istiyorlar.

İyi haber alan *Economist* dergisi İstihbarat Servisinin 1970 raporunda belirtildiği üzere "Konsorsiyum, Türk Hükûmetinin devalüasyon ve bu gibi kesin tedbirlerle ekonomik durumu düzeltmesi gerektiğine inanmaktadır."

"Eğer Türk Hükûmeti, Haziran ortalarına kadar bir tedbir almazsa, Konsorsiyum yardımı bir yıl daha gecikebilir."

Ankara'ya gelen haberlere göre, Konsorsiyum, Almanların isteğiyle, Demirel'e ültimatom niteliğinde bir memorandum gönderilmesini bile düşünmüştür. Bu, "nazik" bir davranış sayılmamış, Konsorsiyum yetkilisi Dr. Keiser'in Ankara'ya giderek, Demirel'e gerekli tedbirlerin bir an önce alınmasını söylemesi uygun bulunmuştur.

Konsorsiyum, Türkiye'nin ekonomik durumunu şöyle değerlendirmektedir: "Türkiye, önemli bir enflâsyonun içindedir. Yakın bir gelecekte geçinme endekslerinde önemli artışlar beklenmesi gerekir. İstikrar içinde kalkınma lâftan ibaret değilse, mali ve parasal tedbirler derhal alınmalıdır."

Konsorsiyum, Türkiye'nin çok fazla ve yanlış yatırım yaptığı kanısındadır. Kalkınma hızı düşürülmeli, yatırımlar tasaruflara göre ayarlanmalı ve döviz tasarruf ettirici yatırımlar yerine, döviz getirici yatırımlara yönelinmelidir. Döviz getirici yatırımların başında ise, Batılılara göre turizm gelmektedir. Ne var ki, mevcut döviz kuru ile Türkiye, Batılı turistlere biraz pahalı gelmektedir. Türkiye'yi turistler için "ucuz ülke" yapmak amacıyla, büyük oranda bir devalüasyona gidilmelidir.

Öte yandan Konsorsiyum, Türkiye'de enflâsyona yol açan ve tasarruf potansiyelini azaltan etkenlerin başında mevcut döviz kurunu görmektedir. Mevcut döviz kuru muhafaza amacıyla, turist ve işçi dövizlerine ödenen primlerin ve vergi iadelerinin bütçeye büyük bir ağırlık yüklediğini ileri sürmektedir. Bundan başka, belli başlı tarım ürünlerinde destekleme alımlarına gidilmesi, iktisadî devlet teşebbüslerinin önemli açıklar vermesi, toplu iş sözleşmeleri ile ücretlerin artması, tasarruf olanaklarını daraltıyor, diye eliştirilmektedir.

Konsorsiyumun "stabilizasyon programı" etiketi altında alınmasını istediği tedbirler de şöyle özetlenebilir:

- Bütçe harcamalarının kısalması, kamu yatırımlarının azaltılması, vergilerin artırılması...
- İktisadî devlet teşebbüsleri açıklarının giderilmesi.
- Destekleme alımlarında ölçülü davranılması.
- İşçi ücretlerindeki artışların frenlenmesi.
- Kredi ve para arzındaki artışın sınırlandırılması.
- Faiz hadlerinin gerçekçi ölçülere getirilmesi.
- Çeşitli kur uygulamalarına son vererek devalüasyona gidilmesi.
- Dış ticarette serbestiye yönelinmesi.

İşte Demirel Hükûmeti, Konsorsiyuma Mayıs ayında böyle bir program uygulama vaadinde bulunmuştur. Uygulamayı ne ölçüde başaracağını bilmeyiz. Fakat bu tedbirlerin, başta iş âlemi olmak üzere, her çevreden feryatların yükselmesine yol açacağı açıktır. Durgunluk, işsizlik, pahalılık şikâyetleri artacaktır. Gençleri susturmakla huzur sağlanacağını umanlar, asıl huzursuzluğu o zaman tanıyacaklardır.

Mebus pazarları kurarak güvenoyu almayı ve hakkındaki Meclis soruşturmasını engellemeyi başaran Demirel'in bu ağır ekonomik yükün altından nasıl kalkabileceğini, doğrusu kestiremiyoruz.

Devrim, Sayı 29, 5 Mayıs 1970

Siirt Olayı

Kadirli'deki halk galeyanı, Türkiye'nin herhangi bir şehir ve kasabasında rastlanabilecek cinsten bir olaya benzemektedir. Asayiş kuvvetlerinin ceberrut ve haraççı tutumu, kurbanlara yol açınca halk sokaklara dökülmüştür. Nitekim polis ve jandarmanın ceberrut davranışları bardağı taşırınca, halkın karakolları basmasına, ateşe vermesine zaman zaman her bölgede rastlanmaktadır. Söke olayları, buna yeni bir örnektir.

Siirt olayları ise, görünüşe göre, etnik özellikleri olan çok daha köklü nedenlere dayanmaktadır. Öğretmen ve halk mitinginden sonra, esnafın dükkânlarını kapaması, sakat bırakma ve oturma grevi biçiminde devam eden tepki, gelmiş geçmiş iktidarların değişmeyen Doğu politikasının iflâsının bir ifadesi sayılabilir. Benzer tepkilerin önümüzdeki günlerde çok daha sık görünmesi, büyümesi ve yaygınlaşması kuvvetli bir ihtimaldir.

Bunun ilk belirtileri, 1967 yaz aylarından itibaren gelişen Doğu mitinglerinde ortaya çıkmıştır. Doğunun birçok il ve ilçesinde yapılan mitinglerde ortaya atılan sloganların bazılarını hatırlayalım:

- Doğunun kaderi açlık, işsizlik, hor görülme.. Batı vatan, ya Doğu ne?..

- Batıya fabrika yol, Doğuya komando, karakol..
- Dipçik değil, uzanan el isteriz...
- Emperyalist zihniyete paydos!..

Değişen Doğu

Doğuda bir cins "sömürge" politikası izlediğimizi ileri sürmek, fazla mübalağalı bir iddia değildir. Etnik özelliği olan bu ağalar, beyler, şeyhler bölgesinde, idarenin bir sömürgeci zihniyetiyle davrandığının pek çok örneği vardır. Siyasal Bilgiler Fakültesinin bir araştırmasında 12 ilimizde Valilerin halkla ancak tercüman aracılığıyla konuşabildiği belirtilmektedir. Köy İşleri Bakanlığı Köy Envanter Etüdleri'ne göre, Siirt'te ana dil itibarıyla Türkçe'den başka dil kullananların oranı yüzde 91'dir. Feodal ilişkilerin çok ağır bastığı ve bu ilişkilerin hemen hiç değişmediği yıllarda böyle bir ters ve adaletsiz politikaya tahammül edilebilirdi. Fakat artık, Batıya oranla daha yavaş bile olsa, Doğu da eski durumuna göre hızla değişmektedir. Tarıma makine girmekte, göçer nüfus yerleşmektedir. Göçer nüfusun önemli bir kısmı, ilkel bir hayvancılıktan bir çırpıda şehirsel faaliyetlere ve yaşayış biçimine geçmektedir. Makinenin topraktan kopardığı ortakçı köylüler, şehir ve kasabalara akmaktadır. Bu nedenlerle, bir sanayileşmeden söz edilemeyeceği halde, şehir nüfusu Doğuda Batıdakinden çok daha yüksek bir hızla artmaktadır. Şehir ve kasabalar süratle büyümektedir. Siirt ilinde toplam şehir nüfusu, 1954'te 29 bin iken, 1965'te yüzde 160 artışla 76 bine çıkmıştır.

Değişmeyen Politika

Şehirleşmeyle birlikte, eski yönetim biçimine tepkiler genişlemektedir. Etnik özelliklerin "hor görülme"ye yol açtığı duygusu kuvvetlenmektedir. Üniversitelerimizi dolduran artan sayıdaki Doğulu gençlerde, bu duygu ve bu duyguya karşı duyulan tepki, değişen dünya şartları da hesaba katılınca, en keskin biçimlerde belirmektedir. Bir kısım tutucu çevreler dahi, kitledeki "horlanma duygusu"nu körüklemektedir. Böylece geçmişin aşiret çapındaki tepkilerinin çok ötesinde ve komşu ülkelerdeki gelişmelerden de etkilenen tamamen farklı nitelikte bölge çapındaki tehlikeli tepkilere doğru yol alınmaktadır.

Bu durumda iktidarlar ne yapmaktadır? Tutucu ve miyop iktidarların,

baskıyı artırmaktan başka tedbiri yoktur. Doğuda silâh ve kaçak suçlu aramak bahanesiyle, köy ve kasabalara baskınlar düzenlenmekte, yurttaşlara işkence edilmektedir. Komandolar kasabaları kuşatmakta, yabancı bir yerdeymiş gibi davranışlarda bulunmaktadırlar.

Bütün bu olağanüstü arama tarama usulleri, yalnız Doğuda uygulanmaktadır. Meşin top kavgaları her yerde görüldüğü halde, ince eleyip sık dokumaya ihtiyaç duyulmadan, Doğuda silâhlar halka çevrilebilmektedir. Herhalde aynı kişiler, Türkiye'nin başka bir bölgesinde ateş emrini, Doğuda olduğu kadar kolaylıkla veremezlerdi..

Türkiye'de Anayasa, fakire ve zengine farklı uygulanmaktadır. Anayasa haklarından varlıklılar en geniş, yoksullar ise kısıtlı biçimde yararlanmaktadır. Bunun gibi, Anayasa, Türkiye'nin Doğu ve Batısında farklı uygulanmaktadır. Anayasa haklarının çoğu, Batıdan Doğuya gidildikçe rafa kaldırılmaktadır.

Artan baskı ve ayrım, horlanma duygusunu beslemekte, tepkileri yaygınlaştırmaktadır. Komando baskıları çoğaldıkça karşı tepkiler de, ister istemez, yoğunluk kazanmaktadır.

Devlet ve millet bütünlüğünün, günümüzde uzun süre şiddet ve ayrımla korunamayacağı açıktır. Tersine, şiddet ve ayrım, devlet ve millet bütünlüğünü daha çok tehlikeye atmaktadır.

İşte Başbakanın "meşin top kavgası" diye görmek ve göstermek istediği olayların gerisinde, böyle hayati sorunlar yatmaktadır. İşin daha kötüsü, büyük çoğunluğun kafası, böyle hayatı bir soruna, şiddet tedbirlerinin dışında çare aramayı su sayacak kadar şartlandırılmıştır! Soruna çare aramak şöyle dursun, sorunun varlığı reddedilmektedir. Bu, gaflet içinde tam bir devekuşu politikasıdır. Temenni ederiz ki, bu gaflet politikasının bedelini, Türkiye'nin bütün insanları çok pahalı ödemesinler...

Devrim, Sayı 30, 12 Mayıs 1970

İflâsın Eşiğinde

Cici demokrasinin iflâsın eşiğine ulaştığından artık pek az kişinin şüphesi var. Politik, ekonomik ve toplumsal bunalım gittikçe yaygınlaşıyor. Düne kadar tatlı kâr düzeninin sürüp gideceğine inanan iş çevreleri, bugün kötümser. Aydınlar çoktan cici demokrasiden ümidi yitirmiş durumda. Sayın parlâmenterlerimiz dahi, bir yandan Anayasaya aykırı olarak ödeneklerinin 10 bin küsur liraya çıkarmaya çalışırken, öte yandan koridor konuşmalarında, "bu işin yürümeyeceğini" açık açık söylüyorlar. İktidar şaşkın ve güçsüz. Gençliğe ve bütün devrimcilere karşı alınacak şiddet tedbirleriyle, politik, ekonomik ve toplumsal bunalımı atlatabileceğini ümit etmek istiyor.

Mevcut düzen içinde, AP iktidarına bir alternatif de gözükmüyor. Ana muhalefet partisi, ciddiyet, sorumluluk ve samimiyetten uzak, güven vermeyen bir ekibin elinde. Bu ekibin iddialı düzen değişikliği programı, Thomas Moore'un "Ütopya"sı gibi bir hayalcilikten ibaret. Bu ekip, sendika ağalığını getiren ve bir işçi aristokrasisi yaratan mevzuatı, bir altyapı devrimi ilan edecek kadar gerçeklerin dışında. Bir yandan "Atatürk altyapı devrimleri yapmadı." diyorlar, öte yandan çıkarttıkları iki kanunla bir

altyapı devrimi gerçekleştirdiklerini sanıyorlar. "Türkiye'de sınıflararası mücadele yoktur." buyuruyorlar, sonra genel grev istiyorlar. Orman ağalarının nüfuzunu artıracak ve orman yağmasını hızlandıracak bir Anayasa değişikliğini, "ormanda yeni düzen" diye değerlendiriyorlar. Ağalara, tefecilere ve aracılara savaş açtıklarını söylüyorlar, ama bu tutucu unsurları saflarında toplayabilmek için rakipleriyle yarışıyorlar. Gerçek solcuyu sola ihanetle suçlarken, "beş defa hacca giden" döviz israfçısı varlıklının solcu olabileceğini ciddî ciddî ileri sürebiliyorlar.

İktidara dönük ciddî bir muhalefet yapacak yerde, daha çok devrimci gençlikle ya da rejimin iflâsını dile getiren yazarlarla uğraşıyorlar.

Kısaca, ana muhalefet partisi de tutarsızlıklar içinde bocalamakta, bir çözülüş ve çöküş içinde bulunmaktadır. CHP toplumun zinde güçlerinin ümidi olma yolundan hızla çıkmaktadır.

Böylece, iktidarı ve muhalefetiyle birlikte cici demokrasi, iflâsın eşiğine gelmiştir. Yaşatmak için ne yaparsanız yapınız, hastanın kurtulma ümidi yok gibidir. Ne var ki cici demokrasinin iflâsı, işler yoluna girecek demek değildir: Türkiye çok ağır ekonomik şartlar altındadır: yardım dilenciliği ile ayakta durmaktadır: düzen değişikliğine karşı olan dış güçlere iyice bağımlıdır ve düzen değişikliği, dünyanın en zor işlerinden biridir. Ancak, bilinçli, azimli, kenetlenmiş devrimci kadrolar, halkın gücünü seferber ederek, bir devrim eylemini başarıya ulaştırabilirler.

Hâlen Türkiye'de anlamsız kavgalar ve hayaller içinde, dağınıklık manzarası gösteren devrimci kadroların bu idrak içinde bulunduklarını söylemek zordur. Türkiye'nin kurtuluşu ise devrimci kadroların bir an önce bu idrake gelmelerine bağlıdır. Gelebilecekler midir? Bu noktada fazla iyimser olamıyoruz.

Devrim, Sayı 31, 19 Mayıs 1970

27 Mayıs Üzerine Düşünceler

27 Mayıs 1960'ın onuncu yılı yaklaşırken, 27 Mayıs hareketinin getirdiği Anayasa düzeninin, tutucu iktidarlar elinde iflâs ettiği, artık görmek isteyen herkesin görebileceği bir gerçek olarak gözler önüne serilmiş bulunuyor.

Bu iflâsın suçunu, 27 Mayısçılara yüklemek isteyenler eksik değil. Aslında 27 Mayıs, daha önceki dönemde, toplumda fikir birikimi olarak ne varsa hepsini, hatta biraz fazlasıyla gerçekleştirmiştir. Yeni Anayasa, bu birikimin eseridir. Onun içindir ki, 27 Mayıs, başarısız değil, başarılı bir harekettir.

Denilmektedir ki, 27 Mayısçılar kalsalardı, ülkenin muhtaç bulunduğu köklü devrimleri gerçekleştirebilirlerdi. Hayır, gerçekleştiremezlerdi. Toplum, köklü dönüşümlere hazır değildi ve yeterli bir fikir birikimi yoktu. Türkiye, o günlerde, 27 Mayıs öncesi dönemin fikir ve eylem liderliğini yapan ana muhalefet partisi genel başkanının, ciddî bir tepkiyle karşılaşmadan, "Toprak ağalığı sorunu kendiliğinden çözülmüştür." diyebildiği geri bir fikir düzeyindeydi. Böyle bir ortamda, birkaç ihtilâlcinin ya da bir avuç aydının ileri fikirleri benimsemesi, fazla bir anlam taşımamaktaydı.

"Ankara" kitabının yazarı Bischoff'un sözlerini hatırlayalım: "Hazır olmayan şeyi, en kesin fikir dahi hayata çağıramaz ve fikrin nefesi kendisine değmedikçe, en hazır olan şey dahi hayata kendiliğinden doğmaz."

On Yılın Getirdiği

27 Mayısçılar, bu şartlarda yapılabileni yapmışlar ve daha ileri aşamaların yolunu açmışlardır.

27 Mayıs sonrası dönem, Türkiye'de kapitalizmin en büyük hızla geliştiği yıllar olmuştur. Hızlı kapitalist gelişme, aynı zamanda, ülkenin kapitalist yoldan sorunlarını çözemeyeceğinin kanıtını getirmiştir. Kalkınma yolunda sağlam adımlar atılamadığı halde, gelir dağılışındaki adaletsizlik artmış, sömürü keskinleşmiştir. Artan sömürüyle birlikte, işçi ve köylüde bir düzen değişikliği özlemi güç kazanmıştır.

Aydın çevreler, ilk kez etkili ve yoğun biçimde, geri ve bağımlı kapitalist düzenin eleştirisine girişmişlerdir. İç ve dış sömürü güçleri etkisiz kılınmadıkça, Kemalizmin amacı olan uygar ve bağımsız Türkiye'nin kurulamayacağı anlaşılmıştır. Bu fikirler, aydın çevrelerden kitlelere doğru yayılmaya başlamıştır. Bugün 27 Mayıs öncesi günlerde mevcut olmayan, kitlelere mal edilebilecek bir fikir birikimi vardır.

27 Mayıs Kolay Bir Devrimdi...

Bu fikir birikimi, köklü bir düzen değişikliğinin temellerini atmıştır. Ne var ki, Türkiye'nin bugünkü kuvvet dengesinde, iç ve dış sömürü güçleri hâlâ çok ağır basmaktadır. Sömürülen geniş halk kitlesi, yeterli bir bilinç, örgüt ve tecrübeden yoksundur. Halk güçlerini seferber etmeyi başarmış gerçekten devrimci bir partinin yokluğu kendini hissettirmektedir. Buna karşılık, bürokrasinin üst kademeleri genellikle çürümüş ve satılmıştır. İç ve dış sömürü güçleri bilinçlidir ve çıkarlarını korumak için her türlü namussuzluğa hazırdır.

Bu şartlarda, ülkemizde köklü bir düzen değişikliğinin gerçekleştirilmesi mümkündür, fakat çok güçtür. 27 Mayıs, kolay bir devrimdi. Köklü bir düzen değişikliğine yönelmediğinden, iç ve dış sömürü güçlerinin ciddî direnmesiyle karşılaşmamıştır. Geçici yönetim, kudretli dış güçlerden engel değil, hatta bir ölçüde destek görmüştür.

Günümüzün devrimcileri ise, bir düzen değişikliğini başarabilmek için aşılmaz gözüken engelleri aşmak zorundadırlar: 3 milyar dolar borçlu Türkiye, önümüzdeki dönemde her yıl 150 ila 300 milyon dolar arasında borç taksiti ödeme durumundadır. Açlıktan kurtulmak üzere, 1969'da 1 milyon tona yakın buğday dilenciliği yapılmıştır. Bu yıl kuraklık yüzünden belki de 2 milyon tondan fazla buğday ithaline ihtiyaç vardır. Ordu'nun ikmali geniş ölçüde dışa bağlanmıştır. Döviz durumu, her zamankinden kötüdür. Ekonomi, dış yardım dilenciliği ile kör topal ayakta durabilmektedir. İç engeller de, dış engeller kadar çetindir.

Köklü bir düzen değişikliği, ancak, kudretli iç ve dış sömürü çemberi ile bürokrasinin tutucu çarkı kırılarak ve bütün bu çetin engeller yok edilerek gerçekleştirilebilir. Bu güç işi, ancak devrimci fikirlerle şimdiden kenetlenmiş devrimciler başarabilirler..

Kenetlenmiş devrimciler, halkın gücünü seferber edip, gerçek bir halk iktidarı kurabildikleri takdirde de ülkemizin bir türlü yenilemeyen "makûs talihi"ni yenebilirler ve Kemalizmin amacı olan tam bağımsız ve uygar Türkiye'yi kurabilirler.

Devrim, Sayı 32, 26 Mayıs 1970

NATO Tartışmaları: Türkiye'nin İşgaline NATO Seyirci Kalabilir

Abdi İpekçi'nin Pentagon yetkilileri ile, Metin Toker'in NATO Başkomutanı ile yaptığı konuşmalar ve Parlâmento müzakereleri, Esnek Mukabele Stratejisini benimseyen NATO'nun Türkiye'yi koruyup korumayacağı sorununu yeniden günün konusu yaptı...

İktidarın NATO Tezi

İnönü ve CHP, yeni stratejinin Türkiye'yi güvensiz durumda bıraktığı inancını taşıyor. İktidarın bu görüşü reddeden kanıtları ise, hayli zayıf kalıyor. İktidar, Basra Körfezi bölgesinin Batılılar için hayati olduğunu, Türkiye'ye yönelmiş bir Sovyet taarruzunun söz konusu bölgeyi hedef alacağını, bu nedenle NATO'nun hemen tırmanmaya gideceğini ileri sürüyor. İktidarın tezi doğru bile sayılsa, NATO'nun NATO olarak Türkiye'yi korumayacağının itirafı olarak yorumlanabilir. Zira Ortadoğu bölgesi, NATO savunma alanının dışındadır. İktidara göre, NATO, Türkiye'yi NATO savunma alanının dışındaki bir bölgenin hatırı için koruyacaktır. Bu mantıkla, Türkiye'nin NATO üyesi bulunmasa dahi korunacağını kabul etmek gerekir. O halde NATO ittifakıyla bir sürü riziko yüklenmemizin anlamı nedir?

Öte yandan, NATO için hayatî olan bölgenin petrolü ise, Ortadoğu'da her an patlayabilecek ve bizi doğrudan ilgilendirmeyen bir savaşa, NATO üyesi Türkiye'nin sürüklenmesi ihtimali, tarafsız bir Türkiye'nin sürüklenmesi ihtimalinden fazla olmayacak mıdır?

Görüldüğü üzere iktidar, NATO'yu savunayım derken, aslında tarafsızlık politikasını savunmaktadır!.

Amerikan Generallerinin Horoz Şekeri!.

Metin Toker ve Abdi İpekçi'ye ise, Amerikalı Generaller, "Hiç merak etmeyin, atomu patlatır sizi koruruz." teminatını vermişler. İpekçi, Pentagon'un bu teminatını İnönü'ye duyurmuşsa da, onu ikna edememiş... Aralarında şu konuşma geçmiş:

"*İpekçi-* Pentagon yetkililerinin görüşü şöyle: Türkiye'yi feda etmek bizim için delilik olur. Bizim için hayati bir stratejik değer taşıyan Türkiye'nin işgaline göz yummamız asla düşünülemez.

İnönü- E ne oldu Polonya'? İkinci Cihan Harbine onun yüzünden girdiler."

İnönü, Türkiye'nin feda edilebileceği inancındadır.

Bir Bilimsel İnceleme

NATO bursuyla Louvain Üniversitesi öğretim üyelerinden Luc Crollen'in yaptığı "NATO'nun Kanatları Tehdit Altında mıdır?" konulu bir araştırma, İnönü'nün görüşüne hak verdirecek sonuçlara ulaşmaktadır. NATO yetkililerinden edinilen etraflı bilgilere dayandırılan araştırmada, özetle şu sonuçlara varılmaktadır: Esnek Mukabele Stratejisi, aslında Merkezî Avrupa'yı değil, Norveç, Danimarka, Türkiye ve Yunanistan gibi NATO'nun kanattaki üyelerini ilgilendirmektedir. Zira Merkez'de klasik silâhlardan nükleer silâhlara tırmanma hemen olacaktır. Esasen gerek NATO, gerekse Varşova Paktı birliklerinin organizasyon ve kompozisyonu, nükleer bir savaşa göre yapılmıştır. Merkez'de, "tek eylem biçimi, klâsik silâhlarla desteklenmiş nükleer taarruz"dur. Kanatlarda ise, durum farklıdır. (Buna göre, Esnek Mukabele Stratejisinin, kanatları nükleer silâhlarla savunma yükümlülüğünden kurtulmak için icat edildiği bile düşünülebilir.)

Norveç ve Danimarka'nın Durumu

Crollen, NATO'nun Kuzey kanadının güvenliğinin politik plânda, "*The*

Nordic Balance-Kuzey Dengesi"ne dayandığını yazmaktadır. Dengenin üç temel unsuru şudur:

1- Danimarka ve Norveç'in NATO'ya nüanslı katılışı. Bu iki NATO üyesi ülke, toprakları üzerinde yabancı üslerin ve nükleer silâhların bulundurulmasını reddetmektedir. Norveç, daha 1949 yılında, toprakları üzerinde yabancı üs bulundurmayacağını Sovyetler Birliği'ne taahhüt etmiştir. Danimarka, resmi bir taahhütten kaçınmakla birlikte, aynı politikayı izlemiştir.

2- İsveç'in tarafsızlığı. Bu silâhlı tarafsızlık, iki süper devlet tarafından da tanınmıştır.

3- Finlandiya'nın Sovyetler Birliği ile kurduğu özel ilişki. Finlandiya, tarafsız bir politika izlemekle birlikte, Sovyetler Birliği ile dostça ilişkiler sürdürmektedir.

İskandinav ülkeleri, güvenliği, bu üç unsura dayanan dengede aramaktadırlar. Düşünülmektedir ki, Rusya, Finlandiya üzerinde baskısını artırırsa, Norveç ve Danimarka, yabancı üs ve nükleer silâh reddetme politikasını değiştirecektir, İsveç, tarafsızlıktan Batı ittifakına kayacaktır. Dengenin bozulması, Sovyetler Birliği'nin aleyhindedir. Birleşik Amerika da, Sovyetler Birliği'ne fırsat sağlama endişesiyle; dengeyi kabullenmiştir. Bölgede iki süper devlet, bu nedenlerle, dengeye saygılıdır.

Askeri plânda ise, NATO'nun kuzey kanadının güvenliğinin, merkezin güvenliği ile sıkı sıkıya ilgili bulunduğu, genel savaş dışında kanatta bir savaş düşünülemeyeceği ve bir Sovyet oldubittisine boyun eğilemeyeceği NATO yetkililerince belirtilmektedir. Crollen'e göre, Kuzey kanada bir saldırı halinde, NATO, nükleer silâhlara hemen başvurma durumunda kalacaktır.

Türkiye ve Yunanistan'ın Durumu

NATO'nun güney kanadında bulunan ve ittifaka sonradan katılan Türkiye ve Yunanistan'ın ise, durumu farklıdır.

Trakya'da bir Rus-Bulgar saldırısı karşısında, Trakya'nın savunulamayacağı, Yunanistan'ın ancak Güney Makedonya'dan itibaren korunabileceği kabul edilmektedir. Türkiye'ye karşı batıdan bir saldırıda da, Crollen, Boğazların gidebileceğini, Avrupa ve Asya'daki Türk birlikleri arasındaki bağın kopabileceğini ileri sürmektedir. Bununla birlikte, Crollen'e göre, "Avrupa'nın güney kanadının savunulması için gerçek savaş meydanı Avrupa'da değil, Anadolu'

dadır." Türkiye doğuda, klasik silâhlarla hemen taarruza geçebilecek 24 Sovyet tümenine, klasik silâhlarla karşı koyma durumundadır. Belçikalı bilim adamı, bu konuda şöyle demektedir:

"Klasik silâhlarla yürütülen bir Sovyet saldırısına karşı klasik silâhlarla mukabelenin sonuçsuz kalmayacağı düşünülebilir. Gerekirse Türkiye'nin nihai savunması Toros dağlarının gerisinde düzenlenebilir."

Görüldüğü üzere, Türkiye ve Yunanistan'a karşı klasik silâhlarla girişilecek bir Sovyet taarruzu karşısında, NATO hemen nükleer silâhlarla bir tırmanmaya gitmeyecek, saldırıyı klasik silâhlarla cevaplandırmayı deneyecektir. Oysa öteki bölgelerde, NATO, savaşı hemen tırmandıracaktır. Bu şartlarda, Türkiye ve Yunanistan'ın ittifakın üvey evlâtları olduklarını, Esnek Mukabele Stratejisinin yalnızca bu iki devlet aleyhine işlediğini kabul etmek gerekmektedir. Belçikalı bilimadamı, bu gerçeği, NATO yetkililerine dayanarak, açık açık yazmaktadır:

"Boğazlar, Doğu ve Batı Trakya gibi zayıf taraflarına rağmen, bölgede, klasik silâhlarla geniş bir saldırıya, klasik silâhlarla karşı konulabilir. Bu nedenle, nükleer silâhlara başvurma zorunluluğu daha zayıftır. Merkezî Avrupa' daki tırmanma modeli, bu kesimde hemen uygulanmayabilecektir. Şüphesiz, NATO'nun zayıf noktasını teşkil eden Trakya'nın -özellikle Batı Trakya'nınsavunulması mümkün değildir. Bu kesimde bir Sovyet oldubittisi ihtimal dışı değildir."

Bu sözlerin anlamı açıktır: Trakya'nın, Boğazların ve Toroslara kadar Anadolu'nun işgaline NATO seyirci kalabilir ve oldubittiyi kabullenebilir.

İsmet Paşa'nın gördüğü, fakat AP iktidarı ve kafaları şartlandırılmış bir takım büyük Paşaların görmek istemediği gerçek budur.

İncirlik Olayı

İsmet Paşa, bu durumda hiç değilse, İskandinav ülkelerinin politik plândaki "Kuzey Dengesi"ne bir ölçüde yaklaşan "tahrikten kaçınma" politikasının uygulanmasını ve tahrik unsurlarının ortadan kaldırılmasını istemektedir. Örneğin, CHP sözcüleri, "Topyekûn Mukabele Stratejisi" günlerinde Stratejik Hava Kuvvetleri Üssü olarak kurulan İncirlik Üssü'nün statüsünün değiştirilmesini, hattâ üssün Türkiye'ye devredilmesini ileri sürmektedirler. Ne var ki, Pentagon, Türkiye'nin savunmasından çok, Ortadoğu ve dünya çapındaki çı-

karları yüzünden, İncirlik Üssü'nü elde tutmaya kesinlikle kararlı gözükmektedir. Washington'da Abdi İpekçi ile Pentagon yetkilileri arasında şu konuşma geçmiştir:

"*İpekçi*- Mesela İncirlik'ten çekilseniz ne olur?.

Pentagon- Bizim için felâket olur..."

Abdi İpekçi yazısına şöyle devam etmektedir:

"Böyle bir zorunluluk karşısında bırakılırlarsa, bütün NATO ilişkilerinin yeniden değerlendirilmesi gerekeceğini söylediler.

"Verdikleri bilgiye göre, İncirlik Amerika'nın gerek NATO'daki taahhütlerinin -özellikle Türkiye'nin savunmasının-, gerek dünya ölçüsündeki ikmal faaliyetlerinin yerine getirilmesi için hayati bir önem taşıyordu."

Bu cevap ilgi çekicidir: Esnek Mukabele Stratejisine göre, ABD ve NATO'nun, "işgal edilmiş" Türkiye'yi daha çok Toroslar'ın gerisinde korumaya hazır oldukları anlaşılmaktadır! O halde İncirlik Üssü, Türkiye'nin savunmasından önce, Ortadoğu ve ABD'nin dünya çapındaki faaliyetleri açısından önemlidir. Türkiye'nin savunmasıyla ilgisiz bu faaliyetler ise, 1953 Lübnan çıkarmasında görüldüğü üzere, ülkemizin yararına değil, zararına işleyebilecektir. Ne var ki, Abdi İpekçi'nin çok esnek bir üslûpla aktardığı Pentagon yetkililerinin sözlerine göre, eğer Türkiye, Amerika'ya "İncirlik'ten çekil" derse, "bütün NATO ilişkileri yeniden değerlendirilecektir."

Bu sözlerde bir tehdit anlamının yattığı düşünülebilir. Amerika'nın başlıca tehdit silâhı da, askeri ve iktisadî yardımların azaltılması ya da kesilmesidir. Esasen NATO şampiyonluğu yapan Türk askeri yetkilileri dahi, NATO'nun Türkiye'yi ne ölçüde koruyacağını iyi bilmektedirler. NATO'culukları daha çok, "Amerikan askeri yardımı olmazsa ne yaparız?" noktasında düğümlenmektedir. Nitekim Abdi İpekçi de, NATO ile ilgili uzun incelemesinde, "Aslında bütün meseleler, savunmamız için askeri yardımlara muhtaç oluşumuzdan doğmaktadır." diyerek bu acı gerçeği teslim etmektedir.

Bu acı gerçeği görmezlikten gelemeyiz. Ama bağımsız Türkiye'nin kurucusu Atatürk'e layık olmak istiyorsak, bu soruna, "Parayı veren düdüğü çalar" biçimindeki Menderes ve Demirel zihniyetiyle değil, 1919'da Samsun'a çıkan Atatürk zihniyetiyle bir cevap bulmak zorundayız.

Devrim, Sayı 33, 2 Haziran 1970

Menderes-Demirel ve Sonrası...

Parlak bir başlangıç yapmıştı Menderes: Havalar iyi gitmiş, ürün bol olmuş, Kore Savaşı dış fiyatları artırdığından ürünler yüksek fiyatla dışarıya satılmıştı. Dış yardımlar bol miktarda geliyordu. Türkiye, borçlanabildiği kadar borçlanıyordu. Özel kesimi harekete geçirmek üzere kredi muslukları geniş ölçüde açılmış, banknot matbaası çalıştırılmıştı. Fiyatlar yükseliyordu. Fiyat artışları dar ve sabit gelirlileri ezse de, kapitalistlerimiz durumdan son dereee hoşnuttular; zenginleştikçe zenginleşiyorlardı. Anarşik, derme çatma, dışa bağımlı, yüksek kârlı bir tüketim sanayi kuruluyordu.

Menderes'in Hikâyesi

Alabildiğine borçlanmaya ve banknot matbaasını çalıştırmaya dayanan bu hovardalık politikası, dış borç verenler, "Enflâsyondan vazgeç, ayağını yorganına göre uzat!" diye direticnce tökezlemeye başladı.

Menderes, uyarılara kulak asmadı. Uçan kuşa borçlanmaya ve banknot matbaalarını daha hızlı çalıştırmaya devam etti. Düşünüyordu ki, Sam Amca sâdık dostunu güç durumda bırakmaz, kesenin ağzını cömertçe

açardı. Menderes, Amerika'ya her istediğini vermişti: Türkiye, Amerikan üsleriyle donatılmıştı. Jüpiter füzelerinin ülkeye yerleştirilmesine derhal evet denmişti. Ortadoğu'da Angloamerikan çıkarlarının bekçiliğini yapmaktaydı. Sam Amca işareti verince, Menderes, Suriye ve Irak'a yürümeye kalkışmıştı.

Ne var ki, Sam Amca, sâdık kulunun hizmetlerini unutarak, "ayağını yorganına göre uzat" diye tutturdu. Menderes'i yola getirebilmek için, ona ölmeyecek kadar bir yardım vermekle yetindi. Menderes'i inim inim inletti. Enflâsyon alabildiğine şahlandı, yoklar ve karaborsa alabildiğine genişledi. Nihayet 1958 yılında, çaresizlik içinde Menderes, Amerika'ya boyun eğdi, istikrar programı denilen tedbirleri sahneye koydu: Yatırımlar azaltıldı, bütçe harcamaları ve krediler daraltıldı. Merkez Bankası muslukları kısıldı, iktisadî devlet teşebbüsleri mal ve hizmetlerine büyük zamlar yapıldı. Doların fiyatı 2,80'den 9 liraya çıkartıldı.

Bu kez, bol kredi ve enflâsyonla teneffüse alışmış iş çevreleri, "Batıyoruz" diye feryadı kopardılar. Satışlar azaldı, iflâslar çoğaldı, işsizlik genişledi. Fiyatlar yüksek bir seviyede istikrara ulaştırıldığından, dar ve sabit gelirlilerin hayat pahalılığından şikâyetleri eksilmedi, arttı. Böylece yaygın bir hoşnutsuzluk dalgası içinde 27 Mayıs'a gelindi...

Demirel'in Hikâyesi

1965'te iş başına gelen Demirel'in başlangıcı da Menderes'inki gibi parlak sayılabilirdi: 1966 yılında tarımda rekor bir ürün yılı yaşandı. Menderes ve İnönü dönemlerinde mevcut bulunmayan işçi dövizleri, yılda 130-140 milyon dolar gelir getirmeye başladı. Pamuk ihracatı 130 milyon dolar sağlıyordu. Yüz milyonlarca dolar dış borç yapabilme olanağı vardı.

Demirel de Menderes gibi kredi musluklarını ardına kadar açtı; bütçe harcamalarını, artan açıklara rağmen, geniş ölçüde çoğalttı. Kapitalistlere devlet kesesinden milyarlarca lira çıkar sağladı. Bu enflâsyonist politika yüzünden fiyatlar yükseliyor, dar ve sabit gelirliler kemerlerini sıkmak zorunda kalıyor, ama kapitalistler, Menderes günlerinde olduğundan daha büyük bir hızla zenginleşiyordu. Geniş ölçüde âtıl kapasite yaratan, tamamen dışa bağlı, anarşik bir montaj ve ambalaj sanayi büyüyordu. Çark, para bolluğu içinde, taksitli satışlarla döndürülüyordu.

Ne var ki, çok geçmeden bu enflâsyonist hovardalık politikasının fatu-

rasını ödeme zamanı geldi: Kurulan sanayiin hammadde ihtiyacına döviz yetiştirilemiyordu. Transferler gecikiyordu.

Yardım veren ülkeler ve uluslararası teşekküller yine tutturmuşlardı: "Enflâsyondan vazgeç, ayağını yorganına göre uzat! Devalüasyonu daha fazla geciktirme..." Demirel direnmek istiyordu. Ama Konsorsiyum, Dünya Bankası ve Para Fonu gibi teşekküller, dış yardım musluklarını kısarak baskıyı artırıyorlardı: 1970 yılının yarısı geçtiği halde, Konsorsiyum, Türkiye'ye yapılacak 1970 yılı yardım miktarını dahi hâlâ tespit etmiş değildi. Dünya Bankası taahhüt eylediği kredileri vermekten kaçınıyordu. Ortak Pazar kredileri, bir anlaşmaya varılmadığından, şimdilik suya düşmüştü.

Bu ağır baskı altında Demirel istikrar politikası uygulamaya yöneldi: Kamu yatırım harcamaları kısıldı, krediler daraltıldı. Nihayet zam furyası ve vergiler geldi. Normal olarak, bu tedbirleri devalüasyon izleyecek. Fakat daha şimdiden, istikrar tedbirleri, her taraftan feryatların yükselmesine yol açtı. Sanayici denilenler, "büyük durgunluk, işsizlik ve iflâslar olacak" diye yakınmaya ve düne kadar baştacı ettikleri Demirel'i en sert biçimde eleştirmeye koyuldular. Gerçekten, şiddetli bir durgunluk ve işsizlik, kapıyı çalmak üzereydi.

Adalet Partisi Grubu, vergi tasarılarını sabote etmek için ayrı bir komisyon kurdu. Personel Kanunu, ortalığı iyice karıştırdı.

Türkiye, bir hoşnutsuzlar diyarı haline geldi: Köylüler yollarda barikat kurmakta, işçilerin fabrika işgalleri çoğalmaktaydı. Yargıçlar ve üniversite hocalarından sonra, toplum polisi gençlerle birlikte yürüyüş yapıyordu. Astsubay eşleri polis barikatlarını yarıp geçiyordu. Vali ve Kaymakamlar, direnişe geçeceklerini açıklıyorlardı. Toplumun her kesiminde görülen bu huzursuzluk, Ordu'ya da yansıyordu.

Üstelik, Türkiye artık on yıl önceki Türkiye değildi: 27 Mayıs'la birlikte hızlı bir uyanış başlamıştı. Ülkenin gittikçe ağırlaşan sorunlarının yürürlükteki bozuk düzen çerçevesinde çözülemeyeceğini görenlerin ve halktan yana yeni bir düzen kurulmasını isteyenlerin sayısı hayli çoğalmaktaydı. İşçiler, köylüler ve memurlar, ağırlaşan yaşama şartlarında kaderlerine artık eskisi gibi boyun eğmiyorlar, haklarını aramak üzere seslerini yükseltiyorlardı.

Kemer sıkma politikası, önümüzdeki aylarda etkilerini çok daha fazla

hissettirecek, toplumsal direnme çok daha şiddetlenebilecekti. Gençler ve işçiler, belki de el ele sokaklara dökülceceklerdi.

Feodal kalıntıları temizleyememiş, ilkel ve dışa bağımlı bir yarı sömürge kapitalizmi diye tanımlayacağımız bozuk düzen, tam bir iflâs manzarası göstermekteydi.

Bozuk Düzeni Yaşatma Çabaları

İşte bu noktada, büyük Paşalarımız ile büyük politikacılarımız, ülke çapındaki yaygın huzursuzluğun temel nedenlerini görmeden, "otorite bunalımı" teşhisiyle, çalkantıya karşı tedbir düşünmeye koyuldular: Sunay Paşa'nın "Anayasa, Parlâmento, Hükûmet olduğu gibi kalsın, ama ülkeyi, yetkileri artırılmış ve parti liderlerinin katılmasıyla güçlendirilmiş Milli Güvenlik Kurulu yönetsin." görüşünü savunduğu ileri sürüldü. İsmet Paşa, "Hele bir Demirelsiz AP Hükûmeti kurulsun, bunalımı Anayasa çerçevesindeki tedbirlerle çözeriz." buyurdu. Bu tedbirlerle bir sonuç alınmazsa, ulusal koalisyona sıra gelebilir, o da sökmezse Milli Güvenlik Kurulu denemesine ve nihayet Yahya Han formülüne ister istemez gidilirdi... Ne var ki, demokrasiyi kurtarmak gibi, görünüşte asil bir gerekçeyle piyasaya sürülen bütün bu formüller, aslında can çekişen bozuk düzeni zorla yaşatma çabalarıydı.

Bozuk düzen, her tarafından dökülüyor, hoşnutsuzluk genişliyordu. Ancak şiddet yoluyla belki bir süre daha ayakta tutulabilirdi. Ama bozuk düzeni zorla ayakta tutmaya yönelmiş bir şiddet, hoşnutsuzlukları çoğaltır, daha büyük patlamaların ve devrimci atılışların hazırlayıcısı olurdu.

Bozuk düzen ve bu bozuk düzenden yararlananlar, Devrim yoluyla tasfiye edilip, bağımsızlık, hızlı kalkınma ve sosyal adalet yolunu açacak yeni bir düzen kurulmadığı sürece, toplumsal çalkantı -ne tedbir alınırsa alınsın- çığ gibi büyüyerek devam edecekti. Devrim, en sıhhatli biçimde, bu sancılar içinde doğacak ve gelişecekti. Bu nedenle, politik oligarşinin, gerekirse cici demokrasiyi de feda pahasına, can çekişen bozuk düzeni kurtarma çabalarını, devrimciler tebessümle izlemekteydi.

Devrim, Sayı 34, 9 Haziran 1970

Devrimci Ordu Gücü

Devrimci Ordu Gücü, son yüz yıllık Türk tarihinin gerçeğidir. Bu, Batı ülkelerindeki gibi, dar anlamıyla anlaşılan bir kapalı askerler topluluğu değildir. Devrimci Ordu Gücü, son yüz yıllık Türk tarihine damgasını vuran, bazen başarılı, bazen başarısız denemelerle, bağımsız ve uygar bir Türkiye'nin inşası için çırpınan asker-sivil milliyetçi devrimciler topluluğudur.

Daha Harbiye sıralarında, çöken vatanı kurtarmak amacıyla devrim örgütleri kuran, altı yüz yıllık saltanatı deviren, bağımsız Türkiye'yi yoktan var eden ve devrim yoluyla modern Türkiye'yi inşa seferberliğine koyulan Mustafa Kemal, Devrimci Ordu Gücü'nün lideridir.

Mustafa Kemal, 22 Şubat 1931 tarihinde Konya Askeri Mahfelinde, Devrimci Ordu Gücü'nü şöyle anlatıyor:

"Arkadaşlar, bütün tarih bize gösteriyor ki, uluslar yüksek amaçlarına ulaşabilmek istedikleri zaman, karşılarında üniformalı çocuklarını buldular. Tarihin bu genelliği içinde yüksek bir istisna, bizim tarihimizde, Türk tarihinde görülür. Bilirsiniz ki, Türk ulusu, ne vakit yükselmek için bir adım atmak istemişse, bu adımların önünde daima öncü olarak ulusal amacı

gerçekleştiren kendi kahraman çocuklarından kurulu Ordusunu görmüştür.

"Bunun içindir ki, Türk ulusu, tehlikelere karşı elinde kılıç yürümeye hazır bulunan kahraman çocuklarına derin bir güvenlik beslemiştir. Ve bu güvenliği daima besleyecektir. Bundan sonra da Türk ulusunun yüce ülküsünün gerçekleşmesi için kahraman evlâdı hep önde gidecektir.

"Arkadaşlar!

"Ordu'dan konuşurken, memleketin gerçek sahibi olan Türk ulusunun aydın evlâtlarından söz ediyorum. Bu evlâtlar içinde şüphe yok ki, yarının kahramanlarını yetiştiren eğiticilerimiz dâhildir. Gerektiğinde derhal elbise değiştirerek gereken yere başını veren ve Ordu ile birlikte yürüyen öğretmen arkadaşlarımız dâhildir.

"Ben yüksek Ordumuzun subaylarından ve onlarla birlik olan Türk'ün aydın evlâtlarından konuştuğum zaman, fikren, vicdanen, ilmen ulusal kahramanlığa hazır bütün Türk gençliğinden söz ediyorum."

Tarihsel bir zincir içinde, Abdülhamit ve Vahdettinlerden cici demokrasinin türedi politikacılarına kadar uzanan kökü dışarıda bir ihanet koalisyonu, iktidarlarına en büyük tehdidi teşkil eden Devrimci Ordu Gücü'nü çürütmek ve kendilerine benzetmek için ellerinden geleni yapmışlardır. Ne var ki, Kemalist Devrim'i yarıda bıraktıran ve yolundan saptıran ihanet koalisyonun bu çabaları boşa gitmiştir. Mustafa Kemal'in liderliğindeki Devrimci Ordu Gücü, bugün de dimdik ayaktadır ve "Bağımsızlık içinde, devrim yoluyla çağdaş uygarlık düzeyine bir an önce varmak" diye tanımlayabileceğimiz Kemalist Devrim'i, bütün amaçlarına ulaştırmaya kararlıdır.

Türk toplumunun "Manzara-i Umumiye"si simsiyah ortadadır. 1970'te, yeniden 1919 karanlığına gömüldüğümüzü söylemek fazla mübalâğalı değildir. Yaygın bir kötümserlik ve umutsuzluk, yeni bir düzen özlemiyle birlikte, bütün ülkeyi kaplamıştır. Türk ulusu için, 1970 yılında da, 1919 yılındaki gibi, tek umut ışığı olarak, Devrimci Ordu Gücü pırıl pırıl parlamaktadır.

Devrimci Ordu Gücü, halk içinde erimeyi ve gerçek bir halk iktidarını kurmayı başarabildiği ölçüde, Türkiyemizin "makûs talihini" yenecek ve bugün kâğıt üzerinde kalan 27 Mayıs Anayasasının öngördüğü Kemalist Devrim doğrultusundaki sosyal ve ekonomik düzeni, kesinlikle gerçekleştirecektir.

Devrim, Sayı 35, 16 Haziran 1970

Tilki Oyunu

Türkiye, gittikçe ağırlaşan ve şiddet tedbirleriyle önlenemeyecek olan bir toplumsal bunalım içinde çırpınmaktadır. Bozuk düzen zorla ayakta tutulmak istendiği sürece, bunalım yaygınlaşacak ve yoğunlaşacaktır. İktidarın, çaresizlikten yönelmek zorunda kaldığı "kemer sıkma" politikası, az çok ciddiyetle uygulandığı takdirde, önümüzdeki aylarda, anarşik biçimde kurulmuş, bol âtıl kapasite barındıran sanayiin güçlükleri artacaktır. Birçok fabrikanın kapısını kapaması ve işsizliğin büyümesi beklenmelidir.

İş çevrelerinin yayın organı Ticaret Gazetesi, daha bir ay kadar önce şöyle bir kehanette bulunmaktaydı:

"Göreceksiniz, çok yakın bir zamanda... Birçok fabrikalar kapanacak, işçi sokakları dolduracak, bugün bir kısmı talebe ve büyük bir kısmı da maksatlı olarak meydanlarda savaşan anarşi taburları içine, alay alay boşta kalmış işçi de katılacaktır."

Kapitalistlerin yayın organı gazetenin bu kehaneti, Parlâmento, Hükûmet, Türk-İş ve toplum polisinin hatalı tutumu dolayısıyla, daha şimdiden gerçekleşmiş sayılabilir.

Bir gerçek açıkça bilinmelidir: Son olayların baş tahrikçisi, Türk-İş ile Türk-İş dalkavukluğunda yarış eden iktidar ve ana muhalefet partileridir. Türk-İş, sakıncaları herkesçe kabul edilen sendika enflâsyonunu önleme yolunda, uzun yıllar çaba göstermiş, bunu başaramayınca, işçi hareketi üzerinde kanun yoluyla kendi tekelini kurmaya yönelmiştir. Teşebbüsün Anayasaya aykırılığı üzerinde hiç durmayan büyük siyasî partilerin oylarıyla, Türk-İş tasarısı Meclis'te kabul edilmiştir. Tasarı, DİSK'i ortadan kaldırdığı gibi, Türk-İş etrafında kümelenmiş az sayıdaki sendikaya toplu sözleşme yapma tekelini tanır niteliktedir. İşçiler, isteseler de istemeseler de, toplu sözleşme tekeline sahip sendikalarda toplanacak, öteki sendikalar kapılarını kapamak zorunda kalacaklardır. Türk-İş grubu, kapitalizmden yana Amerikan tipi sendikacılığı benimsediğine göre, bu yoldan, devrimci sendikacılığa da paydos denilmiş olacaktır. DİSK, Anayasaya aykırı bu tasarının kanunlaşmasını önlemek için, aylardır çalmadık kapı bırakmamıştır. Aldırış eden olmamıştır. CHP Merkez takımı, iktidardan çok daha hararetli biçimde Anayasaya aykırı tasarının destekçisi olmuştur. Bu şartlarda DİSK'e tabandaki işçiye dönüp, "Anayasa haklarını koru" demekten başka yapacak bir şey kalmamıştır. Toplum polisinin işçilerin üzerine gelişigüzel ateş açmasıyla Cumhuriyet tarihinin en büyük işçi hareketi kana bulanmıştır.

Ana muhalefet, ancak bu güçlü işçi direnmesi üzerinedir ki, dünc kadar desteklediği tasarının Anayasaya aykırı olduğunu anlamıştır! Demirel'in Anayasayı hiçe sayan tutumunu desteklemekte ısrar eden AP Grubunun ise, ne yapacağı belli değildir. Ama tasarının değiştirilmeden kanunlaştırılmasının yeni işçi direnişlerine yol açacağı muhakkaktır. Ve bu direnişler, ekonomik sıkıntının ve toplumsal huzursuzluğun gittikçe arttığı bir ortamda olacaktır.

Demirel ve temsil ettiği sınıflar, kendilerinin yarattıkları çıkmazdan, Ordu ile Gençliği, Ordu ile İşçiyi, Ordu ile Topraksız Köylüyü karşı karşıya getirerek kurtulmaya çalışmaktadır. Bu, Demirel'in kendisini işin içinden sıyırmak ve sorumluluğu başkalarına bulaştırmak için uzunca süredir başvurduğu bir tilki kurnazlığıdır. Ne var ki, bu "Tilki Oyunu" sökmeyecektir. Devrimci Kemalist geleneği bütün canlılığıyla sürdüren Türkiye'nin zinde güçleri, ülkenin sosyal adalet içinde hızla kalkınmasını engelleyen bozuk düzenin ve bu düzenin çürümüş egemen sınıflarının bekçiliğini yapmaya hiçbir zaman rıza göstermeyecektir. Silâh, ters tepecektir.

Devrim, Sayı 36, 23 Haziran 1970

CHP Kurultayı

Ecevit hareketini, ilk yıllarında destekleyen kişilerden biriyiz. Bundan hiç de pişman değiliz. Hareket, ülkenin zinde güçlerinden işçilere ve köylülere kadar, düzenin bozukluğunu ve köklü bir düzen değişikliğinin zorunluluğunu anlatmak, bilinç ve umut yaratmak bakımından çok yararlı olmuştur. Ne var ki, bir noktadan sonra, Ecevit takımının yetersizlikleri ve tutarsızlıkları gözler önüne serilmiştir. Yanlış teorilere saplanan Ecevit takımı yalpalamaya başlamış, devrimci güçleri karşısına almayı marifet saymış, "kuyudan adam çıkarma", "Atatürk'ü küçümseme", "din istismarcılığı" gibi açmazlara sürüklenmiştir. "Cici demokrasi"yi halkın mutluluğu için bir araç değil, amaç sayan hırçın ve bağnaz bir tutumla, "düzen değişikliği" derken "bozuk düzenin savunucusu" durumuna düşmüştür. Doğru bir stratejiden ve ülke sorunları hakkında esaslı bir hazırlıktan yoksun bulunan, ciddî bir kadro kuramayan Ecevit takımı, sonu gelmeyen tutarsızlıklar ve oportünist davranışlar içinde, etki ve itibarını yitirmiştir. Ecevit solculuğu, inandırıcı olmaktan çıkmıştır.

CHP'yi bugünkü haliyle bir iktidar alternatifi gören ve bir mucize ile iktidara gelirse, köklü bir düzen değişikliğini gerçekleştirebileceğine ina-

nan kişilerin sayısı, öyle sanırız ki, hayli azalmıştır.

AP'nin perişan manzarası, Parlâmento'nun ülke sorunlarına cevap bulmaktaki büyük aczi ve CHP'nin umut veren bir iktidar alternatifi olmaktan çıkışı, aslında cici demokrasinin iflâsını yansıtmaktadır.

Türk politika hayatına hiçbir yenilik ve umut ışığı getirmesi beklenmeyen Kurultay, cici demokrasinin, temelinden değiştirilmesi gereken bozuk düzenin politik sistemi olduğunu söyleyenleri kınayan tumturaklı bildirileriyle, bu topyekûn iflâs manzarasını değiştirecek değildir.

Devrim, Sayı 37, 30 Haziran 1970

Afyon

İç kavgalar içinde bocalayan ve bir umut ışığı getiremeyen partilerimizin kamuoyunu afyonlama çabalarından söz edecek değiliz. Gerçek anlamıyla afyondan ve Türkiye'de haşhaş ekiminin yasaklanmasından konuşmak istiyoruz.

Konu ilk bakışta belki önemsiz görülebilir, fakat aslında emperyalist mekanizmanın nasıl işlediğini göstermek bakımından büyük önem taşımaktadır.

Sayın Mehmet Ali Kâğıtçı'nın 1960 yılında basılmış "Afyon" adlı kitabından öğrendiğimize göre, haşhaş ekimini yasaklaması için, emperyalist ülkeler daha Atatürk dönemi günlerinden beri Türkiye'yi baskı altında tutmuşlardır. 1928'de kurulan Afyon Karteli, Türk fiyatlarını düşürmüş, afyon müştaklarını ise Türkiye'ye yüksek fiyatla satmıştır. Ülkemizde afyon ürünümüzü değerlendirecek bir fabrika kurma teşebbüsleri sürekli engellenmiştir.

Sayın Kâğıtçı'ya göre, sentetik uyuşturucu maddelerin keşfinden beri, büyük kapitalist tröstler, afyona karşı bir savaşa girmişlerdir. Türkiye'de

haşhaş ekiminin yasaklatılmak istenmesinde, bu tröstlerin parmağı vardır.

Türkiye üzerine baskı, tabiî ki, tröstlerin çıkar hesapları ileri sürülerek değil, insancıl amaçlardan söz açılarak yapılmaktadır. Milletler Cemiyeti ve Birleşmiş Milletler, "Dünyayı uyuşturucu madde belâsından kurtarma" gerekçesiyle haşhaş ekiminden vazgeçilmesini önermişlerdir. Amerika, yıllardır aynı yolda "insancıl" amaçlar gütmektedir.

Geçmiş yüzyıllarda Çin'e rahatça afyon satabilmek için, bu ülkeyi zorla serbest ticarete açan kapitalist ülkeler, bugün haşhaş ekimini ve afyon ticaretini yasaklama çabasındadırlar. Zararlı olduğu resmen kabul edilen Amerikan sigaralarının dış ülkelerde satışını geliştirmek üzere, ilgili bakanlık bütçesine propaganda ödeneği koyan Washington Hükûmeti, azgelişmiş ülkeler haşhaş ekimini durdursunlar diye diplomatik yoldan baskılar yapmaktadır.

Kapitülasyon Niteliğinde...

Türkiye bu baskılara şimdiye kadar çeşitli oyalayıcı tedbirlerle az çok direnmiştir. Zaman zaman haşhaş ekimini sınırlandırmış görünmüş, fakat ciddiyetle uygulanmayan bu tedbirler, etkisiz kalmıştır. Nitekim Sayın Ürgüplü, Başbakanlığı sırasında, Amerika'nın böyle bir baskısına uğradığını, fakat "Türk üreticisinin ürününün başka ülkelerdeki toplumsal zararlardan sorumlu tutulamayacağı" kararına vararak "kapitülasyon niteliğindeki" Amerikan teklifine karşı çıktığını son Senato konuşmasında açıklamıştır.

Şimdi Demirel, bu Amerikan baskısına boyun eğmek zorunda kalmıştır. "Boyun eğmek" diyoruz, zira Ispartalı Süleyman Bey'in Türkiye'de haşhaş ekiminden vazgeçilmesini isteyecek en son kişi olduğuna içtenlikle inanmaktayız. Demirel, neden boyun eğmiştir? Zira afyon işi artık, yüksek memurlar düzeyinden çıkıp Nixon'un bizzat ele aldığı bir sorun olmuştur. Nixon, haşhaş ekiminin yasaklanmasının, "Amerikan dış politikasının amaçlarından biri hâline geldiğini!" açıklamıştır. Durum, 7 Ocak 1970 tarihli *International Herald Tribune* gazetesinde özet olarak şöyle açıklanmıştır: "Bir Beyaz Saray kaynağının belirttiğine göre, Fransa, Türkiye ve Meksika ile yapılan görüşmeler, ABD'ye akan eroin trafiğinin üç yıl içinde tamamen kesilmesinin mümkün olacağı umutlarının doğmasına yol açmıştır.

"Bu konudaki yüksek düzeyde görüşmeler, geçen şubat ayında, uyuşturucu madde trafiği ile buna bağlı olarak suç oranının artmasının, Amerika'nın en ciddî toplumsal sorunlarından birini teşkil ettiğine inanan Başkan Nixon'un teşebbüsüyle başlatılmıştır.

"Fransa, Türkiye ve Meksika'nın yüksek dereceli yetkililerine, dünyanın herhangi bir yerindeki kanunsuz haşhaş yetiştirilmesi ve eroin imal edilmesi faaliyetlerini durdurmanın, bundan böyle Amerikan dış politikasının hedeflerinden birini teşkil edeceği bildirilmiştir.

"Ülkeye giren eroinin yüzde 80'i Türkiye'de yetiştirilen haşhaştan elde edilmekte, Fransa'da ise işlenmektedir. Amerikan yetkilileri, uzun yıllar boyu eroin trafiğinin durdurulması için uluslararası işbirliğini sağlamaya çalışmışlardır. Bu yolda harcanan çabalar, ilk kez Cumhurbaşkanlığı düzeyine çıkarılmıştır.

"Türkiye Başbakanı Süleyman Demirel ile yapılmakta olan görüşmelerde, Birleşik Amerika, Türkiye'den ülkede haşhaş ekiminin yasaklanmasını istemiştir.

"Yetkililer bunun Türkiye için kolay bir adım olmayacağını kabul etmektedirler. Çünkü haşhaş, birçok küçük ve fakir çiftçinin tek gelir kaynağını teşkil etmektedir."

Fakir Türk Köylüsü ve Amerikalı "Boy"lar...

Ne var ki, ABD, "birçok küçük ve fakir çiftçinin tek gelir kaynağından" yoksun bırakılmasını Demirel'den ısrarla istemiştir. Geçenlerde Ankara'ya gelen ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı Richardson, Türk gazetecilerine bunu açıkça söylemiştir:

"Bizim için başlıca endişe konusu haşhaş ekimidir. Amerika'daki çocuklarımız bu yüzden mahvolmaktadır. Türkiye'de haşhaş ekiminin yedi il içinde sınırlandırılması ve izinsiz haşhaş ekiminin önlenmesi konularında Türk Hükûmeti ilgililerinden büyük bir anlayış gördük."

Tabiî ki, bir "anlayış" değil, istemeye istemeye "boyun eğiş" söz konusudur. Amerikan askeri ve iktisadî yardımına sıkı sıkıya bağlı bulunan Hükûmet, Nixon'a "hayır" demeye cesaret edememiştir. Nitekim 30 Haziran 1970 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan Sunay ve Demirel imzalı Bakanlar Kurulu kararıyla, haşhaş ekimi sınırlandırılmıştır.

1970 Sonbahar döneminden itibaren Amasya ve Çorum'da haşhaş ekilmeyecektir. 1971 yılında Denizli, Uşak ve Konya'da haşhaş ekimi ve afyon üretimi durdurulacaktır. Bu tarihten sonra yalnız Kütahya, Afyon, Burdur, Isparta gibi dört ilde ekime izin verilecektir. Zamanla bu illerde de haşhaş ekimine son verilmesi beklenebilir. Öte yandan Türk Haberler Ajansı'nın bildirdiğine göre hazırlanan bir kanun tasarısıyla, haşhaş ve kenevir ekimi için ağır cezalar öngörülmüş, bu ürünlerin ekimi kurulacak haşhaş komisyonlarının ruhsatına bağlanmıştır. Amerika'nın isteğiyle Türkiye, önemli bir döviz kaynağından vazgeçmektedir.

Şah, Ekimi Serbest Bıraktı....

İşin bir acıklı yanı, Washington'a bu boyun eğişin, İran'ın haşhaş ekimini serbest bıraktığı bir döneme rastlamasıdır. İran Şahı, kaybettiği tahtına CIA'nın düzenlediği darbeyle yeniden kavuşunca, Amerika'yı hoşnut etmek için ülkesinde haşhaş ekimini yasaklamıştı. Amerikan yardımlarına artık muhtaç olmayan İran Şahı, Washington'dan gelen baskılara omuz silkerek haşhaş ekimini yeniden başlatmıştır. İran Şahı, Fransız radyo ve televizyon muhabirleriyle 25 Mayıs 1970'te yaptığı bir konuşmada, bu kararın gerekçesini şöyle açıklamıştır: "İran'ın geçen 14 yıl içindeki durumu gülünçtü. Biz dış ülkelere afyon ihracı ile elde ettiğimiz para ve dövizi kaybettik. Üstelik afyonu kaçakçılık yoluyla yurda sokmak için çok miktarda para ve döviz verdik."

Şimdi Amerikan yardımına muhtaç bulunmayan İran, bu gülünç duruma son vermekte, dış yardımlara avuç açan Türkiye ise, bu gülünç duruma düşmeyi kabullenmektedir.

Türkiye'de haşhaş ekiminin yasaklanmasıyla, Richardson'un "Amerikalı çocukları mahvolmaktan" gerçekten kurtulacak olsaydı, haşhaş eken fakir Türk köylüsünün insancıl nedenlerle bu fedakârlığı sırtlanması bir ölçüde haklı görülebilirdi. Türkiye, ilaç sanayiinin de önemli bir hammaddesini teşkil eden afyon ürününden ve döviz kazancından vazgeçebilirdi. Ne var ki, İran gibi daha birçok ülke, haşhaş ekimine devam etmektedir. Batı basınında Kıt'a Çini'nin afyon üretimini ihracat amacıyla geniş ölçüde artırdığı yazılmaktadır. Hong Kong başlıca kaçakçılık merkezi olarak kalmaktadır. Sentetik uyuşturucu madde imali hızla gelişmektedir. Bu nedenlerle, Amerikalı çocuklar mahvolmaktan kurtulamayacaklar, yalnızca

fakir Türk köylüsü perişan edilecektir.

Türk'ü Türk'e Vurdurtacaklardı...

Amerika'nın talebi, yalnızca haşhaş ekiminin yasaklanmasından ibaret değildir. Nixon, resmen engellense bile, kaçak haşhaş ekiminin hızlanacağından kuşkuludur. Kaçakçılığı engellemek amacıyla, zaptiye tedbirlerinin şiddetlendirilmesini istemektedir.

Nixon, afyon gelirinden yoksun bırakılan fakir köylüye yardım gerekçesiyle 3 milyon dolar kredi yardımı vermektedir. Bu kredinin önemli kısmı, aslında, kaçak haşhaş eken köylüleri kontrol etmek üzere silâh ve cephane alımına gidecektir. Türk Jandarması, bu silâhları Türk köylüsüne karşı kullanacaktır. Amerikan Narkotik Büro Şefinin 6 Mart 1970 tarihli Anadolu Ajansı bülteninde yayınlanan konuşması, 3 milyon dolarlık kredinin ne amaçla verildiğini göstermeye yeterlidir. Narkotik Büro Şefi Efendi, yardımın "Eroinin hammaddesi olan haşhaşın kanun dışı ekimini kontrol etmek ve önlemek için Türk polisine uçak, silâh, cephane ve diğer motorlu araçlar" verilmesinde kullanılacağını açıklamaktadır!... Amerikalı çocukları mahvolmaktan kurtarmak gibi çok insancıl bir gerekçeyle, Türk Jandarması, Türk köylüsünü kurşunlayacaktır!

Türkiye, böyle bir denemeyi imparatorluğun son günlerinde geçirmiştir. Vergi kaynaklarımıza el koyan Düyunu Umumiye, ülkede tütün alımsatım tekelini, yabancı bankaların kurdukları Reji Şirketi'ne vermiştir. Tütün tekeli, kaçak ekimi ve ticareti körüklemiştir. Reji, kaçakçılıkla mücadele için bir kanun taslağı hazırlamış, hükûmet bunu kanunlaştırmıştır. Kanunun uygulanması fiilen Reji idaresine bırakılmıştır. Reji, bu amaçla bir cins "jandarma örgütü" kurmuştur. Prof. Niyazi Berkes, "İki Yüz Yıldır Neden Bocalıyoruz?" adlı incelemesinde, Reji kolcularının denetleme görevlerini nasıl yerine getirdiklerini şu sözlerle anlatmaktadır: "Bir köylü, bu idarenin tekeli altında kendi yetiştirdiği tütünden yarım okka bir yana saklayayım dese, reji kolcusu tarafından küt diye alnından vurulurdu."

Atatürk'ün, Cumhuriyet'in ilânından sonra ilk yaptığı işlerden biri, Reji idaresine ve kolculuk sistemine son vermek olmuştur.

Ne var ki, hâlen Atatürk günlerinden çok uzaktayız. Amerikan silâhlarıyla kardeşi kardeşe vurdurmak üzere, Türkiye'de kolluk kuvvetleri

yeniden kurulabilmektedir. Ve bu bozuk düzen değişmediği sürece, ülkemiz, Sam Amca'nın direndiği bütün isteklerine boyun eğmek zorunda kalacaktır. Nitekim Kurtuluş Savaşı'nın İsmet Paşa'sı dahi, müflis yerli firmanın bir Amerikan şirketine yaptığı borca kefil olan bankanın parayı ödemeyi reddetmesi üzerine ABD Büyükelçisi "Sonra Amerikan yardımı durur." deyince, bir kanun çıkartarak şüpheli alacağı çaresiz devlete ödetmiştir.

İnönü ve Demirel, "Bağımsızlığımızı milli kurtuluş savaşımızla kazandık, bağımsızlığımız tamdır artık." deseler de, acı gerçek, yukarıda yazıldığı gibidir.

Devrim, Sayı 38, 7 Temmuz 1970

İsmet Paşa'dan Tepki Bekliyoruz

ABD ile imzalanan "Temel Anlaşma"nın, Türkiye'yi arzulamadığı maceralara sürüklemesi tehlikesi, en ciddî biçimde belirmiş bulunuyor. DEVRİM'in istihbarat servisinin tespit ettiğine göre, Amerikalılar, İncirlik Üssü'nü ABD'nin yalnız Türkiye ve NATO'ya olan taahhütlerini karşılamak için değil, "Hür Dünya'ya olan taahhütlerini de yerine getirmek için" kullanılmasını istemektedirler. Washington, bu konuda imzalanacak anlaşmaya, "Hür Dünya'ya olan taahhütler" ibaresinin konulmasında diretmektedir.

Yeni Bir Tuzak

Amerikan teklifi, İncirlik Üssü'nün, Türkiye'yi ilgilendirmeyen ve NATO savunma bölgesinin dışında kalan Amerikan çıkarları için, istenildiği gibi kullanılması anlamına gelmektedir. Örneğin Ortadoğu'da, İsrail'e karşı taahhütlerini yerine getirmek üzere, ABD, İncirlik Üssü'nden yararlanabilecektir! Gerçi İncirlik'le ilgili eski ikili anlaşmada, üssün NATO taahhütleri dışında kullanılabileceği hususunda en ufak bir kayıt bulunmadığı halde, 1958 Lübnan çıkarmasında, Amerika İncirlik'ten, bir

oldubittiyle Ortadoğu için faydalanmıştır. Ne var ki, o günlerden beri köprülerin altından çok sular akmıştır. Türk kamuoyu duyarlı bir hale gelmiştir. Hükûmet sözcüleri, Parlâmento'da defalarca, Lübnan çıkarması sırasındakine benzer tutumlara müsaade edilmeyeceğini açıklamışlardır. Ortadoğu'da tam bir tarafsızlık izlenmesini ve Sovyetler Birliği'ne karşı tahrikçi bir politikadan kaçınılmasını ısrarla isteyen ana muhalefet, bununla da yetinmeyerek, Parti Meclisi'nin oybirliği ile kabul ettiği "NATO Raporu"nda, "Türkiye'nin bir bölgesini nükleer hedef haline getirecek İncirlik Üssü'nden, Türkiye'nin mümkün olduğu kadar çabuk arınmasının her bakımdan bir zorunluluk" teşkil ettiğini ileri sürmüştür. Son bütçe konuşmasında da CHP Sözcüsü, "Tehlikeli üslerden arınılması" görüşünü savunmuştur. Belki de bu duyarlılık üzerinedir ki, ABD, bir yandan ikili anlaşmalar Türkiye yararına düzeltiliyormuş propagandasını yayarken, kesinlikle elinde tutmak istediği İncirlik ve muhtemelen Diyarbakır gibi benzer üsleri için aslında daha tehlikeli yeni hükümler getirmek çabasındadır.

Amerika'nın Stratejik Bombardıman Kuvveti Üssü olarak kurulan İncirlik'in Sovyetler Birliği'ne karşı kullanılması ihtimali hayli azalmıştır. Fakat üs, Güney ve Güneydoğu Asya yolu üzerinde vazgeçilmez bir konak yeri olma ve Ortadoğu'da gerekli askeri müdahaleler için elde tutulma gibi nedenlerle, ABD açısından büyük önemini korumaktadır. Nitekim Washington'da Abdi İpekçi ile Pentagon yetkilileri arasında şu konuşma geçmiştir:

"- Meselâ İncirlik'ten çekilseniz ne olur?

- Bizim için felâket olur."

Pentagon yetkilileri, böyle bir zorunluluk karşısında bırakılırlarsa, bütün NATO ilişkilerinin yeniden değerlendirilmesi gerekeceğini söylemişlerdir.

Özellikle Ortadoğu'da ilerici rejimlerin kurulması, Sovyet varlığının genişlemesi ve Arap ülkelerindeki Wheelus gibi üslerin boşaltılması, İncirlik Üssü'nün Amerika açısından önemini iyice arttırmıştır. Ne var ki, bu gelişmeler, aynı zamanda İncirlik Üssü'nün Türkiye açısından tehlikelerini de geniş ölçüde çoğaltmıştır. Amerikan çıkarları ile Türk çıkarları tam çatışma halindedir.

1914 Balkan Ortamı

Tehlikenin büyüklüğünü, herkesten önce Nixon söylüyor. Dış durum sayfamızda tam metnini okuyacağınız 1 Temmuz tarihli televizyon konuşmasında Başkan Nixon, "Ortadoğu müthiş tehlikeli. İlk Dünya Savaşı öncesindeki Balkanların ortamı var orada. Her ikisi de istemeseler bile, Sovyetler Birliği ve ABD, Ortadoğu'da karşı karşıya gelebilirler" demektedir. Nixon, "Vietnam'da böyle bir tehlike yok, ama Ortadoğu'da var" görüşündedir.

Gerçekten Ortadoğu, Moskova ve Washington arasında sürdürülen görüşmelere rağmen, her an patlayabilecek bir barut fıçısı durumundadır. İsrail çevreleri, Sovyet SAM-2 ve SAM-3 füzelerinin Süveyş Kanalı bölgesine yerleştirildiğini ileri sürmektedirler. Nitekim Kanal bölgesinde ilk kez füzelerle İsrail *Fantom* uçakları düşürülmüştür. İsrail yöneticileri, füze üslerini savunmak üzere Sovyet pilotları yönetiminde Sovyet jet uçaklarının çarpışmalara katılmalarının mümkün bulunduğunu söylemekteler ve ülkelerine karşı aşırı zaafı bulunan ABD'yi imdada çağırmaktadırlar. Washington, yeter ki imdada gelsin, bunun bedeli dünya savaşı bile olsa İsrail'in umurunda değildir.

Filistin gerillaları, benzer bir tutum içindedirler. En çok korktukları şey barıştır. Gerginliğin artması, Filistin gerillalarının uzun vadeli çıkarlarına uygun düşmektedir.

Öte yandan, Basra Körfezi Şeyhlikleri üzerinde egemenlik kurma çabası, bir yanda İngiltere, İran ve Suudi Arabistan ile öte yanda başta Irak olmak üzere ilerici Arap ülkeleri arasında yeni bir çatışma ortamı yaratmaktadır. Bölgede gerilla hareketi gelişmektedir. ABD, Körfez'de İngiltere'den açılacak boşluğu doldurmaya niyetlidir. İlerici Arap rejimleriyle Sovyetler Birliği ise, "boşluğu" ABD'nin doldurmasına seyirci kalacağa pek benzememektedir.

Ürdün ve Lübnan gibi gerilla faaliyetinin kızıştığı ülkelerde, Amerikancıl rejimlerin her an yıkılması ihtimali vardır. Washington ve İsrail'in bu rejimlerin yıkılmasını hoşgörürlükle karşılamaları beklenemez. Bundan başka, Bağdat Hükûmeti-Barzanî Anlaşması, Angloamerikanlar ile bölgedeki müttefiklerini hayli telâşlandırmıştır. Yeniden bir çatışmanın başlaması ihtimali, yok sayılamaz.

Barut Fıçısı

Görülüyor ki, soruna nereden bakarsanız bakınız, Ortadoğu, Sovyetler Birliği ile Amerika'yı her an karşı karşıya getirebilecek bir barut fıçısıdır. Bilebildiğimiz kadarıyla, gerek iktidar, gerek ana muhalefet, Menderes günlerinden farklı olarak, Ortadoğu'da her an patlayabilecek barut fıçısından zarar görmeyecek bir mesafede uzak durmayı arzulamaktadırlar. Ne var ki, yalnızca arzu etmekle yetinmek, barut fıçısının tepemizde patlamasını önlemeye yeterli değildir. Nitekim İncirlik ve Diyarbakır gibi üslerin, "ABD'nin Hür Dünya'ya karşı taahhütlerini yerine getirmesi için" kullanılmasına müsaade etmek, bizi Ortadoğu çatışmalarının göbeğine sürükleyebilir ve Türkiyemizi beklenmedik darbelerin baş hedefi yapabilir.

İşte gizli kapılar arkasında, vatansever yetkililerin direnmesine rağmen, Parlâmento'dan habersiz böyle tehlikeli anlaşmalar tezgâhlanmak istenmektedir. "Halk-Aydın çelişkisini" mutlu bir çözüme bağlama coşkunluğu içinde Ecevit, bu tip sorunlarla nedense pek az ilgilenmektedir. İkili anlaşmalar sorununa Parlâmento'nun el koymasının engellenmesi sırasında, zayıf bir biçimsel direnme gösteren İnönü ise, kendisinin "tam tarafsızlık" politikasını dinamitleyen gizli anlaşmaların tezgâhlanmak istenmesinden habersiz gözükmektedir. Bunun içindir ki, Amerika'nın İncirlik Üssü ile ilgili plânlarını, herkesten önce İsmet Paşa'ya duyuruyoruz ve herkesten önce onun kamuoyu önünde tepkilerini bekliyoruz.

Devrim, Sayı 39, 14 Temmuz 1970

Cici Demokrasi Enflâsyonsuz Yaşayamaz...

Cici demokrasi açısından 1970 yılı, önemli bir ekonomik sınav teşkil etmekteydi: Hükûmet ve Parlâmento, günlük konuşma dilinde "kemer sıkma" diye bilinen bir istikrar politikasını uygulayabilecek yetenekte miydi? Parlâmento'nun tutumuna ve Hükûmet'in gevşekliğine bakılırsa, bu soruya "hayır" cevabı vermek gerekmektedir. Ekonomik istikrar, cici demokrasi ile bağdaşmaz gözükmektedir. Cici demokrasinin, kudretli sınıf ve tabakaları, ancak enflâsyonla teneffüs edebilmektedir.

Menderes, enflâsyonun şampiyonluğunu yapmıştır. 1962-1965 döneminde CHP iktidarı da az çok ölçülü bir enflâsyonist politika izlemiştir. 1965'te iktidara gelen AP, aynı politikayı, çok daha ölçüsüz bir zihniyetle sürdürmüştür. Bu politika, kredi musluklarının hesapsızca açılmasına, banknot matbaalarının alabildiğine çalıştırılmasına ve kamu kesiminin belli çıkar grupları için israfçı bir sağmal inek rolü oynamasına dayandırılmaktadır. Nitekim, 1965-1969 döneminde para arzı 16 milyardan 30 milyarın üstüne yükselmiştir. Banknot matbaasının çalıştırılmasına dayanan Merkez Bankası kredileri, 1965'te 4,5 milyar kadarken, 1969 sonunda 13 milyar lirayı bulmuştur. Toplam kredilerde ise, son beş yıl içinde 20 milyar lira civarında artış görülmüştür.

Para Denizi...

Besleme bir özel kesim yaratma çabasıyla, ciddî bir Vergi Reformundan kaçınıldığı gibi, kamu fonları, kudretli çıkar gruplarına peşkeş çekilmiştir. Bu nedenle, yıldan yıla büyüyen bütçe açıkları, 1969'da 2 milyar lirayı aşmıştır. İktisadi devlet teşebbüsleri milyarlarca lira açık vermişlerdir. Tek kelimeyle belirtmek gerekirse, Hükûmet, iş çevrelerini bir para denizi içinde yüzdürmüştür. Para denizinde, para kazanmak tabii ki kolay olmuştur.

Ne var ki, iş çevrelerinin pek işine gelen mirasyedi politikayı, çok uzun süre devam ettirebilmek mümkün değildi. Mirasyedi tutumun faturasını ödemek gerekliydi.

Faturayı, yıllar boyu dar ve sabit gelirliler ödemişlerdir. 1965-1970 döneminde, toptan eşya fiyatları yüzde 50 civarında büyük bir artış göstermiştir. Bu durum, dar ve sabit gelirli kitlenin yaşama şartlarını ağırlaştırırken, iş çevrelerinin tatlı kârlarını çoğaltmıştır. Artan dengesizlik, toplumsal huzursuzluğu şiddetlendirmiştir.

Ayağını Yorganına Göre Uzat...

Hükûmet, toplumsal huzursuzluğa rağmen, iş çevrelerinin pek sevdiği hovardalık politikasını belki bir müddet daha sürdürebilirdi. Yalnız bunun için, Türkiye'ye Yardım Konsorsiyumunun hovardalık politikasının gerektirdiği dövizleri cömertçe karşılaması zorunluydu. Dış yardım ihtiyacı, yıldan yıla artmaktaydı. Bu miktar 1963-1965 döneminde yılda ortalama 250 milyon dolar civarındayken, 1968'de 325 ve 1970'te 382 milyon dolara yükselmişti. Konsorsiyumun bu faturayı ödemesi gerekliydi. Gel gelelim, Konsorsiyum üyesi ülkeler ve uluslararası kuruluşlar, faturayı ödemeyi reddetmişler ve "Ayağını yorganına göre uzat" demişlerdir. Onlar diretince, Türkiye'nin döviz ihtiyatları sıfırın altına düşmüş, transferler yapılamamış ve sanayiciler "Hammadde sıkıntısından ölüyoruz!" diye feryada başlamışlardır.

Kemer sıkma politikası, kaçınılmaz bir zorunluluk haline gelmiştir. Ama bu sefer de, daha ciddî bir istikrar politikası uygulamasına yönelinmeden, iş çevrelerinin "Para sıkıntısından ölüyoruz!" feryatları etrafı sarmıştır. Martta çıkması gerekirken, temmuz sonuna kadar geciken yeni vergiler, mutlu azınlığın hoşnutsuzluğunu arttırmıştır. Maliye Bakanı Erez, Senato'da hoşnutsuzluğun nedenini şu düşündürücü sözlerle açıklamıştır:

Türkiye'de mali imkânları olmayanlara karşı vergi konduğu zaman kimsenin sesi çıkmamıştır. Ödeme gücü olanlar ise, seslerini duyurmaktadırlar.

Personel Kanunu Çıkmazı...

Eğer Personel Kanunu'nun Parlâmento üyelerinin ödeneklerini on bin beş yüz liraya yükselten tatlı hayalleri olmasaydı, cici demokrasinin en kudretli Başbakanı dahi, yeni vergi tasarılarını imkânı yok, kanunlaştıramazdı. Ne var ki, vergiler az çok budanarak Parlâmento'dan geçmiş sayılabilirse de, Personel Reformu işi, istikrar politikası açısından, tam bir fiyaskoyla sonuçlanmıştır. Tasarı, devlet personelinin ücret anarşisine az çok bir çekidüzen getirdiğinden bir "reformcuk" niteliğinde görülebilirdi. Fakat Parlâmento'da yapılan değişikliklerle, tasarının, reformla uzaktan yakından bir ilişkisi kalmamış gibidir. Üstelik eski Maliye Bakanı Ferit Melen'in sözleriyle, Personel Kanunu'nun malî yükü, 5 milyar belki de 7 milyarı bulabilecektir. Mevcut şartlarda, bu, istikrar politikasında esaslı bir gedik açılması demektir. Hattâ, Personel Kanunu ile istikrar politikasının torpillendiği ileri sürülebilir.

Öte yandan, kredi musluklarını açma yolundaki şiddetli baskılara Hükûmet'in direnebilmesi hayli güç gözükmektedir Enflâsyon şartlarında bol âtıl kapasiteli çarpık bir sanayi kurulmuştur. Tekstilde milyarlarca liralık stok mal birikmiştir. Montaj ve eğlence sanayi, iskambilden bir kule gibi, ilk sarsıntıda yıkılabilecek tehlikeli bir gelişme göstermiştir. Bu çarpık sanayi, bol kredi ve bol para ortamında, uzun vadeli taksitli satışlar, reklâmlar ve çeşitli oyunlarla ayakta durmuş, tatlı kârlar sağlamıştır. Esasen bütün iş çevreleri para denizi içinde yaşamaya alışmışlardır. Para darlığı ortamı içinde, Hükûmet'in iş çevrelerinden ümit ettiği vergileri bile alabilmesi şüphelidir! Bu nedenlerle, Hükûmet'in kredi musluklarını iyice gevşeteceğinden korkulur. Tarım ürünlerinin alımı da aynı yolda bir gevşemeyi gerektirmektedir.

Cici Demokrasi İkilemi

Görünüş, istikrar politikasının şapa oturduğu merkezindedir. Büyük bir ihtimalle, Parlâmento'nun tatilinden sonra devalüasyona gidilecektir. Fakat bu para ameliyatının az çok bir fayda sağlaması için gerekli bulunan antienflâsyonist tedbirlerin alınmasında hayli başarısız kalındığından, devalüasyonun sınırlı bir fayda getirmesi dahi şüpheli gözükmektedir.

Devrim, Sayı 40, 21 Temmuz 1970

Amerikan Adalet Bakanına Teşekkür Etmeliyiz...

Nixon'un iç politikada sağ kolu olan Adalet Bakanı Mitchell'in Türkiye'yi cezalandırma tehdidini dobra dobra söylemesi, görünüşe göre, yetkililerimizi kızdırmışa benziyor. Haşhaş ekimini, "baskı üzerine değil, insanlık duygusuyla kısıtladığını" belirten Başbakan Demirel, Amerika Adalet Bakanı'nın sözlerini "büyük bir teessürle" karşıladığını söylüyor. Dışişleri Bakanlığı, bu "sorumsuz konuşma" üzerine duyulan "hayret ve üzüntü"yü açıklıyor.

Eğer Mitchell, aynı sözleri kapalı kapılar ardında, diplomatik bir dille kulağa fısıldasaydı, yetkililerimizden en ufak bir tepki gelmeyecekti. Zira yetkililerimiz, Türkiye'ye Amerikan yardımları başladığından beri, böyle baskıları olağan saymaya iyice alışmışlardır. Kızdıkları, baskının "vukuu" değil, "şuyuu"dur. Bu nedenle, kamuoyu olarak, Amerika Adalet Bakanına kızacağımız yerde, aksine açık sözlülüğü yüzünden teşekkür etmeliyiz.

Gerçekten, Amerikan askeri ve iktisadî yardımına avuç açtığımız günden beri, Türkiye, bedeli haşhaş ekiminin kısıtlanmasından çok daha yüksek olan ağır bir baskı altında tutulmuştur. Denmiştir ki, "Sana iktisadî yardım vereceğiz, ama Devletçilikten vazgeçeceksin, yerli ve yabancı özel sermaye

eliyle kalkınmaya yöneleceksin." Bu sözler, "Senin kalkınma yolunu biz çizeceğiz" anlamına gelmekte ve sanırız ki, bir ülkeye yapılabilecek en ağır baskıyı teşkil etmektedir. Baskıya boyun eğilmiş, hattâ Petrol ve Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunları gibi önemli mevzuat yabancılara hazırlatılmıştır. Askeri plânda, Türkiye'nin savunmasından çok önce, ABD ve "Hür Dünya"nın savunmasını öngören bir strateji benimsenmiştir. Son temel anlaşmaya "amaç, Türk ülkesinin savunulmasıdır" ilkesi dahi konulamamıştır. Türkiyemiz bugün bir ulusal savunma stratejisinden yoksundur!.. Ordu'nun ikmali ve ekonomi, dış yardımlara bağlı kaldığı sürece, bunun başka türlü olması da beklenemez: Parayı veren, düdüğü çalmaktadır.

Muhtarın Sözüne Kulak Verelim...

Afyon hikâyesinde de halen milyar dolar petrol gelirine sahip bulunan ve silâhlarını parayla satın alan İran, Washington'un baskılarına aldırmadan, Amerikan yardımına muhtaç olduğu günlerde yasakladığı haşhaş ekimini yeniden başlatmıştır. İran Şahı, haşhaş ekimine yönelmenin gerekçesini şöyle açıklamaktadır: "İran'ın geçen 14 yıl içindeki durumu gülünçtü. Biz, dış ülkelere afyon ihracı ile elde ettiğimiz para ve dövizi kaybettik. Üstelik, afyonu kaçakçılık yoluyla yurda sokmak için çok miktarda döviz ve para verdik."

Şimdi Amerikan yardımına muhtaç bulunmayan İran, bu gülünç duruma son vermekte, dış yardımlara avuç açan Türkiye ise, bu gülünç duruma düşmeyi kabullenmektedir.

Yöneticilerimiz, eninde sonunda boyun eğdikleri Amerikan baskılarını gerçekten "haysiyet kırıcı" buluyorlarsa, yediğimizden, içtiğimizden keserek, bir ihracat kavgasına girmelidirler. Üretimi, döviz kazandırıcı ve döviz tasarruf ettirici yönde plânlamalıdırlar. Gereksiz ithalâtı durdurmalı, dış turistik gezileri ve hac seferlerini kaldırmalıdırlar. Topyekün bir döviz savaşı vermelidirler. Haşhaş yetiştiricisi Seydiler Köyü Muhtarı, Amerikan baskısıyla haşhaş ekimi yasaklanınca, kendi ekonomik anlayışı içinde bu öneriyi yapmaktadır: "Kadınlarımızın, kızlarımızın boynundaki birkaç altını satıp, Amerika'ya borcumuzu ödeyelim..."

Batı Uşaklığına Talibiz...

Ne var ki, egemen sınıflarımız ve onların hizmetindeki politikacılarımız,

Seydiler Köyü Muhtarı gibi düşünmüyorlar. Tam aksine, yeni krediler almak ümidiyle, Ortak Pazar "geçiş dönemi"ne atlama kararı veriyorlar. Kanunlarımızda bir "iktisadî vatana ihanet suçu" mevcut olmadığından, bunu sorumsuzca yapabiliyorlar.

Ortak Pazar, bütün korunma tedbirlerine rağmen, ülkemizi zengin Batılıların bir eğlence yeri ve çiftliği hâline getirecektir. Türkiye, en iyi ihtimalle bir miktar tarım ürünü ve hammadde satan, fakat esas itibarıyla, turizm ve işçi ihracıyla yaşayan bir memleket olacaktır. Sanayi yerine bar, otel, gece kulübü, lokanta, kumarhane, çeşitli zevk evleri vb. biçiminde bir hizmet sektörü aşırı gelişecektir. Nüfusun önemlice bir kısmı, milyonlarca gelmesi hayâl edilen Batılı turistlerin zevk hizmetinde kullanılacaktır: Bir kısım işçilerimiz Batı proletaryasının artık tenezzül etmediği madencilik, tarım ve çöpçülük gibi alanlarda çalıştırılmak üzere, Batı ülkelerinin yolunu, şimdikinden daha çok sayıda tutacaklardır. Ama gerçek bir sanayileşmeden vazgeçildiği için, işsizlik, büyük çapta genişleyecektir. Sanayi, dev yabancı tröstlerin ilgilendikleri ve izin verdikleri ölçüde, çok sınırlı ve çarpık biçimde gelişecektir.

Tarımda sahil bölgelerinde bir gelişme ümit edilebilirse de, hububat gibi geleneksel ürünler üreten İç Anadolu tarımının, Ortak Pazar rekabeti karşısında perişanlığının daha da artması beklenebilir.

Kısaca, Ortak Pazar, işsizlik, aylaklık ve hizmetçilik demektir. Aşırı bir lüksün yanında, aşırı sefalet demektir. Dün Avrupa'yı yöneten Türk'ün, Avrupalı zengin efendilerin uşaklığına talip olması demektir. Bu sayede Türkiye Batılılaşacaktır, ama Atatürk'ün istediği gibi efendi olarak değil, uşak olarak Batılılaşacaktır.

O halde yöneticilerimizin, Amerika Adalet Bakanının söylediklerine kızmaya ne hakları var?

Devrim, Sayı 41, 28 Temmuz 1970

Küba Denemesinin Öğrettikleri

İhtilâlin on birinci yılında, Castro, Küba halkına "gelecek beş yılın çok zorlu geçeceğini" söyledi, "1975-1980 döneminden önce refah beklenmesin." dedi.

Gerçekten Küba'da tarım üretimi on yılda bir kata yakın artarak büyük bir gelişme gösterdiği halde, gıda maddeleri vesikaya bağlanmış, halkın yiyecek ve içeceğinden kesilerek her şey ihracata yöneltilmiştir.

Ayda adam başına 8 biftek, 15 yumurta, 3 kilo şeker verilmektedir. Şeker ülkesinde pek az şeker yenilmektedir. "Her şey ihracat için" formülü uygulanmaktadır. İhracattan sağlanan dövizle, bir yandan geçmiş borçlar ödenmekte, öte yandan kalkınma ve sanayileşme için gerekli makine ve teçhizat bol miktarda ithal edilmektedir.

İhtilâlden önce Küba'da, çoğu Amerikan malı 300 bin otomobil vardı, ama traktör sayısı 5-6 binden ibaretti. Şimdi pek az özel otomobil kalmıştır. Zira uzun yıllardır otomobil ithali kesinlikle yasaktır; ama traktör sayısı 60 bine yükselmiştir.

Azgelişmişlikten kurtulmanın kaçınılmaz bedeli olan ve bile bile girişi-

len bir kemer sıkma politikası, kapitalist Batı basınında "Küba denemesinin iflası" diye değerlendirilmektedir. Ama aynı basının verdiği rakamlardan anlaşıldığına göre, ülke hızlı bir ekonomik gelişme içindedir.

Castro, 1970 yılında öngörülen 10 milyon ton şeker üretimine erişilemeyişini, büyük bir başarısızlık diye ilan etmiştir. Oysa bir yıl önceki üretimin iki katına yakın, 9 milyon ton civarında üretim elde olunmuştur. 1970 üretimi, şimdiye kadar hiçbir zaman erişilemeyen bir rekor teşkil etmektedir.

Kocabaş hayvan sayısı, ihtilâlden önce 3 milyon civarındayken 7 milyona çıkmıştır. 8,5 milyon nüfuslu, 111 bin kilometrekare genişliğindeki ufacık Küba, Güney Amerika'nın Arjantin'den sonra ikinci büyük et ihracatçısı durumuna gelmiştir. Balıkçılık filosu 8 kat genişlemiş, balık üretimi 7 kat artmıştır. AP-CHP Koalisyonu günlerinde Türkiye için bir Toprak Reformunun ana çizgilerini hazırlayan Birleşmiş Milletler Tarım ve Gıda Teşkilatı uzmanı Jacoby, Küba tarımından "tam kalkınma yolunda" diye söz etmektedir. 1975 yılına kadar bütün arazinin sulanması plânlanmıştır.

Sanayide de, doğal kaynakların fakirliğine rağmen, büyük bir hamle yapılmış, ekonomik bağımsızlığın temellerini atma yoluna girilmiştir. Tek bir yılda su ve elektrik enerjisi ihtiyacını karşılamak için, 30 barajın inşasına yönelinmiştir. Vitrinlerin boşluğu ve vesika usûlü yüzünden Küba denemesinin başarısızlığını ilân eden *l'Express* dergisi dahi, bu ülkenin sanayileşme ve ekonomik bağımsızlık yolundaki başarısını şu sözlerle kabullenmektedir: "Petrol, kömür ve elektrik enerjisinden yoksun Küba, kaçınılmaz hata payı da hesaba katılırsa, bilek gücüyle, ekonomik sömürge olmaktan kurtulmuştur."

Külfet ve Nimette Eşitlik

Bütün bunlar, büyük sıkıntı ve fedakârlıkla gerçekleştirilmektedir. Hele ihtilâlden önce tatlı ve rahat bir yaşantı sürdüren üst ve ortanın üstü sınıf ve tabakalar için Küba yaşanmaz bir cehennem haline gelmiştir. Geniş kitlenin maddî ve manevî yaşama biçimi bir hayli yükselmiştir. Ama onlar da eskiden çok daha disiplinli ve yoğun bir çalışma temposuna ayak uydurma durumundadırlar.

Bu çalışma seferberliği, büyük güçlüklerine rağmen, politik bilinç ve tam bir sosyal adalet sayesinde az çok başarıyla yürütülebilmektedir. Fa-

kir Küba'da, geniş halk kitlesine mümkün olan en geniş toplumsal eşitlik sağlanmıştır: Okuma yazma bilmeyen kimse kalmamıştır. 16 yaşına kadar her çocuğun giyim, yiyecek ve yetişme giderleri devletçe karşılanmaktadır. 300 bin genç, devlet burslarından yararlanmaktadır. Eğitim ve sağlık hizmetleri, taşıt araçları, spor yarışmaları, düğün ve cenazeler, telefon, su, gaz, elektrik parasızdır. Havana hariç, meskenlerde kira ödemeden oturulmaktadır. Meskenlerin mobilyasının bile toplumca karşılanmasına yönelinmiştir. Tarla, fabrika, büro, üniversite ve okullarda yemekler, genellikle parasız verilmektedir.

Herkese insan haysiyetine yaraşır bir hayat düzeyi sağlanmıştır. İşsizlik kalkmıştır ve herkes için en geniş sosyal güvenlik gerçekleştirilmiştir. Jacoby'nin sözleriyle, "Küba, öteki azgelişmiş ülkelerden onu ayıran bir başarıyla övünebilir: İşsizlik diye bir sorun yoktur. Tersine işçi sıkıntısı çekilmektedir."

Tüketim, "tayın"a bağlanmıştır ama, herkes eşit miktarda et, süt ve şeker almaktadır. Halk, ihtiyaçlarını alabilmek için mağazalarda kuyruklara girmektedir. Öteki azgelişmiş fakir ülkelerde kuyruk yoktur, zira nüfusun büyük çoğunluğu et, süt ve şekeri ancak bayramlarda görmektedir. Bu ülkelerin mağazalarında ancak bir mutlu azınlığın ihtiyacı karşılandığından, vitrinler doludur. Castro'nun sözleriyle "Çocukların yüzde 80 ila 90'ı süt içmezse, çocuklara süt vermek için 50 bin inek yeterlidir. Hepsine süt vermek isteyince 200 bin inek yetmez, yarım milyon inek gereklidir."

Demek ki, azgelişmiş bir ülkede eşitsizlik, refah ve bolluk, nispî eşitlik ise fakirlik görüntüsü yaratmaktadır. Küba, öteki bir sürü azgelişmiş ülkeden çok daha iyi durumda bulunduğu halde, eşitliğe yöneldiğinden, fakir gözükmektedir. Azgelişmişlikten çıkma yolunda bulunmakla birlikte, hâlâ azgelişmiş bir ülke olduğu için, halkından çok çalışma, disiplin ve fedakârlık istemektedir.

Zengin kapitalist ülkelerin basını ise, Castro'dan "Niye üç beş yılda cennet yaratmadın?" diye hesap sormakta ve bol bol söz etmektedir.

Ülkemizde de toprak, kredi, dış ticaret vb. düzenlerinin değiştirilmesiyle, bir çırpıda sıkıntılarımızın sona ereceğine inanan kalabalık sayıda hayalsever devrimci vardır. Oysa, emperyalizmin boyunduruğu altındaki geri kalmış bir ülkede, azgelişmişlik çemberini kırmak için, en azından 10-

15 yıl çok sıkıntılı, iç ve dış sabotajlarla dolu fedakârlık yılları gereklidir. Emperyalist karşı darbelere açık bu fedakârlık dönemi, ancak, gerçekten devrimci kadroların bilinçli ve örgütlü halk gücünü iktidara getirmeleriyle, zaman içinde aşılabilir. Nitekim günümüzün azgelişmiş ülkelerinde, halis niyetlerle ve kolayca pek çok hükûmet darbesi başarıya ulaştırılmaktadır, ama pek az gerçek devrim yapılabilmektedir.

Devrim, Sayı 42, 4 Ağustos 1970

Ordu ve Ecevit

CHP Genel Sekreteri, Türk Ordusu'yla ilgili fütursuz konuşmalar yapmaktadır. Söke'de bu düzenin "tüfeğinin de, süngüsünün de" geçim derdindeki halka döndüğünün görüldüğünü söylemiştir. Antalya'da öğretmenlerle yaptığı konuşmada, Ecevit, Türk Ordusu'yla ilgili görüşlerini daha açık ortaya koymuştur. Ecevit öğretmenlere, Türkiye'de bir dikta tehlikesinin var olduğunu belirtmiştir. Bu dikta, kuşkusuz Ordu'dan gelecektir. Fakat Ecevit'e göre, dikta, örneğin Yunanistan'daki gibi, bir "yabancı oyunu", bir "yabancı tuzağı" olacaktır. Bugünkü "demokratik" düzende dahi büyük güç sahibi bulunan ekonomik çevreler, diktayla daha güçlü duruma geleceklerdir.

Bu sözler, Ecevit'in, bir Ordu müdahalesinin mutlaka bir "Amerikan tertibi" olacağına ve bunun kaçınılmaz biçimde işbirlikçi kapitalistler yararına yapılacağına kesinlikle inandığını göstermektedir. Nitekim Ecevit, iddiasını desteklemek üzere "solcu bir askeri yönetim" hayali güden solcu aydınlar bulunduğundan, fakat sıkıyönetimi görünce bunların İstanbul'u bırakıp kaçtıklarından ciddî ciddî söz etmektedir! Bu solcu aydınlar, Ecevit'in iddiasına göre, görmüşler ki, sıkıyönetim beklediklerinin tam tersi

sonuçları doğurmaktadır ya da doğurabilecektir...

Benzer görüşler, yıllardır bir kısım sol çevreler tarafından, üstü örtülü biçimde dile getirilmektedir. Fakat bu görüşler ilk kez, çok daha büyük bir açıklıkla, hem de ana muhalefet partisinin 2 numaralı lideri aracılığıyla kamuoyuna sunulmaktadır. Bir cümleyle özetlersek, Ecevit, "Ordu müdahalesi mümkündür. Fakat bu, mutlaka Amerikalıların ve büyük iş çevrelerinin yararına bir müdahale olacaktır. Sıkıyönetim de bunu doğrulamaktadır." demeye getirmektedir.

CHP Genel Sekreteri, görüşlerinin böyle apaçık ortaya konmasından belki rahatsız olabilecek, sözlerini tevil yolları arayabilecektir; ama dikkatle okuduğumuz ve ihtiyatla değerlendirmeye çalıştığımız açıklamaları başka bir yoruma elverişli değildir.

Tarih İçinde Türk Ordusu

Kuşkusuz, Ecevit'in sözleri Afrika, Asya ve Güney Amerika'daki birçok azgelişmiş ülke orduları için yüzde yüz doğrudur. Bu ülkelerin orduları Amerikan emperyalizminin ve işbirlikçi sermayenin bekçileridir. Fakat Türk Ordusu'nu da aynı düzeye koymak için Ecevit'in elinde ne gibi kanıtlar vardır? Bilemiyoruz. Ecevit, yalnızca sıkıyönetimin sol askeri rejim hayali güden solcuların gözlerini açtığını ileri sürmektedir.

CHP Genel Sekreterinin dayandığı kanıt, sıkıyönetim uygulamasından ibaretse, iddiasının büyük bir sorumsuzlukla ortaya atıldığı ileri sü-rülebilir. Zira, 27 Mayıs öncesi günlerde de, Menderes iktidarı, büyük şehirlerde sıkıyönetim ilan etmişti. Bir kısım çevreler, Erdelhun ve Argüç Paşaların söz ve tutumlarının, Türk Ordusu'nu temsil eylediğine inanmaktaydı. Ama 27 Mayıs Hareketi, iktidarlara satılmış birkaç büyük Paşanın söz ve davranışlarının, Türk Ordusu'nu asla temsil etmeyeceğini, en kesin biçimde kanıtladı. Eğer birkaç gâfil büyük Paşa, Türk Ordusu demek olsaydı, Mustafa Kemal Samsun'a çıkıp Kurtuluş Savaşı'nı başlattığı zaman, büyük Paşaların çoğu İstanbul'da Sultan'ın ve işgal kuvvetlerinin dizi dibinde kaldığına göre, Türk Ordusu'nun Kurtuluş Savaşı'na karşı çıktığı ileri sürülebilirdi! Abdülhamit günlerinde de, büyük Paşaların çoğu Sultan'ın bendeleri idi. Bunlar, Mustafa Kemal, Enver, Cemal, İsmet ve Atıf gibi genç subayların sivil yurtseverlerle birlikte başlattıkları milliyetçi harekete kesinlikle karşıydılar. Ama Türk Ordusu, Şemsi Paşa, Nâzım Paşa

demek değildi. Mustafa Kemal, İsmet, Atıf, vb. demekti. Nitekim Kurtuluş Savaşımızı, Abdülhamit'in büyük Paşaları değil, 1908 yılının genç subayları yürütmüşler ve başarıya ulaştırmışlardır. Türkiye'nin büyük bir talihidir ki, emperyalizmin bütün tuzaklarına rağmen, Türk Ordusu'nda milliyetçi Kemalist gelenek, günümüze dek canlı kalmıştır. Emperyalizm, Türk Ordusu'nu hiçbir zaman bir Güney Amerika ordusu, bir İran ordusu yapamamıştır.

Çok uzaklara gitmeye lüzum yok. On yıl önce Ankara milletvekili Ecevit'in kurtuluş coşkunluğu ile karşıladığı 27 Mayıs Ordu Müdahalesi, bir "yabancı oyunu", bir "yabancı tuzağı mı" idi? Menderes günlerindeki "demokratik" düzende büyük güç sahibi olan ekonomik çevreleri, 27 Mayıs çok daha mı güçlü yapmıştı? On yıldan beri ne geçmiştir de, Ecevit 1960'ta milliyetçi ve Atatürkçü tanıdığı Ordu'nun, 1970'te Amerikancı ve işbirlikçi olabileceğine inanmıştır?

Üstelik Ecevit'in sıkı sıkıya sarıldığı Anayasal düzeni getiren, herkesten ve Ecevit'ten önce Türk Ordusu'dur. Bugün de iktidar partisi, büyük bir tahammülsüzlük gösterdiği ve her gün değiştireceğini ilan eylediği Anayasayı tam anlamıyla rafa kaldıramıyorsa, bu, Ecevit'ten mi, yoksa Türk Ordusu'ndan çekindiği için midir? Takdirini okura bırakıyoruz.

Halktan Kopuk Cunta, Çözüm Değildir...

Cunta hikâyesine gelince, halktan kopuk cunta yönetimleri defalarca yazdığımız üzere, çözüm yolu değildir. Türkiye'yi ancak ve ancak, demokratik bir halk iktidarı kurtarabilir. Kesin inancımız budur. Ne var ki, Ecevit gibi, yürürlükteki cici demokrasiyle demokratik bir halk iktidarı arasındaki müthiş uçurumu yok sayacak kadar hayalci değiliz. İşbirlikçi sermayenin diktasına, Ecevit'in yaptığı gibi demokrasi etiketini yapıştıramayız. Ecevit gibi biçimle değil, özle ilgili olduğumuzdan, halkın diktasına antidemokratik demeyiz. Cici demokrasi şartlarında en ileri iddialı partilerin, sandıktan çıkmayı başarsalar bile, sermaye diktasını yıkmakta âciz kalacaklarını bilmezlikten gelemeyiz.

Öte yandan, CHP yöneticileri, istedikleri kadar AP iktidarına omuz verseler de, cici demokrasinin şifa bulmaz bir hastalığın pençesinde eridiğini, görmek isteyen her göz gibi görmekteyiz. Ecevit'ten ayrılarak, şifa bulmaz hastanın mucize ile yaşatılabileceğine inanmıyor, olmayacak dua-

ya âmin demeyi reddediyoruz.

Önümüzde Güç Yıllar Var...

Bu noktada umut kırıcı acı bir gerçeği belirtmek gereklidir: İşbirlikçi sermayenin düzeni, politik, ekonomik, sosyal bütün yönleriyle iflâs etmiştir ama ülkemiz onun yerini doldurabilecek bir halk iktidarının şartlarına yaklaşmaktan hâlâ çok uzaklarda bulunmaktadır. Halkın bilinçli ve örgütlü gücünü temsil eden ve bir düzen değişikliğinin müthiş yükünü sırtlanmaya hazır gerçekten devrimci kadrolara sahip siyasî partiler, Türkiye'de dün olduğu gibi, bugün de henüz yoktur. Kuşkusuz, Türkiye, 1908 ve 1923 şartlarına göre büyük mesafe almıştır. İşbirlikçi sermayeye karşı durabilecek halk güçleri hayli gelişmiştir. Fakat yine de bu güçler, örgütlü ve bilinçli değildir ve ülkenin zor şartlarını kavramış, azgelişmişlikten kurtulma savaşının bilincine varmış devrimci kadrolardan geniş ölçüde yoksundur.

Atatürk Devrimleri, bu yüzden yarı yolda kalmış ve sonunda yozlaştırılmıştır. Bugün de devrimci bir atılış, aynı güçlükler yüzünden, boşlukta kalmaya, uzun süre bocalamaya, sağa sola zikzaklar çizmeye mahkûm gözükmektedir. Türkiye'yi çetin ve güç yıllar beklemektedir. Kolay çözüm yolu yoktur.

Ama bütün bu zorluklar, "sonra umacı gelir" korkusuyla iflas etmiş bir rejime dört elle sarılmak için yeterli neden sayılamaz. Kaçınılmaz iktidar boşluğunu, istesek de istemesek de dolduracak güçleri, Türk kurtuluş tarihini inkâr eden ters ve yanlış bir tutumla "emperyalizmin ve işbirlikçi sermayenin aracı" görmek ve yenilgiyi peşinen kabullenmek, devrimcilikle bağdaşamaz.

Gerçek devrimciliğin, her iki yana da kayması mümkün kaçınılmaz gelişmeleri, halkçı bir yöne çevirmek ve bir halk iktidarının yollarını açmak için bütün ağırlığını koyarak mücadele etmek olduğuna inanıyoruz.

Devrim, Sayı 43, 11 Ağustos 1970

Devalüasyondan Sonra

Cici demokrasinin kanunu enflâsyondur. Cici demokrasinin egemen sınıfları ancak enflâsyonla teneffüs edebilmekte, enflâsyonla ayakta durabilmektedir. Ne var ki sınırsız dış yardımlar alınamayacağına göre, bir noktada enflâsyonun bedelini ödemek gerekmektedir.

Menderes, 1950-1958 enflâsyonunun bedelini, dış baskıların da etkisiyle, 4 Ağustos 1958 kararlarıyla ödemek zorunda kalmıştır.

1961 Anayasasıyla ikinci bir cici demokrasi dönemi başlamıştır. Hükûmetler, iş çevrelerinin baskısı altında, Menderes günlerinden daha ihtiyatlı biçimde de olsa, yeniden enflâsyonist politikalara dönmüşlerdir. İnönü daha ölçülü, "enflâsyonsever" iş çevrelerinde düne kadar baştacı edilen Demirel ise daha ölçüsüz bir enflâsyon politikası izlemiştir. Bunun sonucunda, fiyatlar, 1958 devalüasyonundan itibaren yüzde yüze yakın bir artış göstermiştir.

Kısmî devalüasyonlarla durum bir süre idare edilmiş, nihayet dış çevrelerin artan baskıları üzerine dolar 15 liraya çıkarılarak enflâsyonist politikanın bedeli ödenmiştir.

Bedeli ödeyen, tabiatıyla, dar gelirli geniş kitledir. Enflâsyonun da, şimdiki "istikrar" politikasının da bedelini, eninde sonunda, geniş kitle ödemeye mahkûmdur. Bu, kapitalizmin değişmez kanunudur. Hükûmet geniş bir fiyat kontrolü sistemine giderek, kiraları dondurarak, spekülasyonla ciddî mücadeleye girişerek geniş kitleyi az çok korumayı dahi düşünmüyor.

Hayat Pahalılığı...

Yeni politika ile, fiyatların yüksek bir düzeyde istikrara kavuşturulmasına çalışılmaktadır. Politika başarıya ulaşsa dahi, bu, fiyatların önemli ölçüde artması demektir. Maliye Bakanlığı yetkilileri, 1946 ve 1958 devalüasyonlarında yüzde 20 artışı hatırlayarak, genel fiyat düzeyinde yüzde 10 hatta yüzde 15 bir artışa çoktan razıdırlar. Ne var ki art arda gelen zamlar, Personel Kanunu'nu bekleyen memurları, işçileri şaşkına çevirmiş ve ihraç ürünleri yetiştiricisi üreticilerin "taban fiyat" sevincini yarıda bırakmıştır. Buğday eken geniş çiftçi kitlesi ise, hububat fiyatlarında ciddî bir artıştan yıllardır kaçınıldığından, zaten kendi haline terkedilmiş bulunmaktaydı. Tütünde de yeni taban fiyatından bu yıl ekici değil, tüccar yararlanacaktı...

İşsizlik...

Öte yandan hayat pahalılığının yanı sıra, işsizliğin artması ihtimali mevcuttur. 1970 devlet yatırımları geniş ölçüde kısılmıştır. Fiyat artışları Personel Kanunu ve olağanüstü ek ödenek istekleri, kamu yatırımlarını, beklenenin de çok altına düşürebileceğe benzemektedir.

Bir kısım kolaylıklara rağmen, fiyat artışlarının özel kesim yatırımlarını da azaltması beklenebilir. Özellikle vergi tedbirleriyle de cezalandırılmak istenen ve son zamanlarda spekülatif bir hız kazanan lüks mesken inşaatı yavaşlayabilir. Türkiye'de "eğlence sanayi" ile birlikte en büyük gelişme gösteren inşaat sanayiindeki bir duraklama, ciddî işsizlik yaratabilir. Şükürler olsun ki, markın değeri yükseltildiği halde, Alman ekonomisi pupa yelken ilerlemekte ve yabancı işçi talebi hızla artmaktadır. İşsizliğe ve döviz sıkıntısına karşı tedbirimiz, Hans Amca'ya Tanrıdan sıhhat ve afiyet dilemekten ibarettir. Nitekim, Maliye Bakanlığı uzmanları, döviz sıkıntısını, 1970'in ilk aylarında hızla artan işçi dövizlerinin devalüasyondan sonra

220 milyon dolar civarına ulaşabileceğini düşünerek göğüsleme umudundadırlar.

Anarşik ve dışa bağlı bir gelişme gösteren imalât sanayii, devalüasyon şokunu nasıl atlatabilecektir? Maliye Bakanı, taban fiyatlarının tespiti dolayısıyla, üreticinin eline, geçen yılkinden 1 milyar lira fazlasıyla 4,7 milyar lira geçeceğini ve yapılan tüketim anketlerine göre, tarım kesimindeki talep artışlarının tekstil ile çamaşır makinesi, buzdolabı gibi dayanıklı tüketim mallarına kayacağını ileri sürmektedir. Üretici talebindeki artışın, aşırı stoklar bulunan tekstil kesiminde bir rahatlık yaratması normaldir. Ama ekicilerin çamaşır makinesi ve buzdolabı talebinde önemli bir artışın olup olmayacağı kestirilemez. Maliye Bakanlığı, devalüasyon yüzünden fiyatları artacak olan bu dayanıklı tüketim mallarının satış zorluklarını azaltmak ümidiyle, vergilerini çoğaltmaktan kaçınmıştır. Fakat yine de satış güçlükleri beklenebilir. Üstelik bir de, devalüasyonun yanı sıra hükûmetin yeni vergilerle cezalandırdığı otomontaj sanayi gibi alanlar vardır. Bu tip işkollarında durgunluk ve işsizliğin artması kaçınılmaz gözükmektedir.

Sıkıyönetimin Fazileti...

Hükûmetçe ümit edilen sanayi mamulleri ihracında bir sıçrama, dolara 15 lira ödenmesine, ayrıca yüzde 40 oranına varan vergi iadesine ve çeşitli teşvik tedbirlerine gidilmesine rağmen, sınırlı kalacağa benzemektedir. Bu nedenlerle, bir yandan hayat pahalılığı artarken, öte yandan işsizliğin büyümesi beklenebilir. Devlet kesiminde şimdiden Türk-İş'in grev tehdidiyle iktidara baskısı başlamıştır. Türk-İş, bugüne kadar Bakanlık kapısındaki pazarlıklarla devlet kesiminde istediği ücret artışlarını genellikle almıştır. Bu kez, işler, herhalde çok daha sert geçecek ve grev dalgaları devlet kesiminde de yayılabilecektir.

Hele Eylül'de sıkıyönetim son bulursa, başlıca özel sanayi merkezi olan İstanbul bölgesinde, birkaç yıldır genişleyen işçi huzursuzluğunun, devalüasyon üzerine şiddetlenmesi beklenebilir. Hayat pahalılığı ve işsizliğe karşı iktidarın bu bölgedeki tek silâhı -gençlik eylemleri de hesaba katılırsa- "sıkıyönetime devam" olmaktadır...

Devrim, Sayı 44, 18 Ağustos 1970

Yunan Cuntası ve Türkiye

Türkiye'de de Yunanistan tipi tutucu bir cuntanın kurulabileceğini korkuyla düşünen aydınlarımızın sayısı az değildir. Oysa, Türk Ordusu'nun tarihsel geleneği ve yapısı bir yana, ekonomik şartlar da buna engeldir. Şu anlamda ki, Yunanistan'daki ekonomik şartlar, asayişi koruyabildiği sürece, tutucu iktidarlar için son derece elverişlidir. Hatta solcu bir iktidarın Yunanistan'da dikiş tutturamayacağı ileri sürülebilir. Türkiye'de ise, ekonomik şartlar, tutucu iktidarları kısa sürede yıpratmaktadır. Ülkenin köklü dönüşümlere ve devrimci iktidarlara kesinlikle ihtiyacı vardır. Türkiye'de ancak devrimci iktidarlar uzun süre iktidarda tutunabilmeyi ümit edebilirler.

Yunanistan, Batı ekonomisinin artık bir "sayfiye şehri" olarak parçası hâline gelmiştir. Milli gelirin yüzde 50'si ticaret, turizm, ulaştırma vb. gibi hizmet kesiminden sağlanmaktadır. Tarımın milli gelirdeki payı yüzde 19'a düşmüştür, imâlat sanayiinin payı ise, yüzde 20'dir ve geniş ölçüde milletlerarası dev tröstlerin kontrolü altındadır. Demek ki hizmet kesimine dayalı bir ekonomi söz konusudur.

8,5 milyon nüfuslu Yunanistan, gelişmiş kapitalist ülkelerle kurduğu

ilişkiler sayesinde, olanaklarının çok üstünde yaşayabilmektedir. 1969 yılında Yunanistan'ın ithalâtı, ihracatından 888 milyon dolar fazla olmuştur. Başka bir deyişle bu ufak ülkenin ekonomisi 888 milyon dolar tutarında dış kaynaktan yararlanabilmiştir. Nüfus itibarıyla Yunanistan'ın dört katı olan Türkiye, böyle bir olanaktan yoksundur. Yunanistan ise, çok geniş dış gelirlere sahip bulunduğundan olanaklarının çok üstünde yaşayabilmektedir: Yunan ticaret filosu, 1969 yılında 242 milyon dolar döviz getirmiştir. Türkiye ise, navlun için dışarıya on milyonlarca dolar döviz ödemektedir. Turizmden Yunanistan'ın 1969 yılı kazancı 150 milyon dolardır. Türkiye'de ise turizm hâlâ getirdiğinden çok döviz götürmektedir. Yurtdışındaki Yunanlılar 1989 yılında 267 milyon dolar döviz göndermişlerdir. Türkiye ise 150 milyon dolar işçi dövizi elde etmektedir.

Türkiye'de Devrimcilik...

1969 yılında Yunanistan'a net sermaye girişi 314,6 milyon dolar olmuştur. 1969 sonunda giriş müsaadesi verilen yabancı sermaye 1 milyar 230 milyon doları bulmuştur. Onasis ve Niarkos, 800 milyon dolar yatırım yapma konusunda hükûmetle anlaşmışlardır. Birçok Amerikan şirketi, Yunanistan'da geniş yatırımlara hazırlanmaktadır. Türkiye'ye gelen yabancı sermaye ise, çok sınırlı miktarda kalmıştır. Hatta son yıllarda yabancı sermaye, getirdiğinden çok daha fazla döviz götürmeye başlamıştır. Türkiye ancak işçi dövizleri ve haysiyet kırıcı, ağır şartlı dış borçlarla zorunlu ithalât ihtiyacını kısmen karşılayabilmektedir. Borçların taksit ve faizleri, her yıl sağlanan yardım miktarına yaklaşmıştır. Ancak işçi dövizleri, dış ticaret tıkanıklığı yüzünden ekonominin tam bir bunalıma sürüklenmesini önlemiştir. Ama yine de döviz sıkıntısı ekonomiyi fena halde etkilemektedir. Yalnız bu dış ticaret dar-boğazını kaldırmak için dahi, Türkiye'nin tarım ve sanayi alanında köklü devrimler yapması ülkenin ekonomik yapısını devrimci bir eylemle kısa sürede değiştirmesi gereklidir. Öte yandan pek yakında şehir nüfusu 25-30 milyona çıkacak olan Türkiye'nin bu insanlara iş, mesken ve gıda sağlayabilmesi de devrimci bir düzen değişikliğini zorunlu kılmaktadır.

Devrim bu ölçüde zorunlu hale gelen bir ülkede, değişme, tutucu bir dikta ile uzun süre durdurulamaz. Tutucu diktalar, çabuk yıpranmaya ve tepetaklak yuvarlanmaya mahkûmdurlar.

Yunanistan'da Tutuculuk...

Yunanistan'da ise durum farklıdır: Nüfusu yüzde 1 civarında artan 8,5 milyon nüfuslu komşu ülkeye turizm, gemicilik, muhacir dövizi ve yabancı sermaye yoluyla yılda 1 milyar dolar civarında para girmektedir. Bu para bir refah görüntüsü yaratmakta, milli gelir yılda ortalama yüzde 5 ila 6 oranında artmaktadır. 1969'da milli gelir artışı yüzde 8,3'tür. Adam başına milli gelir 1966 yılında 732 dolar iken, 1969'da 800 dolara çıkmıştır. Gelir dağılışında büyük adaletsizlikler olmasına rağmen, bu gelişmeden herkes az çok pay almaktadır. Yunanistan, büyük bir ihtimalle, ekonomisi önemli bir sarsıntıya uğramadan 1984 yılı sonunda Ortak Pazar'a tam üye olabilecektir.

Yunanistan'da Cunta'nın görevi, dışa bağlı bu düzenin bekçiliğini yapmak ve asayişi sağlamaktan ibarettir. Yeniden parlâmentoculuğa geçilse de, sivil iktidar, aynı görevleri yerine getirecek ve görünüşe göre tutucu nitelikte olacaktır. Refahı dışa bağlı Yunanistan'da sol ve devrimci bir iktidarın işbaşına gelebilmesi, çok zayıf bir ihtimal sayılabilir. İşbaşına gelebilse dahi, programını uygulamaya kalktığı takdirde, bugünkü refahı sağlayan dış kaynaklar kuruyabilir ve bunun ülkede yaratacağı geniş hoşnutsuzluk karşısında devrimci parti iktidardan düşebilir ya da programını uygulamaktan vazgeçebilir.

Demek ki, Yunanistan'ın şartları, tutucu iktidarlara elverişli düşmektedir. Türkiye'de ise, ekonomik şartlar, devrimci bir düzen değişikliğini zorunlu kılmaktadır. Ekonomik şartları ve bunun yarattığı devrimci potansiyeli hesaba katmadan, iki ülke arasında yapılan bir benzetme aldatıcı olmaktadır.

Devrim, Sayı 45, 25 Ağustos 1970

Turan

Ziya Gökalp'in öncülük ettiği Türkçülük akımıyla birlikte bir "Turan özlemi" Türk milliyetçilerinin yüreklerini sarmıştır. Şevket Süreyya Aydemir, genç bir öğretmen ve yedeksubay iken Turan'a gidişini "Suyu Arayan Adam"da uzun uzun anlatır. Hayal gücü sınırsız olan Enver Paşa, Dünya Savaşında yenik düşünce, Turan'ı ayaklandırmak üzere Türkistan'ın yolunu tutmuş ve orada can vermiştir.

Atatürk milliyetçiliği ise, Turan hayalini bırakarak, Milli Misak sınırları içinde Türkiye'nin kalkınmasına yönelmiştir. İkinci Dünya Savaşı günlerinde, Hitler Almanyası Türkiye'de "Turan" umutlarını yeniden canlandırmak istemişse de, ancak çok sınırlı bir çevreyi etkileyebilmiştir. Günümüzde de ABD, bir Soğuk Harp propaganda silâhı olarak, "esir Türkleri kurtarma" kampanyasını desteklemektedir. Fakat Turancı tanınan Türkeş dahi, Turan'la ilgisinin bir "manevi ve kültürel ilgi" olduğunu söylemekle yetinmektedir.

Peki bu Turan dün neydi ve bugün nedir? Sorunun cevabını, Washington'daki Amerikan Üniversitesi'nde İktisat Profesörü olan Charles K. Wilber'in Türkistan kalkınması konusunda son yayınladığı kitaba dayanarak vermeye çalışalım:

Prof. Wilber, Türk milliyetçileri arasında Turan özleminin en güçlü olduğu günlerde Türkistan'ın durumunu şöyle anlatıyor: Kimi yerleşmiş, kimi göçebe aşiretler topluluğu. Aşiretlerin başında feodal beyler ve tepede otoriteden yoksun bir han bulunuyor. Feodal bey ve hanlar aralarında devamlı savaş halindeler. Millet yok, birbiriyle boğuşan aşiretler var. Mollalar güçlü. On dokuzuncu yüzyılın sonlarına doğru Türkistan Çarlık Rusyasının bir sömürgesi oluyor. Ruslar bu geri toplumsal yapıya dokunmuyorlar. Yalnızca pamuk üretimiyle ilgileniyorlar.

Halk perişan, câhil ve borç içinde. Kazakistan'da ülkenin hemen bütün zenginliği, nüfusun yüzde 4'ünü teşkil eden feodal beylerin elinde Nüfusun ancak yüzde 1,1'i okula gidebiliyor. Okuma yazma bilmeyenlerin oranı Özbekistan'da yüzde 96,4, Kazakistan'da yüzde 91,9, Kırgızistan'da yüzde 96,9 Tacikistan'da yüzde 97,7, Türkmenistan'da yüzde 92,2. Türkistan'da hiçbir yüksek öğretim kurumu yok. Doktor sayısı 408'den, hastahane yatak sayısı 3240'tan ibaret. Sanayi mevcut değil. 1913'te bütün bölgenin elektrik üretimi 7,1 milyon kilovatsaat gibi komik bir rakam. Kömür tüketimi 131 bin ton. Nüfusun yüzde 90'ından fazlası tarım kesiminde barınıyor. Bu oran Türkmen, Kazak ve Kırgızlar arasında yüzde 99'a ulaşıyor.

Demek ki 1913 yılında Turan, geri ve ilkel bir feodal aşiretler topluğu idi.

Türkistan İtalya'yı Geride Bıraktı...

Türkistan'da modernleşme, 1926-1928 döneminde başladı. Ve Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonunun yayınladığı bir incelemeye göre, Türkistan, Batı Avrupa ülkeleriyle karşılaştırılabilecek bir gelişme düzeyine ulaştı. Türkiye, İran ve Pakistan gibi komşu ülkeleri fersah fersah geride bıraktı. Birleşmiş Milletler Raporu, "Türkistan, komşu Asya ülkeleriyle karşılaştırılamaz." diye yazmaktaydı. Gerçekten 1961-1962 döneminde 23 milyon nüfuslu Türkistan'da öğrenci sayısı 6 milyona yaklaşmaktaydı. Orta ve yüksek öğretimde öğrenci sayısının nüfusa oranı yüzde 5,46 idi. Bu oranla Türkistan dünya altıncısı olmaktaydı. Sovyetler Birliği yüzde, 4,35 ile on ikinci, Amerika yüzde 6,2 ile üçüncü idi. İlköğretimde bin öğrenciye düşen hoca sayısı Türkistan'da 43, Batı Almanya'da 39, Fransa'da 27 ve İngiltere'de 33 idi. 1961'de Türkistan'da bin kişiye 203 gazete düşmekteydi. Bu oran Türkiye'de 45, İtalya'da 101, ABD'de 326 idi.

Türkistan'da 1913'te 408 doktor var iken bu sayı 1961'de 36.294'e çıkmıştı.

Hastahane yatak sayısı 3240'tan 213.400'e fırlamıştı. Sağlık standartları bakımından Türkistan, Batı Avrupa ve ABD standartlarını aşma yolundaydı. Nitekim insan sağlığındaki olağanüstü iyileşme dolayısıyla, ölüm oranları Batı oranlarının altına düşmüştü. Bu oran ABD'de 9,4, Türkistan'da ise 6 idi. Çocuk ölüm oranı Türkiye'de binde 165, Türkistan'da ise binde 51,2 idi.

1961'de Türkistan, 1928'de bütün Rusya'nın ürettiğinden dört kat fazla elektrik, iki kat fazla çimento üretmekte ve üç kat fazla makine imal etmekteydi. 1961'de 25 milyon nüfuslu bölgenin kömür üretimi 43 milyon, petrol üretimi 10 milyon ve elektrik enerjisi üretimi 21 milyar kwh idi. Toplam sanayi üretimi, 1928 yılı 100 sayılırsa, 1961 yılında 48 kat artarak 4892'ye ulaşmıştı. Pamuk üretimi altı kat çoğalmıştı. Dünyada hektar başına pamuk verimi en yüksek ülke, Türkistan idi. 1961 pamuk verimi 2 bin kilo idi. Traktör sayısı, 15 beygir gücü birimiyle 1928'de 2 bin, 1961'de ise 498.700 idi. 40 bin orta ve yüksek düzeyde tarım uzmanı vardı.

Türkiye ve Turan

Prof. Wilber, gelişmiş ve azgelişmiş ülkelerle Türkistan'ı karşılaştırmak için, 14 kalkınma ölçüsüne dayalı bir endeks düzenlemiştir. Bu endekse göre, 1926-1928 yıllarında Türkistan 118,7 puanla çok gerilerdeydi. Fakat 1960-1962 döneminde Türkistan 864,7 puanla İtalya'yı geride bırakarak gelişmiş Batı ülkeleri düzeyine erişmişti. İtalya'nın puanı 805,6, İspanya'nın 1051,7, Fransa'nın ise 1152 idi. Türkistan bu gelişmiş ülkeler grubu içinde yer almaktaydı.

Başka bir grupta ise, 1928'de Türkistan'dan çok ilerde bulunan, fakat Türkistan'ın bugün çok gerisinde kalan azgelişmiş ülkeler yer almaktaydı. Bunlar arasında Türkiye de vardı. 1960-1962 döneminde Türkiye'nin puanı 261,6, Türkistan'ın 846,7 idi. Kolombiya 366,7 ile Türkiye'nin ilerisinde, İran 203,6 ile Türkiye'nin gerisindeydi.

Türkiye hâlâ azgelişmiş. Ziya Gökalp'in Turan'ı ise Batı düzeyinde gelişmiş bir ülke idi.

(Prof. Wilber'in, Türk milliyetçileri olarak, yüzümüz kızararak incelememiz gereken tablolarını 8. sayfamızda bulacaksınız.)

Devrim, Sayı 46, 1 Eylül 1970

Anayasamız Açısından Ortak Pazar

Ortak Pazar'a katılma kararımız hakkında ekonomik açıdan çok şeyler söylendi, çok şeyler yazıldı. Kararın, egemen sınıflarımız bakımından, "Biz Türkiye'yi kalkındırmaktan âciziz, bu ulusal görevi Batı Avrupa tröstlerine devrediyoruz." anlamına geldiği belirtildi. Fakat bu önemli kararın Anayasamıza uygunluğu konusunda, bilebildiğimiz kadarıyla, hemen hiç durulmadı.

Anayasamız, "tek yapılı devlet"i öngören "Milli Devlet" anlayışına dayanmaktadır. Ortak Pazar ise, politik entegrasyona yönelmiştir. Bu, milli iktidarların, bazı yetkilerinden feragat ederek, onların kullanılmasını "milliüstü" bir otoriteye devrettikleri bir sistemdir. Ortak Pazar'ın politik organı olan Konsey, devletleri bağlayıcı "direktif niteliğinde kararlar" verme yetkisine sahiptir. Bu kararlar, ilk dönemde oybirliği ile, sonradan çoğunlukla alınacaktır. Şimdiden Ortak Pazar bütçesi çoğunlukla kabul edilmektedir. Üstelik karar mekanizması içinde, üye devletlere ekonomik ağırlıklarına göre oy hakkı tanınmıştır. Örneğin Fransa ve Almanya 10, Belçika ise 5 oya sahiptir. Korkulur ki, Türkiye, Ortak Pazar'da 2 oyla yetinme durumunda kalacaktır.

Karar mekanizması içinde teklif yapma, hatta belli konularda karar verme yetkisine sahip bulunan Ortak Pazar Komisyonu ise, hükûmetler ve Konsey karşısında bağımsızdır. Konsey tarafından teklifleri ancak bütünüyle kabul ya da reddedilebilen Komisyon, üye devletlerin milli meclislerinin de denetimi dışında kalmaktadır. Bu sistem, Anayasamızın "milli egemenlik", "tek yapılı devlet" ilkeleriyle nasıl bağdaşacaktır?

Öte yandan, Ortak Pazar, tröstler egemenliğinde bulunmakla birlikte, devlet müdahalelerini sınırlayan liberal bir düzenin kurulmasını öngörmektedir. Anayasamız ise, "plânlı kalkınma" formülünü benimsemiştir. Devletçiliği kolaylaştıran ve özel yatırımların toplum yararının gerektirdiği önceliklerle yöneltilmesini isteyen bir tutumdadır. Devlete birçok ekonomik ve toplumsal ödevler yüklemiştir. Bu özellikleriyle Anayasamız, liberal eğilimli bir kalkınma ve ekonomik düzen anlayışından uzaklaşmakta, güdümcü eğilimde bir kalkınma ve ekonomik düzen anlayışına yaklaşmaktadır. Anayasamızın bu anlayışı ile Ortak Pazar'ın liberal düzeni nasıl uzlaştıracaktır?

İstanbul Hukuk Fakültesi Karma Kurulunca görevlendirilen Komisyon, hazırladığı raporda, bu soruları derinlemesine incelemiştir. Komisyon, Ortak Pazar (AET) Anlaşmasının Anayasamıza uygun düşmediği sonucuna varmıştır. Raporda şöyle denilmektedir:

"AET Anlaşması, "milli karar" merkezleri dışında ve üstünde "milliüstü" karar merkezleri getirmektedir. Milliüstü karar organı olan Konsey kararlarını, ileriki dönemlerde çoğunlukla verecektir. Bu karar mekanizması 1961 Anayasasının Milli Devlet Anlayışına (Tek yapılı devlet), Milli Egemenlik Prensibine açıkça aykırı düşmektedir.

"Gelişmiş kapitalist ülkelerin mantığına uygun düşen liberal düzen anlayışı, 1961 Anayasasının iktisadî ve sosyal tercihlerine aykırı düşmektedir.

"Bu durumda 1961 Anayasasının iktisadî ve sosyal hayat düzeni formülü, içi boş bir kalıp olacaktır... Devlet, program, Anayasanın 53. maddesi ile kendisine yüklenen iktisadî ve sosyal ödevlerini, mali kaynaklarının asgarîye inmesi ile başaramaz duruma düşecektir."

Bu gerekçelerledir ki, İstanbul Hukuk Fakültesi Karma Kurul Komisyonu, TBMM'nin Ortak Pazar'a geçiş dönemini düzenleyecek anlaşma-

nın onaylanmasına yetki vermeyi reddetmesini istemektedir. Ne var ki, ülkemizde sandıktan çıkan güçlerle Anayasa arasındaki terslik devam ettiği sürece, bu yetki verilecek ve Anayasa, İkili Anlaşmalar konusunda olduğu gibi, bir kez daha çiğnenecektir. Anayasayı yapan ve savunan güçler bir devrimle iktidara gelmedikçe, Anayasanın kaderi, devamlı hiçe sayılmak olacaktır.

Devrim, Sayı 47, 8 Eylül 1970

Şili'de Sandıksal Sosyalizm!

Şili'de komünistlerden başlayarak Sosyalistlere ve bir kısım Hıristiyan Demokratlara, hatta tutucu radikallere kadar uzanan "Halk Cephesi"nin Başkan adayı Allende'nin, oyların üçte birinden biraz fazlasını alarak seçim kazanması, Türkiye'deki bâzı sol çevrelerde nedense büyük ilgi uyandırdı. Cici demokrasi devrimcileri, "Şili örneği sandıksal yoldan devrim yapabileceğini kanıtladı." diyerek, Allende'nin zaferinden kendilerine büyük pay çıkardılar... Ne yazık ki, bu iddialar, Şili hakkında tam bir bilgisizliğin ifadesidir. Zira bağımsızlığını kazandığı 1818 yılından beri çok partili bir sistem uygulayan Şili'de, 1958 seçimleri hâriç, 1938'den bu yana hep solculuk iddiasındaki adaylar başkanlık seçimlerini kazanmaktadır. "Halk Cephesi" ilk kez değil, üçüncü kez iktidara gelmektedir. Komünist destekli "Halk Cephesi" 1938-1941 ve 1946-1948 dönemlerinde de iktidarı almıştır. Bir önceki Başkanlık seçimlerinde (1964), Allende seçimi kaybettiği halde, oyların yüzde 38,7'sini elde etmiştir. 1970'te ise, Allende, yüzde 36 civarında oy toplamış ve daha düşük bir yüzdeyle seçimi kazanmıştır! 1964'te tutucu partiler aday bile çıkaramamış, köklü bir düzen değişikliği iddiasındaki iki aday, oyların yüzde 95'ini toplamıştır.

Demek ki, Allende'nin tutucu adayı pek az bir farkla geçerek seçimi alması, Şili'yi yeni keşfeden bizim sandıksal "devrimciler" için belki bir yeniliktir ama, Şili için bir yenilik değildir, Türkiye'de sol, sandıktan çıkamadığı halde, Şili'de daima çıkabilmektedir. Zira Şili, Türkiye'ye hiç benzemeyen bir toplumsal yapıya sahiptir. Türk nüfusunun dörttę üçü 65 bin dağınık köyde yaşarken, Şili'de 9 milyon nüfusun ancak 2 milyonu tarımda bulunmaktadır. Nüfusun yüzde 70'e yakını şehirlerde oturmaktadır. Türkiye'de milli gelirin en büyük kısmı tarımdan gelirken, Şili'de tarımın payı yüzde 10'dur. Okuma yazma bilenlerin oranı yüzde 90'dır. Halkın büyük kısmı, başta İspanyollar olmak üzere, Avrupa'dan gelmişlerdir. Şili'de "yerli" nüfus yok gibidir. Nüfusun dörtte biri "safkan" İspanyol'dur. On dokuzuncu yüzyılda Almanya'dan göçme Şilililer de önemli bir miktara ulaşmaktadır. Ayrıca Şili'de çok partili hayat 150 yıldır uygulanmaktadır. 1860 yılına kadar toprak çıkarlarını temsil eden Muhafazakâr Parti seçimlerde üstünlük sağlamışsa da, o tarihten itibaren sanayi burjuvazisine dayanan Liberal Parti ağır basmaya başlamıştır. O günün şartlarında daha ilerici nitelikteki Radikal Parti 1861'de kurulmuştur. Soğuk Harp yıllarındaki kısa bir süre hâriç, Komünist Partisi 50 yıldır serbestçe faaliyet göstermektedir.

Demek oluyor ki, sandıksal açıdan Şili'ye bakıp Türkiye için ahkâm çıkarmaya imkân yoktur. Ama başka bir açıdan, cici demokrasi devrimcilerinin Şili denemesinden almaları gereken büyük bir ders vardır: Şili'de 30 küsur yıldır solcular sandıktan çıkmaktadır, ama hâlâ Amerikan tröstlerinin egemenliğindeki kapitalist düzen değiştirilebilmiş, tarımdaki feodal kalıntılar tasfiye edilebilmiş değildir. Solcular iktidar koltuğuna oturabilmekte, fakat işbirlikçi burjuvazinin ve Amerikan tröstlerinin ekonomik egemenliği sürüp gitmektedir.

Ecevit ve Frei

Çok uzaklara gitmeye lüzum yok. İki solcu adayın oyların yüzde 95'ini aldığı 1964 seçimlerinde, Hıristiyan Demokrat Frei, Ecevit'inkine çok benzeyen bir düzen değişikliği programı ile iktidara gelmiş, cici demokrasi içinde devrim yapacağını ilân etmiştir. Frei işbaşına geçince, tıpkı bizim cici demokrasi devrimcileri gibi konuşmuştur: "Sefalet ve adaletsizliğin yol açtığı bir felâketten ülkeyi kurtarmak istiyorsak, yitirilecek zamanımız yok. Bir devrim yapacağız, ama bu, özgürlük içinde bir devrim olacak."

Frei, düzen değişikliği programını da ayrıntılı biçimde açıklamıştır: Bir

Toprak Reformu yapılacaktır, 100 bin aile 1970 yılına kadar toprağa kavuşturulacaktır, 360 bin mesken inşa edilecek, yüksek ücretler ve tam istihdam sağlanacaktır. Enflâsyona son verilecek, vergi adaleti gerçekleştirilecektir. Madenler Şili'ye mal edilecektir vb. vb...

Ne var ki, bu "özgürlük içinde devrim" fiyaskoyla sonuçlanmıştır. Zira Frei, yabancı tröstlerin ve toprak ağalarının özgürlüklerine çok saygılı olduğu için, onlarla uzlaşarak ve yüksek bedeller ödeyerek, "devrim" yapmaya yönelmiştir. Bizzat Frei'nin kendisi, Amerikan bakır şirketlerinin elli yıl önce 3,5 milyon dolar getirdiklerini, fakat iki bin kat fazlasıyla 5 ilâ 9 milyar dolar kâr götürdüklerini açıklamıştır. Fakat yine de, bakır madenlerinin yüzde 51 hissesini almak için, Frei, Amerikan şirketleriyle dostça anlaşmak yolunu seçmiştir. *Anaconda*'nın hisselerini elde edebilmek, Şili bütçesinin tamamı kadarını, yani 1 milyar doları vermeyi gerektirmektedir! 1968 yılında bütçenin yüzde 15'i *Kennecott* bakır şirketinin hisselerinin bir miktarını almaya gitmiştir. Yabancı şirketlerin bakır üretimini artırmaları, Şili devletinin gerekli yatırımlara geniş ölçüde katkıda bulunması şartına bağlanmıştır. Toprak Reformu için beş yılda kamulaştırma, donatım, eğitim vb. olarak, programın ancak beşte birinden azı uygulandığı halde, 430 milyon dolar harcanmıştır. Öteki sosyal giderler de devletin olanaklarını çok aşmaktadır. Bunun sonucu, "özgürlük içinde devrim" programı, geniş ölçüde kâğıt üzerinde kalmıştır. Bakır madenleri, devletin yüklendiği büyük külfetlere rağmen, yabancı şirketler yönetiminde tutulmuştur. 100 bin aileye toprak verilecek denirken, ancak 18 bin aileye toprak verilebilmiştir. Mesken programı başarılamamıştır. İşsizlik artmıştır. Faal nüfusun yüzde 7'si işsizdir.

Cılız kaynaklar hovardaca harcandığından, vergi adaleti ve enflâsyona paydos iddialarına rağmen, hayat pahalılığı 1964'ten beri yüzde 154 oranında yükselmiştir! Bu müthiş enflâsyonist ortamda, kalkınma durmuştur. Kalkınma hızı, Frei döneminde yılda ortalama yüzde 3,9 oranında olmuştur. Nüfus artış hızı ise yüzde 2,6'dır.

Demek ki "insancıl ve özgürlüklere saygılı" denilen Frei devrimciliği, iç ve dış sömürücü çevreler için insancıl ve özgürlükçü olmuş, geniş kitleye özgürlük getiremediği gibi, yüzde 154 hayat pahalılığı, artan işsizlik, yavaş kalkınma nedeniyle onların ıstırabını arttırmıştır. Hem sömürücüye, hem de sömürülene karşı eşit ölçüde insancıl ve özgürlükçü olmak, yalnızca sömürücünün işine yaramıştır.

Ecevit'in düzen değişikliği programı da, tıpkı Frei'ninki gibi, yalnız sömürülenin değil, sömürenin de kişiliğine ve özgürlüğüne çok saygılıdır. Bu yüzden, "Toprak işleyenindir" sloganına rağmen arazisini kendi işlemeyen feodal toprak ağasına dahi devletçe aylık bağlanmasını öngörmektedir. Hiçbir karşılığını göstermeden, çok insancıl amaçlarla devlete yüz milyarlarca lira külfet yüklemektedir. Böyle bir hayalî programla, Ecevit tarzı muhal iktidara gelse bile, enflâsyondan başka bir şey yapamayacaktır.

Halk Cephesi Ne Yapabilir?

Devrimcilikte başarının temel şartlarından biri, sömürülene sınırsız ölçüde insancıl ve saygılı davranmak, ama esasen çok kudretli ve insafsız olan sömürücüye karşı ise, en az sömürücü kadar uzlaşmaz ve gaddar olmayı bilmektir. Merhametsiz hasma merhamet, yalnızca hasmın işini kolaylaştırır. Nitekim sömüren ve sömürülen ayrımına dayandırılmayan bir özgürlük ve insanlık anlayışı, bütün iyi niyetlere rağmen, geniş kitleye pek bir şey getirmemiş, kaçınılmaz biçimde kudretli sömürücünün işine yaramıştır. Bu nedenle sömürenin siyasal düzeni çerçevesinde devrimcilik iddiaları, daima hüsranla sonuçlanmıştır.

Şili'de Allende, selefini başarısızlığa uğratan ilkeleri benimsemiştir. Sömürenin politik düzeni çerçevesinde faaliyet göstermeyi kabullenmiştir. Frei'den çok daha geniş ölçüde millileştirmelere ve kamulaştırmalara girişmek iddiasındadır, ama bunlar için Şili bütçesinin karşılayamayacağı miktarlar ödemeye hazırdır. Üstelik Halk Cephesi, tutucu radikalleri dahi sinesinde barındıran bir koalisyondur ve ancak Hıristiyan Demokratlar'ın desteği ile programını gerçekleştirmeyi ümit edebilir. Hıristiyan Demokratlar ise, sömürücü ile sömürüleni eşit tutan bir Hıristiyan burjuva insanlık ve özgürlük anlayışından kurtulamadıklarından, gerçek bir destekten çok, tutucu bir frendir.

Bu nedenlerle biz, Şili'nin hayli elverişli şartlarına rağmen Frei gibi Allende'nin de kurulu düzeni değiştirebileceği ne pek ihtimal vermiyoruz. Halk Cephesi sandıktan çıkmıştır, ama, tutucu sandıksal düzenin esiri olmaktan kurtulamayacaktır.

Emperyalizm, eğer pek aptal değilse, devrimcilik iddiasındaki Frei reformizmi gibi, Allende reformizmine de müdahaleden kaçınarak, yeşil ışık yakacaktır.

Devrim, Sayı 48, 15 Eylül 1970

Şellefyan Düzeni

Türkiye'nin Düzeni" kitabını okuyan bir albay arkadaşım, "Hangi Türkiye'nin düzeni? Şellefyan düzeni bu!.." demişti. Gerçekten ülkemizde bugün bir Şellefyan düzeni yürürlüktedir. Türk'ü, Rum'u, Ermeni'si ve Yahudi'siyle bir Şellefyanlar sürüsü, kendileri henüz kaçmadıysalar bile, Türkiye'deki soygundan kazandıklarını yurtdışına aktarmaktadırlar. Prof. Besim Üstünel'in Devlet Plânlama Teşkilâtında çalışırken yaptığı hesaplara göre her yıl 30-40 milyon dolar sermaye yurtdışına kaçırılmaktadır. "Çok vatansever" kompradorlarımız, ülkemizdeki talandan aldıkları payları, Türkiye'nin kalkınmasında değil, zengin Batı ülkelerinin kalkınmasında değerlendirmektedirler. Bunun içindir ki, Türkiye açısından bir intihar olan Ortak Pazar'a karşı değillerdir; Zira Ortak Pazar'daki yerlerini çoktan tutmuşlardır. Hele bir "Şellefyan düzeni" temellerinden sarsılsın, onlar da Mıgırdıç'ın yolunu izleyeceklerdir.

Şellefyan düzeni, soyguna, yağmaya ve borç dilenciliğine dayanır. Fakat Şellefyanlarımız o kadar açgözlü ve sömürücüdürler ki, ekonominin olanakları üstünde bir talandan kendilerini alamazlar. Bu yüzden enflâsyon azgınlaşır, para değerinden düşer ve belli aralıklarla devalüasyon zorunlu

hâle gelir. Ekonomi, ameliyat masasına yatırılır ve Şellefyan düzeni kurtarılmaya çalışılır.

Ekonomi, şimdi böyle bir ameliyat masasındadır. Şellefyan düzenini kurtarmaktan başka bir amacı olmayan bu ameliyatı, bâzı sol eğilimli yazar ve politikacıların "solculuk" ya da "reformculuk" diye görmeye ve göstermeye kalkışmaları, hamakatın ta kendisidir..

Açgözlü Şellefyanların ameliyat bıçağını görünce, "canımız acıyor" diye feryada başlamalarının bir önemi yoktur, zira bıçak, onları diriltmek, onların düzeninin ömrünü uzatmak için işlemektedir.

Devrimcinin Görevi...

Oysa bu düzen, Türkiyemizi batırmıştır. Türkiye kalkınan değil, kalkınma yarışında gerileyen bir ülkedir. Bir Türkistan, bir Bulgaristan, bir Romanya olmayı istemeyiz ama, bir Türk milliyetçisi olarak, bu komşu ülkelerin Türkiye'yi fersah fersah geride bıraktıkları gerçeğini görmezlikten gelemeyiz. Bir Romanya Türkiye'ye teknik bilgi satmakta, Romen mühendisleri geri kalmış Türkiye'de fabrikalar kurmaktadır. Bulgaristan, teknik bilgisine ve organizasyon gücüne dayanarak geri kalmış Türkiye'de yerleşme yolundadır. Yugoslavya, çoktan beri avuç açtığımız bir ülkedir. Biz, "esir Türkleri kurtarma" türküleri söylerken, yarın Kırgız, Özbek ve Türkmen mühendisler, fabrikalar yapmaya geleceklerdir. Hâlen 3 bin kadar Özbek teknisyeni, 70'e yakın ülkede fabrikalar kurulmasına yardımcı olmaktadır. Yarın Türkiye de Özbek teknisyenlerinden yardım isteyecektir. Durum, bütün vatanseverler için utanç vericidir.

Bu utanç verici durumun sorumlusu Şellefyan düzenidir. Şellefyan düzeni bir daha geri gelmemecesine yıkılmadıkça, Türkiyemiz için kurtuluş yolu yoktur. Vatanseverliğin ve devrimciliğin baş şartı, bu Şellefyan düzeninin bir an önce yerle bir edilmesi için var gücümüzle mücadele vermektir. Her geçen gün, Türkiyemiz açısından kaybedilmiş zamandır. Şellefyan düzeni ne kadar çabuk yıkılırsa, kurtuluş o kadar yaklaşmış demektir.

Devrimciler, iş başına!

Devrim, Sayı 49, 22 Eylül 1970

İşçi Aristokrasisi!

İşçi sınıfına ve misyonuna inanan kişiler olarak, bir gerçeği görmemiz gerekir: Türkiye'de, özellikle devlet kesiminde, bir işçi aristokrasisi yaratılmıştır.

Bu gerçeği, en çarpıcı biçimde, 1964 yılında işçi ücretlerini incelemek üzere çıktığımız bir Anadolu gezisi sırasında Turhal Şeker Fabrikasında görmüştük. Toplu Sözleşme Kanunu çıkmış ve ilk toplu sözleşme yeni imzalanmıştı. Fabrika işçilerinin eline, sosyal yardımlarla birlikte, 40 lira civarında gündelik ücret geçmekteydi. Lojmanlar rahat ve güzeldi. Elektrik parasızdı. İşçi evlerinde elektrikli araçlara hatta buzdolabına rastlanmaktaydı. Tarımsal faaliyette de bulunan fabrika, işçilere süt, tereyağı, peynir vb. sağlıyordu. Yemekhanede işçilerle birlikte yediğimiz yemek, lezzetli ve doyurucuydu.

Fabrika arazisi içinde, toplu sözleşme dışında bırakılan tarım işçileri çalışmaktaydı. Bu işçiler himayesizdi; gün boyunca güneş altında çapa sallamakta ve 6-7 lira ücret almaktaydılar. Fabrikanın hemen yanında özel kişilere ait tarlalarda da işçiler vardı. Bu işçiler 12-14 saatlik emek karşılığı, ancak 4-5 lira ücret elde edebilmekteydiler. Fabrika işçiliği, onlar için

görebilecekleri rüyaların en büyüğü idi...

Toplu sözleşme sisteminin gelişmesiyle, işçi aristokrasisi yaratma eğilimi iyice güçlenmiştir. Sendika ağaları, en başarılı biçimde devlet kesiminde faaliyet göstermektedirler. On binlerce işçiyi ilgilendiren toplu sözleşmeler, işyerlerinde değil, Bakanlık kapılarında sonuçlandırılmaktadır. Bizim Bakan Beyler, sendika ağaları ile iyi geçinme hesabı içindedirler. Birçok halde, aynı partinin adamıdırlar. Bu nedenlerle, sendika ağalarının taleplerine karşı, devlet kesesinden tâviz verme eğilimindedirler.

Sendika ağaları, bu zaafı sömürmekte ustadırlar. Özellikle Türk-İş yöneticileri, Bakanlarla ilişkilerde büyük maharet kazanmışlardır. Dostluktan grev tehdidine ve bazen kısa süreli grevlere giden baskılarla, isteklerini Bakanlık kapısında elde edebilmektedirler.

Devlet kesimi milyarlarca lira zararla çalıştığı halde, özel kesimden çok yüksek ücret ödemektedir. Nitekim, son grev dolayısıyla Ulaştırma Bakanı, yılda 140 milyon lira zarar eden Denizcilik Bankası Denizyolları İşletmesinde, bir bulaşıkçıya ortalama 2341 lira, aşçı yamağına 2168 lira aylık ücret verildiğini açıklamıştır. Bakanın rakamları yüksek göstermek amacıyla yan ödemeleri ve sosyal yardımları, çıplak ücrete kattığı kabul edilebilir. Fakat ortada anormal bir durumun bulunduğu açıktır. Bir üniversite mezunu, bin liranın altında aylık alırken, bir aşçı yamağına ve bulaşıkçıya iki bin lira ücret verilmesi, Sosyalist olsun, kapitalist olsun hiçbir toplumda savunulamaz.

Milyonlarca köylü ailesi ve alt-proleter niteliğindeki işçi kitlesi, bir-iki yüz lira aylık gelirle sürünecektir, işsizlik çığ gibi büyüyecektir, fakat tutucu iktidarlara oy depoluğu yapan bir işçi aristokrasisine kıt kaynaklar akıtılacaktır. Böyle bir gidişle ne sosyal adalet, ne kalkınma gerçekleştirilebilir, ne de bir istikrar politikası başarıyla yürütülebilir.

Ne var ki, bu, madalyonun bir yüzüdür. Madalyonun bir de öteki yüzü vardır: İşçi aristokrasisi, geniş kitleye nazaran imtiyazlı durumdadır. Fakat büyük aracı ve tefecilerden yüksek memur aristokrasisine kadar uzayan bir mutlu azınlığın karşısında, imtiyazlı dediğimiz işçiler, aldıkları ücretlerle ancak geçinebilmektedirler. Geniş kitle gibi, onlar da, çalışan nüfusun yüzde 2'sinden azını teşkil ettiği halde, millî gelirin üçte birine yakın kısmına el koyan mutlu azınlığın sürdürdüğü sömürü düzeninin kurbanı-

dırlar. Ve bu Şellefyan düzeni içinde devamlı ücret artış taleplerinde bulunmakta, hiç kuşkusuz haklıdırlar.

Ama bu bir çıkmaz yolmuş... Öyledir; zira Şellefyan düzeninin kendisi bir çıkmaz yoldur.

Devrim, Sayı 50, 29 Eylül 1970

Nâsır'dan Sonra Ortadoğu ve Türkiye

Nâsır, Kral Faruk rejimini devirerek, acemilik dönemindeki Amerikalıların desteğiyle iktidara gelmiştir. O tarihlerde, Amerikan yetkilileri, halkın hoşuna gitmeyecek kararları alabilecek -örneğin İsrail ile barış yapabilecek- popüler bir lider aramaktaydılar... Nâsır, ömrü elverseydi, Amerikalıların bu ümidini -hayli geç de olsa- belki gerçekleştirebilecekti, Fakat Nâsır'ın ölümüyle Ortadoğu'da barış ümitlerinin hayli zayıfladığı ileri sürülebilir. Nitekim Amerika'nın Ortadoğu uzmanları, İsrail-Arap barışının suya düştüğünü söylemektedirler. Yetkili bir Amerikan diplomatı "Arap solunun lideri eskiden Nâsır'dı, şimdi Yaser Arafat olacak" kehanetinde bulunmaktadır.

Ortadoğu'da hayatî saydığı petrol çıkarları bulunan müttefikimiz Amerika ise, bu sola kayışı durdurabilmek için, hırslı bir politika izlemeye yönelmiştir. Kral Hüseyin'in tahtını kurtarmak üzere, Ürdün'de soğukkanlılıkla girişilen katliamın ve Altıncı Filo gösterilerinin anlamı budur. Başkan Nixon'un Akdeniz gezisi, bu amaçla düzenlenmiştir. Nixon, "Statükonun bozulmasına müsaade etmeyeceğiz" demeye getirmektedir. Başta İtalya, Türkiye ve Yunanistan olmak üzere, NATO ülkelerinden Ortado-

ğu'da statükonun korunması için daha geniş katkıda bulunmalarını istemektedir. NATO'ya İsrail ile gerici Arap rejimlerinin savunuculuğu görevini vermektedir. Sovyetler Birliği ile, statüko üzerinde bir anlaşmaya ulaşma çabasındadır.

Bir an için Sovyetler Birliği ile böyle bir anlaşmaya varıldığı kabul edilse bile, Kral Hüseyin'in, Kral Suud'un ve Basra Körfezi'ndeki bir sürü Orta Çağ sultanının tahtları korunabilecek midir? İsrail arazi ilhakı peşinde koştukça, bölgede gerçek bir barışa varılabilecek midir? Hiç sanmıyoruz. Filistin gerillalarının İsrail Devletini yok etmesi belki bir hayaldir ama, onların başlattıkları halk savaşının satılık gerici rejimleri temellerinden sarsacağı ve eninde sonunda yerle bir edeceği muhakkaktır. İsrail'le savaş, bu kaçınılmaz gelişmeleri hızlandıracaktır.

İşte Washington, yıkılmaya mahkûm böyle bir düzeni, zor kuvvetiyle sürdürme iddiasındadır. İsrail ve Altıncı Filo, böyle bir düzenin bekçileridir. NATO'nun ve Türkiye'nin böyle bir düzenin bekçiliğini yapması beklenmektedir. İncirlik Üssü, Türkiye'nin savunması için değil, gerici rejimlere karşı girişilecek halk ayaklanmalarını kana boğmak için elde tutulmak istenmektedir.

Geçen yüzyılda dahi sökmeyen bu Metternich politikası yüzünden, Ortadoğu, her an tehlikeli çatışmalara sahne olabilecektir. Aralarındaki kan denizine rağmen, Kral Hüseyin ile Yaser Arafat'ı kucaklaştırabilecek kadar büyük prestije sahip bulunan bir Nâsır'ın artık mevcut olmayışı, çatışmaların kontrol dışına çıkmasına yol açabilecektir.

Bir dünya savaşı çok zayıf bir ihtimaldir ama, bu çatışmalar, süper devletlerin her an tehlikeli biçimde karşı karşıya getirebilir. Süper devletler, dünya savaşı korkusuyla belki bir noktada tırmanmayı durdursalar bile, ufak devletler, kan ve ateşe bulanabilir.

Türkiye'nin bu ateşin dışında kalmak için elinden geleni yapması ve İncirlik Üssü gibi tehlikelerden arınması beklenirdi. Fakat görünüş odur ki, askeri yardım ve Yunanistan'ı silâhlandırma şantajları karşısında AP iktidarı, Washington'un dümen suyuna girme yolundadır.

Türkiye'ye lâyık görülen rol, Menderes'in, on yıl önce Ortadoğu'da oynadığı roldür. Sovyetler'in pasif bir politika izledikleri o günlerde, Türkiyemiz bir felâkete sürüklenmekten yine de bir şans eseri kurtulmuştur.

Fakat bugün dünya ve Ortadoğu'da durum çok değişiktir. Sovyetler Birliği, Amerika'yla eşit bir ağırlık kazanmış, bölgede ilerici rejimler çoğalmış ve halk savaşları çığırı açılmıştır. Bu yeni şartlarda, bir dümen suyu politikası, Türkiye'nin başına büyük dertler açabilir.

Nixon, Tito'ya "Hiç kimsenin düşmanı olmadan, bizim dostumuz olabilirsiniz." demiştir. Nixon, bu sözleriyle Atatürk'ün dış politikasının bir temel ilkesini dile getirmiştir. Türkiye, Tito'nun karşısında Nixon'un dahi benimsemek zorunda kaldığı bu görüşü, dış politikasının temel ilkesi yapma durumundadır. İnönü'nün sözlerini hatırlayalım: "Felâket, hep gelmez sanılır; ama gelince de iş işten geçmiş olur."

Devrim, Sayı 51, 6 Ekim 1970

Bolivya Olayı

Washington'un Üçüncü Dünya'daki resmî tezi, "sağcı, fakat demokratik görünüşlü" hükûmetler kurulmasına çalışmak ve onları desteklemektir. Uygulamada doktrinden birçok halde ayrılınsa bile, resmî tez budur.

Geçen yıl Nixon adına bir rapor hazırlayan petrol kralı N. Rockefeller, ilk kez, bu görüşün terk edilmesini istemiş ve bazı askerî rejimlerin "istikrar ve ilerleme" unsuru olabileceğini belirtmiştir. Rockefeller, bu görüşü ileri sürerken, daha çok Brezilya ve Arjantin'deki faşist askerî rejimleri dikkate almıştır.

Ne var ki, Rockefeller raporunu hazırlarken, ABD emperyalizmiyle tutucu egemen sınıfların hizmetinde bilinen Güney Amerika ordularında yeni bir gelişme başlamıştır: Bu ordulardaki vatansever subaylar, antiemperyalist görüşleri benimsemeye yönelmişlerdir. Görmüşlerdir ki, emperyalizmin ve dev yabancı şirketlerin hegemonyası altında, bağımsızlık, kalkınma ve sosyal adalet mümkün değildir. Vatansever subaylar, bu gözlemden hareket ederek, toplumsal düzende köklü değişiklikleri öngören bir sol milliyetçiliğin şampiyonluğunu yapmaya koyulmuşlardır.

Peru Denemesi

Brezilya, Arjantin, Peru, Dominik, Bolivya gibi ülkelerin ordularında su yüzüne çıkan bu eğilim, 1968 yılında ordunun iktidara el koymasıyla ilk kez Peru'da uygulama alanına girmiştir. Peru Ordusu, önce, politikanın dışında kalarak, "ortanın solunda reformcu" bir hükûmet eliyle ülkenin muhtaç bulunduğu köklü reformları gerçekleştirmeyi denemiştir. 1963 yılında, Belaunda ve partisi, ordunun desteğiyle iktidara gelmiştir. Ordu, bu reformcu Başkandan, özellikle petrolün millileştirilmesini ve Toprak Reformunun gerçekleştirilmesini beklemiştir. Fakat Washington'un ve tutucu egemen sınıfların baskısı altında Belaunda borçlanmış ve beş yıllık Başkanlığı sırasında vaat ettiği reformların hiçbirini başaramamıştır. Bunun üzerinedir ki, ordu, 1968 yılı sonlarına doğru, "milliyetçi ve antiemperyalist" bir yönetim kurmak üzere iktidarı ele almıştır.

İlerici aydınlar ile sol teşekküllerin çoğu tarafından desteklenen askerî rejim, bir tazminat ödemeksizin Amerikan petrol şirketini millileştirmiş, köklü bir Toprak Reformunun uygulanmasına girişmiş, ekonomik bağımsızlık ve kalkınma yolunda önemli adımlar atmıştır. Washington, iktisadî ve askerî yardımı kısıtlayarak, Peru'daki milliyetçi rejimi engellemeye çalışmaktaysa da, baskılara şimdiye kadar cesaretle direnilmiştir. Peru en son, büyük bakır zenginliklerini, bir Amerikan tröstünün elinden kurtarmıştır.

Washington'dan Yönetilen Bir Ülke

Antiemperyalist tutumuyla bütün Güney Amerika'da büyük prestij kazanan Peru'yu Bolivya izlemiştir. Bolivya'da iktidara el koyan askerler, "milliyetçi ve devrimci" bir yönetim kurduklarını ilân etmişler, Amerikan petrol şirketini millileştirmişler ve sendika özgürlüğünün tanınması gibi demokratik reformlara girişmişlerdir.

Bolivya, Peru'dan çok daha geri, fakat ilgi çekici bir ülkedir. Bolivya, 1952 yılında demokratik bir halk devrimini tanımış, kalay madenlerini millileştirmiş ve bir Toprak Reformunu gerçekleştirmiştir. Fakat demokratik devrim yarıda kalmış, ülke emperyalist hegemonyadan kurtulamamıştır. 1952 Devrimiyle ön plâna çıkan güçlü işçi sendikaları baskı altına alınmış, köylü örgütleri etkisiz kılınmıştır.

1969 hareketinden önce, Bolivya'nın Washington'dan yönetildiğini söy-

lemek fazla mübalâğalı değildir. Orduya, idareye ve polise CIA ajanlarının geniş ölçüde sızdığı, kendisinin de CIA ajanı olduğunu belirten eski rejimin İçişleri Bakanı Argyedas tarafından açıklanmıştır. 1967 yılında, bütçe açığını kapatmak üzere Washington'dan yardım istenmiştir. Washington'un cevabı, "aşırı fikirli" sayılan Maden ve Petrol Bakanı R. Anaya ile Plânlama Bakanı Bonifaz'ın hükûmetten uzaklaştırılması şartıyla yardımın verilebileceği olmuştur!

Orta Yolculuk

Milliyetçilik ve devrimcilik iddiasındaki askeri rejim, böyle bir ortamda iktidara gelmiştir. Hükûmet, Washington'a bağlı sağcı askerlerle milliyetçi askerler koalisyonuna dayanmakta, işçi, köylü ve öğrenci örgütlerinden sınırlı bir destek görmektedir. Örneğin hükûmetteki sol milliyetçi unsurlar ağır basmıştır. Sendika liderleriyle yakın ilişkileri bulunan Genel Kurmay Başkanı General Torres, Maden ve Enerji Bakanı Quiroga ve Haberleşme Bakanı Bailey üçlüsünün çabalarıyla ılımlı bir devrim programının uygulanmasına yönelinmiştir. Ne var ki, bu ılımlı reform programı dahi, emperyalist çevreleri kuşkulandırmıştır. Bu çevreler, hizmetlerindeki Kara Kuvvetleri Komutanı Miranda, Ekonomi Bakanı General Valencia ve İçişleri Bakanı Albay Ayaroa üçlüsüne dayanarak, sol milliyetçi Bakanları hükûmetten ayırmışlardır. İşçi sendikalarıyla yakın ilişkileri var diye Genel Kurmay Başkanı'nı görevinden uzaklaştırmışlardır. Batının liberal yayın organlarında belirtildiğine göre, perde arkasında "saray darbesi"ni plânlayan, bu işlerde hünerli ABD Büyükelçisi Siracusa'dır. İşbirlikçi Arjantin Genelkurmayı da Bolivya'da sol milliyetçiliğin engellenmesinde rol oynamaktadır.

Darbeden Devrime

Bu "saray darbesi" üzerine, üniversitelerde ve sendikalarda huzursuzluk artmış, gerillaların faaliyeti hızlanmıştır. Daha önemlisi, Şili'de "Halk Cephesi"nin Marksist adayı Allende, Başkanlık seçimini kazanmıştır. Washington, telâşlanmıştır. Güney Amerika'daki bu sola kayışı durdurmak üzere, Bolivya'da tamamen ABD'nin dümen suyunda sağcı bir askerî hükûmet kurulması kararlaştırılmıştır. Nitekim geçen haftanın ortasında üç kişilik sağcı bir cunta iktidarı almıştır. FakatSiracusa'nın plânında öngörülmeyen silâha sarılmaya azimli bir işçi ve gençlik direnişi başlamıştır.

Sol milliyetçi subaylar, aslında azınlıkta bulundukları halde, bu aktif halk desteği sâyesinde, sağcı cuntayı çökerterek, eski Genel Kurmay Başkanı Torres'in liderliğinde iktidarı ele geçirmişlerdir. *Le Monde*'un Güney Amerika uzmanı M. Niedergang, bu beklenmedik devrim hareketini şöyle değerlendirmektedir: "Bolivya Ordusunda liberal askerler, açıkça azınlıktadır. General Torres, tanklarının ve askerî birliklerinin sayı üstünlüğü ile değil, İşçi Konfederasyonu ve üniversite örgütleriyle kurduğu ittifak sayesinde başarı sağlamıştır." Nitekim General Torres, "yeni Halk Hükûmetinin dört temel direğinin "Üniversiteler, işçiler, köylüler ve askerler" olduğunu açıklamıştır. İşçi Konfederasyonu, "işçiler iktidara" sloganı ile hükûmete katılma kararı almıştır.

Benzer bir devrimci eylem, 1965 yılında Dominik Cumhuriyeti'nde de görülmüştür. Azınlıktaki sol milliyetçi subaylar, kukla diktatörlüğe karşı ayaklanmışlardır. İlerici siyasî teşekküllerin ve gençliğin aktif desteğiyle, hareket başarı kazanmak üzereyken, 40 bin Amerikan askerinin müdahalesiyle Dominik Devrimi bastırılmıştır.

Açık bir dış müdahale ihtimali zayıf olmakla birlikte, Bolivya'da Devrim Hükûmetinin ayakta kalıp kalamayacağı şimdiden kestirilemez. Her ne kadar General Torres, "Silâhlı bir halk hükûmeti devrilmez." demekteyse de, bir karşı devrim ihtimali her an vardır. Fakat Bolivya olayı, antiemperyalist devrimci hükûmetlerin çok çeşitli yollardan işbaşına gelebileceğini göstermektedir. Şili'de devrimci iktidar, sandıktan çıkmıştır. Castro, kırsal bölgelerde halk savaşı yoluyla iktidara ulaşmıştır. Peru'da klasik bir askerî darbe, ilerici güçlerle işbirliğini artırarak, devrimci bir nitelik kazanma yolundadır. Bolivya'da, işçiler, üniversiteliler ve milliyetçi subaylar, devrimi el ele gerçekleştirmişlerdir.

Yeni rejimin yapacağı ilk işlerden birini, herhalde, Küba İhtilâlinin teorisyeni Regis Debray'i serbest bırakmak teşkil edecektir. Debray, Güney Amerika'nın kurtuluş mücadelesinde tek yolun "Küba modeli" olduğu tezini savunmuştur. Bu son gelişmelerden sonra, bilemiyoruz, Debray, başka yolların da bulunduğunu kabul edecek ve devrim teorilerinde sol milliyetçi askerlere de yer verecek midir?

Devrim, Sayı 52, 13 Ekim 1970

Kolera Beş Yıl Önce Sınırımıza Geldi Demirel İktidarı, Salgına Karşı 5 Yılda Tek Tedbir Almadı!..

Kolera, sefalet, fakirlik ve cehaletin doğurduğu bir hastalıktır. Zengin kişileri değil, fakir insanları tırpanlar. Bunun gibi, zengin ülkeleri değil, fakir ülkeleri kasıp kavurur.

Bu noktaya kadar, kolera salgınını fakirliğimizin ve cehaletimizin bedeli sayabiliriz. Fakat bu cehalet ve gafleti, Türkiye'yi yönetsin diye seçtiklerimiz gösterirlerse, durum değişir.

Türkiye, 1965 yılından beri kolera tehdidi altında bulunmaktadır. 1965 Ekiminde Hakkari Valisinin "mahrem" yazısıyla koleranın sınırdaki Rıza-iye'ye geldiği Bakanlığa bildirilmiştir. Prof. Behiç Onur, acele "Türkiye Sınırlarına Ulaşan Epidemi: Kolera" başlıklı bir broşür hazırlayarak büyük tehlikeyi kamuoyuna duyurmuştur.

Türkiye'yi tehdit eden tehlike, kolera epidemiyolojisinde dördüncü dönemdir. Bu dönem, klasik kolera vibriyonundan başka bir etkenle, *El Tor* vibriyonu ile 1961 yılında Filipinler'de başlamıştır *El Tor* kolerası, 1963 yılında Burma ve Doğu Pakistan'a ulaşmıştır. Aynı yıl, esasen klasik koleranın hüküm sürdüğü Hindistan'a girmiştir. 1964 yılı yaz aylarında Pakistan

ve Afganistan'dan İran'a yayılmıştır. Kolera, 1965 bahar aylarında Tahran ve çevresine gelmiş, yazın kuzeye çıkmış, Azerbaycan, Tebriz ve Hazar Denizi kıyılarına varmış ve nihayet 1965 Ekiminde Türkiye sınır şehri olan Rızaîye'de kapımızı çalmıştır.

Kolera Tehlikesi Karşısında Demirel

Büyük tehlikeyi gören uzmanlar, sandıktan yeni çıkmış Demirel iktidarının Bakanlarını tedbir almaya çağırmışlardır. Sağlık Bakanlığı Müsteşarı Nusret Fişek, eski Sağlık Bakanı Faruk Sükan'a yazdığı uyarı yazısını seçim sonrası telâşında ihmale uğramıştır diye, yeni Bakan Somunoğlu'na da sunmuştur. Ama Ocak ayına gelindiği halde, Somunoğlu, her şeyi oluruna bırakmıştır. Nusret Fişek, bunun üzerine doğrudan doğruya Başbakan Demirel'e mektup yazarak meselenin vehametini anlatmaya çalışmıştır. Mektup, bir Müsteşarın Başbakana doğrudan doğruya yazı yazması "usule aykırıdır" diye geri çevrilmiştir!

Müsteşarın çabalarıyla, Tıp Fakültesinde uzman profesörler bir rapor hazırlayıp 6 Kasım 1965'te Bakanlığa sunmuşlardır. Raporda, kolera tehlikesine karşı tedbir alınması ve bu arada hac seferlerinin iptali istenmiştir. Somunoğlu, raporu benimseyip Başbakanlığa göndermiştir. Fakat Demirel tarafından biraz sertçe uyarılmış olacak ki, Sağlık Bakanı, birkaç gün sonra yazı ve raporu geri almıştır. Bakan, memurlardan kurulu yeni bir komisyona başka bir rapor hazırlanmıştır. Rapordan, hac seferlerinin iptaliyle ilgili bölüm çıkartılmıştır!

Konu ile Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri Refet Ülgenalp ilgilenmiştir. Ama Hükûmet, "Tehlike yok." cevabını vermiştir. Ülgenalp, durumu, "Tehlikeye dikkati çektik, yok dediler. Bir tehlike olursa, hesabını onlar verecekler." diye gazetecilere açıklamıştır.

Bu vurdumduymazlık üzerine, raporları kuşa çevrilen Tıp Fakültesi Profesörler Kurulu, konuyu yeniden incelemiş ve Demirel'e verilmek üzere bir muhtıra hazırlamıştır. Muhtırada hac seferlerinin iptali dâhil, tedbir alınması istenmiştir. Profesörler, ayrıca, Tıp Fakültesi Dekanı Lütfi Tan'ın başkanlığında Demirel'e giderek işin ciddiyetini anlatmışlardır. Fakat Demirel, "Allah kerim" tutumunu sürdürmüş, uyarıları dikkate almayı reddetmiştir. Sağlık Bakanı, "İnşallah kolera olmaz, bize de gelmez." temennisinde bulunmuştur...

Demirel'in Ulusal Çıkar Anlayışı

Allahın lütfuyla, kolera, Türk sınırında kalmıştır. Soğukların bastırmasıyla *El Tor* kolera taarruzu durmuştur. Fakat Filipinler'den başlayıp adım adım ilerleyen *El Tor*'un bir gün Türk sınırını aşacağı muhakkaktır. Derhal kısa ve uzun vadeli her türlü tedbirin alınmasına başlamak gerekliydi. Nitekim beş yıllık bir aradan sonra, *El Tor* taarruzunun yeniden başladığı öğrenilir. Ağustos 1970'de Rusya, Libya, İsrail ve Gine'de kolera olayları görülür.

Dünya Sağlık Teşkilâtı, Gine, İran ve Mısır'ı kolera olaylarını gizlemekle suçlar.

Türkiye artık *El Tor* kolerasıyla çevrilmiştir. Salgının ülkemize yayılması, her an için mümkün hâle gelmiştir. Beş yıldır hiçbir şey yapmayan iktidarın, mümkün olan her tedbiri acele alması gerekmektedir. Gerçekten de devalüasyona rastlayan günlerde Sağlık Bakanı Özkan, alarm zillerini çalar, millet aşılanmaya koşar, ama yeter miktarda aşı yoktur! Bu sefer, tehlikenin kalmadığı, her türlü tedbirin alındığı ilân edilir. Esasen devalüasyonun da ilk şaşkınlığı geçmiştir. Demirel, kolera telâşından hoşnut değildir. Nitekim Demirel, 26 Ağustos 1970 günü, kolera korkusunun ulusal çıkarlarımıza aykırı olduğunu ilân eder: "Basından rica ediyorum: Halkımızı bir kolera korkusu içine sokmayalım. Bu, millî menfaatlerimize de uygun değildir."

Başbakan böyle düşününce, kısa bir süre önce alarm zillerini çalan Sağlık Bakanı da ağız değiştirir. 25 Ağustos 1970 günü, koleranın Rusya'yı "gafil" avladığını belirten Sağlık Bakanı şöyle konuşur: "Endişeye mahal yok. Allahın izniyle kolera yurdumuzdan içeri giremeyecektir."

Bu sözler söylendikten 48 gün sonra, 13 Ekim günü, *El Tor* kolerası, kimseden izin almadan, Sağmalcılar'da boy gösterir. Kolera dört gün saklanır. Sonunda "*para-kolera*" gibi komik bir adla *El Tor* kolerası küçük gösterilmeye çalışılır. Ama mızrağı çuvala sığdırmak mümkün değildir. Salgın hızla genişleme istidadı gösterir. Anlaşılır ki, ne yeter miktarda aşı, ne de serum vardır. Kolera yatağı yoktur. Hastahanelerde yer yoktur!

Türk Halkına Karşı Cinayet

Yöneticileri kanalizasyon bozukluklarından, meyve ve sebzelerin lâğım

sularıyla sulanmasından ve öteki çevre sağlığı yetersizliklerinden suçlama insafsızlığı içinde değiliz. Fakat beş yıldır aşı, serum, kolera yatağı vb. gibi en ilkel tedbirleri dahi almayan, salgının yayılmasını önleyecek yetenekte tecrübeli personel yetiştirmeyen ve yılan hikâyesine dönen şişe suları işini dahi bir türlü çözemeyen yöneticilerin Türk halkına karşı cinayet işledikleri inancındayız. Eğer Türkiyemiz, hep böyle yöneticilerin elinde kalacaksa, Türk Ceza Hukukuna "toplumsal cinayet" suçunun dâhil edilmesi yerinde olacaktır.

Zengin Ülkelerin Egoistliği

Kolera salgınının bir de uluslararası yönü var. Zengin ülkeler için kolera tehlikesi yok gibidir. Zengin ülkelere girse dahi, hastalığın can kaybı vermeden kısa sürede tedavisi mümkündür. Fakat buna rağmen, zengin ülkeler, kolera olayı görülen fakir ülkelere karşı, tam bir egoizm içinde, insanlık dışı her tedbiri almaktadırlar. Örneğin 1965 yılında İran'da kolera vakaları görülünce, bu ülke tam bir muhasara altında tutulmuştur. İran'ın meyve, sebze ve öteki gıda maddeleri ihracatı, hatta maden ihracatı geri çevrilmiştir. Ülke, ekonomik bakımdan boğulmuş, toplumsal karışıklıklar bunu izlemiştir.

Devalüasyon ameliyatının yaralarını iyileştirmeye çalışan ülkemiz, herhalde "uluslararası karantina"ya alınacak, bu yüzden güçlüklerimiz çok daha artacaktır. Türk halkı, bu güç günleri, daha ciddî ve sorumlu hükûmetlerin yönetiminde geçirmeye herhalde lâyıktır.

Devrim, Sayı 53, 20 Ekim 1970

İktidar Boşluğu

Gerçek Türkiye ile politikacıların Türkiyesi arasında artık pek az bağ kalmıştır. Ülkemiz, felâketlerle dolu bir yıl geçirmektedir. Ağır para ameliyatı, olumlu bir sonuç sağlayacağa benzemeden, işsizlik ve pahalılığı körüklemiştir. Ülkemizden artık kolay kolay gitmeyeceği söylenen kolera, felâketler zincirinin son halkası olmuştur. Yöneticilerimiz Sağmalcılar'ı karantinaya alamamışlardır ama, dünya Türkiye'yi karantina altına almıştır. İhracat mevsiminde, kolera, döviz gelirini büyük ölçüde etkileyebilecektir. Eğer soğuklar acele bastırmazsa, genişleme istidadı gösteren salgın, belki de yurdun her köşesini saracaktır.

Böyle bir ortamda, huzursuzluk bütün toplumsal sınıf ve tabakalara yayılmaktadır. Hoşnutsuzlukları kurşunla susturulmak istenen işçileri ve öğrencileri bir kenara bırakalım. Düne kadar işçi ve öğrenci olaylarına en çok karşı çıktıkları söylenen esnaf, artık sokaklara dökülmektedir. Boykot aleyhtarı bakkal ve manavlar, boykot yapmaktadırlar. Kamyoncular, ülke çapında boykota hazırlanmaktadırlar. Dolmuşçular aynı sinirlilik içindedirler. Köylüler barikatlar kurmaktadır. Öğretmenler ve teknik personel patlamak üzeredir.

Ülkeye Yabancılaşmış Politikacı...

İktidar partisinin genel kongresinde, beklenirdi ki, bütün bu felâketli gelişmeler üzerinde durulsun, çareler söylenmeye çalışılsın. Fakat ne gezer... "Sen Menderesçisin, ben daha çok Menderesçiyim... Ordu beni tutar, Ordu seni tutmaz." gibi demagojilerden ve dinî istismarcılığı çabalarından öte bir şey genel kongrede işitilmiş değildir. Taşra burjuvazisinin kısa sürede zenginleşmiş seçkin kanadını teşkil eden delegelere başka bir lâf dinletmeye çalışmak, belki de deveye hendek atlatmaya kalkışmak gibi, anlamsız bir iştir. Bir politikacı tayfası, sanki Türkiye'den çok uzaklarda, Merih'te yaşıyormuşçasına ülkeye yabancılaşmıştır. Bizans'ın son günlerinde, "meleklerin cinsiyeti" kavgası yapan ruhanîlerle bizim politika tayfası arasında meş'um bir benzerlik var...

Türkiye Sahipsiz Değildir...

Şimdi aynı boş kavgalar Parlâmento'da tekrarlanacaktır: Muhalifler, yeni bir Başbakan arayacaklardır. Demirel, iktidarda kalabilmek için, "mebus avı"ndan tutunuz da "Büyük Paşalardan destek bulma" iddialarına kadar, her yola başvuracaktır. Demirel, "Ben gidersem ihtilâl olur." söylentilerini yayacaktır. Muhalifler ise, "Demirel kalırsa ihtilâl olur." diyecekler ve "Büyük Paşalar, Bozbeyli'yi istiyor." propagandasına girişeceklerdir. Meclis koridorlarında ve Anadolu Kulübü'nde, aylar boyu başka lâf işitilmeyecektir. Politikacılarımızın iktidar nimetlerini paylaşmaktan öte bir kavgaları yoktur ve bunu fildişi kulelerinde Bizans oyunlarıyla sürdürmektedirler. Politikacıların Türkiyesi ile gerçek Türkiye, iki ayrı dünyadır.

Ne var ki, politikacılarımızın ülkelerine bu ölçüde yabancılaştığı bir diyarda, iktidar koltuğu boş demektir. Ülkemiz hâlen yöneticisiz bir ülkedir ve iktidar koltuğu, devrimciler tarafından doldurulmadıkça da, yöneticisiz kalmakta devam edecektir.

Yöneticisiz Türkiye, bereket, sahipsiz bir Türkiye değildir. Ülkenin gerçek sahipleri mevcuttur. Ülkeyi saran umutsuzluk ortamında, bu gerçeği yakından bildiğimiz için umutluyuz.

Devrim, Sayı 54, 27 Ekim 1970

U-8 Olayının Düşündürdükleri

Ne kırmızı telefonlar, ne Ortadoğu barış plânları, ne de Washington ve Moskova arasındaki nükleer silâhları sınırlandırma görüşmeleri, bizi bir noktada aldatmasın: Önümüzde Ortadoğu bir "barut fıçısı" olmakta devam edecektir. Zayıf bir ihtimalle, İsrail-Arap barışı sağlansa dahi, Orta Çağdan kalma Batı uydusu rejimlere karşı, bölgede kurtuluş mücadeleleri sürüp gidecektir.

ABD'nin Metternich Formülü

Amerikalılar bir Metternich formülüne çoktan razı gözükmektedirler. Buna göre, Ortadoğu'daki ilerici rejimler "oldubitti"si kabul edilecektir. Ama ABD'nin nüfuzu altındaki gerici rejimlerin yaşaması teminat altına alınacaktır. Bir Kral Faysal, bir Kral Hüseyin ve Basra Körfezi'ndeki bir sürü Arap şeyhleri, halklarına rağmen ayakta tutulacaktır. Türkiye, Yunanistan ve İran'da, Sam Amca'nın himayesinde kapitalist rejimler olacaktır.

ABD bu şartlarla, Ortadoğu'daki iç gelişmeleri -tıpkı on dokuzuncu yüzyılın başlarında Metternich'in yapmak istediği biçimde- dondurmaya

hazırdır. Metternich, Cumhuriyetçilere karşı Krallık rejimlerini sürdürmek için kutsal bir ittifak kurmuştu. Sallantıdaki Kralları tahtlarında tutmak üzere, öteki Avrupa Krallıklarının askerî güçleri, gerektiğinde kanlı müdahalelerle, liberal görüşlü Cumhuriyetçileri ezeceklerdi. Örneğin Rus Çarı'nın askerleri, Fransa'da Cumhuriyetçi ayaklanmayı boğmak için Paris'e yürüyebilecekti.

Bu görünüşte çok usta plân, tarihin akışına ters düştüğünden, fiyaskoyla sonuçlandı. Avrupa'da mutlakiyetçi Krallıklar teker teker devrildi, bütün Avrupa'da liberal burjuva rejimler egemen oldu.

Günümüzde de, Ortadoğu'da çağdışı feodal rejimler, ne yapılırsa yapılsın devrilecektir. ABD'nin empoze ettiği kapitalist kalkınma yolu, bu ülkelerin sorunlarını çözmekte âciz kaldığı için, bölgede, hayatın zorlamasıyla, kapitalizmi reddeden rejimler kurulacaktır.

ABD, büyük petrol çıkarları yüzünden bu kaçınılmaz gelişmeye karşı çıkmakta ve Sovyetler Birliği'ne "Mevcut durumu donduralım." demektedir.

Süper Devletler İşbirliğinin Sınırları

Sovyetler "evet" dese de, mevcut durumu dondurmak hayaldir. Kaldı ki, tarihsel akışı çok daha iyi değerlendiren Sovyetler'in, Metternich formüllerine sığınmakta çıkarı da yoktur. Düne kadar ABD, yeryüzünde belki tek süper devletti. Bugün ise, Ortadoğu'da Sovyetler Birliği, ABD'nin herhangi bir adım atmadan önce önemle hesaba katması gereken eşit kuvvette bir süper devlettir.

Kuşkusuz, gerek ABD, gerekse Sovyetler Birliği, kendilerini nükleer bir savaşa sürükleyebilecek tehlikeli gelişmelerden dikkatle kaçınmaktadırlar. En kritik anlarda dahi, nükleer bir tırmanma ihtimalini önlemek için ellerinden geleni yapmaktadırlar. Ortadoğu'da çıkarları tam çatıştığı halde, stratejik nükleer silâhları sınırlandırma görüşmelerini olumlu yönde sürdürmektedirler. Bu nedenle, dünya çapında bir işbirliğine girişmiş izlenimini vermektedirler. Fakat bu işbirliğinin, mevcut durumun dondurulması ya da dünyanın paylaşılması anlamına geldiği söylenemez. Özellikle dünyanın petrol deposu olan Ortadoğu ve Akdeniz'de, Sovyet-Amerikan çatışması, nükleer bir savaştan karşılıklı olarak kaçınmakla birlikte, şiddetlenerek devam edeceğe benzemektedir. Ayrıca bir Metternich for-

mülünün, Çin'in karşısında Sovyetler Birliği'nin istifası anlamına geldiği açıktır.

ABD'nin Türkiye Plânları

Bu çatışmada Türkiye nâzik bir durumda bulunmaktadır: Washington, Ortadoğu kavgasında Türkiye'yi, Menderes günlerindeki gibi dümen suyunda görmek istemektedir. Sovyetler Birliği'ne karşı ortak savunmada kullanılmak gerekçesiyle kurulan üslerden, Ortadoğu olaylarında yararlanmaya çalışmaktadır. Örneğin bir İncirlik Üssü'nün, Sovyetler Birliği'ne karşı, belki de pek az değeri kalmıştır; ama üssün Ortadoğu'daki Amerikan müdahaleleri açısından önemi büyük ölçüde artmıştır. Türkiye, ABD'nin gözünde bu nedenle, Ortadoğu'da statükoyu kurmak bakımından artan bir önem kazanmaktadır.

Gelgelelim, Ortadoğu'daki çıkar çatışmasında Türkiye'yi azamî ölçüde kullanma hevesini gösteren Washington, ciddî bunalımlarda ülkemizi koruyacak güçte bile değildir. Esnek Savunma Stratejisini benimseyen NATO'nun kanattaki Türkiye'yi gereken ölçüde koruyabilmesi, zayıf ihtimaldir. Türkiye, maceralara itilmek ve sonra da yalnız bırakılmak tehlikesiyle karşı karşıyadır.

O halde, Ortadoğu'daki süper devletler çıkar çatışmasından, mümkün olan ölçüde kaçınmak, Türkiye'nin ulusal çıkarlarının gereğidir. İnönü'nün "her türlü tahrikten kaçınma ve Ortadoğu'da tam tarafsızlık" görüşü, mevcut şartlarda geçerli bir politikadır.

Tahrikçiliğe Paydos...

Türkiye, Sovyetler Birliği'ne karşı her türlü tahrikçilikten kaçınmalıdır. Bir yanlışlık gibi gözüken ve fazla önemsenmeyeceği umulan bir U-8 olayının dahi yol açtığı ciddî siyasî gelişmeler, yöneticilerimizin kulağına küpe olmalıdır. U-8 olayı, ABD'nin Türk arazisinden yararlanarak Sovyetler Birliği'ne ve bazı Ortadoğu ülkelerine karşı giriştiği hasmane hareketleri tartışma konusu yapmıştır. Moskova, Ankara'ya gönderdiği protesto bildirisinde, bu sorun üzerinde durmuş ve tehlikelerine dikkati çekmiştir. Öyle görünür ki, ABD'nin Türk arazisini hasmane faaliyetler için kullanması sorunu, bundan böyle sık sık karşımıza çıkacaktır. Türk hükûmetinin kendi teşebbüsüyle, bu nâzik sorunu kesin bir çözüme bağlamaya yönel-

mesi akıllı bir tutumdur. Ne var ki, bu akıllılığın gösterileceği çok şüphelidir. Tam tersine, yeniden tazelenen nükleer mayın hikâyeleriyle, tahrikçi bir yola girilmektedir. Nükleer mayın Türkiye'yi korumayacağı gibi, daha fazla tahribine yol açabilir. Batı Almanya bunu bildiği için, nükleer mayınlara "hayır" demiştir. Türkiye ve Yunanistan ise, mayın alma yarışına girmiştir. Bu tehlikeli ve havayı bulandırıcı teşebbüsten vazgeçileceği umulmaktadır.

Uçak korsanlığı olaylarında Türk Hükûmetinin bundan sonraki tutumunun ne olacağı kesinlikle belli edilmelidir. Son korsanlık olayları, mevcut kurallar çerçevesinde bir çözüme vardırılacaktır. Fakat yeni korsanlık olaylarını önlemek üzere, Türkiye, hava korsanlarını geri verme ilkesini benimsemelidir.

Süper devletler çatışmasının günümüzde ve gelecekte başlıca merkezi olmaya aday nâzik bir bölgede yaşıyoruz. Her türlü tahrikçiliğe son verme durumundayız. Ayrıca süper devletler arasındaki kuvvet dengesini böylesine tehlikeli biçimde bozabilecek davranışlardan dikkatle sakınmalıyız. ABD bilmeli ve görmelidir ki, ulusal çıkarlarına uygun bir dış politika izlemeye ve kalkınma sorunlarını en kısa sürede çözmeye yönelen milliyetçi bir Türkiye, her türlü maceracılığı reddedecek ve hiçbir zaman başka bir büyük devletin uydusu olmayacaktır.

Devrim, Sayı 55, 3 Kasım 1970

Ulusal Kurtuluş Devrimi

Kemalizm, bir Ulusal Kurtuluş Devrimidir.
Bir Ulusal Kurtuluş Devriminin amacı, yalnızca siyasal bağımsızlığı gerçekleştirmek değildir. Tam bağımsızlığa ulaşabilmek için, sömürge düzeninin ülkedeki bütün dayanaklarının tasfiyesi ve sağlam bir sanayi temelinin kurulması zorunludur. Bu nedenle, Atatürk, askerî zafer kazanılır kazanılmaz, tam bağımsızlığı sağlama amacıyla, "Çağdaş uygarlığa bir an önce ulaşma" direktiflerini vermiş ve ülkede Devrimler yoluyla feodal düzenin tasfiyesine yönelmiştir.

Cumhuriyet'in, Atatürk'ün damgasını vurduğu ilk on beş yılında büyük işler başarılmıştır. Fakat Kurtuluş Savaşımızın özel tarihsel koşulları ve sınıflararası kuvvet dengesinin devrimciler aleyhinde oluşu, Ulusal Kurtuluş Devriminin amaçlarına tam ulaşmayı engellemiştir. Prof. Berkes'in şu sözlerinde büyük gerçek payı vardır:

"Kemalizm Devrimi, Mustafa Kemal'in arkasındaki bir avuç ilericiler ile, gene bu savaşın içinde bulunan muazzam bir gericiler kitlesi arasında, didişile didişile santim santim koparılmış bir Devrimdir."

Ulusal ve Sınıfsal Bir Devrim

Bugün 47 yaşını dolduran Cumhuriyet'in son 25 yılı, Atatürk'ün başlattığı Ulusal Kurtuluş Devrimine ihanet dönemi sayılabilir. Cici demokrasi, çağdaş uygarlığın değil, yeniden sömürgeleşme sürecinin politik düzeni olmuştur. Bunun içindir ki, yarıda bıraktırılan ve yolundan saptırılan Ulusal Kurtuluş Devrimimizi günümüzün şartlarında sürdürmek ve bütün amaçlarına ulaştırmak, her eğilimdeki devrimcinin baş görevidir.

Günümüzün şartlarında ve özellikle Türkiye'de bir Ulusal Kurtuluş Devrimi, kapitalist çerçevede gerçekleştirilemez. Kapitalizm, dışa bağımlılık, geri bir tarım, gecekondu sanayii ve artan toplumsal huzursuzluk demektir. Kapitalizm, büyük arazi sahiplerinden komprador burjuvaziye ve onun Anadolu'da gittikçe genişleyen kollarına kadar uzanan dışa bağlı en geri güçlerin toplumsal düzeni demektir. Tam bağımsızlık ve çağdaş uygarlık gibi Kemalizmin iki ana hedefine ulaşılması, kapitalist yapıların kırılmasıyla mümkündür. Bu nedenle, bir Ulusal Kurtuluş Devrimi, yalnızca bir ulusal sorun değildir, aynı zamanda sınıfsal bir sorundur ve gücünü bir yarı sömürge kapitalizminden alan tutucular koalisyonunun ekonomik ve politik egemenliğine son verilmesini zorunlu kılar.

Eylem Birliği

Atatürk'ün başlattığı bu Ulusal Kurtuluş Devrimi bütün sonuçlarıyla gerçekleştirilmeden, çok daha ileri aşamalardan söz etmek, keskin devrimcilik gibi gözükse bile, hayalciliktir. Ulusal Kurtuluş Devrimi başarıya ulaştırılmadan, ülkemizde başka hiçbir şey yapılamaz.

Bilmek gerekir ki ülkemizin içine düşürüldüğü koşullarda Ulusal Kurtuluş Devrimi yolu tuzaklarla doludur, çok çetin ve dikenlidir. Önümüzdeki engeller büyüktür. Devrim savaşı, uzun bir mücadele içinde, didişile didişile ve adım adım ilerleyerek, hattâ zaman zaman yeni bir hız almak için gerileyerek kazanılacaktır.

Bu güç savaş, teorik plândaki görüş ayrılıkları ne olursa olsun bütün devrimcilerin eylem birliği ile zafere ulaştırılabilir. Onun içindir ki, Kurtuluş Savaşımızın lideri büyük Atatürk'ü andığımız şu günde, bütün devrimcileri, yarıda bıraktırılan ve yolundan saptırılan Ulusal Kurtuluş Devrimimizi gerçekleştirmek üzere eylem birliğine çağırırız.

Devrim, Sayı 56, 10 Kasım 1970

İflâs

İflâs eden yalnız Demirel iktidarı değildir, bütün partileriyle birlikte cici demokrasidir ve hatta cici demokrasinin egemen sınıflarıdır.

Ekonominin bugünkü şartlarda asla kaldıramayacağı bir Personel Kanunu, oybirliği ile Parlâmento'dan geçmiştir. Akıl almaz intibak rezaletleri bir kenara bırakılsa dahi, Personel Kanunu'nun nasıl altından kalkılacağı sorunu üzerinde duran politikacı yoktur. Ödenek ve yolluklardaki üç kata yakın bir artışın cazibesi -ister muhalefette, ister iktidarda olsun-, bütün parlâmenterlerimizi ölçüsüz ve sorumsuz bir kanunu, tam bir fütursuzlukla çıkarmakta birleştirmiştir.

Pır Pır Eder, Uçamaz...

Öte yandan bütçedeki bu çok büyük gider artışını bir ölçüde karşılayabilecek Vergi Kanunlarına karşı, Parlâmento'da ve egemen sınıflarda ortak bir alerji vardır. Ana muhalefet dün savunduğu vergileri bugün eleştirmektedir. Egemen sınıflar, aslında kendi düzenlerini az çok sağlamlaştıracak vergileri, kişisel çıkarlarını biraz törpülediği için kınamaktadırlar.

Parlâmento'nun içinden ve dışından gelen bu muhalefet karşısında, sal-

lantıdaki iktidar, Personel Reformu oltasıyla geçirdiği Vergi Kanunlarını dahi uygulayamaz duruma düşmüştür. Örneğin, Gider Vergilerini bir kat artırma yetkisi hükûmete tanınmıştır. Uzmanlar, bu yoldan birkaç milyar lira gelir sağlanabileceğini hesaplamışlardır. Fakat Hükûmet, elinde yetki olduğu halde, egemen sınıfların Parlâmento'ya da yansıyan baskısıyla, bu yetkiyi kullanmaktan ürkmektedir! Tartışma götürür İşletme Vergisinin uygulanmasından, Hükûmet, son dakikada vazgeçmiştir. Hiç tartışma götürmemesi gereken Taşıt Alım Vergisi dahi, görünüşe göre kuşa çevrilmek üzeredir. Belediye Vergilerini ise, Hükûmet, büyük direnişlerden çekinerek yarı yoldan geri çevirmiştir.

Boş Yere Bir Devalüasyon...

İktisadî devlet teşekküllerine gelelim: Bu kuruluşlar, iflâs halindedir. Hükûmet bu kuruluşlara "Fiyatlarınızı artıramazsınız." demiştir. Ama toplu sözleşmelerle getirilen büyük ücret artışlarına iktidar çevreleri devamlı boyun eğmişlerdir. Çoğu zarar eden kamu teşebbüsleri, vergilerini dahi ödeyemez durumdadır. Özel kesimde vergi tecil talepleri hızla büyümektedir.

Bu koşullarda, Batılı dostlarımızın elbirliği ile empoze ettikleri devalüasyona dayalı istikrar politikası iflâsa mahkûmdur. Boş yere bir devalüasyon yapılmıştır. DEVRİM gazetesinde tekrar tekrar belirttiğimiz üzere, cici demokrasinin şaşmaz kanunu, enflâsyondur. Cici demokrasi ancak enflâsyonla nefes alabilmektedir. Gücü yeten herkes almak istemekte, vermeyi ise reddetmektedir. Bu tutumun sonucu, kaçınılmaz biçimde iflâstır, enflâsyondur. Ne var ki, geniş kitlenin ıstırabına, mutlu azınlığın ise, sorumsuzca kaynak israfına yol açan enflâsyonu uzun zaman sürdürmek mümkün değildir: Cici demokrasinin egemen sınıfları enflâsyonsuz yaşayamaz, ama enflâsyonla da fazla yaşayamaz.

Demirel Gitse, Bozbeyli Gelse...

Cici demokrasinin, büyük dış desteklere rağmen, hiçbir zaman üstesinden gelemediği çıkmazlardan biri budur. Kapitalizmin cici demokrasi şartlarında yaşaması, en azından bu temel sorunun çözülmesini gerektirdiği halde, yöneticilerimiz -devekuşu örneği- başlarını kuma sokarak işin içinden sıyrıldıkları inancındadırlar. Sayın parlâmenterlerimizin çoğu, re-

jimi temellerinden çürüten bu şifa bulmaz gözüken illetin farkında dahi değillerdir. Demirel gitse, Bozbeyli gelse, Feyzioğlu katılsa, Ecevit evet dese gibi hiçbir şeyi değiştiremeyecek olan Parlâmento oyunlarıyla gün geçirmektedirler.

Feyzioğlu mu, yoksa Ecevit mi oylarıyla teşvikçisi oldukları Personel Kanunu çıkmazına çare bulacaklardır? Demirel'in yürütemediği, fakat kendilerinin de karşı çıktıkları Vergi Kanunlarını, iktidara gelirlerse, bu sayın muhalefet liderleri mi uygulayabilecektir? Menderes günlerindeki CHP muhalefetinin "Hukuk Devleti" dağarcığı ile 1970 yılında politika sahnesine çıkan saygıdeğer Bozbeyli mi, bu ekonomik çıkmaza çözüm getirecektir?

Parlâmentoda bugün Başkan seçimi turları yapılmaktadır. Kısa bir süre sonra, Başbakanlık turları başlasa dahi değişecek bir şey yoktur, iflâs toptandır.

İktidar Koltuğu Boştur...

Belki farklı plânda görülür ama, 16 Haziran işçi patlamasına yol açan Sendika Kanunu değişikliğini, hiç değilse başlangıçta, iktidar ve muhalefet elbirliği ile kotarmışlardır. Anayasayı değiştirerek Senato seçimlerini ertelemek ve Bayar ekibini affetmekte birleşmişlerdir. Önümüzdeki günlerde büyük toplumsal huzursuzluklara yol açmasından korkulan İş Kanunu'nu ise, Anayasa Mahkemesinin öngördüğü altı ay süre içinde çıkarmayı unutmuşlardır.

İflâs tamdır. İktidarı da, muhalefeti de, 1970 Türkiyesini yönetemeyeceklerini tutumlarıyla kamuoyuna ilân etmişlerdir. İktidar koltuğu boştur. Bütün sorun, boş iktidar koltuğunun 1970 koşullarına uygun biçimde doldurulup doldurulamayacağı noktasında toplanmaktadır.

Devrim, Sayı 57, 17 Kasım 1970

Dar Kapı

Yirmi beş yıl, geri bir tarım ülkesinin bir sanayi ülkesi hâline gelmesi için yeterli bir süredir. Yirmi beş yıllık cici demokrasi döneminde bu başarılamadığı gibi, çözüm bekleyen sorunlar gittikçe ağırlaşmıştır.

Sorunları çözemeyen rejimler, yıkılmaya mahkûmdurlar. Bu, şaşmaz bir sosyolojik kanundur. Hiçbir kehanette bulunmadan söylenebilir ki, cici demokrasi denemesi Türkiye'de kaçınılmaz biçimde iflâsla sonuçlanacaktır.

Soruna böyle geniş bir açıdan bakanlar için, iflâs, yıllardır bellidir. Fakat son politik, ekonomik ve toplumsal gelişmeler, görmek isteyen her göz için, cici demokrasinin iflâsını sergilemiştir. Cici demokrasi, artık onu İnönü'nün dahi kurtaramayacağı bir boşlukta can çekişmektedir. Can çekişme, birkaç ay mı sürer, birkaç yıl mı? Bilemeyiz, ama cici demokrasinin hastalığının şifa bulmaz olduğu kesindir.

Aydınlarımızın birçoğu, "Aman rejim yaşasın" demektedirler. Bu temenniye, bu arzuya bir itirazımız yoktur. Temennilerle, arzularla gerçekler değişebilse, belki biz de aynı düşünceleri paylaşabilirdik. Fakat çıplak

gerçek ortadadır. Gerçekten kaçmakla, gerçek yakamızı bırakacak değildir.

"Faşizm Gelir" Korkusu...

"Aman rejim yaşasın" diyenler, "sonra faşizm gelir" gerekçesine dayanmaktadırlar. Bu gerekçeyi ileri sürenler, sandıktan çıkan güçlerin sınıfsal niteliklerini unutmuş görünüyorlar. Cici demokrasi düzeninde, faşizme en fazla teşne olan gerici ve işbirlikçi sınıflar devamlı sandıktan çıkıyorlar. Bol teminatlı bir Anayasaya rağmen, rejim, bir yarı faşist nitelik kazanmıştır. Hak arayan işçi ve köylü ile ilerici öğretmen ve gençlik için faşizmin şimdiden geniş ölçüde yürürlükte bulunduğunu söylemek, sanmıyoruz ki, fazla abartılmış bir görüş olsun. Eğer sandıktan çıkan güçler, ülkeyi koyu bir faşizmin karanlıklarına henüz gömemiyorlarsa, bu, Anayasaya saygılı oldukları için değil, faşizmi getireceği iddia edilen kuvvetlerden çekindikleri içindir. Yoksa güçleri yetse, en azından Menderes günlerindeki gibi bir "çok partili" faşizme çoktan yönelirlerdi. Fakat faşizme karşı bir ölçüde etkili bu zinde güçler barajına rağmen, toplumsal huzursuzlukların artmasıyla, cici demokrasi adım adım açık bir faşizme doğru -ister istemez- sürüklenmektedir. Bu nedenlerle, faşizm korkusu, geniş ölçüde boşlukta kalmaktadır. Faşizm, adım adım ilerlemektedir. Faşizmi önlemenin ve "tam bağımsız ve gerçekten demokratik" bir Türkiye'nin inşasına başlamanın yolu, gerçekleri doğru değerlendirmeyi zorunlu kılmaktadır.

Önümüzdeki Devrimci Tercih

Durum şudur: Cici demokrasi iflâs etmiştir. İktidar koltuğu boştur. Bu boşluğu yakın gelecekte hangi güçlerin dolduracakları bellidir.

Bilinçli ve örgütlü bir halk desteğini sağlamadıkça, bunun için de sağlam devrimci kadrolara dayanmadıkça, bu güçlerin bocalamalarından kurtulabilmeleri çok zordur. Bocalamaların az çok önlenebilmesi için, devrimci kadroların hayalciliği bırakarak, gerçekçi bir tutumla bu güçler safında, bütün ağırlıklarını koymaları gereklidir.

Gerçekten devrimciysek, gönlümüz çok daha fazlasını arzuluyor diye, hayatın bizi karşı karşıya bıraktığı tercihlerden kaçamayız: Ya büyük hayaller içinde, keskin devrimcilik iddiasıyla, olan bitene seyirci kalarak her iki tarafa da kayması mümkün bulunan kuvvetlerin, dış destekli tutucu

güçlerin yörüngesine sürüklenmesini kabulleneceğiz, ya da bunu "mukadder akıbet" saymayı reddederek, bütün gücümüzle "mümkün olanı" gerçekleştirmek için mücadele edeceğiz.

Türkiye'de devrimci eylem, bu dar kapıdan geçerek gelişecektir.

Devrim, Sayı 58, 24 Kasım 1970

Yahya Han Hevesleri

Demirel, "kuşkulu" Kasım ayını Meclis Başkanlık turlarını uzatarak atlattı. "Kabuslu" Aralık ayını ise, ayakta durabilmek için, Parlâmento cambazlıklarıyla geçirecek. Ayağı kayar düşerse, yeni Başbakan ve Bakan adaylarının atraksiyonlarını, koalisyon sevdalısı parti liderlerinin manevralarını seyredeceğiz.

Parlâmento'nun görünen manzarası bu.

Parlâmento dışında ise, her kesimiyle kaynayan bir toplum var. Yalnız işçilerin ve gençlerin değil, şoförlerin, bakkalların ve manavların sokağa döküldüğü bir toplum...

Zinde kuvvetlerdeki şiddetli huzursuzluk, en üst kademelere ulaşmakta, çöküntüye çâreler araştırılmaktadır. Güven Partisi lideri, siyasî parti yetkililerinin, Millî Güvenlik Kurulu üyeleri ve ilgili devlet görevlileri ile birlikte bir toplantı yaparak, tedbirler bulmasını istemektedir. Başkan Sunay, bayram mesajında, "Siyasî kuruluşlar ile devlet arasındaki işbirliğini kuvvetlendirmek, millî güvenliği kanunî çârelerine başvurarak korumak büyük önem taşımaktadır." diyerek, Feyzioğlu paralelinde konuşmuştur.

Sunay, "İleride hâdise olabilecek bir durum gerektirdiği takdirde, bu türlü görevleri, şartlara uygun bir tarzda yerine getireceğimi bilhassa belirtmek isterim." sözleriyle de, çöküntüyü önlemek için aktif rol oynamaya istekli olduğunu belli etmiştir.

CHP Parti Meclisi ise, "yüksek öğrenim kurumlarında ve yurtlarda can, eğitim ve seçim güvenliğini sağlamak üzere" alınacak tedbirleri desteklemeye hazır olmakla birlikte, Anayasayı zorlayıcı rejim kurtarma formüllerini uygun bulmadığını açıklamıştır. Parti Meclisi bildirisinde, bu konuda şu görüş ileri sürülmektedir: "CHP, Türkiye'de gerçek bir rejim bunalımı varmış gibi bir izlenim yaratılıp da Anayasamıza ve demokratik rejimin temel kurallarına aykırı çözümlere ve özel amaçlı tertiplere başvurulmasının karşısındadır ve karşısında olacaktır. CHP, gerçek bir rejim bunalımına ancak bu gibi tertiplerle yol açılmış olacağı kanısındadır."

Böylece, Haziran başındaki noktaya tekrar gelmiş bulunuyoruz. Haziran başında Sunay, parti liderleriyle konuşmalar yapmış ve bu konuşmalar, politika edebiyatımıza "Yahya Han formülü" diye geçen söylentilere yol açmıştı. Şimdi Yahya Han hevesleri tazelenmiş bulunuyor.

Aslında Yahya Han formülü, yıllardır hayli geniş ölçüde yürürlüktedir. Büyük Paşalar, sivil görünüşlü iktidara uzun süredir ortaktırlar. Millî Güvenlik Kurulu, birçok halde, Hükûmetin üstünde bir Hükûmet gibi görev yapmaktadır. Gençlik ve işçiler için, en sert şiddet kanunları yürürlükteymiş gibi, Anayasa hiçe sayılarak, normal zamanlarda dahi "sıkıyönetim düzeni" uygulanmaktadır. Fakat yine de çöküntü hızlanmakta, toplumun bütün kesimlerinde huzursuzluk çığ gibi büyümektedir. Yahya Han formülcülerinin tasarladıkları sanılan, Büyük Paşaların iktidar ortaklığındaki paylarının genişletilmesi ve yeni şiddet kanunlarının tezgâhlanması gibi tedbirler, bu nedenle mevcut durumu pek az değiştirecektir.

Temelleri çatırdayan ve çöken, bugünkü bozuk düzendir, bu bozuk düzen Anayasa tamamen rafa kaldırılsa dahi, çöküntüden kurtarılamayacaktır. Fakat o takdirde yöneticiler, en ufak bir meşruiyet iddiasında bulunamayacaklardır.

Devrim, Sayı 60, 8 Aralık 1970

İdare-î Maslahatçılık

Amerika'nın Ortadoğu uzmanlarından Prof. J. C. Hurewitz geçen yıl yayınladığı "Askerî Boyut" adlı kitabında, Türkiye'de 1961 Anayasasıyla kurulan rejimi demokrasi saymıyor, onu "asker-sivil ortaklığı" diye nitelendiriyordu. Mısır ve Suriye Askerî Cumhuriyetlerdi, İsrail ve Lübnan, demokrasiydi. Eyüp Han Pakistanı ve Sunay Türkiyesi ise, bir "asker -sivil" ortaklığıydı.

Ünlü Amerikalı profesörün bu rejim sınıflandırmasının gerçeğe uygun düşüp düşmediğini tartışacak değiliz. Fakat Demirel'in yıllardır "Büyük Paşalar"a ağırlık tanıyan bir yönetim kurduğu açıktır. "Büyük Paşalar" da, "Biz söyleriz, Demirel yapar." formülünü benimsemiş gözükmüşlerdir.

"Büyük Paşalar", 1969 seçimlerinden hemen sonra, gerekli buldukları reformları Demirel eliyle gerçekleştirmek istemişlerdir: Toprak Reformu, Vergi Reformu, Personel Reformu fikirleri ortaya atılmıştır. Demirel, 1970'i "ıslahat yılı" ilân eylemiştir. Toprak Reformundan söz etmeye koyulmuş, Vergi ve Personel Reformu tasarılarını ise kanunlaştırmıştır.

Değişen ne olmuştur? Cumhurbaşkanının Şeker Bayramı mesajında

kullandığı deyimle, "ekonomik kamu düzeni" kurulma yoluna girmiş midir? Yoksa bunalım çok daha şiddetlenmiş midir? Manzara ortadadır: Vergi Reformu Kanunları kuşa dönmüş, Personel Reformu ise istikrar politikasını tehlikeye atmış ve yatırımların budanmasına yol açmıştır. Ülke çapındaki huzursuzluk, Sayın Orgeneral Batur'un son muhtırasından da anlaşıldığı üzere, Silâhlı Kuvvetlere yayılmıştır.

Şimdi yeni tedbirler düşünülmektedir. Türk Haberler Ajansı'na göre "ıslahatçılık" bu kez Demirelsiz denenecektir. Yeni bir Başbakandan "ekonomik kamu düzeni" kurması istenecektir. Başkan Sunay'ın görüşü budur.

Türk Haberler Ajansı, Silâhlı Kuvvetler kumanda kademesi mensuplarının, Başbakan değişmesiyle pek bir şey değişmeyeceği kanısında olduklarını belirtmektedir. Bu çevreler, yalnız Demirel'in değil, Parlâmento'nun da değişmesini gerekli görmektedirler. Görüşleri şöyledir: "Aslında mesele bir Demirel meselesi değildir. Parlâmento'yu teşkil edenlerin, bu memleketin her türlü derdi üzerine ehliyet ve samimiyetle eğilmesi meselesidir. Seçim Kanunu, böyle seviyeli bir Parlâmento'yu ortaya çıkaracak şekilde mutlaka değiştirilmelidir."

Kanımızca, "Demirel eliyle ıslahatçılık", gibi "seviyeli Parlâmento'yla ıslahatçılık" formülü de hayal kırıklığı ile sonuçlanmaya mahkûmdur. Hangi seçim kanununu getirirseniz getiriniz, sandıktan, yürürlükteki bozuk düzenin egemen sınıflarının temsilcileri çıkacaktır. Egemen sınıfların "seviyesi düşük" temsilcileri yerine "seviyesi yüksek" temsilcilerinin sandıktan çıkmasıyla hiçbir şey değişecek değildir.

Türkiye'nin bugün içinde bulunduğu bunalımın baş nedeni, egemen sınıfların, Türkiye'nin giderek ağırlaşan temel sorunlarını çözmekte gösterdiği acizdir. Halk güçlerinin iktidarıyla yeni bir düzenin inşasına başlanıncaya kadar, bu bunalım ağırlaşarak devam edecektir. Bunun da yolu Devrim'dir, idare-i maslahatçılık değil...

Devrim, Sayı 61, 15 Aralık 1970

Takke Düştü...

Ülkemizde cici demokrasi ve özgürlük âşığı geçinenlerin sayısı, mutlu azınlık arasında hayli kalabalıktır. Fakat bu aşkın sahteliği, her geçen gün biraz daha sırıtmaktadır. Politikacısı, gazetecisi ve işadamıyla bu beyler cici demokrasiye değil, kendi çıkarlarına ve rahatlarına aşıktırlar. Halkın değil, kendi özgürlüklerinin peşindedirler.

İşadamının anladığı özgürlük, işçinin ve işçi safında yer alan devrimci gençliğin kurşunlanması pahasına, sermayenin özgürlüğüdür. Basın kralının anladığı özgürlük, rotatiflerin mülkiyetine dayanarak, para ve kudret kazanma özgürlüğüdür. Politikacının anladığı özgürlük, halkı uyutma ve muvafık-muhalif kol kola bol keseden nutuk atma özgürlüğüdür.

Bir yıla yakın süredir, cici demokrasinin selâmeti ve rejimin fazileti uğruna, Demirel'in işbaşından uzaklaştırılmasının zorunlu olduğu kamuoyuna ilân edilmiştir. Cici demokrasi âşıklarımız, bunu dahi oylarıyla başarabilmiş değillerdir. Ama ne gam... Politika ve basın esnafı, yine eskisi gibi demokrasi ve özgürlük türküleri söylemekte devam edecektir.

Üç Ayaklı İrtica...

Aslında cici demokrasi, emperyalizmin kollarında üç ayaklı bir irtica olarak işlemektedir. Bir yanda Devlet Plânlama Teşkilâtı eliyle Hazine'nin on milyarlarca parası akıtılarak feodal kalıntılı komprador kapitalizmi semirtilmektedir.

Öte yandan, Diyanet İşlerinde çöreklenmiş Nurcu ve Süleymancısıyla, geniş halk kitleleri afyonlanmaktadır.

Eski Tekel Bakanı İbrahim Tekin, AP Genel İdare Kurulundan istifa ederken Demirel'e gönderdiği mektupta, irticaın bu iki ayağını, renkli bir ifadeyle açıklamıştı. Tekin, iktidarın başının iş çevreleriyle olan ilişkilerini Şevket Demirel'in, dinî çevrelerle olan ilişkilerini de Ali Demirel'in sağladığını istifa mektubunda yazmaktaydı. Demek ki, AP'nin eski Bakanına göre, Atatürk düşmanı olduğu Senato'da ilân edilen Yaşar Tunagür'ün yakın dostu olan Hacı Ali, "Kanlı Pazar"lara kadar uzanan Şeriatçılık işlerini yürütmektedir. Şevket Demirel ise, komprador kapitalizminin devlet kapısındaki işleriyle uğraşmaktadır.

Maskeli Faşizm...

Sacayağının üçüncü ayağını da, basına açıklanan MİT belgesinden anlaşıldığı üzere, Kuruluş Kanunu'nda "Bu teşkilât, devletin güvenliği ve millî politikasıyla ilgili istihbarat hizmetlerinden başka hizmet istikametlerine yöneltilemez" yazan Milli İstihbarat Teşkilâtı teşkil etmektedir. MİT'in özel mektupları açtığı itiraf olunan belgede, "Demirellerin yıpratılmasına" çalışan bir hesap uzmanının "ideolojik durumu"nun saptanması istenmektedir. Demek ki, MİT yöneticileri, Demirel ailesinin yıpranmaktan korunmasını, "devletin güvenliği ve millî politikasıyla ilgili" bir hizmet saymaktadırlar.

Böyle bir anlayış, yüz milyonluk bütçelerle birleşirse, Demirel ailesinin marifetleriyle uğraşanlar, önce "ideolojik durum"ları inceleyerek komünist olarak saptanır, telefonlar dinlenir, mektupları açılır, bindikleri arabaların frenleri patlatılır ve ölüm tehditleri savrulur...

İşte cici demokrasi, böyle ayaklar üzerine oturmaktadır. Feodal kalıntılı komprador kapitalizmi, Şeriatçılık ve MİT, cici demokrasiye damgasını vurmaktadır.

Hak, hukuk ve özgürlük âşığı geçinen işadamı, gazeteci ve politikacı beylerimizin üç ayaklı irticaa dayanan cici demokrasilerinin gerçek yüzü, yukarıda çizildiği gibidir. Böyle, bir rejimin adı da demokrasi değil, maskeli faşizmdir.

Devrim, Sayı 62, 22 Aralık 1970

Aşırı Uçlar

Tutucu egemen sınıfların pek sevdikleri bir klişe, bugünlerde yeniden sık sık kullanılmaya başlandı: "Aşırı sağa da, aşırı sola da karşıyız."

Sağ'ın tutuculuk, sol'un devrimcilik olduğunu bilen devrimcilik iddiasındaki bazı çevreler dahi, bu klişeyi düşünmeden kullanıyorlar: "Aşırı sağa da, aşırı sola da karşıyız."

Bırakalım aşırı sağı bir yana, nedir bu "aşırı sol" denilen umacı? İşte bu belli değil. Egemen sınıflara göre, bugünkü kokuşmuş, bozuk düzeni ileri yönde değiştirmek isteyen ve Atatürk'ün tam bağımsızlık özlemini dile getiren herkes aşırı solcu, ya da komünist. Bunların gözünde Ecevit solcuları bile komünist...

Ecevit solcularına gelince, bunlar için, düzen değişikliğinden yana olan, fakat "cici demokrasi yoluyla düzen değiştirilemez" diyen herkes ya faşist, ya da komünist...

Kısaca, ülkemizde, aşırı solculuk her niyete kullanılan karmakarışık bir kavram. Nerede başladığı, nerede bittiği meçhul. Belli bir doktrinin adı değil, bir küfür, bir suçlama ve karalama aracı.

Egemen sınıfların maksadı da zâten bu: Egemen sınıflar, devrimci cepheyi parçalamak, devrimcileri geriletmek ve birbirlerine düşürmek için bu silâhtan yararlanıyorlar ve doğrusu, hayli de başarı sağlıyorlar. Altı yıl kadar önce, Türk-İş Genel Sekreteri dış ticaretin devletleştirilmesini istemişti. Devletin en yüksek mevkilerinde bulunan kişiler, dış ticaretin devletleştirilmesine "Bu, komünistliktir." gerekçesiyle karşı çıkmışlardı. 1970 yılında "Dış ticaret devletleştirilmelidir." diyen kişi, eğer Hava Kuvvetleri Komutanı olmasaydı, benzer suçlamalar tekrarlanabilecekti...

Bu nedenle, devrimciyim diyen kişi, tutucu çevrelerin kendi çıkar düzenlerini sürdürmek için icat ettikleri klişelerin tuzağına düşmekten kaçınmalı, "neden yana, neye karşı" olduğunu açık seçik ortaya koymalıdır.

Biz, "aşırı sol"a karşı değiliz, ama bu vatanı bölmek ve parçalamak amacını güden her türlü kişi, örgüt ve akıma karşıyız. Topraklarımız üzerinde bir Kürt Devleti kurmayı hayal edenler varsa, onlara en ön safta "dur" diyecekler arasındayız.

Biz "aşırı sol"a karşı değiliz, ama Türkiye'nin bağımsızlığına göz diken, tam bağımsızlığı reddederek Amerikan uyduluğunun yerine bir Sovyet, bir Çin uyduluğunu getirmek isteyen ve komünist devletlerin hizmetinde çalışan her türlü kişi, örgüt ve akıma karşıyız.

Biz, Atatürk tarafından başlatılan, fakat yarıda bırakılan ve yolundan saptırılan Ulusal Kurtuluş Devrimimizi, günümüzün koşullarında tamamlamak ve bütün sonuçlarıyla gerçekleştirmek istiyoruz. Ulusal Kurtuluş Devrimini ancak bir halk iktidarının başarıya götürebileceğini söylüyoruz. Bir halk iktidarının, Toprak Devrimini yaparak ve dış ticaret, bankacılık, büyük sanayi gibi ekonominin kilit noktalarını topluma mal ederek hızlı ve plânlı kalkınmayı sonuçlandıracağına ve Atatürk'ün özlediği çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmış, tam bağımsız Türkiye'yi en kısa sürede kuracağına inanıyoruz.

Halkımızın iç ve dış çıkar çevrelerince sömürülmesine bir an önce son vermek için çırpınıyoruz. Bu nedenle, insanın insanı sömürmesine en radikal yollardan kesinlikle son verme amacını güden fikir sistemlerine karşıyız, diyemeyiz. Dersek, kendi kendimizle çelişkiye düşeriz, iç ve dış çıkar çevrelerinin oyununa geliriz, devrimci değil, tutucu oluruz.

Bilelim ki, "Aşırı sağa da, aşırı sola da karşıyız" idare-i maslahatçıları

darbe yapabilirler, ama hiçbir zaman devrim yapamazlar...

Devrim, Sayı 63, 29 Aralık 1970

Devrimci İktidar İçin Mücadele

Ana muhalefet partisi lideri de dâhil, büyüklerimiz, yılbaşı mesajlarında, cici demokrasi bunalımına bir sorumlu aradılar. Sorumluyu da sözleşmiş gibi buldular: Suçlu, gençliktir!

İnönü'nün sözleriyle, gençlik sorunu, "yurdun iç ve dış politikasını, iç ve dış huzurunu ve güvenini yakından ilgilendiren" büyük bir dâva hâline gelmiştir! Peki çare? İnönü'ye göre çâre, polisin üniversite ve yurtlarda "geniş ölçüde ödev yapmasıdır." Haytalar, üniversiteye yerleşen polis eliyle "tesirsiz ve yersiz" bırakılacaktır. Polisten cesaret alan üniversite hocaları artık, haytalardan korkmayacaklar ve polisle birilikte onlara hadlerini bildireceklerdir...

Teşhisin yalınkatlığı bir yana, öngörülen tedavi de yangına körükle gitme sayılabilir: CHP'lilerin de Parlâmento'da defalarca açıkladığı üzere, devrimci öğrenci katliamında gizli açık polisin suç ortaklığı yaptığı inancı yaygın ve köklüdür. Sağcı denilen öğrenciler de kurbanlar vermişlerdir, fakat onların kurban gidişinde polisin parmağı bulunabileceği ihtimali kimsenin aklından dahi geçmiş değildir. Bu nedenledir ki, devrimci gençlik, herkesten önce kendini polisten korumak üzere silâhlanmıştır. Bu ko-

şullarda polisin üniversiteye yerleşmesini istemek, devrimci gençlik avına yeşil ışık yakmak anlamına gelmeyecek midir?

Ana muhalefet lideri, Başbakan değişirse, yıllardır devrimci gençliğe kırmızı görmüş boğa gibi davranmaya alışmış görevlilerin, bir mucizeyle anında hidayete erceklerine inanıyormuş gibi konuşmaktadır. Oysa, "devrimci gençlik avı" bir Başbakanın kişiliğini çok aşan, iç ve dış çıkar çevrelerince sürdürülen çok cepheli bir tertiptir.

İç ve dış çıkar çevreleri, kendilerinin egemenliğini reddeden devrimci gençliğe karşı, hiçbir zaman tarafsız olmayacaklardır. Bu, eşyanın tabiatına aykırıdır. Böyle bir tarafsızlığı hayal ederek, polis kontrolünde bir üniversiteyi gençlik sorununa çözüm diye gösterenler kaçınılmaz biçimde karşı devrim saflarında yerlerini almış olacaklardır. Nitekim suçlu ilân edilen gençliğe karşı, cici demokrasinin selâmeti açısından, bir politikacılar ve partiler koalisyonu kurmak söz konusudur. Demirel, siyasî görüş farklarına bakmaksızın, "huzur ortamını korumak" için "el ve gönül beraberliği" yapılmasını dilemektedir, İçişleri Bakanı, bir cephe kurmaktan söz etmektedir. Daha yüksek makamlar, parti Genel Başkanlarını mütalâa ve teklif vermeye çağırmaktadırlar. Bu mütalâa ve tekliflerin ışığı altında kararlar alınacak ve bunlar, gazetelerin yazdığına göre, bir Millî Güvenlik Kurulu bildirisi olarak kamuoyuna duyurulacaktır. Ama suçlu, şimdiden saptanmıştır: Suçlu, egemen sınıfların borusunu öttürerek ülkeyi perişan eden politikacılar değil, bu rezilliğe isyan eden devrimci gençliktir! Cici demokrasimizde, hesap sormaya yerden göğe kadar haklı olanlar suçlu, rezilliğin hesabını vermesi gerekenler ise, yargıçtır...

Böylece, Büyük Paşalar'ın yüksek himayesinde bir cici demokrasi kurtarma cephesi kurulmak istenmektedir. İsmet Paşa, "Cephe, Demirelsiz olsun" demektedir. Demirel, Parlâmento'da düşürülemediğine göre, bu istek, Parlâmento dışı baskılarla Demirel'in istifaya zorlanması anlamına gelmektedir. Maksat, "vatan kurtulsun" misali, cici demokrasiyi kurtarmak olduğuna göre, Parlâmento'yu hiçe sayan bu baskılar olağandır,

Demirelli ya da Demirelsiz, cici demokrasi cephesi, bundan sonra, cici demokrasinin ırzına geçmek pahasına da olsa, muhtemelen Anayasayı değiştirerek, bir sürü şiddet tedbiri almaya niyetli gözükmektedir. Tedbirler, Parlâmento vitrinli bir faşizme kadar uzanabilir. Parlâmento ve partiler var olduğu sürece, cici demokrasi âşığı politikacılarımızın faşizme bir iti-

razları yoktur. Büyük Paşalarımız da, bir vitrinli yönetimi, kendi çıkarları açısından daha güvenli bulmaktadırlar. Ancak hiçbir ümit kapısı kalmazsa, sıkıyönetimler ve bu da yetmezse vitrinsiz yönetimler düşünülebilecektir.

Demek ki, gittikçe genişleyen ve ağırlaşan toplumsal bunalıma çözüm bulabilmekte âciz kalan egemen sınıflar ve temsilcileri, Parlâmento vitrinli bir faşizme doğru yol almaktadırlar. Toplumsal bunalım, şiddet yoluyla hiçbir zaman çözümlenmeyeceğine göre, gidiş maskesiz bir faşizme doğrudur. Ne var ki, adam başına millî geliri, 1958'de 281 dolar iken 1970'de 730 dolara çıkan ve 1 milyar 600 milyon dolar döviz ihtiyatı bulunan Franco İspanyası dahi, günümüzde artan güçlüklerle karşı karşıyadır. Adam başına millî geliri İspanya'dan da yüksek olan Yunanistan'da güçlükler yığılmaktadır. Türkiye'de ise, işçilerimizin yolladıkları 260 milyon dolar döviz olmasa, çoktan çökecek bir düzeni baskıyla ayakta tutma çabaları, toplumsal bunalımı şiddetlendirmekten öte bir sonuç verecek değildir. Faşizm, çıkmaz bir yoldur; fakat egemen sınıflar ve temsilcilerinin de, toplumsal bunalım ağırlaştıkça, vitrinli ya da vitrinsiz bir faşizme sürüklenmekten başka çâreleri yoktur.

Faşizm, bütünüyle tükenmiş egemen sınıfların ve temsilcilerinin son çaresizlik çırpınışlarıdır. Bu nedenlerdir ki, faşizmi önlemenin yolu, bâzı çevrelerce ileri sürüldüğü üzere, eylemsizliği ve yenilgiyi peşinen kabullenme anlamına gelen faşizme karşı bir savunma cephesi kurmak değil, devrimci güçlerle devrimci bir iktidar kurma mücadelesine hız vermektir.

Devrim, Sayı 64, 5 Ocak 1971

Güldürü

Cici demokrasiyi koruma tedbirlerinin tezgâhlanmasında iktidar-muhalefet işbirliğini sağlamak amacıyla düzenlenen Çankaya toplantıları, ana muhalefetin gözünü bir ölçüde açmışsa, yarar sağlamış sayılabilir.

Solda olduğunu iddia ettiği halde, tutuculara şirin gözükmek için, solda da irtica arama hevesine kapılan ana muhalefet partisi lideri, Çankaya görüşmelerinden sonra, irticaın nerede bulunduğunu, umarız ki, anlamıştır...

İrtica, Tunagür Hocasıyla, gizli-açık polisiyle ve paramiliter örgütleriyle birlikte, işbirlikçi egemen sınıfların hizmetinde olarak iktidardadır.

Ne var ki ağırlaşan ekonomik ve toplumsal bunalımın baskısı altında, irtica düzeninin temelleri çatırdamaktadır. Kendilerini tehdit altında, gören irtica güçleri, işçiye, devrimci gençliğe ve bütün zinde güçlere yönelmiş şiddet tedbirleriyle iktidarını koruma tertipleri içine girmişlerdir. Üniversitelerde Gestapo düzeni kurmayı öngören tasarı, bu yolda ilk örnektir. Bunu, dernek kurma hakkını kuşa çeviren, sendika özgürlüğünü

kaldıran, grev hakkının etkisini azaltan, gösteri yürüyüşlerini sınırlayan ve yeni cezalar icat eden şiddet tedbirlerinin izleyeceği anlaşılmaktadır.

Şiddet tedbirleri, muhtemelen Anayasa değişikliklerini de gerektirebilecektir. Bu nedenlerle, muhalefetin iktidarla işbirliği araştırılmaktadır.

Şiddet tedbirlerine karşı muhalefetin tutumu, hiç de güven verici olmamıştır. Muhalefet şiddet tedbirlerine değil, Demirel'e karşı çıkmıştır. "Demirel'e hayır, şiddet tedbirlerine evet" dediği izlenimini vermiştir. Güven Partisi'nin itirazı, "âciz ve beceriksiz" iktidarın şiddet tedbirlerini gereği gibi uygulayamayacağı noktasındadır. Yeni Demokratik Parti'nin, bundan farklı bir tutum içinde olması güçtür. Ortanın solundaki ana muhalefet dahi, polisli üniversite tezinin şampiyonluğunu yaparak, şiddet tedbirlerine karşı kendini peşinen bir ölçüde angaje etmiştir.

Demek oluyor ki, Demirel istifa edip de, ondan herhalde pek farklı tutumda bulunmayan başka bir AP'linin, hatta bir tarafsızın Başbakanlığında yeni bir hükûmet kurulursa, şiddet tedbirleri pek fazla itiraza uğramadan elbirliği ile Parlâmento'dan geçerek kanunlaşabilecektir!

Bu konularda, cici demokrasi adına çok temenni edilmelidir ki, Demirel iktidarda kalmakta direnşin! Zira Demirel iktidarda bulunduğu sürece, Parlâmento'da şiddet tedbirlerine karşı bir muhalefet olacaktır. Şiddet tedbirleri, belki de bu direnme sayesinde önlenebilecektir. Demirel, Büyük Paşalar'ın baskısıyla şapkasını alıp gitme zorunda bırakılırsa, cici demokrasimiz muhalefetsiz kalacaktır...

Demirelsiz bir cici demokrasi, bu duruma göre, mümkün değildir. Peki, Demirelli bir cici demokrasi mümkün müdür? Muhalefetin deyişlerine bakarsanız, cici demokrasinin yaşamasına en büyük tehdit, Demirel'in iktidarda bulunuşundan gelmektedir. Zinde güçler, bir Demirel iktidarına daha uzun süre tahammül edemeyeceklerdir. Demirel'in kalması, rejimin sonu demektir.

Gelgelelim, muhalefet, bir yıla yakın zamandır rejimin selâmeti bakımından Demirel'i devirmek istemiş, ama bir türlü bunu başaramamıştır. Demirel'i yolcu ederek rejimi selâmete ulaştırma işini, şimdi muhalefet, cici demokrasi kurallarının çiğnenmesi pahasına, Büyük Paşalar'dan beklemektedir. Ne var ki, bu yol açılırsa, cici demokrasiden eser kalacak mıdır?

Kısaca, cici demokrasi, ağırlaşan ekonomik ve toplumsal bunalım hiç hesaba katılmasa dahi, "kırk satır mı, kırk katır mı" batağında, çırpındıkça batmaktadır.

Çıkmazdan kurtulabilmek için son çâre olarak erken seçim deniliyor. Erken seçim ne getirecek? Oy kaybetse dahi, sandıktan yine en büyük parti olarak, Demirel'in başında bulunduğu AP çıkacaktır. En iyimser ihtimalle koalisyon dönemi açılacaktır. Ne var ki, Hıfzı Oğuz Bekata'nın belirttiği üzere, "AP ile CHP'nin koalisyon yapması eşyanın tabiatına, AP ile GP'nin koalisyon yapması eşhasın tabiatına ve AP ile DP'nin koalisyon yapması ise ahlâkın tabiatına aykırıdır."

Bekata'nın sınırladığı bu tabiata aykırılıklar, CHP'nin GP ve DP ile koalisyonu için de geçerlidir. O halde, erken seçime de gidilirse, cici demokrasi için bir kurtuluş umudu ufukta gözükmüyor.

Tek çıkış yolu belki de, devrimci gençlik çevrelerince "şike muhalefet" diye kınanan gevşek tutumu bırakıp, ana muhalefetin, iktidardaki irticaa karşı gerçek bir müdahaleye girişmesi olabilirdi. Ama buna da, ana muhalefet, "cici demokrasinin sağlık durumu elverişli değil" diye pek yanaşmıyor.

Öyle gözükür ki, cici demokrasiyi kurtarmak, Asiye'yi kurtarmaktan çok daha çetin bir iş...

Devrim, Sayı 65, 12 Ocak 1971

Soyut'tan Somut'a!

Cici demokrasi, "Demirel kalsın mı, gitsin mi?" kavgaları içinde ömrünü tamamlamak ürere.

Bir Yahya Han formülü çıkar yol değil, Yahya Hancılar gittikçe ağırlaşan ekonomik ve toplumsal sorunlar altında kısa sürede tepetaklak gitmeye mahkûm.

Çıkar yol olarak, Mustafa Kemal tarafından başlatılan, fakat yarı yolda bıraktırılıp yolundan saptırılan Ulusal Kurtuluş Devrimimizi, günümüzün koşullarında bütün sonuçlarıyla gerçekleştirebilecek bir devrimci iktidarın iş başına gelmesi gözüküyor.

Böyle bir iktidar, örgütlü ve bilinçli halk desteğinin yanı sıra, sağlam kadrolara sahip olduğu ölçüde başarıya ulaşabilir.

Leylâ Aşkından Hürriyet Aşkına

Türkiye, yüz elli yıla yakın süredir, bir "çağdaş uygarlık" savaşı vermektedir. Savaşın hâlâ kazanılamayışının çok çeşitli nedenleri vardır. Bu nedenlerden biri de, sistemli bir devrimci dünya görüşü çerçevesinde mev-

cut koşulları doğru değerlendiren ve somut çözüm yolları getiren kadroların kısırlığıdır.

Türkiyemiz, gönlündeki büyük hayallerle yaşayan, gerçeklere gözü kapalı devrimci aydınların ayaklarının yere basmayışından çok çekmiştir.

Büyük vatansever Nâmık Kemal, Fuzulî'nin soyut bir "Leylâ"ya sarılışına benzer biçimde, kurtuluşu "hürriyet"te bulmuştur. Fuzulî Leylâ'ya, Nâmık Kemal, Hürriyet'e âşık olmuştur.

Nâmık Kemal nesli, "Hürriyet"in vatanı kurtaracağına inanmıştır. Hürriyet'in somut biçimini de, Batı tipi demokratik bir Anayasada görmüşlerdir. "Anayasa gelsin, Türkiye kurtulacaktır." inancıyla, genç subaylar ve aydınlar harekete geçmişlerdir. Abdülaziz'i tahttan indirmişler, Abdülhamitli Anayasa düzenini kurmuşlardır.

Abdülhamit, Anayasayı rafa kaldırınca, devrimci genç subay ve aydınlar otuz yıl süreyle, bu Anayasayı raftan indirmek için mücadele vermişlerdir. O günlerin devrimci Yüzbaşısı İsmet İnönü, hatıratında bu inancını şöyle anlatıyor:

"Her derdin devasının Anayasa olduğu içimizde iman hâlinde yerleşmişti... İhtilâl olduğu zaman, her şeyin o kadar kolay düzeleceğine inanıyorduk ki..."

Yüz Yıllık Aydın Uykusu

İkinci Meşrutiyet günlerinde, devrimci aydınların böyle düşünmesi doğal karşılanabilirdi. Fakat Atatürk'ün devrimci gerçekçilik yıllarından sonra, İkinci Dünya Savaşı'nın sıkıntıları ve dış politika kuşkuları üzerine, Millî Şef İnönü, çıkış yolunu yine 1908'in fikirlerine dönmekte aradı. Aydınlarımızın hemen hepsi, hürriyet ve demokrasinin Türkiye'yi kurtaracağını haykırmaya başladılar.

Hürriyet ve demokrasi geldi. Fakat gelen düzen, aydınlarımızın hayallerindeki düzene pek az benziyordu. Bunun üzerine kabahati zavallı Menderes'te ve teminatsız 1924 Anayasasında buldular.

Yeniden İsmet Paşa'nın liderliğinde, devrimci aydınların katıldığı bir "hürriyet mücadelesi" başladı. Bu kez, "dört başı mâmur bir Anayasa" deniliyor ve bunun bütün dertlerimize deva olacağı ileri sürülüyordu.

1877'de ve 1908'de olduğu gibi, 27 Mayıs 1960'ta da devrimci subaylar,

aydınlarımızın kurtuluş reçetesini gerçekleştirmek üzere harekete geçtiler. "Dört başı mamur" sayılan bir Anayasa yaptılar.

Uyanış Yılları

27 Mayıs sonrası dönem, yüz yıla yakın süren bir fikir kısırlığından sonra, aydınlarımız için uyanış yılları oldu. Temeldeki sorunlar üzerinde düşünülmeye, araştırmalar ve yayınlar yapılmaya başlandı. Marksizme ilk kez geniş ölçüde ilgi duyulması, fikir hayatımızı zenginleştirdi. Türkiye, fikir plânında en verimli bir döneme girdi. "Hayta" denilen birçok üniversite öğrencisi, yaşlı başlı hocalarını okutacak bir fikir düzeyine erişti.

Kurtuluş, artık Nâmık Kemal'in soyut "Hürriyet"inde değil, "Proletarya"da aranıyor. "Proletarya Türkiye'yi kurtaracak." deniyor.

Sorunlardan Kaçış

Aydınlarımızın, hayli geç de olsa, proletaryayı keşfetmeleri, çok olumlu bir gelişme. Çağımızda siyasî bilinç kazanmış, örgütlü bir proletaryanın, köklü toplumsal dönüşümlerde temel güç olduğu açık. Aydınlarımızın, proletaryayı örgütlendirme ve bilinçlendirme yolundaki çabaları, övülecek çalışmalar. Fakat bu noktada da, proletarya gerçeğinden koparak soyut bir proletarya edebiyatına saplanma tehlikesi ortaya çıkıyor.

Proletarya ile en ufak bir bağlantısı olmayan birçok aydınımız, Fuzulî'nin soyut "Leylâ"sı, Nâmık Kemal'in soyut "Hürriyet"i gibi soyut bir "Proletarya" sevdasının şampiyonluğunu yapıyorlar. "Proletarya Türkiye'yi kurtaracak." diyorlar ve "Proletarya Türkiye'yi kurtarana kadar ne yapacağız?" deyince, dudak büküp geçiyorlar. "Proletarya öncülüğü olmadan, hiçbir ilerici adım atılamaz." görüşünü savunarak, entellektüel tembelliklerine bir gerekçe buluyorlar.

Bu görüş doğru bile olsa, proletarya iktidarı, Türkiye'nin gittikçe ağırlaşan sorunlarını bir mucizeyle çözüverecek midir? Dış ticaret açığı kendiliğinden kapanacak, işsizlik sona erecek ve ülke bir çırpıda sanayileşecek midir?

Bugün bütün devrimciler "tam bağımsızlık" istiyorlar, fakat tam bağımsızlık demek, Türkiye'nin kendi kaynaklarıyla yılda en azından 1 milyar dolar sağlaması demektir. Bu gerçekleştirilmedikçe "tam bağımsızlık" id-

diaları bir edebiyattan ibaret kalmayacak mıdır?

Bu nedenle, devrimci aydınlarımızın yalnızca proletarya türküleri söylemekle yetinmeyip, devrimci iktidarların somut sorunlarına eğilmelerini ve çözüm yolları getirmelerini beklemekteyiz. Fakat öyle görünür ki, aydınlarımızın sorunlarımıza somut çözümler getirmekteki ilgisizliğinin bedelini, Türkiye bir kez daha hayli pahalı ödeyecektir.

Devrim, Sayı 66, 19 Ocak 1971

Bildiri

Adalet Partili politikacıların çoğunlukta bulunduğu Millî Güvenlik Kurulu, basiretli sayılamayacak biçimde, politikanın göbeğine doğru itiliyor. O kadar ki, Kurul'un son bildirisi, AP iktidarının görüşlerinin yansıması sayılabilir.

Bütün muhalefet partileri, kanunların uygulanmadığından, iktidarın aciz içinde bulunduğundan yakınmaktadırlar. Oysa bildiri, "Parlâmenter rejime her ne şekilde olursa olsun gölge düşürmek isteyen niyetleri" dahi, Hükûmetin "daima hüsrana uğratacak kudret ve kararlılık içinde" bulunduğunu söylemektedir. "Şaibeli" ve "âciz" denilen bir iktidarın kudret ve kararlılığından söz edilmesi, politika çevrelerinde "mevsimsiz bir destekleme çabası" olarak değerlendirilecektir.

Hocalar ve öğrenciler, üniversitelerde bir polis düzeni kurmaya yönelmiş Hükûmet tasarısını "faşist" nitelikte sayarak, şiddetle eleştirmektedirler. Bildiri ise, Anayasanın 21. maddesine alışılmadık bir yorum getirerek, özerkliğin, "hükûmetin de görev ve sorumluluğu altında" bulunduğunu ileri sürmektedir. Böylece, Hükûmet ve üniversiteler arasındaki çatış-

maya, bu işlerin dışında kalması gereken bir kurul, kendini taraf yapmaktadır...

"Sunay, Ağır Bastı!"

AP iktidarı, "Eldeki mevzuatta boşluklar var, tedbir kanunları gerekli." demektedir. Buna karşı, muhalefet, "Güven verici bir hükûmetin elinde, mevcut mevzuat da yeterli olabilir." görüşünü savunmaktadır. "Tükenmiş" saydığı bir hükûmete, yeni yetkiler verilmesini kesinlikle reddetmektedir. Bildiri ise, AP iktidarının görüşlerini açıkça benimsemektedir...

Demirel, bu durumdan herhalde çok hoşnuttur; fakat iç politikanın göbeğine sürüklenmek Kurul için hoş olmayacaktır. Nitekim, Ulus gazetesi, -hiç kuşkusuz, ana muhalefet partisinin baş yetkililerine danıştıktan sonra-, "Sunay ağır bastı" diye başlık atmış ve şu yorumu yapmıştır:

"Ankara'daki gözlemciler, bu bildiriyi, Sunay'ın hiç değilse bir süre daha Demirel'i desteklemek niyetinde olduğunu gösteren bir belge olarak değerlendirmişlerdir."

Önümüzdeki Devrimci Adım

Çok yakın tarihimize bakılırsa, iç politika kavgalarında, büyük Paşaların iktidarların safında politika sahnesine çıkmaları, hiç de hayırlı sonuçlar vermiş değildir. Büyük Paşalar, en yakın saydıklarının böyle tutumları paylaşmadıklarını iş işten geçtikten sonra görmüşler ve "Erdelhun" adı bu nedenle, siyaset edebiyatımıza yazılmıştır.

Çok yakın tarihimizin ortaya koyduğu bir gerçek daha vardır: Cici demokrasiyi şiddet tedbirleriyle, örtülü bir faşizme dönüştürerek yaşatma çabaları, kötü sonuçlanmıştır.

Kurul bildirisinde bu gerçeğin unutulduğu görülmektedir: "Demokratik rejimimizi" koruma iddiasını taşıyan bildiri, parlâmenter rejime her ne şekilde olursa olsun gölge düşürmek isteyen niyetlerin bile hüsrana uğratılmasını ve bunun için gerekli tedbirlerin alınmasını önermektedir. "Demokratik esaslara uygun" denilen şiddet tedbirleriyle, cici demokrasi ayakta tutulacaktır...

Adnan Menderes Hükûmetleri de "demokrasiyi koruma" iddialarıyla, adım adım şiddet tedbirlerine yönelmiştir. Ne var ki, şiddet tedbirleri, hiç-

bir zaman yeterli olmamış, her geçen gün yeni şiddet tedbirlerine ihtiyaç duyulmuştur. Şiddet tedbirleri ise, rejimin idam fermanını hazırlamıştır.

Cici demokrasi, kendi olanaklarıyla yaşayamıyorsa, şiddet tedbirleriyle hiç yaşatılamaz.

Önümüzde iki yol var: Ya bütün örtülerinden sıyrılmış apaçık bir Yahya Han düzeni, ya da Kemalist bir Devrim.

Yahya Han düzeni Türkiye'yi batırır, Kemalist Devrim ise kurtarabilir...

Devrim, Sayı 67, 26 Ocak 1971

Artık Söylenecek Söz Yok...

TİP Amasya İl Başkanı Şerafettin Atalay, gerici çevrelerin, sinsi ve kanlı tertipçilerin tuzağına kurban gitti. Atalay'ın cenazesinde babası ve Deniz Teğmeni olan kardeşi, "Emeli uğrunda şehit düştüğü için üzgün değiliz. Bu vatana feda olsun." dediler...

Anadolu'da daha birçok devrim savaşçısı, siyasî cinayetlere kurban gidiyor, farkına bile varmıyoruz. Büyük şehirlerin dışında olan bitenle kamuoyu ve basın pek az ilgileniyor. Oysa, iktidardaki gerici güçler asıl Anadolu'da tam bir faşizm kurmuşlardır. Anadolu şehir ve kasabalarında, devrimci aydına yıllardır nefes aldırılmamaktadır. Ağır faşist baskıya omuz silkenler, öldürülmekte, dövülmekte ve sürülmektedir. Faşist güçler, devrimci Yargıç, Savcı ve Kaymakamlara kurşun yağdıracak kadar cüretlerini arttırmışlardır.

Yazarlarımızdan Sivas'ta öğretmen Numan Kartal'ın ve Tuğrul Sargılı'nın evleri dinamitlenmiştir. Kula'da devrimci bir öğretmen, boynuna yular takılarak dolaştırılmıştır. TÖS Genel Başkanı Fakir Baykurt, Fevzipaşa'da öğretmen iken her an ölüm tehdidi altında tutulmuştur.

Büyük şehirlerdeki bir kısım hayalci aydınlarımız, "Aman cici demokrasiyi yaşatalım, sonra faşizm gelir." diye çırpınırken, Anadolu'da Nurcusu, Süleymancısı, emir kulu idarecisi ve AP militanıyla faşizm kol gezmektedir. Hayalci büyük şehir aydınlarımızın ve şifa bulmaz Ecevit takımının pek korktukları cinsten en koyu bir faşizm gelse dahi, Anadolu şehir ve kasabalarında devrimcinin yaşantısı pek az değişecektir. Bu nedenledir ki, baskı koşullarında ayakları ister istemez yere basan ve gerçekleri görmeye zorlanan Anadolu devrimcileri, faşizm korkusu içinde değil, ileriye dönük iktidarların özlemi içindedir.

Anadolu'daki faşist yönetim, giderek, büyük şehirlere doğru tırmanma yapmaktadır. Büyük şehirlerdeki işçi ve gençliğin en atılgan kesimleri için yıllardır yürürlükte olan faşist yöntemler, artık bir ayrım yapmaksızın bütün devrimcilere uygulanma yolundadır. 27 Mayıs Anayasasının hazırlanmasında büyük emeği geçen bir Prof. Mümtaz Soysal, bir Prof. Muammer Aksoy, şiddetten kaçınılmasını yıllardır ısrarla savunmuşlar ve 27 Mayıs Anayasasının yaşatılması için çırpınmışlardır. Bir Prof. Erdal İnönü, bir Prof. Rauf Nasuhoğlu hayatları boyunca şiddetin her türlüsünden nefret etmiş kişilerdir. Ama faşist bombalar, bu profesörlerimizin kapıları önünde patlamıştır. Bilir misiniz ki, Dev-Genç'in SBF'de üstünlük kuran seçimle işbaşına gelmiş bugünkü yöneticileri, faşizme çanak tutmaktan kaçınma gerekçesiyle, gençliğin devrimci potansiyelini körletecek ölçüde pasif bir tutum izlemekte ve keskin devrimci edebiyatla yetinmekteydiler. Ama 29 Nisan 1960 olaylarını gölgede bırakan polis vahşeti, SBF Yurdunu hedef almıştır. Şartlandırılmış haydut sürüleri, SBF Kızlar Yurdunda hiçbir zaman unutmayacağımız yeni bir "Kanlı Pazar" yaratmıştır.

Bu olay üzerine. İstanbul Üniversitesinden yüzlerce kız öğrencinin yayınladığı bildiri, günümüzün koşullarında doğru bir durum muhakemesi sayılabilir:

"1920'lerde işgal kuvvetlerinin yapmaya cesaret edemediğini, bugün Türk polisinin yapması karşısında söylenecek söz yoktur. Artık anladık ki, bu devir, Gazi Mustafa Kemal'in de açıkça belirttiği devirdir: İktidarda bulunanlar gaflet, dalâlet ve hatta hıyanet içindedirler."

Bu koşullarda, hâlâ, gerimizi iktidara açık bırakarak, başımızı devekuşları gibi kuma gömmenin ve "faşizm gelir" korkusuyla yaygara etmenin anlamı var mı? Faşizme teşne en gerici sınıf ve tabakalar, zaten iktidarda-

dırlar ve bunlar, günden güne cüretlerini arttırmaktadırlar. O halde, yapılacak iş, faşizme karşı korunmak için değil, faşizmi yenmek, faşizmi tepetaklak etmek için safları sıklaştırmak ve ileriye dönük bir iktidarı en kısa sürede kurmak için mücadele vermektir.

Devrim, Sayı 68, 2 Şubat 1971

Uyarı

Genel Kurmay Başkanı Tağmaç'a göre, Kışla'ya, Komutanlara "satılmışlar, faşistler, uşaklar..." diye saldırılıyormuş. Silâhlı Kuvvetler'in bu düşmanca saldırılara "daha ne kadar sabırla mukavemet edeceğini kestirmek artık mümkün değil" imiş...

Kimlerin ve nerede böyle iğrenç saldırılarda bulunduklarını bilmiyoruz. Bildiğimiz, eğer böyle saldırılar varsa, "âciz ve şaibeli" diye, eleştirilen mevcut iktidarın dahi, bu kötü dilleri kopartacak güçte olduğudur. Orgeneralin üzülmesine, sinirlenmesine ve bir Ordu müdahalesinden söz etmesine lüzum yoktu: Ordu'ya saldıran eller kırılır...

Eğer Genel Kurmay Başkanını öfkelendiren, son Millî Güvenlik Kurulu bildirisi olayında da görüldüğü üzere, bir kısım yüksek makam sahiplerinin, iktidardaki politikacılar lehine siyaset sahnesine çıkmalarının eleştirilmesi ise, buna Ordu'yu karıştırmanın anlamı yoktur.

Menderes günlerinin Genelkurmay Başkanı bir Orgeneral Erdelhun, Savunma Müsteşarı bir Orgeneral Salih Coşkun, Türk Ordusu demek değildi. Ordu adına dehşetengiz bildiriler yayınlayan ve tehditkâr demeçler ve-

ren, Memduh Tağmaç'ın selefi Orgeneral Cemal Tural da Türk Ordusu demek değildi. Pek yakında Orgeneral Memduh Tağmaç da görevinden ayrılacak, fakat Türk Ordusu dimdik ayakta kalacaktır.

Ordu Ne Zaman Müdahale Eder?

Politika sahnesine itilen Orgeneral Tağmaç, bu nedenle eleştiriliyor diye, Ordu'nun müdahalesi düşünülemez. Bunu bilmek için Genel Kurmay Başkanı olmaya lüzum yoktur, Ordu'nun ne zaman müdahale edeceğini bilmek için, yakın tarihimizi akılda tutmak yeterlidir.

Genç Harbiyeliler, başlarında komutanları Süleyman Paşa, Sultan Aziz'i tahttan indirmek üzere, ilk kez 1876 yılında müdahalede bulunmuşlardır. Amaçları imparatorluğun, daha doğrusu "vatanın kurtarılmasıydı." O günlerin vatansever düşünürü Nâmık Kemâl, vatanın kurtarılması için "Meşrutiyet gereklidir." diyor ve bütün ilerici aydınlar bu görüşü paylaşıyorlardı. Ordu, Meşrutiyet aleyhindeki bir Hükümdarı tahttan indirdi, yerine Meşrutiyet'ten yana gözüken bir Hükümdarı getirdi.

Genç subayları 1908'de yine vatanı kurtarma çabası harekete geçirdi. İngiltere ve Rusya, Türkiye'yi paylaşmak üzere anlaşmışlardı. İnanılıyordu ki, vatanı parçalanmaktan ancak bir Anayasa yönetimi kurtarabilir. Ordu, müdahale etti ve İkinci Meşrutiyet ilân olundu. Abdülhamit tahttan indirildi.

Art arda gelen yenilgiler, vatanın tamamen yok edilmesi tehlikesini yarattı. Ordu, en ters koşullarda son Türk Devletini kurtarmak üzere, canını dişine taktı. Düşman yenildi ve altı yüz yıllık bir saltanata son verildi.

Atatürk liderliğinde, yeni Türkiye'yi inşa savaşı başladı. O güç ve çetin günlerde Ordu müdahalesinden biri söz etmeye kalkışsa, herhalde deli diye tımarhaneye kapatılırdı.

Ama 1946'dan sonraki yıllarda durum değişti. Aydınlarımız, vatanı demokrasinin kurtaracağını söylüyorlardı. Kamuoyunda, bu inanç egemendi. Böyle bir ortamda, Kurtuluş Savaşı lideri Emekli Orgeneral ve Millî Şef İnönü yönetimine karşı Ordu'da ihtilâl örgütleri kuruluyordu. Genel kanı odur ki, 1950 serbest seçimleri bir Ordu müdahalesini önledi...

Menderes, 1950'de ezici bir çoğunlukla sandıktan çıkarken, Ordu'nun da desteğine sahipti. Fakat çok geçmeden hayal kırıklıkları başladı. Aydınlarımızın egemen fikri, suçun kişisel diktatörlük peşindeki Menderes'te ve ye-

ter teminattan yoksun 1924 Anayasasında olduğu yolundaydı. İşler iyice çığırından çıkınca ve ülke, ikiye bölünmüş izlenimini verince, Ordu, ulusal birliği sağlamak ve memleketi dört başı mâmur bir Anayasaya kavuşturmak üzere, 27 Mayıs 1960'ta müdahale etti.

27 Mayıs'tan Sonra

Aradan on yıl geçmiştir, Türkiye bugün de temellerinde sosyal ve ekonomik bunalım yatan ciddî bir politik rahatsızlık içindedir. Artık Üfürükçü Mehmet Efendi'nin sıtmalı hastaya muska yapmasına benzer biçimde, kâğıt üzerinde kalmaya mahkûm dört başı mâmur bir Anayasanın vatanı kurtaracağına pek az kişi inanmaktadır. Vatanın kurtuluşu, sınıfsal nitelikte köklü reformlarda ve devrimci bir düzen değişikliğinde aranmaktadır. Yirmi beş yıllık denemede sandıktan devamlı tutucu güçler koalisyonu çıkmıştır. Sandıksal demokrasi, ilericiliğin değil, gericiliğin aracı olmuştur.

Bu kördüğümü çözmek üzere, Ordu'nun bir kere daha politika hayatına müdahalesi mümkündür. Fakat Kabakçı Mustafa tayfası olmayan Türk Ordusu, tarihine ve geleneğine bağlı kaldığı sürece, bir iki sapık "satılmış" diyor diye ya da Orgeneral Tağmaç'ın sinirleri dayanamıyor diye, politik hayata müdahale edecek değildir. Günümüzün koşullarında Ordu, ancak yeni bir Türkiye'nin inşası için ağırlığını koyar.

Karanlıkta ıslık çalan, sinirleri yerinden oynamış bir kısım rütbe sahiplerinin elleri altındaki düğmeye basarak bir takım kuvvetleri harekete geçirmesi her zaman mümkündür. Fakat bu rütbe sahipleri, günümüzün koşullarında kısa sürede aşıldıklarını ve bozuk düzenin bekçiliğini yapacak sandıkları güçlerin, devrim yolunda şelâleler gibi ellerinden kaydığını göreceklerdir.

Bu nedenlerle sinirleri yerinden oynamış rütbe sahiplerinin dehşetengiz tehditlerini hoşgörü ile karşılıyoruz. Bizi asıl düşündüren yeni bir Türkiye'nin inşasında devrimcileri bekleyen büyük güçlüklerdir.

Önümüzdeki yıllarda, inşa güçlüklerinin ağırlığı altında fena halde bocalayacağımızı sanıyoruz. Fakat yeni Türkiye, bu sancılı bocalamaların içinden doğacaktır.

Devrim, Sayı 69, 16 Şubat 1971

Gerilla

NATO'nun kuzeyden gelecek her saldırıya karşı Türkiye'yi korumayacağı, ünlü Johnson mektubuyla anlaşılınca, Genelkurmay'da bir ulusal savunma stratejisi çizme ihtiyacı doğdu: Türk vatanı, üstün hasım karşısında kendi olanaklarıyla nasıl korunacaktı? Bu sorunun cevabı gerilla idi. Bütün mazlum milletlerin, süper devlet saldırıları karşısında tek savunma yolu gerilla idi. Çok başka koşullarda yürütülen Kurtuluş Savaşımız dahi, bir gerilla hareketi olarak başlamış değil miydi?

Gerilla savaşı için hazırlanma zorunluluğu Genelkurmay'da herkesce teslim edildi. Fakat bu yolda ciddî bir adım atılmadı. Gerilla savaşı, Johnson mektubuyla birlikte unutuldu gitti...

Şimdi Türkiye'de başka tip bir gerilla savaşının belirtileri görülüyor. Bu, ülke içinde, siyasî iktidarlara egemen sınıflara ve emperyalistlere karşı bir savaş... Adına "şehir gerillası" deniyor ve devrimci gençliğin bu savaşı başlattığı öne sürülüyor.

Oysa, devrimci gençlik kitlesi, üç-dört yıl öncesine kadar, yürürlükteki hukuk düzeni içinde, Devrimin sandıktan çıkacağı inancındaydı. Enerjisi-

ni, ilerici saydığı siyasî partilerin saflarında harcıyordu. Bu tutumda belirli ilk değişiklik, 1968 yılında görüldü: Gençlik üniversitede reform istiyordu. Aradan üç yıl geçti, hiçbir şey yapılmadı. Gençlik, kurulu düzen taraftarlarının reform yapamayacağını gördü. Reform yerine, iktidarlar, devrimci gençliğin karşısına silâhlı komandolar dikti. "Fruko"lar, kırmızı görmüş boğa gibi devrimci gençliğin üzerine sürüldü. Vahşet, son SBF ve Hacettepe olayları ile görülmemiş ölçülere ulaştı. Silâhlanmak ve savaşmak, "nefis müdafaası"nın gereği oldu.

Gençlerin ilerici saydığı siyasî partiler, giderek gençliğin aleyhine döndüler. Antiemperyalist eylemleri kınadılar. "Haytalar, serseriler" edebiyatı başladı. Silâhlı çatışmalardan devrimci gençlik suçlu tutuldu.

Politikacılar, oybirliği ile gençliği suçlamaya koyulurken, ülkede ekonomik ve toplumsal bunalım şiddetlendi. Toprak ve fabrika işgalleri hızlandı. Köylüler, barikatlar kurdular; işçiler sokaklara döküldüler. Yargıçlar yürüdüler, Vali ve Kaymakamlar dahi direnişe geçtiler. "Şellefyan düzeni" bütün pislikleriyle gözler önüne serildi.

Bu iflâs tablosuna rağmen, iktidarı ve muhalefetiyle birlikte siyasî parti yöneticileri, gaflet ve dalâlet çizgisindedirler. Bunlar, içine düşülen çıkmaza bir çözüm getirmekten acizdirler. Ne Demirel'in düşmesi, ne de erken seçim hiçbir şeyi değiştirecek değildir. Parlâmento, partilere ve meb'uslara Hazine'den para sağlamak amacıyla Anayasayı değiştirmeye kalkışacak kadar akıl almaz bir vurdumduymazlık içindedir. Millet Meclisi'nde Abdülhamit övülmekte, Atatürk yerilmekte ve inşa olunacak Meclis Camii'nde Cuma namazı kılınıp kılanamayacağı tartışılmaktadır.

Manzara-ı Umumiye, 1919 yılını hatırlatacak kadar karanlıktır. Devrimci gençlik, bu duruma haklı olarak isyan etmektedir. Artık hiçbir etki uyandırmayan bildiriler, toplantılar, gösteriler dönemi geçmiştir. Polis vahşeti, bunu en açık biçimde göstermektedir. Gençliğin kurulu düzeni protestosu -istense de istenmese de- en şiddetli biçimlere dönüşmektedir. İktidarın vahşet tedbirleri, kaçınılmaz biçimde devrimci şiddeti körükleyecektir.

Şehir gerillası, bu çerçeve içinde değerlendirilmelidir. Ve hatırlanmalıdır ki, egemen sınıfların yayılmasından pek korktukları gerilla, toplumun aynı isyanı paylaşan uyanık kesimlerinden destek gördüğü takdirde müm-

kündür. İktidarın vahşetine karşı dikilen toplumun uyanık kesimleri, devrimcilerin safında cesaretle yer aldığı ölçüde, gerilla, yenilmez bir güç haline gelir.

Türkiye'de şimdi bu koşullar hızla oluşmaktadır. Ülkede devrimci bir iktidar iş başına gelene kadar bu koşullar değişmeyeceğine ve hatta ağırlaşacağına göre, gerilla eylemlerinin büyümesi ve genişlemesi beklenmelidir. Ancak devrimci bir iktidar, devrimcilerin bugün şiddete yönelen enerjisini, ülkenin inşasına çevirebilir.

Faşizmin artan vahşetine de son vermek üzere, var gücümüzle devrimci bir iktidar için mücadele edelim.

Devrim, Sayı 70, 23 Şubat 1971

Bekleyiş

Parlâmenter sistemin sonuna yaklaştığı, artık iyice seziliyor. Anayasayı çiğneyerek, siyasî partilere ve kendilerine "Beytülmal"den pay almaya çabalayan saygıdeğer parlâmenterlerimiz dahi, bu işin böyle gitmeyeceğini söylüyorlar...

İktidar koltuğu boş. Yöneticiler, ülkeyi yönetmekten âciz. Çok büyük devlet adamlarımızın ileri sürdükleri çözüm yollarına, kendilerinin bile inandıkları şüpheli. "Demirel gitsin, işler düzelir." ya da "Erken seçim ülkeyi istikrara kavuşturur." tekerlemelerinin, "eski hamam, eski tas" düzenine bir yenilik getirmeyeceği biliniyor. Hamam aynı kaldıkça, tellâkların değişmesi, hiçbir şeyi değiştirmiyor.

Bu nedenle, politikacılardan umut kesilmiş durumda, "bir şeyler" bekleniyor. Fakat bu, coşkun ve iyimser bir bekleyiş değil. Hatta bir kısım ilerici aydın çevreler, yürürlükteki rezil Şellefyan düzeninden iğrendikleri halde, "Ya daha da kötü olursa" kuşkusu içindeler.

Türkiye'de bugünkünden kötü bir şeyin olabileceğine inananlardan değiliz. Faşizme teşne, Anayasadan şikâyetçi en geri ve işbirlikçi sınıflar ikti-

dardadırlar ve faşizmin en koyusuna doğru yol almaktadırlar. Bundan daha kötüsü, Türkiye koşullarında düşünülemez. Fakat ülkemizin dâvâsı, kötülerden en az kötüyü seçme dâvâsı değildir. Mazlum ülkeler arasında ilk kurtuluş savaşını veren Türkiyemiz, en geri ve uydu ülkeler safına sürüklenmenin ayıbını silebilmek için, Kurtuluş yolunda, 1919 yıllarında olduğu gibi, bir sıçrama yapmak zorundadır. Bu büyük kurtuluş sıçramasını yapabilecek miyiz? Uzun vâdede iyimser olmakla birlikte, yakın bir gelecekte, bunu başarabileceğimizi sanmıyoruz.

Günümüzün koşullarında bir kurtuluş sıçraması, ancak örgütlü ve bilinçli halk güçleri eliyle gerçekleştirilebilir. Bundan henüz yoksunuz. Başarıya ulaşmak için, en azından bu gücün inşasına en büyük öncelik tanımak gereklidir. Ne var ki, kudret sahibi çevrelerin bu zorunluluğu anladıklarını söylemek güçtür: Türkiye'nin kalkınması için, kapitalist yapıların zayıflatılması ve giderek tasfiyesi hususunda birleşilmektedir. Fakat sanılmaktadır ki, bu köklü düzen değişikliği, güçlü halk desteği olmadan, bürokratik yollardan başarılabilir. Üst kademeleri Bâbıâli bürokrasisinden farksız nitelik kazanan bürokrasi eliyle bir devrimci eylem yürütülebilir.

Böyle bir devrimciliğin yarı yolda kalacağı, iç ve dış sömürü çemberini bir ölçüde zayıflatsa bile, kıramayacağı, açıktır. Bu durumda, ya tutucu güçler koalisyonu egemenliğine reformist bir çerçevede rıza gösterilecek, ya da bu egemenliği kırabilmek için halk güçleri iktidarının kurulmasına yönelinecektir. Türkiyemizin, çözüm bekleyen toplumsal sorunlarının zorlaması ve ilerici güçlerin baskısıyla, bu doğru yolu bulacağı inancındayız. Fakat görünüş odur ki, bu doğru yolu bulana kadar, bir hayli bocalanacaktır.

Devrim, Sayı 71, 2 Mart 1971

Atatürk Diyor ki

Gerilla sözünü Türkiye'de ilk kullananlardan biri Atatürk'tü. Bizim kuşak, gerilla sözünü, daha ilkokulda Atatürk'ten öğrendi. İlkokuldaki Okuma Kitabımızda yer alan "Gerilla" başlıklı yazıyı şimdi yeniden hatırlamaktayım.

Atatürk'ün gözünde gerilla, mazlum ülkelerin emperyalizmle savaşlarında bir kurtuluş silâhıydı. Gerilla güzel ve kahramanca bir şeydi.

Bugün okuma kitaplarında bir gerilla yazısının bulunduğunu sanmıyorum. Konuştuğum ilkokul çocukları arasında gerilla sözünü bilene rastlamadım. Fakat ülkemizde egemen sınıflar, korku içinde sık sık gerilladan lâf etmeye, gerillayı eşkıyalık, haydutluk, soygunculuk diye karalamaya koyuldular...

Tıpkı Güney Amerika'da olduğu gibi. Zâten ülkemiz, basının artan ilgisinin de gösterdiği üzere, Güney Amerika'ya hayli benzemeye başladı... Orada da satılık rejimler, gerilla korkusu içinde yaşıyorlar.

Sözde bağımsız Güney Amerika ülkeleri, ABD emperyalizminin ekonomik, askerî, politik ve kültürel esareti altında. Soygundan pay alan egemen sınıflar, kendi halklarına karşı, emperyalizmin uşaklığını kabullenmiş durum-

da. Egemen sınıfların ihanetini lânetleyen vatanseverler, yumrukla susturuluyor, kurşunlanıyor. Satılık iktidarların, emniyet kuvvetleri adı verilen silâhlı haydutları, üniversiteleri kana boyuyorlar. Bu koşullarda, gerilla tek kurtuluş yolu olarak kalıyor. Halkın ve gençliğin en cesur ve vatansever kesimleri, kırlarda ve şehirlerde silâhlı savaşa başlıyorlar.

Gerilla yenilmez bir silâh. Ancak Şili, Peru ve Bolivya gibi emperyalizme uşaklığı reddederek, devrimci bir yöneliş alan ülkelerde, gerilla eylemleri son buluyor. Öteki ülkelerde ise, zulmün her çeşidine başvurulmasına rağmen, gerilla genişliyor, yayılıyor ve egemen sınıfların iktidar temellerini sarsıyor. Onun içindir ki, gerilla lânetleniyor.

Türkiye'de de bugün gerilla başladıysa, bunun nedenini, gözünü budaktan sakınmayan gençlerin macera ve gangsterlik hevesinde değil, ülkenin içine düşürüldüğü koşullarda aramak gerekir. Atatürk'ün Cumhuriyetinde benzer olayların olabileceğini hiç düşünebilir miydiniz? Ama Şellefyan ve Tunagür Cumhuriyetinde her şey mümkündür. Bu nedenle, devrimci gençliğin isyanını anlamak için, Atatürk'ün "Bursa Nutku"nu bir kez daha okumak gereklidir.

Atatürk diyor ki:

"Türk genci, inkılâpların ve rejimin sahibi ve bekçisidir. Bunların lüzumuna, doğruluğuna herkesten çok inanmıştır; rejimi ve inkılâpları benimsemiştir. Bunları zayıf düşürecek en küçük veya en büyük bir kıpırtı ve bir hareket duydu mu; bu memleketin polisi vardır, jandarması vardır, ordusu vardır, Adliyesi vardır demeyecektir. Hemen müdahale edecektir ve kendi eserini koruyacaktır. Polis gelecektir, asıl suçluları bırakıp suçlu diye onu yakalayacaktır. Genç, polis henüz inkılâp ve Cumhuriyetin polisi değildir, diye düşünecek, fakat asla yalvarmayacaktır. Mahkeme, onu mahkûm edecektir. Gene düşünecek, demek adliyeyi de ıslah etmek, rejime göre düzenlemek lâzım diyecek. Onu hapse atacaklar, kanun yolundan itirazını yapmakla beraber... Meclis'e telgraflar yağdırıp haklı ve suçsuz olduğu için tahliyesine çalışılmasını, kayrılmasını istemeyecek.. Diyecek ki: Ben, iman ve kanaatimin icabını yaptım. Müdahale ve hareketimde haklıyım. Eğer buraya haksız gelmişsem, bu haksızlığı meydana getiren sebep ve âmilleri düzeltmek de benim vazifemdir.

İşte benim anladığım Türk genci ve Türk gençliği..."

Devrim, Sayı 72, 9 Mart 1971

Teşhis ve Tedavi

Cici demokrasinin artık sonu geldi. Fakat can çekişme, daha hayli zaman alabilir.

Büyük komutanlar, muhtıralarında, mevcut duruma bütün devrimcilerin katılacağı doğru bir teşhis koymuşlardır. Gerçekten, "Parlâmento ve Hükûmet, süregelen tutum, görüş ve icraatı ile, yurdumuzu anarşi, kardeş kavgası, sosyal ve ekonomik huzursuzluklar içine sokmuş, Atatürk'ün bize hedef verdiği çağdaş uygarlık seviyesine ulaşmak ümidini kamuoyunda yitirmiş ve Anayasanın öngördüğü reformları" gerçekleştirememiştir.

Peki, Anayasanın öngördüğü reformlar nasıl gerçekleştirilecektir? Türkiyemiz, Atatürk'ün istediği yolda çağdaş uygarlık düzeyine en kısa sürede nasıl ulaştırılacaktır?

Muhtırada "Türkiye Cumhuriyeti'nin geleceğini ağır bir tehlike içine düşürdüğü" haklı olarak belirtilen Parlâmento'nun bir anda hidayete ererek, 25 yıllık antikemalist gidişe son vermesi ve Kemalizm yoluna girmesi ümit edilebilir mi?

Cici demokrasinin partileri ve Parlâmentoları, Ordu desteğinden güç

alsalar da, 27 Mayıs Anayasasının öngördüğü sosyal ve ekonomik reformların hiçbirini ciddîyetle uygulayamazlar ve başarıya ulaştıramazlar. Örneğin, çok sözü edilen Toprak Reformunu ele alalım. Oldukça ilerici sayılabilecek bir Toprak Kanunu, 1945 yılında çıkarılmıştır. Kanun çeşitli değişikliklerle az çok kuşa çevrilmekle birlikte, bugün de yürürlüktedir. Fakat 25 yıldır ne CHP, ne de DP ve AP tarafından Toprak Kanunu bir türlü uygulanmamıştır. Zira cici demokrasi, Toprak Reformuna ve Atatürk döneminin bütün ilerici atılımlarına bir tepki olarak doğmuştur, bir karşı devrim olarak gelişmiştir.

Toprak Reformu, ekonomik bağımsızlığı sağlamaya yönelmiş devletçi kalkınma, Köy Enstitüleri, laik toplum düzeni ve bağımsız dış politika gibi, Kemalizmin temellerini teşkil eden ilerici atılışların cellâdı, cici demokrasinin siyasî partileri olmuştur.

Şimdi bu Kemalizm cellâtları, "partilerüstü bir anlayışla" birleşseler, ne değişecektir? Esasen onlar, son 25 yıldır Kemalizmin tasfiyesinde "partilerarası", ya da "partilerüstü" bir anlayışla, çoğu zaman birleşmişlerdir. Sermayeci sınıfların hayatî çıkarlarının korunmasında ahenkli bir işbirliği yapmışlardır. Hatta sermayeci sınıfların çıkarlarının ortak koruyucusu olan politikacılar, 27 Mayıs'tan sonra kendi çıkarlarının savunulmasında da tatlı bir koalisyon kurmuşlardır. Politik nimetlerin eşit olmayan paylaşılmasından doğan Menderes günlerindeki sert politikacı kavgaları, artık son bulmuştur. Özel çıkarlar için Anayasa değişiklikleri elbirliği ile kotarılmakta, idare meclisi üyelikleri ve dış geziler hakkaniyete uygun biçimde partiler arasında paylaşılmakta, Bakanlık kapılarında "muhalif" milletekillerine de "muvafıklar" kadar kolaylık gösterilmektedir. Bu koalisyonun gücünü anlamak için Parlâmento Genel Kurullarındaki iktidar-muhalefet maçlarına değil, Anadolu Kulübünün salonlarındaki kucaklaşmaya bir göz atmak yeterlidir.

Şimdi bu politikacıların aralarında bir "millî" koalisyon kurmalarından söz ediliyor. Oysa, koalisyon çoktan kurulmuştur ve bu koalisyon, sermayeci sınıflar ne ölçüde millî ise, o ölçüde millîdir. Sermayeci sınıflar ne ölçüde reformcu ise, o ölçüde reformcudur.

Çok gerilere gitmeye lüzum yok. 1961-1965 yıllarında biz, Ordu'nun desteği ile işbaşına gelmiş ve Büyük Paşaların desteğini devamlı aramış bir Başbakanın yönetiminde, koalisyonlu, ya da koalisyonsuz bir reformculuk dönemi yaşadık. Plânlı kalkınma, Toprak Reformu, Vergi Reformu ve Personel Reformu vb. ninnilerini devamlı dinledik. Ama değişen bir şey olmadı. Politikacılar,

ilk Kalkınma Plânının öngördüğü reformları soysuzlaştırmakta birleştiler. Aynı kişilerle yeni bir deneme, aynı sonuçları verecek ve bir reformculuk edebiyatından öteye gidilemeyecektir. Nitekim daha bir iki gün önce, Millet Meclisi Komisyonu, Orgeneral Batur'un muhtırasında yer alan dış ticaretin devletleştirilmesi teklifini, "Anayasaya aykırı" sayarak oybirliği ile reddetmiştir!

Yeni Seçim Kanunu'yla erken seçimler mi? Yeryüzünün en mükemmel Seçim Kanunu'nu da yapsanız, Parlâmento'ya aynı hamurdan politikacılar girecektir. Partilerimiz ve bu partilerin "meb'us" adayları, üç aşağı beş yukarı bellidir. Hangi Seçim Kanunu olursa olsun, bu üçkâğıtçı politikacı beyler Parlâmento'ya dolacaklardır.

Güdümlü, ya da güdümsüz parlâmentoculuk yoluyla, Türkiyemiz yerinde saymaya mahkûmdur. Bir kez olsun haysiyetli bir davranış göstererek, muhtıra üzerine derhal Parlâmento'nun feshi kararını alamayan politikacılarla hiçbir alanda olumlu işbirliği yapılamaz.

Türkiyemizin içine düşürüldüğü antikemalist bataklıktan çıkarılması ve çağdaş uygarlık düzeyine en kısa sürede ulaştırılması, kapitalist ve feodal yapıları kıracak bir devrimci şahlanışı gerektirir. Devrimci bir şahlanış ise, günümüzde ancak gücünü halktan alan ve halkın örgütlü desteğine dayanan devrimci kadrolar eliyle başarıya ulaştırılabilir. Fakat görünüş odur ki, bu noktaya gelinmesi için daha bir süre değerli zamanlar israf edilecektir. Temennimiz, bu zaman israfının en kısa sürede son bulmasıdır.

Türkiyemiz cici demokrasi uğruna 25 yıl israf etti. Bir ülkenin çağdaş uygarlık düzeyine ulaşması için yeterli olan 25 yıl, bütün dünya ülkelerinin kalkınma yarışına girdikleri bir dönemde, Atatürk Cumhuriyetini güçlendirmeye değil, onu bir Şellefyan ve Tunagür Cumhuriyeti hâline getirmeye harcandı. Bu nedenle, kaybedecek fazla vaktimiz yok.

Teşhis çok doğru ve çok isabetli konmuştur. Teşhis doğru olunca, tedavisi de mutlaka bulunacaktır. Bütün devrimcilere düşen görev, kanımızca, hasta Türkiyemizin gerçek bir tedavisinin, değerli zamanlar daha fazla israf edilmeden bir an önce başlamasını sağlayabilmek için, elbirliği ile olumlu yönde çaba göstermelidir.

Devrim, Sayı 73, 16 Mart 1971

Parlâmentoculuğun Takkesi Düştü

Siyasî partiler, bir reform hükûmetinin kurulmasını istemediklerini açık açık söylüyorlar. Başkan Sunay ise, bu partilere dayalı bir reform hükûmeti kurulacağını ilân eyliyor.

İnönü, hem "Bu Parlâmento reformları başaramaz." diyor, hem de reformları uygulaması için Hükûmet'i destekleyeceklerini peşinen açıklıyor.

Komutanlar, hem Anayasanın öngördüğü reformları gerçekleştiremeyen Parlâmento'nun "Türkiye Cumhuriyeti'nin geleceğini ağır bir tehlike içine düşürdüğünü" kamuoyuna duyuruyorlar, hem de bu Parlâmento'dan Türkiye'yi kurtarmasını bekliyorlar.

Partilere herhalde güvenemiyorlar ki, onlardan "Sen, sen olma" biçiminde partilerüstü anlayış istiyorlar.

Bu koşullarda, yeryüzünün en büyük devlet adamı dahi, "güçlü ve inandırıcı bir hükûmet" kuramaz. Ya bir süre sonra Parlâmento'dan ve bugünkü siyasî partilerden vazgeçilerek, "Atatürkçü bir Meclis" kurulmasına yönelinecektir, ya da reform iddialarının bir edebiyattan ibaret kalmasına rıza gösterilecektir.

Reformculuk lâfta kaldığı sürece de, en amansız şiddet kanunları gençlik eylemlerini önleyemez ve en geniş tasfiyeler zinde güçlerin keskinleşen huzursuzluğunu bastıramaz. Akıntıya karşı kürek çekmeye kalkışmakla, çağdaş uygarlık yolunda mesafe alınamaz.

Türkiye'nin Kemalist yönde mesafe almasını istemeyen tutucu iç ve dış güçler, bunun içindir ki, Parlâmentoculuğa dört elle sarılmışlar ve Komutanların muhtırasını hükümsüz kılma yolunda yoğun çaba göstermişlerdir.

Arka sayfamızdaki köy incelemesi, köylü oyunu elinde tutan tefeci, aracı ve mütegallibeyi, parlâmentoculuğun zayıflatacağı yerde nasıl kuvvetlendirdiğini açıklamaktadır. Orta Çağ kalıntısı bu güçler, Nurcusu, Süleymancısı, hacısı ve hocasıyla birlikte, Türkiye'de parlâmentoculuğun şampiyonluğunu yapmaktadırlar! Şeriatçılar, Ordu müdahalesini önleyecek kuvvet vehmettiklerinden, fırtınasız günlerde "Deccal" ilân eyledikleri İnönü'yü, fırtınalı günlerde "Hızır" görmektedirler. En tutucu güçleri sinesinde barındıran Adalet Partisi, Ordu sesini yükseltince, Ordu müdahalesine karşı parlâmentoculuğun savunucusu diye, İsmet Paşa'yı hemen büyük devlet adamı ilân edivermektedir.

İstanbul ve İzmir'in büyük sermaye çevreleri de, kendilerini Bakanlardan çok daha kudretli kılan ve Parlâmento üyelerini hizmetkârları yapan parlâmentoculuğun baş savunucuları arasındadır. Büyük sermayenin sözcüsü İstanbul Ticaret Odası Başkanı, son olaylarla ilgili olarak bir basın toplantısı düzenlemiş ve "Parlâmento'nun dışındaki her türlü çözüm yolu, Türkiye'nin bütünlüğünü tehlikeye düşürür." buyurmuştur. Tabii ki, söz konusu olan Türkiye'nin bütünlüğü değil, sermayenin emperyalizmle bütünlüğüdür. Partilerin, parlâmentoculuğu yaşatma yolunda birleşmelerini isteyen Ticaret Odası Başkanına yakın çevreler. Emile Noel'in "Demokrasi dışındaki sistemlerle yönetilen ortaklara, Ortak Pazar'ın ilgi göstermeyeceğini açıkladığı" tehdidini savurmuşlardır. Demek ki, parlâmentoculuk, Ortak Pazarcılığın da ayrılmaz parçasıdır...

Sam Amca, Parlâmentoculuktan Yana..

Yunan Cuntası örneğini hatırlayarak, ABD'nin Türkiye'de yıllardır faşist bir askerî cunta kurmak için çaba gösterdiğine içtenlikle inanan bir kısım ilerici aydınlarımız pek şaşacaklardır ama, Sam Amca da parlâmento-

culuğun -tüm güdümlü bile olsa- yaşatılması yolunda ülkemizde çaba harcayan güçlerin başında gelmektedir.

Sam Amca, daha 1969 yılında -devalüasyon ve öteki istikrar tedbirlerinin yaratacağı sarsıntıyı iyi bildiği için- bir AP-CHP koalisyonu kurulmasını arzulamıştır. Partilerarası çelişkiler ve Demirel'in iktidarda kalmakta direnmesi, böyle bir koalisyonun teşkilini geciktirmiştir.

Siyasî partileri ve Parlâmento'yu, "Türkiye Cumhuriyeti'nin geleceğini ağır bir tehlike içine düşürmek"le suçlayan muhtırasal bombadan sonra, hasarı çabucak tâmir ederek, parlâmentoculuğu herhangi bir biçimde yaşatabilmek için yoğun çaba gösterilmiştir. Muhtıradaki görüşlere uygun tutum içinde olan bir kısım Atatürk devrimcileri etkisiz kılınıvermiştir.

Operasyon, başta İsmet Paşa, iç ve dış bütün tutucu güçler tarafından bayram sevinciyle karşılanmıştır...

Emperyalizm ve işbirlikçileri, Türkiye'de bir Ordu müdahalesinden neden ürkmektedirler? Çünkü emperyalizm bilmektedir ki, geniş gövdesiyle milliyetçi olan ordular, eninde sonunda antiemperyalist bir rotaya otururlar. ABD'nin bizi ayrılmaz bir parçası saydığı Ortadoğu'ya bir bakalım: 1952 Mısır, 1953 Irak ve Suriye darbelerinin teşvikçisi ve hatta hazırlayıcısı ABD olmuştur. Ama milliyetçi subaylar, kısa bir sürede ABD'nin hiç hoşlanmadığı antiemperyalist bir tutumu benimsemişlerdir. Cezayir'den Libya'dan tutunuz da Sudan'a kadar, Ortadoğu'daki bütün askerî rejimler milliyetçidirler ve halkçıdırlar. Öteki bütün rejimler ise, başta Tunus olmak üzere, gericidirler ve emperyalizmin uydusudurlar. Peru'da sandıktan çıkmış olan orta sol hükûmet, emperyalizmin sevgilisiydi: onu deviren milliyetçi-devrimci askerî hükûmet ise hasmıdır...

Tekrar ülkemize dönelim: Parlâmentoculuk koşullarında, ister tek başlarına, ister koalisyon hâlinde, ülkemizi daha çok uzun bir süre yönetmeye aday gözüken siyasî partiler, emperyalizmin hayatî çıkarlarına karşı çıkabilirler mi? Ana muhalefetin en ilerici geçinen kanatları dahi, bu hayatî çıkarlara lâfla bile karşı çıkmaktan ürkmektedirler. Ama milliyetçi-devrimci bir yönetim, Atatürkçü bir dış politikaya yönelebilir, ülke çıkarlarına aykırı bütün bağımlılık ilişkilerini koparabilir, yabancı sermaye yağmasına son verebilir ve işbirlikçi tutucu güçler koalisyonuna karşı halkın safında yer alabilir.

İşte demokrasi ve parlâmentoculuğu kurtarma edebiyatının gerisinde, iç ve dış tutucu güçlerin, asıl önlemek istedikleri "büyük tehlike" budur. Onlar yalnız komünizme, Sosyalizme değil, milliyetçiliğe ve Atatürkçülüğe de karşıdırlar. Türkiye'de komünizmden değil, güçlü Atatürk milliyetçiliğinden korkmaktadırlar.

Mevki sahibi iyi niyetli birçok kişi, farkına bile varmadan bu büyük oyuna âlet olmaktadır. Karnında tilkiler dolaştıran ünlü devlet adamları dahi, bu satranç oyununda ne Şah, ne Vezirdir. Bir piyondan ibarettir.

Ne var ki, bu oyun zor yürüyeceğe benzemektedir. Bulunan formül, partilerarası ve partileriçi çelişkiler yüzünden, daha işin başında inandırıcılığını yitirmiştir. Kısa sürede yeni formüller gerekecektir. Fakat hiçbir formül, temeldeki büyük huzursuzlukları çözmeye yetmeyecek, millîci güçlerin çığ gibi büyümesini ve örgütlenmesini durduramayacaktır.

Bu inançla, olup bitenleri iyimserlikle izliyoruz.

Devrim, Sayı 74, 23 Mart 1971

Reform Hayalciliği

Ülkemizde eskiden beri yaygın bir görüş vardır. "En iyi teknisyenleri, en gelişmiş beyinleri bir araya getiririz. Yerli beyinler yetmezse, yabancı beyinlerden de yararlanırız. Onlar reçeteleri hazırlarlar. Böylece ülke sorunları çözülür ve Türkiye kurtulmuş olur."

Tek parti günlerinde, genellikle en iyi teknisyen reçetelerini uygulamaya yönelinmiştir. Örneğin Ankara, en yetkili şehircilerin plânlarına göre kurulmak istenmiştir. Prof. Jansen'e şehir plânı hazırlatılmıştır. Jansen sormuştur:

"— Gazi Paşa'nın bir şehir plânı uygulayabilecek kadar kuvvetli bir idaresi var mıdır?"

Rahmetli Falih Rıfkı'nın yazdığına göre, bu soru Atatürk'ü çok kızdırmış, fakat olaylar Jansen'i haklı çıkarmıştır. Arsa yağması peşindeki kudretli egemen sınıflar, Jansen'in bilimsel plânını, çıkarsal plân hâline getirmişlerdir.

Millî Şef İnönü, teknisyen Hatipoğlu'na bir Toprak Reformu Kanunu tasarısı hazırlatmıştır. Hatta tasarıyı yeteri kadar cesur bulmayarak, Mec-

lis'te ona bir "Onyedinci Madde" eklemiştir. Ünlü madde, mülk sahiplerinin 50 dönümün üstündeki arazilerini kamulaştırma ve bunu toprağı bizzat işleyen işçi ve ortakçıya dağıtma olanağını getirmekteydi. Adnan Menderes ve Emin Sazak gibi toprak ağaları bu maddeye karşı çıkmışlardır. Emin Ağa, "Bu prensip kabul edilince, yarın amelenin şu apartmanın bir odasını isteme hakkı olacaktır... Deli olmamanın imkânı yoktur." diye haykırmıştır. Meclis'teki çoğunluk ve CHP yöneticileri, devrimci nitelikte maddenin aleyhindedir. Millî Şef, Meclis üzerine ağır baskı yapar. "Toprak Reformu istemeyen parti, benim parti değildir" der. Bu ağır baskı altında onyedinci madde önergesini 321 milletvekili imzalar ve madde kanunlaşır. Ama Millî Şef zorlamasıyla Meclis'te kabul edilen Toprak Kanunu, egemen sınıfların direnmesi yüzünden bir türlü uygulanamaz.

Sonra 27 Mayıs gelir. Seçkin teknisyenler, yeniden reformlar plânlamaya koyulurlar. Başta Toprak Kanunu tasarıları olmak üzere bir sürü reform projeleri hazırlanır. AP tek başına iktidara gelene kadar bir reform edebiyatı sürer gider. Fakat ciddî hiçbir şey yapılamaz.

Yapılamaz, zira çözmek zorunda bulunduğumuz temel sorunlar, teknisyen düzeyinde çözülecek sorunlar değildir.

Ülkemizde bugün "bozuk" saydığımız bir düzen yürürlüktedir. Bu bozuk düzen temelinden değiştirilip yeni bir düzen kurulmadıkça, Türkiyemizin gittikçe ağırlaşan sorunlarını çözme ve çağdaş uygarlık yolunda hızla mesafe alma olanağı yoktur. Düzende temelinden bir değişiklik, yâni Devrim gereklidir. Ne var ki, çağdaşlaşmayı ve hızla kalkınmayı engelleyen "bozuk düzen" bir rastlantı olmayıp, iç ve dış egemen sınıfların çıkarlarına göre biçimlenmiş bir düzendir. Emekçiler için bozuk, egemen sınıflar için ise hiç de bozuk olmayan tatlı bir düzendir.

Dış destekli egemen sınıflar, kudretlidirler ve ufak tefek düzeltmelere rıza gösterseler bile, kendi düzenlerini korumak için her çâreye başvurmaya kalkıdırlar. Bu nedenledir ki, egemen sınıflar koalisyonu, sınıf temellerini zayıflatabilecek her türlü ciddî reform hareketine başarıyla karşı koymuşlar ve teknisyenlerin hazırladıkları köklü reform projeleri, şimdiye kadar kâğıt üzerinde kalmıştır.

Türkiyemizin bu "makûs tarihini", teknisyenler değil, ancak egemen sınıflara karşı emekçi sınıfların gücünü seferber edebilen toplum savaşları değiştirebilir. Düzen değişikliği, tutucu güçlerle devrimci güçler arasında

bir toplumsal savaştır ve devrimci güçlere dayanarak başarıya ulaştırılabilir. Bu savaş kazanılmadan, tutucu güçlerin egemen olduğu bir toplumda, teknisyenin düzen değişikliği yolunda yapabileceği pek fazla bir şey yoktur.

Yeni Reform Hükûmeti, bu görüşlerin ışığı altında değerlendirilmelidir: Büyük Paşaların iradesine dayanılarak, sağcı ve solcu teknisyenleri bir araya getiren karma hükûmet kurulmuştur. Hükûmetin karşısında, düşman bir Parlâmento ve siyasî partiler vardır. Egemen sınıflar, iktidarları ve toplumu etkilemek için, eskisi gibi her türlü olanağa sahiptirler. Dış güçler, çok daha faaldir. Bu kudretli tutucular koalisyonu karşısında, iktidar haktan kopuktur. Hatta böyle bir desteği aramaktan uzaktır...

Bu koşullar, muhtırasal iradeyi de geniş ölçüde etkileyeceğinden, reformculuk denemesi çok sınırlı kalmaya mâhkumdur. Kapitalist yapıları zayıflatıcı ve feodalite kalıntısı ilişkileri derhal ve tamamen yok edici atılımlara girişilebilmesi zayıf bir ihtimaldir. Batur Muhtırasında yer alan dış ticaretin devletleştirilmesi ile bankaların devletleştirilmesi gibi tedbirlerin dahi başarıya ulaştırılabileceğini sanmıyoruz. Yeni hükûmet, daha çok, burjuvazinin sınıf temellerini zayıflatmayacak, hatta güçlendirecek olan reformlara yöneleceğe benzemektedir. Bununla birlikte, yeni hükûmetin reformculuğunun sınırlı kalışı, ona karşı tamamen olumsuz bir tutum takınmayı gerektirmez.

Önümüzdeki günlerde devrimcilere düşen görevin, emekçilerin yararına girişilebilecek olumlu eylemleri hayale kapılmadan desteklemek, olumsuz eylemleri ise, gerçekçi bir tutumla eleştirmek olduğunu sanıyoruz.

Devrim, Sayı 75, 30 Mart 1971

Oyun İçinde Oyun

Hükûmet Programı, beklendiği üzere, kapitalist yapıları zayıflatmaya ve giderek tasfiyeye yönelmek şöyle dursun, kapitalizmi güçlendirmek amacını gütmektedir. Madencilik alanındaki bir iki tedbir dışında, antiemperyalist nitelik taşımaktan uzaktır.

Batılı devletlerin ve uluslararası teşekküllerin yıllardır gerçekleşmesini ısrarla istedikleri tedbirler, programda yer almaktadır. Bunların başında, Demirel'in yarım yamalak uyguladığı istikrar politikasının ciddiyetle yürütülmesi gelmektedir. Bütçe açıklarının önlenmesi, iktisadî devlet teşekküllerinin dengeye kavuşturulması, tarımın vergilendirilmesi, vergi kaçakçılığıyla mücadele edilmesi, kredi genişlemesinin sınırlandırılması ve sermaye piyasasının geliştirilmesi gibi Demirel'in tâvizci ve gevşek davrandığı tedbirlerin yeni hükûmetçe gerçekleştirilmesine çalışılacağı anlaşılmaktadır.

Ekonomiyi sağlam temeller üzerine oturtacağı sanılan bu tedbirlerin, hiç değilse ilk yıllarda kamu yatırımlarının kısılmasına, kalkınma hızının düşmesine ve işsizliğin şiddetlenmesine yol açması beklenebilir.

İstikrar tedbirleri, Devrim Kanunlarının uygulanmasının yaratacağı hoşnutsuzlukla birleşince, Anayasaya göre 1973 yılında yapılması gereken seçimlerde, Demirel'in Anayasayı değiştirmeye yetecek bir çoğunlukla sandıktan çıkması mümkün olabilir... Ne var ki, bu tedbirler, Batılı ülkelerce sağlam kapitalist gelişmenin gereği sayılmaktadır. Batılılara göre, Ortak Pazar üyeliğine yönelen Türkiye her şeyden önce ekonomik istikrarı korumak zorundadır.

Uzun vâdeli bir tedbir teşkil etmekle birlikte, Toprak Reformu da, iç pazar genişletici ve kapitalizmi güçlendirici bir tedbir olarak, Batılılarca istenmekte ve teşkil edilmektedir. Nitekim ABD'nin tam kontrolü altında bulunan Güney Vietnam ve Formaza'da bu tip Toprak Reformlarını bizzat Amerikalar yapmıştır...

Dış Politikada Reform Yok...

Program, yeni hükûmetin dış politikada Demirel iktidarından biraz daha fazla Batı taraftarı olacağı izlenimi vermektedir. Nihat Erim Başkanlığındaki bir CHP Komisyonunun yandaki sütunlarda okuyacağınız raporunda öngörülen NATO'da reform tekliflerinin hiçbiri programda yoktur.

Ortak Pazar'la ilişkileri geliştirmeye önem verileceğinden söz ediliyor, fakat yıllardır tartışılan ikili anlaşmalara tek kelimeyle olsun dokunulmuyor.

İkili anlaşmaları yok sayan programda, Amerika'ya sabırsızlıkla beklediği bir müjde verilmektedir. Bu müjde haşhaş ekiminden vazgeçilmesi ve kaçak ekimi önleyici tedbirlerin alınması yolundaki Amerikan taleplerine uyulacağı biçimindedir. Demirel Hükûmeti, artan baskılara rağmen, bu işi hayli savsaklamıştır. Demirel, haşhaş ekimini sert tedbirlerle kontrol altına almayı öngören bir tasarıyı Parlâmento'ya sevketmiş, fakat tasarının kanunlaşmasında çok yavaş davranmıştır. Yeni Hükûmet ise, kanunun önemle ele alacağını şu sözlerle açıklamaktadır: "Bütün dünya gençliği için kahredici bir âfet hâlini almış olan afyon kaçakçılığının, her şeyden önce insanlık duygularını incittiği inancında olan Hükûmetimiz bu mesele üzerine önemle eğilecektir. Afyon üreticilerine daha iyi bir geçim alanı gösterilecek ve desteklenecektir."

Eğer Türkiye'de haşhaş ekiminin yasaklanması dünya gençliğini eroin belâsından kurtaracak olsa Hükûmet'in görüşüne tereddütsüz katılırdık.

Ne var ki, yandaki sütunlarda okuyacağınız üzere, Amerikan kaynakları dahi buna inanmıyorlar. İnsanlık duygularını inciltmekten kaçınmak için "Türk köylüsü ezilecek, fakat eroin iptilâsı eskisi gibi devam edecektir." Hükûmet'in bu gerçekleri bildiğini sanmaktayız. Fakat Sam Amca'yı hoşnut etme arzusu ağır basmıştır.

Haşhaş konusunda görülen bu tutum, bilemeyiz, dış politikanın yürütülmesinde de kendini hissettirecek midir? ABD, Türkiye ve Yunanistan'ı Ortadoğu politikasının araçları saymaktadır. İlerici Arap rejimlerine karşı Atina ve Ankara'dan geçecek Telaviv'e kadar uzanan bir eksen kurmak ve Ortadoğu müdahalelerinde Türkiye'deki üslerinden yararlanmak istemektedir. "Çifte Enonis" aldatmacasıyla, Atina-Ankara işbirliğini sağlamlaştırmak, Kıbrıs'ı bir Amerikan üssü haline getirmek ve kuzey komşumuzla olan ilişkilerde gerginlik yaratmak çabasındadır. Yeni Hükûmet, bu tuzaklara düşmekten kurtulmayı başarabilecek mi? Bunu zaman gösterecektir.

Evdeki Hesap Çarşıya Uyacak mı?

Demek oluyor ki, Batılı dostlarımız, yeni Hükûmet'ten iç ve dış politikada sandıktan çıkma hükûmetlerin yapamadıklarını yapmasını beklemektedir. İstikrar politikası tedbirlerinin uygulanmasıyla, kapitalizmin daha sağlam bir temele oturacağını düşünmektedirler. Reform edebiyatı ve "huzur" tedbirleriyle zinde güçlerin etkisiz kılınabileceği ve yeniden parlâmentoculuğa dönüleceği hesaplamaktadırlar.

Senaryo böyle çizilmiştir. Fakat oyun, senoryoya uygun biçimde oynayabilecek midir? Kapitalizm, ülkemizin çığ gibi büyüyen sorunlarını hiçbir zaman çözemeyecektir. İstikrar tedbirleri, sosyal ve ekonomik huzursuzluğu gidermek şöyle dursun, artıracaktır. Böyle bir ortamda, "huzur tedbirleri"nin işçiye, gençliğe ve bütün devrimci güclere karşı bir kaba kuvvet gösterisine dönüşmesi ihtimali büyüktür.

Bu ihtimallere hazır olmalıyız. Ve oyunu bozmak için, bu ihtimallere uygun biçimde kenetlenmeliyiz.

NOT: Sağlık nedenleriyle, doktorların kesin istirahat vermesi üzerine Doğan Avcıoğlu Genel Yayın Müdürlüğü görevinden ayrılmıştır. Avcıoğlu, en kısa sürede yazılarına tekrar başlayacaktır.

Devrim, Sayı 76, 6 Nisan 1971

Güvenoyundan Sonra

Hükûmet güvenoyu alır almaz, pusuya yatmış hevesler ortaya çıktı. İsmet Paşa'nın cici demokrasiyi kurtarmak çabasıyla övgüler düzdüğü program, çoğunluk partisi tarafından ancak "siyasal" bir davranış olarak onaylandı. Ama, bu onayın ardında, Hükûmet'in her an düşürülebileceği tehdidi de yatmaktaydı.

Parlâmento, 12 Mart Muhtırası'nın muhatabı olduğunu hemen unutmuş görünüyor. Şimdi en büyük sorun, reformlar diye önüne getirilen programın bile uygulanmasını engelleyebilmektir. Programını uygulamakta kararlı olduğu sürece Erim, Parlâmento'ya karşı büyük Paşaların desteğini arama durumundadır. Ancak, büyük Paşalardan güç alırsa da, bu Parlâmento'dan tasarıları geçirmek pek mümkün değildir. 1961-1965 döneminde İsmet Paşa'nın Ordu destekli reformcu hükûmeti, tutucu Parlâmento'nun önünde nasıl bozguna uğradıysa, Erim döneminin reformculuğu da edebiyattan öteye geçemeyeceğe benzemektedir.

Madencilik alanındaki bir iki tedbir dışında, antiemperyalist nitelik taşımaktan uzak bir hükûmet programıyla, uygulamada dışa bağımlılığı sürdürmekten öteye gidilemez. Kapitalist yapıların kırılması şöyle dursun,

Hükûmet programında bunun geliştirilmesi öngörülmektedir. Ama, buna rağmen Parlâmento bu "reformları" yozlaştırmak için elinden geleni ardına koymayacaktır.

Muhtıra karşısında suçluluğunu kabullenip, suspus olan Parlâmento, Hükûmet'in getireceği tasarılara karşı çıkmaya hazırlanmaktadır. Daha şimdiden, program üzerindeki konuşmalardan anlaşılan budur. Başbakanın eleştirilere verdiği cevaplar, Parlâmento'yu cesaret sahibi kılmıştır.

"Reformlar" karşısında parlâmenterlerin tutum ve davranışlarının başka türlü olması da mümkün değildir. Bu nedenle, bir süre sonra ya Parlâmento'dan ve bugünkü siyasî partilerden vazgeçilerek, "Atatürkçü bir Meclis" kurulmasına yönelinelecek, ya da muhtırada yazılanlar yok farz edilecektir.

Ne var ki, olaylar nasıl gelişirse gelişsin, Türkiyemizin tam bağımsızlık içinde çağdaş uygarlık düzeyine ulaşması yolunda daha bir süre değerli zamanlar israf edilmiş olacaktır.

Türkiye'nin içine düştüğü antikemalist bataklıktan, çağdaş uygarlık düzeyine en kısa zamanda ulaşması, büyük Paşalardan destek alıp, tutucu Parlâmento'yla uzlaşarak alınacak tedbirlerle değil, gücünü halktan alan ve halkın örgütlü desteğine dayanan devrimci kadrolar eliyle başarıya ulaşabilir.

Devrim, Sayı 77, 13 Nisan 1971

(İleri Yayınları'nın Notu: Bu yazı, Bakış köşesinde "DEVRİM" imzasıyla yayınlanmıştır.)

Gerçeğin İçindeki Gerçekler...

Başbakan Yardımcısı Atillâ Karaosmanoğlu, Türkiyemizin ekonomik tablosunu açık ve samimi olarak şöyle çizmiştir:

Devalüasyon kararı dış baskıların etkisiyle alınmıştır. Özel sektör yatırımlarını ve ihracatı teşvik gerekçesiyle, devletin 8 milyar lirası kapitalistlere ulufe olarak dağıtılmıştır. Yabancı sermaye son dört yılda Türkiye'ye 112 milyon dolar yatırmış, buna karşılık 121 milyon dolar kâr transferi yapmıştır. 1964-1970 döneminde alınan dış borç 1,9 milyar doları bulmuş, ancak bu muazzam borç yükünü haklı gösterecek bir kalkınma gerçekleştirilememiştir. Tarım, sanayi ve inşaat sektörlerindeki üretim düşüşüne karşılık artış hizmet sektöründe olmuştur. Büyük yatırımlarda, ciddî maliyet artışları ve çok önemli gecikmeler saptanmıştır. Personel Kanunu, maliyeti hesaplanmadan kabul edilmiştir. Tam bir başıbozukluk içinde hazırlanan 1971 bütçesinde, sadece cari harcamalar bölümünde 1,6-1,7 milyar liralık bir açık verilmiş ve bütçenin denkleştirilmesi olanağı yitirilmiştir.

Geçmiş iktidar döneminde gelişme gösteren tek kalem büyük ümitler bağlanan işçi dövizi gelirleri olmuştur. Bunda AP politikasının bir dahli

yoktur. Ve kalkınma hızı sıfıra yakındır.

Karaosmanoğlu'nun çizdiği tablo, gerçekte, kapitalizmin Türkiyemizdeki iflas tablosudur. Fakat öyle görülmektedir ki, yeni Hükûmet suçu, kapitalizmde ve kapitalistlerde değil, Demirel Hükûmetinde bulmaktadır. Akıllı ve bilimsel davranılırsa, kapitalist yoldan kalkınma olacağına inanmaktadır. Bu amaçla Erim Hükûmeti, Demirel'in yarım yamalak uyguladığı istikrar politikasını ciddiyetle yürütmekte kararlıdır. Maliye Bakanlığında kurulan Gelirler Reform Komitesi, bütçeye 2,5 milyar lira gelir getireceği hesap edilen iki önemli kanun tasarısı hazırlamaktadır. Bunlar, Emlak Vergisi ve tarımsal kazançların vergileme alanının genişletilmesiyle ilgilidir. Önceden hazırlanmış ve kanunlaşmış 1971 bütçesinde imkân ölçüsünde yapılması öngörülen bir operasyonla milyonun üstündeki ödemeler geçici olarak durdurulmuştur. Öte yandan, PTT hizmetlerine, elektrik tarifelerine, TRT hizmetlerine, kömüre, vapura ve trene zam yapılacağı anlaşılmaktadır.

Bu yol 1958 devalüasyonundan sonra da denenmiştir. Menderes'in tavizci ve gevşek davrandığı istikrar tedbirlerini, 27 Mayısçılar gerçekleştirmeye çalışmışlardır. Günümüzde de, Demirel'in bıraktığını, Muhtıracılar yüklenme durumundadırlar.

Bu politika zorunludur. Ancak, ekonomiyi sağlam temeller üzerine oturtacağı düşünülen bu tedbirlerin, durgunluk ve işsizlik yaratması beklenebilir. Bunun cici demokrasi koşullarında, 1973 yılında seçimler yapılırsa parsayı bir kere daha Demirel zihniyetindekilerin toplamasından başka sonuç vermesi düşünülemez.

Tatlı kârlara alışmış egemen sınıflar, hoşlarına gitmeyecek istikrar politikası karşısında ne yapacaklardır? Bu politika gerçekte onların uzun vadeli çıkarlarına uygundur ama, kısa dönemde vergi vb. fedakârlıklar gerektirmektedir. Burjuvazinin gözü kördür, bu fedakârlıklara katlanmayabilir. Nitekim ilk ses, İstanbul Sanayi Odası Başkanı Ertuğrul Soysal'dan geldi. Karaosmanoğlu'nun konuşmasını sanayicileri üzdüğünü belirten Soysal, sanayicilerin "Yeni vergilere tahammülü yoktur." dedi.

Öte yandan, Parlâmento ne yapacaktır? Karaosmanoğlu, Demirel iktidarını hedef almıştır, onu ekonomiyi batırmakla suçlamıştır. Oysa Erim Hükûmeti AP çoğunluğunun desteğine muhtaçtır. AP'li basın, "Parlâ-

mento durdukça işbaşında kalabilmeniz AP'lilerin oylarına bağlıdır. 'Kimseye taviz vermeyeceğiz.' derken, kimseden de taviz beklememek gerekir..." demektedir. AP Genel Sekreteri ise, Karaosmanoğlu'nu, devalüasyon konusundaki açıklamasından ötürü yalancılıkla suçladı ve konuşma için, "Kötüleme edebiyatının ilkel bir örneğidir." dedi.

Görülen, bu çelişmelerin yeni gelişmelere gebe olduğudur.

Devrim, Sayı 78, 20 Nisan 1971

(İleri Yayınları'nın Notu: Bu yazı, Bakış köşesinde "DEVRİM" imzasıyla yayınlanmıştır.)

İsim Dizini

A

Abdülhamit 219, 370, 428, 466, 649, 669, 679, 680, 714, 745, 771, 772, 837, 847, 850
Acheson 377, 411
Adenauer 210, 418, 447
Ağaoğlu, Samet 181
Akal, Oğuz 226, 227, 228, 229
Aksoy, Muammer 503, 505, 844
Alaybek, Ali 89
Alican, Ekrem 143, 233, 235
Allende, Salvador 786, 787, 789, 800
Altan, Çetin 103, 188, 330, 508, 548, 549
Arafat, Yaser 795, 796
Aras, Kâzım 568
Ardıçoğlu, Nurettin 480
Aren, Sadun 50, 61, 178, 508, 526
Aristophanes 370
Aron, Raymond 321, 447, 459
Arşövek Anthimos 704
Atalay, Şerafettin 843
Atatürk 50, 57, 58, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 98, 99, 123, 136, 137, 141, 154, 155, 157, 159, 160, 163, 166, 167, 169, 170, 175, 176, 184, 194, 199, 200, 201, 202, 204, 213,243, 244, 247, 249, 251, 254, 256, 257, 260, 261, 268, 270, 272, 277, 291, 293, 294, 333, 360, 361, 364, 366, 368, 379, 390, 421, 454, 455, 471, 481, 495, 496, 507, 520, 531, 534, 535, 536, 539, 542, 559, 585, 587, 588, 590, 593, 606, 628, 637, 646, 649, 660, 661, 662, 666, 674, 676, 677, 678, 679, 707, 708, 709, 710, 715, 717, 730, 739, 744, 745, 748, 750, 754, 765, 771, 772, 773, 780, 797, 812, 813, 825, 827, 828, 836, 837, 844, 847, 850, 854, 855, 856, 857, 858, 861, 862, 863
Atay, Falih Rıfkı 479, 480, 608, 863
Athenagoras 424
Ayaroa 800
Aybar, Mehmet Ali 463, 464, 467, 481, 538
Aybay, Rona 147
Aydemir, Şevket Süreyya 285, 780
Aytür, Memduh 500

B

Baade 477, 478, 479, 480
Bailey 800
Baksalis 223, 224, 225
Ball, Max 573
Balla, Margaret 411
Baran, Paul 330, 353, 354
Barutçu, Faik Ahmet 183, 197, 527, 529
Barzanî 719, 720, 721, 758
Barzel 447
Başgöz, İlhan 178
Batur, Muhsin 823, 858, 865
Bayar, Celâl 160, 641, 642, 643, 660, 662, 679, 680, 816
Baykam, Suphi 160, 664
Baykurt, Fakir 843
Bazzaz 483
Bekata, Hıfzı Oğuz 835
Benes 561
Berent, İhsan Ruhi 498, 499
Berkes, Niyazi 754, 812
Bilge, Necip 181, 197, 198, 527
Bilgin, Behzat 182, 198, 374
Birch, John 542, 543
Bischoff 733
Blum, Léon 65
Boran, Behice 183, 197, 541
Boran, Kâmil 183, 197
Boratav, Korkut 637

Boulding, Kenneth E. 382
Bozbeyli, Ferruh 633, 701, 807, 815, 816
Bölükbaşı, Osman 181, 197, 313, 335, 336, 436, 527
Bradley 412
Brandt, Willy 672
Brejnev, Leonil 602, 604
Bronfenbrenner, Martin 330
Bundy, McGeorge 449

C-Ç

Cai He-Shen 360
Caillard, Vincent 466
Castro, Fidel 83, 556, 571, 766, 767, 768, 801
Cemal Paşa 771, 847
Churchill 385, 649, 651
Cleveland, Harland 318
Constantinides 704
Cook, Fred J. 349
Cooley 317, 318, 487
Coşkun 846, 852
Crollen 736, 737
Çağlayangil, İhsan Sabri 445, 574, 575, 701
Çan-Kay Şek 173
Çelikbaş, Fethi 182, 197, 198, 273, 313, 468, 503, 505, 527, 529
Çerkez Etem 563
Çombe 379
Çu En Lay 473, 602

D

d'Harcourt 407
Daniel, Jean 603
de Gaulle, Charles 197, 210, 287, 288, 289, 290, 358, 392, 393, 446, 447, 448, 449, 476, 516, 694, 712
Debray, Regis 801
Demir, Yakup 425
Demirel, Ali 825
Demirel, Süleyman 301, 302, 336, 352, 357, 383, 396, 436, 440, 441, 457, 477, 478, 479, 481, 482, 483, 484, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 507, 510, 511, 512, 513, 525, 541, 543, 544, 546, 551, 552, 553, 560, 561, 562, 570, 574, 581, 593, 594, 595, 611, 612, 613, 614, 623, 624, 625, 633, 634, 635, 636, 638, 639, 640, 641, 643, 652, 657, 660, 665, 667, 668, 669, 676, 677, 678, 687, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 701, 703, 705, 706, 707, 711, 724, 725, 726, 739, 740, 741, 742, 747, 751, 752, 755, 763, 774, 802, 803, 804
Demirel, Şevket 825
Diba 299
Dickson 464
Dirik, Muammer 427
Dulles, Foster 159, 381, 516, 557, 572
Dumas, Andre 407
Dumont, Rene 485
Duverger Maurice 321, 322, 363, 391, 418, 457, 618
Düşünsel, Feridun Fikri 527

E

Ecevit, Bülent 22, 23, 72, 468, 503, 505, 506, 507, 508, 509, 529, 530, 531, 532, 536, 561, 589, 600, 629, 642, 643, 657, 660, 629, 661, 662, 664, 697, 701, 748, 759, 770, 771, 772, 787, 789, 816, 827, 844
Eisenhower 348, 349, 350, 620, 651, 652
Eliot, Henri 649
Ely 305
Emin Ağa 864
Enos 264, 329, 344, 345, 351, 353
Ensaarî, Muhammed Fazl-urrahman 469
Enver Paşa 697, 771, 780
Erbakan, Necmettin 633, 657, 658, 659
Erdelhun, Rüştü 771, 841, 846
Erem, Faruk 83, 181, 184, 197, 198, 428, 795, 803
Erhard 395, 396, 447, 514, 515, 517
Erim, Nihat 292, 293, 376, 410, 559, 867, 869, 872
Erman, Sahir 528
Ersoy, Bahir 52, 72
Ertuğrul, Muhsin 370, 372
Esmer, Ahmet Şükrü 493, 515, 578

Evliyaoğlu, Gökhan 469
Eyüp Han 294, 378, 707, 822

F

Feyzioğlu, Turhan 115, 150, 198, 204, 459, 507, 530, 532, 541, 560, 561, 562, 587, 588, 589, 593, 594, 595, 596, 624, 816, 820
Fişek, Nusret 803
Fontaine, Andre 515, 576, 582
Franco 189, 389, 482, 710, 832
Frei 787, 788, 789
Fricker 499

G

Galbraith 62
Galip Paşa 466
Gandi, İndra 387, 421, 431, 475
Garaudy, Roger 407
General Kemal 360
General Porter 246, 294
General Walker 543, 544
Gerakinis 704
Goodman, Seymar S. 655, 656
Gordon 8, 347, 348
Goulart 293, 420, 592
Göğüş, Ali İhsan 480
Gökalp, Ziya 176, 178, 646, 780, 782
Gökçer 370
Grant, James P. 429
Guevara, Che 615
Guillain, Robert 472, 473
Gülek, Kasım 185, 457, 507, 530
Güler, Şevki 362, 427
Güley, Ferda 84
Güneş, Turan 404, 479, 792
Gürçay, Ali Aydemir 285
Gürsel, Cemal 651

H

Hacı Ömer 658
Hadari 227
Hailperin 287
Halle, Louis J. 618
Halman, Talât 652
Hamdi Bey 466
Hamido 426
Harriman 410
Hasan Fehmi Paşa 466
Hatemî, Hüseyin Perviz 469
Heilbroner, L. 621
Henry, Jules 255, 450, 453
Hepbir, Ziya 72
Herkül 267
Herriot 65
Hitler, Adolf 21, 75, 389, 428, 457, 515, 543, 546, 605, 620, 780
Humphrey 227, 228, 373, 374, 420, 578, 582

İ

İbrahim Ethem 567
İbsen 370
İnal, Selahattin 606, 607
İnan, Şefik 29, 72, 127
İnönü, İsmet 39, 45, 54, 57, 58, 59, 67, 68, 70, 72, 73, 75, 81, 82, 85, 86, 87, 105, 106, 110, 122, 130, 131, 134, 135, 150, 152, 154, 158, 159, 160, 162, 163, 167, 168, 169, 170, 172, 177, 185, 186, 187, 188, 193, 196, 200, 201, 205, 206, 228, 230, 231, 232, 233, 235, 255, 256, 266, 268, 276, 280, 292, 293, 294, 296, 305, 332, 336, 356, 357, 362, 378, 387, 379, 392, 403, 406, 412, 416, 436, 437, 454, 455, 457, 461, 463, 464, 465, 481, 482, 483, 497, 502, 503, 504, 510, 525, 532, 538, 539, 542, 545, 561, 562, 563, 581, 593, 635, 601, 640, 641, 642, 643, 650, 651652, 666, 680, 682, 685, 701, 702, 714, 715, 738, 743, 755, 756, 759, 831, 837, 860, 861, 869
İnönü, Erdal 844
İpekçi, Abdi 650, 735, 736, 739, 757
İsa 215, 504

J

Jagan, Cheddi 420
Jalee, Pierre 453
Jansen 863
Johnson 347, 348, 350, 375, 376, 377, 378,

390, 391, 392, 393, 411, 412, 420, 421, 450, 453, 467, 474, 486, 487, 488, 514, 516, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 576, 581, 582, 592, 593, 602, 604, 605, 616, 617, 619, 620, 621, 627, 849
Jourdain 489, 561
Julien 474
Julien, Claude 474

K

Kabakçı Mustafa 848
Kafaoğlu, Arslan Başer 93
Kâğıtçı, Mehmet Ali 750
Kaldor 133, 207, 279, 367
Kara Vasıf 587, 588
Karamanlis 8, 238, 239, 240, 242
Karaosmanoğlu, Atillâ 503, 871, 872, 873
Karaosmanoğlu, Fevzi Lütfi 503
Kartal, Numan 843
Kâsım 214, 215, 216, 294
Kayser, Bernarda 238
Kazgan, Gülten 44
Keiser 725
Kennedy, Robert 62, 172, 209, 217, 228, 290, 348, 349, 350, 373, 383, 486, 543, 544, 619, 652, 683
Kerensky 561
Kıray, Mübeccel 367, 637
Kırca 459, 460, 461
Kissinger, Henry A. 255, 413
Kleiman, Robert 485, 486
Kocagöz, Samim 223
Kocatopçuoğlu, Şahap 64
Koç, Vehbi 100, 101, 102, 396, 633, 658, 664
Kossigin 524, 525, 544, 578
Köksal, Osman 159
Kral Faruk 83, 795
Kral Faysal 482, 483, 808
Kral Hüseyin 214, 795, 796, 808
Kral Suud 796
Kruşçev 172, 209, 378, 474, 619
Kurdayev 720
Kutub, Seyyid 470
Küçük Şori 158

L

Lacoste, Yves 396, 397
Lambert, Jacques 363, 416
Lenin, Vladimir İlyiç 450, 453, 767
Lin Biao 473
Lorando 229
Lord Curzon 254, 333
Lucie 602
Lumumba 293, 571

M

Machlup 287
MacPherson, C. B. 648
Makarios 376, 525, 704, 705
Mandel 671
Mandy 299
Mann 390, 391
Mao Zedung 360, 361, 390, 391 421, 472, 473, 474, 493, 495, 570, 571
Marjolin, Robert 578
Marks, Karl 63, 408, 409, 534, 547
Mauries, Rene 720
McCarthy 268, 357, 371, 372, 424, 449, 464, 469, 543, 561, 562, 586, 596, 597
McGhee 652
McGovern 604
McNamara 577, 583
Melen, Ferit 135, 136, 762
Menderes, Adnan 41, 57, 71, 76, 77, 108, 111, 132, 133, 135, 150, 155, 161, 165, 167, 169, 172, 173, 178, 181, 186, 187, 188, 198, 200, 206, 208, 226, 232, 330, 337, 353, 356, 357, 362, 367, 378, 387, 390, 398, 403, 405, 416, 433, 441, 483, 484, 503, 510, 512, 513, 527, 529, 540, 547, 551, 552, 561, 581, 596, 624, 625, 649, 651, 663, 687, 715, 739, 740, 741, 759, 760, 771, 772, 774, 796, 810, 816, 818, 837, 841, 846, 847, 857, 864, 872
Metternich 391, 571, 572, 796, 808, 809
Mıgırdıç 790

Mills, C. Wright 409
Miranda 800
Mitchell 763
Mithat Paşa 649
Mitterand 448
Moliere 489, 561
Mollet, Guy 448
Moore, Thomas, 705, 730
Morrison 275, 302, 378, 424, 687
Murti, B. V. Krishna 328
Musa 215, 504

N

Nadir Nadi 36, 650, 651
Nâmık Kemal 646, 837, 838
Nâsır 83, 214, 215, 216, 217, 377, 422, 483, 556, 616, 795, 796
Nasreddin Hoca 387, 398
Nasuhoğlu, Rauf 844
Nâzım Paşa 771
Nehru 72, 337, 572
Niarkos 778
Niedergang, M. 801
Nixon 671, 751, 752, 754, 758, 763, 795, 797, 798
Noel, Emile 380, 651, 860
Noradungiyan 466
Nuri Bey 466

O-Ö

Oğuz, Ahmet 46, 227
Onasis 778
Onur, Behiç 802
Oral, Cavit 73, 695
Özarda 469
Özgen, Fehmi 309
Özgüneş, Mehmet 676, 677, 678
Özkan 804
Öztrak, Orhan 223
Öztürk, Seyfi 665
Özyörük, Halil 197, 527

P-Q

Paish, Frank 35
Pangaris 466
Papa Altıncı Paul 602
Papandreu, Yorgi 590, 591
Peron 103
Perroux, François 671
Poage, W. R. 487
Podol 456
Pueff 287
Quadros 293
Quiroga 800

R

Reinhardt, George C. 412
Richardson 752, 753
Robinson, Joan 320
Rockefeller, Morgan 264, 554, 555, 798
Rockfeller, David 555
Roosevelt, Theodore 72, 452, 619
Rostow, Walt 569, 570, 571, 572, 605
Rousseas, Stephen 575
Rusk, Dean 375, 411, 429, 574

S-Ş

Said El-Naggar 318
Saidi Nursi 679
Sait Paşa 229
Salazar 389
Sami Paşa 220
Sargılı, Tuğrul 843
Sarıca, Murat 147
Sarıibrahimoğlu, Kemal 480
Satır, Kemal 353, 696, 835
Sazak, Emin 864
Selim Paşa 466
Serdengeçti, Osman Yüksel 469, 471
Sethi, J. D. 329
Simavi 593
Siracusa 800
Sirer, Reşat Şemsettin 73, 362
Snow, Edgar 472

Sokarno 561, 563
Soysal, Mümtaz 153, 548, 549, 844, 872
Spellman 424
Stalin, Joseph 172, 256, 321, 322, 385, 386, 410, 411, 412, 464, 465
Stefanopulos 589
Stratford 649
Strauss 515
Sultan Aziz 847
Sultan Hamit 333, 466
Sulzberger, C. L. 522, 593
Sunay, Cevdet 262, 415, 483, 484, 542, 573, 641, 677, 678, 693, 743, 752, 820, 821, 822, 823, 841, 859
Sükan, Faruk 427, 428, 546, 803
Süleyman Paşa 847
Sürbek, Cevat 274
Süreyya Paşa 466, 780
Şah Rıza Pehlevi 481, 523, 524, 753, 862
Şanda, Hüseyin Avni 219
Şellefyan 790, 791, 794, 850, 852, 855, 858
Şemsi Paşa 771
Şeyh Sait 519
Şeyh Yaşar 678

T

Tağmaç, Memduh 846, 847, 848
Talleyrand 427
Tanman, Fahri 609
Taylor, Liz 298, 569
Taylor, Maxwell 569
Tekin, İbrahim 825
Tevetoğlu, Fethi 469, 530
Tito 411, 797
Toker, Metin 202, 735, 736
Tokgöz, Turhan 175
Tonguç, İsmail Hakkı 362
Tonlouse 238
Topaloğlu, İhsan 505
Topçu, Nurettin 469
Torres 800, 801
Truman 412, 544, 592, 620
Tubini 229
Tunagür, Yaşar 676, 677, 678, 825, 833, 855, 858
Tunçkanat, Haydar 454, 457, 484, 507, 531, 534, 539, 544, 548, 575, 601, 623
Tural, Cemal 483, 542, 543, 544, 847
Turgut, Mehmet 633
Türk, Cezmi 197, 527
Türkeş, Alparslan 510, 530, 678, 780

U-Ü

Urritia, Garcia 420
U-Thant 475, 602, 604, 605
Ülgenalp, Refet 803
Ürgüplü, Suat Hayri 296, 335, 336, 524, 751
Üstünel, Besim 790

V-W

Vahdettin 590, 680
Valencia 800
Vargas 293
Von Braun 347
Westmoreland 603
Wilber, Charles K 697, 780, 781, 782
Wilkinson 548
Wilson, Harold 420, 475

Y

Yahya Han 706, 707, 708, 743, 820, 821, 836, 842
Yakovos 423, 424, 425
Yalabık, Tahsin 499
Yalçın, Aydın 471, 506, 530, 532, 561, 570
Yasa, İbrahim 367
Yılmaz, Mevlût 426
Yücel, Hasan Ali 362

Z

Zorlu, Fatin Rüştü 173, 334, 766

Konu Dizini

12 Mart Muhtırası 869
141-142 180, 181, 183, 184, 194, 197, 198, 245, 268, 313, 489, 526, 527, 528, 529, 547
147'lerin dönüşü 70, 110
1908 219, 220, 221, 365, 404, 772, 773, 837, 847
1914 Balkan Ortamı 758
1919 179, 259, 425, 434, 471, 535, 628, 686, 739, 745, 850, 853
1924 Anayasası 177, 258, 277, 366, 622, 837, 848
1945 Toprak Reformu 45, 122, 277, 280, 661
1946-60 dönemi 206, 433, 434
1954 seçimleri 111, 416
1961 Anayasası 403, 433, 542, 543, 622, 660, 774, 784, 822
1961 Bütçesi 34
1962 İntikal Programı 60, 90
1962 Küba buhranı 584, 616
1962 Plânı 95, 115, 152, 158
1962 Programı 95, 152, 195, 205
1963 Bütçesi 205, 206, 207
1963 Programı 194, 195, 205
1965 genel seçimleri 188, 356, 437, 574, 595, 676, 677
1965 Programı 282
1969 genel seçimleri 441, 445, 552, 595, 596, 635, 661, 678, 822
22 Aralık işçi mitingi 189, 190, 192, 826
22 Şubat 78, 86, 109, 114, 159, 744
27 Mayıs 40, 48, 49, 53, 54, 66, 72, 76, 77, 78, 79, 80, 94, 102, 122, 123, 124, 135, 149, 150, 154, 157, 158, 159, 160, 162, 163, 186, 199, 230, 231, 275, 278, 280, 292, 313, 314, 315, 329, 356, 357, 362, 378, 405, 426, 427, 433, 434, 435, 498, 503, 518, 535, 539, 564, 566, 598, 626, 627, 635, 641, 643, 651, 652, 660, 663, 668, 676, 679, 687, 715, 717, 718, 724, 732, 733, 741, 742, 745, 771, 772, 837, 838, 844, 848, 857, 864
27 Mayıs düşmanları 158, 159, 160, 162
27 Mayıs Millî Devrim Derneği 535
27 Mayıs öncesi 124, 157, 313, 314, 668, 717, 732, 733, 771
27 Mayıs'ın tasfiyesi 157, 641
27 Mayısçılar 79, 135, 158, 160, 162, 186, 190, 687, 732, 733, 872
28 Nisan olayları 159, 593, 723
31 Mart 666, 678
31 Martçılar 695
6/7 Eylül olayları 159
76'lar 457, 593
8'ler 593, 600
9 Subay olayı 679

A

Açık rejim 84, 86, 131, 142, 153, 184, 198, 199, 200, 314
Adaletsiz vergi sistemi 40, 93, 133
Adana 202, 203, 246, 249, 543, 658, 692, 695
Adana ağaları 246, 695
Af Kanunu 405
Afrika 80, 97, 98, 138, 155, 166, 167, 201, 255, 276, 284, 361, 420, 422, 556, 571, 583, 648, 698, 771
Afyon 245, 493, 750, 751, 753, 754, 764, 867
Ağa 39, 43, 44, 45, 46, 55, 72, 73, 79, 81, 85, 100, 102, 103, 104, 106, 108, 112, 122, 123, 125, 126, 131, 136, 138, 141, 149, 158, 164, 176, 177, 178, 181, 192, 200, 203, 207, 208, 230, 232, 246, 247, 250, 259, 260, 261, 265,

277, 278, 280, 281, 322, 323, 353, 354, 356, 357, 361, 362, 366, 367, 368, 383, 386, 389, 390, 391, 392, 395, 396, 416, 420, 421, 435, 461, 465, 489, 490, 496, 502, 503, 504, 508, 519, 529, 560, 607, 608, 610, 637, 653, 673, 680, 686, 687, 695, 728, 730, 731, 732, 788, 789, 793, 864

Ağa istibdadı 106, 112

Ağa-aracı koalisyonu 259, 260, 261

Ağa-eşraf-komprador takımı 502, 503, 504

Ağaların demokrasisi 102

Ağaların tasfiyesi 72

Ağrı 282

AID 264, 430, 432, 456, 488, 499, 500, 525, 557, 565, 595

Aile Plânlaması 430

Akdeniz 106, 212, 311, 385, 482, 553, 616, 652, 795, 809

Akis 55, 202, 203, 574

Alevi 395, 543, 544, 636, 637

Alman emperyalizmi 291, 365

Alman 41, 50, 62, 66, 158, 168, 210, 211, 264, 274, 290, 291, 325, 332, 357, 365, 373, 388, 411, 447, 448, 449, 450, 452, 453, 466, 477, 478, 482, 494, 514, 515, 516, 517, 525, 544, 552, 554, 582, 603, 657, 671, 672, 691, 725, 775, 780, 781, 783, 787, 811

Altın para sistemi 287

Altın yumurtlayan Rum 241

Altıncı Filo 616, 662, 666, 795, 796

Altyapı devrimi 635, 646, 647, 673, 674, 730, 731

Ambalâj sanayii 271, 395

Amele 177, 203, 220, 864

Amerika 50, 62, 76, 102, 118, 125, 138, 141, 159, 166, 168, 171, 173, 174, 209, 210, 211, 214, 215, 216, 217, 223, 226, 227, 228, 229, 241, 243, 244, 245, 246, 250, 251, 252, 254, 255, 256, 262, 2663, 264, 269, 271, 272, 275, 276, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 304, 305, 306, 310, 311, 314, 316, 317, 318, 319, 321, 324, 325, 332, 336, 338, 341, 347, 348, 349, 350, 354, 356, 357, 358, 361, 363, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 390, 391, 392, 393, 395, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 416, 420, 421, 423, 424, 425, 429, 430, 431, 432, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 463, 464, 465, 468, 469, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 481, 482, 483, 485, 486, 487, 488, 490, 495, 498, 499, 500, 514, 515, 516, 517, 522, 523

Amerika Devletleri Teşkilâtı (*OAS*) 375

Amerika-Çin çatışma 476

Amerikan çiftçisi 380, 381, 487, 488

Amerikan düşmanlığı 378

Amerikan emperyalizmi 291, 347, 357, 387, 391, 420, 453, 457, 463, 473, 572, 599, 605, 771

Amerikan hegemonyası 287, 447, 455, 516, 517, 556, 558, 712

Amerikan ittifakı 210, 255, 411

Amerikan kapitalizmi 324, 557, 621

Amerikan mandası 244, 471, 686, 713

Amerikan peyki 243, 293

Amerikan propagandası 252, 338, 483

Amerikan şirketi 226, 227, 318, 341, 373, 378, 453, 498, 499, 564, 755, 778, 788

Amerikan tekeli 317, 499, 525, 578

Amerikan tröstü 448, 517, 671, 787, 799

Amerikan üssü 358, 465, 481, 523, 683, 690, 713, 741, 868

Amerikan Yardım Teşkilâtı 304, 356, 378, 429, 431, 488, 595

Amerikan yardımı 50, 211, 228, 382, 431, 495, 575, 650, 753, 755, 764

Amerikanofil politikacılar 534

Ana muhalefet 262, 295, 524, 594, 640, 641, 667, 684, 694, 706, 709, 711, 730, 731, 732, 747, 757, 759, 771, 814, 830, 831, 833, 834, 835, 841

Anadolu 165, 219, 220, 263, 333, 365, 386, 387, 479, 504, 525, 535, 598, 654, 657, 658, 663, 737, 738, 754, 765, 792, 807, 813, 843, 844, 857

Anadolu burjuvazisi 657, 658

Anadolu esnafı 365

Anadolu Kulübü 807

Anadolu'nun dindar ulusal burjuvazisi 658

Anadoluculuk 658
Anarşi 73, 91, 401, 567, 635, 723, 740, 741, 746, 762, 776, 856
Anayasa 38, 40, 44, 45, 49, 54, 74, 80, 81, 84, 104, 113, 122, 125, 141, 149, 166, 169, 177, 180, 184, 191, 193, 194, 196, 197, 198, 206, 218, 219, 221, 235, 258, 277, 278, 279, 312, 313, 314, 334, 356, 357, 362, 363, 366, 403, 406, 415, 418, 420, 424, 433, 437, 442, 480, 503, 504, 506, 520, 526, 527, 528, 529, 542, 543, 544, 547, 563, 586, 591, 592, 600, 609, 610, 622, 626, 627, 635, 652, 660, 662, 667, 668, 693, 694, 716, 717, 718, 729, 730, 731, 732, 743, 745, 747, 772, 774, 783, 784, 785, 816, 818, 821, 822, 831, 834, 837, 838, 840, 844, 847, 848, 850, 852
Anayasa düzeni 312, 313, 334, 363, 403, 406, 543, 667, 732, 837
Anayasa Mahkemesi 278, 406, 433, 526, 527, 528, 529, 547, 610, 622, 816
Anayasal düzen 772
Angloamerikan 712, 713, 741, 758
Anglosakson 410, 411, 465, 482, 483, 504, 525, 548, 591, 616, 617, 648, 650, 651, 652
Anglosakson tekeli 525, 548
Ankara Palas 177, 258
Antidemokratik 141, 142, 170, 183, 268, 313, 527, 529, 650, 772
Antiemperyalist mücadele 295, 314, 404, 445, 464, 467, 492, 532, 539, 540, 600, 601
Antiemperyalist zemin 295
Antikapitalist 364, 404
Antikemalist 856, 858, 870
Antikomünizm 250, 251, 386, 392, 393, 408, 446, 447, 457, 558
***AP* (Adalet Partisi)** 34, 43, 45, 70, 75, 84, 93, 111, 135, 136, 150, 160, 161, 167, 186, 188, 194, 200, 212, 228, 231, 234, 235, 262, 276, 280, 333, 335, 365, 377, 426, 427, 428, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 455, 456, 463, 464, 467, 471, 481, 483, 504, 505, 506, 507, 508, 513, 522, 524, 525, 532, 539, 540, 541, 546, 547, 549, 550, 551, 553, 561, 562, 574, 575, 586, 587, 588, 590, 593, 594, 595, 596, 599, 600, 601, 609, 633, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 643, 644, 650, 652, 660, 662, 676, 677, 678, 685, 687, 694, 695, 701, 702, 706, 724, 725, 730, 738, 742, 743, 747, 749, 760, 767, 771, 772, 789, 796, 825, 834, 835, 840, 841, 842, 844, 857, 860, 861, 864, 871, 872, 873
***AP-CHP* koalisyonu** 652, 694, 695, 767, 861
Araplar 79, 214, 215, 216, 482, 483, 544, 615, 616, 617, 678, 757, 758, 795, 796, 808, 868
Arap memleketleri 79
Arazi vergisi 33, 35, 89, 93, 111, 367, 416
Aristokrasi 86, 102, 389,391, 397, 404, 405, 564, 565, 566, 567, 730, 792, 793
Arjantin 103, 544, 767, 798, 799, 800
Arsa spekülâsyonu 45, 53, 59, 72, 73, 89, 106, 112, 131, 177
Askeri darbe 314, 524, 590, 801
Askerî diktatörlük 102, 322, 456
Askerî Personel Kanunu 401
Askerî üsler 259, 379, 385, 412, 501, 651, 712
Askeri yardımlar 256, 377, 465, 799, 574, 575, 705, 739, 796
Asya 98, 102, 138, 155, 201, 256, 360, 361, 386, 396, 397, 404, 405, 420, 450, 451, 452, 495, 522, 557, 570, 572, 582, 583, 620, 648, 698, 737, 757, 771, 781
Asya-tipi 396, 404, 405
Aşiret 194, 386, 416, 428, 434, 441, 636, 637, 658, 728, 781
Aşırı sağ 58, 331, 349, 363, 418, 562, 827, 828
Aşırı sol 331, 519, 562, 648, 827, 828
Atatürkçü 49, 52, 57, 78, 141, 142, 163, 164, 175, 179, 257, 361, 364, 365, 367, 368, 378, 445, 456, 490, 534, 535, 540, 560, 587, 588, 594, 645, 660, 708, 772, 859, 861, 862, 870
Atatürkçülük 57, 364, 365, 407, 415, 419, 423, 429, 433, 439, 459, 463, 477, 481, 485, 489, 490, 493, 497, 569, 573, 577, 581, 587, 588
Atatürk çocuğu 50
Atatürk Devrimi 58, 78, 79, 80, 81, 82, 99,

123, 136, 141, 154, 157, 169, 194, 199, 200, 773, 861
Atatürk Gençliği 79, 159, 272
Atatürk İlkeleri 57, 268, 676
Atatürk Milliyetçiliği 455, 520, 559, 780, 862
Atatürk'ün dış politikası 254, 797
Atatürk'ün millî politikası 454, 455, 507, 531
Ateizm 407
Atıl kapasite 120, 741, 746, 762
Atina 238, 239, 240, 242, 482, 575, 591, 704, 705, 868
Atlantik Camiası 210, 289, 290
Atlantik İttifakı 446
Atom bombası 250, 361, 421, 473, 495
Avrupa 43, 50, 58, 63, 64, 90, 97, 103, 189, 201, 210, 211, 241, 244, 251, 263, 269, 274, 288, 289, 290, 304, 306, 325, 332, 365, 373, 379, 386, 391, 396, 397, 404, 405, 411, 440, 446, 447, 449, 453, 458, 476, 481, 482, 511, 514, 515, 516, 517, 522, 523, 534, 555, 556, 559, 577, 578, 582, 583, 605, 616, 625, 634, 646, 655, 671, 672, 684, 690, 692, 712, 725, 736, 737, 738, 765, 781, 782, 783, 787, 809
Avrupa emperyalizmi 365
Avrupa Konseyi 43, 58
Avrupa sosyalizmi 534
Avrupa'ya işçi akını 405, 440, 625, 634
Ayasofya 425
Aydın 40, 53, 54, 72, 103, 104, 137, 149, 154, 163, 164, 165, 178, 198, 208, 240, 243, 249, 257, 268, 278, 299, 314, 366, 368, 403, 405, 406, 408, 409, 416, 433, 441, 443, 445, 468, 469, 471, 491, 504, 506, 518, 520, 529, 530, 531, 532, 538, 561, 570, 580, 587, 596, 607, 618, 619, 621, 627, 628, 635, 642, 643, 644, 649, 659, 668, 673, 674, 680, 708, 709, 710, 714, 720, 730, 732, 733, 745, 759, 770, 777, 799, 817, 837, 838, 839, 843, 844, 847, 852, 860
Azgelişmişlik 36, 37, 58, 61, 62, 63, 88, 96, 98, 132, 133, 138, 139, 140, 144, 155, 173, 174, 190, 200, 201 202, 210, 211, 212, 217, 221, 250, 251, 252, 264, 280, 294, 313, 321, 322, 329, 333, 336, 337, 356, 357, 363, 389, 390, 391, 396, 397, 416, 417, 421, 430, 431, 450, 451, 452, 453, 461, 507, 551, 578, 580, 587, 636, 637, 648, 649, 655, 698, 700, 751, 766, 768, 769, 771, 773, 782
Azgelişmiş dünya 98, 155, 210
Azgelişmiş ekonomi 62, 63
Azgelişmiş Türkiye 252
Azgelişmiş ülkeler 132, 133, 138, 140, 173, 174, 201, 211, 212, 217, 250, 251, 252, 264, 280, 294, 313, 321, 329, 336, 337, 356, 357, 389, 390, 391, 396, 416, 417, 421, 430, 431, 450, 451, 452, 453, 461, 507, 551, 578, 580, 587, 648, 649, 698, 751, 768, 769, 771, 782
Azgelişmiş ülkeler sosyalizmi 140
Azgelişmiş ülkelerin kalkınması 173, 211

B

Bâbıâli 177, 220, 258, 297, 853
Bağdat 214, 482, 719, 758
Bağdat Paktı 482
Bağımlılık 287, 295, 343, 362, 382, 441
Bağımsız dış politika 293, 336, 384, 465, 504, 595, 857
Bağımsızlık 96, 98, 141, 166, 236, 243, 244, 253, 254, 256, 260, 293, 295, 333, 334, 336, 337, 338, 365, 371, 379, 388, 414, 434, 435, 449, 469, 473, 475, 490, 508, 516, 517, 535, 536, 540, 576, 587, 588, 593, 617, 627, 628, 645, 646, 647, 648, 649, 651, 661, 743, 745, 767, 798, 799, 813, 827, 838, 870
Bağımsızlık Savaşı 96, 243, 253, 365, 379, 434
Bağlantısızlar 249, 381, 387, 413
Bahreyn 325
Bakır 304, 497, 498, 499, 788, 799
Balıkesir 167, 168
Banka 90, 226, 227, 228, 229, 246, 258, 259, 265, 277, 281, 298, 316, 318, 322, 323, 326, 329, 330, 334, 337, 339, 341, 342, 352, 354, 366, 396, 466, 479, 511, 512, 543, 557, 587, 634, 663, 696, 724, 725, 741, 742, 754, 755, 760, 793, 828, 865
Banknot 318, 740, 760
Barış İçin Gıda Programı 381, 382, 486,

552
Basra Körfezi 735, 758, 796, 808
Batı 40, 49, 50, 53, 58, 59, 62, 63, 68, 78, 90, 98, 101, 138, 139, 140, 172, 173, 178, 197, 209, 210, 211, 212, 217, 236, 253, 254, 255, 258, 288, 291, 297, 299, 321, 346, 347, 384, 387, 411, 416, 417, 418, 431, 434, 441, 443, 447, 448, 449, 450, 452, 453, 460, 468, 483, 507, 516, 517, 524, 554, 555, 572, 577, 578, 582, 590, 622, 634, 637, 648, 649, 651, 654, 657, 719, 720, 727, 728, 737, 738, 741, 744, 753, 764, 765, 767, 777, 781, 782, 783, 790, 808, 811, 837, 867
Batı Almanya 211, 447, 449, 450, 452, 781, 811
Batı emperyalizmi 254
Batı ittifakı 172, 173, 255, 384, 387, 649
Batı politik sistemi 416, 417, 418, 649
Batı proletaryası 654, 765
Batı Sosyalizmi 62, 139, 140, 460
Batıcı sağcılar 633
Batılılaşma 72, 248, 249, 490, 493, 645
Bayar affı 641, 642, 643, 660, 662
Belçika 274, 738, 783
Belediye Vergisi 815
Benzin 50, 99, 326, 602, 696
Berlin 171, 210, 494, 582
Beş Yıllık Kalkınma Plânı 121, 202, 500, 611, 612, 624, 650
Beş Yıllık Ekonomik Plân 92, 132, 146, 153, 158, 190, 239
Beşinci kol 456, 491, 561, 562, 563, 589
Beyaz Saray 569, 575, 602, 751
Birinci Dünya Savaşı 244
Birleşmiş Milletler 211, 253, 348, 375, 376, 377, 424, 472, 571, 599, 602, 603, 604, 751, 767, 781
Bitlis 282
Bizans 585, 688, 807
Bizim Radyo 160, 388
Boğazlar 255, 354, 385, 410, 583, 616, 665, 737, 738
Bolivya 798, 799, 800, 801, 855
Bor 57, 76, 125, 183, 197, 224, 226, 227, 228, 229, 241, 242, 244, 245, 249, 272, 274, 298, 301, 304, 306, 307, 316, 317, 318, 338, 340, 366, 367, 368, 453, 461, 477, 487, 497, 498, 523, 541, 543, 548, 561, 566, 587, 611, 624, 637, 669, 698, 724, 725, 734, 740, 741, 755, 764, 766, 778, 781, 790, 799, 831, 871
Borç yükü 241, 242, 245, 871
Bozuk düzen 636, 637, 639, 640, 707, 715, 742, 743, 746, 747, 748, 749, 755, 821, 823, 827, 848, 864
Brezilya 293, 313, 322, 419, 420, 491, 544, 592, 798, 799
Buğday 99, 134, 212, 246, 259, 319, 362, 366, 380, 429, 486, 487, 488, 557, 574, 581, 585, 669, 672, 696, 698, 734, 775
Buhran 50, 53, 72, 74, 75, 78, 80, 82, 109, 112, 114, 123, 155, 161, 171, 172, 173, 174, 186, 187, 188, 209, 235, 254, 260, 287, 293, 330, 366, 406, 440, 451, 483, 485, 502, 512, 522, 523, 582, 583, 584, 616, 620, 639
Bulgaristan 80, 250, 524, 697, 791
Burjuva 86, 97, 140, 148, 150, 151, 174, 244, 247, 257, 258, 259, 260, 280, 321, 346, 366, 368, 397, 404, 411, 420, 434, 435, 438, 443, 445, 468, 469, 504, 508, 540, 541, 553, 557, 595, 596, 599, 600, 608, 643, 657, 658, 787, 789, 807, 809, 813, 865, 872
Burjuva ihtilâli 257, 258
Burjuva revizyonizmi 508, 599
Burjuva-proletarya zıtlığı 608
Bursa 249, 304
Bursa Nutku 855
Bürokratik devlet 466
Bütçe 34, 41, 60, 71, 80, 86, 87, 93, 110, 115, 119, 146, 173, 205, 206, 207, 211, 212, 279, 282, 283, 317, 345, 349, 352, 371, 373, 395, 396, 401, 414, 444, 479, 480, 511, 526, 551, 552, 559, 623, 634, 693, 696, 703, 723, 726, 741, 751, 757, 761, 783, 788, 789, 800, 814, 825, 866, 871, 872
Büyük burjuvazi 148, 150, 151, 368, 420, 438, 469, 504, 658
Büyük çiftçi 33, 44, 131, 188, 203, 204, 345
Büyük devlet egoizmi 384

Büyük gazete 297, 298, 567
Büyük İktisadî Buhran 72
Büyük müteşebbis 50, 123, 132, 136, 202
Büyük Paşalar 633, 641, 643, 715, 717, 738, 743, 771, 772, 807, 821, 822, 831, 832, 834, 841, 857, 865, 869, 870
Büyük Patron 595, 596, 605
Büyük sermaye 96, 100, 101, 102, 103, 107, 120, 122, 123, 125, 150, 151, 154, 308, 342, 860
Büyük toprak sahibi 102, 148, 204, 279, 383, 489, 503, 529
Büyük Uyanış 379, 535, 680

C-Ç

Cadillac 33, 37
Ceberrut Devlet 464, 467, 539, 727
Cebir 181, 182, 183, 527
CENTO 351, 429, 483, 523
Ceza Kanunu 180, 181, 183
Cezayir 96, 97, 98, 99, 138, 155, 243, 249, 251, 256, 263, 583, 861
Cezayir Kurtuluş Hareketi 97, 99
Chicago Tribune 215
***CHP* (Cumhuriyet Halk Partisi)** 44, 70, 75, 85, 87, 114, 122, 123, 127, 128, 159, 160, 164, 165, 170, 177, 183, 184, 186, 187, 188, 228, 231, 232, 233, 235, 238, 259, 267, 268, 276, 292, 296, 313, 332, 333, 334, 362, 364, 367, 368, 378, 418, 437, 438, 439, 441, 444, 455, 456, 457, 459, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 468, 480, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 529, 530, 531, 532, 535, 536, 561, 562, 586, 587, 588, 589, 593, 594, 595, 596, 597, 600, 601, 609, 634, 635, 636, 639, 642, 643
***CHP* Kurultayı** 44, 188, 530, 593, 748, 749
***CHP* Programı** 85, 128, 276
***CI (Counter-Insurgency)* teorisi** 374, 375
CIA 228, 375, 378, 390, 392, 469, 490, 507, 531, 534, 536, 539, 541, 544, 545, 557, 575, 587, 590, 591, 599, 601, 619, 621, 623, 627, 712, 800
Cici demokrasi 666, 667, 668, 669, 672, 680, 687, 699, 700, 701, 702, 716, 717, 718, 730, 731, 743, 745, 748, 749, 760, 762, 772, 774, 786, 787, 813, 8
14, 815, 817, 818, 824, 825, 827, 830, 831, 833, 834, 835, 836, 841, 842, 844, 856, 857, 858, 869, 872
CKMP 161
Coca-Cola 245, 269, 271, 272
Comecon 448
Cumhuriyet 79, 80, 91, 141, 169, 194, 223, 259, 286, 319, 342, 360, 361, 364, 376, 378, 379, 391, 394, 404, 406, 425, 482, 483, 503, 519, 546, 574, 575, 606, 608, 624, 649, 651, 676, 684, 706, 709, 712, 747, 754, 801, 809, 812, 813, 822, 855, 856, 858, 859, 861
Cumhuriyet 378, 483, 606, 651, 706
Cunta 186, 195, 531, 591, 592, 593, 704, 705, 710, 772, 777, 779, 800, 801, 860
Çağdaş uygarlık 140, 154, 163, 260, 261, 330, 364, 646, 699, 707, 745, 813, 828, 836, 856, 858, 860, 864, 870
Çar 40, 42, 46, 65, 77, 106, 107, 110, 118, 119, 152, 153, 154, 155, 159, 173, 178, 191, 195, 207, 215, 231, 233, 237, 256, 259, 267, 269, 272, 289, 293, 311, 314, 315, 322, 334, 338, 340, 352, 378, 383, 384, 385, 386, 391, 396, 404, 408, 411, 420, 422, 425, 427, 448, 478, 482, 494, 515, 523, 570, 578, 595, 596, 603, 605, 609, 611, 615, 625, 639, 640, 665, 667, 670, 672, 695, 710, 712, 729, 734, 741, 746, 755, 758, 762, 765, 781, 792, 807, 809, 816, 830, 832, 868
"Çetin Ceviz" 454, 455, 457, 507, 531, 601
Çift Meclis 79, 97, 433, 622, 627
Çin 62, 72, 155, 243, 250, 254, 255, 294, 347, 360, 361, 374, 382, 388, 395, 413, 421, 450, 451, 452, 472, 473, 474, 475, 476, 481, 493, 494, 495, 524, 571, 572, 578, 579, 602, 603, 604, 605, 619, 620, 621, 751, 810, 828
Çin uyduluğu 828
Çok hizipli tek partili sistem 198, 199
Çok Partili Rejim 57, 58, 73, 74, 78, 79, 80, 84, 102, 111, 122, 123, 136, 160, 161, 181, 197, 199, 200, 234, 361, 366, 407, 416, 417, 436, 438, 441, 502, 503, 505, 543, 637, 640, 649, 661, 717, 718, 786, 787, 818

Çukurova 202, 203, 246, 264
Çukurova Elektrik 246, 264

D

Das Kapital 386
De Gaulle Fransası 197, 516
Demir 226, 227, 298, 300, 301, 352, 696
Demirel Hükûmeti 482, 483, 703, 705, 711, 724, 725, 726, 867, 872
Demirperde 225, 251, 366, 434, 435, 443, 449
Demiryolları 128, 220, 329, 341, 466, 646
Demokrasi 46, 49, 53, 83, 97, 100, 101, 102, 103, 104, 129, 131, 137, 138, 141, 142, 148, 149, 151, 155, 160, 161, 163, 179, 180, 181, 183, 184, 185, 187, 188, 191, 192, 193, 194, 198, 199, 208, 232, 233, 236, 237, 264, 268, 292, 299, 313, 314, 320, 322, 323, 335, 385, 389, 417, 418, 422, 434, 460, 461, 489, 507, 509, 526, 527, 532, 535, 539, 541, 542, 547, 560, 561, 562, 563, 569, 588, 590, 592, 593, 594, 595, 600, 622, 629, 633, 635, 639, 642, 648, 649, 650, 651, 653, 660, 664, 666, 667, 668, 669, 672, 675, 680, 687, 699, 700, 701, 702, 716, 717, 718, 720, 730, 731, 743, 745, 748, 749, 760
Demokratik bir sosyalizm 50
Demokratik hürriyet 183, 667
Demokratik rejim 46, 77, 186, 189, 390, 620, 635, 639, 650, 666, 667, 821, 841
Dengesiz demokrasi 236
Derebeyleri 280, 333, 418, 470, 519, 520
Devalüasyon 511, 614, 634, 638, 670, 694, 701, 724, 725, 726, 742, 762, 774, 775, 776, 790, 804, 805, 815, 861, 871, 872, 873
Dev-Genç 844
Devlet 34, 35, 36, 37, 40, 49, 50, 57, 58, 59, 60, 63, 64, 65, 66, 68, 71, 72, 81, 85, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 101, 107, 110, 111, 113, 115, 116, 120, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 140, 141, 152, 153, 158, 163, 169, 170, 172, 173, 176, 177, 178, 182, 185, 187, 189, 191, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 201, 202, 206, 207, 213, 216, 221, 223, 224, 229, 242, 246, 255, 258, 259, 260, 261, 265, 267, 268, 271, 272, 275, 276, 280, 282, 283, 285, 289, 290, 291, 294, 295, 297, 298, 301, 302, 303, 305, 313, 316, 317, 319, 321, 323, 325
Devlet adamı 65, 68, 72, 124, 126, 169, 170, 172, 185, 198, 213, 221, 289, 451, 482, 505, 573, 619, 852, 859, 860, 862
Devlet harcamaları 258, 346
Devlet içinde devlet 246, 319, 555
Devlet Personel Dairesi 398, 401, 402
Devlet Plânlama Teşkilâtı 41, 60, 66, 88, 90, 92, 116, 120, 134, 136, 152, 153, 206, 207, 343, 355, 499, 500, 579, 623, 625, 655, 700, 790, 825
Devlet Radyosu 189, 191, 194
Devlet teşebbüsleri 88, 90, 113, 115, 123, 125, 132, 135, 195, 207, 246, 298, 340, 341, 343, 344, 358, 421, 456, 511, 513, 551, 579, 634, 701, 726, 741, 761
Devlet Tiyatrosu 369, 370, 371, 372
Devletçilik 36, 49, 50, 132, 140, 141, 163, 177, 178, 224, 258, 260, 323, 334, 361, 365, 421, 503, 535, 661
Devrim 38, 45, 49, 52, 57, 58, 71, 72, 73, 78, 79, 80, 81, 82, 99, 122, 123, 135, 136, 141, 154, 157, 162, 163, 164, 165, 169, 170, 175, 177, 178, 194, 199, 200, 201, 207, 233, 258, 259, 260, 261, 277, 278, 280, 353, 355, 356, 360, 361, 362, 363, 365, 366, 374, 375, 390, 391, 392, 404, 417, 418, 420, 421, 422, 427, 433, 435, 467, 475, 482, 506, 535, 539, 556, 557, 571, 572, 595, 610
Devrim 645, 669, 684, 691, 756, 815, 870, 873
Devrim yobazları 636, 643, 662
Devrimci 38, 45, 49, 52, 57, 58, 71, 72, 73, 79, 80, 99, 122, 135, 141, 162, 163, 164, 165, 175, 177, 178, 201, 207, 233, 258, 259, 260, 261, 277, 278, 353, 360, 361, 362, 365, 366, 374, 375, 390, 391, 392, 404, 418, 420, 421, 422, 435, 467, 475, 482, 556, 557, 571, 572, 595, 610, 615, 638, 639, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 649, 650, 653, 660, 661, 662, 666, 674, 679, 680, 688, 689, 695, 702, 705, 707, 708, 709, 710, 712, 714, 715, 717, 721, 723, 730, 731, 733, 734, 743, 744, 745, 747, 748, 768, 769, 773, 777, 778, 779

Devrimci aydın 710, 837, 839, 843
Devrimci burjuva 258, 259, 260
Devrimci eylem 801, 819, 853
Devrimci gençlik 662, 709, 715, 717, 731, 824, 830, 831, 833, 835, 837, 849, 850, 855
Devrimci kadrolar 123, 165, 178, 259, 278, 361, 404, 714, 731, 769, 773, 818, 858, 870
Devrimci kuvvetler 38, 52, 58, 79, 80, 165, 422
Devrimci subaylar 365, 837
Devrimcilik 99, 141, 362, 556, 595, 610, 660, 661, 662, 689, 773, 778, 789, 800, 813, 818, 827
Diktatörlük 83, 102, 103, 142, 150, 198, 219, 313, 314, 321, 322, 374, 394, 416, 456, 460, 461, 529, 558, 592, 650, 664, 673, 674, 675, 676, 770, 772, 778, 801, 847
Din istismarı 49, 57, 76, 77, 426, 434, 468, 470, 503, 676, 748, 807
DİSK 747
Dış baskı 307, 308, 774
Dış borç 249, 318, 669, 698, 724, 740, 741, 778, 871
Dış finansman 92, 212, 499, 725
Dış kapitalizm 247, 257, 260, 268
Dış politika 83, 98, 99, 172, 173, 229, 244, 254, 255, 256, 292, 293, 294, 295, 334, 336, 356, 378, 381, 384, 385, 387, 393, 396, 410, 413, 414, 419, 421, 437, 449, 452, 465, 475, 481, 482, 484, 503, 504, 515, 517, 518, 522, 523, 524, 525, 536, 539, 544, 554, 558, 576, 582, 595, 619, 620, 621, 650, 651, 652, 715, 751, 752, 797, 811, 830, 837, 857, 861, 867,
Dış ticaret 128, 216, 241, 259, 265, 322, 330, 334, 346, 358, 395, 396, 461, 536, 580, 598, 611, 634, 655, 656, 677, 700, 726, 768, 778, 828, 838, 858, 865
Dış ticaret açığı 241, 611, 656, 838
Dış yardımlar 40, 42, 53, 63, 68, 92, 93, 95, 99, 105, 106, 107, 108, 116, 120, 125, 145, 146, 153, 173, 174, 191, 195, 207, 212, 227, 228, 229, 232, 236, 241, 244, 245, 256, 329, 336, 354, 421, 429, 485, 552, 553, 574, 598, 627, 634, 694, 734, 740, 742, 753, 761, 764, 774
Diyalektik 293, 512, 550
Diyanet 676, 677, 825
Diyarbakır 106, 158, 282, 304, 518, 757, 759
Doğu 39, 44, 45, 50, 85, 102, 115, 122, 132, 139, 140, 145, 154, 173, 200, 209, 217, 250, 255, 259, 263, 283, 285, 318, 329, 367, 382, 383, 386, 388, 396, 397, 412, 430, 440, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 460, 472, 473, 481, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 523, 528, 555, 556, 557, 570, 581, 582, 583, 584, 592, 598, 619, 637, 658, 672, 720, 727, 728, 729, 738, 771, 802
Doğu Anadolu 598
Doğu Avrupa 386, 448, 449, 481, 514, 516, 523, 555, 556, 684
Doğu meselesi 519, 520
Doğu sosyalizmi 139, 140
Doğulu politikacılar 45
Doğum kontrolü 382, 383
Dolar 34, 99, 123, 125, 132, 159, 169, 172, 173, 195, 217, 224, 227, 228, 229, 241, 243, 244, 245, 246, 251, 264, 271, 273, 287, 288, 289, 291, 307, 314, 317, 318, 325, 348, 375, 382, 405, 421, 424, 441, 450, 452, 479, 483, 487, 499, 511, 565, 574, 577, 581, 585, 607, 669, 671, 724, 725, 734, 741, 754, 761, 764, 774, 776, 778, 779, 788, 790, 832, 838, 871
Dolar donanması 229
Dolar enflâsyonu 289
Dominik Cumhuriyeti 321, 322, 375, 391, 420, 571, 591, 592, 593, 617, 799, 801
Döviz 36, 63, 90, 132, 241, 245, 263, 264, 271, 301, 307, 311, 317, 318, 319, 326, 327, 337, 340, 341, 342, 346, 381, 396, 405, 430, 440, 441, 487, 488, 499, 511, 512, 513, 536, 550, 551, 552, 553, 556, 568, 579, 607, 611, 613, 669, 671, 701, 724, 725, 726, 731, 734, 741, 742, 753, 761, 764, 766, 775, 778, 779, 806, 832, 871
Döviz geliri 36, 488, 806
Döviz israfı 263, 340, 568
DP 49, 75, 76, 111, 147, 164, 172, 181, 183, 226, 231, 232, 259, 268, 313, 370, 404, 515, 539, 553, 636, 643, 644, 651, 662, 835, 857
Durgunluk 50, 65, 66, 119, 258, 351, 352,

353, 354, 362, 397, 406, 668, 670, 671, 672, 726, 742, 776, 872

Dünya Harbi 57, 118, 199, 411, 451, 452, 472, 476, 507, 557, 584, 585

Dünya Bankası 724, 725, 742

Dünya buhranı 260, 287, 366

Dünya jandarması 390, 412, 617, 621

Düyunu Umumiye 141, 169, 246, 361, 466, 754

E

Ecevit solculuğu 748, 827

Ecevit takımı 642, 748, 844

Economist 211, 582, 583, 619, 620, 725

Egemen sınıflar 639, 680, 687, 693, 694, 695, 747, 764, 774, 783, 798, 799, 814, 815, 823, 827, 828, 831, 832, 833, 849, 850, 854, 855, 863, 864, 865, 872

Eğlence sanayii 762, 775

Ekonomi 42, 50, 51, 58, 59, 62, 63, 64, 69, 116, 119, 121, 123, 132, 139, 140, 141, 144, 145, 164, 178, 181, 191, 198, 199, 200, 203, 211, 213, 216, 217, 237, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 249, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 260, 262, 263, 264, 265, 266, 268, 278, 287, 288, 289, 290, 291, 294, 295, 298, 299, 301, 309, 313, 317, 318, 320, 321, 323, 327, 330, 333, 334, 336, 338, 339, 351, 353, 354, 355, 357, 358, 361, 362, 365, 366, 367, 368, 373, 374, 381, 383, 384, 385, 386, 387, 390, 393, 404, 405, 406, 408, 409, 416, 420, 421, 422, 434, 435, 440, 441, 444, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 459, 460, 465, 467, 469, 471, 475

Ekonomik altyapı 460

Ekonomik bağımsızlık 141, 243, 244, 255, 260, 287, 313, 323, 327, 333, 334, 336, 386, 645, 767, 799, 857

Ekonomik gelişme 64, 671, 767

Ekonomik istikrar 550, 551, 552, 760, 867

Ekonomik kalkınma 330, 334, 421, 501

Ekonomik rekabet 290, 452

El Ezher 426

Elektrik enerjisi 90, 115, 767, 782

Emek 34, 36, 108, 120, 202, 358, 495, 792, 804

Emekli Sandığı 265

Emniyet Genel Müdürlüğü 677

Emperyalist 172, 176, 254, 287, 289, 291, 294, 314, 385, 386, 392, 487, 488, 496, 508, 561, 571, 572, 585, 600, 601, 617, 619, 621, 649, 712, 713, 720, 728, 750, 769, 799, 800, 801, 866

Emperyalist ülkeler 287, 289, 291, 294, 386, 649, 712, 713, 750

Emperyalizm 98, 166, 176, 249, 254, 257, 260, 287, 290, 291, 294, 295, 309, 313, 314, 321, 333, 334, 347, 357, 360, 365, 383, 385, 386, 387, 391, 392, 393, 397, 420, 422, 434, 435, 444, 445, 450, 453, 457, 463, 470, 471, 473, 485, 488, 491, 493, 495, 501, 504, 508, 532, 533, 534, 537, 538, 539, 540, 541, 543, 544, 547, 556, 557, 558, 559, 561, 562, 569, 570, 571, 572, 574, 577, 578, 580, 585, 587, 588, 589, 599, 600, 601, 605, 617, 627, 628, 646, 648, 649, 661, 662, 680, 686, 687, 710, 713, 768, 771, 772, 789, 798, 825, 854, 855, 860, 861

Endonezya 422, 556, 557, 571, 617

Endüstriyel kalkınma 431

Enflâsyon 34, 36, 39, 41, 53, 58, 59, 69, 93, 111, 132, 188, 289, 318, 351, 352, 353, 354, 358, 441, 511, 512, 694, 701, 741, 762, 774, 790

Enflâsyonist 318, 352, 512, 550, 551, 671, 724, 741, 760, 774, 788

Enos raporu 264

Enosis 246, 294, 376, 377, 378, 444, 482, 558, 704, 705

Ereğli 85, 127, 128, 246, 264, 273, 274, 275, 276, 298, 300, 301, 302, 316, 329, 337, 367, 614

Ereğli Demir-Çelik Fabrikası 226, 227, 298

Eroin 751, 752, 754, 867, 868

Erzincan 282

Erzurum 282, 518

Eski Türkiye 39, 46, 52, 54, 55, 154, 156, 160, 163, 199, 230

Esnaf 44, 67, 110, 365, 366, 367, 368, 404, 491, 553, 628, 727, 806, 824

Esnek Mukabele Stratejisi 735, 736, 738, 739
Esnek Savunma Stratejisi 810
Eşraf 45, 58, 136, 154, 164, 165, 176, 177, 178, 179, 258, 267, 278, 280, 361, 362, 365, 366, 367, 368, 390, 391, 397, 403, 404, 405, 406, 416, 418, 441, 471, 502, 503, 504, 626, 646, 674, 708
Eşraf-komprador ittifakı 365, 405, 502, 503, 504
Etibank 305, 307, 308, 497, 498, 499, 500
Etnik 519, 520, 521, 636, 637, 721, 727, 728

F

Fabrika 50, 99, 124, 173, 218, 219, 220, 221, 226, 227, 228, 245, 250, 260, 264, 270, 271, 300, 309, 310, 328, 337, 338, 341, 349, 387, 431, 432, 488, 493, 494, 500, 523, 552, 555, 567, 578, 579, 613, 614, 670, 698, 701, 728, 742, 746, 750, 768, 791, 792, 850
Faiz 66, 195, 224, 237, 244, 245, 249, 259, 273, 337, 353, 354, 366, 487, 587, 726, 778
Fakir memleketler 63, 173, 201, 254, 357
Fakir ülkeler 63, 173, 201, 212, 243, 244, 249, 254, 255, 353, 357, 380, 381, 382, 556, 585, 768, 802, 805
Fakirleşme teorisi 63
Fas 325, 583
Faşist 61, 64, 77, 96, 137, 142, 147, 148, 150, 162, 183, 186, 190, 191, 192, 194, 196, 197, 313, 314, 321, 322, 332, 390, 392, 420, 459, 464, 491, 539, 542, 544, 590, 593, 620, 688, 710, 798, 818, 827, 840, 843, 844, 846, 860
Faşist rejim 314
Faşist askerî rejim 459, 798
Faşizm 67, 84, 85, 100, 101, 147, 148, 149, 150, 151, 160, 161, 180, 189, 190, 191, 192, 194, 196, 200, 313, 314, 321, 322, 334, 357, 389, 390, 391, 392, 393, 457, 537, 539, 540, 543, 544, 558, 688, 689, 709, 710, 717, 718, 818, 825, 826, 831, 832, 841, 843, 844, 845, 851, 852
Feodal 176, 216, 258, 281, 362, 363, 367, 397, 416, 503, 535, 595, 636, 637, 645, 646, 648, 649, 653, 686, 688, 720, 721, 728, 743, 781, 787, 789, 809, 812, 825, 858, 865
Feodal kalıntı 362, 503, 636, 688, 743, 787, 825
Feodal sistem 397
Feodal yapı 646, 648, 858
Feodalizm 176, 258, 637, 645, 646, 688, 720
Feza egemenliği 347, 348
Feza harbi 347, 349
Fiat 555, 556
Fikir hürriyeti 38, 39, 58, 66, 81, 83, 84, 104, 149, 161, 166, 170, 181, 199, 268, 526, 527, 528
Filipinler 353, 378, 507, 532, 541, 559, 560, 562, 563, 592, 593, 594, 595, 600, 667, 802, 804
Filipin demokrasisi 541, 562, 563, 595, 667
Filistin 758, 796
Fmdık 253, 310, 337, 338, 354, 362, 551, 585
Finlandiya 255, 325, 737
Fon 63, 64, 93, 95, 150, 173, 174, 259, 265, 275, 281, 304, 316, 317, 318, 328, 329, 330, 339, 340, 342, 346, 354, 477, 487, 498, 501, 508, 511, 515, 576, 582, 599, 623, 625, 634, 637, 694, 724, 725, 742, 761
Ford 555
Foreign Affairs 255
Formoza 378, 867
Fournisseur 223
Franco İspanyası 189, 710, 832
Fransa 41, 50, 62, 65, 72, 97, 98, 166, 211, 229, 238, 249, 251, 264, 274, 287, 288, 290, 291, 299, 325, 342, 363, 391, 404, 407, 408, 409, 411, 446, 448, 450, 466, 514, 515, 516, 517, 524, 568, 578, 653, 655, 690, 694, 751, 752, 753, 781, 782, 783, 809
Fransız İhtilâli 404, 571
Fransız Hükûmeti 98, 229, 238
"Fruko" 850
Fuel oil 326
Füze 62, 77, 80, 171, 172, 173, 209, 212, 255, 287, 348, 349, 522, 523, 584, 603, 604, 623, 683, 741, 758
Füze çağı 77, 80, 171, 173, 349
Füze üssü 171, 172, 173, 209, 212, 523, 758

G

"Gaflet, dalâlet ve hatta ihanet" 453, 454, 688, 850
Gana 80
Garanti Anlaşması 377
Gardrop Atatürkçülüğü 428, 468, 471, 594
Gardrop ilericiliği 428, 468
Gayrimenkul sermaye iradı 93, 94
Gayrimillî 435, 490, 491, 547
Gecekondu 37, 38, 39, 49, 53, 72, 73, 85, 99, 106, 112, 113, 127, 248, 249, 397, 637, 813
Gelir dağılışı 34, 35, 36, 37, 40, 53, 54, 59, 64, 90, 130, 131, 132, 134, 202, 237, 249, 345, 598, 623, 624, 733, 779
Gelir Vergisi 33, 34, 71, 86, 88, 89, 94, 110, 111, 112, 127, 131, 133, 135, 344, 345
Gemi inşa sanayii 614
Genç subaylar 214, 456, 679, 712, 771, 772, 837, 847
Gençlik 52, 72, 155, 157, 158, 159, 165, 186, 231, 272, 444, 455, 509, 540, 541, 543, 635, 637, 641, 643, 662, 668, 670, 709, 710, 776, 800, 818, 821, 830, 831, 835, 849, 850, 860
Gençlik eylemleri 709, 776, 860
Genel Kurmay Başkanı 231, 246, 484, 543, 800, 801, 846, 847
Genel oy 116, 122, 199, 416, 417, 640, 673
Genelkurmay Başkanlığı 231, 483, 683, 684, 846, 849
General Elektrik 270
General Motors 555, 556
Geniş halk kütleleri 44, 157, 208, 231, 259, 353
Gerçek Atatürkçülük 163, 175, 179, 257
Gerçek demokrasi 103, 142, 151, 155, 160, 163, 198, 535, 642, 675
Gerçek milliyetçilik 46, 49, 50, 141, 208, 247, 249, 256, 457, 458, 627
Geri bırakılmışlık 385, 386
Geri kalmış 282, 291, 330, 385, 480, 621, 699, 768, 791
Geri sosyal yapı 390, 396, 417, 418, 434
Gerici 76, 77, 103, 104, 137, 160, 163, 230, 260, 370, 391, 417, 468, 471, 483, 544, 620, 622, 626, 642, 643, 652, 680, 687, 688, 698, 796, 808, 818, 843, 844
Gerici kuvvet 76, 77, 163, 230
Gerilla 758, 796, 800, 849, 850, 851, 854, 855
Gerilla savaşı 849
Gestapo 833
Gıda 238, 239, 249, 299, 352, 380, 381, 382, 421, 422, 429, 430, 485, 486, 487, 488, 500, 552, 557, 599, 766, 767, 778, 805
Gıda fazlası 429, 430, 485
Gıda yardımı 249, 381, 486, 487, 488, 500
Gider Vergisi 693
Gizli işsizlik 240, 250, 280, 281, 333
Gizli Ordu 96
Grev 33, 64, 71, 93, 101, 112, 113, 150, 191, 192, 218, 219, 220, 221, 235, 236, 300, 313, 369, 370, 371, 433, 513, 548, 635, 670, 727, 731, 776, 793, 834
Grev hakkı 64, 71, 192, 219, 221, 371, 433, 834
Grev Kanunu 112, 113, 221
Güney Amerika 102, 138, 291, 306, 314, 363, 374, 375, 383, 390, 416, 417, 420, 556, 557, 571, 572, 583, 592, 593, 619, 648, 767, 771, 772, 798, 799, 800, 801, 854
Güneydoğu Asya 450, 451, 452, 557, 582, 583
Güney Kore 243, 378, 620, 621
Güney Vietnam 570, 619, 620, 867
Güven Partisi 820, 834
Güvenlik Konseyi 290, 376, 616, 617

H

Habeşistan 337, 583
Hacettepe olayları 850
Haçlı seferleri 386, 408, 423, 704
Hafif sanayi 333
Hâkim sınıflar 34, 71, 79, 86, 154, 211, 230, 354, 355, 362, 404, 405, 418, 438, 443, 489, 547
Hakkâri 282, 395, 519
Halife 519, 679

Halk 34, 36, 41, 43, 44, 45, 46, 57, 58, 60, 63, 64, 77, 80, 83, 84, 86, 88, 90, 93, 97, 98, 99, 102, 103, 104, 105, 107, 112, 116, 117, 119, 122, 123, 126, 128, 129, 135, 136, 137, 141, 144, 145, 146, 148, 155, 157, 160, 163, 164, 165, 170, 171, 176, 177, 178, 179, 185, 186, 187, 190

Halk Cephesi 786, 789, 800

Halk çocukları 45, 46, 97, 135, 176

Halk demokrasileri 385

Halk düşmanları 178, 179, 190, 232

Halk hareketi 98, 259, 355, 404

Halk kapitalizmi 264

Halk kütle 34, 44, 63, 86, 112, 155, 157, 164, 165, 196, 199, 208, 212, 216, 231, 259, 260, 261, 280, 285, 333, 353, 374, 390, 535

Halk sektörü 664

Halk yığınları 129, 137, 144, 146

Halkçı 116, 163, 165, 176, 178, 187, 201, 202, 232, 233, 260, 261, 295, 323, 392, 420, 435, 491, 509, 587, 595, 628, 636, 645, 708, 773

Halkçılık Programı 177, 179

Halkevleri 170

Hammadde 50, 99, 291, 311, 336, 430, 555, 556, 565, 566, 567, 574, 579, 611, 613, 614, 654, 655, 698, 701, 742, 753, 754, 761, 765

Hanoi 473, 475, 570, 603

Hans Amca 243, 353, 694, 775

Harbiye 680, 714, 744, 847

Harf İnkılâbı 170

Hariciye 425, 466, 574

Harp 35, 73, 172, 210, 211, 278, 289, 349, 350, 373, 374, 375, 384, 385, 392, 393, 394, 411, 412, 447, 448, 449, 450, 451, 453, 472, 473, 503, 511, 514, 515, 516, 535, 558, 569, 570, 583, 592, 605, 680, 682, 780, 787

Harp Okulu 373, 680

Haşhaş 750-754, 763, 764, 867, 868

Hava Harp Okulu 680

Hava Kuvvetleri Komutanı 828

Hayat pahalılığı 190, 635, 668, 670, 701, 741, 775, 776, 788

Hayat seviyesi 40, 93, 98, 117, 211, 232, 250, 475

Hazine 106, 226, 275, 316, 317, 511, 512, 825, 850

Hidrojen bombası 347

Hindistan 62, 138, 145, 244, 254, 255, 281, 327, 337, 338, 380, 381, 382, 383, 394, 413, 414, 421, 422, 429, 431, 486, 487, 488, 500, 523, 556, 572, 581, 649, 697, 802

Hint keneviri 488

Hıristiyan Demokratlar 515, 786, 787, 789

Hızlı kalkınma 37, 40, 42, 51, 59, 61, 62, 63, 64, 71, 81, 95, 107, 112, 113, 116, 117, 126, 130, 131, 132, 140, 163, 191, 195, 201, 207, 208, 212, 233, 242, 345, 493, 743

Hollanda 167

Hong Kong 421, 753

Howard International 226, 227, 228

***HP* (Hürriyet Partisi)** 595, 596

Hububat 317, 318, 352, 366, 387, 394, 395, 421, 430, 431, 486, 552, 654, 672, 765, 775

Hukuk devleti 193, 194, 196, 197, 198, 321, 816

Hür teşebbüs 320, 396, 459, 503, 512

Hürriyet 38, 39, 52, 58, 61, 62, 66, 80, 81, 83, 84, 85, 86, 103, 104, 136, 138, 139, 141, 142, 148, 150, 157, 161, 166, 170, 176, 180, 181, 183, 187, 193, 194, 195, 197, 198, 199, 206, 219, 220, 251, 268, 297, 313, 315, 349, 370, 507, 526, 527, 528, 529, 543, 546, 547, 560, 562, 563, 570, 595, 596, 667, 836, 837, 838

Hürriyet düzeni 64, 68

Hürriyet mücadelesi 149, 194, 837

Hür Dünya 62, 199, 314, 379, 392, 457, 756, 759, 764

I-İ

Irak 214, 215, 294, 325, 483, 678, 719, 720, 721, 741, 758, 861

Irak İhtilâli 215

Irak Kürdistanı Demokratik Partisi 719

Irk 75, 76, 98, 147, 150, 160, 162, 250, 381, 416, 434, 440, 441, 520, 521

Irkçılık 75, 76, 77, 98, 147, 150, 160, 162, 520

Islahatçılık 823
Iwai Co. Ltd. 273
İç Anadolu 654, 765
İç finansman 92, 93, 173
İç piyasa 225
İdarî reform 195, 400
İdeolojik egemenlik 368, 404, 434
İdeolojik hudutlar teorisi 391, 392
İhracat 63, 66, 120, 124, 132, 225, 241, 247, 258, 263, 288, 307, 311, 346, 352, 354, 383, 391, 396, 397, 450, 451, 457, 459, 511, 525, 539, 550, 578, 607, 612, 613, 614, 623, 635, 638, 655, 658, 741, 753, 764, 766, 767, 766, 778, 805, 806, 871
İhtilâl 71, 116, 117, 122, 124, 140, 150, 158, 159, 161, 178, 199, 200, 212, 214, 215, 232, 243, 257, 258, 259, 312, 322, 366, 380, 384, 391, 404, 411, 427, 466, 510, 512, 655, 714, 766, 801, 807, 837, 847
İhtilâl Ekonomisi 510
İhtilâlci 71, 116, 178, 312, 466
İki süper devlet 582, 583, 711, 712, 737
İkili anlaşmalar 455, 465, 484, 507, 531, 547, 548, 549, 575, 576, 627, 684, 685, 690, 691, 712, 756, 757, 867
"İkinci Adam" 666
İkinci Demirkırat 405
İkinci Dünya Savaşı 98, 171, 199, 258, 321, 411, 451, 452, 459, 494, 507, 557, 571, 625, 649, 780, 837
İkinci Beş Yıllık Plân 500, 611
İkinci Kurtuluş Savaşı 497
İkinci Meşrutiyet 649, 837, 847
İkraz 275
İktidar boşluğu 695, 773
İktisadî bağımsızlık 96
İktisadî başarısızlık 124
İktisadî buhran 75, 440
İktisadî Devlet Teşebbüsleri 60, 88, 90, 113, 115, 132, 135, 195, 207, 340, 341, 343, 358, 456, 511, 634, 701, 726, 741, 761, 815, 866
İktisadî felsefe 125
İktisadî kalkınma 41, 42, 58, 129, 142, 507, 548, 569
İktisadî politika 58, 169, 188
İktisadî sistem 36, 58, 59, 62, 121, 122, 124, 174
İktisadî yardım 465, 739, 752, 763
İktisat sistemi 139, 145
İleri kapitalist ülkeler 332, 333, 346, 556
İleri karakol 171, 314, 385, 413, 414, 572
İlerici 45, 103, 136, 137, 161, 187, 188, 213, 234, 235, 258, 267, 278, 295, 334, 357, 358, 362, 365, 366, 367, 368, 383, 399, 416, 417, 418, 420, 426, 428, 433, 434, 435, 438, 441, 442, 462, 468, 469, 471, 503, 504, 505, 507, 509, 534, 535, 540, 541, 543, 544, 546, 547, 553, 580, 586, 587, 594, 599, 617, 619, 622, 623, 626, 628, 629, 639, 642, 643, 649, 657, 667, 668, 674, 686, 695, 709, 720, 757, 758, 787, 797, 799, 801, 808, 812, 818, 838, 847, 848, 850, 852, 853, 857, 860, 861, 868
İlerici Arap rejimleri 758, 868
İlerici gençler 540, 541
İlerici-tutucu çatışması 426, 428
İlerleme İçin Birlik Programı 383
İmalât Sanayii 239, 240, 613
İmtiyaz 93, 94, 133, 136, 202, 258, 263, 288, 290, 396, 416, 443, 444, 466, 501, 520, 548, 556, 579, 623, 661, 723, 793
İncirlik Üssü 684, 690, 691, 692, 738, 739, 756, 757, 759, 796, 810
İngiliz lirası 35
İngiltere 35, 36, 50, 86, 90, 166, 171, 209, 211, 214, 264, 290, 319, 230, 321, 332, 365, 396, 399, 400, 411, 420, 421, 437, 450, 459, 466, 516, 592, 648, 649, 651, 678, 758, 781, 847
İnönü demokrasisi 232
İnönü Hükûmeti 54, 70, 75, 81, 152, 170, 206, 305, 403, 406, 497, 532, 538
İran 43, 256, 325, 395, 411, 412, 481, 483, 522, 523, 524, 525, 581, 583, 720, 753, 758, 764, 772, 781, 782, 803, 804, 805, 808
İslâm hukuku 470
İslâm Paktı 482, 483

İslâm Sosyalizmi 658, 659
İslâmcılık 658
İspanya 77, 197, 311, 322, 478, 479, 553, 782, 832
İsrail 215, 616, 617, 619, 704, 756, 758, 795, 796, 804, 808, 822
İsrail-Arap barışı 795, 808
İsrail-Arap Savaşı 616
İstanbul 44, 45, 65, 67, 68, 167, 168, 170, 176, 178, 189, 220, 221, 240, 248, 263, 269, 283, 333, 361, 365, 366, 368, 369, 370, 424, 425, 427, 440, 466, 500, 504, 633, 637, 658, 663, 677, 770, 771, 776, 784, 844, 860, 872
İstanbul Hukuk Fakültesi 784
İstanbul Ticaret Odası 220, 366, 860
İstanbul ve İzmir kompradorları 361, 368
İstifa silâhı 110, 118
İstihsal 40, 46, 49, 60, 66, 68, 89, 91, 105, 139, 169, 224, 240, 274, 309, 387, 430, 469
İstiklâl 370, 465, 537
İstikrar 66, 100, 162, 193, 210, 211, 215, 216, 217, 230, 235, 239, 351, 352, 363, 378, 422, 523, 550, 551, 552, 553, 569, 582, 620, 625, 693, 694, 695, 703, 724, 741, 742, 760, 761, 762, 775, 793, 798, 815, 823, 852, 861, 866, 867, 872
İstikrar tedbirleri 867, 868
İstismar 49, 50, 55, 57, 59, 61, 72, 73, 75, 76, 77, 81, 85, 86, 103, 108, 112, 129, 131, 136, 137, 142, 149, 160, 167, 186, 200, 202, 209, 222, 296, 366, 426, 434, 435, 468, 470, 503, 521, 524, 676, 748, 807
İsveç 50, 325, 494, 578, 737
İsviçre 62, 281, 329, 354, 498
İsviçre Bankaları 281, 354
İş Bankası 258, 298, 337, 366
İş Kanunu 816
İşadamı 33, 77, 85, 100, 107, 131, 132, 191, 238, 246, 272, 313, 317, 322, 329, 555, 595, 623, 824, 826
İşbirlikçiler cephesi 561, 562, 563, 628
İşçi 34, 35, 37, 38, 39, 44, 50, 52, 54, 58, 63, 64, 72, 92, 101, 103, 112, 120, 148, 150, 155, 163, 187, 189, 191, 192, 204, 216, 218, 219, 220, 221, 234, 235, 236, 251, 257, 265, 279, 312, 313, 321, 345, 366, 367, 368, 370, 371, 404, 405, 420, 434, 435, 440, 441, 443, 444, 491, 511, 512, 513, 539, 540, 550, 552, 553, 555, 625, 634, 637, 641, 654, 671, 672, 673, 674, 680, 722, 726, 730, 733, 741, 746, 747, 765, 768, 775, 776, 778, 792, 793, 799, 800, 801, 806, 816, 818, 824, 844, 864, 871
İşçi aristokrasi 730,792, 793
İşçi hakkı 189, 218,234
İşçi hareketi 38, 39, 44, 54, 148, 150, 219, 321, 747
İşçi ihtilâli 257
İşçi liderleri 52, 155
İşçi memur kavgası 370
İşçi sigortası 265
İşçi sınıfı 220, 234, 443,491, 792
İşçi sınıfının öncüsü 443
İşçi talepleri 58
İşçi ücreti 35,50, 63, 101, 112, 511, 634,722,726,792
İşçi-burjuva çatışması 434
İşsiz sayısı 116, 120, 121, 202
İşsizler ordusu 239
İşsizlik 50, 53, 65, 66, 99, 119, 120, 121, 157, 188, 189, 191, 207, 232, 237, 240, 242, 249, 280, 281, 354, 405, 441, 444, 452, 553, 621, 625, 634, 654, 655, 668, 670, 671, 701, 726, 727, 741, 742, 746, 765, 768, 775, 776, 788, 793, 806, 838, 866, 872
İşveren 64, 183, 189, 218, 219, 220, 221, 237, 240, 565, 566, 668, 670
İtalya 148, 209, 211, 248, 264, 274, 311, 325, 327, 385, 411, 554, 565, 578, 781, 782, 795
İthalât lisansı 123, 124
İzmir 167, 177, 182, 248, 257, 263, 333, 361, 366, 368, 466, 477, 499, 587, 658, 676, 683, 684, 705, 860
İzmir İktisat Kongresi 177, 257

J

Jandarma 165, 178, 232, 361, 366, 390, 391, 404, 412, 451, 452, 617, 621, 727, 754, 855
Jandarma ve tahsildar baskısı 178, 366

Japonya 264, 279, 327, 450, 451, 452, 494, 557, 620
Jeopolitik 473, 523
John Birch Society 542, 543
Johnson Doktrini 375, 391, 453, 571, 592, 617
Johnson mektubu 378
Jüpiter füzeleri 212, 741

K

Kaçakçılık 395, 753, 754, 764
Kadirli 100, 103, 104, 106, 112, 727
Kafatası ölçücüleri 49
Kalkınma 36, 37, 40, 41, 42, 46, 49, 50, 51, 54, 58, 59, 61, 62, 63, 64, 66, 67, 68, 77, 80, 81, 86, 87, 88, 89, 90, 92, 93, 95, 98, 101, 105, 107, 108, 109, 110, 112, 113, 116, 117, 120, 123, 125, 126, 129, 130, 131, 132, 134, 139, 140, 141, 142, 145, 152, 153, 154, 155, 156, 158, 160, 163, 164, 173, 174, 187, 190, 191, 192, 194, 196, 207, 211, 212, 213, 221, 227, 233, 238, 239, 240, 242, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251
Kalkınma çağı 248, 697
Kalkınma hamlesi 61, 89, 98, 239, 250
Kalkınma hızı 50, 62, 63, 88, 93, 107, 110, 120, 145, 153, 190, 211, 239, 330, 345, 351, 373, 378, 461, 469, 624, 625, 634, 696, 697, 725, 788, 866, 872
Kalkınma metodu 50, 61
Kalkınma planı 92, 110, 116, 121, 126, 132, 152, 153, 155, 158, 194, 246, 249, 252, 263, 265, 286, 338, 339, 351, 362, 401, 441, 479, 480, 519, 579, 612, 623, 697, 858
Kalkınma stratejisi 41, 87
Kalkınma yolu 63, 108, 154, 155, 164, 174, 192, 213, 221, 242, 248, 260, 280, 322, 327, 333, 334, 346, 354, 355, 397, 421, 519, 585, 619, 628, 733, 764, 767, 799, 809
Kamu 62, 88, 119, 178, 211, 265, 299, 323, 340, 341, 352, 378, 480, 511, 547, 551, 623, 722, 726, 742, 760, 761, 775, 815, 823, 866
Kamu mülkiyeti 323
Kamu yatırımı 119, 211, 352, 378, 551, 726, 742, 775, 866
Kamulaştırma 138, 277, 278, 279, 305, 366, 535, 788, 789, 864
Kanlı Pazar 640, 643, 662, 825, 844
Kapalı rejim 85
Kapitalist 56, 62, 63, 97, 155, 156, 174, 191, 202, 203, 204, 211, 216, 220, 221, 225, 237, 246, 247, 254, 257, 258, 259, 260, 262, 263, 264, 265, 276, 278, 279, 280, 281, 287, 288, 289, 290, 296, 297, 298, 299, 317, 320, 321, 322, 329, 333, 336, 337, 338, 342, 344, 346, 355, 357, 373, 374, 378, 389, 394, 395, 397, 416, 434, 437, 440, 443, 448, 459, 460, 461, 468, 469, 475, 480, 489, 490, 491, 543, 551, 552, 556, 557, 567, 572, 579, 580, 584, 585, 609, 619, 620, 621, 622, 624, 625, 634, 636, 637, 638, 649, 658, 663, 664, 665, 671, 693, 700, 706, 712, 720, 733, 740, 741, 746, 750
Kapitalist basın 299, 543, 555
Kapitalist emperyalizm 434
Kapitalist gelişme 155, 202, 203, 204, 220, 237, 257, 262, 263, 265, 296, 297, 357, 491, 585, 624, 712, 733, 867
Kapitalist gidiş 333
Kapitalist sınıf 216, 247, 259, 297, 298, 329, 346, 489, 490, 580, 624
Kapitalist tarım 204
Kapitalist Üçüncü Dünya 374
Kapitalist yol 329, 333, 346, 551, 621, 733, 872
Kapitalizm 166, 176, 177, 202, 204, 216, 238, 239, 240, 244, 246, 247, 257, 258, 259, 260, 263, 264, 265, 268, 287, 289, 296, 297, 298, 299, 313, 315, 320, 321, 322, 324, 332, 333, 334, 337, 344, 346, 361, 364, 367, 383, 384, 389, 390, 396, 397, 404, 421, 422, 453, 459, 460, 469, 490, 491, 503, 508, 516, 527, 552, 557, 564, 567, 571, 584, 585, 617, 620, 621, 624, 634, 637, 658, 659, 663, 664, 671, 680, 686, 687, 688, 712, 715, 733, 743, 747, 775, 809, 813, 815, 825, 866, 867, 868
Kapitalizmin ıslahı 346
Kapitülasyon 166, 167, 168, 257, 573, 751
Kap-kaççı montaj sanayii 247
Kâr 34, 36, 59, 67, 68, 90, 121, 123, 124, 132, 133, 139, 159, 202, 224, 237, 245, 270,

271, 274, 275, 297, 299, 305, 307, 310, 325, 326, 327, 328, 329, 337, 340, 342, 349, 353, 354, 366, 401, 432, 451, 453, 466, 498, 499, 500, 501, 524, 528, 555, 556, 565, 567, 579, 664, 730, 740, 761, 762, 768, 788, 871, 872

Karabük 301, 302, 303

Karma ekonomi 354, 444

Karpiç 177, 258

Kars 282, 283, 334

Karşı devrim 356, 391, 427, 433, 539, 619, 652, 660, 661, 662, 667, 680, 695, 715, 801, 831, 857

Katar 325

Katolik 407, 408, 424

Kavel 218, 220, 221

Kayseri'dekilerin affı 39, 43, 80, 104, 105, 118, 119, 187

Keban Barajı 60

Kemalist Cephe 540

Kemalist Devrim 645, 647, 674, 708, 745, 842

Kemalizm 645, 651, 662, 733, 734, 812, 813, 856, 857

Kemer sıkma 33, 34, 35, 36, 37, 43, 64, 93, 114, 634, 638, 668, 701, 702, 742, 746, 760, 761, 767

Keşmir 394, 523

Kıbrıs 244, 249, 253, 254, 256, 293, 294, 376, 377, 378, 379, 444, 482, 483, 525, 557, 558, 575, 704, 868

Kıbrıs buhranı 293, 483

Kıbrıs meselesi 244, 249, 254, 525, 575

Kıbrıs dâvâsı 377, 378

Kilise 77, 148, 423, 424, 425, 704, 705

Kimya sektörü 612

Kırgızistan 781, 791

Kırmızı plâka saltanatı 114

Kısmî devalüasyon 774

Kıt'a Çini 571, 753

Kızıl Ordu 385, 410, 464

Kızılay 540, 541

Klâsik silâhlar 171, 736

Koalisyon 37, 39, 42, 70, 109, 117, 119, 120, 134, 145, 160, 161, 168, 183, 187, 188, 195, 259, 260, 261, 278, 279, 280, 281, 352, 390, 391, 392, 396, 405, 436, 440, 463, 515, 524, 532, 633, 639, 640, 643, 650, 652, 653, 659, 661, 667, 669, 673, 674, 675, 680, 686, 687, 688, 689, 694, 695, 698, 701, 702, 703, 707, 716, 717, 743, 745, 767, 789, 800, 813, 820, 831, 835, 848, 853, 857, 861, 864, 865

Kolera 395, 534, 802, 803, 804, 805, 806

Komisyoncu tüccarlar 223, 224

Komprador 323, 353, 354, 356, 357, 361, 362, 365, 366, 367, 368, 378, 379, 383, 386, 389, 390, 391, 392, 396, 403, 404, 405, 406, 416, 421, 434, 435, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 479, 490, 496, 502, 503, 504, 508, 530, 532, 535, 547, 558, 560, 561, 574, 586, 587, 595, 596, 600, 626, 640, 653, 657, 658, 661, 673, 680, 790, 813, 825

Komprador burjuvazi 657, 658

Komprador diplomasi 378, 379

Komprador-ağa 390, 391, 490, 496, 503, 504, 508, 560

Komprador-ağa egemenliği 496

Komprador-ağa iktidarı 490

Komprador-eşraf egemenliği 406

Komprador-eşraf ittifakı 403, 404, 405, 406

Komprador-tefeci-toprak ağası koalisyonu 390

Komünist 49, 52, 53, 55, 76, 83, 136, 137, 148, 149, 150, 159, 160, 161, 162, 166, 169, 182, 191, 194, 202, 203, 214, 215, 218, 250, 281, 289, 291, 294, 314, 322, 330, 331, 332, 377, 385, 386, 387, 388, 392, 393, 396, 406, 407, 408, 409, 411, 447, 448, 451, 461, 464, 473, 495, 523, 543, 546, 557, 558, 560, 561, 562, 569, 571, 582, 583, 603, 604, 620, 786, 787, 825, 827, 828

Komünist avı 330, 408

Komünist Blok 291

Komünist Çin 294

Komünist Parti 160, 202, 203, 332, 387, 388, 407, 447, 448, 561, 787

Komünist tehlike 159, 160, 191

Komünist Türkler 386

Komünizm 49, 51, 52, 83, 84, 149, 159, 160,

161, 180, 181, 183, 190, 197, 203, 206, 214, 260, 314, 335, 349, 374, 386, 389, 392, 393, 407, 408, 411, 528, 529, 530, 543, 546, 558, 561, 572, 586, 676, 862

Komünizm korkusu 84, 561

Komünizmle Mücadele Derneği 676

Komünizmle Mücadele Komisyonu 530

Kongo 293, 294, 321, 379, 381

Kooperatif 46, 51, 60, 72, 90, 91, 183, 277, 278, 279, 280, 281, 299, 334, 346, 507, 536

Kooperatifçilik cereyanı 183

Kooperatifçilik hareketi 51

***Koppers* Grubu** 274, 275, 276, 302

Kore 171, 243, 378, 474, 605, 620, 621, 651, 740

Kostantinopl 425

Köklü reformlar 40, 46, 47, 60, 77, 129, 140, 163, 178, 217, 260, 294, 383, 414, 417, 455, 491, 535, 586, 622, 623, 799, 848

Köy Enstitüleri 46, 49, 57, 72, 73, 79, 81, 85, 99, 126, 131, 137, 149, 164, 170, 178, 362, 502, 503, 650, 661, 857

Köy Kanunu 477, 478, 479, 480

Köyden şehre akın 39, 625

Köylü 44, 46, 49, 96, 102, 103, 104, 106, 149, 177, 178, 187, 204, 216, 229, 249, 280, 281, 321, 361, 362, 366, 367, 368, 395, 397, 404, 405, 419, 420, 435, 443, 480, 489, 491, 536, 539, 607, 609, 610, 624, 628, 635, 637, 641, 661, 662, 673, 674, 680, 728, 733, 742, 747, 748, 752, 753, 754, 793, 799, 800, 801, 806, 818, 850, 860, 868

Köylü kütlesi 46, 362

Kredi 41, 60, 66, 67, 81, 90, 101, 123, 125, 128, 131, 141, 163, 195, 226, 229, 245, 246, 259, 273, 275, 288, 298, 316, 317, 327, 337, 338, 341, 348, 352, 353, 366, 378, 396, 487, 488, 499, 500, 501, 524, 551, 581, 623, 634, 635, 638, 670, 671, 701, 725, 726, 740, 741, 742, 754, 760, 762, 765, 768, 866

Kur'an 386

Kurtuluş Cephesi 96, 97, 98, 604

Kurtuluş Savaşı 98, 99, 177, 179, 243, 247, 257, 258, 259, 260, 261, 277, 294, 361, 373, 374, 375, 380, 391, 404, 421, 444, 454, 465, 467, 471, 473, 497, 501, 520, 538, 539, 541, 559, 563, 570, 590, 605, 628, 646, 649, 679, 681, 686, 708, 755, 771, 772, 812, 813, 847, 849, 853

Kurtuluş yolu 43, 50, 77, 138, 142, 155, 175, 179, 204, 206, 232, 261, 433, 578, 646, 707, 710, 791, 853, 855

Kurucu Meclis 55, 504, 566, 626

Kurumlar Vergisi 111, 344

Kurumsal sınıf 400

Kuvayı Milliye 99, 175, 176

Kuvayı Milliye Ruhu 7, 175, 176

Kuvayı Milliyeci 177

Kuveyt 215, 325, 678

Kuzey Amerika 306, 417

Kuzey Vietnam 472, 473, 474, 475, 488, 570, 602, 603, 604

Küba 138, 166, 171, 172, 174, 209, 251, 263, 420, 474, 488, 523, 584, 616, 619, 683, 766, 767, 768, 801

Küba buhranı 172, 174, 209, 523, 584, 616

Küba modeli 801

Küçük esnaf 367, 368, 404

Küçük kasaba burjuvazisi 438

Küçük kasaba eşrafı 390

Kürdistan 519, 719, 720

Kürdistan derebeyi 519

Kürt 518, 543, 544, 637, 719, 720, 828

Kürt Devleti 719, 720, 828

Kürt Meselesi 518

L

Le Monde 54, 250, 394, 407, 472, 473, 474, 475, 483, 576, 582, 698, 704, 719, 801

Le Nouvel Observateur 603

Lese-Majeste 185

Liberal 51, 132, 140, 148, 175, 178, 182, 257, 258, 322, 386, 389, 395, 502, 620, 622, 784, 787, 800, 801, 809

Liberal demokrasi 148, 389

Liberal düzen 784

Liberal ekonomi 51

Liberal kapitalizm 258
Liberal Parti 182, 787
Libya 712, 804, 861
Lokavt 219, 221
Lozan Anlaşması 333, 423, 424, 705
Lübnan 214, 739, 756, 757, 758, 822
Lüks 36, 37, 59, 60, 72, 81, 88, 89, 111, 114, 131, 132, 158, 203, 216, 251, 263, 291, 328, 329, 333, 354, 397, 435, 511, 694, 696, 775
Lüks inşaat 73, 85
Lüks mal istihlâkı 90
Lüks mesken 37, 59, 60, 81, 90, 329, 696, 775

M

Maaş 33, 35, 39, 54, 133, 175, 366, 398, 401, 402, 668, 722, 723
Maaş zammı 402, 723
Madenler 35, 296, 304, 305, 306, 307, 308, 312, 314, 322, 323, 354, 378, 392, 432, 466, 469, 470, 497, 498, 536, 548, 552, 553, 598, 654, 698, 765, 788, 799, 800, 805, 866, 869
Maden Kanunu 304, 305, 307
Maden zenginliği 304, 307, 469, 698
Makineleşme 39
Makineli ziraat 203
Makûs talih 60, 734, 745, 864
Malatya 167
Malazgirt 284
Maliye 34, 44, 72, 89, 93, 101, 110, 114, 115, 116, 119, 123, 127, 139, 176, 205, 224, 231, 265, 270, 271, 273, 274, 275, 297, 307, 309, 318, 398, 401, 419, 431, 462, 499, 512, 535, 565, 613, 614, 623, 722, 723, 761, 762, 775, 776, 871, 872
Manzara-i Umumiye 715, 745, 850
Mardin 183, 282, 304, 519
Marksist 407, 408, 409, 422, 506, 556, 561, 620, 621, 657, 800
Marksizm 407, 408, 409, 561, 838
Marshall Planı 289
McCarthy zihniyeti 371
McCarthy'cilik 268, 357, 371, 372, 424, 449, 464, 469, 543, 561, 562, 586, 596, 597
Mebus pazarı 700, 703, 716, 726
Meclis 43, 44, 45, 55, 64, 67, 72, 73, 79, 86, 87, 93, 97, 110, 112, 113, 114, 115, 116, 119, 123, 160, 175, 176, 182, 190, 191, 194, 196, 198, 226, 229, 234, 235, 276, 297, 324, 340, 357, 371, 377, 391, 398, 399, 404, 416, 426, 427, 428, 433, 443, 444, 466, 486, 487, 503, 504, 527, 529, 542, 566, 573, 600, 622, 626, 627, 633, 634, 636, 682, 683, 684, 694, 702, 703, 706, 711, 726, 747, 757, 784, 807, 820, 821, 850, 855, 857, 858, 859, 863, 864, 870
Meclislerin üstünlük dâvası 43
Medenî Kanun 170
Medeniyet 425, 646
Medrese 257, 364, 409, 587
Medrese Atatürkçülüğü 257, 364
Mehmetçik 277
Memur 33, 34, 35, 37, 53, 58, 71, 75, 91, 92, 108, 112, 136, 153, 158, 176, 192, 220, 247, 258, 259, 267, 278, 286, 310, 345, 365, 368, 370, 371, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 404, 405, 406, 435, 455, 465, 466, 511, 513, 545, 635, 668, 670, 677, 700, 722, 723, 742, 751, 775, 793, 803
Memur burjuvazisi 258, 259, 435
Menderes devri 41, 76, 77, 108, 132, 133, 135, 150, 155, 165, 167, 173, 181, 188, 198, 206, 208, 226, 232, 330, 337, 362, 390, 441, 484, 527, 624
Menderes Hükûmeti 169, 398, 841
Menfaat grubu 46, 195, 268, 285
Merkez Bankası 246, 316, 352, 511, 512, 634, 741, 760
Merkez Birliği Partisi 589, 593
Mesken ve Kira Kanunu 113
Meşruiyet 80, 223, 315, 320, 375, 600, 717, 718, 821
Meşrutiyet 161, 649, 837, 847
Metalürji 239
Metternich sistemi 391, 571, 572, 712, 796, 808, 809
Millet Partisi (MP) 181
Milletlerarası tekel 262, 264, 304, 305, 306,

307
Milletvekili 43, 44, 54, 115, 169, 181, 182, 183, 194, 250, 280, 357, 426, 436, 440, 471, 527, 567, 589, 676, 772, 864
Milletvekili maaşı 54
Millî 49, 50, 51, 54, 61, 62, 63, 76, 85, 86, 87, 88, 92, 93, 94, 96, 97, 98, 99, 111, 113, 128, 130, 133, 135, 136, 140, 141, 155, 158, 160, 165, 166, 185, 186, 202, 210, 211, 226, 228, 229, 237, 239, 242, 243, 247, 250, 252, 254, 255, 256, 257, 260, 261, 264, 265, 268, 269, 271, 272, 277, 287, 288, 289, 290, 291, 293, 294, 295, 296, 305, 306, 307, 308, 313, 323, 326, 327, 329, 330, 336, 337, 339, 340, 341, 342, 343, 345, 346, 348, 349, 351, 353, 354, 355, 358, 361, 372, 373, 374, 387, 390, 391, 392, 393, 395, 396, 397, 404, 411, 412, 413, 421, 427, 432, 451, 453, 454, 455, 458, 465, 467, 469, 470, 471, 490, 491, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 504, 507, 511, 518, 520, 523, 524, 531, 535, 536, 537, 538
Millî bağımsızlık 141, 155, 166, 336
Millî Birlik Hükûmeti 87, 111, 113, 256, 551
Millî Birlik idaresi 93, 94, 135, 136, 165, 186
Millî Birlik Komitesi (MBK) 54, 99, 111, 136 158, 504
Milli Birlikçi 676
Millî burjuva 540
Millî Cephe çağrısı 538
Milli devlet 783, 784
Milli egemenlik 784
Millî Emniyet Teşkilâtı 268
Millî emperyalizm 290, 291
Millî gelir 35, 50, 61, 62, 63, 88, 92, 130, 133, 140, 211, 237, 239, 250, 264, 265, 329, 330, 345, 346, 351, 353, 354, 396, 397, 451, 469, 511, 554, 696, 777, 779, 787, 793, 832
Millî Güvenlik Kurulu (MGK) 395, 427, 546, 548, 549, 820, 821, 831, 840, 846
Millî haysiyet 252
Millî huzur 85
Millî irade 71, 390, 676,
Milli İstihbarat Teşkilâtı (MİT) 825
Millî kalkınma 242, 469
Millî Kurtuluş 96, 97, 98, 141, 202, 243, 247, 254, 256, 260, 261, 277, 287, 293, 294, 348, 373, 374, 391, 392, 404, 412, 421, 453, 454, 465, 467, 471, 501
Millî Kurtuluş Cephesi 96, 97, 98
Millî Kurtuluş Hareketi 96, 97, 141, 202, 243, 254, 260, 277, 287, 293, 348, 374, 412, 453
Millî menfaat 128, 226, 229, 254, 293, 294, 296, 305, 306, 307, 308, 313, 507, 804
Millî Reasürans Şirketi 340, 342
Millî sanayi 247, 271, 323, 330, 491, 567, 579, 580
Millî sermaye 565
Millî Şef 185, 837, 847, 863, 864
Millî şirket 327, 497, 498, 547
Millî uyanış 254, 272, 295, 313
Millileştirme 326, 330, 342, 343, 346, 354, 459, 568, 595, 789
Milliyetçi 48, 49, 50, 51, 76, 96, 98, 141, 147, 148, 151, 164, 190, 191, 215, 225, 243, 247, 249, 253, 254, 256, 260, 317, 330, 331, 374, 375, 378, 387, 388, 390, 392, 393, 423, 425, 434, 435, 445, 448, 454, 455, 456, 457, 464, 467, 469, 471, 489, 490, 491, 492, 497, 501, 507, 510, 514, 515, 520, 531, 532, 533, 534, 536, 539, 540, 541, 547, 558, 559, 560, 561, 569, 572, 585, 587, 595, 600, 620, 621, 626, 627, 628, 629, 646, 714, 744, 771, 772, 780, 791, 798, 799, 800, 801, 811, 861, 862
Milliyetçi antiemperyalist mücadele 492
Milliyetçi Cephe 455, 464, 491
Milliyetçi Çin 243, 620, 621
Milliyetçi rejim 799
Milliyetçi sol güçbirliği 531
Milliyetçiler cephesi 457, 467
Milliyetçilik 48, 49, 141, 147, 148, 151, 190, 247, 387, 393, 423, 469, 489, 490, 514, 515, 547, 626, 627, 800
Milyoner 59, 107, 123, 131, 132, 133, 149, 251, 264, 297, 566, 700
Milyoner imalâtı 123, 131

Misakı Millî 48, 536
Mısır 80, 138, 145, 216, 250, 318, 325, 337, 338, 381, 382, 422, 583, 616, 617, 716, 804, 822, 861
Mobil 324, 325, 326, 327, 499
Modern tarım 431
Molla 781
Monarşi 391
Montaj sanayii 245, 247, 263, 264, 271, 274, 301, 395, 431, 579, 580, 613, 741, 762
Montaj Sanayii Yönetmeliği 613
Montaj ve eğlence sanayii 762
Montaj ve ambalaj sanayii 579
Morrison şirketi 302, 424
Moskof düşmanlığı 253
Moskof tehlikesi 379
Moskova 209, 210, 217, 253, 254, 256, 293, 335, 336, 378, 384, 385, 388, 392, 410, 446, 448, 449, 474, 475, 476, 482, 490, 495, 516, 522, 523, 524, 525, 544, 546, 554, 555, 556, 557, 561, 572, 576, 581, 582, 583, 584, 604, 617, 758, 808, 810
Moskova gezisi 335, 336
Moskova ve Pekin papağanı 388
Muhafazakâr 39, 58, 71, 72, 79, 80, 99, 102, 112, 122, 136, 137, 150, 154, 160, 161, 162, 163, 187, 191, 234, 235, 259, 268, 278, 298, 363, 420, 447, 449, 515, 527, 529, 553, 582, 619, 638, 787
Muhafazakâr cephe 160, 161, 162
Muhafazakâr kuvvetler 80, 112, 122, 136, 154, 187, 191
Muhafazakâr sınıf 154, 553
Muhalif 67, 81, 114, 186, 502, 807, 824, 857
Muhtıra 67, 803, 823, 856, 858, 860, 861, 865, 869, 870, 872
Mukaddesatçı 148, 423, 425, 469, 510, 657, 658, 659
Mukaddesatçılık 148, 423, 659
Muş 282, 283, 285, 519
Mutaassıp milliyetçilik 98
Mutavassıt 40, 44, 45, 46, 55, 59, 85, 103, 104, 129, 137, 149, 223, 224
Mutavassıt saltanat 40, 46
Mutedil 58, 150, 231, 506
Mutedil sol 58
Mutlakiyet 809
Mutlu azınlık 34, 53, 55, 85, 90, 95, 103, 116, 126, 129, 136, 142, 145, 148, 149, 150, 153, 154, 161, 176, 197, 198, 199, 200, 212, 329, 333, 346, 386, 389, 390, 394, 395, 397, 408, 411, 414, 623, 761, 768, 793, 815, 824
Mutlu azınlık demokrasisi 197
Mutlu azınlık rejimi 389
Mülkiye 409, 714
Mülkiyet 85, 177, 219, 297, 321, 322, 323, 397, 459, 470, 471, 479, 480, 507, 637
Mülkiyet hakkı 219, 297, 321, 459, 470, 471, 480
Müslüman 424, 425, 469, 470, 482, 657, 658, 698
Müslüman Anadolu burjuvazisi 658
Müslüman Sosyalizmi 657
Müstahsil 45, 59, 73, 222, 223, 224, 225
Müstehlik 45, 50, 59, 73
Müstemlekeci zihniyet 202
Mütegallibe 177, 202, 457, 471, 586, 587, 626, 860
Müterakkî vergi 88
Müteşebbis 36, 50, 64, 101, 107, 123, 124, 125, 132, 136, 168, 202, 237, 247, 264, 281, 344, 488, 611, 700
Müteşebbis sınıf 124, 264, 344

N

Narkotik 754
NASA 348
Nâsırizm 216
Nation 386, 408, 453, 524, 575
NATO 92, 98, 172, 173, 210, 241, 256, 307, 329, 358, 377, 410, 411, 412, 413, 414, 448, 449, 482, 483, 515, 516, 517, 523, 525, 548, 557, 558, 559, 574, 576, 582, 583, 584, 592, 593, 619, 676, 682, 683, 684, 685, 690, 692, 704, 705, 735, 736, 737, 738, 739, 756, 757, 795, 796, 810, 849, 867
***NATO*'nun Güneydoğu kanadı** 557, 576,

593

Nazi 321, 515, 584

Nazi diktatörlüğü 321

Nebatî yağ 272, 380

Nevşehir 106

New York 216, 228, 250, 326, 368, 386, 408, 424, 485, 522, 523, 555, 575, 582, 590, 593, 603

New York Times 216, 250, 386, 424, 485, 522, 523, 555, 582, 590, 593, 603

Niğde 169, 181

Norveç 318, 682, 736, 737

Nurcu 471, 543, 544, 662, 676, 677, 678, 680, 686, 825, 844, 860

Nüfus artışı 39, 53, 71, 92, 199, 200, 240, 242, 261, 397, 430, 625

Nüfus fazlası 239

Nüfus patlaması 116, 242

Nükleer çağ 255, 304, 413

Nükleer hedef 684, 757

Nükleer silâhlar 217, 348, 395, 413, 447, 449, 514, 516, 554, 556, 616, 683, 684, 690, 692, 736, 737, 738, 808, 809

Nükleer tesis 472, 473

O-Ö

Odalar Birliği 565, 613, 694

OECD 501, 511, 634

Oligarşi 420, 717, 718, 743

Oniki Ada 705

Opel 33, 43

Ordu 38, 39, 77, 86, 96, 97, 155, 157, 158, 161, 239, 265, 309, 310, 313, 385, 392, 397, 410, 426, 427, 455, 456, 464, 544, 545, 585, 591, 643, 651, 661, 674, 677, 679, 680, 695, 704, 707, 708, 710, 734, 742, 744, 745, 747, 764, 770, 771, 772, 777, 798, 799, 800, 801, 807, 846, 847, 848, 855, 856, 857, 860, 861, 869

Ordu müdahalesi 643, 770, 771, 772, 846, 847, 860, 861

Orman 57, 120, 128, 170, 249, 395, 502, 606, 607, 608, 609, 610, 634, 660, 661, 662, 731

Orman dâvâsı 128

Orman Kanunu 606, 607, 610

Orta Asya 386

Orta Çağ 85, 139, 140, 142, 155, 207, 208, 215, 389, 396, 482, 664, 674, 686, 687, 697, 713, 796, 808, 860

Orta Çağ düzeni 49

Orta Çağ kalıntısı 140, 207, 208, 389, 687, 713, 860

Orta sol 586, 587, 588, 591, 592, 617, 640, 643, 644, 649, 657, 861

Orta yol 333, 336, 459, 460, 461, 462, 800

Ortadoğu 98, 173, 215, 216, 217, 255, 325, 412, 422, 483, 523, 556, 557, 599, 615, 616, 617, 619, 652, 704, 735, 736, 738, 739, 741, 756, 757, 758, 759, 795, 796, 797, 808, 809, 810, 822, 861, 868

Ortadoğu petrolü 255, 325, 557, 616

Ortadoğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) 599

Ortak Pazar 99, 225, 241, 242, 247, 262, 263, 272, 289, 290, 448, 516, 517, 578, 614, 654, 655, 656, 742, 765, 779, 783, 784, 790, 860, 867

Ortanın Solu 332, 333, 334, 392, 437, 438, 439, 461, 462, 502, 505, 531, 562, 588, 590, 599, 600, 664

Ortodoks Kilisesi 423, 424, 704, 705

Ortodoksluğun hâmisi 425

Osmanlı İmparatorluğu 165, 178, 229, 231, 248, 365, 464, 466, 467, 539

Osmanlı tipi devlet 464, 466, 467

Otokrasi 321, 363

Otomasyon 452, 453

Otoriter 39, 85, 101, 102, 148, 150, 191, 238, 389, 390, 391, 393, 418, 688

Otoriter rejim 148, 191, 418

Ökümenik 423, 424

Önleyici 67, 349, 350, 570, 867

Örtülü bir faşizm 149, 150, 841

Özbekistan 386, 387, 698, 781, 791

Özel sanayi 131, 247, 263, 265, 579, 625, 776

Özel sektör 34, 39, 66, 93, 125, 131, 132, 133, 223, 224, 258, 263, 264, 265, 307, 317, 320, 323, 378, 511, 551, 552, 623, 624, 625, 663, 694, 871
Özel sermaye 101, 125, 200, 202, 547, 763
Özel tasarruf 63, 88, 93, 625
Özel teşebbüs 36, 37, 50, 58, 59, 61, 62, 63, 64, 66, 67, 68, 69, 72, 76, 85, 90, 101, 122, 127, 128, 132, 136, 177, 178, 238, 242, 247, 258, 298, 320, 322, 323, 333, 341, 342, 354, 396, 421, 459, 460, 461, 480, 489, 586
Özel teşebbüs mucizesi 322
Özgürlük İçin Gıda Programı 486
Özgürlük rejimi 459

P

Pakistan 244, 255, 256, 294, 394, 413, 481, 523, 524, 525, 781, 802
Pamuk 202, 220, 387, 487, 488, 550, 551, 696, 698, 741, 781, 782
Pankürdizm 719
Para Fonu 511, 634, 724, 725, 742
Paramiliter 833
Paris 90, 448, 516, 809
Parlâmenter 80, 102, 103, 111, 390, 389, 434, 438, 442, 553, 558, 706, 717, 840, 841, 852
Parlâmenter faşizm 390 558
Parlâmenter sistem 80, 102, 103, 434, 438, 442, 553, 852
Parlâmento 39, 41, 42, 44, 70, 71, 72, 73, 75, 76, 77, 79, 80, 81, 86, 109, 110, 111, 112, 119, 120, 125, 136, 153, 158, 163, 172, 187, 193, 205, 207, 226, 229, 233, 234, 235, 236, 250, 267, 278, 300, 315, 357, 358, 363, 378, 415, 433, 444, 524, 529, 538, 542, 588, 589, 594, 596, 613, 623, 633, 637, 640, 641, 650, 653, 667, 684, 694, 700, 702, 716, 735, 743, 746, 749, 757, 759, 760, 762, 807, 814, 815, 816, 820, 823, 830, 831, 832, 834, 850, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 865, 867, 869, 870, 872
Parlâmento çoğunluğu 71, 72, 73, 111, 125, 278, 694
Parlâmento dışı kuvvetler 39
Partilerarası komisyon 716, 717
Partilerin geliri 45
Partizanlar 114
Patrikhane 316, 423, 704
Pax Americana 603, 615
Pax Amerikan 603
Pazar 40, 45, 46, 59, 73, 99, 131, 172, 202, 209, 225, 241, 242, 247, 262, 263, 272, 281, 289, 290, 291, 297, 298, 310, 313, 325, 326, 336, 352, 385, 386, 448, 451, 452, 488, 495, 496, 516, 517, 523, 531, 552, 555, 556, 566, 578, 579, 584, 614, 625, 627, 640, 643, 646, 654, 655, 656, 662, 667, 671, 700, 703, 705, 711, 713, 716, 726, 742, 765, 776, 779, 783, 784, 790, 825, 844, 860, 867
Pazar mücadelesi 289
Pekin 388, 473, 474, 476, 490, 494, 557, 603, 604
Pentagon 557, 735, 736, 738, 739, 757
Pepsi-Cola 245
Personel Dairesi 398, 399, 400, 401, 402
Personel Kanunu 91, 398, 401, 722, 723, 742, 762, 775, 814, 816, 871
Personel Reformu 398, 401, 402, 511, 722, 723, 762, 815, 822, 823, 857
Pet-Kim 500
Petrokimya 338
Petrol 168, 169, 215, 245, 255, 268, 270, 271, 272, 296, 298, 305, 306, 307, 313, 314, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 334, 337, 338, 374, 378, 392, 395, 422, 431, 432, 456, 469, 470, 490, 497, 498, 499, 500, 504, 512, 523, 524, 525, 536, 547, 548, 552, 556, 557, 573, 595, 598, 613, 616, 627, 651, 658, 712, 736, 764, 767, 782, 795, 798, 799, 800, 809
Petrol Kanunu 168, 169, 271, 305, 327, 573, 613, 627, 651, 712
Petrol karteli 325, 337
Petrol Ofisi 271, 326
Petrol rafinerisi 431
Petrolün millileştirilmesi 327, 595, 799
Petrol ve Yabancı Sermaye Kanunu 169
Philips 270
Piliç Oyunu 118

Pirinç 380, 394, 487, 488, 698
Piyasa 46, 50, 58, 65, 66, 67, 68, 69, 72, 126, 145, 149, 155, 222, 223, 224, 225, 226, 238, 258, 263, 264, 265, 271, 278, 292, 297, 298, 311, 324, 325, 326, 378, 381, 416, 511, 535, 546, 566, 611, 616, 655, 663, 700, 743, 866
Plân 36, 38, 41, 45, 47, 49, 50, 51, 53, 58, 59, 60, 66, 68, 79, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 95, 96, 97, 98, 105, 106, 107, 110, 113, 114, 115, 116, 119, 121, 122, 125, 126, 132, 134, 135, 136, 143, 144, 145, 146, 149, 150, 152, 153, 154, 155, 156, 158, 174, 186, 192, 194, 195, 206, 207, 210, 211, 239, 246, 249, 252, 255, 259, 263, 265, 275, 279, 286, 289, 300, 301, 302, 320, 321, 328, 336, 338, 339, 351
Plân çalışmaları 134, 144, 146
Plân düşmanı 396
Plân fikri 146, 153, 158
Plân Hedefleri ve Stratejisi 87, 88, 89, 90, 91, 126, 153
Plân meselesi 143
Plân tatbikatı 145
Plân yolu 143
Plâncı 51, 116, 134, 135, 143, 144, 146, 149, 153, 154, 155, 156, 186, 206, 207, 263, 355, 396, 457, 583
Plânlama 41, 50, 60, 66, 88, 90, 115, 116, 125, 134, 136, 143, 144, 145, 152, 153, 156, 194, 206, 207, 211, 321, 354, 355, 365, 418, 421, 430, 431, 432, 448, 459, 499, 500, 569, 579, 580, 595, 623, 624, 655, 670, 671, 700, 764, 800, 825, 864
Plânlama uzmanı 134, 387, 512
Plânlı Devletçilik 535
Plânsız gidiş 122, 153
Polis 390, 392, 400, 408, 427, 591, 704, 727, 742, 830, 831, 840, 844, 850, 855
Politik bağımsızlık 243, 244, 253, 287, 295, 333, 338, 434, 435, 475, 491, 586, 645
Politik oligarşi 743
Politik tazyik 324, 325
Portekiz 77, 421, 602
Postdam 385, 410, 495
Pragmatizm 459, 461, 571
Prezidansiyel sistem 648
Proletarya 116, 203, 411, 455, 473, 529, 541, 608, 624, 654, 765, 838, 839
Proleter 97, 116, 445, 541, 564, 565, 566, 567, 793
Proleter millet 97
Proleter-burjuva mücadelesi 445
Protestan 407, 408, 424
PTT 872

R

Rabıtat-ûl-Alem-ül-İslam 678
Radikal Parti 787
Radyo 160, 189, 191, 194, 196, 252, 268, 301, 388, 406, 425, 444, 518, 658, 753
Rant 237
Reform 34, 40, 41, 42, 45, 46, 47, 54, 55, 57, 58, 60, 66, 71, 72, 73, 77, 79, 80, 81, 85, 86, 89, 91, 93, 96, 97, 98, 99, 101, 103, 106, 112, 113, 123, 129, 131, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 140, 158, 163, 164, 178, 179, 195, 196, 208, 212, 213, 252, 260, 266, 267, 268, 272, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 285, 286, 314, 332, 355, 358, 362, 363, 365, 367, 398, 399, 400, 401, 402
Reform kabinesi 266
Reformcu güçler 363
Reichstag 428
Reji şirketi 754
Rejim 38, 46, 49, 57, 58, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 100, 102, 104, 109, 112, 116, 118, 119, 120, 126, 131, 134, 136, 142, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 161, 162, 184, 186, 189, 191, 193, 194, 198, 199, 200, 215, 216, 230, 231, 262, 313, 314, 315, 321, 322, 356, 357, 361, 363, 370, 375, 390, 406, 455, 459, 460, 507, 542, 545, 564, 619, 620, 635, 639, 649, 650, 666, 667, 706, 707, 771, 800, 817, 818, 821, 822, 841
Rejim buhranı 74, 161, 406
Rejim meselesi 134, 564
Rejimin dengeye kavuşması 112
Rejimin iflâsı 707

Reklâm 62, 298, 299, 324, 326, 349, 567, 664, 665
Reklâm piyasası 298
Renault 555
Restorasyon 135, 157
Risturn 340
Rizaiye 395
Roche 566
Romanya 325, 448, 449, 481, 524, 525, 791
Rus istilâsı 411, 412
Rus-Bulgar saldırısı 737
Rusya 76, 293, 298, 321, 324, 373, 382, 384, 385, 386, 411, 412, 425, 446, 490, 495, 522, 547, 558, 559, 582, 618, 683, 691, 692, 720, 737, 781, 782, 804, 847

S-Ş

Sabit oy 44
Sağcı çoğunluğu 356, 358, 363
Sağlık hizmeti 127, 250, 282, 768
Sakal grevi 33
Sam Amca 37, 42, 60, 76, 99, 123, 125, 159, 173, 174, 208, 226, 227, 244, 246, 251, 256, 259, 288, 289, 293, 294, 298, 316, 317, 318, 319, 350, 357, 374, 395, 405, 408, 412, 413, 429, 431, 490, 574, 575, 576, 626, 694, 740, 741, 755, 808, 860, 861, 868
Samsun 168, 739, 771
Sanayi 50, 66, 67, 80, 89, 91, 97, 116, 119, 124, 125, 131, 167, 174, 176, 204, 220, 237, 239, 240, 242, 245, 247, 248, 250, 257, 259, 263, 264, 265, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 280, 281, 296, 298, 300, 301, 303, 321, 323, 333, 336, 337, 338, 349, 373, 382, 386, 389, 396, 397, 418, 421, 451, 459, 486, 487, 491, 500, 501, 548, 552, 555, 556, 567, 568, 574, 577, 578, 579, 580, 585, 605, 611, 612, 613, 614, 623, 625, 628, 635, 636, 646, 654, 655, 656, 670, 696, 697, 698, 728, 740, 741, 742, 761, 762, 765, 766, 767, 775, 776, 778, 781, 782, 787, 812, 817, 828, 838, 871, 872
Sanayi ihtilâli 396, 397
Sanayi kredisi 66
Sanayi mamulu 80, 611, 614, 776
Sanayi toplumu 321, 459
Sanayi ülkesi 697, 817
Sanayii Teşvik Kanunu 258
Sandıksal sosyalizm 786
Saray darbesi 800
Saygon 576
SBF 728, 844, 850
Seçim 41, 43, 45, 49, 63, 74, 75, 84, 87, 111, 119, 127, 162, 164, 165, 168, 186, 188, 204, 233, 235, 268, 292, 294, 296, 314, 334, 335, 339, 347, 349, 350, 356, 357, 359, 362, 363, 392, 398, 403, 405, 415, 416, 417, 418, 420, 426, 428, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 444, 445, 456, 463, 477, 507, 515, 540, 550, 552, 553, 568, 574, 581, 588, 589, 592, 593, 595, 596, 622, 627, 633, 635, 636, 637, 638, 639, 641, 643, 649, 651, 660, 661, 667, 676, 677, 678, 694, 695, 716, 717, 786, 787, 800, 803, 816, 821, 822, 823, 835, 844, 847, 850, 852, 858, 867, 872
Senato 70, 93, 188, 193, 226, 364, 418, 436, 440, 449, 546, 548, 583, 623, 660, 676, 751, 761, 816, 825
Senatör 114, 155, 181, 190, 193, 227, 228, 433, 548, 567, 604, 650, 677, 716
Sendika 46, 49, 64, 72, 149, 163, 182, 183, 189, 190, 191, 192, 218, 220, 221, 234, 235, 236, 237, 299, 312, 314, 315, 369, 370, 371, 372, 443, 444, 455, 460, 513, 557, 565, 566, 568, 730, 747, 793, 799, 800, 816, 833
Sendika Kanunu 183, 816
Sendika liderleri 49, 72, 192, 218, 221, 235, 236, 800
Serbest Mübadele Bölgesi 290
Serbest pazar 325
Serbest piyasa 50, 325, 326, 381, 700
Sermaye 34, 35, 36, 58, 89, 93, 94, 96, 100, 101, 102, 103, 104, 108, 120, 121, 122, 123, 125, 129, 133, 136, 138, 139, 140, 148, 149, 150, 154, 158, 162, 166, 167, 168, 174, 178, 188, 190, 191, 192, 200, 202, 220, 237, 245, 247, 251, 257, 258, 263, 264, 265, 269, 270, 271, 275, 276, 281, 291, 305, 307, 308, 313, 314, 333, 339, 340, 342, 353, 354, 357, 364, 395, 416, 421, 432, 450, 451

Sermaye birikimi 58, 139, 202, 258, 342
Sermaye piyasası 258, 263, 264, 265, 663, 866
Sermayedar 101, 104, 123, 125, 133, 138, 148, 150, 174, 188, 237, 264, 342, 499
Servet beyanı 43, 66, 68, 70, 111, 127, 131, 133, 134, 136, 137, 158, 205, 344, 362, 367, 419, 437, 595
Servet beyannamesi 68, 111, 127, 136, 137, 158, 205, 344, 362, 595
Servet beyannamesi usulü 111, 127
Servet Vergisi 35, 89, 111, 367
Seylan 353
Shell 327
Sigortacılık 339, 340, 341, 342, 343
Siirt 282, 519, 727, 728
Silâhlı Kuvvetler 823, 846
Silâhlı müdahale 390, 392
Silâhsızlanma 172, 173, 174, 209, 249
Sınıf kavgası 560, 562, 596, 597
Sınıf mücadelesi 201, 489, 490, 547, 556, 560, 561
Sınıf tezatı 178, 202, 204, 249
Sınıflararası mücadele 731
Sınıfsız toplum ülküsü 201, 204
Sivil savunma 127
Siyah Afrika 583
Siyasî iktidar 86, 144, 146, 190, 232, 723, 849
Siyasî parti 44, 45, 46, 85, 136, 162, 163, 194, 198, 234, 236, 262, 265, 281, 285, 294, 299, 313, 438, 463, 560, 561, 594, 636, 639, 652, 660, 747, 773, 820, 850, 852, 857, 859, 861, 865, 870
Siyasî Partiler Kanunu 262
Siyasî rejim 78, 81, 356, 460, 461, 542, 666, 673
Siyasî tercihler 144
Soğuk Harp 172, 210, 384, 449, 514, 516, 556, 558, 569, 570, 583, 780, 787
Sol akım 148, 332, 553
Sol askeri rejim 771
Sol milliyetçilik 532, 558, 560, 561, 600, 798, 800, 801
Sol milliyetçi subaylar 801
Sol tutuculuk 686, 688
Sola açılma 334
Solcu aydınlar 770
Solculuk 149, 279, 332, 378, 417, 574, 591, 687, 695, 709, 786, 791, 827
Son Havadis 330, 561
Sosyal 34, 35, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 45, 46, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 58, 59, 60, 61, 64, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 75, 76, 77, 80, 81, 83, 85, 86, 88, 89, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 101, 102, 103, 104, 107, 111, 112, 116, 117, 120, 121, 122, 123, 127, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 139, 145, 149, 150, 151, 154, 155, 158, 163, 164, 169, 174, 176, 177, 178, 181, 182, 183, 187, 190, 191, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200
Sosyal adalet 34, 35, 40, 41, 42, 46, 49, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 58, 59, 60, 61, 64, 66, 67, 68, 71, 76, 77, 81, 88, 89, 93, 94, 95, 101, 107, 111, 112, 117, 122, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 145, 154, 155, 158, 163, 164, 174, 176, 191, 195, 196, 198, 207, 208, 233, 235, 322, 323, 345, 461, 508, 586, 587, 595, 693, 695, 743, 747, 767, 793, 798
Sosyal dâva 39, 54 75, 98, 101, 199
Sosyal değişme 230, 280, 375
Sosyal demokrat 365, 447, 715
Sosyal devrim 355, 391, 627
Sosyal eşitsizlik 177
Sosyal fayda 121
Sosyal grup 34, 101, 123, 255, 345
Sosyal huzursuzluk 34, 39, 40, 42, 50, 53, 54, 69, 120, 174, 607
Sosyal ıslahat 194, 201
Sosyal mesele 53, 85, 409
Sosyal muhalefet 357, 358
Sosyal savaş 96, 97, 201
Sosyal uyanış 54, 55, 102, 103, 104, 116, 149, 150, 199, 293, 626
Sosyal ve ekonomik kavga 116
Sosyal ve ekonomik yapı 42, 164, 178
Sosyal ve iktisadî meseleler 43

Sosyal yapı 112, 295, 361, 363, 390, 396, 409, 416, 417, 418, 434, 508, 599, 635
Sosyalist 51, 55, 61, 62, 63, 64, 96, 97, 98, 121, 138, 139, 141, 142, 145, 149, 150, 174, 201, 204, 215, 216, 238, 247, 257, 258, 260, 280, 281, 295, 312, 318, 321, 323, 328, 330, 332, 333, 357, 358, 359, 367, 388, 396, 421, 422, 437, 440, 442, 443, 445, 448, 451, 452, 458, 460, 461, 462, 464, 468, 473, 475, 489, 491, 492, 504, 508, 509, 515, 518, 519, 520, 521, 530, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 539, 540, 541, 543, 555, 556, 580, 598, 599, 600, 601, 618, 621, 786, 793
Sosyalist blok 475, 618
Sosyalist Cezayir 96
Sosyalist düşünce 138, 442, 443, 468, 473, 521, 598
Sosyalist düzen 62, 121
Sosyalist eğilim 97, 145
Sosyalist ekonomi 51
Sosyalist hareket 149, 150, 492, 532, 536, 540
Sosyalist iktisat 333
Sosyalist kalkınma metodu 201
Sosyalist metot 61, 62, 63, 174
Sosyalist muhalefet 357
Sosyalist mücadele 142, 359, 443, 492, 532, 539
Sosyalist Parti 63, 280, 332, 440, 448, 464
Sosyalist prensipler 98
Sosyalist sistem 64, 555
Sosyalist Tarım Reformu 280
Sosyalist ülkeler 145, 451, 555
Sosyalizasyon 135, 136, 237, 282, 285
Sosyalizm 37, 50, 51, 61, 62, 63, 64, 67, 98, 121, 138, 139, 140, 141, 142, 145, 149, 155, 164, 174, 177, 201, 204, 211, 214, 215, 216, 217, 238, 264, 280, 281, 321, 322, 330, 334, 359, 389, 397, 407, 422, 435, 443, 445, 451, 452, 459, 460, 461, 464, 469, 489, 491, 519, 520, 521, 528, 529, 534, 538, 539, 540, 586, 598, 599, 619, 621, 657, 658, 659, 786, 862
Sosyoloji 357, 363, 367, 368, 450, 460, 469, 637, 668, 669, 817
Sovyet Bloku 411
Sovyet emperyalizmi 386, 387
Sovyet kredisi 337, 338, 552
Sovyet propagandası 209
Sovyet talepleri 385
Sovyet yardımı 336, 337, 386, 387, 581, 585, 604
Sovyet Yüksek Şûrası 475
Sovyet-Amerikan çatışması 809
Sovyetler Birliği 62, 139, 172, 174, 209, 210, 211, 212, 214, 215, 244, 250, 253, 256, 321, 322, 325, 335, 336, 337, 338, 349, 362, 373, 374, 377, 384, 385, 386, 387, 411, 412, 421, 446, 447, 448, 449, 472, 475, 481, 514, 515, 516, 522, 523, 524, 525, 544, 555, 556, 557, 558, 571, 572, 578, 581, 582, 583, 584, 592, 603, 604, 605, 615, 616, 617, 652, 704, 711, 720, 737, 757, 758, 759, 781, 796, 797, 809, 810
Soya 309, 310, 311, 381, 429, 430, 574
Soya emperyalizmi 309
Sömürge 72, 96, 98, 99, 178, 214, 236, 244, 245, 247, 249, 252, 254, 260, 270, 284, 285, 321, 326, 333, 374, 375, 379, 385, 386, 389, 396, 397, 469, 471, 491, 495, 496, 548, 557, 559, 645, 646, 648, 687, 720, 728, 767, 781, 812, 813
Sömürgecilik 72, 214, 246, 247, 249, 259, 379, 469, 648, 712, 720
Sömürü güçler 733
Sömürücü piyasa mekanizması 145
Sömürülen köy 44
Spekülâsyon 34, 45, 59, 72, 73, 89, 131, 396
SQUIBB 270, 564, 565
Stalin diktatörlüğü 322
Stalin zulmü 386
State Department 325, 423, 591, 618
Statüko 146, 153, 154, 155, 163, 164, 187, 199, 200, 205, 207, 208, 211, 212, 230, 231, 232, 233, 255, 256, 267, 292, 294, 295, 374, 414, 417, 418, 438, 507, 571, 572, 795, 796, 810
Statükocu cephe 163, 164, 208
Statükocu kuvvetler 146, 153, 154, 207,

208, 212, 213, 232, 256, 293
Strateji 41, 87, 88, 89, 90, 91, 126, 127, 144, 145, 153, 307, 347, 412, 492, 511, 539, 540, 548, 553, 572, 583, 600, 643, 684, 735, 736, 738, 739, 748, 757, 764, 809, 810, 849
Stratejik mal 307
Subay 53, 74, 155, 157, 175, 176, 214, 365, 391, 433, 455, 456, 545, 591, 592, 627, 679, 680, 704, 712, 745, 771, 772, 798, 801, 837, 847, 861
Sultan 251, 333, 374, 396, 404, 466, 482, 519, 590, 649, 697, 716, 771, 796, 847
Suudiler 215, 325, 556, 583, 758, 796
Sübvansiyon 67, 132, 133, 136, 624
Süleymancılar 586, 587, 588, 662, 680, 686, 825, 844, 860
Sümerbank 276, 301, 302, 303
Süngüyle gidenler 356
Süper Devlet 576, 582, 583, 584, 711, 712, 737, 796, 809, 810, 811, 849
Sürgündeki ağalar 39, 43, 45, 158
Süveyş Kanalı 616, 758
Şehir gerillası 849, 850
Şehir plânı 863
Şeker fabrikası 341, 792
Şekilcilik 98
Şellefyan düzeni 790, 791, 794, 850, 852
Şeriatçı 98, 649, 658, 825, 860
Şeyh 277, 367, 374, 519, 673, 678, 686, 713, 728, 758, 808
Şeyh Sait ayaklanması 519
Şili 375, 649, 786, 787, 788, 789, 800, 801, 855
Şişli burjuvası 258, 471

T

Tabiî Senatör 155, 433
Takriri Sükûn Kanunu 519
Tanrı 42, 602, 775
Tanzimat 154, 198, 245, 365, 645, 649
Tanzimat İlericileri 365
Tarafsızlık 83, 98, 221, 255, 256, 293, 413, 414, 421, 503, 572, 670, 736, 737, 757, 759, 810, 831, 834
Tarihî maddecilik 461
Tarikat 636, 637
Tarım 73, 89, 119, 202, 203, 204, 208, 211, 239, 240, 248, 250, 270, 277, 278, 279, 280, 281, 291, 309, 310, 311, 316, 330, 333, 344, 345, 346, 354, 362, 366, 380, 381, 382, 383, 405, 416, 429, 430, 431, 437, 469, 485, 486, 487, 488, 510, 513, 552, 553, 585, 603, 607, 609, 610, 612, 623, 624, 625, 634, 637, 654, 655, 695, 696, 697, 726, 728, 741, 762, 765, 766, 767, 776, 777, 778, 781, 782, 787, 792, 813, 817, 866, 871, 872
Tarım fazlası 381, 382, 405, 430, 485, 486, 488
Tarım proletaryası 203
Tarım ülkesi 291, 311, 655, 817
Tarım Vergisi 279, 362
Tariş 270, 271
Tasarruf bonosu 33, 112
Tasarruf hacmi 50, 92
Taşıt Alım Vergisi 815
Taşkent 386, 387, 523
TBMM 71, 101, 102, 784
Tedbirler Kanunu 87, 184, 527
Tefeci 108, 129, 131, 137, 149, 259, 277, 278, 281, 353, 354, 361, 362, 366, 368, 383, 386, 389, 390, 391, 396, 435, 560, 561, 586, 587, 626, 635, 636, 637, 640, 653, 661, 673, 680, 686, 731, 793, 860
Tek partili demokrasi 648, 649, 660
Tekel 115, 207, 222, 223, 224, 225, 262, 263, 264, 269, 270, 274, 300, 304, 305, 306, 307, 317, 318, 319, 329, 333, 337, 349, 353, 354, 356, 357, 378, 383, 385, 420, 434, 451, 452, 466, 481, 499, 517, 525, 548, 555, 566, 574, 577, 578, 579, 580, 605, 616, 626, 747, 754, 825
Teknisyen 153, 207, 278, 279, 281, 327, 475, 493, 494, 698, 791, 863, 864, 865
Temel Hak ve Hürriyetleri Koruma Tasarısı 560, 563, 570
Teşkilâtı Esasiye Kanunu 502
Tıbbiye 714

Ticaret 40, 45, 48, 49, 60, 68, 89, 91, 93, 95, 97, 112, 128, 136, 139, 159, 167, 176, 177, 190, 216, 220, 225, 241, 242, 259, 265, 270, 271, 298, 301, 311, 322, 323, 330, 334, 346, 358, 365, 366, 394, 395, 396, 451, 461, 488, 493, 507, 536, 543, 567, 580, 598, 611, 613, 634, 643, 655, 656, 664, 665, 677, 696, 700, 726, 746, 751, 754, 768, 777, 778, 828, 838, 858, 860, 865

Ticaret Kanunu 301, 664

Time 206, 421, 422, 555

TİP 33, 94, 98, 160, 207, 283, 286, 307, 312, 318, 355, 356, 357, 362, 367, 368, 418, 431, 436, 438, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 455, 456, 457, 461, 463, 464, 471, 479, 481, 506, 508, 530, 531, 532, 533, 535, 538, 539, 540, 541, 599, 600, 601, 635, 657, 704, 787, 789, 803, 808, 843, 854

***TİP-CHP* kavgası** 457

Tiraj 298, 299, 490, 698

Tiyatro 250, 369, 370, 371, 372, 543

Toplumsal huzursuzluk 638, 652, 673, 813

Toprak ağası 44, 45, 79, 81, 85, 100, 102, 104, 106, 122, 123, 124, 126, 138, 149, 158, 177, 192, 207, 247, 250, 259, 260, 265, 278, 280, 281, 322, 323, 353, 354, 356, 357, 362, 366, 367, 383, 386, 389, 390, 391, 392, 396, 420, 421, 461, 465, 502, 503, 687, 732, 788, 789, 864

Toprak aristokrasisi 102, 103

Toprak Kanunu 71, 79, 106, 123, 178, 182, 266, 278, 280, 650, 661, 857, 864

Toprak Mahsulleri Ofisi 366

Toprak Reformu 45, 46, 54, 55, 57, 72, 73, 81, 103, 106, 112, 113, 123, 131, 135, 137, 138, 143, 149, 164, 170, 177, 192, 195, 249, 258, 259, 265, 266, 267, 277, 278, 279, 296, 322, 330, 346, 354, 361, 362, 365, 366, 367, 382, 383, 416, 434, 437, 461, 489, 503, 504, 506, 520, 535, 536, 595, 624, 635, 636, 661, 695, 720, 767, 788, 799, 822, 857, 863, 864, 867

Topyekûn Mukabele Stratejisi 738

Totaliter 139, 148, 189, 321, 417

TÖS 641, 843

TPAO 456, 497, 498, 499, 500

Trablusgarp 249, 385

Trabzon 45

TRT 371, 372, 635, 872

Truva Atı 290, 491, 562, 563

Tunagür Cumhuriyeti 855, 858

Tunus 72, 861

Turan 75, 76, 77, 697, 698, 780, 781, 782

Turan ülkesi 698

Turizm 115, 241, 242, 251, 405, 477, 478, 479, 480, 553, 623, 634, 654, 725, 765, 777, 778, 779

Turizm Endüstrisini Teşvik Kanunu 479, 480

Tutucu eşraf 708

Tutucu güçler 366, 367, 368, 418, 426, 428, 434, 441, 461, 504, 640, 648, 650, 653, 659, 661, 662, 667, 668, 669, 673, 674, 675, 680, 686, 698, 707, 708, 818, 848, 853, 860, 861, 862, 864, 865

Tutucu güçler koalisyonu 633, 640, 643, 650, 652, 653, 659, 661, 673, 674, 675, 680, 686, 707, 813, 848, 853, 861, 865

Tutucu radikal 786, 789

Türk 52, 53, 55, 63, 77, 85, 99, 103, 116, 127, 136, 140, 141, 155, 158, 162, 167, 170, 171, 172, 188, 197, 202, 204, 219, 220, 223, 225, 226, 227, 228, 229, 232, 234, 235, 243, 244, 246, 247, 250, 251, 261, 262, 268, 269, 270, 271, 272, 274, 275, 283, 292, 293, 294, 295, 297, 298, 306, 309, 311, 316, 317, 318, 319, 321, 324, 331, 335, 336, 338, 351, 353, 358, 360, 361, 364, 365, 376, 377, 378, 379, 386, 387, 388, 393, 397, 404, 409, 411, 414, 416, 418, 423, 428, 429, 430, 432, 440, 441, 443, 454, 456, 457, 464, 466, 468, 481, 482, 488, 490, 492, 495, 496, 499, 500, 501, 506, 507, 509, 510, 516, 519, 520

Türk bütçesi 317

Türk ekonomisi 141, 244, 246, 262, 317, 351, 353, 440, 506, 510, 550, 552, 574, 611, 623, 624, 672

Türk Haberler Ajansı 753, 823

Türk halkı 116, 141, 171, 294, 324, 331, 360, 495, 496, 599, 625, 626, 650, 666, 673,

680, 804, 805
Türk kamuoyu 318, 324, 432, 457, 532, 576, 690, 692, 757
Türk köylüsü 229, 361, 752, 753, 754, 868
Türk lirası 246, 317
Türk milleti 172, 188, 226, 227, 229, 247, 292, 423, 428, 468, 490, 538, 718
Türk Millî Kurtuluş Hareketi 243
Türk milliyetçisi 244, 246, 251, 261, 336, 361, 387, 393, 432, 507, 509, 531, 532, 572, 576, 629, 697, 780, 781, 782, 791
Türk mücadelesi 360, 495
Türk Ocağı 676
Türk Ordusu 77, 674, 680, 710, 770, 771, 772, 777, 846, 847, 848
Türk parası 246, 275, 311, 316, 317, 318, 319, 430, 552, 634
Türk Sosyalisti 204, 388, 492
Türk Sosyalizmi 140, 657
Türkçe 127, 170, 519, 580, 660, 728
Türkistan 250, 386, 387, 697, 780, 781, 782, 791
Türk-İş 52, 234, 235, 746, 747, 776, 793, 828
Türkiye 35, 39, 46, 52, 53, 54, 55, 59, 63, 64, 66, 72, 73, 76, 77, 79, 95, 97, 98, 99, 103, 106, 108, 116, 117, 120, 121, 123, 125, 129, 131, 133, 136, 137, 138, 140, 142, 145, 146, 147, 149, 152, 154, 155, 156, 159, 160, 161, 163, 165, 167, 171, 172, 173, 175, 176, 178, 179, 192, 198, 199, 200, 201, 202, 207, 208, 209, 212, 219, 220, 223, 225, 227, 229, 230, 231, 232, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 250, 252, 253, 255, 256
Türkiye Cumhuriyeti 223, 379, 425, 546, 684, 856, 859, 861
Türkiye Komünist Partisi 387, 388
Türkiye Ziraat Odaları Birliği 609
Türkiye'nin düzeni 790
Türkiye'nin kalkınması 265, 330, 354, 378, 409, 634, 639, 707, 780, 790
Türkiye'ye Yardım Konsorsiyumu 701, 761
Türkmenistan 781, 791
Türksan 664, 665
Türk-Sovyet yakınlaşması 524, 582
Türk-Yunan harbi 377
Türk-Yunan çatışması 414
Tütün 59, 220, 222, 223, 224, 225, 239, 241, 253, 300, 310, 338, 354, 362, 466, 487, 488, 551, 585, 754, 775

U-Ü

U Sektörü 328, 329, 330, 331, 346
Ucuz asker deposu 385
Ufak çiftçi 204, 225, 345
Ufak esnaf 44
Ufak memur 33, 399, 401, 668
Ufak müstahsil 131, 223, 225
Ulema 397
Ulu Hakan 679
Ulusal Kurtuluş Devrimi 812, 813, 828, 836
Ulusal Ordu 661
Unilever 270, 271
Urfa 282
Uşak 440, 592, 655, 753, 765
Uzak Doğu 250, 472, 473, 556
Uzman kadro 125
Uzmanlar 41, 59, 93, 106, 107, 134, 135, 144, 145, 146, 152, 153, 154, 155, 174, 206, 207, 212, 246, 252, 280, 305, 338, 344, 385, 387, 395, 399, 429, 465, 472, 485, 486, 490, 512, 513, 553, 619, 664, 723, 775, 795, 803, 815, 822
Uzun menzilli füzeler 255, 522
Ücretliler 93, 107, 111, 190
Üçüncü Dünya 287, 291, 336, 337, 374, 375, 385, 386, 387, 390, 391, 392, 393, 419, 422, 434, 450, 453, 457, 459, 485, 486, 487, 490, 556, 557, 558, 571, 572, 577, 588, 602, 604, 605, 616, 617, 619, 620, 621, 648, 798
Üçüncü Dünya halkı 375, 572
Üçüncü Dünya hegemonyası 392, 557
Üçüncü Dünya Savaşı 602, 604, 605
Üçüncü Dünya'nın sanayileşmesi 336, 337
Üniformalılar 154, 157, 349, 744
Üniversite öğrencisi 53, 838
Üniversite Reformu 272, 668
Ürdün 214, 215, 556, 583, 620, 758, 795

Ürgüp 296, 335, 336, 751
Ütopya 730

V-W

Vali 90, 404, 742, 850
Van 282, 439, 518, 519
Varşova Paktı 172, 173, 448, 475, 482, 516, 736
Varto 284
Vatan Cephesi 369, 419
Vatansever 48, 49, 50, 141, 160, 161, 247, 260, 455, 456, 490, 547, 626, 646, 759, 790, 791, 798, 837, 847, 855
Vatansever subaylar 455, 798
Vatanseverlik 247, 547
Veraset Vergisi 35, 89, 133
Vergi 33, 34, 35, 36, 37, 40, 45, 54, 55, 59, 64, 66, 67, 68, 71, 72, 73, 81, 89, 93, 94, 101, 107, 108, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 123, 126, 127, 132, 133, 135, 136, 176, 190, 192, 195, 202, 207, 208, 235, 286, 330, 344, 345, 346, 362, 367, 396, 397, 404, 416, 461, 470, 504, 511, 551, 595, 623, 624, 694, 701, 726, 742, 754, 761, 762, 775, 776, 788, 814, 815, 816, 822, 823, 857, 866, 872
Vergi adaleti 54, 73, 111
Vergi cezası 66
Vergi dilenciliği 346
Vergi kaçakçılığı 45, 55, 67, 72, 73, 113, 123, 126, 127, 132, 190, 346, 396, 866
Vergi Kanunu 93, 107, 110, 111, 235, 814, 815, 816
Vergi kaybı 344, 345
Vergi Reformu 34, 40, 71, 72, 81, 89, 93, 113, 133, 135, 136, 192, 207, 286, 346, 416, 461, 551, 595, 761, 822, 823, 857
Vergi Reformu Komisyonu 34, 40, 89
Vergi Usul Kanunu 66
Vergi yükü 33, 35, 36, 59, 89, 93, 107, 108, 345, 624
Vietnam 243, 287, 294, 321, 347, 374, 375, 380, 391, 420, 450, 452, 472, 473, 474, 475, 482, 488, 516, 522, 523, 524, 554, 556, 570, 572, 576, 582, 602, 603, 604, 605, 615, 617, 619, 620, 671, 758, 867
Vietnam dramı 374
Vietnam Savaşı 450, 472, 522, 570, 572, 576, 620, 671
Vurguncular 129, 149, 150, 224, 479
Wall Street 367, 490
Washington 209, 210, 211, 212, 214, 215, 217, 227, 293, 294, 316, 317, 319, 334, 356, 367, 368, 374, 375, 377, 378, 379, 381, 382, 383, 384, 388, 390, 391, 419, 420, 421, 422, 431, 437, 447, 448, 449, 450, 452, 457, 465, 474, 475, 476, 481, 482, 483, 495, 497, 507, 514, 516, 517, 522, 523, 524, 525, 532, 554, 556, 557, 558, 569, 571, 572, 573, 575, 576, 581, 582, 583, 584, 590, 591, 592, 604, 615, 616, 618, 619, 628, 638, 639, 652, 667, 683, 684, 694, 739, 751, 753, 756, 757, 758, 764, 780, 796, 798, 799, 800, 808, 810
Washington-Moskova yakınlaşması 210, 522, 584

Y

Yabancı burjuvazi 257
Yabancı kapitalist 276, 298, 378, 567
Yabancı mala boykot 271
Yabancı sermaye 100, 154, 166, 167, 168, 169, 220, 245, 247, 251, 257, 263, 269, 270, 271, 276, 281, 305, 307, 313, 333, 334, 354, 357, 358, 364, 395, 396, 416, 421, 432, 451, 453, 480, 490, 496, 499, 500, 501, 506, 507, 551, 555, 564, 565, 567, 585, 598, 612, 613, 614, 623, 627, 634, 635, 649, 651, 655, 658, 661, 712, 715, 764, 778, 779, 861, 871
Yabancı sermaye ile kalkınma 245
Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu 167, 168, 169, 263, 305, 501, 712
Yabancı Sermayeyi Teşvik Komitesi 305, 358
Yabancı şirket 220, 245, 247, 257, 270, 271, 272, 305, 306, 307, 324, 325, 326, 327, 334, 341, 342, 343, 396, 431, 466, 471, 490, 498, 500, 501, 566, 788, 798
Yabancı tekel 306, 307, 317, 318, 319, 329, 353, 354, 356, 357, 378, 435, 579, 580
Yabancı üs 358, 737

Yağ 53, 124, 125, 149, 150, 158, 159, 161, 169, 170, 171, 188, 194, 205, 218, 231, 238, 245, 270, 272, 295, 309, 310, 311, 317, 318, 319, 341, 343, 346, 358, 366, 378, 380, 381, 396, 429, 430, 464, 479, 480, 488, 524, 537, 559, 574, 623, 662, 664, 669, 672, 674, 692, 731, 790, 843, 855, 861, 863
Yahudiler 148
Yahya Han düzeni 842
Yahya Han formülü 706, 708, 743, 821, 836
Yakın Doğu 412
Yalta 384, 385, 410, 495, 516, 576, 582, 712
Yapıcı milliyetçilik 48
Yargıtay 527
Yarı feodal 367, 397, 416, 646, 648, 721
Yarı feodal unsurlar 646, 721
Yarı sömürge 96, 253, 254, 260, 333, 389, 390, 446, 680, 686, 688, 715, 743, 813
Yarıcılık 176, 203, 204
Yassıada 34, 124, 158
Yassıada davası 34
Yassıada mahkûmları 158
Yatırım harcaması 119, 328, 670, 742
Yatırım malzemesi 319
Yatırımları Kolaylaştırma Komitesi 120
Yemen 155, 215
Yeni Anayasa 45, 149, 198, 221, 403, 406, 622, 732
Yeni Demokratik Parti 834
Yeni Devletçilik 50
Yeni Gazete 387, 479, 593, 634
Yeni İstanbul 330, 369
Yeni sömürgecilik 246, 247, 249, 259, 387, 422, 549, 649, 712
Yeni Türkiye 39, 52, 54, 55, 152, 154, 156, 163, 176, 847, 848
Yeraltı zenginliği 501
Yerli burjuvazi 97, 244, 257
Yerli kapitalist sınıf 247
Yerli Malı Tutum Haftası 269
Yerli petrol 271, 296, 326
Yerli-yabancı mücadelesi 565
Yılanların Öcü 112
Yirminci yüzyıl 37, 46, 50, 51, 53, 64, 68, 73, 79, 97, 141, 216, 260, 321, 450, 453, 583, 617
Yön'ün **Bildirisi** 50
YTP **(Yeni Türkiye Partisi)** 75, 532
Yugoslavya 248, 377, 448, 791
Yunan Cuntası 704, 705, 777, 860
Yunan ekonomisi 241, 242
Yunan kalkınması 238, 240
Yunanistan 223, 225, 238, 239, 240, 241, 242, 273, 318, 325, 413, 414, 478, 575, 576, 585, 589, 590, 591, 592, 593, 617, 619, 705, 736, 737, 738, 770, 777, 778, 779, 795, 796, 808, 811, 832, 868
Yurt savunması 127
Yüksek burjuva 258
Yüksek Denetleme Kurulu 341
Yüksek Mahkeme 527, 528, 529
Yüksek Plânlama Kurulu 134, 143, 145, 153, 194, 623
Yüksek tahsil 67, 91
Yürütme iktidarları 144

Z

Zafer 41, 98, 155, 236, 330, 356, 360, 392, 416, 440, 441, 452, 495, 496, 506, 530, 532, 714, 719, 786, 812, 813
Zengin kapitalist ülkeler 768
Zengin memleketler 63, 174
Zeytinyağ 310, 311
Zinde güç 635, 638, 642, 643, 714, 715, 731, 747, 748, 818, 833, 834, 860, 868
Zinde kuvvetler 43, 46, 47, 54, 55, 72, 73, 77, 78, 81, 82, 86, 99, 123, 137, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 186, 187, 188, 230, 231, 232, 233, 356, 405, 426, 427, 434, 435, 444, 540, 820
Ziraat anketi 33
Ziraat Bankası 226, 227, 228, 258, 277, 366
Ziraat Odaları Birliği 609
Ziraî Gelir Vergisi 33, 71, 86, 110, 131, 135
Zirai kredi 60
Ziraî pazar 40, 46, 59, 131
Ziraî yapı 40

1961'de yayına başlayan Yön dergisinde Avcıoğlu, 60'ların Türkiyesinde sosyalist fikirlerin tartışılmasını ve yaygınlaşmasını sağlamıştı. Yön'ün 1967'de kapanmasının ardından ise 1969 yılında, "İdare-i maslahatçılar esaslı devrim yapamaz" sloganıyla Devrim gazetesini yayınlamıştı.

Avcıoğlu'nun Yön ve Devrim'deki "Bakış" köşesinde yazdığı tüm yazılarının yer aldığı bu kitapta, yazarın Atatürkçülük, sosyalizm ve milliyetçilik görüşlerini birleştiren ulusal solculuk anlayışının yanı sıra 60'ların dünyasının ve Türkiyesinin panoramasını da bulacaksınız.

ISBN 975-6288-75-2